wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ

toussian du sud: wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ New Testament

wĩn nìvìnì tirlɛ

toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament
Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Toussian, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7

Contents

Matye 1
Markɩ 79
Likyi 126
Nsyɔ̃ 206
Tyípíɩ́nɩ̀ 269
Wrome tãn 352
Korɛ̃nti tãn 387
Korɛ̃nti tãn 422
Kalatɩ tãn 442
Yefɛsɩ tãn 455
Filipi 466
Kolɔsɩ 474
1 Tesaloniki tãn 482
2 Tesaloniki tãn 489
1 Timote 493
2 Timote 503
Titi 509
Filemo 513
Nsyakɩ 515
1 Nsyɔ̃ 524
2 Nsyɔ̃ 533
3 Nsyɔ̃ 535

Matye-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wı̀l-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkı̀ yɔ́ ye lésõ Davidilɛ, Davidi sútó
náhkı̀ yɔ́ mɛ Abrahmɩnɛ. Yesu Krista mɛ̀ náh tãn nónó-á ku
sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀:
2 Abrahmɩ mɛ̀nɛ, Yisakɩ sú ye. Yisakɩlɛ, Nsyakɔbɩ sú ye.
Nsyakɔbɩlɛ, Nsyuda sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ ɗı̋npı̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.*
3 Nsyudalɛ, Perɛsɩ ànɛ̂ Nsera sú ye, tɛ́ Tamar mɛ pé yű̃nɛ.
Perɛsɩlɛ, Yɛsrɔnɩ sú ye. Yɛsrɔnɩnɛ, Wramɩ sú ye.
4 Wramɩnɛ, Yaminadabɩ sú ye. Yaminadabɩlɛ, Nasõ sú ye.
Nasõnɛ, Salma sú ye.
5 Salmalɛ, Bowasɩ sú ye, tɛ́ Bowasɩ yű̃ mɛ Wrahbɩlɛ.
Bowasɩlɛ, Wobɛdɩ sú ye, tɛ́ Wobɛdɩ yű̃ mɛ Wrutilɛ.
Wobɛdɩlɛ, Nsyese sú ye.
6 Nsyeselɛ, yȍtɛ̃ ɗı̋ Davidi sú ye. Yȍtɛ̃ ɗı̋ Davidilɛ, Salomo
sú ye, tɛ́ Salomo yű̃nɛ, Yuri lékókè kyɩ ye lésõ.
7 Salomolɛ, Wroboyam sú ye. Wroboyamnɛ, Abya sú ye.
Abyalɛ, Asafɩ sú ye.
8 Asafɩlɛ, Nsyosafatɩ sú ye. Nsyosafatɩlɛ, Nsyoram sú ye.
Nsyoramnɛ, Wosyasɩ sú ye.
9 Wosyasɩlɛ, Yotam sú ye. Yotamnɛ, Asyasɩ sú ye. Asyasɩlɛ,
Yesekyasɩ sú ye.
10 Yesekyasɩlɛ, Manasɩ sú ye. Manasɩlɛ, Amo sú ye. Amolɛ,
Nsyosyasɩ sú ye.
11 Nsyosyasɩlɛ, Yekonya sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ ɗı̋npı̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.
Tɛ́ légbı̋ ye sȍ pè mɛ Yisrayel no kyĩ mɔ à pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnɩ
yamana sɔkɔ.†
12 Képah náh, Salatyɛlɩ dubi, ǹmɔ nɛ̂-á Yekonya píɗı̋nɛ.
Salatyɛlɩlɛ, Nsorobabɛlɩ sú ye.
13 Nsorobabɛlɩlɛ, Abiyudi sú ye. Abiyudilɛ, Yelyakimi sú
ye. Yelyakiminɛ, Asɔrɩ sú ye.
14 Asɔrɩlɛ, Sadɔkɩ sú ye. Sadɔkɩlɛ, Asyimi sú ye. Asyiminɛ,
Yeliyudi sú ye.
15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye. Yeleyasarlɛ, Matã sú ye.
Matãnɛ, Nsyakɔbɩ sú ye.

---

* **1:2** 1.2 - Nsyakɔbɩ ɗı̋npı̀ ye Yisrayel no yı̀kı̀nì gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 46.8-21. † **1:11** 1.11 - Yah n tɛ 2 Yȍtãm 24.12-16.

16 Nsyakɔbılɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á Mari pɛlɛ. Mari mɛ̀ ye sɔ̏ dubi Yesulɛ, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.

17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Ȁ tɔkɔ Abrahmı gbĩ tyí, pópó à pɔ syı Davidi gbĩ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ. Ȁ tɔkɔ Davidi gbĩ tyí, à pɔ syı Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnı yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye tɔ̃ wɛ sɔkɔ. Tɛ́ à tɔ̃ tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnı yamana sɔkɔ à pɔ syı Krista gbĩ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yṹ Mari sɔ̏ mɛ gbĩ́nɔ́lɛ Nsyosɛfu tyí. Ǹtɛ pɛ̀kì náh sɔ̏ wɛ yah pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ Mari mɛ kúrkȉlɛ Liyel Mirki gbɔ̏ yɔ̃.

19 Tɛ́ ǹ pɛ Nsyosɛfulɛ, nɛ́gbí ye sɔ̏ ǹnɛ. Ȁ náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé Mari yĩn yıkı névye yĩ́ yah. Képah ye à kè yah tɔkɔ nɛ, páh kı à yahle sètȉn sɔ̏ sɔkɔ.

20 Wăh mɛ képah sɔ̃nɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyɔ̃ tɔ̏npı yɔ́ pɔ wil ǹ yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Davidi pídĩ́ Nsyosɛfu, káh tíkí pı á kyı Mari fúrnɔ́lɛ. Ǻ náh wɛ di, Liyel Mirki gbɔ̏ yɔ̃ ye à tɔkɔ kúrkȉ mɛ̀nɛ.

21 Ȁ kı pídĩ́ dubi nɛ̂-á kı ǹ no pwah n mɔ n pi pé tyípêl sɔkɔ. Képah ye, á kı ǹ yĩn sah Yesulɛ.»‡

22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò kɔ̃ à tyi nónó yo sah, sépi wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pı. Ȁ lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́:

23 «Yah, dĩ́ pĩ́-ńkɛ̃ sê kı kúrkȉ tɔkɔ. Ȁ kı dĩ́npir yɔ́ dubi, tɛ́ ǹ yĩn kı sah Yemanuwɛlılɛ, nɛ̂ kɔ́r-á: Liyel mɛ ápilɛ.»§

24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyɔ̃ tɔ̏npı-á tyi nónó yo ǹ tyí, à sè pı. Ȁ ǹ kyı Mari fur.

25 Ǹtɛ pɛ̀kì náh wɛ yah pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Mari syi pɔ pídĩ́ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ.

2

Ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyínyahnɔlɛ Yesu tyí

1 Yesu dubi Betlɛmı kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh yɔ̃, gbĩ́ nɛ̂-á lésɔ̃ yɔ̏tɔ̃rí mɛ yɔ̏tɛ̃ dĩ́ Yerɔdı gbɔ̏. Yesu-á dubi sɛ̃́, ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ wil gbȉngbokelɛ, à pɔ Yerusalɛmı kwil sɔkɔ,

---

‡ **1:21** 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ. § **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14.

2 tɛ́ mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyifunɔ yȍtɛ̃ ɗɩ̋ nɛ̂-á dubi,
à mɛ ńyãh sɔkɔ? Ápi mɛ gbȉngbokelɛ tɛ́ ǹ ńwɔ̃́ kèpil wɛ kè
wil. Képah ye á nɛ á pɔ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.»
3 Yȍtɛ̃ ɗɩ̋ Yerɔdɩ-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, kè ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ ànɛ̂
Yerusalɛmɩ tãn póllɛ.
4 Kăh pɩ sɛ̃́, à mɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Liyel tyi
kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú pól ye tuke, tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃́, ńyãh
sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yĩnɛ à pɔ dubi nɩ?
5 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ sɔkɔ ye, Nsyude sétáh yõ.
Á náh wɛ di, Liyel lésõ ǹ tɛ̃ntȍ syínyo-ò kɔ̃ à kè wãrkɩ sah
nɛ ńkɛ̃́:
6 ‹Áwɔ Betlɛmɩ kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yõ, á náh mɛ fɔ̋rɔɔ
Nsyude sétáh yõ kwlo ǹgbnɔ sɔkɔ dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò
yɔ́ kɩ pɔ n dubi n pi á sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ńmɔ no Yisrayel tɛ̃́nɔ́ plɛ
n pi.›»*
7 Képah tɛ̃̋nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu wɔ̃bɩ
ye à pɔ pè piki yah pĩ, gbɩ̃́ nɛ̂ tɔ́tɔ́-á pè wɛ ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀nɛ.
8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ Betlɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ,
pàh kɩ kyɩ, pè píkínyahnɔ pɩ pallɛ piri mɛ̀ tyí sɔkɔ, pàh kɩ à
wɛ, pè pɔ kè yo pé tyí, péwɔ tɔ kɔ̃ pé kyɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.
9 Yȍtɛ̃ ɗɩ̋ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ pé tyí, pè mɛ wɛ̃̀kì tɛ̃.
Păh wɛ̃̀kì tɛ̃, ńwɔ̃́ kèpil nɛ̂-á sȍ pè wɛ tɛ́ mɛ gbȉngbokelɛ, pè
tɔ̃ kè wɛ pé yah tȉnnɛ kè n yuku pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri
mɛ́-ńsah yȍtah sírr sɔkɔ.
10 Ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀ tɔ̃́nwɛnɔlɛ, kè pé nɩ kah vɩ.
11 Pè mɛ de gbô, tɛ́ piri wɛ ànɛ̂ ǹ yɵ̃̋ Marilɛ. Képah tɛ̃̋nɛ,
pè pé gbètukunɔ di piri mɛ̀ yah à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ, tɛ́ pé
vyɔ́ yey yɩkɩ mɔ à sɑ̃̋n, ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh pãn pènɛ̀kì yɔ́,
ànɛ̂ làsèkwěl pãn pènɛ̀kì yɔ́ wilki sé sɔkɔ, à pèpɔrɩ pɩ piri
tyí.
12 Képah náh, Liyel gbáhdyâh yɔ́ di pé tyí dɛ́kí sɔkɔ nɛ, pè
káh pé syɩ yuku Yerɔdɩ tȉnnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè mɛ wɛ̃̀kì káhkí
yɔ́ tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ pé kwil sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
yɩ̃̂nyõ tȍnpɩ yɔ́ mɛ wil Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ: «Yõtɛ̃ ɗɩ̋ Yerɔdɩ kɩ piri mɛ̀ soh n kɔ̃ n pi núkúnúkú ǹ ko
n mɔ n yĩnnɛ. Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂ ǹ yɵ̃̋nɛ, ǹ to n
sɔkɔ pélɛ Yesyipti yamana sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó kɩ
pɔ n nɔ ń yɔ́nmɔnɔ tyí á tyí.»

* **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1.

14 Képah tɛ̃nɛ, Nsyosɛfu mɛ yuku kénɛ lékɑ̂hnɛ, à piri ànɛ̂
ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yesyipti yamana sɔkɔ.
15 Pè kyɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kǎh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò kɔ̃ à nɛ̂ yo sah nɛ: «Mé ń
Pɩ́ɗɩ̃́ ye yal Yesyipti yamana sɔkɔ.»† kè kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ kònmɔnɔlɛ

16 Yerɔdɩ-á pɔ pĩ nɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé vi tɛ̃,
ǹ fɔkɔ kah vyãh. Tɛ́ wǎh lésõ ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀ wil gbɩ̃́ wɛ noh
sɔkɔ tɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu tyɩ́ sɛ̃́, à núkú nɛ pè kyɩ
Betlɛmɩ kwil ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃́npɩ̀ pól ko mɔ, nónó-á
pè náh kah ye nɩ́nɔ́ nɩ́nɔ́lɛ.
17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo
sah, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,
nɛ̂-á pɔ̀ gbónɔ́ ànɛ̂ yãm yãm tyi kàhnpɩ́nɔ́lɛ.
Arasyɩlɩ ye n gbo ǹ wɛ̃́npɩ̀ yĩnnɛ.
Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnɔ́ tyɩ́.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyɩ́ntɛ̃nɔ́lɛ Nasarɛtɩ kwil

19 Yerɔdɩ kúntɛnɔ náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil
Nsyosɛfu yah dɛ́kɩ́ sɔkɔ Yesyipti yamana,
20 tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Nónó-á sɔ̃̀ n yah n kɔ̃ piri mɛ̀ kònmɔ-
ńsahlɛ, pè ku tɛ. Képah ye, yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ
Yisrayel sétáh yõ.»
21 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu mɛ yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ
Yisrayel sétáh yõ.
22 Tɛ́ wǎh pɔ noh nɛ Arsyɩlawusi-á tɔkɔ Nsyude mara
yɔ̃̀tɔ̃rɩ́lɛ ǹ sú Yerɔdɩ swɔ, tɩ́kɩ́ à tɛ̃ kyɩ́nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ mɛ yo mɔ ǹ tyɩ́ dɛ́kɩ́ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à mɛ sɔkɔ
Kalile mara sɔkɔ,§
23 à kyɩ tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu kɔ̃ pè tir nɛ̂ yo sah, képah wil
yĩn ye tir mɛ̀ kɔ̃ kè pɩ. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À kɩ n ye Nasarɛtɩ
nɛynɛ.»

3

Wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbɩ̃́nɛ, Wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ,
à pɔ tyah Liyel wɛynɛ n yo.

---

† **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1. ‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15. § **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sétáh yõ.

2 À sɔ̀ mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ
di, Liyel tɔ̃́rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»
3 Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah nɛ ńkɛ̃́: «Ǹnî
yɔ́ yĩ́npɔ̃́ mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì
tõ sah. Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtẫn pı tómtóm.› Nsyɔ̃ yĩ́npɔ̃́ tyí ye lésõ à
n yo.
4 Yẫhmíkì yɛ̀ fwɔ̀mɔnı ye sɔ̀ Nsyɔ̃ wil, tɛ́ à mɛ ǹ syĩ tɛ̃ sêl
kɔ̃lɛ. Sègblo ànɛ̂ syĩrı ye sɔ̀ ǹ yõkelɛ.
5 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmı kwil tãn, ànɛ̂ Nsyude mara pól
névye, ànɛ̂ Nsyurdɛ̃ yɔ gbɛ̃nyah pól névye sɔ̀ mɛ n wil n pɔ
ǹ tyí.
6 Pè sɔ̀ mɛ pé tyípêl pínɔ́lɛ n yo n pɔ no pól yĩ́ yah, tɛ́ Nsyɔ̃
mɛ pélɛ n wel n wilki Nsyurdɛ̃ yɔ sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃-á kè wɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi
wɛ̃kì kɔ́pú náhnáh mɛ n pɔ n pɔ à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki
sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ
nɛ pǎh kı fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyẫhnì yah, nɛ̂-á n pi nı?
8 Pè tyípéplɔlɛ n pı, nónó-á n wɛ̃kı n pi nɛ pǎh pé tyípêl
pínɔ́ yal mɔ.
9 Tɛ́ pè káh wɛ nɛ páh kı n sõ pé fɔkɔnı sɔkɔ nɛ Abrahmı-
á pé súlɛ, képah-á kı yĩnɛ dɛ́. Páh kélɛ n yo pé tyí, dyêh
nónó-á yɔ̀, Liyel-á kı fɛ̃ sè vi mɔ pı Abrahmı pyelɛ.
10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ sé
sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃́nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kı ko
min dah mɔ nyàh sɔkɔ.
11 Péwɔ tɛ̃ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, nɛ̂-á kı kè wɛ̃kı
nɛ pǎh pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kı n pɔ n pi
péwɔ náhlɛ, tɛ̃ wɔ tɛ̃́nwɛnɔ-á kal péwɔ tyílɛ. Páh fɔ̃́rɔɔ kah
ǹ lékyêh ńtɛ̃ dɛ́nɔ́lɛ. Tɛ̃ wɔ-á kı pɔ pè wel wilki Liyel Mirki
ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.*
12 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwâh-á mɛ ǹ gbɔ̀. Wǎh kı ǹ táh tõ
sah, kı ǹ sèmukɔ fwo, tɛ́ kı ké pɔ́rí kwel mɔ dúkúrí sɔkɔ.
Ǹtɛ sé yésyî wɔlɛ, wǎh kı sépi sukɛ ní-ńkɛ̃́ nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwìlkìnɔ́lɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ Nsyɔ̃ tyí
Nsyurdɛ̃ yɔ́ngbalı sɔkɔ, nɛ pé pɔ à kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ, péwɔ-á yĩnɛ pé pɔ ǹmɔ kɔ̃ à
pé wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ pyě pɔ péwɔ tyí nı?
15 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yɛ kè pı sɛ̃́ ǎtrɛ. Á́ náh wɛ di,
ké yah ye Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃, ápi kè pı.» Wǎh képah yo sɛ̃́,
Nsyɔ̃ mɛ fɛ̃ syi.

* **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Tyípínì 2.1-13.

16 Yesu wèlnwɨ̀lkɨ̀ntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ
yɨ̂nyõ yɩkɩ mɔ, tɛ́ à mɛ Liyel Mirki wɛ kè mɛ n tiki n pi
kèpíkípíkí tyɩ́ kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yõ.
17 Képah sɔkɔ, yɨ̋npɔ̃ yɔ́ núkú n wil yɨ̂nyõ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ
nɩ̀dɛ̀ Pídɨ̃ ye yɔ̀. Ǹmɔ ye ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõlɛ.»

4

Sétɐ̏n yɔ̏tɛ̃-á Yesu tɔ̃ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃nnɩ sɔkɔ nɛ
sétɐ̏n yɔ̏tɛ̃ à wɛ tɔ̃ mɔ yah nɛ́npɔ́.
2 Wăh sèpɨ̏n tikininí ànɛ̂ lékãhlɔnɔ́ tikininí pɩ yõke yɔ̋-
ńkɛ̃nɛ, kwɛkɩ à tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, sétɐ̏n yɔ̏tɛ̃ nɛ̂-á tɔ̃nmɔ-òlɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de
Yesulɛ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Pídɨ̃́nɛ, à yo dyêh
nɔ́pi tyɩ́ sè vi mɔ pɩ yõkelɛ.
4 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Kè mɛ wɐ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Yõke ó náh n pu névilɛ dɛ́. Ǹtɛ wɛlɔ
nónó-á n wil Liyel vyãh, sépi ye pyě n pu névilɛ.›»*
5 Képah náh, sétɐ̏n yɔ̏tɛ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ
à sah Liyel ní-ńsah gbô yɔ̏tah†
6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Pídɨ̃́nɛ, à yɔkɔ n tiki
sétáh. Á kó wɛ nɩ, kăh mɛ wɐ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ yĩnnɛ, Liyel-á kɩ ǹ yɨ̂nyõ tɔ̏npɩbɩ kɔ̃ sè kɩ
à swah syi sé gbɐ̏n sɔkɔ, ǹ gbáhkɩ̀ kɔ̃ kè náh n mɩ n pi dáhkɩ̀
tyɩ́.‡
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Kè mɛ wɐ̃́rkɩ́nsàhnɔ́
tɔlɛ nɛ: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah.›»§
8 Képah náh, sétɐ̏n yɔ̏tɛ̃ tɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yõ, à kyɩ
kèkõyɔ̋ tɔ̃rɩ́ póllɛ à wɛ̃kɩ ànɛ̂ ké tahrɩlɛ,
9 tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, wàh kɩ ǹ gbètukunɔ di péwɔ yah à pé
gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃.
10 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Yal ń tnɔ̂, sétɐ̏n yɔ̏tɛ̃!
Kè mɛ wɐ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ nɛ n sah ǹmɔ ó tyɩ́ yõ.»*
11 Képah sɔkɔ, sétɐ̏n yɔ̏tɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂. Yɨ̂nyõ tɔ̏npɩbɩ mɛ
pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ n yah n dah n mɔ ǹ tyɩ́ sɔkɔ.

---

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 8.3. † **4:5** 4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yɔ̏tah nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́ gbãmnɛ. ‡ **4:6** 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12. § **4:7** 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.16. * **4:10** 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.13.

Yesu tɔ̏ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésõ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.†
Yesu-á kè noh gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ.

13 Tɛ́ à náh tɛ̃ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ. Ȁ sɔ̏ mɛ kyɩ tɛ̃ Kalile yɔ́-
ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Kapɛrnayuminɛ, Nsabulõ
yȉkȉ ànɛ̂ Nɛfutali yȉkȉ névye sétáh yõ.

14 Kè ye pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɪ́nyo-ò Yesayi tir
yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè kɩ wil. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́:

15 «Nsabulõ yȉkȉ ànɛ̂ Nɛfutali yȉkȉ névye nónó-á mɛ wɛ̃̌kɩ̀
gbɔ̀pɔ nɛ̂-á sɔkɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ tnɔ̂, ànɛ̂ pé nónó-á mɛ Nsyurdɛ̃
yɔ́nkahnɩnɛ, à tahlɩ pé Kalile mara tãn tyɩ́ nónó-á pé túkù
náh pɩ Nsyifunɔlɛ,

16 pépi nónó-á sɔ̏ mɛ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ, pè kyòo ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ. Pépi
nónó-á sɔ̏ mɛ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ kũ tɪ́kɪ́lɛ pé sɔkɔ, kyòo yɔ́ mɛ wɛ
pé tyɩ́.»‡

17 Tɛ́ à tɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ Yesu mɛ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à tyah
Liyel wɛynɛ n yo, mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyɪ́pêl pɪ́nɔ́ yal mɔ.
Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rɩ́ mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»

Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

18 Yesu sɔ̏ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ, tɛ́ díbí nɛ́pȋ̂
nɪ́mɪ́ wɛ. Simo nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sɔ̏ ànɛ̂
ǹ gbɛ̃̌ndɪ̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̏ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɔ
sɔkɔ. Yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye sɔ̏ pélɛ.

19 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé ń sɔ̏ tɛ̃. Mé kɩ yé pɩ névye
tɛ̃́npɔpulɛ Liyel tyɩ́.»

20 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃.

21 Wǎh tɔ̃ yuku yahlɛ kwéy, à díbí nɛ́pȋ̂ nɪ́mɪ́ yɪ́syɔ́ wɛ.
Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ ye sɔ̏, pépi nónó-á Nsebede dɪ̃́npȉlɛ. Pè sɔ̏
mɛ ànɛ̂ pé sú Nsebedelɛ krótókè sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃
mnɔlɛ n tɔ̃ n sah. Yesu mɛ pè ye yah.

22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè ànɛ̂ pé sú tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̏
tɛ̃.

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

23 Yesu sɔ̏ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ
Nsyifunɔ Liyel nɪ́-ńtɑ̂̃n vɩ̀ sɔkɔ, mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel
tɔ̃́rɩ́ tyɩ́ yõ, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.

24 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yĩn wil Siri yamana pól sɔkɔ. No mɛ tyah
n pɔ n pɔ yámpú póllɛ ǹ tyɩ́, nónó-á sɔ̏ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ yam

† **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markɩ 6.17-18; Likyi 9.7-9. ‡ **4:16** 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1

ànɛ̂ yèvyãhrɩ duke duke pól sɔkɔ, ànɛ̂ sétɛ̏n-á sɔ̏ mɛ nónó
sɔkɔ, ànɛ̂ ǹdyɩ̀kɩ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil kúnɔ́ névyelɛ, Yesu pé pól
dɛ mɔ.

25 Képah tɛ̃̏nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̏ tɛ̃. Pé túkù sɔ̏ wil
Kalile mara sɔkɔ, túkù wil Dekapoli mara sɔkɔ, túkù wil
Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude mara sɔkɔ, túkù mɛ wil
Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yõ.

1 Yesu-á tɔ́wû wɛ sɛ̃́, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ. Wǎh kõ tɛ̃, ǹ tɔ̃̏
sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂.

2 Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

3 «Nónó-á pĩ nɛ Liyel yétɔ̂̃-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyí nɔ. Pè kɩ
Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi.

4 Nónó-á mɛ gbní sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé yétĩ kele n
pi.

5 Gblɔ̌y tíkínmɔnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Sétáh kɩ
pɔ n pɩ n pi pépi tyílɛ.*

6 Gbɩ wɛ̃̏kɩ̀ kɔ́lɔ́ dékè-á mɛ nónó sɔkɔ, á kɩ nɛ kwɛkɩ ànɛ̂
níkɩ̀ sɔ̃́ tɛ̃ pélɛ, pépi tyí nɔ. Pǎh nɛ̂nɛ n yah n kõ, pè kɩ kè
wɛ n dal n mɔ n pi.

7 Nónó-á névye yãmnɛ n yah, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé tɔ
yãm yah n pi.

8 Nónó nnɔ-á mɛ yályál Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel
wɛ n pi yɩ̃́nɛ.

9 Nónó gbɔ̏ yõ-á yèvɩnɩ n wɛ, pépi tyí nɔ. Pè kɩ n ye n pi
Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ.

10 Nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ pé nɛ́gblɔ́ pínɔ́ yĩnnɛ Liyel yah,
pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi.

11 Névye-à yélɛ n gbyɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yélɛ n fõh, tɛ́ yé tyílɛ
n yo n ko à mɩ̀nɩ̀ duke duke póllɛ n sah yé yõ ńmɔ yĩnnɛ,
yépi tyí nɔ.

12 Sɛ̃́ ye lésõ pè fõh Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopulɛ nónó-á yé dyàh
tɛ̃ pɔ sɔkɔ. Yé kɩ ké yõre ǹgbɛ̃ wɛ n pi yɩ̃̂nyõ sɔkɔ. Képah
ye, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ yèsyɩ̀kɩ̀ tɛ̃̏nɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú kõ pnɛ ànɛ̂ kyòo tyí yõ

13 Yépi ye n nɔ kèkõyɔ̃́lɛ, sɔ̃́-á pnɛ pãnnɛ n nɔ. Ǹtɛ pnɛ
dêndên-à wal ké sɔkɔ, sɔ̃́ mɛ kè kɩ tõ fɛ̃ pɩ dêndên? Kè náh

* **5:5** 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

tɔ̃ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil mílkínɔ́ tyí sɔkɔ kégbɔ́, tɛ́ névye
kɩ n kɔ n sɔkɔ ké yɔ̃.
14 Yépi ye kèkɔ̃yɔ̃́ kyòolɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃lɩ yɔ̃, kè
náh fɛ̃ n wɔ̃bɩ n pi dò.
15 Pè náh fɔ̀tnɔ̀lɛ n soh tɛ́ dúlɛ n kwĩnki n mɔ ké yah. Pě
kè sah fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè n pɩ kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
névye pól tyí.
16 Sɛ̃ ye yé yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ névye tyí, pè kɔ̃ pè yé tyípéplɔ
pínɔ́ wɛ, pè mó yé Súlɛ n gbilki, nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yɔ̃

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ duku kò-ǹsah,
képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi
duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh pɔ sé duku kò-ǹsah, ǹtɛ mé pɔ sé
tyi píndalnmɔ-ńsah.
18 Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, yĩ̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh tɛ̃-à fyɔ̀
mɛ, kwâh tyĩ́ĩ yɔ́, képah náh pɩ kwáhkyĩrí yɔ́ ńtɛ̃ náh n
wilki n pi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ké sɔkɔ tyi pól
píntɛnɔ tyí.
19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃̂nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tir
kyĩrí fyé yɔ̃, tɛ́ no tɛ́lɔ́ tɔ yɔ̃ yɩkɩ mɔ sɛ̃́ntɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kɩ
fɔ̃́rɔɔ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́pú póllɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à n sah
sé sɔkɔ tyíyónɔ́ yɔ̃, tɛ́ sélɛ nolɛ n kwɔ, tɛ̃ wɔ kɩ yĩ́n-ńsah
ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́-ńsah sɔkɔ.
20 Mé kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ pí-ńkɛ̃̂nɛ gbɩ wɛ̃̌kì kɔ́púlɛ
Liyel yah à kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kì
kɔ́púlɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì tyí yɔ̃

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh yo á náh tɑ̃n tyí nɛ, nɛy káh
nɛ́kókè mɔ. Névi nɛ̂-à nɛ́kókè mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ.
22 Ǹtɛ ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ fɔkɔ vyɑ̃h
ǹ ní-òlɛ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. Nɛ̂-à ǹ ní-ò ye Nɛ́wɔ̂̃lɛ, tɛ̃-á yĩnɛ
tùkènɔ́lɛ tukey tùkèpu tĩ̂nkì tyí. Tɛ́ nɛ̂-à à ye Vínpɩlɛ, tɛ̃ wɔ-á
yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ.
23 Wâh pɔ á yĩ n kɔ̃ kɔ̃ kwâhlɛ Liyel kɔ̃́-ńsah, tɛ́ á dyɔ to
kɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ wáh pɩ de á ní-ò yɔ́ tyí,
24 á yĩ n kɔ̃ kɔ̃ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyɩ á wrɔ́ tɔ̃ n sah
á ní-ò mɛ̀nɛ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ kélɛ Liyel kɔ̃.
25 Tir yɔ́ kénkɔ̃-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnî yɔ́lɛ, tɛ́ à kyɩ ǹ ye
tukey tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ ké yah wah yé yĩ́níntɛ̃-ńkɛ̃̂ sɔkɔ
nɛ́npɔ́. Képah-à pí-ńkɛ̃̂nɛ, à kɩ kyɩ álɛ tukey tùkè-ò tyí nɛ à

ké yah wah, tukey tùkè-ò mɛ̀ kı kyı álɛ sràsyíbí kɔ̃, tɛ́ pépi
kı mó ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
26 Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo á tyí, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́
á náh kɔ̃lı mɛ̀ pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀fíkı̀ tyí yɔ̃

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh fɔ̀fíkı̀lɛ n
pı.»[†]
28 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́ yah, tɛ́ yĩ́
wil ǹ tyí, tɛ̃́-á fɔ̀fíkı̀ pı tɛ ǹnɛ ǹ nı sɔkɔ.
29 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ yĩ́-à kı nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ,
kè gbahlı n wilki n milki álɛ fíí. Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃̋nsê fĩ́
núkú sɔkɔ, képah kı fɔ̃̋nfɔ̃̋ kal á wil pól mínndahnmɔnɔ yɔ̃
ní-ńkɛ̃̄ nyàhnpèkè sɔkɔ.
30 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ gbɔ̃̀-à kı nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́
sɔkɔ, kè kãm n milki álɛ fíí. Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃̋nsê fĩ́
núkú sɔkɔ, képah kı fɔ̃̋nfɔ̃̋ kal á wil pól kyíndenɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃̄
nyàhnpèkè sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yɔ̃

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyılɛ n fin n mɔ, tɛ̃́-á
yĩnɛ à ǹ fĩ́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pı à kɔ̃.[‡]
32 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃̄ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyı fin mɔ
nɛ́ fɔ̀fíkı̀ tɛ̃̄ tyí yɔ̃ náh, tɛ̃́-á mɛ ǹnɛ n mɔ fɔ̀fíkı̀ pínɔ́ wɛ̃̆kı̀
yɔ̃. Névi nɛ̂ tɔ-à mó sê fĩ́nnmɔnɔ tɔkɔ, fɔ̀fíkı̀-á tɛ̃̄ n pı.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ gblɔ̃̆y wónɔ́ tyí yɔ̃

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kǎh yo á náh tãn tyí nɛ: «Káh
álɛ n wo mìnì tyi sɔkɔ. Wâh á wo tir nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃̄ ǹgbɛ̃̄ yah,
á yĩnɛ ǹ kè pı.»
34 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃̄ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yélɛ n wo
póllɛ. Yé káh yélɛ n wo yĩ̂nyɔ̃lɛ. Liyel tɔ̃̋rí kǒ ye kélɛ, képah
ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.
35 Yé káh yélɛ n wo sétáhlɛ. Liyel gbyɛ̃̂h súnsàh-ǹsah kǒ
ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. Yé káh yélɛ n wo
Yerusalɛmınɛ. Yɔ̃̀tɛ̃̄ ǹgbɛ̃̄ Liyel kwil ye kélɛ, képah ye yé káh
yélɛ n wo kélɛ.
36 Káh álɛ n wo á yɔ̃lɛ. Á náh fɛ̃̄ á yɔ̃̀yén pɔ́ núkú ńtɛ̃̄ fyé
piki, képah náh pı à kè silki n pi, képah ye káh álɛ n wo
kélɛ.

[†] **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃̄nyonɔ 5.18. [‡] **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃̄nyonɔ 24.1.

37 Kàh àwelɛ, yo nɛ àwe-á. Kàh ɔ̃̀ɔ̃lɛ, yo nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á. Tɛ́ wâh nɛ̂ yo dohnɩ sépi yõ, pèkè pɩ́-ò tɔ̃̀ vyãh ye.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pèkè dyáhnɔ́ tyɩ́ yõ

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh yɩ̃́ sɔ, á yɩ̃́ kɩ sɔ. Wâh yɩ̃́n dal, á yɩ̃́n kɩ dal.»§
39 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névi-à tyɩ́túkù pɩ yé tyɩ́, yé káh nɛ yáh ké wɔ́lɛ n dɛ. Tɛ́ névi-à á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ létáh mɩ, ké nɩ́-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃.
40 Névi-à mɛ ké tyɩ́ nɛ pé ǹ ye tukey tùkèpu tyɩ́ á fwɔ̀mɔ̀npír syi yĩnnɛ, á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃ kɔ̃.
41 Névi-à ǹ kyĩ mɔ nɛ á kɩ́ló núkú kɔ pélɛ, kɩ́lónɔ́ nɩ́nɔ́ kɔ tɛ̃̀nɛ.
42 Névi nɛ̂-à ni á tyɩ́, yĩ tɛ̃ kɔ̃. Nɛ̂-à nɛ pé dɛkɩ syi á tyɩ́, káh n yahle.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ à yuku sépɛ́bɩ́ tyɩ́-á yĩnɛ kè nɔ pé tyɩ́ sɔ̃́

43 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á nɩ́-ò tyɩ́-á yĩnɛ kè nɔ á tyɩ́,* á mó á sépɛ dyɔlɛ n yɔ.
44 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bɩ́ tyɩ́ nɔ yé tyɩ́, yé mó Liyellɛ n ni yé fɔ̃́hpú tyɩ́.
45 Yâh képahlɛ n pɩ, yé Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ sɔkɔ, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ wɛ̃́npɩ̀-á yélɛ. Ǹmɔ ye n sɛ ǹ gbĩnɛ nɛ́pêl ànɛ̂ nɛ́péplɔ tyɩ́, tɛ́ pɩ̃̀nɛ n pɩ n mɔ nɛ́gblɔ́ ànɛ̂ nɛ́túkúnɩ̀ tyɩ́.
46 Tɛ́ yépi tyɩ́-á nɔ nónó tyɩ́, pépi ó tyɩ́-à nɔ yé tyɩ́, yõre nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ Liyel tyɩ́? Mɔ́rɩ́ syɩ́pú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ di?
47 Yâh n wɛkɩ n mɔ yé no ó tyɩ́, gbɛ̃̀ndùnɩ̀ tir nɛ̂ mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̄pú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ di?
48 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé tyɩ́péplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, sɔ̃́-á yé Sú tyɩ́péplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ yĩ n kɔ̃ dùkù tyɩ́ yõ

1 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ yɩ̃́nyáhkɩ̀ sɔkɔ dɛ́. Yâh képahlɛ n pɩ, yé náh ké yõre wɛ n pi Sú Liyel tyɩ́, ǹmɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ.
2 Képah ye, wâh kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh ké kwnɩ́nɛ n kɔ̃ sɔ̃́-á névye túkù n nɛ n pɩ kélɛ Liyel nɩ́-ńtɑ̂n vɩ̀

---

§ **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25. * **5:43** 5.43 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

sɔkɔ ànɛ̂ wȁl yey sɔkɔ, névye kɔ̃ pě pélɛ n gbilki. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ.
3 Ǹtɛ áwɔ-à kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ.
4 Képah sɔkɔ, yɩ̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á á pɩ, kè kɩ tɛ̃ sètȉn sɔ̏ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètȉn sɔ̏ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sȁhpú kɔ̃ Liyel ni dùkù tyí yɔ̃

5 Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n yah n pɩ. Liyel ní-
ńtȃn vɩ̀ ànɛ̂ wɛ̃tlo yey sɔkɔ yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí
pàh Liyellɛ n ni. Pé gblɔ̌y wɛ̃kɩ yĩn ye pè n nɛ n pɩ képahlɛ.
Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ.
6 Ǹtɛ áwɔ-à mɛ ké tyí nɛ á Liyel ni, wâh pɩ ǹ de á wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, ǹ tɛ́ á yah vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ n ni. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á
sètȉn sɔ̏ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.
7 Yâh níŕílɛ n pɩ, yé káh tyilɛ n tɔ̃ n yo tyɛ́-ńkɛ̃nɛ Liyel pɩ̃́-
ńkɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ. Pépi tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, tyi tɔ̃́nyonɔ kwlěyy níŕí
ye Liyel n tɛ̃.
8 Ǹtɛ yȋ nónó yétɔ̂̃-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè pĩ tɛ sé
ní-ńkɛ̃ gbĩ́ ńtɛ̃nɛ ǹ tyí. Képah ye, yé káh Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃púlɛ n
yah n pɩ.
9 Yáh yĩnɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:

Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yȋ̃nyɔ̃,
á yĩn nɛ n gbilki.
10 Á yɔ̏tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pɩ sétáh yɔ̃, sɔ̃́-á kélɛ yȋ̃nyɔ̃.
11 Á kwɛy gbȉyȉkȉ yɔ̃kelɛ á kɔ̃.
12 Ápi-á pɩ de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yɔ̃ n mɔ á kɔ̃,
sɔ̃́-á ápi tɔ yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.
13 Káh n yɛ à sétȁn yɔ̏tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.
Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbɔ̏, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sɔ̃ n wil.
[Yɔ̏tɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!]

14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃,
yé Sú Liyel nɛ̂-á yȋ̃nyɔ̃, à kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃.
15 Ǹtɛ yépi-à névye tyípɛ̂llɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, yé
Sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sȁhpú kɔ̃ nîkȉ tɛ̃ dùkù tyí yɔ̃

16 Yâh níkì tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye túkù tyí
kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃nɛ pé yey yõre n sah nɛ névye pĩ nɛ páh mɛ
níkì tɛ̃. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.
17 Ǹtɛ áwɔ-à níkì tɛ̃, á yah wu, tɛ́ káh á yõ pɩ n sah yákárá,
18 névye kɔ̃ pè pĩ nɛ wáh mɛ níkì tɛ̃. Tɛ́ á Sú Liyel nɛ̂-á
sètȉn sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yõ yȋnyõ

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, képah
nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syɩ̃́mí kɩ fɛ̃ sélɛ n yõ, képah náh pɩ yɩ̃́pú
kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ kɩ sè yĩ tɔkɔ.
20 Ǹtɛ yé tahrɩlɛ n yah n koh n sah yȋnyõ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á
sóhrí ànɛ̂ syɩ̃́mí náh mɛ sé yõ yõ tɛ̃̀nɛ, yɩ̃́pú tɔ náh mɛ kɩ fɛ̃
kye de vì sɔkɔ, képah náh pɩ kɩ yĩbe yĩ.
21 Á náh wɛ di, á tahrɩ-à mɛ ńyãh, á sõnɔ tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́.
22 Wil kyòolɛ, yɩ̃́ ye. Á yɩ̃́-à mɛ vyelɛ, á wil pól kɩ mɛ kyòo
sɔkɔ.
23 Ǹtɛ á yɩ̃́-à yɩkɩ, á wil pól kɩ mɛ fɛ̃́ntȗ̃ sɔkɔ. Kyòo nɛ̂-á á
sɔkɔ, kàh kɩ mɛ fɛ̃́ntȗ̃nɛ, á mɛ yɩ̃́ɩ̃́ fɛ̃́ntȗ̃ pbèy sɔkɔ dɛ́.
24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ n pi yɔ̃̀tãm nɛ́pȋ nímí
tyí. À kɩ núkú dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ ní-òlɛ. Képah náh pɩ, à
kɩ núkúlɛ n tĩnki, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃́ ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̃̀
kwrɔ n pɩ n pi Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.
25 Képah ye ń kɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yé fɔkɔlɛ
n sõ yáh nɛ wɛ n yõ [tɛ́ wɛ n wɔ] n pi sɔ̃́, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ,
ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃́. Névi min tyí náh tah
kal yõkelɛ di? Wil tɔ tyí náh tah kal flɔlɛ di?
26 Yé yah kèpyelɛ yȋnyõ sɔkɔ kɛ̀; sè náh sèmukɔlɛ n duku,
sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ; sè náh se mó tɔ̃ sèmukɔlɛ n koh n
sah díké sɔkɔ; tɛ́ yé Sú Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ yépi náh fɔ̃́nfɔ̃́
kal kèpye yõ náhnáh di?
27 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kwéy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ gblɔ̌y min
yõ, ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbɔ̃̀ yõ?
28 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ fɔkɔ sõnɔ mɛ yé tyí yé mɔ mɔ flɔ tyí sɔkɔ
wɛ́? Yé yah fĩlkì fĩ pɩ dùkùlɛ swɛ̃y sɔkɔ kɛ̀: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ,
sè náh se mó tɔ̃ flɔlɛ n tĩ.
29 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Salomo tàh fyé yah
yõ, à náh flɔ wɛ mɔ yah nónó-á plɛ nɔ fĩlfĩ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́
ńtɛ̃̀nɛ.

30 Liyel yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Fílkì nɛ̂-á swãh sɔkɔ kwɛynɛ,
tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̂nɛ, Liyel-á képah fĩ pɩ pallɛ sɛ̃ à, yépi
wɔ se pyě à kɩ yɛ kóhnmɔnɔlɛ kal plɛ́ntnɔɔ?
31 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yè pɔ nɛ n yo nɛ, kwâh nɛ̂ se yé
kɩ wɛ yõ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ wɔ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ
wɛ mɔ yé wil sɔkɔ nɩ?
32 Yé náh wɛ di, Liyel pĩ́-ńkɛ̃pú ye ńkɛ̃nɛ nɛ n yah n kõ
sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃nɛ. Ǹtɛ yé Sú nɛ̂-á yĩ̂nyõ, à pĩ nɛ yî
nɔ́pi pól yétɔ̂-á mɛ yé tɛ̃ dò.
33 Yé Liyel tɔ̃rɩ́ ǹgbò yah n kõ, ànɛ̂ wǎh mɛ nɛ̂ tyɩ́. Képah
sɔkɔ, à kɩ yî tɛ́lɔ́ tɔ pól dohnɩ yé kõ.
34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ ńsɔ̂ tyɩ́ sɔkɔ. Yé ńsɔ̂ tyi sah ńsɔ̂
yah. Swõ swõ pól ànɛ̂ sé yɔ̃́tyɩ́ ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kõ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke

1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n
pi.
2 Yé náh wɛ di, yáh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃, sɛ̃ ye Liyel kɩ n
tuke n pi yé tɔlɛ. Yáh no tɛ́lɔ́ tyɩ́lɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, yé tɔ tyɩ́
kɩ n sãh n pi kénɛ dú ólɛ.
3 Á pɩ sɔ̃ tɛ́ ǹdan wɛ á yṹnpi yĩ́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yĩ́
sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ pĩ?
4 Á kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ yo á yṹnpi tyɩ́ nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kõ
ǹ yĩ́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛ mó tõ mɛ áwɔ yĩ́ sɔkɔ?
5 Fɔ̀kɔ̀pĭl névi. Á yĩ́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki. Képah-à pɩ,
á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ kɩ á yṹnpi yĩ́ sɔkɔ ǹdan wilki.
6 Yì nónó-á mɛ Liyel tyɩ́ yõ, yé káh sélɛ névyelɛ n kõ nónó-
á mɛ pãhlɔ tyɩ́ kõlɛ, pè kõ pè káh n pɔ pé yey vi yé tyɩ́
képékèyɔ̂. Yé káh mó tõ yî kètǎrnɔlɛ névyelɛ n kɔ nónó-á
mɛ slo tyɩ́ kõlɛ, pè kõ pè káh n pɔ n suki n sɔkɔ sé yõ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kõ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyɩ́

7 Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n kõ, yé kɩ n
wɛ. Yé wùkahlɛ n mɩ, kè kɩ n yɩkɩ n mɔ yélɛ n kõ.
8 Yé náh wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyɩ́, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah
kõ, tɛ̃ n wɛ. Nɛ̂-à wùkah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kõ.
9 Nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ píɗĩ́-à búrn ni ǹ tyɩ́ à kɩ dáhkɩ̀lɛ à
kõ?
10 Képah náh pɩ, wàh yɛ̃nkɔ̂ ni ǹ tyɩ́, à kɩ wahynɛ à kõ?

11 Yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yé yé wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃́nɔ́ yah wɛ yɩ́péplɔlɛ.
Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ, yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ sɔkɔ, ǹmɔ
kɩ yɩ̂lɛ sé nípú kõ nónó-á plɛ kal yépi tyɩ́lɛ dò.
12 Yáh mɛ ké tyɩ́ nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé tyɩ́, yépi tɔ
sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé tyɩ́. Sɛ̃ ye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syɩ́nyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ dé-ńsah wǒkè ànɛ̂ dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃ tyɩ́ yõ

13 Yé nɛ n de dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃lɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃̀kɩ̀ nɛ̂-á n yuku
tyɩ́ yɩ́kɩ́nɔ́ tɛ̃́-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ fàhfàh, ké dé-ńsah mɛ wòo.
Képah sɔkɔ dépú mɛ dò.
14 Ǹtɛ wɛ̃̀kɩ̀ nɛ̂-á n yuku tyɛ́-ńkɛ̃́ min tɛ̃́-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ
táhnɔ́lɛ, ké dé-ńsah mɛ fɩ̃́ɩ̃. Ké wɛ́ndepu náh mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobe tyɩ́ yõ

15 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobelɛ. Pàh n
pi yé tyɩ́, pě pé gblɔ̃̌y pɩ mámm képyɛ́nɩ̀ tyɩ́ kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ
tɛ̃ yõ sɔkɔ, pè mɛ pékénɔ́lɛ gbɛ̃́npɑ̃hlɔ sɔ̃́.
16 Yé kɩ pè pĩ n pi pé tyɩ́pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Yɛrɛsɛ̃́ náh fɛ̃ n wɛ
n gbɛ kahrɩ sɔkɔ. Sènsóké pye tɔ náh mó fɛ̃ n wɛ n gbɛ
gbɩ́yɛ̃́kɩ̀ sɔkɔ.
17 Sésân pèplɔ pól n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́ séswɔ́ntùkù wɔ
mó n syi pye túkúnǹnɛ.
18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúnǹnɛ. Séswɔ́ntùkù tɔ
náh mó fɛ̃ n syi pye pèplɔlɛ.
19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syɩ́-ńkɛ̃́nɛ pye pèplɔlɛ, kè n kɑ̃m ǹ min n
dah n mɔ nyàh sɔkɔ.
20 Sɛ̃́ ó ye yé kɩ n pĩ n pi Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobelɛ pé tyɩ́pɩ́nɔ́
sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pɩ́nɔ́ tyɩ́ yõ

21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃, TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ
pé pól sɔ̃́ kɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yõ n pi dɛ́. Ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ
yɩ̂nyõ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyɩ́, képah pɩ́pú ó ye kɩ yõ ké nɔlɩlɛ.
22 Liyel tukey tuke sõlɛ, névye náhnáh kɩ n yo n pi ń tyɩ́
nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pé n syi n yo Liyel
tɛ̃ntõnènɛ nɩ? Ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pè n nɛ n yĩni n wilki
sétɑ̃̀nnɛ névye sɔkɔ nɩ? Ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pè n nɛ n pɩ
gbɩ̃̌lnɔ́ náhnáhlɛ nɩ?
23 Ǹtɛ mé kɩ yo pé tyɩ́ nɛ, mé náh pélɛ n pnɛ póllɛ. Pè gbɛ
mɔ ńnɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pɩ́pú nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú kɔ̃ vì duke nînɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yõ

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, tɛ́ mɛ sé tyi̋yɔ́nɔ́lɛ
n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékɑ̋m névi yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbı̋
yõ.
25 Pȕ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí,
pűnyɑ̋hkɩ́ tɔ mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ kǎh sȍ sõ légbı̋ yõ sɛ̃́,
képah ye kè náh syɩkɩ.
26 Ǹtɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh tɛ́ à náh mɛ sé tyi̋yɔ́nɔ́lɛ
n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékɑ̋m kɛ̃́ névi yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ
sèmı̏yɑ̋hrɩ́ yõ.
27 Pȕ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí,
pűnyɑ̋hkɩ́ tɔ mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, kè mɛ syɩkɩ à pirki kwɛ
pnɛ́pnɛ́.
28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kɔ̃ tɛ gbı̋ nɛ̂nɛ, tɔ́wû
gbȁn du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ.
29 Yé náh wɛ di, ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkù náh sȍ mɛ Liyel tyi
kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú tyí kɔ̃lɛ dɛ́, kè sȍ mɛ yȍtɔ̃rɩ́ kwɔ́nɔ́lɛ képah
ye.

8

Tótɛ̃ dı̋ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lɩ yõ à tiki pɔ gbı̋ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ ǹ sȍ tɛ̃.
2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ nɔ de à gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, wàh mɛ ké tyí wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ pé kɔ̃ pé
pɩ yályál Liyel yah.
3 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ ǹ gbȍ nɔ à tũ ǹ tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ:
«Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, dı̋ dú ńyân núkú tyɛ.
4 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yĩ mɛ̀ yãh nɛy
tyí dɛ́. Tɛ́ kyɩ á gblɔ̌ynɛ sárká syi̋nwı̏lkı̏-ò wɛ̃kɩ. Moyisi-á
sȍ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyɩ képah
wilki, nɛ̂-á kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ wáh dɛ.»

Wrome sràsyîbî yȍtɛ̃ dı̋ yɔ́ tȍnpɩ dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbı̋ nɛ̂nɛ, Wrome
sràsyíbí yȍtɛ̃ dı̋ yɔ́ pɔ ǹ tnɔ̂ tɛ́ à ni
6 nɛ, pé yȍtɛ̃, pé tȍnpɩ dı̋-á mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ gbô sɔkɔ wil kúnɔ́
ńyânnɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ páh kɩ ǹ sȍ tɛ̃ kyɩ à dɛ
mɔ.

8 Ǹtɛ kénɛ ɗɩ́ mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, péwɔ-á fɔ̋rɔɔ kah
ǹ dénɔ́lɛ pé gbô sɔkɔ. Ńkɛ̃ à wɛy núkú ó yo, tɛ́ pé tɔ̏npɩ-á
kɩ dɛ.
9 À kó wɛ nɩ, yɔ̏tãm-á mɛ péwɔ tyɩ́, tɛ́ péwɔ tɔ mó mɛ
sràsyɩ́bɩ́ yɩ́syɔ́ yɔ̏tɛ̃nɛ. Pâh yo nɛ̂ tyɩ́ nɛ, à sɔkɔ! Tɛ̃ n sɔkɔ.
Pâh yo nɛ̂ tyɩ́ nɛ, à pɔ! Tɛ̃ n pɔ. Pâh yo pé yɔ̃ tyɩ́ nɛ, à tir
mɛ̀ pɩ! Á kè pɩ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, sè ǹ gbȁn kah du.
À mɛ yo ǹ sɔ̏ tɛ̃pú tyɩ́ nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, mé
náh Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ ǹgbɛ̃ mɛ̀ dùkù névi wɛ yah Yisrayel no
ńtɛ̃ fyé sɔkɔ.
11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névye náhnáh-á kɩ wil ywɔ̃
ywɔ̃ póllɛ, kɩ pɔ yɔ̃ke yɔ̃ wɛ̃ tyɩ́ Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ,
ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel tɔ̃rɩ́ tyah sɔkɔ.
12 Ǹtɛ Yisrayel no nónó-á sɔ̏ yĩnɛ dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃rɩ́ tyah
sɔkɔ, pépi kɩ wũ kégbɔ́ fɛ̃ntû̃ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbnɩ́ ànɛ̂ ynɩ́
táhnɔ́ kɩ mɛ.»
13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyɩ́bɩ́ yɔ̏tɛ̃ ɗɩ́ mɛ̀ tyɩ́ nɛ: «Á
syɩ nɛ n yuku á tȉnnɛ. Wáh sɛ̃ ńmɔ yɔ̃ sɛ̃, wáh nɛ̂ yah kɔ̃, kè
kɩ pɩ á tyɩ́.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɔ̏npɩ ɗɩ́ núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, tɛ́ kyɩ Pyɛrɩ dɛ́nsê wɛ
sɛ̃nɔ́lɛ wɩ́lvyȃ́hnɩ̀nɛ.
15 Yesu mɛ tũ pi gbɔ̏ tyɩ́, wɩ́lvyȃ́hnɩ̀ núkú à fin mɔ. Képah
tɛ̃nɛ, pi mɛ yuku tyah n yah n dah n mɔ Yesu tyɩ́ sɔkɔ.
16 Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyɩ́ sétȁn-á sɔ̏
mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ. À mɛ ǹ vyãh wɛynɛ sétȁn nɔ́pi yĩni
wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yámpú tɛ́lɔ́ pól dɛ mɔ.
17 À képah pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀
kɔ̃ kè wil. À lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃: «À ye á yèvyãhrɩnɔ pól tɔkɔ to á
yɔ̃, tɛ́ á yamnɔ pól tyɛ.»

Nónó-á sɔ̏ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé Yesu sɔ̏ tɛ̃

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbĩ sɛ̃, à nɛ pé tɔ̏ sȃ́hpú
àwɔ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.
19 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂
tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ́, páh kɩ ǹ sɔ̏ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ ǹ
yúkú-ńtȃn pól sɔkɔ.
20 Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Gbɛ̃npãhlɔ tyɩ́ pȉ mɛ.
Kèpye tyɩ́ syè mɛ. Ǹtɛ Névi Pɩ́ɗɩ̃ tɛ̃ tyɩ́, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtɛ̃
náh mɛ.»

21 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tȍ sɑ̋hpú sɔkɔ yɔ́ tɔ̃ à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗí, à yɛ pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò yĩ tɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ sȍ tɛ̃, ǹ tɛ́ n yɛ nɛ́kyî kɔ̃ pè pé lékyîlɛ n yĩ.»

Yesu yɑ̋hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̋hpúlɛ pè sɔkɔ.
24 Dǒ yɑ̋hpékè yɔ́ núkú kɔ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ krótókè yɔ̃ n tyah yĩ́nɔ́lɛ ni sɔkɔ. Ǹtɛ Yesu wɔ sȍ mɛ n dɔ.
25 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sɑ̋hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ kyı ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ ńkɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́!
26 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pı tɛ́ tíkí yé tɛ̃? Liyel yɔ̃ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú nɔ́pi.» Képah tɛ̃nɛ, à yuku à dírí kɔ̃ yɑ̋hkí ànɛ̂ ni yɔ̃, tyah núkú pı sṹmm.
27 Képah tɛ̃nɛ, kè kah pı gbɛ̃̀ndùǹ̀ɛ pé tyí. Pè mɛ tyah yo tũ wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ɗí mɛ̀nɛ tɛ́ yɑ̋hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yɔ̃ nı?

Dîbî nɛ́pî̂ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétɑ̏n-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kyı yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ Kadarı tɑ̃n sétáh yɔ̃ gbĩ́ nɛ̂nɛ, díbí nɛ́pî̂ nímí mɛ wil léyɑ̂l wrɔ́ sɔkɔ à pɔ à yohnı sétɑ̏nnɛ pé sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, nɛy náh sȍ mɛ fɛ̃ n sɔkɔ nɛ́npɔ́ wɛ̃̀kìlɛ.
29 Pǎh pɔ à yohnı, pè tyah n de n syi nɛ, Liyel Píɗí, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nı? À se pɔ ásɔ̂ pépi fɔ̃h yĩnnɛ ké gbĩ́ nɔ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ nı?
30 Tɛ́ kè sȍ pɔ yĩnɛ sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah n yɔ̃ n kɔ̃ fíí kwéy pélɛ.
31 Sétɑ̏n nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, wàh kı sé yĩni wilki díbí nɔ́pi sɔkɔ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyı n de sel nɔ́pi sɔkɔ.
32 Yesu mɛ nɛ, sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí nɔ́pi sɔkɔ à kyı de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel nɔ́pi pól núkú wil yɔ̃lı yȍtah, à to tiki tùkùtùkù à kyı de yɔ sɔkɔ à ku.
33 Képah tɛ̃nɛ, sel nɔ́pi fɛ̃pu mɛ to de kwil sɔkɔ, à kyı tyi nɔ́pi pól yɑ̃h no tyí, à tahlı tir nɛ̂-á pı díbí nɛ́pî̂ nímí nɔ́pi tyí sétɑ̏n-á sȍ nónó sɔkɔ.
34 Képah sɔkɔ, kwil tɑ̃n pól wil kyı Yesu yohnı. Pǎh fyɔ̀ à wɛ, pè à ni nɛ à yal pépi sétáh yɔ̃.

9

Sèkùkù ɗɩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ kah à
sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ.*
2 Nósyɔ́ mɛ sèkùkù ɗɩ́ yɔ́ twah sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ́ yõ à pɔ ǹ tyí.
Wăh kè wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à yo sèkùkù ɗɩ́ mɛ̀ tyí nɛ: «Káh n
yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń píɗɩ́. Á tyípêl pínɔ́ ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
3 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú yísyɔ́ tyah n sõ
nɛ, ɗɩ́ mɛ̀-á mɛ n yo n de Liyel tyí dɛ́.
4 Ǹtɛ Yesu-á pé sõnɔ pɩ̃ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́
sõnɔ túkúnǹnɛ yé sɔkɔ sɛ̃́?
5 Mâh yo sèkùkù ɗɩ́ mɛ̀ tyí nɛ: ‹Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ.› Képah
náh pɩ, mâh yo ǹ tyí nɛ: ‹Yuku nɛ n kɔ.› Dlo mɛ nɛ̂ tɛ̃ yónɔ́
sɔkɔ kal?
6 Ǹtɛ mé kɩ tir yɔ́ pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pɩ̃ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ Névi
Píɗɩ́ tyí sétáh yõ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ.» Tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀
tyí nɛ: «Yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.»
7 Dɩ́ mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô.
8 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n
gbilki wăh sɔ̃́npílɛ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀ dùkùlɛ névye kɔ̃.

Yesu Matye ye pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ tɛ́ n sɔkɔ, à ɗɩ́ yɔ́ wɛ à mɛ kɔ̃ tɛ̃ mɔ́rílɛ
n syi mɔ́rí syí-ńsah sɔkɔ, pè n ye Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» À mɛ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
10 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ Matye gbô,
mɔ́rí syípú náhnáh ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃́pú tɔ pɔ n yõ ǹnɛ
wɛ̃ tyí ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
11 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè yo Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí
nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé kwɔ́-ò ɗɩ́ n yõ mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel
wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃́púlɛ wɛ̃ tyí nɩ?
12 Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyí nɛ: «Névye nónó-á
mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̂̃ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh ǹ yétɔ̂̃lɛ
di?
13 Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yâh wɛ̃ yɑ̃mnɛ n yah, képah tyí
nɔ ńmɔ tyí kal yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ ńnɛ n kɔ̃.› Yé kyɩ yé
fɔkɔnɩ mɔ yah képah tyí sɔkɔ, yè ké kɔ́r pɩ̃. Yé náh wɛ di,
névye nónó-á mɛ n sõ nɛ nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ
pépi yé-ńsah dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pɩ̃ nɛ tyípêl pípú-á pélɛ, pépi
yé-ńsah ye mé pɔ.»

---

* **9:1** 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Kapɛrnayumi ye.

Nìvìnì tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyîďîlɛ

14 Képah sɔkɔ, Wèlnẁilk̀i-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ pépi ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú níkìlɛ n tɛ̃ tɛ́ ǹmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ níkìlɛ n tɛ̃ nɩ?

15 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Pǎh nónó ye fúr yõke yõ yĩnnɛ, pépi se kɩ fɛ̃ pé yey kwɔ sah pɛ mɛ gbĩ́nɛ pé nɩyɔ̃́? Ǹtɛ sèpĩ̀n yísyɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n tɛ̃ n wilki n pi pé nɩyɔ̃́. Légbĩ́nɛ, pè kɩ níkìlɛ n tɛ̃.

16 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m à fwɔ̀dyàh min. Yé náh wɛ di, fwɔ̀sɑ̃n mɛ̀ kɩ fwɔ̀dyàh mɛ̀ yɔrɩ tɔ, wɑ̃n ó kɔ̃ kè kɩ tɔ̃ mɔ ké tɔ́nɔ́ yõ.

17 Ďìvɛ̃ sɑ̃́n tɔ náh yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ pley ďî sɔkɔ. Wâh képah pɩ, ďìvɛ̃ mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi sɔkɩ, ďìvɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ tyí kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ kàh ďìvɛ̃ sɑ̃́nnɛ, pley snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah sɔkɔ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n yɩkɩ.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sênpir yɔ́ lékó yîlkînmɔnɔlɛ

18 Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ďĩ́ yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé písê-á yah kwlɔ núkúnúkú sɛ̃́ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyɩ ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yõ, wǎh kɩ min wɛ.

19 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ yuku ďĩ́ sɔ̃̀ tɛ̃.

20 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. Pi mɛ̀ mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh tĩ̀nnɛ, à pɔ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyɑ̃h tyí.

21 Yé náh wɛ di, à sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ páh kɩ tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ ńtɛ̃ ó tyí, páh kɩ dɛ.

22 Yesu-á ǹ yah vi tɛ́ à wɛ, à yo ǹ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń písê. Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú dɛ.

23 Tɛ́ Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ďĩ́ gbô, à yikɔ fĩ́bípú wɛ tɛ́ tɔ́wû wɛ pè mɛ n pɩ wrǒwrǒ. Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ:

24 «Yé wil ásɔ̃̂. Pípír náh ku, dɔy† sɔkɔ ye ǹnɛ.» Ǹtɛ pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko.

25 Pǎh tɔ́wû wilki mɔ tɛ kégbɔ́ sɔkɔ, Yesu mɛ de yuku wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, pípír yuku.

26 Yĩ mɛ̀ pínɔ́ tyí tyah n yɑ̃h kénɛ mara ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yĩ́tũbi nɛ́pĩ̂ nîmî yîsyɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

† **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̃̂ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sɔ̃̀ dɛ́. Pípír sɔ̃̀ ku kègbɩ yõ. Ǹtɛ Yesu-á sɔ̃̀ pĩ nɛ páh kɩ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ sɛ̃́, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

27 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, yɪ̃́tũbi nɛ́pɪ̂ nímí
yuku ǹ sɔ̏ tɛ̃ tɛ́ mɛ yo tũ léyy nɛ, Davidi Pɪ́ɗɪ́, à pé yãm yah.
28 Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ gbô sɔkɔ, yɪ̃́tũbi nɔ́pi mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂.
À mɛ pè piki yah nɛ, pè se sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á kɪ fɛ̃ pé yɪ̃́
yɪkɪ mɔ nɪ? Pè mɛ nɛ, àwe-á, Tɛ̃ ǹgbɛ̃.
29 Képah sɔkɔ, Yesu tũ pé yɪ̃́ tyɪ́ tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɔ̃́,
tɛ́ nɛ̂ yah kɔ̃ ń tyɪ́, Liyel kè pɪ yé tyɪ́ sɛ̃́.»
30 Képah tɛ̃̀nɛ, pé yɪ̃́ yɪkɪ mɔ. Yesu mɛ pè gbah sni nɛ, pè
pé gblɔ̃̌y tɛ̃, pè káh n yɛ nɛy pɪ̃ ké sɔkɔ dɛ́!
31 Ǹtɛ pé wɪ̀lntɛnɔ ǹsɔ̃, pè kyɪ tyah Yesu yɪ̃́ngbɪ́lɛ n yo n
kɔ̃ kénɛ mara pól sɔkɔ.

Dɪ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ vyãh-á sɔ̏ mɛ gbɪ́nɔ́lɛ

32 No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, nósyɔ́ pɔ ɗɪ̃́ yɔ́lɛ Yesu tyɪ́,
nɛ̂-á sétõ yɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɪ kèdɔ̀kɪ̀lɛ.
33 Yesu-á núkú sétõ mɛ̀ yĩni wilki ɗɪ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, ɗɪ̃́ tyah n
wɛkɪ. Kè pɪ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ tɔ́wû pól tyɪ́, pè mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́,
pépi náh ǹsɔ̃̀ntɛ̃̀ dùkù wɛ yah Yisrayel sɔkɔ póllɛ.
34 Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú wɔ sɔ̏ mɛ yo tũ nɛ, sétɛ̃̏ yɔ̏tɛ̃ gbɔ̏
yõ-á à n yĩni sétɛ̃̏nnɛ.

Tɔ́wû yãm mɛ Yesu tɛ̃

35 Yesu lésõ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlópɪ̂ póllɛ n kɔ n kɔ̃,
mɛ nolɛ n kwɔ Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɪ̀ sɔkɔ, mɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo
Liyel tɔ̃́rɪ́ tyɪ́ yõ, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ
n mɔ.
36 Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé yáh-ńsah mɛ
tyɛ á kɪ nɛ yɪ́pɛ̂y sɔ̃ fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyɪ́, pé yãm à tɛ̃.
37 Képah sɔkɔ, à yo ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú tyɪ́ nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ
tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̃̏npɪbɪlɛ kwéy.
38 Kăh pɪ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á sèmukɔ nɛ́tɛ̃̀nɛ, yé à ni à
tɔ̃̏npɪbɪ tɛkɪ n mɔ sèmukɔ tɔkɔ yĩnnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pɪ̂ gbɔ̃nimînɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú nɛ́pɪ̂ gbɔ̃nimí ye pɔ, tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ
pè kɔ̃ nɛ pè sétɛ̃̏nnɛ n yĩni, pè mó yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànɛ̂
nɛ́fukulɔ́ póllɛ.
2 Kénɛ nɛ́pɪ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye à pɪ ǹ tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. Pé yni
wɛ yɔ̀: Kè tyah Simo tyɪ́, nɛ̂-á pè yĩn dyɪ à kɔ̃ Pyɛrɪlɛ, ànɛ̂ ǹ
gbɛ̃̀nɗɪ̃́ Andrelɛ, à tahlɪ Nsyakɪ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀nɗɪ̃́ Nsyɔ̃ tyɪ́, pépi
nónó-á Nsebede ɗɪ̃́npɪ̀lɛ,

3 à tahlı Filipi ànɛ̂ Bartelemi tyí. Toma sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ ànɛ̂
Matyelɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ́rí syí-òlɛ, à tahlı Alfe pídɩ̃́ Nsyakı tyí ànɛ̂
Tadılɛ,
4 ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sú fɔ̃́ vyãh syípú sɔkɔ yɔ́lɛ, à tahlı
Nsyudası Yisikariyɔtı tyí nɛ̂-á pɔ pı pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimî tɛ́kínmɔnɔlɛ Nìvìnì tir yó-ńsah

5 Nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye Yesu tɔ̃ tɛ́ kè gbah yo pé tyí nɛ: «Yé
káh kyı névye tɩ̃̀nnɛ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, ànɛ̂ yé káh de
Samari tãn kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
6 Yé nɛ n yuku Yisrayel no wɔ tɩ̃̀nnɛ, pépi nónó-á mɛ
képyɛ́nì mɔ́npunɔ tyí kɔ̃lɛ.
7 Yáh kı n yuku wɛ̃̀kì yɔ̃, yé nɛ n yo n yuku nɛ, Liyel tɔ̃́rí-á
mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.
8 Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé lékyîlɛ n yilki n mɔ. Yé
tótãmnɛ n dɛ n mɔ pé dú ńyân sɔkɔ, yè mó sétɛ̃̀nnɛ n yĩni n
wilki névye sɔkɔ. Yáh wɛ syi nɔ̀nɔ́lɛ sɔ̃, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ
sɛ̃́.
9 Yé káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ yé yɔ̃.
10 Yé káh pley, ànɛ̂ fwɔ̀mɔlɔ ní-ònɔ́, ànɛ̂ lékyêh, ànɛ̂ lépló
tɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, tɔ̃̀npı yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yɔ̃ke
yɔ̃́nɔ́lɛ.*
11 Yâh kyı de kwíl-ǹgbɛ̃ képah náh pı kwílpír nɛ̂ sɔkɔ, yé
nɛ́gbí yah kɔ̃ yè twah tɛ̃ tyí. Yé mó tɛ̃ tɛ̃ tyí, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé
yálnɔ́ tyí kénɛ kwil sɔkɔ.
12 Tɛ́ yâh kyı n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé yo pé tyí nɛ yèvını nɛ
mɛ pé yɔ̃.
13 Kénɛ kéte tãn-à fɛ̃ syi yé twah pé tyí, yèvını mɛ̀ kı mɛ
pé yɔ̃. Ǹtɛ pàh yahle, yèvını mɛ̀ kı ké syı pı yé tyílɛ.
14 Yâh de gbô nɛ̂ sɔkɔ képah náh pı kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè
yahle nɛ yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh
n yal, yé yé gbyɛ̂̃h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́.
15 Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ,
Sodɔmı kwil ànɛ̂ Gbomɔrı kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ
n pi kénɛ kwil tyílɛ.»

Yèvyãhrı nɛ̂-á kı n pɔ n pi

16 «Yé yah, yé mɛ á kı nɛ képyɛ́nì sɔ̃ ńmɔ n tɛkı n mɔ
gbɛ̃̀npãhlɔ nıyɔ̃́. Yé nɛ mɛ lékɑ̃́m névyelɛ áswɔ̃ plɛ́y tyí kɔ̃lɛ,
yé fɔkɔ mó nɛ mɛ pérpér tɩ̀tí sɔ̃.

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tãn 9.14 ; 1 Timote 5.18.

17 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ névyelɛ dɛ́. Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n
tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtɑ̏n sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n ko yèfõhlɛ Liyel
ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ.
18 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ kwíltãm yɔ̏tãm ànɛ̂ yɔ̏tãm tyɩ́
ńmɔ yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ ńmɔ tyɩ́lɛ n wɛ n yo pé tyɩ́, à
tahlɩ névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
19 Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah, yé káh yɛ yé yáh-ńsah
tyɛ yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃́, ànɛ̂ yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ
nɛ̂ yo n pi, ké sõnɔ kɩ de yé sɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ.
20 Yé náh wɛ di, yé yah yĩ̋ wɛlɔ náh yé kɩ n wɛkɩ dɛ́, Sú
Liyel Mirki ye kɩ tɛ̃ yé yahlɛ yé kɩ n wɛkɩ.
21 Névye kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pé yũ̋npyélɛ n tɛ̃ n ko n mɔ. Súbí
tɔ kɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ pé wɛ̃́npɩ̀ tyɩ́. Wɛ̃́npɩ̀ tɔ kɩ pé dúbípú tyɩ́
yahle, tɛ́ kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pélɛ n ko n mɔ.
22 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah
à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyɩ́, tɛ̃̀ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.
23 Pàh yélɛ n fõh kwil yɔ́ sɔkɔ, yé sɔkɔ kèyǎh sɔkɔ. Kègbɩ
yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, ńmɔ nɛ̂-á Névi Píɗ́ínɛ, yé náh tɔ̃́nɩ̀
Yisrayel kwlo pól kɔ n kɔ̃ n tɛ n pi tɛ́ mé kɩ pɔ.
24 Tir sɑ̂́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɔ̏npɩ tɔ náh n kal
n pnɛ ǹ yɔ̏tɛ̃̀nɛ.
25 Tir sɑ̂́h-ò-à pɩ ǹ kwɔ́-ò tyɩ́ kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ. Tɔ̏npɩ tɔ-à pɩ
ǹ yɔ̏tɛ̃ tyɩ́ kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ. Névye-á fyɔ̀ mɛ kéte tɛ̃ dɩ̃́ ńtɛ̃nɛ
n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃̀nɛ), ǹ kéte tãn wɔ se
pyě pè kɩ yɛ gbyɔ̀npekenɔlɛ?
26 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ. Yé náh wɛ di,
tyípɩ̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi wɩ̀lkɩ̀nmɔ-ńkɛ̃́nɛ. Sètɩ̏n sɔ̏ tir yɔ́
ńtɛ̃ náh n wũ n pi pĩ́-ńkɛ̃́nɛ.
27 Máh tyi nónónɛ n yo yé tyɩ́ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, yé sélɛ n yo n
wilki n mɔ tyah kyòo yah. Tyi nónó-á n plɔ n yo yé tyɩ́ yé
níkíló yey, yé sé kwnínɛ n kɔ̃ gbɛ̃́ntɩ̂n yõ.
28 Yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á névyelɛ n ko mɔ
n pnɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ ǹ min ko mɔ n pi. Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃
névi wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ min tɔ min dah mɔ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè
sɔkɔ, yé ǹmɔ wɔ tíkílɛ nɛ n pɩ.
29 Ǹtɛ̃̀npɩ̂nɔ́ nínɔ́ n yãm pɔ́píkí pɔ́ núkú ólɛ. Ǹtɛ sé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ náh n syɩkɩ sétáh, nɛ́ yé Sú Liyel náh ké wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃.
30 Ǹtɛ yépi tɛ̃̀ wɔlɛ, yé yɔ̏yén ńtɛ̃ pól dan mɛ pĩ́nɔ́lɛ Liyel
tyɩ́.
31 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh tíkílɛ n pɩ, yépi tyɩ́ náh tah kal ǹtɛ̃̀npɩ̂
kwĩnki tyɩ́lɛ di?

32 Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɨ̋ yah nɛ páh mɛ ńmɔ tyɩ́
yõ, ńmɔ tɔ kɩ kè yo dal mɔ ń Sú yɨ̋ yah nɛ̂-á mɛ yɨ̂nyõ, nɛ
tɛ̃́-á mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.

33 Ǹtɛ nɛ̂-à yahle névye yɨ̋ yah nɛ pé náh mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ,
ńmɔ tɔ kɩ yahle ń Sú yɨ̋ yah nɛ̂-á mɛ yɨ̂nyõ, nɛ tɛ̃ náh mɛ
ńmɔ tyɩ́ yõ.»

Yesu tyɩ́-á gbɛ́kɩ́nɔ́ nɛ̂ dahbɩ kèkõyɔ̃́

34 «Yé káh wɛ nɛ yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ dɛ́.
Yèvɩnɩ náh mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ, gbɛ́kɩ́nɔ́ wɔ ye pyě.

35 Mé pɔ dɨ̋ ànɛ̂ ǹ sú wrɔ́ gbɛ́kɩ́-ńsah; sênpir ànɛ̂ ǹ yʉ̋ wrɔ́
gbɛ́kɩ́-ńsah; sê ànɛ̂ ǹ pɛ yʉ̋ wrɔ́ gbɛ́kɩ́-ńsah.

36 Névi gbô tãn ye kɩ pɩ ǹ sépɛ́bɩ́lɛ.

À á gblɔ̌y dyɔ yɨ̋ɨ̃ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̏ tɛ̃

37 Névi nɛ̂ sú, képah náh pɩ ǹ yʉ̋ tyɩ́-à nɔ ǹ tyɩ́ à kal ńmɔlɛ,
tɛ̃ náh yɨ̃nɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ. Névi nɛ̂ pɩ́dɨ̋, képah náh
pɩ ǹ pɩ́sê tyɩ́-à nɔ ǹ tyɩ́ à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yɨ̃nɛ à nɛ n mɛ
ńmɔ tyɩ́ yõ.

38 Névi nɛ̂-à ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ń sɔ̏ tɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ̃ náh
yɨ̃nɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.

39 Névi nɛ̂-á nɛ páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ tyɛ́-
ńkɛ̃̂ min sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ yɨ̃nnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nɩ̂pú tɔ̃́nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃
plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.

41 Névi nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pɩ́nɔ́ yɨ̃nnɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-òlɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò dyah dyah kwâh kénkɔ̃
ye kɩ dyah tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ tɔ-à nɛ́gbɩ́ tɛ̃ plɛ ǹ pɩ́nɔ́ yɨ̃nnɛ
nɛ́gbɩ́lɛ, nɛ́gbɩ́ dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɩ dyah tɛ̃nɛ.

42 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névi nɛ̂-à nɩ́vɩ́nɔ́
ńgbɩ́yɨ̃́nɛ ńmɔ tɔ̏ sa̋hpú sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ fyé kɔ̃ à wɔ ǹ pɩ́nɔ́ yɨ̃nnɛ
ńmɔ tɔ̏ sa̋h-òlɛ, tɛ̃ náh n tɛkɩ n pi ké lédyáhnɩ́ sɔkɔ póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwãh sah ǹ tɔ̏ sa̋hpú nɛ́pɨ̂ gbɔ̃nimɩ́
kɔ̃ tɛ gbɨ̋ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ
kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.

Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃́-á pɩ̂kɩ̂nyahnɔ nɛ̂ pɩ Yesu Krista tyɩ́ sɔkɔ

2 Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ sɔ̀̃ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ tɛ́ Krista
tyı́pı́nɔ́ tyı́ yónɔ́ noh. À mɛ ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú yı́syɔ́ tõ pè kyı à
piki yah nɛ,
3 ǹmɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kı sɔ̀̃ n pɔ n pi, tı̂̃ pé
se yı̃nɛ pé ǹnı̂nɛ n syıkı nı?
4 Yesu mɛ yo pé tyı́ nɛ: «Tyi nónó-á yé n nohnı tɛ́ sélɛ n
yah yɔ̀, yé kyı sè yɑ̃h Nsyɔ̃ tyı́ nɛ,
5 yı̃́tũbi yı̃́-á mɛ n yıkı n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm,
tótɑ̃m mɛ n dɛ n mɔ, nı́kı́tũbi mɛ n nohnı, lékyı̂ mɛ n yilki
n mɔ, ànɛ̂ Nı̀vı̀nı̀ tir mɛ n yo n kɔ̃ yɑ̃m tɑ̃n tyı́.
6 Ǹtɛ ńmɔ tyı́-à kı névi nɛ̂ kɔ̃ à ń yõ sɛ̃́nɔ́ yáhle-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃
wɔ tyı́ nɔ.»
7 Nsyɔ̃ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú-á pé syı sɔkɔ tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Yesu tyah Nsyɔ̃
tyı́lɛ n yɑ̃h tɔ́wû tyı́ nɛ ńkɛ̃́: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyı yah gbɛ̃́nnı
sɔkɔ? Fı́lkı̀ yɔ́ se yɑ̃́hkı́ mɛ n fı̃ n kɔ̃?
8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyı yah wɛ́? Dı̃́ yɔ́ se nɛ̂-á mɛ
fwɔ̀tǎhnı̀ mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tǎhnı̀nɛ n mɔ, pépi mɛ
yɔ̀̃tɑ̃m fnɛ́ sɔkɔ dò.
9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyı yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syı́nyo-ò yɔ́
se? Mé kélɛ n yo yé tyı́ nɛ sɛ̃́-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̀̃
syı́nyo-òlɛ.
10 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ tyı́ ye wɑ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Liyel-á nɛ: ‹Yah, ńmɔ Liyel kı ń tɛ̃ntɔ̃ névi
tɛkı mɔ á yahlɛ, à kı pɔ á wɛ̃́kı̀ tɔ̃ sah.›*
11 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyı́ nɛ, sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃
náh mɛ nɛ̂-á kal Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á tyı̃́ı̃ kal Liyel
tɔ̃́rı́ nɔlı yɔ̃́pú sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ kal ǹnɛ.
12 Tɛ́ à tɔkɔ Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ gbı̃ tyı́, pópó à pɔ syı
núkúnúkú tyı́, Liyel tɔ̃́rı́ nɔlı mɛ n wɛ n yõ táhnsàhnɔ́ ó
sɔkɔ. Táhnsàhpu ye n wɛ kélɛ.
13 Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syı́nyopu pól ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ sɔ̀̃ mɛ
Liyel tɔ̃́rı tyı́lɛ n yo, pópó à pɔ syı Nsyɔ̃ gbı̃ tyı́.
14 Yáh kı fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, Nsyɔ̃ ye Yeli mɛ̀nɛ, nɛ̂ pɔ́nɔ́
tyı́-á sɔ̀̃ yónsàhnɔ́lɛ.†
15 Nɛ̂-à kı mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yı̃n.
16 Mé kı kwɛy gbı̃ névye tɔkɔ sɑ̃h nɛ̂nɛ wɛ́? Pè mɛ á kı nɛ
wɛ̃́npı̀ sɔ̃ kɔ̃ tɛ̃ tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̂̃n sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo n mɔ pé no
tyı́ nɛ,
17 pépi-á yıkı fı̃bı pé tyı́, tɛ́ pè náh yi. Pé tɔ̃ kũ yı̀kı̀ gbı
mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo.

* **11:10** 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1. † **11:14** 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23.

18 Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ névye tɔ mɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃-á
lésõ pɔ, à náh mɛ yõke yèsyìkìlɛ n yõ, à náh mɛ dìvɛ̃nɛ n
wɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ.
19 Ǹtɛ Névi Píɗɩ̃́ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yõ pallɛ tɛ́ n wɔ pallɛ.
Pè mɛ tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɩ ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rɩ́ syípú
ànɛ̂ tyípêl pɩ́pú kóɗĩ-á ǹnɛ. Ǹtɛ Liyel lékɑ̃́m-á n tɔkɔ à tyi
nónónɛ n pɩ, sé pal n pnɛ sé tɔ̃ n sah n pɩ dùkù sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkɩnɔlɛ Kalile mara kwlo yîsyɔ́ yõ

20 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ ǹ gbǐlnɔ́ kan pɩ kwlo nónó sɔkɔ, à
tyah n kah n wɛkɩ sé névye yõ, pǎh sɔ̃́npɩ́lɛ yahle pé tyípêl
pɩ́nɔ́ yálnmɔnɔlɛ. Â nɛ:
21 «Pèkè mɛ yé yõ, Korasini tãn. Pèkè mɛ yé yõ, Betisayida
tãn. Ǹgbǒ gbǐl tyi nónó-á pɩ yé tɩ̃̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sõ mɛ pɩ Tiri
ànɛ̂ Sidõ tãn tɩ̃̀nnɛ, pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ
mɛ pé piki syĩ̀lɛ à pé tyípêl pɩ́nɔ́ yal mɔ di mónɔ́lɛ.
22 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Tiri
ànɛ̂ Sidõ tãn‡ fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.
23 Tɛ́ yépi-á dò Kapɛrnayumi tãn, yé se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ
dɔkɔ mɔ yɩ̃̂nyõ? Póllɛ, yé kɩ tiki mɔ yuku fɔ́ɔ́ lékókwɩ́l nyàh
tɛ̃-ǹsah. Yé yah, gbǐl nónó-á pɩ yé tɩ̃̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sɔ̃̀ mɛ pɩ
Sodɔmɩ tãn tyí, Sodɔmɩ kwil náhkɩ mɛ sɛ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ.
24 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ,
Sodɔmɩ kwil tãn fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.

Wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Sú Liyel tyí

25 Légbɩ̃́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh
nɛ́tɛ̃̂nɛ, mé n wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃́npɩ́lɛ tyi nɔ́pi wɔ̃bɩ yĩ pɩ̃́pú
ànɛ̂ lékɑ̃́m névye yah, tɛ́ sélɛ névye wɔ wɛ̃kɩ nónó-á mɛ
wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃.
26 Bɔ̌, kè ye áwɔ dyɔ á kè pɩ sɛ̃.»
27 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń Sú ye tyi póllɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ. Ń̄mɔ nɛ̂-á
Píɗɩ̃́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ńnɛ n pnɛ nɛ́ Sú ó náh. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
tɔ náh mó Súlɛ n pnɛ nɛ́ Píɗĩ ó náh, à tahlɩ Píɗĩ-à mɛ ké tyí
nɛ pé ǹnɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.

Yesu-á yèvɩnɩ nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

28 Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pêllɛ yé yõ, yé pɔ
ńmɔ tyí, mé kɩ yé kɔ̃ yé kɩ n mɩ.

‡ **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn-á sɔ̃̀ pɩ Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n mɔ n kɔ̃ tyípêl kàhnpɩpulɛ. Yah n tɛ Yesayi 23.

29 Nɛ́pír névi ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔ-ò ye ńmɔlɛ. Képah ye,
máh yélɛ n mɔ tɔ̏ nɛ̂ sɔkɔ, yé kè fɛ̃ syi yè mó pɩ ń tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ.
Képah sɔkɔ, yé kɩ n wɛ n mɩ.
30 Yé yah, ńmɔ tɔ̏ náh tah, ń tɔ́kɔ́bí mɛ fáhah fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

1 Légbɪ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sõ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú
sɔ̏ mɛ n kah sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kwɛkɩ sɔ̏ mɛ ǹ tɔ̏
sɑ̋hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɩ de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃̀lìntahnɔ sɔkɔ.
2 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ,
tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃̀kì náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, à nɛ n yah
ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú kélɛ n pɩ lɛ́.
3 Ǹtɛ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̏tɛ̃ ɗɪ̃́ Davidi
ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di?
4 Búrn nónó-á lésõ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ Liyel wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, à náh lésõ de ké sɔkɔ à sè tɔkɔ tah ànɛ̂ ǹ náh névyelɛ
di? Tɛ́ à wil sárká syínwɪ̏lkɪ̏pu tyí sɔkɔ, nɛy náh lésõ yĩnɛ
sé táhnɔ́lɛ.*
5 Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah tɔlɛ nɛ, sárká syínwɪ̏lkɪ̏pu-á
ńkɛ̃́nɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ
yòh sõnɔ́lɛ, tɛ́ lékàh náh mɛ pé tyí?†
6 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, névi mɛ ásɔ̂̃ nɛ̂-á kal Liyel ní-
ńsah gbôlɛ.
7 Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Sárká súkɛ́nkɔ̃nɔ náh mé n yah n
kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yɑ̃m yáhnɔ́ ye mé n yah n kɔ̃.› Yâh sɔ̏ mɛ képah
kɔ́rlɛ n pnɛ, yé náh náhkɩ lékàhlɛ lékàh kɛ̃́ névye kɔ̃ n pi.
8 Yé náh wɛ di, Névi Pɪ́ɗɪ̃́ ye mɩ mɩ yòh yɔ̏tɛ̃nɛ dò.»
9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
10 Gbɔ̏nkù ɗɪ̃́ yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́ pè sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé
lékàh wɛ Yesu kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, yɔ́nwó
dɛ́nmɔnɔ wɛ̃̀kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ nɩ?
11 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ yɔ́ tyí képɔ́ núkú ó-à
mɛ, tɛ́ à sɔkɔ de pwɑ̏hsǔkù yɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɛ̃̀ se kɩ
yɛ ǹ kyínwɪ̏lkɪ̏nɔ́lɛ lésõlɛ?
12 Ǹtɛ névi náh fɔ̋nfɔ̋ kal náhnáh képɔ́ yõ di? Kǎh pɩ sɛ̃́,
pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃̀kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ.»
13 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo gbɔ̏nkù ɗɪ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Á gbɔ̏ tɔ̃.» À̰
mɛ kè tɔ̃, kè núkú pɩ vilɛ ké ní-ò mɛ̀ sɔ̃́.

* **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21. † **12:5** 12.5 - Yah n tɛ Yɑ̋hnɔ́ 28.9-10.

14 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á fyɔ̀ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
pè kyɩ wɛ̃ wɛ à vɩ̀-ǹsah yah Yesu wɛ n ko n mɔ yĩnnɛ.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ

15 Yesu-á pɔ pĩ nɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á mɛ pé kònmɔ-ńsahlɛ
n yah n kɔ̃, à yal nɛ́npɔ́. Névye náhnáh mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. À mɛ pé
sɔkɔ yámpú pól dɛ mɔ,
16 tɛ́ pè gbah sni nɛ pè káh pé tyɩ́ yãh nɛy tyɩ́.
17 Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésõ nɛ̂ yo sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò
Yesayi tyɩ́, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tɔ̃̀lɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ǹ nɩ̀dɛ̀ nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõlɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yõ,
à kɔ̃ à kɩ gbɩ wɛ̃kì tyɩ́ yo yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól névye tyɩ́.
19 À náh yékɑ̂̃b pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yɩ̃́npɔ̃́ noh n pi tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ.
20 Fɩ́lkɩ̃̀ nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nɩ́nɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y ni n mɔ n pi.
Sɛ̃́ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á gbɩ wɛ̃kì kɩ yah syi.
21 Tɛ́ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól névye gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yõ.»‡

Yesu tɛ̃ wɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyɩ́

22 Képah náh, nósyɔ́ ɗɩ́ yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyɩ́. Sétõ sɔ̃̀ mɛ ǹ
sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ yɩ̃́tũ̂ ànɛ̂ kèdɔ̀kɩ̀lɛ. Yesu mɛ à dɛ mɔ, à kɔ̃ tɛ̃
wɛ n wɛkɩ, tɛ́ fɛ̃ n yah.
23 Képah tɛ̃nɛ, kè pɩ gbɛ̃ndùnɩ̃̀nɛ tɔ́wû pól tyɩ́, pè mɛ tyah
n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ: «Tɛ́ Davidi Pɩ́ɗɩ́ náh yɔ̀ lɛ́?»
24 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pè nɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
Bɛlsebuli ó gbɔ̃̀ yõ-á à n yĩni sétɑ̃̀nnɛ.
25 Tɛ́ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyɩ́ nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rɩ́ nɛ̂
tɛ̃ névye-à fyɔ̀ yuku wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ kɩ yɩkɩ. Kwil
nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, kè náh n wũ n pi. Sɛ̃́ ó ye,
kéte nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n wũ n pi.
26 Tɛ́ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-à tyah ǹ nolɛ n yĩni, ǹ gblɔ̃̌y náh à n fwo
di? Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ se kɩ wũ?
27 Tɛ́ ńmɔ-à mɛ sétɑ̃̀nnɛ n yĩni Bɛlsebuli gbɔ̃̀ yõ yé yo à;
yépi tɩ̃̀nkɩ̃̀ névye wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́?
Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
28 Liyel Mirki gbɔ̃ yõ-à mé n yĩni sélɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ
ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃rɩ́-á yĩni tɛ̃ yé tyɩ́.

‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4.

29 Tăhkı̀-á mɛ ɗí§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kı fɛ̃ ǹ púkúbí-ńkɛ̃̂ sɔkɔ, kı
de ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kı ǹ gbɛ̀̂n yî kwel? Máhah wăh kı à pukubi
tɛ́ kı pyĕ de ǹ wɔ̀kɔ̀ yî kwel.
30 Névi nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃̂nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃̂ mɛ ńnɛ n fwo. Névi nɛ̂
náh mɛ ńnɛ n yohnı n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃̂ mɛ kárkínɔ́lɛ
n pı.
31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye tyípêl pól
ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́ pól kı fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Ǹtɛ Liyel Mirki
gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃̂ wɔ náh n yɔ̃ mɔ n pi pé tyí póllɛ.
32 Névi nɛ̂-à yo de Névi Píɗí tyí, kè kı fɛ̃ yɔ̃ mɔ tɛ̃̂ kɔ̃. Ǹtɛ
névi nɛ̂-à yo de Liyel Mirki tɛ̃̂ wɔ tyí, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃̂ kɔ̃ n
pi kwɛynɛ, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃̂ kɔ̃ n pi ńsɔ̂̃ tɔlɛ.›
33 Yé yah, séswɔ̂ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh nɛ séswɔ̂
nɛ̂-á mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ plɛ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂ náh
mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ kétúkùyɔ̂.
34 Wáhnmírɔ́ nɔ́pi, tyípéplɔ se kı fɛ̃ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ tɛ́
yé nnɔ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkèlɛ? Névi nı-á mɛ yúkúnɔ́lɛ
tyi nónónɛ, sépi ye n wil tɛ̃̂ vyãh sɔkɔ dò.
35 Nɛ́pépɛ̌y tyípéplɔ n wil ǹ nı sɔkɔ. Nɛ́túkù tyítúkúnı̀ tɔ
mó n wil ǹ nı sɔkɔ.
36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, yah kɛ̃̂ wɛlɔ nónó pól-á névye n
wɛkı, sé ywɔ̃ kı piki n yah n pi pé tyí Liyel tukey tuke sõlɛ.
37 Tukey kı tuke á yõ à yĩnɛ á vyãh wɛynɛ kı gbılɛ ǹ kɔ̃,
képah náh pı kı lékàhlɛ ǹ kɔ̃.

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbı̆l yɔ́ pı, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wăh n wil Liyel tyí

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̂kı̀
kɔ́pú yísyɔ́ mɛ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò ɗí, páh mɛ ké tyí nɛ
à gbı̆l yɔ́ pı pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wăh n wil Liyel tyí.
39 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛy gbĩ névye náh plɛ. Pè náh
mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbı̆l yɔ́ pı pé yah.
Ǹtɛ kèyăh ńtɛ̃ náh pı pè wɛ̃kı n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̂̃ syínyo-ò
Nsyonası tyí sɔkɔ.
40 Yé yah, sɔ̃́-á lésõ Nsyonası sèpı̂̃n tɔ̃́nı̀ pı yɛ̃́nkɔ̂-ǹgbɛ̃̌kı̀ yɔ́
fɔkɔ sɔkɔ,* sɛ̃ ye Névi Píɗí tɔ kı sèpı̂̃n tɔ̃́nı̀ pı sétáh sõwãh.
41 Nsyonası-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̂̃ yo Ninivi kwil tãn tyí, pè
fɛ̃ syi pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̂̃ nɛ̂-á kal
Nsyonasılɛ. Kăh pı sɛ̃́, Liyel tukey tuke sõlɛ, Ninivi kwil
tãn kı yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kı lékàhlɛ pè kɔ̃.

§ **12:29** 12.29 - Dí nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, sétɛ̀̂n yɔ̂̃tɛ̃ ye pè n ye. * **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Nsyonası 1.17.

42 Pi nɛ̂-á lésõ yȍtɛ̃̏nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fíí sétáh
yȉn tyí, à pɔ yȍtɛ̃̏ dĩ Salomo lékã́m wɛlɔ noh.† Ǹtɛ nɛy mɛ
ásȍ, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel tukey tuke sõlɛ, kénɛ
pi kɩ yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.

Sétõ syínpɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃́nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mɩ̀-ǹsah
yah n kɔ̃. Ǹtɛ wàh wɛ́-ńkɛ̃̏nɛ,
44 à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sõ wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé
syɩ yuku nɛ́npɔ́. Wàh ǹ syɩ, tɛ́ kyɩ ǹ tɛ̃̏-ǹsah dyàh wɛ ké
kɔ́kɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ,
45 à n kyɩ sé no sétãnnɔ́ kwărninɔ syah, nónó-á peke kal
ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́ n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃ mɛ̀ dùkù
ké syɩ n peke n kal ǹ gben tɛ̃̏nɛ. Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ nɛ́pêl tɔ tyí
kɩ n pɩ n pi.

Nónó mɛ Yesu yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyélɛ?

46 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé
pɔ yȉn kégbɔ́ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí.
47 Ǹnî mɛ yo ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé-á mɛ
yȋ́ntɛ̃̏nɔ́lɛ kégbɔ́. Păh mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí.
48 Yesu mɛ yo tɛ̃ tyí nɛ: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń
yṹnpyélɛ?»
49 Tɛ́ ǹ gbȍ nɔ mɔ ǹ tȍ sã́hpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂
ń yṹnpyé wɛ yɔ̀.
50 Yé yah, ńmɔ Sú nɛ̂-á yȋ̂nyõ, wăh mɛ nɛ̂ tyí, névi nɛ̂-à
képahlɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye ńmɔ yṹnpilɛ, képah náh pɩ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

1 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ. Pé tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de
kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ. Tɔ́wû pól sȍ mɛ yȋ́nntɛ̃̏nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ
sɔkɔ.
3 Á sȍ mɛ tyi náhnáhlɛ n yãh pé tyí sèmȉrn sɔkɔ, mɛ n yo
pé tyí nɛ: «Sõ yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ kyɩ sèmukɔ mír-ńsah ǹ swãh
sɔkɔ.
4 Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃̏gbalɩ sɔkɔ, kèpye
mɛ pɔ sépi yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃̏-ǹsah légbĩ́ yõ. Tɛ́ kăh pɩ
yen gbɩ náh sȍ mɛ nɛ́npɔ́ sɛ̃́, sè núkú fi súú.

† **12:42** 12.42 - Yah n tɛ 1 Yȍtãm 10.1-13.

6 Tɛ́ sè náh tɛ̃ wɛ yɑ̏hnì gbɩ mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, gbĩ-á pɔ vyãh
sè tɛ̃́, sè kɔkɔ.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pɑ̏n nɩyɔ̃́, pɑ̏n mɛ yuku fyãh sé yõ.
8 Ǹtɛ yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ à pɔ ywɔ̃ pɩ. Túkù
pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pɩ, túkù tikitɔ̃nɩ́tɔ̃nɩ pɩ, túkù yõgbãmgbãm
pɩ.
9 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃̀ kè tɛ̃ yĩn.»

Tir nɛ̂ yĩn mɛ Yesu n yãh névye tyí sèm̀irn sɔkɔ?

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ,
kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n yãh no nɔ́pi tyí sèm̀irn sɔkɔ nɩ?
11 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɔ̃́rí tyi nónó-á sɔ̏ mɛ
wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi kɔ̃. Ǹtɛ kè náh pépi wɔ
kɔ̃.
12 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ
yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ
tyí, kè kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
13 No nɔ́pi mɛ n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ, képah
n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Pè mɛ pé nínɛ n
kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n nohnɩ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè
náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé n yãh pé tyí
sèm̀irn sɔkɔ.
14 Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah, képah ye n
nɔ pélɛ yɔ̀. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé kɩ yé nínɛ n kwɔ n nohnɩ, tɛ́ yé náh ké tyí yah wɛ n pi.
Yé kɩ n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n wɛ̃kɩ nɛ yé
náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ.
15 Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé ní tah tũ,
tɛ́ pé yĩ́ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé ní káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kɔ̃ pé káh fɛ̃ ké tyí yah wɛ,
pé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì yõ
ń kɔ̃ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›
16 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ yépi
tɛ̃̀ wɔ tyí nɔ, yé yĩ́ mɛ n yah, yé ní mɛ n nohnɩ.
17 Kégbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yáh tyi nónó wɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyopu ànɛ̂ névye nónó-á nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pé náhnáh
sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Yáh tyi nónó noh,
pè sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè náh sè wɛ noh.»

Sèm̀irkì kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

18 «Sèmukɔ mír-ò sèm̀irkì yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé ní sah kè noh:

19 Névye nónó-à Liyel tɔ̃́rí tyí yónɔ́ noh tɛ́ pè náh ké dùkù pĩ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Pè mɛ wɛ̃̆gbalɩ tyí kɔ̃lɛ ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ syɩkɩlɩ.

20 Túkù mɛ légbĩ́ yõ tyí kɔ̃lɛ, ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ pĕ kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.

21 Tɛ́ pè náh n yɛ kè yɛ̃̀hnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pĕ kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ. Tɛ́ yèvyãhrɩ, képah náh pɩ fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yĩni tɛ̃ kénɛ wɛy yĩnnɛ, pĕ pé náh vi kè kɔ̃ súú.

22 Túkù mɛ pɛ̃̀n tɛ̃-ǹsah tyí kɔ̃lɛ, pàh wɛy mɛ̀ noh, kèkɔ̃yɔ̃́ tyi fɔkɔ sɔ̃nɔ ànɛ̂ tahrɩ dékè n pɔ ké yah kɔ̃, kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkɩ pé tyí.

23 Túkù wɔ mó mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɛ, pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pĕ ké dùkù pĩ, yɔ̃re n wɛ ké tyí sèmukɔ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á pyenɔ lèkwɛ̆kwɛ pɩ, ànɛ̂ nónó-á tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, ànɛ̂ nónó-á yɔ̃gbãmgbãm pɩ.»

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh filkɩ̀ tyí yɔ̃

24 Yesu tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ sèmukɔ duku pèpɛy mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ.

25 Tɛ́ névye-á pɔ dɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyɩ filpyé mir dah mɔ kɔ̃ ké sɔkɔ nɛ̂-á mɛ ké kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ náh vi sɔkɔ.

26 Kăh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbĩ́ nɛ̂nɛ, filkɩ̀ tɔ ké yõ wilki mɔ kwèy.

27 Sètɛ̃ dĩ́ tɔ̃̀npɩbɩ-á kè kyɔmɩ wɛ sɛ̃, pè mɛ kyɩ kè yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, sèmukɔ duku pèpɛy-á se sɔ̃̀ à mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ; tɛ́ kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ filkɩ̀ tɔ pɔ n wɛ ké sɔkɔ nɩ?

28 À mɛ yo pé tyí nɛ, sépɛ yɔ́ tɔ̃̀ vyãh-á képahlɛ. Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ sè viki nɩ?

29 À mɛ nɛ ɔ̃́ɔ̃-á. Ńkɛ̃ pàh kɩ nɛ páh sélɛ n viki, sèmukɔ tɔ-á kɩ syah n kwrɔ n mɔ n viki sélɛ.

30 Pè yɛ sé yõ sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyí kè syi pɔ n nɔ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́ tyí. Tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-à kɩ pɔ nɔ, páh kɩ yo sèmukɔ tɔ́kɔ́pú tyí nɛ pè filkɩ̀ ǹgbò kɔ̃, pè mó sè pukubi pbɔ pbɔlɛ pè kyɩ n sukɛ. Tɛ́ sèmukɔ wɔlɛ, pè képah tɔkɔ n mɔ pé dúkúrí sɔkɔ.»

Sèmɩ̀rn nónó-á yãh mútárdɩ̀ pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí yɔ̃

31 Yesu tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mútárdɩ̀ pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh sɔkɔ.

32 Képah yilɔ kal yíᵢpyé póllɛ. Tɛ́ kàh fi, kè n pɩ gblò kal
sèmukɔ duke póllɛ. Kè n pɩ séswɔ̂ sɔ̃́, kèpye n pɔ syɛ̀ pɩ ké
yɩ̃̀ngbɜ̃̀n tyɩ́.»
33 Képah náh Yesu tɔ̃ sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ yɔ́ yãh pé tyɩ́ nɛ: «Yé yah,
Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́
lésõ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yɩ̃́ tɔ̃́nɔ́ mɩ́fɜ̃́hkɩ̀ sɔkɔ, ké pól kɔ̃ kè
dɔkɔ.»

Yesu sèmɩ̃̀rn yɜ̃́hnɔ́ yõlɛ

34 Yesu sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh tɔ́wû tyɩ́ sèmɩ̃̀rn ó sɔkɔ.
Ȁ náh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yo pé tyɩ́ nɛ́ sèmɩ̃̀rn sɔkɔ náh.
35 Ȁ képah pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò tir yɔ́nsàhnɔ́ kɔ̃ kè wil.
Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́: «Mé kɩ tyilɛ n yo sèmɩ̃̀rn sɔkɔ. Tyi nónó-á sɔ̃̀
mɛ wɔ̃́bɩ̀nsàhnɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́ dùkùlɛ, mé kɩ névye níkí
yɩkɩ sélɛ.»*

Sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh fílkɩ̃̀ tyɩ́ yõ

36 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yal tɔ́wû tnɔ̂ à sɔkɔ gbô. Ǹ tɔ̃̀ sɜ̃́hpú
mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, swãh sɔkɔ fílkɩ̃̀ sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ nɛ̂-á
sɔ̃̀ à yãh, à ké yõ yo pé syah.
37 Ȁ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Sèmukɔ duku pèpɛy mɩ́rnmɔ-òlɛ,
Névi Píɗɩ̃́ ye.
38 Swãhlɛ, kèkõyɔ̃́ ye. Sèmukɔ duku pèpɛynɛ, Liyel yɔ̃̀tɔ̃rɩ́
sɔkɔ wɛ̃́npɩ̃̀ ye. Fílkɩ̃̀lɛ, sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀ náh névye ye.
39 Sépɛ nɛ̂-á mir dah mɔ fílpyélɛ, sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀ ye. Sèmukɔ
tɔ́kɔ́nɔ́lɛ, kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́púlɛ, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ
ye.
40 Sɔ̃́-á pě fílkɩ̃̀ viki n sukɛ nyàh sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n
pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ.
41 Névye nónó pól-á névye yõlɛ n yɩkɩ n mɔ pèkè pɩ́nɔ́
sɔkɔ, ànɛ̂ nónó pól-á tyɩ́túkúnɩ̃̀ pɩ́púlɛ, Névi Píɗɩ̃́ kɩ ǹ yɩ̃̂nyõ
tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ n mɔ n pi, pè kɩ pɔ pè wilki ǹ tɔ̃́rɩ́ tyah sɔkɔ.
42 Tɛ́ kɩ pè min dah mɔ sɩ̃nki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní
ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.
43 Ǹtɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pépi wɔ kɩ n
tɛ̃ pé Sú Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ, gbɩ̃ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃
kè tɛ̃ yɩ̃n.»

Sèmɩ̃̀rn nónó-á yãh tahrɩ wɔ̃́bɩ̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rlɩ̀ tyɩ́ yõ

44 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á
kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɩ̃́ yɔ́ lésõ kyɩ wil mɔ
tahrɩ wɔ̃́bɩ̀nsàhnɔ́ yɔ́ yõ swãh yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè tɔkɔ tɔ̃ wɔ̃́bɩ.

---

* **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

Ké wɛ́nɔ́ nìvìnì tɛ̃ tyí, à sɔkɔ à kyɩ ǹ gbɑ̃̀n yî pól yãm à pɔ
swãh mɛ̀ dwe.
45 Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrk̀ì nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Gbɔ̀ yĩ́-ò yɔ́ lésõ mɛ, nɛ̂-á yî kètǎrnɔ́ yísyɔ́lɛ n yah n
kɔ̃, pè n ye pɛ́rl̀ìnɔ́lɛ.
46 Wǎh pɔ ké dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ wɛ, à kyɩ ǹ gbɑ̃̀n yî pól yãm à
pɔ kè dwe.»

Sèm̀ìrk̀ì nɛ̂-á yãh yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyí yõ

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrk̀ì nɛ̂nɛ, kè wɛ
yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, à
yɛ̃́nkyɔ duke pól tɛ̃.
48 Kǎh yuku, pè kè yɔrɩ wilki pɔ kènkwɑ̃̀h yõ, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ à
yɛ̃́nkyɔ gblɔ wah mɔ dú sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ́lɔ́ milki.
49 Sɛ̃́ ye kɩ n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. Yȋnyõ tɔ̃̀npɩbɩ
kɩ pɔ nɛ́túkúǹì wah wilki nɛ́gblɔ́ sɔkɔ,
50 kɩ kyɩ pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní
ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késɑ̃́nnɛ

51 Képah náh Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Yé se tyi nɔ́pi
pól noh wah?» Pè mɛ nɛ àwe-á.
52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ kwɔ́nɔ́ wɛ sɔkɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ
ǹgbòlɛ, tɛ́ tɔ̃ pɔ kwɔ́nɔ́ wɛ Liyel tɔ̃́rí tyí yõ núkúnúkú, tɛ́
névyelɛ n kwɔ sélɛ, pépi mɛ kéte tɛ̃ yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á yíɗî sɔ̃̀ mɛ ǹ
tyí ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ à tɔ̃ pɔ snɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ, tɛ́ mɛ sélɛ
névyelɛ n kɔ̃.»

Nasarɛtɩ tãn yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Tɛ́ Yesu-á sèm̀ìrn nɔ́pi yãh tɛ pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́
54 tɛ́ sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ. Wǎh kyɩ nɛ́npɔ́, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ
pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ no pól gbɑ̃̀n du ǹ tyílɛ. Pè
sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ ńyãh lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à fɛ̃
gbɩ̃̀l nɔ́pilɛ n pɩ nɩ?
55 Ǹmɔ kó sésár sɛ́-ò píɗĩ́nɛ nɩ? Ǹ yṹ yĩn kó Marilɛ, tɛ́ ǹ
gbɛ̃̆nɗĩ́pi mɛ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyosɛfu, ànɛ̂ Simo, ànɛ̂ Nsyudelɛ
nɩ?
56 Tɛ́ ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásɔ̂̃ yɔ̀ nɩ? Ǹtɛ ńyãh tɛ̃ ó se
ǹmɔ wɛ lékɑ̃́m ànɛ̂̃ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ?
57 Képah sõnɔ sɔ̃̀ mɛ pé yõ yɩkɩ pè kɔ̃ pè tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ Yesu
yõ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò

kwil ànɛ̂ ǹ kéte sɔkɔ ó ye pè náh ǹnɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.»
58 Pǎh yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́, à náh mó gbǐ̀lnɔ́ náhnáh
pɩ nɛ́npɔ́.

14

Wèlnwǐ̀lkǐ̀-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbǐ̃́nɛ, Kalile mara yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ Yerɔdɩ Yesu tyí yónɔ́ noh,
2 tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ, Wèlnwǐ̀lkǐ̀-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀ tɔ́tɔ́. Ǹ
lékó-á yilki mɔ. Képah-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ tyí à fɛ̃ gbǐ̀lnɔ́lɛ n pɩ.
3-4 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdɩ lésõ ǹ gbɛ̃̌ndĩ́ Filipi kyɩ
Yerɔdyadɩ tɛ̃ syi. Nsyɔ̃ mɛ kè yo ǹ tyí nɛ, ké yah náh à à
tɔkɔ. Pi mɛ̀ yĩnnɛ, Yerɔdɩ mɛ pè kõ pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à kârn mɔ ǹ
tyí, tɛ́ à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
5 À lésõ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyɔ̃ ko mɔ. Ǹtɛ tɔ́wû-á lésõ mɛ
Nsyɔ̃nɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ sɛ̃́, pépi yah tíkí mɛ
à tɛ̃.
6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbínɔ́ yòh vǐ̀npɔnɔ syáh syah sõlɛ,
Yerɔdyadɩ písê yõ yi nɛ́yénɔ́ yah sɔkɔ. Kè mɛ nɔ Yerɔdɩ
tyí,
7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kõ, tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ wàh kɩ sɔ̃́ kwáhdúkú
nɛ̂ yah kõ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kõ.
8 Képah sɔkɔ, pípír yṹ mɛ à kurki mɔ à kõ à yo Yerɔdɩ tyí
nɛ, à Wèlnwǐ̀lkǐ̀-ò Nsyɔ̃ yõlɛ pé kõ ásɔ̃̂ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ.
9 Képah tɛ̃̌nɛ, kè yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ yah kwɔ. Ǹtɛ ǹ wónɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ ǹ
nɛ́yénɔ́ yĩ́ yah, à nɛ pè pɔ kélɛ à kõ.
10 Tɛ́ pè kõ pè kyɩ Wèlnwǐ̀lkǐ̀-ò Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ.
11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ à pɔ pípír
kõ, à mɛ kè syi kyɩ ǹ yṹ kõ.
12 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ pɔ ǹ lékó tɔkɔ kyɩ yĩ, tɛ́ kyɩ ké yah
yo Yesu syah.

Nɛ́pĩ̂ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkõ púnɔ́lɛ Yesu tyí

13 Yesu-á yĩ mɛ̀ noh sɛ̃́, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀
sɛ̃́hpúlɛ pè yal nɛ́npɔ́, à yuku gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ à kyɩ
tɛ̃ pé yahlɛ. Tɔ́wû-á pé sɔ́kɔ́nɔ́ tyí noh ńyãh sɔkɔ, pè wil
kwlo kwlo sɔkɔ à pé nyáh sõ gbáhkì yõ.
14 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé yãm à
tɛ̃. À mɛ pé yámpú dɛ mɔ.
15 Ńvĩ́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
gbɛ̃́nnɩ tyah sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀. Tɛ́ lékɑ̃̂h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ,

à kó tɔ́wûlɛ n fin n mɔ pè kyı yõ yõ yîlɛ n yah n dwe kwlo sɔkɔ nı?
16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yõ náh mɛ ké tyí pè sɔkɔ. Pépi yõke yah pé gblɔ̌y pè kõ pè yõ.
17 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pépi tyí ásɔ̂̃ dò.
18 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kõ ásɔ̂̃.
19 Tɛ́ mɛ tɔ́wû kõ pè kõ tɛ̃ filkì yõ, tɛ́ búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yõ yî̃nyõ à wɛkı Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkı mɔ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú kõ pè syi tɔ́wû kõ.
20 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yĩ́ĩnɛ.
21 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pî̃ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npì vyãh kɛ̃́nɛ.

Yesu kɔ́nɔ́lɛ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tɔ̃̀ sã́hpú gbah tɛ̃ nɛ pè de krótókè sɔkɔ, pè mɔ pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ, péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ.
23 Wǎh pé fin mɔ tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lı yõ à kyı tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni. Lékẫh mɔ pɔ à wɛ ǹ gblɔ̌y nɛ́npɔ́.
24 Tɛ́ légbĩ́nɛ, krótókè sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ tɛ yɔ vyãhlɛ náhnáh. Tɛ́ yã́hkí sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yohnı. Kǎh pı sɛ̃́, ni sɔ̃̀ mɛ krótókèlɛ n kah n fwo.
25 Tyah dal gbĩ́nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé tnɔ̂ yɔ yõ.
26 Pǎh à wɛ à n kɔ n pi yɔ yõ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Pè tyah n yo nɛ lékó mírkí yɔ́-á. Tɛ́ tyah n de n syi tíkí tɛ̃̀ tyí.
27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pè pé nı syãh. Péwɔ-á, pè káh tíkí pı.
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-à kı nɛ̂ ńtyĩ́nɔ, à péwɔ kõ pé wil kɔ pɔ ǹ tnɔ̂ yɔ yõ.
29 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pɔ!» Pyɛrı mɛ wil krótókè sɔkɔ à tyah n kɔ n yuku Yesu tnɔ̂ yɔ yõ.
30 Ǹtɛ wǎh pɔ kè kyɔmı wɛ nɛ yã́hkí-á mɛ n kah n pı, tíkí à tɛ̃. Képah sɔkɔ, à tyah n tiki n de ni sɔkɔ tɛ́ de syi nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo!
31 Nɛ́npɔ́ swɔ Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ à à tɛ̃ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à náh sɛ̃ péwɔ yõ fwɔ́ɔ lɔ́. Sɔ̃ se pı tɛ́ à n sõ tɔ̀tɔ̀ nı?
32 Tɛ́ pè mɛ de krótókè sɔkɔ, yã́hkí núkú yĩn.
33 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, pè gbètukunɔ di Yesu yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbı yõ, ǹmɔ-á Liyel Píɗĩ́nɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtı sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtɩ sétáh yõ.
35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ à yah pĩ, tɛ́ núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo soh mɔ nɛ́npɔ́
t̃ìn tãn pól tyí. Pè mɛ pɔ pé yámpú póllɛ ǹ tyí.
36 Tɛ́ ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh ńtɛ̃ ó
tyí. Tɛ́ nónó pól-á fyɔ̀ tũ ké tyí, pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kɩ fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú wil Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ à pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à syah
nɛ ńkɛ̃́,
2 sɔ̃́ se pɩ tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ n kɔ lékɔ̃lɔ́ wɑ̃̀ldì yõ nɩ?
À nɛ n yah pè yãrlɛ n yõ, tɛ́ pè náh se mó tɔ̃ pé gbɑ̃̀n wu à
yĩnɛ pé wɑ̃̀ldìlɛ lɛ́.
3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Tɛ́ yépi wɔ-á dò, sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé wɑ̃̀ldì
yĩnnɛ, yé náh mɛ n kɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yõ?
4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ
yõ.›* Tɛ́ tɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi nɛ̂-à wɛ̀ntùkù wɛkɩ ǹ sú tyí,
képah náh pɩ ǹ yṹ tyí, tɛ̃̀ yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.›†
5 Ǹtɛ yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú képah náh pɩ ǹ
yṹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pé tyí ǹ yohnɩ n mɔ mɔ tɛ̃̀nɛ,
páh képahlɛ Liyel kɔ̃ tɛ,
6 ǹ dúbí-ò mɛ̀ yòhnìnmɔnɔ kɔ̃lɩ náh tɔ̃ mɛ ǹ yõ. Kàh pɩ sɛ̃́
à, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh yé yɩkɩ yé wɑ̃̀ldì yĩnnɛ di?
7 Vyɑ̃́hsesyĩ́rí névye nɔ́pi, Liyel-á lésõ Yesayi kɔ̃ à nɛ̂ yo
sah, képah ye yépi n pɩ yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
8 «No nɔ́pilɛ, vyãh ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
Ǹtɛ pé nnɔ mɛ fíí ńnɛ.
9 Pǎh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ,
névye yah yĩ́ĩ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ.
Képah ye, gbílkínɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè yo,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.»‡
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wû mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé
yé ní kwɔ n noh pallɛ, yè wɛlɔ nɔ́pi syíkí-ńsah pĩ.
11 Yì nónó-á n de névi vyãh sɔkɔ, sépi náh n silki ǹnɛ Liyel
yah dɛ́. Wɛlɔ nónó-á n wil ǹ vyãh sɔkɔ, sépi ye n silki ǹnɛ.»
12 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à
kó pĩ nɛ ǹ wɛlɔ nónó-á sɔ̃̀ sé yey mɔ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú t̃ìnnɛ,
sǎh pè kah yɔ nɩ?

---

* **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.17. ‡ **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

13 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ, tɛ́ ń Sú
nɛ̂-á yȋnyõ ǹmɔ sɔ̃́nɔ́ náh sélɛ, sè kı viki to.
14 Yé yɛ pé yõ. Yı̃́tũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé no yı̃́tũbi
yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́ yı̃́tũ̂-à mó tɔ̃ ǹ ní-ò yı̃́tũ̂ yah tɛ̃, pé nímí kı
syıkı de pwȁh yɔ́ sɔkɔ.»
15 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ pé pé ní
kwɔ wɛlɔ nónó noh pallɛ, à sé kɔ́r yo pé syah.
16 À mɛ pè syah nɛ: «Lékɑ̃́m kɛ̃́ névye se yépi tɔlɛ?
17 Yé náh pı̃ nɛ yȋ nónó pól-á n de vyãh sɔkɔ, sǎh ńkɛ̃́nɛ n
syɔ̃ kèkùrkı̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ n wilki n kwɛ kèdúkúdahkı
sɔkɔ di?
18 Ǹtɛ wɛlɔ nónó-á n wil vyãh sɔkɔ, sé sõ n wil sõnɔ sɔkɔ.
Sépi ye n silki névilɛ Liyel yah.
19 Névi lékɑ̃́m sɔkɔ ye sõnɔ túkúnı̀ n wil, ànɛ̂ nɛ́kókè
mɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkı̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yı̃belɛ,
ànɛ̂ mı̀nı̀ yónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbyɔlɛ.
20 Kénɛ tyi wɔ ye n silki névilɛ Liyel yah. Ǹtɛ névi-à ǹ
gbȁn wú-ńkɛ̃́nɛ à yı̃nɛ wȁldı̀-á kè yo sɔ̃́ tɛ́ yõke yõ, képah
náh n silki tɛ̃́nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pı Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂ Sidõ sétáh
yõ.
22 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ nɛ̂-á Kanah nɛynɛ. Ǹmɔ mɛ pɔ
Yesulɛ yúkɛy tɛ́ mɛ n de n syi, mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗ́ínɛ, à pé yɑ̃m yah. Ńkɛ̃́ sétõ yɔ́-á mɛ pé
písê sɔkɔ mɛ ǹnɛ n kwlɔ képékèyɔ̂.
23 Ǹtɛ Yesu náh dahbı wilki ǹ tyí. Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de
ǹnɛ tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pi mɛ̀ kɔ̃ à ǹ syı pé náh, à káh
pé sɔ̃̀ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku sɛ̃́.
24 Yesu mɛ nɛ, Liyel-á pé tɛkı mɔ Yisrayel no ó yı̃nnɛ, pépi
nónó-á mɛ képyɛ́nı̀ mɔ́npunɔ sɔ̃́.
25 Ǹtɛ pi mɛ nɔ pɔ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé
Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yohnı n mɔ.
26 Yesu mɛ à syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃́npı̀ yõke tɔkɔ n
mɔ pȁhnpye kɔ̃.
27 Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbı-á à yo pé yɔ̃̀tɛ̃. Ǹtɛ pȁhnpye wɔ-á
n yõ sé nátɑ̃m yɛ̃́nmîrn yɔ̃́nkwɛnɔlɛ.
28 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pi, á sɛ̃ yı̃́ı̃́ ńmɔ yõ
dɛ́. Wáh nɛ̂ yah kɔ̃, Liyel kı kè pı á tyí.» Légbı̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ,
pi písê núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
Tɛ́ dɔkɔ yuku yɔ̃lı yõ à kyı kɔ̃ tɛ̃.
30 Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ́kwı̃́nkí pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyí à pɔ pè
sah ǹ yah sɔkɔ. Túkù sɔ̃̀ mɛ gbáhkì núkú névyelɛ, túkù
mɛ yı̃́tũbilɛ, túkù mɛ nɛ́dónènɛ, túkù mɛ kèdyɔ̀nìnɛ, à tahlı
yámpú túkù tyí. Tɛ́ Yesu mɛ pè dɛ mɔ.
31 Kè pı gbɛ̃̀ndùǹìnɛ tɔ́wû tyí, pǎh kèdyɔ̀nì wɛ pè mɛ fɛ̃ n
wɛkı, nɛ́dónè dónɔ́nɔ mɛ tyɛ, gbáhkì núkú névye mɛ fɛ̃ n
kɔ tómtóm, tɛ́ yı̃́tũbi mɛ fɛ̃ n yah. Képah tɛ̃̀nɛ, pè gbílkínɔ́
sah Yisrayel Liyel yõ.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

32 Yesu ǹ tɔ̃̀ sã́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí nɛ, tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ
péwɔ tɛ̃. Pé sèpı̃̀n tɔ̃́nì-á péwɔ náh sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ
kwâh náh se pé tyí. Pé náh mɛ ké tyí nɛ pé pè fin n mɔ pè
sɔkɔ kwɛkılɛ. Pé túkù-á kı kyı n syah n tɛ̃ n kwlɔ wɛ̃̀kì yah.
33 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú à syah nɛ, pé se kı wɛ ńyãh
yõkelɛ gbɛ̃́nnı mɛ̀ sɔkɔ, kı fɛ̃ tɔ́wû mɛ̀ dùkù kɔ̃ pè kı yõ tɔ̃
nı?
34 Yesu mɛ pé piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se mɛ pé tyí nı? Pè
mɛ nɛ kwǎrninɔ-á, à tahlı yɛ̃́nképı̃̀ yísyɔ́ tyí.
35 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh.
36 Tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkı
Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkı à ǹ tɔ̃̀ sã́hpú kɔ̃ pè syi tɔ́wû kɔ̃.
37 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ tɔkɔ
yı̃́ kwǎrninɔlɛ.
38 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pı̃̂ kèyõ
nínɔ́lɛ (4 000), syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npı̃̀ vyãh kɛ̃́nɛ.
39 Képah náh, Yesu tɔ́wû fin mɔ pè sɔkɔ, tɛ́ mɛ de krótókè
sɔkɔ à sɔkɔ Makadã sétáh yõ.

16

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbı̃̀l yɔ́ pı, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wǎh n wil Liyel tyí

1 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú yísyɔ́ ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̀kì kɔ́pú yísyɔ́ nɔ
de Yesu tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah. Tɛ́ à syah nɛ à gbı̃̀l yɔ́ pı pé
yah, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wǎh n wil Liyel tyí.
2 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbı̃̀yı̃́ de gbı̃́nɛ, yı̃̂nyõ-
à mɛ gbɔ̃̀lìì, yè n nɛ tyah yah-á kı yıkı mɔ.
3 Tɛ́ séngbɔ̃̀lɛ, yı̃̂nyõ-à mɛ fı̃̌nmɔ̀ɔ̀, yè n nɛ kwɛynɛ tyah
yah náh n yıkı n mɔ n pi. Yé mɛ fɛ̃ tyah dùkù wɔlɛ n pnɛ,
tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n pı kwɛy gbı̃ sɔkɔ, sǎh mɛ tyi nónónɛ
n wɛ̃kı, yé tɛ̃ sépi wɔ dùkù pı̃ kwlɔ kɛ̀?

4 Kwɛy gbĩ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbĩ̌l yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyonasɩ tyí sɔkɔ.» Képah yóntɛnɔ náh, à pè sah nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ.

5 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n sɔkɔ yɔ́nkahnɩnɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú dyɔ sɔ̃̀ fwɔ búrn tɔ́kɔ́nsɔkɔnɔlɛ.
6 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mìnɔ́ pɩ. Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̀kì kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ.»
7 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah n sõ nɛ pépi-á pɔ búrn kɛ̃́nɛ, képah-á à kɔ̃ à n yo sɛ̃́ yɔ̀.
8 Ǹtɛ Yesu mɛ pé sõnɔ pĩ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃̄pú nɔ́pi. Sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé n sõ sɛ̃́ nɛ, yé náh pɔ búrnnɛ képah-á?
9 Yé náh tɔ̃́nì mɛ sé dùkù pĩ sɛ̃́ nɩ? Yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn plɔ́ kwlɔ́lɛ díbí nɛ́pĩ̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m (5 000) pu, ànɛ̂ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ yĩ́ dan nɛ̂nɛ di?
10 Ȧ tahlɩ máh búrn plɔ́ kwǎrninɔlɛ díbí nɛ́pĩ̂ kèyõ nínɔ́ (4 000) pu, tɛ́ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ tɔkɔ yĩ́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ kélɛ di?
11 Tɛ́ sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pĩ nɛ búrn tyí náh mé n yo yé tyí, máh sɔ̃̀ n yo yé tyí nɛ: ‹Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̀kì kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ?›»
12 Képah sɔkɔ, pè pyě pĩ nɛ mífɑ̃́hkì sɔkɔ mɔ mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí náh sɔ̃̀ Yesu n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, képah tyí-á sɔ̃̀ à n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

13 Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ Filipi-Sesarɩ gbɛ̃̌nyah tĩ̀nnɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ: «Névye tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídĩ́nɛ?»
14 Pè mɛ nɛ, túkù-á nɛ Wèlnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ.
15 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ yépi-á dò, yépi tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
16 Simo Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Liyel nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̄nɛ, ǹmɔ Pídĩ́ ye álɛ.»

17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ tyí nɔ, Nsyonası
píďí Simo. Á náh wɛ di, névi náh wɛ̃kı álɛ tyi nɔ́pilɛ dɛ́, ń
Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yȋnyõ sɔkɔ, ǹmɔ ye wɛ̃kı álɛ sélɛ.
18 Ǹtɛ ńmɔ kı yo á tyí nɛ: ‹Pyɛrı ye álɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á légbı̃̋lɛ).
Tɛ́ kénɛ légbı̃̋ yõ sɔkɔ ye mé kı ń yõ sɛ̃́pú tı̏̃nkı̏ sah. Tɛ́ kũ
tǎhkı̀ ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃ wɛ tir yɔ́ pı n pi pé sɔkɔ.
19 Mé kı Liyel tɔ̃́rí tyah yah gbı̃̋ní kéníkɔ́pyélɛ ǹ kɔ̃. Wâh
tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kı
sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃̌kı̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel
nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kı sah ké yõ sɔkɔ.» Mé kı áwɔ kɔ̃ á kı
fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí nɔlı yɔ̃́nɔ́ wɛ̃kı̀lɛ n kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh
mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kı sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́
wâh nɛ̂ wɛ̃̌kı̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, ǹ
tɔ kı sah ké yõ sɔkɔ.»
20 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú gbah sni nɛ, pè káh kè yãh
névi syah nɛ péwɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyílɛ n yo

21 Á tɔkɔ légbı̃̋ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí
nɛ, páh yı̃nɛ pé yuku Yerusalɛmı kwil sɔkɔ. Yèwàhnı̀, ànɛ̂
sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á
kı yèvyãhrı náhnáh sah n pi péwɔ yõ. Pǎh kı pé ko mɔ, tɛ́
ké sèpı̏n tɔ̃́-ò sõlɛ, pé lékó-á kı yilki mɔ.
22 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrı mɛ à ye kɛ̃kı tɛ́ tyah n wɛkı ǹ yõ nɛ
ńkɛ̃, póllɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, képah náh à yı̃ni n tɛ̃ n pi. Liyel-á kı
n tũ n mɔ ǹ yõ.
23 Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yah vi tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «To ń yah sétɛ̃̏n
yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀. Ńmɔ fɛ̃kı̀-ǹsah ye á n yah n kɔ̃. Yah, á sõnɔ náh
mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Á sõnɔ mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ
ké tyí nɛ pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ yı̃nɛ à ǹ gblɔ̃̌y tyi wɛ n yɛ, à mó ǹ
syı syı dahnı twah ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.
25 Névi nɛ̂-à nɛ páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ n pi. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkı ǹ min sɔkɔ ńmɔ yı̃nnɛ, tɛ̃ wɔ kı
tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
26 Névi-à nɛ kèkõyɔ̃́ yȋ pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkı n pi ǹ min
sɔkɔ, yõ se mɛ ké tyí? Képah náh pı, kwâh se kı fɛ̃ wɛ névi
tyí à kı tɔkɔ kɔ̃, ǹ min sɔ̃́nɛ?

27 Yé yah, Névi Píɗí̃ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi ànɛ̂ ǹ yî̃nyõ tȍ̃npɩbɩlɛ
ǹ Sú Liyel tɔ̃́rílɛ ǹ sɔkɔ. Ȁ kɩ pɔ nɛ́núkù núkú pól dyah à
yĩnɛ pé tyípínìnɛ.
28 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, névye nónó-á ásȍ̂, pé túkù
náh tɔ̃́nì mɛ n ku n pi, tɛ́ kɩ Névi Píɗí̃ wɛ à kɩ mɛ n pi ǹ
yȍ̃tɔ̃rí sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vȉnmɔnɔlɛ

1 Sèpȉn kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ,
ànɛ̂ Nsyakɩ gbɛ̃̏nɗí̃ Nsyɔ̃ tɛ̃ pè yuku yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yõ, à kyɩ tɛ̃
pé tyílɛ.
2 Dǒ, Yesu dùkù vi mɔ pé yí̃ yah. Ǹ yèpɔ tyah n tɛ̃ gbĩ sɔ̃́,
tɛ́ ǹ flɔ mɛ piki prɛ́yy.
3 Moyisi ànɛ̂ Yeli núkú wil mɔ pé yah, tɛ́ mɛ n yãh ànɛ̂
Yesulɛ.
4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃̏ ǹgbɛ̃, pé pól
tɛ̃̏nɔ́-á mɛ plɛ ásȍ̂ dɛ́! Wàh kɩ mɛ ké tyí, páh kɩ yèpyenɔ
tɔ̃́nɔ́ pɩ: Núkú-á kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ, núkú kɩ pɩ Moyisi tyílɛ,
núkú mó pɩ Yeli tyílɛ.
5 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyí̃rkȉ yɔ́ núkú wil ńvyɔ̃̏ɔ̃ à
fob mɔ pé yõ. Tɛ́ yí̃npɔ̃́ yɔ́ mɛ wil ńyí̃rkȉ mè sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á
yɔ̀, ńmɔ nìdɛ̀ Píɗí̃ ye. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yõlɛ. Yé nɛ n nohnɩ
ǹ tyí.»
6 Yesu tȍ̃ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á képah tɛ̃̏ noh ńyãh sɔkɔ, pè syɩkɩlɩ
pé yah di sétáh tíkí tɛ̃̏ tyí.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ à tũ pé tyí, tɛ́ yo pé
tyí nɛ: «Yé yuku, yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃.»
8 Pǎh pé yey yɔ̃, pè Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ.
9 Pǎh pé syɩ yɔ̃lɩlɛ n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ: «Yáh nɛ̂ wɛ,
yé káh kè yãh nɛy tyí, fɔ́ɔ́ kè syi n pɔ n nɔ Névi Píɗí̃ lékó
yílkínmɔnɔ tyí.»
10 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ̃ sɑ̃́hpú mɛ à piki yah nɛ, ǹtɛ sɔ̃́ se pɩ tɛ́
Liyel tyi kȍ̃nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɔ nɛ ńkɛ̃́ Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yah nɩ?
11 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɩ ye Yeli ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃
sah.
12 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh à yah pĩ.
Pè pé dyɔ pɩ ǹ sɔkɔ. Sɛ̃́ ye Névi Píɗí̃ tɔ kɩ fɔ̃̋hnɔ́ wɛ n pi pé
gbȍ̃.»
13 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ̃ sɑ̃́hpú núkú pĩ nɛ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á
à n ye.

Ǹdyı̀kı̀npı yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á pɔ yĩni tɛ̃ tɔ́wû sɔkɔ gbĩ́
nɛ̂nɛ, ɗĩ́ yɔ́ nɔ de Yesulɛ à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyı́
nɛ,
15 pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé píɗĩ́ yɑ̃m yah. Ǹdyı̀kı̀npı-á ǹnɛ, wǎh
mɛ n kwlɔ kégbılɛ. Kèyǎhlɛ à n syıkı n de nyàh sɔkɔ, képah
náh pı ni sɔkɔ.
16 Páh pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyı́, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ.
17 Képah tɛ̃̄nɛ, Yesu wɛkı pé yɔ̃ nɛ: «Nɛ́pêl yı́syɔ́lɛ n yah
dɛ́, Liyel yɔ̃ sɛ̃̄-ńkɛ̃̄pú nɔ́pi. Mé kı tɛ̃ yélɛ, pópó kı pɔ syı gbĩ́
nɛ̂ tɛ̃̀ tyı́? Mé kı yé sɔ̃́mnɔ́lɛ n pı, pópó kı pɔ syı gbĩ́ nɛ̂ tɛ̃̀
tyı́? Yé pɔ ǹnɛ ń kɔ̃ ásɔ̃̂.»
18 Pǎh pɔ ǹnɛ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ yɔ̃ nɛ̂-á mɔ ǹ sɔkɔ
ǹdyı̀kı̀nı̀nɛ, à mɛ wil dípír sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ, dípír núkú
dɛ.
19 Képah tɛ̃̄nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ pé yahlɛ tɛ́ à
piki yah nɛ, sɔ̃́ se pı tɛ́ pépi wɔ sɔ̃̀ tɛ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yĩni wilki kwlɔ
dípír mɛ̀ sɔkɔ nı?
20 À mɛ yo pé tyı́ nɛ: «Yé Liyel yɔ̃ sɛ̃̄nɔ́ yilɔ kah mɔ képah
ye. Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyı́, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃̄nɔ́-à mɛ nɔ
mútárdı̀ pi* fyélɛ, yé náhkı fɛ̃ yo yɔ̃lı mɛ̀ tyı́ nɛ kè yal ásɔ̃̂
kè kyı n tɛ̃ yàhàh, tɛ́ kè náhkı mó tɔ̃ kè pı. Yé náh náhkı tir
yɔ́ ńtɛ̃ pı n kwlɔ n pi dò. [
21 Ǹtɛ sétɔ̃ mɛ̀ dùkùlɛ, nɛ́ nírí pínɔ́ ànɛ̂ níkı̀ tɛ̃̄nɔ́ ó sɔkɔ
náh, à náh fɛ̃ n yĩni.]»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyı́lɛ n tɔ̃ n yo

22 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Kalile
mara sɔkɔ. À mɛ yo pé tyı́ nɛ: «Pè kı Névi Píɗĩ́ tɛ̃ dahbı
névye gbɔ̃̀,
23 pè kı à ko mɔ. Ǹtɛ ké sèpı̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃lɛ, ǹ lékó kı yilki mɔ.»
Wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yah kwɔ kègbılɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrı mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô

24 Yesupi-á kyı yĩni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Liyel ní-
ńsah gbô mɔ́rı́ syípú nɔ de Pyɛrılɛ tɛ́ à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò
ɗĩ́ kó mɛ Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rı́lɛ n mɔ nı?
25 À mɛ nɛ àwe-á, wǎh mɛ kélɛ n mɔ kɛ̀. Pyɛrı-á kyı yĩni
tɛ̃ gbô, Yesu ǹgbò à piki yah nɛ: «Simo-Pyɛrı, áwɔ sɔ̃nɔ tɛ̃
nɛ̂nɛ à yuku mɔ́rı́ mɔ́nɔ́ tyı́ sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rı́lɛ nɛ̂-á kı

* **17:20** 17.20 - Mútárdı̀ pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.

kèkõyố yồtãmnɛ n kɔ̃, kwil wɛ̃́npì se kɩ n mɔ kélɛ, tî̃, nɛ́pân
se?»
[26] Pyɛrɩ mɛ nɛ nɛ́pân-á. Yesu mɛ nɛ: «Kàh pɩ sɛ̃́, kwil
wɛ̃́npì wɔ vyãh náh mó mɛ ké mɔ́nɔ́ sɔkɔ kɛ̀.
[27] Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ no nɔ́pi kélɛ nɛ n sõ kétúkùyɔ̂.
Képah ye, kyɩ dlóy mɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, yɛ̃́nkɔ̂ nɛ̂-á kɩ pɔ
tɛ̃ gbennɛ, ǹ vyãh yɩkɩ n mɔ n yah, á kɩ pɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè
wilki n kyɩ mɔ́rɩ́ mɔ pé tyí, ńmɔ ànɛ̂ áwɔ tyílɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

[1] Légbɩ̃́nɛ, Yesu tồ sɔ̃́hpú nɔ de ǹnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, nɛ̂ se
nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ nɩ?
[2] Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ wɛ̃́npir tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ye pɔ sah pé nɩyố,
tɛ́ yo pé tyí nɛ:
[3] «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ yé náh yé nnɔ vi mɔ à
pɩ wɛ̃́npì tyí kɔ̃lɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yõ n pi.
[4] Névi nɛ̂-à kɩ ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ pɩ tyɩ̃́ɩ̃ wɛ̃́npir mɛ̀ sɔ̃́, tɛ̃ wɔ
ye kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.
[5] Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ ye
tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

[6] «Ǹtɛ wɛ̃́npì* nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ yɔ́
yõ yɩkɩ mɔ tyípékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, pàh yínɔ́nan ǹgbɛ̃̌kì yɔ́ toh tɛ̃
yègbɩ tɛ́ à tu dah mɔ pnɛ yɔ tì tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè kɔ̃ kè à yõ,
képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal tɛ̃̀nɛ.
[7] Pèkè mɛ kèkõyố névye yõ névye yõ yíkínmɔnɔ yĩnnɛ
tyípékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Névye yõ tɛ̃ wɔ náh fɛ̃ n yɛ yíkínɔ́lɛ ó,
ǹtɛ névi nɛ̂ gbồ yõ sɛ̃́nkɔ̃-à wɛ, pèkè kɩ tɛ̃ nɔ.
[8] Á gbồ, képah náh pɩ á gbáhkì-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ
tyípékè sɔkɔ, kè kãm milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á gbồ, képah
náh pɩ á gbáhkì sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal
álɛ á mɩ́nndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ gbằn nínì
ànɛ̂ gbyɛ̂h nínìnɛ á tyí.
[9] Á yĩ́-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki
n milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á yĩ́ sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ, képah
kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á mɩ́nndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ
yĩ́ nínɔ́lɛ á tyí.»

---

* **18:6** 18.6 - Wɛ̃́npì nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kè kɩ fɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú ye pè n ye.

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ wɛ̃́npɪ̀† nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ yɪ́lɔ́nɔ́lɛ. Ǹgbǒ
yɪ̂̃nyõ tɔ̃̀npɪbɪ nónó-á n yah pé yõ, pè mɛ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ ń Sú
Liyel yah sɔkɔ yɪ̂̃nyõ dɛ́. [
11 Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi pwah
n mɔ yĩn ye Névi Pídɪ̃́ pɔ.]

12 Yépi tɛ̃̀ tyí à; sɔ̃̀ kénkɔ̃-á képyɛ́nɪ̀ lèkwɛ̌-à mɛ dɪ̃́ yɔ́ tyí
à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɪ yõ, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, à náh tikiyɛ̃́h pɔ́
gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́ sah n pi nɛ́npɔ́, tɛ́ kyɪ mɔ́npunɔ
mɛ̀ yah n kɔ̃ n pi di?
13 Tɛ́ gbɪ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, wàh à wɛ tɛ̃, ǹ nɪ n vɪ
ǹmɔlɛ à kal tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́lɛ, nónó
náh mɔ pu.
14 Sɛ̃̌ ye yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɪ̂̃nyõ, ǹ tɔ náh mɛ ké tyí nɛ
wɛ̃́npɪ̀ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ mɔ n pu.»

Tyípékè pí-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɪ wɛ̃̀kɪ̀ yõ

15 Yesu tɔ̃ nɛ: «Á yṹnpi yɔ́-à tyípékè pɪ [á tyí], kyɪ n wil
ǹ tyí, ǹ ǹ yah yo yé nɪ́mɪ́ wrɔ́ ó sɔkɔ. Wàh sah á tyí yõ, yé
yṹnpíkɪ̀ kɪ yuku yahlɛ.
16 Wàh yahle, kyɪ nɛ́núkù képah náh pɪ nɪ́mɪ́ yah n dohnɪ
á gblɔ̌y yõ ńtɔ̃, yè kyɪ ké yah wah. Sɛ̃̌ ye Liyel wɛy yo kélɛ
nɛ, ké yah-á yĩnɛ kè wah tàrfyɔ̀ nɛ́pɪ̂̃ nɪ́mɪ́, képah náh pɪ
tɔ̃́mɪ́ yɪ̃́ yah.
17 Tɛ́ wàh yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, kyɪ ké yah yo ńmɔ
yõ sɛ̃̌pú tɪ̃̀nkɪ̀ tyí. Wàh se tɔ̃ yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ,
ǹnɛ nɛ n mɔ n kõ Liyel wɛ̃̀kɪ̀ kɔ́-ńkɛ̃̌pú sɔkɔ, képah náh pɪ
mɔ́rɪ́ syípú sɔkɔ.
18 Kègbɪ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀
yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɪ̂̃nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɪ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́
yâh nɛ̂ wɛ̃̀kɪ̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɪ̂̃nyõ sɔkɔ, ǹ
tɔ kɪ sah ké yõ sɔkɔ.

19 Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ, yé sɔkɔ nɛ́pɪ̂̃ nɪ́mɪ́ tɛ̃̀-à fyɔ̀ pé
yégbékè pɪ núkúlɛ sétáh mɛ̀ yõ, tɛ́ kwáhdúkú nɛ̂ ni ń Sú
Liyel tyí, à kɪ kélɛ pè kɔ̃.
20 Yé náh wɛ di, nɛ́pɪ̂̃ nɪ́mɪ́ képah náh pɪ tɔ̃́mɪ́-à wɛ̃ tuke
mɔ ńyãh sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, mè n nɛ mɛ pé nɪyɔ̃́.»

Névye-á yĩnɛ pè nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ

† **18:10** 18.10 - Yah n tɛ Matye 18.6 yah yónɔ́ sɔkɔ.

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, pé yṹnpi yɔ́-à n pɩ n de pé tyí, gbáhyĩ́ sɔ̃̀ se pé yĩnɛ
pé yɔ̃ mɔ à kɔ̃ nɩ? Fɔ́ɔ́ gbáhyĩ́ kwǎrninɔ se nɩ?
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃̀ɔ̃, mé náh n yo n pi á tyí nɛ
gbáhyĩ́ kwǎrninɔ-á dɛ́, ǹtɛ fɔ́ɔ́ gbáhyĩ́ kwǎrninɔ sàh-ǹtɛ̃̀nnɔ́
tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ
yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ ké tyí nɛ pé pé pɔ́ tyí yah wah ànɛ̂
pé tɔ̃̀npɩbɩlɛ.
24 Pǎh tyah pɔ́ yɑ̃́hnɔ́lɛ, pè ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí, ǹ kɔ̃lɩ
ǹgbɛ̃-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yɔ̃, fɔ́ɔ́ talã‡ pɔ́ plɔ́ kèyɔ̃ kwlɔ́lɛ (10 000).
25 Tɛ́ kwâh náh sɔ̃̀ mɛ ɗĩ́ mɛ̀ tyí ké dyah dyah tɛ̃̀nɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ nɛ, pè à tɛ̃ yãm, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npìlɛ, à
tahlɩ ǹ gbɑ̃̀n yî pól tyí, pè kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah.
26 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di tɛ́ ǹ yah kwĩnki
sétáh yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mó pé syɩkɩ
n yah kwéy, páh kɩ pɔ ké pól dyah ǹ tyí.
27 Wǎh képah yo sɛ̃́, ǹ yãm yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ kah tɛ̃. À mɛ à fĩn mɔ
tɛ́ kɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
28 Kénɛ ɗĩ́-á fyɔ̀ wil, à ǹ ní-ò tɔ̃̀npɩ yɔ́ yohnɩ ǹmɔ kɔ̃lɩ
kwéy-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yɔ̃ deniye§ pɔ́ plɔ́ lèkwɛ̌lɛ. À mɛ à fyãh tɛ̃
ǹ yègbɩ tyí à ǹnɛ n fĩ kírr, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́, pé kɔ̃lɩ nɛ̂-á mɛ
ǹ yɔ̃, à pé dyah kélɛ.
29 Ǹ ní-ò mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ
gblɔ̌y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ kè dyah ǹ tyí.
30 Ǹtɛ à yahle, tɛ́ se tɔ̃ à tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á à kɩ kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah.
31 Pé no tɔ̃̀npɩbɩ-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pé yah kwɔ kègbɩlɛ.
Pè mɛ kyɩ sé pól yo pé yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ syah.
32 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ mɛ pè kɔ̃ pè à ye pɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ:
‹Tɔ̃̀npɩ nɛ́po. Wáh lésɔ̃ ń ni, képah ye mé á kɔ̃lɩ yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.
33 Ǹtɛ áwɔ tɔ náh sɔ̃̀ yĩnɛ ǹ á ní-ò yãm yah, ńmɔ-á á yãm
yah sɔ̃́ di?›
34 Tɛ́ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì képékè tɛ̃ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ à dahbɩ wɔ̀kɔ̀npèkè
névye fɔ̃́hpúpêl gbɔ̃̀, fɔ́ɔ́ kɩ syi pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á à kɩ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ pɔ́
póllɛ à dyah.
35 Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel kɩ n pɩ n pi yé tɔlɛ, yâh n yɔ̃̌nmɔ-ńkɛ̃̂nɛ
wɛ̃nɛ n kɔ̃ yé nnɔ póllɛ.»

‡ **18:24** 18.24 - Légbĩ́nɛ, talã pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. § **18:28** 18.28 - Légbĩ́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbìyìkì núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yõ

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yal Kalile mara sɔkɔ à yuku Nsyude mara tyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yuku, tɛ́ à mɛ pé yámpú dɛ mɔ nɛ́npɔ́.
3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah, tɛ́ à piki yah nɛ, ké wɛ̃kì se mɛ dɩ̃́ tyí à kɩ ǹ kyɩ fin mɔ, kàh sɔ̃́ mɛ tyídúkú nɛ̂ yõ nɩ?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé náh kè kar yah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́nɛ, Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ò-á pè mɔ dɩ̃́ ànɛ̂ sêlɛ di?
5 Wǎh nɛ, képah-á dɩ̃́-á kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tnɔ̂, tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.
6 Kǎh pɩ sɛ̃́, nímí náh tɔ̃ pélɛ dɛ́, núkú-á pélɛ. Liyel-á nónó kwrɔ mɔ, nɛy káh pè gbɛkɩ.»
7 Képah tɛ̃̀nɛ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú à syah nɛ, ǹtɛ sɔ̃́ se pɩ tɛ́ Moyisi kè kõ sah nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fin mɔ, tɛ̃̀ ǹ fin mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pɩ à kɔ̃ à mó pyě à fin mɔ nɩ?*
8 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi nòhnì-ǹkɛ̃̂ yĩn ye Moyisi kɔ̃ à képah wɛ̃kìlɛ yé kɔ̃ kè. Ńkɛ̃̂ sɛ̃́ náh se lésõ kélɛ ké tyàh-ǹsah sɔkɔ tɛ́.
9 Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkì tɛ̃̀ tyí yõ náh, tɛ́ sékáhkí tɔkɔ, fɔ̀fíkì-á tɛ̃̀ n pɩ.»
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yo ǹ tyí nɛ, dɩ̃́ yɩ̃́n-ńsah-à mó mɛ pɔ sah képah yõ à yuku ǹ kyɩ tyí tɩ̃̀nnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃̂-á fɔ̃́nfɔ̃́ dò.
11 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi yé tyí yɔ̀, no pól náh fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ n pi. Ǹtɛ Liyel-á ké fɛ̃̀npĩnɔ lékɑ̃́mnɛ nónó kɔ̃, pépi wɔ kɩ fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ.
12 Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á díbí kɔ̃ pè náh syɔ́lɛ n tɔkɔ: Túkù mɛ pé dúbí-ńsah dùkù sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mɛ névye ye mɩ pélɛ pè kɔ̃ pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mó sétɔ́kɔ́kì yahle Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yah yúkúnɔ́ yĩnnɛ. Nɛ̂-à kɩ fɛ̃ wɛy mè syíkí-ńsah wɛ n pi, tɛ̃̀ kɩ ké syíkí-ńsah wɛ.»

Yesu sɑ̃m mɔ́nɔ́lɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃̀nɛ, névye pɔ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́lɛ Yesu tyí nɛ à ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ à Liyel ni pé tyí. Ǹtɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ tyah dírílɛ n kõ pé yõ.

* **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yɛ wɛ̃́npɪ̀ kɔ̃ pè
nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃. Yé náh wɛ di,
névye nónó dùkù-á mɛ wɛ̃́npɪ̀ nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ, pè kɪ Liyel tɔ̃́rí
nɔlɪ yɔ̃ n pi.»
15 Képah tɛ̃̀nɛ, wǎh ǹ gbɛ̃̀n sah tɛ pé yɔ̃, à yal nɛ́npɔ́.

Tahrɪ tyí yónɔ́lɛ

16 Képah tɛ̃̀nɛ, kètɛ̃̀npɪ̀kɪ̀ yɔ́ nɔ de Yesulɛ tɛ́ à piki yah nɛ,
kwɔ́-ò dɪ̃́, tir nɛ̂ sé pé yĩnɛ pé pɪ tyípépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃̄
min wɛ nɪ?
17 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃́ pɪ tɛ́ á ńnɛ n piki n yah pèpɛy
tyí yɔ̃? Pèpɛy núkú ó mɛ. Wáh kɪ mɛ ké tyí nɛ á min wɛ,
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɔ̃̀llɛ n kɔ.»
18 À mɛ nɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nónó tãn se nɪ? Yesu mɛ yo
ǹ tyí nɛ: «Káh nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fíkɪ̀ pɪ, káh yĩbe yĩ, káh
mɪ̀nɪ̀ sah nɛy yɔ̃.
19 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yɔ̃. Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á
gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.»
20 Képah tɛ̃̀nɛ, kénɛ kètɛ̃̀npɪ̀kɪ̀ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh mɛ sépi
tɛ̃ póllɛ n pɪ dò, kèyǎh se tɔ̃ mɛ wũ pé tyí pɪ pɪ tɛ̃̀nɛ nɪ?
21 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɪ mɛ ké tyí nɛ á tyi pól tũ,
gbɛ̃̀n yî nónó-á mɛ á tyí, kyɪ sè yãm ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn
kɔ̃. Képah sɔkɔ, á kɪ tahrɪ wɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ. Képah-à pɪ, ǹ
pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.»
22 Wǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, à sɔkɔ yahlɛ yíkɪ́nsàhnɔ́lɛ. Kwâh
nɛ́tɛ̃̄ ǹgbɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye.

23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí nɛ: «Kègbɪ yɔ̃
mé kélɛ n yo yé tyí, tàh Liyel tɔ̃́rí nɔlɪ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ, kè kɪ tah
dɛ́.
24 Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyí, yɛ̃̀hmɪ́kɪ̀ dénwɪ̀lnɔ́lɛ sèndi pwɛ̃̀h
sɔkɔ, képah ńtɛ̃ kɪ dɔ̀dɔ̀ kal tàh Liyel tɔ̃́rí nɔlɪ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ.»
25 Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pé gbɛ̃̀n kah du. Pè mɛ
nɛ, ǹtɛ nɛ̂ wɔ se kɪ mó fɛ̃ pwah nɪ?
26 Yesu mɛ yɔ̃ pè yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Névye tɛ̃ wɔlɛ, pè
náh fɛ̃ kè pɪ n pi. Ǹtɛ Liyel kɪ fɛ̃ tyi pól pɪ.»
27 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yah, pépi-á pé tyi
pól sah tɛ́ ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi tyí se kɪ n pɪ n pi sɔ̃́ nɪ?
28 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɪ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, Névi
Pídɪ̃́-à pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí kɔ̌ yɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ késɛ̃́n sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ,
yépi nónó-á ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, yé tɔ kɪ kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃́rí klɔ̌ gbɔ̃ninɔ́ yɔ̃ kɪ
Yisrayel no yɪ̀kɪ̀nɪ̀nɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi.

29 Ńmɔ yĩn yõ, névi nɛ̂ tɛ̃̆-à fyɔ̀ mɛ yal ǹ gbô sɔkɔ ò, ǹ
yṹnpyé tnɔ̂ ò, ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ sú tnɔ̂ ò, ǹ yṹ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃́npı̏
tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃̆ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌ wɛ, tɛ́ kɩ se tɔ̃
tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.
30 Ǹtɛ nɛ́gbro náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, tɛ́ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ
náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèmı̏rkı̏ nɛ̂-á yãh sètɛ̃̂ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̏npɩbɩ sar dùkù tyí yõ

1 «Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̏rkı̏ nɛ̂nɛ, kè wɛ
yɔ̀: Sètɛ̃̂ dı̃́ yɔ́ lésõ wil séngbɔ̃́ púpúlɛ nɛ pé tɔ̃̏npɩbɩ yah n
tɔkɔ n tɛkɩ mɔ pé yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh sɔkɔ.
2 Wǎh nónó wɛ, à yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, nɛ́núkú gbı̏yı̏kı̏
núkú tɔ̃̏ pɩ́nɔ́ sǎrlɛ, deniye* pɔ́ pɔ́ núkú-á. Képah sɔkɔ, tɛ́ pè
tɛkɩ mɔ ǹ swã̂h sɔkɔ.
3 Pɔ̃́y tɔ̃ gbı̃́nɛ, à tɔ̃ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ tɛ̃̂nɔ́lɛ tɔ́wû tùkè-
ǹsah sɔkɔ tɔ̃̏ kɛ̃́nɛ pé tyí.
4 À mɛ yo pé tyí nɛ, pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ, páh kɩ
pè sar ké yah yõ.
5 Pè mɛ sɔkɔ. Gbĩ-á mɛ yɔ̃̏tah sírr sɔkɔ, à tɔ̃ wil à sɛ̃́ntɛ̃̂ pɩ.
Gbèkãm gbı̃́-á nɔ, à tɔ̃ wil à képah núkú ó pɩ.
6 Ńvɩ̃́ lésyilɛ, à tɔ̃ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ ńtɔ̃ kénɛ tɔ́wû tùkè-
ǹsah sɔkɔ. À mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se pɩ tɛ́ pélɛ ásɔ̂̃ gbı̏yı̏kı̏lɛ
tɔ́tɔ́ tɔ̃̏ pí-ńkɛ̃̂nɛ nɩ?
7 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á. À mɛ nɛ
pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ.
8 Tɔ̃̏-á tiki ńvɩ̃́nɛ, sètɛ̃̂ dı̃́ yo ǹ pɔ́ yah wàh-ò dı̃́ tyí nɛ, à
tɔ̃̏npɩbɩ nɔ́pi ye n pɔ pè dyah pé pɔ́lɛ. Ǹkɛ̃̂ nónó-á kyɩ swãh
sɔkɔ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, à kè tyah pépi tyí à pɔ n dal n mɔ nɛ́gbro tyí.
9 Nónó-á tɛ́lɔ́lɛ, pǎh pɔ, à pè kɔ̃ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkúlɛ.
10 Kǎh syɩ nɛ́gbro tyí, pépi tɛ̃ sɔ̃̏ mɛ n sõ nɛ wãn-á kɩ wɛ
pépi tyí yõ. Ǹtɛ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkú ye pépi tɔ wɛ.
11 Pǎh pɔ́ nɔ́pilɛ n syi gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè tyah sètɛ̃̂ dı̃́ sèyòkèlɛ n
yo
12 nɛ ńkɛ̃̂, nónó-á à tɔkɔ pɔ tɛ́lɔ́lɛ, lɛ́rɩ́ núkú ó sɔkɔ-á pè wɛ
pɩ tɔ̃̏lɛ. Ǹtɛ kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ à pɔ pélɛ n sar núkúlɛ pépilɛ, pépi
nónó-á kwlɔ́nɔ́ fɛ̃ syi à tɔ̃̏ pɩ kwlɔ gbı̏yı̏kı̏lɛ tɔ́tɔ́ gbı̃ syɔ̌kı̀
yah sɔkɔ nɩ?

---

* **20:2** 12.5 - Légbı̃́nɛ sɔ̃̏, wâh gbı̏yı̏kı̏ núkú tɔ̃̏ pɩ névi tyí, deniye pɔ́ pɔ́ núkú ye tɛ̃̆ n sar álɛ.

13 Sètɛ̃ ɗɩ́ mɛ yo pé sɔkɔ yɔ́ tyɩ́ nɛ: ‹Ŋ́ kóɗɩ́, mé náh syɩkɩ
á yõ sɔkɔ dɛ́. Ŋ́mɔ ànɛ̂ áwɔ náh sɔ̃̀ wɛkɩ sah núkú yõ nɛ, á
gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ sǎr-á kɩ pɩ deniye pɔ́ pɔ́ núkúlɛ di?
14 Nɛ n yuku á pɔ́lɛ. Mé kɩ nɛ́tɛ́y mɛ̀ kɔ̃ dan núkúlɛ áwɔlɛ
ń dyɔ ó.
15 Ké wɛ̃̀kɩ̀ náh mɛ ńmɔ tyɩ́, kɩ fɛ̃ ń dyɔ dyɔ tyi pɩ ń pɔ́lɛ
di? Tɩ̂, ń nɩ nɔ́nɔ́ se n yɔ álɛ?»
16 Képah yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ: «Sɛ̃́ ó ye,
nɛ́tɛ́lɔ́ kɩ pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro kɩ pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔ tyɩ́lɛ n yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, pǎh mɛ wɛ̃̀kɩ̀ yõ sɔkɔ,
à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ:
18 «Á wɛ wɛ̃̀kɩ̀ yõ à n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀.
Névi Pɩ́ɗɩ́ kɩ tɛ̃ n dahbɩ n pi sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú gbɔ̃̀ nɛ́npɔ́. Pè kɩ kè yah tɔkɔ nɛ
wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ,
19 tɛ́ kɩ à dahbɩ névye gbɔ̃̀ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ
kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ ké
sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ, ǹ lékó kɩ yilki mɔ.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ yṹ-á nɛ̂ yah kɔ̃ Yesu tyɩ́

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyɩ mɛ ǹ ɗɩ̃́npɩ̀ tɛ̃ nɔ de Yesulɛ, tɛ́
kɔ kwĩnki ǹ yah nɛ pé yáhnkɔ̃nɔ yɔ́ pɩ ǹ tyɩ́.
21 Yesu mɛ à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh nɛ̂ tyɩ́ nɩ? Pi mɛ
yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé ɗɩ̃́npɩ̀ nónó-á yɔ̀, à ǹ vyãhlɛ péwɔ kɔ̃ nɛ wàh
pɔ dɔkɔ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ yõ, pé sɔkɔ núkú kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò
mó kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɛ̃̌yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃́ sɔkɔ ye yé n ni kélɛ. Máh
kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ se kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ?» Pè
mɛ à syah nɛ páh kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Máh kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂
sɔkɔ, yé tɔ kɩ de képah wɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ ànɛ̂ ń
gbɛ̃̌yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀ tɛ̃̌nɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tyɩ́ náh képah wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃́nɔ́lɛ. Ŋ́
Sú Liyel-á kè yah sah nónó yĩnnɛ, pépi ye à kɩ kɔ̃ kélɛ.»
24 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbãm nɔ́pi tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃́, pé
fɔkɔ vyãh nɩ́mɩ́ nɔ́pilɛ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Tir
nɛ̂-á mɛ n pɩ kwlo kwlo sɔkɔ, yé kè pĩ ó. Yɔ̃̀tãm náh ńkɛ̃́nɛ
pé kwlo névyelɛ nɛ n fnɛ, tɛ́ nɛ́-ǹgbnɔ tɔ n mó nɛ n fyãh pé
yõ pé tɛ̃́nwɛnɔ yĩnnɛ di?

26 Ǹtɛ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɛ̃́ yépi wrɔ́. Gbɛ̃̆ntɛ̃̆náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃́ yĩnɛ à pɩ tɔ̃̏npɩlɛ tɛ́lɔ́ tyí.

27 Tɛ́ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ yah névilɛ yé sɔkɔ, tɛ̃́ yĩnɛ à pɩ yé yɔ̃lɛ.

28 Sɛ̃́ ó ye, Névi Pídĩ́ náh pɔ nɛ névye tɔ̃̏lɛ n pɩ péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ ye pɔ tɔ̃̏ pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yɔ̃ dwe yĩnnɛ.

Nsyeriko kwil yĩ́tũbi nɛ́pĩ̂ nîmî yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

29 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú-á n wil Nsyeriko kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̏ tɛ̃.

30 Tɛ́ yĩ́tũbi nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ sɔ̃̏ mɛ tɛ̃̆nɔ́lɛ wɛ̃̆gbalɩ sɔkɔ. Păh noh nɛ Yesu-á pɔ n sɔkɔ, pè tyah n yo n mɔ yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃̆nɛ nɛ, pé Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pídĩ́nɛ, ńkɛ̃́ à pé yɑ̃m yah.

31 Képah tɛ̃̆nɛ, tɔ́wû dírí kɔ̃ pé yɔ̃ nɛ pè pé vyɛ̃y vike. Ǹtɛ pè tɔ̃ wɑ̃n mɔ pé yónmɔnɔ yɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, pé Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pídĩ́nɛ, ńkɛ̃́ à pé yɑ̃m yah.

32 Yesu mɛ yĩn tɛ́ pè ye yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé mɛ ké tyí nɛ mé pɩ yé tyí?»

33 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, à pé yĩ́ yɩkɩ mɔ.

34 Képah tɛ̃̆nɛ, pé yɑ̃m Yesu tɛ̃. À mɛ tũ pé yĩ́ tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ, pé yĩ́ núkú yɩkɩ mɔ. Pè mɛ ǹ sɔ̃̏ tɛ̃.

21

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú sɔ̃̏ mɛ fíí kwéy Yerusalɛmɩ kwillɛ. Pè sɔ̃̏ mɛ yúkɛy Bɛtifasyɩ kwillɛ, képah nɛ̂-á mɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yɔ̃. Képah sɔkɔ, à mɛ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí tɔ̃

2 nɛ ńkɛ̃́: «Kwil nɛ̂-á yé yah tĩ̏nnɛ yɔ̀, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yé kɩ núkú ńkwɛ̃̆ndyíyũ̏kì yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ ńkwɛ̃̆ndyípíkì yɔ́lɛ ǹ tnɔ̂. Yé à dɛ, yè pɔ sélɛ ń kɔ̃.

3 Nɛ̂-à kɩ nɛ pé yo, yè yo tɛ̃́ tyí nɛ, sé yétɔ̂̃-á mɛ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ tyí. Képah sɔkɔ, tɛ̃́ kɩ yɛ yé kɔ̃ yé kɩ sɔkɔ sélɛ nɛ́npɔ́ swɔ.»

4 Yesu képah yo sɛ̃́, Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyo-ò wɛy yónsàhnɔ́ mè wil yĩnnɛ. Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyo-ò lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́:

5 «Yé yo Yerusalɛmɩ* kwil tãn tyí nɛ, pè yah, pé yȍtɛ̃-á
mɛ n pi pé tȉnnɛ. Gblǒy tíkínmɔnɔ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Wăh mɛ
dɔ́kɔ́nkɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ ńkwɛ̃ndyíkɩ̀ yõ, nɛ̂-á ńkwɛ̃ndyípíkȉlɛ.»†
6 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sɑ̃hpú mɛ kyɩ tyi nɔ́pi pɩ ǹ yóré yõ.
7 Pè ńkwɛ̃ndyíyȕkȉ ànɛ̂ ńkwɛ̃ndyípíkȉ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ pé flɔ
mɔ sé yõ Yesu kɔ̃ à dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃.
8 Nɛ́kwȋnkí sȍ mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku wɛ̃kɩ̀ yõ, túkù mó
mɛ pɛ̃mɩ̀lɛ n kwɔkɩ n mɔ n yuku.
9 Tɔ́wû nɛ̂-á sȍ mɛ mɔ ǹ yah tȉnnɛ pè n yuku, ànɛ̂ nónó-á
sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃, pé pól sȍ mɛ yo tũ yȋnpɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Gbílkínɔ́
nɛ n sah Davidi Pídȋ yõ. Névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel
sɑ̃m mɔ ǹ sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
yȋnyõ.»
10 Yesu-á pɔ n de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn pól
yuku kwillɛ n yike wùù. Pè sȍ mɛ piki yah tũ nɛ, nɛ̂ se
dȋ mɛ̀nɛ nɩ?
11 Tɔ́wû mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesu-á, nɛ̂-á
n wil Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yõ.

Gbɔ̀yĩbɩ yȋnînwȉlkȉnɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

12 Yesu-á de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yíyɑ̌m yɑ̏mpu ànɛ̂
yídwénè dwépú pól yĩni wilki ké sɔkɔ. Â pɔ́ sàhntȕpu
tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ kèpíkípíkínɔ yɑ̏mpu klǒlɛ.
13 Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ: ‹Ń gbô kɩ n ye níri pí-ńsah gbôlɛ.›‡ Ǹtɛ yépi kè
tɔkɔ pɩ yȋpú wɔ̃bìntɛ̃-ǹsahlɛ kɛ̀?»§
14 Képah náh, yȋtũbi ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye mɛ nɔ de
Yesulɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Â mɛ pè dɛ mɔ.
15 Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú-
á gbȉl nɔ́pi pínɔ́ wɛ sɛ̃, tɛ́ wɛ̃npȉ tɔ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃,
gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Pídȋ yõ, pé fɔkɔ vyɑ̃h.
16 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, wɛ̃npȉ nɔ́pi-á mɛ nɛ̂nɛ
n yo, à kó mɛ kélɛ n nohnɩ nɩ? Â mɛ yo pé tyí nɛ: «Àwe
mé mɛ kélɛ n nohnɩ. Tɛ́ wɛy nɛ̂-á wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á kè pɩ á gbilki gbilki wɛlɔ n nohnɩ wɛ̃npȉ
ànɛ̂ wɛ̃npȉ yrɔ̃ vyɛ̃y sɔkɔ.›* Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah?
17 Képah yóntɛnɔ náh, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyɩ
sõ Betani kwil sɔkɔ.

* **21:5** 21.5 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sȍ Siyɔ̃nɛ. † **21:5** 21.5 - Yah n tɛ Nsakari 9.9. ‡ **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Yesayi 56.7. § **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Nsyeremi 7.11. * **21:16** 21.16 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.3.

Yesu vyãh yénmɔnɔlɛ sènsóké séswɔ̂ yõ

18 Dĩndal séngbɔ̃lɛ, Yesu-á n syɩ n pi Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ,
kwɛkɩ à tɛ̃.
19 Wăh sènsóké séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃kɩ̀lɛ, à mɛ nɔ de ké
tnɔ̂. Ǹtɛ à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ mɩrɩ ó kɔ́kɔ́lɛ.
Kăh pɩ sɛ̃, à mɛ yo ké tyí nɛ, tɔ̂ɔ́-á sɛ̃ yɔ̀, képah tɛ̃ náh tõ n
syi n yah n pi póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mɛ̀ núkú kɔkɔ.
20 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah wɛ sɛ̃, pé gbɑ̃̀n du. Pè mɛ Yesu piki
yah nɛ ńkɛ̃́, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ sènsóké mɛ̀ núkú kɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ
nɩ?
21 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé náh mɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂ pɩ
sènsóké séswɔ̂ mɛ̀ sɔkɔ, yé tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ. Tɛ́ kè náh n
yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, yé kɩ tɔ̃ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku
n yal ásɔ̃̂ kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè kɩ mó tɔ̃ pɩ.
22 Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃
Liyel tyí nírí sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɩ̀l-ǹsah tyílɛ

23 Yesu kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Wăh mɛ névyelɛ n kwɔ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ nɔ de
ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂ se
kɔ̃ ǹnɛ kénɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ nɩ?
24 À mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɔ-á kɩ pè piki yah tir núkú ó
kɔ́kɔ́lɛ. Pàh kɩ ké yah yo pé syah, pé tɔ-á kɩ mó yo pè syah
nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.
25 Pépi tɛ̃ tyí à; nɛ̂ se tõ Nsyɔ̃nɛ à pɔ wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ n pɩ
nɩ? Liyel se, tɩ̂ névye se nɩ?» Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃
tyí nɛ, páh kɩ nɛ Liyel-á tõ ǹnɛ, wăh kɩ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh
nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?
26 Ǹtɛ páh kɩ se mó tɔ̃ nɛ névye-á tõ ǹnɛ, tɔ́wû tíkí-á mɛ
pé tɛ̃ pé pól-á sɔ̃npílɛ mɛ Nsyɔ̃nɛ n tɔkɔ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-òlɛ.
27 Kăh pɩ sɛ̃, pè Yesu syah nɛ pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó yo pé
tyí nɛ, pé tɔ náh kè yo pè syah n pi, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pɩ tyi
nɔ́pilɛ.

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂ nîmî yísyɔ́ tyí yõ

28 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kɩ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh
yé tyí, yè mó yé sõnɔ yo ń tyí ké tyí sɔkɔ. Dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂ nímí
lésõ mɛ dɩ̃́ yɔ́ tyí. À mɛ nɔ de gben tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé
pídɩ̃́, ńkɛ̃́ à kyɩ tɔ̃̀ pɩ pé tyí yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh sɔkɔ kwɛynɛ.
29 À mɛ ǹ sú syah nɛ kyɩ dékè náh mɛ pé tɛ̃. Tɛ́ dǒ kwéy,
à kè wɛ ké yah náh. À mɛ yuku sɔkɔ swãh sɔkɔ.

30 Sú mɛ̀ mɛ tɔ̃ nɔ de ǹ píďí ní-òlɛ, à wɛy núkú mɛ̀ ó yo ǹ
tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ kyɩ, pé bɔ̌. Tɛ́ à náh pɔ
kyɩ.
31 Nɛ́pî nímí nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pé sú nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ?» Sárká
syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ nɔ́pi mɛ nɛ gben tɛ̃-á.
Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyí, mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ kɩ yé dyàh tɛ̃ Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ yõ.
32 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à pɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ yé wɛ̃kɩ, tɛ́
yé náh sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ wɔ pyě sɛ̃
ǹ yõ. Yé mó tɔ̃ kè wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ képah fyé yõ, yé náh yé nnɔ
vi mɔ à sɛ̃ ǹ yõ.»

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl tyí yõ

33 Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní sah noh ń tyí sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́lɛ
ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃ ďí yɔ́ lésõ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh kõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi,
tɛ́ swɔ yɔ́ tũ tɛ́dáhkɩ̀ yõ ké sɔkɔ, à pɩ yɛ̀rɛsɛ̃̂ pye yɩ̃́kí-ńsahlɛ.
Tɛ́ ké syíkípú dɔ́kɔ́ntɛ̃-ǹsah mɔ kèyy ké sɔkɔ. Képah náh, à
yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yõ, píndibinɔ yõ, tɛ́
sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
34 Sé pye gbɛ gbɩ̃́-á pɔ n nɔ, sètɛ̃ ďí ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tõ yɛ̀rɛsɛ̃̂
swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ pè kɔ̃ pè pɔ pé kɔ̃.
35 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi yuku pè tɛ̃, tɛ́ núkú ko
képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh ko mɔ, tɛ́ kèyǎh minki ko dyêhlɛ.
36 Sètɛ̃ ďí tɔ̃ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ, nónó-á dò kal gbro
tãnnɛ. Pè tɔ̃ pépi tɔ pɩ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.
37 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ ǹ píďí tõ pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, pǎh
kɩ ǹmɔ wɔ yah sen ku.
38 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ píďí wɛ, pè núkú yo
wɛ̃ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃yõ-á yɔ̀. Pè pɔ pé à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi
tyílɛ.
39 Képah tɛ̃nɛ, pè núkú à fyãh tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ swãh
kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ.
40 Yé tɔkɔ nɛ n yah kɛ̀; sètɛ̃ ďí-à pɔ pɔ, sɔ̃ mɛ à kɩ pɩ pélɛ?»
41 Pè mɛ nɛ, wǎh kɩ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ pélpèl, tɛ́ kɩ yɛ̀rɛsɛ̃̂
swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ǹ swãh mɛ̀ yõ, píndibinɔ yõ.
Pépi wɔ-á kɩ ǹ wɛ wɛ tɛ̃nɛ ǹnɛ n kɔ̃ ké gbɩ̃́ sɔkɔ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé se kɩ nɛ yé náh
wɛy mɛ̀ kar yah póllɛ, nɛ̂-á yo Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle,
képah yétɔ̃̂ pɔ kal.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ vyãh ye képahlɛ.

Gbɛ̃ndùnı̀ tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†
43 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo
yé tyí tɔlɛ nɛ, Liyel tɔ̃rí sɔkɔ tɛ̃nɔ́ kı syi yépi Nsyifunɔ tyí kı
yı̀kı̀ yɔ́ névye kɔ̃, nónó-á kı tyı́péplɔlɛ n pı ké sɔkɔ Liyel-á
mɛ nónó tyí. [
44 Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkı̀ nɛ̂ yahle, névi nɛ̂-à wil syıkı képah
yɔ̃, tɛ̃ kı kwɔkı. Tɛ́ kàh se mó tɔ̃ syıkı nɛ̂ yɔ̃, kè kı tɛ̃ pyãhrı.]»
45 Sárká syı́nwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú-á fyɔ̀
sèmı̀rn nɔ́pi noh, pè pĩ nɛ pépi yɔ̃-á Yesu mı sélɛ.
46 Képah tɛ̃nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû tı́kı́ pè tɛ̃.
Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n tɔkɔ n pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syı́nyo-òlɛ képah
ye.

22

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh fúr yõke yɔ̃́nɔ́ tyí yɔ̃

1 Yesu tɔ̃ tyah sèmı̀rkı̀ yɔ́lɛ n yãh pé tyí nɛ:
2 «Liyel tɔ̃rı́-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̀rkı̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃
dı̃́ yɔ́ lésɔ̃ ǹ pı́dı̃́ fúr fèn pı.
3 Tɛ́ mɛ ǹ tɔ̃̀npıbı wilki tõ nɛ, pè kyı nɛ́yénɔ́ ye n pɔ fúr
yõke yɔ̃́-ńsah. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɔ.
4 Képah tɛ̃nɛ, à tɔ̃ tɔ̃̀npıbı yı́syɔ́ wilki tõ pé tyí nɛ, pı̃́n-á pı
tɛ. Páh nyéhpyɛ́nı̀ ànɛ̂ yı́pɛ̂y ko tɛ nırı-á mɛ nónó sɔkɔ. Tyi
pól-á pı tɛ, pè pɔ fúr sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ kõ póllɛ. Ńyɔ-à yuku à n
sɔkɔ ǹ swãh, ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ gbɔ̀ yı̃́-ńsah.
6 Pé túkù mɛ yuku mı yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ tɔ̃̀npıbı sɔkɔ, à pè fõh pélpèl,
tɛ́ pè ko mɔ.
7 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ fɔkɔ kah vyãh. À mɛ ǹ sràsyı́bı́ tɛkı
mɔ pè kyı kénɛ nɛ́kókè mɔ́pú ko mɔ, tɛ́ pé kwil sukɛ.
8 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npıbı tyí nɛ, fúr yõke-á pı tɛ. Ǹtɛ
nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̃̀ yĩnɛ yõke mɛ̀ yɔ̃́nɔ́lɛ.
9 Ǹkɛ̃ pè kyı wɛ̃tlo yey sɔkɔ, pàh kı fyɔ̀ névye nónó wɛ,
pè pé pól ye n pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah.
10 Tɔ̃̀npıbı nɔ́pi mɛ sɔkɔ wã̀l yey sɔkɔ. Pǎh kyı tɛ́ névye
nónó wɛ, nɛ́túkúnı̀ tɔkɔ dohnı nɛ́péplɔ yɔ̃, pè pé pól ye pɔ
tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku yõke yɔ̃́púlɛ.
11 Yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́-á de yuku yáh-ńsah pé tyí, à kyı dı̃́ yɔ́ wɛ pé
sɔkɔ nɛ̂ náh sɔ̃̀ mɛ fúr flɔ mɔ.

---
† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyı́pı́nı̀ 4.11.

12 À mɛ yo kénɛ ɗĩ́ tyí nɛ, pé kóɗĩ́, ǹmɔ se de sɔ̃̀ ásɔ̃̂ sɔkɔ
fúr flɔ kɛ̃́nɛ ǹ wil sɔkɔ nɩ? Ǹtɛ yó-ńsah náh wɛ ɗĩ́ tyí.
13 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ yo tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ pè ǹ gbyɛ̃̂h ànɛ̂ ǹ
gbɛ̃̀n pukubi, pè mó à min mɔ kégbɔ́ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á
gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.
14 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ nónó-á yah
wilki pé sɔkɔ, pè náh mɛ fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwɩ̂ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú kyɩ wɛ̃ wɛ à yo sah núkú
yõ, sɔ̃́-á pè kɩ pɩ tɛ́ kɩ Yesu wɛ n tɛ̃ n pi ǹ vyãh wɛy sɔkɔ.
16 Tɛ́ mɛ pé tɔ̃̀ sɛ̃́hpú yísyɔ́ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ Yerɔdɩ náh névye
túkù wilki tõ Yesu tyí nɛ pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò ɗĩ́, páh
pĩ nɛ gbɩ yó-ò-á ǹnɛ, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃kìlɛ névyelɛ n kwɔ
gbɩ wɛ̃kì yõ. À náh névye yah tíkílɛ n pɩ. À náh névyelɛ n
wah.
17 Ǹtɛ à ǹ sõnɔ yo pé syah. Ńkɛ̃ ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ
pé mɔ́rílɛ n mɔ Wrome kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí, tĩ̂ ké
wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ?
18 Ǹtɛ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ túkúnì pĩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí
nɛ, fɔ̀kɔ̀pǐl ànɛ̂ vyɛ̃́hsesyĩ́rí névye nɔ́pi, sɔ̃́ se pɩ tɛ́ pè pé
pílkíntɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɩ?
19 Pè pɔ mɔ́rí mɔ mɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ pé yah ǎtrɛ. Pè mɛ pɔ
ké núkúlɛ à kɔ̃.
20 Yesu mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah mírkí ànɛ̂ ǹ yĩn se
wɛ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ yɔ̀ nɩ?
21 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tyí-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ
yo pé tyí nɛ, pè Sesar tyílɛ Sesarlɛ n kɔ̃, pè mó Liyel tyílɛ
Liyellɛ n kɔ̃.
22 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pé gbɛ̃̀n du. Pè mɛ yal ǹ tnɔ̂ à
sɔkɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ tyí yónɔ́lɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú nónó-á ńkɛ̃́nɛ nɛ n yo nɛ
lékyî yílkínmɔnɔ náh mɛ, pé túkù nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à piki
yah nɛ,
24 kwɔ́-ò ɗĩ́, Moyisi-á kè yo ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, ɗĩ́ nɛ̂-à
ku pi kɛ̃́nɛ ǹ tyí, ǹ gbɛ̃̌nɗĩ́-á yĩnɛ à ǹ kyɩ pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à
pi dubi à kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nɛ́nkyí ɗĩ́ lékókè náhnɛ.*
25 Ǹtɛ sú núkú ɗĩ́npǐ nɛ́pĩ̂ kwǎrnimi yísyɔ́-á lésõ mɛ pépi
wrɔ́ sɔkɔ. Gben tɛ̃ mɛ pɔ sê tɔkɔ, tɛ́ pɔ ku pi wɛ́-ńkɛ̃́nɛ tɛ́ ǹ
kyɩ sah ǹ sɔ̃̀ syɩ kɔ̃.

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, pɛ́kúsê yĩnɛ à de ǹ pɛ tyí névi yɔ́ tyí. Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 25.5-6; Yenɛsɩ 38; Wruti 1-4.

26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyɩ́ tɔ̃ pɔ pɩ sɛ̃́, tɔ̃́-ò tɔ tyɩ́ pɔ pɩ képah núkú
ólɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwǎrní-ò tyɩ́.
27 Pépi pól tyɩ́ náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku.
28 Ǹtɛ pi mɛ̀-á de yah pé pól tyɩ́ sɛ̃́ à, lékyɩ̂ yilki n mɔ sõlɛ,
à se kɩ n pɩ n pi pé nɛ́pɩ̃̂ kwǎrnimi nɔ́pi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃̀ tyɩ́lɛ nɩ?
29 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel wɛy sɛ́bɛ́y pɩ̃́-ńkɛ̃̂
ànɛ̂ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ pɩ̃́-ńkɛ̃̂ ye mɔ sah yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ.
30 Yé yah, lékyɩ̂-à pɔ yilki mɔ, pɛ́dékè náh kɩ n mɛ n pi,
sétɔ́kɔ́kɩ̀ tɔ náh kɩ n mɛ n pi. Ǹtɛ névye kɩ mɛ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ
tyɩ́ kɔ̃lɛ yɩ̃̂nyõ.
31 Tɛ́ à yuku lékyɩ̂ yílkínmɔnɔ wɔ tyɩ́ sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂ yo
yé tyɩ́, yé náh kè kar yah di? Ȁ lésõ nɛ:
32 ‹Ńmɔ ye Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂
Nsyakɔbɩ Liyellɛ.›[†] Liyellɛ, lékyɩ̂ Liyel náh ǹnɛ dò, vye Liyel
ye. Képah n wɛ̃kɩ nɛ á náh tãn Abrahmɩpi lékyɩ̂-á yilki mɔ.»
33 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbɛ̃̀n
du ǹ névye kwɔ dùkù tyɩ́lɛ.

Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tyɩ́-á tah kal

34 Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ Sadusi wɛ̃̀kɩ̀
kɔ́pú tɛ̃, pè wɛ̃ ye tuke mɔ.
35 Tɛ́ pé Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɩ̃́pú sɔkɔ yɔ́ mɛ píkínyahnɔ
yɔ́ pɩ Yesu tyɩ́ ǹ pilki n tɛ̃ yɩ̃nnɛ nɛ,
36 kwɔ́-ò dɩ̃́, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃̀ tyɩ́ se tah kal sé tɛ́lɔ́lɛ
nɩ?
37 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel tyɩ́ yɩ̃nɛ kɩ nɔ á
tyɩ́ á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ.›[‡]
38 Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyɩ́-á tah kal.
39 Ké ní-ò nɛ̂-á tɔ̃ mɛ ké tyɩ́ kɔ̃lɛ, képah ye yɔ̀ nɛ: ‹Yɛ á ní-ò
tyɩ́ nɔ á tyɩ́ á gblɔ̌y tyɩ́ kɔ̃lɛ.›[§]
40 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
sɔkɔ tyi pól mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́nɔ nínɔ́ nɔ́pi sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ tɛ́ tɔ̃ pɩ ǹ Pɩ̂dɩ̃́nɛ

41 Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, Yesu mɛ
píkínyahnɔ yɔ́ pɩ pé tyɩ́ nɛ:
42 «Yépi tɛ̃̀ sõnɔ nɛ̂nɛ Krista tyɩ́ sɔkɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ? Nɛ̂ pídɩ̃́ mɛ ǹnɛ?» Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, Davidi
Pídɩ̃́-á.

---

† **22:32** 22.32 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.6. ‡ **22:37** 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.5.
§ **22:39** 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ Liyel
Mirki-á Davidi yah tɛ̃, Davidi mɛ Krista ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé
náh wɛ di, à lésõ nɛ ńkɛ̃́,
44 nɛ̂-á péwɔ TƐ̃̀ ŃGBƐ̃NƐ
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́,
à pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á
pé kɩ ǹ sépɛ́bí pɩ ǹ gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.*
45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye TƐ̃̀ ŃGBƐ̃NƐ à kɩ tɔ̃ pɩ sɔ̃́ tɛ́ kɩ pɔ
n pɩ ǹ Píɗ̃́nɛ?»
46 Yesu-á sépi yo, tyíyóné náh tɔ̃ fɛ̃ wɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
Tɛ́ à tɔkɔ lésõ tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ ǹ nɩ syãh à piki yah yah
tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú tyí ɩ̃̀nnɛ

1 Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ tɔ́wû tyí nɛ:
2 «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú ye n
kwɔ névyelɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
3 Yé nɛ n nohnɩ pé tyí, yè mó nɛ n kɔ pé yóré yõ. Ǹtɛ pǎh
kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, pè náh mɛ n kɔ sé wɑ̃̀l yõ. Képah ye,
yé káh pé pɩ dùkù tɛ̃̀ wɔlɛ n yah n pɩ.
4 Pǎh ńkɛ̃́nɛ névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ á kɩ nɛ
tɔ́kɔ́pêl sɔ̃́ pè pukubi pè twah mɔ, tɛ́ pè náh n fɛ̃ n syi n
so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ.
5 Pě pé gblɔ̃̌ynɛ n wɛ̃kɩ pé tyípínì pól sɔkɔ. Képah ye,
kyɛ́súpî nónó-á Liyel wɛynɛ sé sɔkɔ yèwɛtyêh yey toh n mɔ
mɔ tɛ̃̀nɛ, képah náh pɩ gbɑ̃̀n tyí toh n mɔ mɔ tɛ̃̀nɛ, pépi pé
tyínɔ pɩ gblò gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɛ̃y dro pɩ flɛ̀yflɛ̀y.
6 Tɛ̃̀-ǹtɑ̃̂n gbro tyí nɔ pé tyí yénɔ yɔ̃́-ńtɑ̃̂n sɔkɔ ànɛ̂ Liyel
ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ.
7 Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ n pɔ
pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̂n sɔkɔ, pè mó pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
8 Ǹtɛ yépi tyí kwɔ́-ò núkú ó ye mɛ, tɛ́ yé tɛ́lɔ́ póllɛ núkú
ye. Képah ye, yépi tɛ̃̀ wɔ káh nɛ pè yélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
9 Sú núkú ó ye mɛ yé tyí, nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ. Képah ye, yé káh
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n ye Súlɛ sétáh mè yõ sɔkɔ ǹ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́
yɩ̃nnɛ.

---

* **22:44** 22.44 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

10 Yah tɛ̃́-ò núkú ó ye mɛ yé tyɩ́. Krista ye, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Képah ye, yé káh nɛ pè yélɛ n ye Yah tɛ̃́púlɛ.

11 Yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃-á mɛ névi nɛ̂ tyɩ́ yé sɔkɔ, tɛ̃ wɔ yɩ̃nɛ à pɩ yé tɔ̃̏npɩlɛ.

12 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ, tɛ̃ kɩ dɔkɔ mɔ.

13 Yépi Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yě Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ yah kõ névye tyɩ́. Yé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ yé ké nɔlɩ yõ, tɛ́ nónó-à se mó tɔ̃ nɛ pé ké nɔlɩ yõ, yě pé yah kõ. [

14 Yépi Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yě pɛ́kúsyɔlɛ n vi n tɛ̃ pé gbɛ̃̏n yɩ̂lɛ n syi pé tyɩ́, ǹ tɛ́ nɩ́rɩ́lɛ n pɩ yɔ̃̏sɛ̃̀kɩ̀lɛ nɛ névye pé wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yé tukey kɩ n pɩ n pi képékèyɔ̂ kal no tɛ́lɔ́ tyɩ́lɛ.]

15 Yépi Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yě yrɛy ànɛ̂ sétáh yõ pól kɔ n kõ nɛ́núkù fyé yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ Nsyifunɔ wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃ yɩ̃nnɛ. Tɛ́ nɛ̂-à se wɛ fɛ̃ syi, yè n tɔ̃ ǹmɔ pɩ à kõ à n yɩ̃nɛ dénɔ́lɛ nɩ́-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ à kal yépilɛ kɛ nɩ́nɔ́.

16 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á yah tɛ̃́pú yɩ̃́tũbilɛ. Yè n nɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, névi-à n wo Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ sɑ̃́nnɛ, képah-á kɩ mɔ kõ.

17 Lékɑ̃́m kɛ̃ névye, yɩ̃́tũbi nɔ́pi, sɑ̃́n wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr yõ sɔkɔ, képah nɛ̂ gbɔ̃̏ yõ-á sɑ̃́n n mɔ n kõ Liyel tyɩ́ yõ?

18 Yè n nɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃́, névi-à n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo sárká kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ sɔkɔ, képah-á kɩ mɔ kõ.

19 Yɩ̃́tũbi nɔ́pi, sárká wilki wilki kwâh wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ, képah nɛ̂ gbɔ̃̏ yõ-á sárká n mɔ n kõ Liyel tyɩ́ yõ?

20 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ ké yõ sárká yɩ̂ tɔlɛ.

21 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ.

22 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yɩ̃̂nyõlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ kɔ̌ tɔlɛ ànɛ̂ ké yõ kɔ̃́ntɛ̃-òlɛ.

23 Yépi Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yě nànàye ànɛ̂

pɛ̃nfɛ̌nè pól gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́,
ànɛ̂ névye yãm yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pɩ́nɔ́lɛ sé wɑ̂l yõ, sépi nónó
tyɩ́-á tah kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, yè n pyě sépi wɔ yahle;
sépi nónó-á yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃nɛ, à tahlɩ yáh
mɛ nónónɛ n pɩ.
24 Névye yah tɛ̃pú yĩ́tũbi nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, kè mɛ á
kɩ nɛ yé wɔ wɔ ni sɔ̃́ yé n syi à sèswɔ̃lɛ n wilki ké sɔkɔ, tɛ́
pyě yɑ̃̀hmɩ́nɩ̀ wɔlɛ n wɔ n mɔ n yɔ sɔ̃́.
25 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́púlɛ,
pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yě wóhlɔ́ ànɛ̂
yɛ̃yɔ̃́vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ mɛ
yúkúnɔ́lɛ yé yĩbe yîlɛ ànɛ̂ yî nónó dékè képékè-á mɛ yé sɔkɔ.
26 Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú yĩ́tũbi nɔ́pi. Yé vyɔ́ sɔkɔ táhlɔ́ ǹgbò tɔ̃
n sah. Képah sɔkɔ, sé náhlɔ́ tɔ kɩ pɩ yályál.
27 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́púlɛ,
pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yé mɛ á kɩ nɛ léyɑ̂l
píkínsàhnɔ́ sɔ̃́. Sé kégbɔ́ n nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n
nɛ n mɛ lékyî kègbèl ó ànɛ̂ yípyɑ̃́hnɩ̀ duke duke póllɛ.
28 Sɛ̃ ye yépi tɔlɛ. Kégbɔ́ sɔkɔ, yè n pɩ n tɛ̃ nɛ́gblɔ́lɛ, tɛ́ yé
fɔkɔ táhlɔ́ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ fɔ̀kɔ̀pĭl tyi ànɛ̂ tyítúkúnǐnɛ.
29 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́púlɛ,
pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yě Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu léyɑ̂llɛ n tɔ̃ n sah n mɔ. Névye nónó-á pɩ sɔkɔ
nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, yě pépi tyɩ́nɔ́lɛ n koh n mɔ yípéplɔlɛ,
30 ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé tɔ-à sɔ̃̀ mɛ yé súbí mɛ gbĩ́nɛ, yé náh
náhkɩ n so n mɔ n pi pé tyɩ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ
sɔkɔ.
31 Ǹtɛ yah, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ yé gblɔ̌y nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu kònmɔpu pye-á yélɛ.
32 Ɔ̃̀õ, yé súbí-á nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃ kè syi kɛ̀.
33 Vyeh nɔ́pi, wáhnmɩ́rɔ́ yísyɔ́lɛ n yah dɛ́. Yé n to n pwah
sɔ̃́ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè yah sɔkɔ?
34 Képah ye, ńmɔ kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu, ànɛ̂ yĩ pĩ́pú, ànɛ̂
kwɔ́pú kègblɔ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ yé kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ
túkù syɩ dahlɔ yõ, tɛ́ kɩ túkù ko yèfõhlɛ yé Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀
sɔkɔ, tɛ́ kɩ kõ pé náh pélɛ n yĩni n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ.
35 Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃pú pól kònmɔnɔ plɔ kɩ wɛ syɩkɩ
yé yõ, pépi nónó-á ko mɔ à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyɩ́, ǹmɔ
nɛ̂-á nɛ́gbílɛ Liyel yah, pópó à pɔ syɩ Barakɩ píɗĩ́ Nsakari
tyɩ́ tyɩ́, nɛ̂-á yé ko mɔ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah ànɛ̂ Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ kètǎr wrɔ́.

36 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́kókè mɔ́nɔ́ nɔ́pi pól plɔ
kı n syıkı n pi kwɛy gbĩ névye yõ.»

Yesu yah kwɔ́nɔ́lɛ Yerusalɛmı tyí sɔkɔ

37 Yesu tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃́: «Yerusalɛmı tãn, Yerusalɛmı tãn,
yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó
tɛkı mɔ yé kõ, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ, gbáhyı̃́ sɔ̃́ pól
mɛ mé kè yah kõ nɛ, mé yé tuke n mɔ sɔ̃́-á sı̃́n n tuke n mɔ
ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi?
38 Kăh pı sɛ̃́, Liyel kı ǹ náh vi yé kwil kõ pnɛ́pnɛ́, kè kõ kè
kı pı kéntíkínı̀nɛ.
39 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi, fɔ́ɔ́
kı pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á yé kı n yo nɛ ńkɛ̃́, névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yı̃n yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ.»

24

*Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔ́nɔ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyílɛ n
yo n sah*

1 Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ à Liyel ní-ńsah gbô mɔ dùkùlɛ n sõ
ǹ tyí.
2 Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ, kăh pè n yah yɔ̀ kɛ̀; kègbı yõ páh
kélɛ n yo pé tyí, ké pól-á kı pɔ sɔ. Dáhkı̀ núkú yɔ́ ńtɛ̃ náh
tɔ̃ n wũ n pi ké ní-ò yõ.
3 Wăh kyı kõ tɛ̃ gbı̃́ nɛ̂nɛ Wólívyê yèh yɔ̃lı yõ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
mɛ nɔ de ǹnɛ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, à yo pé syah, gbı̃́ nɛ̂
se képah kı n pı n pi nı? Tir nɛ̂ pínɔ́ se kı ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂
kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ wɛ̃kı n pi nı?
4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh kı pɔ ńmɔ
yı̃n tɔkɔ n pi pé yah yı̃́ı̃nɛ, tɛ́ kı nɛ pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè kı névye náhnáh mɔ n pi pílkínɔ́ sɔkɔ.
Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmı, nɛy káh n fɛ̃ yé pilki.
6 Yé kı mâl pínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ noh n pi, ànɛ̂ mâl tyí dírí
wɔ́nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃. Kè yı̃nɛ kè pı sɛ̃́.
Ǹtɛ képah náh tɔ̃̀nı̀ n pı n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ.
7 Yé náh wɛ di, kwil yɔ́ kı pɔ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, tɔ̃́rí yɔ́
kı pɔ yuku tɔ̃́rí yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́ kwɛkı ànɛ̂ sétáh syahrı kı n
wɛ n pi tɑ̃̀ntɑ̃̀n náhnáh sɔkɔ.
8 Ǹtɛ sépi pól kı mɛ á kı nɛ kúrkı̀ tɛ̃ gbı̃́ yɔ́nɔ́ sõ tyàhnɔ́
sɔ̃́.
9 Pè kı yélɛ n tɛ̃ pè kõ pè kı n fõh, tɛ́ kı yélɛ n ko mɔ.
Kèkõyɔ̃́ névye pól kı yé wɛ mɔ ńmɔ yı̃nnɛ.

10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, névye náhnáh kɩ Liyel wɛ̃kɩ̀ fin mɔ. Pè
kɩ n wil wɛ̃ náh, tɛ́ kɩ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.
11 Tɛ́ Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobe kɩ wil mɔ pí, kɩ névye náhnáh
mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ.
12 Pèkè pínɔ́ kɩ yah syi, fɔ́ɔ́ tyínɔnɔ náh tõ n wɛ n pi fwɔ́ɔ
névye náhnáh sɔkɔ.
13 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ
wɛ.
14 Képah sɔkɔ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir kɩ yo Liyel tɔ̃́rí tyí yõ kèkõyɔ̃́ pól
sɔkɔ, névye pól kɔ̃ pè kɩ noh. Képah náh, kèkõyɔ̃́ kɩ pyě
tyɛ.»

Yèvyãhrɩ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi kèkõyɔ̃́

15 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Danyɛlɩ-á
lésõ yíkínɔ́ pɩ pɩ kwâh képékè nɛ̂ tyí yo sah,* yé kɩ kè wɛ
n pi Liyel ní-ńsah gbô tyah kètǎr sɔkɔ.» — Nónó-à kɩ wɛy
mɛ̀nɛ n kar, pè gbah n tɛ̃ ké dùkù pĩ. —
16 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃: «Yâh képah wɛ gbĩ́
nɛ̂nɛ, nónó-à kɩ mɛ Nsyude mara sɔkɔ, pè to sɔkɔ ymɔ yõ.
17 Névi nɛ̂-à kɩ mɛ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ, tɛ̃ káh nɛ páh n tiki pé vyɔ́lɛ
n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
18 Nɛ̂-à kɩ se mó mɛ ǹ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ páh pélɛ n syɩ
n yuku pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah.
19 Kénɛ sèpɩ̃̀n-à pɔ syɔ́ nónó wɛ kûrn nátãnnɛ, ànɛ̂ nónó-à
mɛ yɔ̃kɩ syɔ́lɛ, kè kɩ pɩ yèwàhtàhpolɛ pé tyí.
20 Képah ye, yé yĩnɛ yè Liyellɛ n ni nɛ tóló mɛ̀ káh n pɩ
vɩrɩ gbĩ́nɛ, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ.
21 Kè kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah kèkõyɔ̃́
mɔ́mɔ́nɩ̀ à pɔ syɩ kwɛy tyí, ànɛ̂ nɛ̂ kénkɔ̃ náh tɔ̃ n wɛ n yah
n pi póllɛ.
22 Liyel-à náhkɩ sɔ̃̀ wɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ pí-ńkɛ̃nɛ kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ, ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh náhkɩ pɔ n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh nónó
yah wilki pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩnnɛ, à wɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ pɩ sé sɔkɔ.
23 Névi nɛ̂-à yé syah nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á mɛ ásɔ̃̂,
képah náh pɩ wǎh mɛ yàhàh, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
24 Yé yah, mɩ̀nyobe kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-
á pépilɛ. Pè kɩ gbɩ̃̌lgbɩ̃̀l tyi ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kɔ̃
Liyel névye yáhnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ ńtɛ̃ tɔ yõ yíkí-ńsahlɛ kàh sɔ̃̀ fɛ̃ n pɩ
n pi.
25 Tyi nɔ́pi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah yé tyí yɔ̀.

---

* **24:15** 24.15 Yah n tɛ Danyɛlɩ 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi Píďí-á mɛ gbɛ̃nnɩ
sɔkɔ, yé káh nɛ yáh ǹ nyáhlɛ n sõ. Nɛ̂-à se nɛ wǎh mɛ
wɔ̃bìntɛ̃nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
27 Sɔ̃-á pũ̀ n yĩkiri yã̀l yè n wɛ, à tɔkɔ gbĩ̀ngboke tyí, fɔ́ɔ́ n
kyɩ n dal n mɔ gbĩ̀nyiki tyí, sɛ̃ ye Névi Píďí syínpɔnɔ tɔ kɩ n
wɛ n pi.
28 Kwáhkókè se kɩ fɛ̃ wõbɩ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì yah?»

Névi Píďí pɔ́nɔ́lɛ

29 «Kénɛ sèpĩ̀n nɔ́pi yèvyãhrɩ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ ǹsɔ̃, gbĩ kɩ pɩ
syĩ̀ì, ńwɔ̃ náh tõ n piki n pi, ńwɔ̃ kèpye kɩ wil yĩ̂nyõ kɩ kwɛ,
tɛ́ yĩ̂nyõ yíyĩ̀n pól kɩ yike.
30 Légbĩ́nɛ, Névi Píďí syínpɔnɔ kwní kɩ yõ mɔ yĩ̂nyõ.
Képah tɛ̃nɛ, sétáh yõ yĩ̀kĩ̀nì pól névye kɩ n gbo kɩ yãm yãm
tyilɛ n pɩ. Tɛ́ pè kɩ Névi Píďí wɛ à kɩ mɛ n pi ńyĩ̂rn sɔkɔ,
tǎhkì ó ǹ tɔ̂ɔ́ ànɛ̂ tɔ̃rílɛ.
31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃ yó kɩ fĩbɩ, tɛ́ à kɩ ǹ yĩ̂nyõ tõ̀npɩbɩ tɛkɩ mɔ
ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, à tɔkɔ kèkõyṍ yah mɛ̀ tyí, à kyɩ sah ké
yah mɛ̀ tyí. Pè kɩ kyɩ névye tuke mɔ, Liyel-á nónó yah wilki.
32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Yâh fyɔ̀ ké
yĩ̀ngbã̀n wɛ sè n gboke n wil à mìsnɔlɛ n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yè n
pĩ nɛ ki de gbĩ́-á mɛ yúkɛy.
33 Sɛ̃ ó ye, yépi tɔ-à pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
yé pĩ nɛ Névi Píďí syínpɔnɔ-á mɛ yúkɛy. Wǎh kɩ pɔ sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃
yɔ̀.
34 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ névye pól náh n
ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi nɔ́pi kɩ mɛ n pɩ.
35 Yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ tɛ̃ wɔ náh n tyɛ
n yah n pi póllɛ.
36 Ǹtɛ ké lésõ ànɛ̂ ké gbĩ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yó ńtɛ̃ náh sépilɛ n
pnɛ. Yĩ̂nyõ tõ̀npɩbɩ náh sélɛ n pnɛ, Liyel Píďí tɔ náh sélɛ n
pnɛ. Ǹnî yó ńtɛ̃ náh sélɛ n pnɛ à wil Sú Liyel tyí sɔkɔ. Ǹmɔ
ó ye n pnɛ sélɛ.
37 Nɛ̂-á pɩ sɔkɔ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi Névi
Píďí syínpɔnɔ sɔkɔ.
38 Yé náh wɛ di, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ pṹnpã́hkì náh tɔ̃nì mɛ pɩ à
ninɛ kèkõyṍ pól yõ, névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ
syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh pɩ mɛ pé pyelɛ pɛbɩlɛ n kõ, pópó à
pɔ syɩ Nowe de sõ tyí krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ.

[39] Pè náh sɔ̃̀ mɛ n sõ tir yɔ́ ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ pɹ̃́npɹ̃́hkì pɩ sõ tyí, ni kɔ̃ kè pɔ pé pól yõ. Sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi Névi Píɗɹ̃́ syínpɔnɔ sɔkɔ.

[40] Díbí nɛ́pɹ̂̃ nímí kɩ mɛ swãh sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.

[41] Syɔ́ nɛ́pɹ̂̃ nímí kɩ mɛ nannɛ n nɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.

[42] Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹ syɩ n pɔ n pi sõ nɛ̂nɛ, yé náh mɛ kè pĩ. Képah ye, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃.

[43] Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃̌ ɗɹ̃́-à mɛ pĩ gbɹ̃́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi lékɹ̃̂hnɛ, à kɩ yah sõ, à náh yɛ à kɔ̃ à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ.

[44] Képah ye, yépi tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ yé náh mɛ gbɹ̃́ nɛ̂ tyílɛ n sõ, légbɹ̃́ ye Névi Píɗɹ̃́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi dɛ́.»

Tɔ̃̀npɩ-á yĩnɛ à nɛ mɛ sɔ̃́

[45] «Tɔ̃npɩ nɛ́gbí ànɛ̂ lékɹ̃́m névi nɛ̂ mɛ yɔ̃̀tɛ̃̌ ɗɹ̃́ kɩ tɔkɔ sah ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́ló yõ, à kɔ̃ à kɩ yõkelɛ pélɛ n kɔ̃ ké gbɹ̃́ pèpɛy sɔkɔ, tɛ́ kɩ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ?

[46] Yɔ̃̀tɛ̃̌ ɗɹ̃́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ké yah yõ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tyí nɔ.

[47] Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yɔ̃̀tɛ̃̌ ɗɹ̃́ kɩ à pɩ ǹ gbɹ̃̀n yî pól kyɔ̀mì-òlɛ.

[48] Ǹtɛ kàh pɩ tɔ̃̀npɩ túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sõ nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃̌ ɗɹ̃́-á mɛ mo ǹ syínpɔ-ńsah,

[49] tɛ́ tyah pé no tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́lɛ n ko, tɛ́ n yõ tɛ́ n wɔ sètɛ̃̌nì pípúlɛ wɛ̃ tyí,

[50] ǹ yɔ̃̀tɛ̃̌ ɗɹ̃́ kɩ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sõ yɔ́lɛ, ànɛ̂ wô yɔ́ sɔkɔ, à náh mɛ nɛ̂ tyílɛ n sõ.

[51] À kɩ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ yĩni, tɛ́ kɩ à tɛkɩ mɔ yɹ̃́nvɹ̃̌npɩbɩ mɛ́-ńsah sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

25

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh syɔ́npì nɛ́pɹ̂̃ gbãm tyí yõ

[1] Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɹ̃́hpú tyí nɛ: «Névi Píɗɹ̃́ syɩ n pɔ gbɹ̃́nɛ, Liyel tɔ̃́rí kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh syɔ́npì nɛ́pɹ̂̃ gbãm yísyɔ́ sèm̀ìrkìlɛ, nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ sɔkɔ pɛ yòhnì-ǹsah.

[2] Syɔ́npì nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́pɹ̂̃ kwâl sɔ̃̀ mɛ lékɹ̃́m kɛ̃́púlɛ, tɛ́ kwlɔ́ mó mɛ lékɹ̃́mpulɛ.

[3] Nónó-á lékɹ̃́m kɛ̃́púlɛ, pépi-á sɔ̃̀ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ n sɔkɔ, pè náh nɩrɩ wãn tɔkɔ.

4 Ǹtɛ lékẫmpu nɔ́pi wɔ mó pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ nɩrɩ mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ.
5 Pɛ-á mo pɔ́-ńsah, dɔy mɩ pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ.
6 Lénɩ wérrlɛ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pɛ-á oo, pè wil à yohnɩ.
7 Képah tɛ̃nɛ, syɔ́npì nɔ́pi pól dɔ yuku, tɛ́ yah dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ.
8 Nónó-á lékẫm kɛ̃púlɛ, pépi mɛ lékẫmpu nɔ́pi syah nɛ, pè yĩ pé kɔ̃ nɩrɩlɛ, ńkɛ̃ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á mɛ tɛ̃ syi n ni pé tyɩ́.
9 Pè mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, sè náh fɛ̃ n yĩnɛ n pi pépi tyɩ́nɔlɛ tɛ́
pé tɔ̃ n yĩ n kɔ̃ n pi. Ǹkɛ̃ pè kyɩ n yah dwe yẫmpu tyɩ́ pè mɔ pé tyɩ́nɔ sɔkɔ.
10 Pǎh sɔkɔ yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npì nónó-á sɔ̃̀ mɛ
pé vi sah, pépi mɛ de ǹnɛ fúr yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ wùkah vike.
11 Syɔ́npì nɔ́pi tɛ́lɔ́-á pópó pé syɩ pɔ, pè pɔ wùkahlɛ n mɩ
tɛ́ mɛ yo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, à yɩkɩ mɔ pé kɔ̃.
12 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, kègbɩ yɔ̃ páh kélɛ n yo pé tyɩ́, pé náh pélɛ n pnɛ.
13 Képah ye, yépi káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́. Yé náh se
yɔ́ lésɔ̃ ànɛ̂ ké gbĩ́nɛ n pnɛ tɛ́.»

Sèmìrkì nɛ̂-á yãh tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pî̃ tɔ̃́mí yîsyɔ́ tyɩ́ yɔ̃

14 «Liyel tɔ̃́rí-á mɛ sèmìrkì nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésɔ̃
n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ ye pɔ ǹ tahrɩlɛ pè kɔ̃ sah,
15 à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ n pi. À talã* pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ nínɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ mɛ núkúlɛ ǹnî kɔ̃. Képah náh, tɛ́ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
16 Nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ núkú kyɩ ǹ gbɔ̃̀ vi ǹ tyɩ́lɛ à kwlɔ́ yîsyɔ́ wɛ dohnɩ sé yɔ̃.
17 Sɛ̃́-ó ye nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹ tɔ mɛ nínɔ́ wɛ dohnɩ sé yɔ̃.
18 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ mɛ sɔkɔ kyɩ swɔ tũ
à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ pɔ́ wɔ̃bɩ.
19 Ké di-á mo náhnáh, pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ ǹ syɩ pɔ. Wǎh pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé tahrɩ tyɩ́ dùkù yo pé noh.
20 Képah tɛ̃nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ mɛ ǹ tyɩ́
tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́nɛ tɛ́ kwlɔ́ yîsyɔ́ tɔ́lɛ à wɛ̃kɩ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́
nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́-á sɔ̃̀ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh kwlɔ́ yîsyɔ́ wɛ dohnɩ sé yɔ̃ ǹ tyɩ́.

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yónɔ́ sɔkɔ.

[21] Ǹ yɔ̏tɛ̃ dɩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̏npɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-
á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ
dahbɩ ǹ gbɔ̏. À pɔ pé nìvìnìnɛ n pɩ wɛ̃ tyí. / Ǹ yɔ̏tɛ̃ dɩ́ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̏npɩ pèpɛy-á ǹnɛ nɛ̂-á tyilɛ n pɩ sé wɑ̏l
yõ. Wăh fyɔ̀ tir tyɩ̃́ɩ̃ pɩ ké wɛ̃kì yõ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ
gbɔ̏. À pɔ pé nìvìnìnɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
[22] Nɛ̂-á sɔ̏ wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ
de ǹ yɔ̏tɛ̃ dɩ́nɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́-á sɔ̏ à
pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh nínɔ́ yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí.
[23] Ǹ yɔ̏tɛ̃ dɩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̏npɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-
á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ
dahbɩ ǹ gbɔ̏. À pɔ pé nìvìnìnɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
[24] Képah náh, nɛ̂-á sɔ̏ wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ-á nɔ de,
à ǹ yɔ̏tɛ̃ dɩ́ syah nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̏tɛ̃, páh pĩ nɛ ńkɛ̃́ ǹ tɔ̏-á tah. À
náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ kè tɔkɔ. À náh nɛ̂ mir mɔ, ǎ kè
kɔ̃.
[25] Képah-á tíkí pé tɛ̃, pé mɛ kyɩ ǹ pɔ́ wɔ̃bɩ sétáh sɔkɔ. Kăh
yɔ̀, à tɔkɔ ǹ pɔ́lɛ.
[26] Ǹ yɔ̏tɛ̃ dɩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɔ̏npɩ nɛ́túkù, gbãndal névi-á
ǹnɛ. Wăh sɔ̏ pĩ nɛ ńkɛ̃́, pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè
tɔkɔ, pé náh nɛ̂ mir mɔ, pě kè kɔ̃.
[27] Kăh pɩ sɛ̃́, wăh náhkɩ mɔ́ sɔ̏ mɛ kyɩ pé pɔ́ dah mɔ sah
pɔ́ sàh-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɛ̀. Páh pé syɩ pɔ sɔ̃́ yɔ̀, páh náhkɩ
mɔ́ sè wɛ wilki dòhnìnɔ́lɛ sé yõ kɛ̀.
[28] Ńkɛ̃́ pè ǹ tyí mɛ̀ tɛ̃ syi ǹ tyí, pè kélɛ talã pɔ́ plɔ́ gbãm
nɛ́tɛ̃̀ kɔ̃.
[29] Pè kɔ́ wɛ nɩ, névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́-á kɩ n pɩ
ǹmɔ tyí yõ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂
ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kăh kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
[30] Yõre kɛ̃́ tɔ̏npɩ mɛ̀ tɛ̃ wɔlɛ, ńkɛ̃́ pè à wilki mɔ kégbɔ́ fɛ̃́ntũ̏
sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Píɖɩ́ syínpɔnɔ sɔkɔ

[31] «Névi Píɖɩ́-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ ànɛ̂ yȋnyõ tɔ̏npɩbɩ póllɛ
gbȋ nɛ̂nɛ, à kɩ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí kǒ yõ.
[32] Kwlo kwlo pól névye kɩ pɔ tuke mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́
à kɩ névye wah wilki wɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃́-á yípɛ́nfɛ̃ n wah n wilki
képyɛ́nì ànɛ̂ perlɛ wɛ̃ sɔkɔ.
[33] À kɩ nɛ́gblɔ́ sah ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pêl sah ǹ gbɛ̌yȉnɛ̀
sɔ̏lɛ.

34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, à kɩ yo pé tyí
nɛ: ‹Ń Sú Liyel-á sãm mɔ yépi nónó sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃́rí nɛ̂ yah sah
yé kɔ̃ kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́ dùkùlɛ, yé pɔ ké nɔlɩlɛ n yõ.

35 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé yõkelɛ ń kɔ̃ mé yõ.
Níkì-à sɔ̏ ń tɛ̃, yé ninɛ ń kɔ̃ mé wɔ. Máh sɔ̏ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, yé ń
kɔ̃ mé twah yé tyí.

36 Máh sɔ̏ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Máh sɔ̏ mɛ n
yɔ, yé yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ. Máh sɔ̏ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
yé pɔ yah ń tyí.›

37 Képah sɔkɔ, nɛ́gblɔ́ nɔ́pi kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, gbĩ́
nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à yõ nɩ? Ȁnɛ̂ gbĩ́ nɛ̂ se
pé wɛ ǹnɛ níkì sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à wɔ nɩ?

38 Gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ à kɔ̃ à twah pé tyí nɩ?
Ȁnɛ̂ gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ flɔlɛ à kɔ̃ à mɔ nɩ?

39 Gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ à mɛ n yɔ, képah náh pɩ à mɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pɔ yah ǹ tyí nɩ?

40 Képah sɔkɔ, yɔ̏tɛ̃̀ dĩ́ kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ
n yo yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́nknɔlɛ n
pɩ pé sɔkɔ tyĩ̂tyĩ̂ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n nɛ n
pɩ sélɛ.›

41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɛ̃̌yĩ̀nɛ̀ sɔ̏lɛ à kɩ yo pépi tyí
nɛ: ‹Yé to ń tnɔ̂, yépi nónó tyí-á yɩkɩ. Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃̂
nyàhnpèkè sɔkɔ, képah nɛ̂-á mɛ mɔ́nsàhnɔ́lɛ sétɑ̏n ànɛ̂ sé
yɔ̏tɛ̃̀ yĩnnɛ.

42 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé yõ. Níkì-á
sɔ̏ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé wɔ.

43 Mé sɔ̏ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi ń kɔ̃ mé twah yé tyí.
Mé sɔ̏ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ yé náh flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Mé sɔ̏ mɛ n
yɔ, tɛ́ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ yé náh pɔ yah ń tyí.›

44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ
kwɛkɩ sɔkɔ, képah náh pɩ níkì sɔkɔ, képah náh pɩ nɛ́pɔ̂lɛ,
képah náh pɩ flɔ kɛ̃́nɛ, képah náh pɩ mɛ n yɔ, képah náh pɩ
mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh à yohnɩ mɔ nɩ?

45 Képah sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ
pínɔ́lɛ pé sɔkɔ tyĩ̂tyĩ̂ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n
yahle pínɔ́lɛ sélɛ.›

46 Tyɛ́-ńkɛ̃̂ yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnì nɔ́pi kɩ kyɩ n de n
pi, tɛ́ nɛ́gblɔ́ nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
tyí nɛ:
2 «Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́ sèpɩ̃̀n nínɩ̀-á wũ, tɛ́ Pakɩ syáh kɩ syah. Névi
Pídĩ́ kɩ tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ à syɩ dahnɩ yõ.»
3 Légbĩ́nɛ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ wɛ̃
tuke mɔ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye
Kayifilɛ.
4 Tɛ́ yo sah núkú yõ nɛ pé ye Yesu tɛ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ, pé
mó à ko mɔ.
5 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ wɛ̃ tyí tɔlɛ nɛ, tir mɛ̀ náh yĩnɛ kè pɩ syáh
syáhnɔ́ sèpɩ̃̀n sɔkɔ dɛ́. Páh kɩ képah pɩ, névye-á kɩ tyah fɛ̃kɩ.

Sê yɔ́ pèpɔrɩ pɩ Yesu tyí

6 Sõ yɔ́lɛ, Yesu lésõ mɛ tótɛ̃ dĩ́ Simo gbô, Betani kwil sɔkɔ.
7 Wăh mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnô
nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ ǹ tyí làsèkwěl dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Képah
tɛ̃nɛ, tɛ́ làsèkwěl mɛ̀ mɔ Yesu yõ yõ.
8 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ vyɑ̃h. Pè nɛ
kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à làsèkwěl mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃ yɔ̀ nɩ?
9 Kăh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yɑ̃m dántăhlɛ, à ké pɔ́ dibi yɑ̃m tɑ̃n kɔ̃.
10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé pi
mɛ̀ yahlɛ n vyɑ̃h sɛ̃? Tyípépɛ̌y ye à pɩ ńmɔ tyí.
11 Yé yah, yɑ̃m tɑ̃n kɩ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́. Ǹtɛ ńmɔ
wɔ náh kɩ mɛ n pi yé wrɔ́ sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́.
12 Nɛ̂-á pi mɛ̀ pɩ yɔ̀, ńmɔ lékó yĩ sõ yĩn ye à pɩ sah kélɛ.
13 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir mɛ̀-à n yo fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ, pi mɛ̀ tyípíkɩ̀ mɛ̀ tɔ kɩ yo, névye
dyɔ kɔ̃ kè kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Nsyudasɩ mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃pú wɛ̃kɩ

14 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyudasɩ
Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ wil sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m tyí,
15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kɩ pé kɔ̃ kwâh nɛ̂nɛ pé mó kè pɩ pè
kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ pɔ́ plɔ́ yõgbɑ̃mnɛ à kɔ̃.
16 À tɔkɔ légbĩ́ tyí, à tyah n yah n kɔ̃ wăh nɛ pɩ sɔ̃́ tɛ́ pè
Yesu wɛ n tɛ̃ n pi.

Pakɩ syáh yõke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kȃn búrn syáh tyah sõlɛ, Yesu tȍ sȁhpú pɔ à
piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Pakɩ syáh
yõke pɩ ǹ tyí nɩ?
18 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɩ n yo yȁhnkõ tyí kwil sɔkɔ
nɛ, kwɔ́-ò ɗȉ-á yo nɛ ńkɛ̃ pé gbĩ-á mɛ sɛ n tɛ, ńkɛ̃ ǹmɔ tȉn-á
péwɔ ànɛ̂ pé tȍ sȁhpú kɩ pɔ n yõ n pi Pakɩ syáh yõkelɛ.»
19 Wăh kè yo sɔ̃ ǹ tȍ sȁhpú tyí, pè mɛ sɔkɔ ǹ yóré yõ, à
kyɩ yõke mɛ̀ pɩ.
20 Lékȃh-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sȁhpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí mɛ
kɔ̃ tɛ̃ yõke sȍ.
21 Tɛ́ păh mɛ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ
n yo yé tyí, yé sɔkɔ yɔ́ kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n pi.»
22 Ǹ tȍ sȁhpú-á képah noh, pé yey kwɔ kègbɩlɛ. Képah
tɛ̃nɛ, nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂ mɛ̀, tɛ̃ à piki n yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, péwɔ se à n
ye nɩ?
23 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ dú núkú sɔkɔ
yɔ̀, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n pi.
24 Névi Píɗȉ kɩ n ku n pi à yĩnɛ kăh wãrkɩ sah Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃ ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ à
tɛ̃ n pi, pèkè kɩ pɩ tɛ̃ tyílɛ. Tɛ̃-à sȍ mɛ dúbí-ńkɛ̃nɛ, képah
náhkɩ fɔ̃nfɔ̃ ǹnɛ.»
25 Nsyudasɩ nɛ̂-á sȍ mɛ ké tyí nɛ pé pɩ pè kɔ̃ pè à tɛ̃, ǹ tɔ
mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗȉ, péwɔ se à n ye nɩ? Ȁ mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
26 Tɛ́ păh mɛ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí,
tɛ́ kè kwɔkɩ à ǹ tȍ sȁhpúlɛ n kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé syi n
tah kélɛ. Ǹyɔlɛ, ńmɔ wil ye.»
27 Képah náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ ɗȉvɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel
tyí, tɛ́ kélɛ pè kɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé póllɛ, yé kè wɔ.
28 Yé náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃ ye, nɛ̂-á kɩ névye yégbékè
kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ n kwɛ n pi nɛ́kwȉnkí yĩnnɛ, kɩ
pé tyípêl yɔ̃ mɔ.
29 Mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tɔ̃
ɗȉvɛ̃ wɔ n yah n pi, pópó kɩ pɔ nɔ sõ nɛ̂-á mé kɩ tɔ̃ ɗȉvɛ̃ sȁn
yɔ́ wɔ yélɛ ń Sú Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.»
30 Képah náh, pè syáh yì gbɩ, tɛ́ wil à n yuku Wólívyê yèh
yɔ̃lɩ yõ.

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tȍ sȁhpú tyí nɛ: «Kwɛy lékȃh mɛ̀
ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ tyí kɩ yé pól kɔ̃ yé kɩ yal mɔ ń sȍ tɛ̃nɔ́lɛ. Yé

náh wɛ di, kè mɛ wɚ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
‹Mé kɩ yípɛ́nfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kɩ karkɩ.»*
32 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ ń lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, mé kɩ mɔ
yé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ.»
33 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, no tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃́ yal
mɔ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ, péwɔ tɛ̃̀ wɔ náh n yal n mɔ n pi póllɛ.
34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo á tyí, kwɛy
lékẫh mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh
kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.»
35 Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ sɔ̃́ nɔ pé kúnɔ́ tyí ǹnɛ wɛ̃
tyí, pé náh pé vyãh kɔ̃lɩ yah n pi póllɛ nɛ pé náh à pĩ. Yesu
tɔ̃̀ sɚ̃hpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ képah ó yo.

Yesu Liyel nînɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɚ̃hpú kyɩ yĩni tɛ̃ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ,
pè n ye Kɛtɩsemanɩnɛ. Ȁ mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɚ̃hpú tyí nɛ, pè kɔ̃ tɛ̃
ásɔ̃̂ pé kyɩ Liyel ni n pɔ yàhàh.
37 Wăh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsebede ɗɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̃̂ nímí tɛ̃
sɔkɔ. Yèkwɔrɩ ànɛ̂ tíkí képékè sɔ̃̀ mɛ tyah n mɩ ǹ sɔkɔ.
38 Kăh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, mɛ
n pɩ ń ko ko tɛ̃̀nɛ. Yé tɛ̃ ásɔ̃̂, yépi tɔ káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n
tɛ̃, sɔ̃́-á ńmɔ náh mɛ ń dyɔ mɔ fwɔ tɛ̃.»
39 Tɛ́ mɛ yuku yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh,
à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, yèvyãhrɩ
mɛ̀ gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ mé náh nɛ á kè pɩ ńmɔ-á mɛ ké tyí
sɔ̃́ dɛ́, kè pɩ áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́.»
40 Wăh ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃̀ sɚ̃hpú nɛ́pɩ̃̂ tɔ̃́mí nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ
pè mɛ n dɔ. Ȁ mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Yé kègbɩ yõ, yé náh tɛ̃
wɛ lɛ́rí núkú ńtɛ̃ fyé pɩ yáhnɔ́ sɔkɔ ńmɔlɛ kè?
41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé nírílɛ n pɩ yè káh n pɔ
tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi. Tyípéplɔ sõnɔ n nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé
tɛ̃́nwɛnpɩnɔ tăhkì náh n wɛ ǹ sɔkɔ.»
42 Wăh képah yo, à tɔ̃ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à kyɩ Liyellɛ n
ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, ń yõ-à kɩ fɛ̃ n wil n pi ńkɛ̃́nɛ yèvyãhrɩ
mɛ̀ sɔkɔ, áwɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pɩ.»
43 Wăh tɔ̃ ǹ syɩ pɔ, à pɔ pè wɛ pè tɔ̃ mɛ n dɔ. Dɔy sɔ̃̀ mɛ
tɛ̃ wɛ pé tyí.
44 Ȁ tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyɩ Liyel ni kɛ tɔ̃́-òlɛ gbro tãn
tyí kɔ̃lɛ.

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

45 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ pé tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé mɛ
dɔy sɔkɔ sɛ̃́ mɛ yélɛ n mɩ kɛ̀? Névi Pɩ́dɩ̃́ tɛ̃ n dahbɩ gbɩ̃́ wɛ
nɔ tyɩ́pêl pɩ́pú gbɔ̃̏ yɔ̀.
46 Yé yuku à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kɩ ń dahbɩ n pi pé gbɔ̃̏, à wɛ
n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú
nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ́ sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yɩ̃n nɛ́kwɩ̃́nkɩ́ yɩ́syɔ́ yah pè pɔ
de kèkɩ̂rn ànɛ̂ ńsninɛ pé tyɩ́. Sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tãm ànɛ̂
kwil yèwàhnɩ̀ ye sɔ̃̏ tɛkɩ mɔ pélɛ.
48 Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̏ n dahbɩ n pi Yesulɛ pé gbɔ̃̏, à sɔ̃̏ mɛ
pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah. Ȁ nɛ páh kɩ wɛkɩ névi nɛ̂ tyɩ́ tɛ́ à
pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Ǹkɛ̃́ pè à tɛ̃.
49 Tɛ́ núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh n wɛkɩ ǹ tyɩ́!
Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃.
50 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Ń kódɩ̃́, wáh pɔ nɛ̂ pɩ́-ńsah, kè
pɩ.» Képah sɔkɔ, no nɔ́pi núkú nɔ de Yesulɛ à à tɛ̃.
51 Képah tɛ̃̏nɛ, nónó-á sɔ̃̏ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ yɔ́ núkú ǹ
kèkɩ́rkɩ̏ yɔrɩ dɛ à sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̏npɩ nɩ́kɩ́ kɔ̃
kãm.
52 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Á kèkɩ́rkɩ̏ dyɩ ké gbô sɔkɔ.
Yah, nónó pól-á mâllɛ n pɩ kèkɩ̂rnnɛ, kèkɩ̂rn ye kɩ ko mɔ
pélɛ.
53 Ȁ́ náh pɩ̃ nɛ ńmɔ-á kɩ sɔ̃̏ fɛ̃ yo mɔ ń Sú tyɩ́, à kɩ yɩ̃̂nyɔ̃
tɔ̃̏npɩbɩ kèyɔ̃ náhnáh tɛkɩ mɔ ń kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, sè kɩ pɔ ń
yohnɩ mɔ di?
54 Ǹtɛ kàh pɩ sɛ̃́, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ kɩ
wil dùkù nɛ̂nɛ? Kè mó tɔ̃ mɛ kè yo sah nɛ sɛ̃́-á kè yɩ̃nɛ kè
pɩ.»
55 Képah náh, tɛ́ yo nɛ́kwɩ̃́nkɩ́ nɔ́pi tyɩ́ nɛ: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-
ńsah kèkɩ̂rn ànɛ̂ ńsninɛ yé tyɩ́, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ.
Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̏ ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ kɔ̃́ntɛ̃̏nɔ́lɛ Liyel
nɩ́-ńsah gbô sɔkɔ ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃.
56 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syɩ́nyopu tyi wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ wil yɩ̃n ye tyi
nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ.» Wǎh képah yo, ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú pól to karkɩ
tɛ́ à sah.

Yesu tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tɩ̃̏nkɩ̏ tyɩ́

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tɛ̃
ǹgbɛ̃ Kayifi tɩ̃̏nnɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú
ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ sɔ̃̏ mɛ wɛ̃ tuke mɔ.

58 Pyɛrɩ sȍ mɛ Yesu sȍ tɛ̃ n kɔ fɩ́ɩ́ ǹnɛ, pópó à kyɩ yĩni tɛ̃
sárká syɩ́nwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô tyɩ́. Tɛ́ de yuku à kyɩ kɔ̃ tɛ̃
tȍnpɩbɩ tnɔ̂, tɛ́ n yah yĩ mɛ̀-á kɩ pɔ n syi n pi dùkù nɛ̂nɛ.
59 Sárká syɩ́nwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ pé no tukey tùkèpu tȉnkȉ
pól sȍ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, tàrfyɔ̀nɔ́ yɩ́syɔ́ wɛ, nónó-á kɩ mɩ̀nɩ̀
wɛ n yo n sah Yesu yõ, pé mó à wɛ n ko n mɔ.
60 Tàrfyɔ̀ mɩ̀nyobe náhnáh sénsɔ̃ pɔ mɩ̀nɩ̀ yo sah ǹ yõ, ǹtɛ
pè náh tir yɔ́ wɛ wǎh yĩnɛ à ko mɔ nɛ̂ yĩnnɛ. Ké tyɛ́-ńsah
sɔkɔ, díbí nɛ́pȋ ními wil yĩn
61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, ɗɩ́ mɛ̀-á yo nɛ páh kɩ fɛ̃ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
kètǎr sɔ tɛ́ kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃́nɩ̀ wrɔ́.
62 Képah sɔkɔ, sárká syɩ́nwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn tɛ́ yo
Yesu tyɩ́ nɛ, no nɔ́pi-á tyi nónónɛ n yo ǹ tyɩ́ sɔkɔ, tyɩ́yóné kó
mɛ ǹmɔ tyɩ́ sépi tyɩ́ sɔkɔ nɩ?
63 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki. Képah tɛ̃́nɛ, sárká
syɩ́nwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, min nɛ́tɛ̃́ Liyel yĩn
yõ, à yo pé syah ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á
ǹ Píɗɩ́nɛ.
64 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ. Tɛ́ mé kélɛ n yo
yé tyɩ́, à tɔkɔ núkúnúkú tyɩ́, yé kɩ Névi Píɗɩ́ wɛ kɔ̃́ntɛ̃́nɔ́lɛ
tyi pól tyɩ́ tɛ̃́nwɛ-ò Liyel gbȍyȍ sȍlɛ. Yé kɩ à wɛ tɔlɛ à kɩ mɛ
n pi ńyȋrn sɔkɔ.»
65 Képah tɛ̃́nɛ, sárká syɩ́nwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ ǹ gblɔ̌y flɔ yɔrɩ
tɔkɩ tɛ́ nɛ, wǎh yo de Liyel tyɩ́. Tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé kɩ n yah
n kɔ̃ nɩ? Pè kó ǹ Liyel tyɩ́ yɔ́ndenɔ noh nɩ?
66 Pépi se mɛ n sõ sɔ̃ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, wǎh yĩnɛ
kònmɔnɔlɛ.
67 Képah tɛ̃́nɛ, tɛ́ tyah n sĩn n mɔ ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n
syɩkɩ gbȍnkukelɛ, tɛ́ túkù mó mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ
68 tɛ́ mɛ n yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ,
à sãh pĩ yo pé syah nɛ̂-á n ko ǹnɛ.

Pyɛrɩ-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃ nɛ pé náh Yesu pĩ

69 Pyɛrɩ sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃́nɔ́lɛ gbô táh. Tȍnpɩ pi yɔ́ mɛ nɔ de ǹ
tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ tɔ-á sȍ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Kalile nɛynɛ.
70 Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lɩ no pól yɩ̃́ yah nɛ, pé náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀
tyɩ́ yah wɛ yɔ̀ dɛ́.
71 Képah náh, Pyɛrɩ sɔkɔ gbô yah tȉnnɛ. Tȍnpɩ pi yɔ́-á tɔ̃
à wɛ, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, à yo pé tyɩ́ nɛ, ɗɩ́ mɛ̀ tɔ-á sȍ mɛ
Yesulɛ, nɛ̂-á Nasarɛtɩ nɛynɛ.
72 Pyɛrɩ tɔ̃ kè kɔ̃lɩ à ǹ wo nɛ, pé náh ɗɩ́ mɛ̀nɛ n pnɛ dɛ́.

73 Dǒ kwéy, nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de Pyɛrɩlɛ tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ, kègbɩ yõ, no nɔ́pi sɔkɔ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. Ǹ wɛy dùkù-á
mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ dò.
74 Képah sɔkɔ Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, pé náh
dĩ́ mɛ̀ pĩ. Nɛ́npɔ́ swɔ sénpɛ yɔ́ núkú gbo.
75 Légbĩ́nɛ, Pyɛrɩ dyɔ to kõ Yesu wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̏ nɛ̂ yo
nɛ ńkɛ̃: «Sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ
tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ wil kégbɔ́ à kyɩ
kah gbo.

27

Yesu tɛ̃́nyukunɔlɛ Pilati tĩ̏nnɛ

1 Séngbɔ̃́ púpúlɛ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm pól ànɛ̂ kwil
yèwàhnì pól yo sah núkú yõ nɛ Yesu-á yĩnɛ à ko mɔ.
2 Tɛ́ mɛ à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ kwílltãm yɔ̏tɛ̃ Pilati gbɔ̏
dahbɩ.

Nsyudasɩ kúnɔ́lɛ

3 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̏ pɩ pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃,
wǎh pɔ ǹ kònmɔnɔ tyí wɛ kè yĩ tɛ̃, kè à kah fyãh. À mɛ pɔ́
plɔ́ yõgbãm nɔ́pi tɔkɔ kyɩ nɛ pé sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm
ànɛ̂ kwil yèwàhnì kɔ̃.
4 Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pɩ lékàh kɛ̃ névi mɔ́nɔ́lɛ kũ
sɔkɔ. Ǹtɛ pè mɛ à syah nɛ, pépi tir nɛ̂ se mɛ képah sɔkɔ nɩ?
Képah-á mɛ ǹmɔlɛ n yah kɛ̀.
5 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ pɔ́ mɛ̀ milki Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
kètǎr sɔkɔ, tɛ́ wil sɔkɔ à kyɩ ǹ gblɔ̌y gbel.
6 Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́ nɛ ńkɛ̃, kè
náh yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ Liyel ní-ńsah gbô pɔ́ sɔkɔ. Névi tɔ̃́-á
kɩ n kwɛ n pi ké tyí sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃nɛ, pè yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ pní mɔ́-ò dĩ́
yɔ́ swãh dwe à pɩ nɛ́pân lékyî yĩ́-ńsahlɛ.
8 Képah ye, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀ mɛ n ye tɔ̃́
swãhlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo
sah, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃: «Pè ye pɔ́ plɔ́ yõgbãm tɔkɔ,
Yisrayel no-á nɛ dan nɛ̂-á yĩnɛ kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ tyí sɔkɔ.
10 Tɛ́ kyɩ sélɛ pní mɔ́-ò dĩ́ swãh dwe, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á
kè yo sɔ̃́ ń tyí.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

---
* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànɛ̂ Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

11 Păh Yesu tɛ̃ kyɩ kwíltãm yȍtɛ̃ ɗí Pilati tyí, à mɛ Yesu piki yah nɛ ǹmɔ se Nsyifunɔ yȍtɛ̃nɛ ɗínɛ nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»

12 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì sȍ mɛ tyilɛ n yo n sah ǹ yõ. Ǹtɛ à náh dahbɩ wilki pé tyí sépi tyí sɔkɔ.

13 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, păh tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ yõ, à kó mɛ sélɛ n nohnɩ nɩ?

14 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí póllɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, kè ǹ gbȁn kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kì kɔ̃

15 Yimɛyí Pakɩ syáh sɔkɔ, kwíltãm yȍtɛ̃ ńkɛ̃́nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́ fin n mɔ, tɔ́wû-à nɛ̂ yah wilki.

16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ ɗí yɔ́ sȍ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ̂ yɩ̃́npékè-á wil yɩ̃́ɩ̃ náhnáh. Ǹ yɩ̃n ye sȍ Barabasɩlɛ.

17 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, kwíltãm yȍtɛ̃ ɗí Pilati mɛ pépi piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ fin mɔ pè kɔ̃ nɩ? Barabasɩ se, tɩ̂ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ se?

18 Yé náh wɛ di, Pilati sȍ pɩ̃ nɛ Yesu yɩ̃́ngbí wȉlnɔ́-á n yɔ pélɛ pè kɔ̃ pè à dahbɩ péwɔ gbȍ sɔkɔ.

19 Tɛ́ wăh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ kyɩ tɛ̃ntȍ mɔ ǹ tyí nɛ, lékàh kɛ̃́ ɗí mɛ̀ tyí dlɛ́npêl-á pé kwlɔ kwɛy lékȃhnɛ. Ȁ káh ǹ vyãh dahbɩ ǹ tyí sɔkɔ dɛ́.

20 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ, pè yo Pilati tyí à Barabasɩ fin mɔ, à mó Yesu ko mɔ.

21 Kwíltãm yȍtɛ̃ ɗí Pilati mɛ tɔ̃ pè piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ tɛ̃ fin mɔ pè kɔ̃ nɛ́pȋ nímí nɔ́pi sɔkɔ nɩ? Pè mɛ nɛ Barabasɩ-á.

22 Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kɩ pɩ sɔ̃ ǹmɔlɛ nɩ? Pé pól mɛ nɛ wăh yɩ̃nɛ à syɩ dahnɩ yõ.

23 Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ tyítúkù nɛ̂ ó se à pɩ nɩ? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah yo mɔ wòhòh nɛ, wăh yɩ̃nɛ à syɩ dahnɩ yõ.

24 Pilati-á pɔ kè pɩ̃ nɛ pé náh mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ n pɛkɩ ké sɔkɔ, tɛ́ névye-á mó tɔ̃ mɛ n tyah tyah fɛ̃kìnɔ́lɛ, à ni tɔkɔ à ǹ gbȁn wu tɔ́wû yɩ̃́ yah tɛ́ nɛ, péwɔ vyãh náh mɛ ɗí mɛ̀ kònmɔnɔ tyí sɔkɔ. Kăh pé tyí kɛ̀.

25 No pól mɛ nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pɩ pépi ànɛ̂ pé wɛ̃npȉ tyílɛ wɛ́!

[26] Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabasɩ fĩn mɔ pè kɔ̃. Tɛ́ sràsyíbí kɔ̃ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹ gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syɩ dahnɩ yõ.

Sràsyîbî-á kɔ̋lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

[27] Képah tɛ̃nɛ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́ Pilati sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ de tɔ̃rɩ́ gbô sɔkɔ, tɛ́ pé no sràsyíbí pól ye pɔ à mɔ gbĩ.
[28] Pè mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, tɛ́ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃.
[29] Tɛ́ pȁn yɔ̃̀kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ tɔ̃rɩ́ yɔ̃́kúrí swɔ, tɛ́ lépéy yɔ́lɛ à kɔ̃ à tɛ̃ yĩn ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́, páh n wɛkɩ ǹ tyɩ́.
[30] Tɛ́ n sĩn n mɔ ǹ yõ, tɛ́ lépéy mɛ̀ syi à ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ.
[31] Pǎh kɔ̋lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ dɛ ǹ tyɩ́ tɛ́ ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃, tɛ́ à tɛ̃ n yuku syɩ́-ńsah dahnɩ yõ.

Yesu syɩ́nɔ́lɛ dahnɩ yõ

[32] Pǎh kyɩ n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnɩ kwil ɗɩ́ yɔ́ yohnɩ pè n ye Simolɛ. Sràsyíbí mɛ ǹmɔ kyĩ mɔ à kɔ̃ à Yesu syɩ syɩ dahnɩ twah.
[33] Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɔlkotalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ,
[34] pè wil yɔ́nɔ́ kèkô kwâh yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ ɗì̃vɛ̃ sɔkɔ Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ. Wǎh kè wɔ yah, à kè yahle.
[35] Képah náh, pè à syɩ dahnɩ yõ. Pǎh à syɩ tɛ, pè ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́.
[36] Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nɛ́npɔ́ à ǹnɛ n syɩkɩ nɛ nɛy káh pɔ à pwah mɔ.
[37] Yõ nɛ̂ yõ-á pè syɩ ǹnɛ, pè sɔ̃̀ mɛ kè wãrkɩ syɩ sah ǹ yɔ̃̀tah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yesu ye yɔ̀, nɛ̂-á Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»
[38] Kèlékɛ̃ pɩ́pú nɛ́pȋ nɩ́mɩ́ yɩ́syɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ syɩ́nɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ tnɔ̂. Núkú sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò mɛ ǹ gbɛ̃̆yı̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ.
[39] Wɛ̃̆kɔbɩ nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé ywɔ̃lɛ n mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ
[40] nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ páh kɩ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kè tɔ̃ mɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nı̀ wrɔ́, ńkɛ̃́ Liyel Píɗɩ́-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à ǹ gblɔ̆y pwah mɔ. Ȁ tiki n to dahnɩ yõ kɛ̀.
[41] Sɛ̃́ ye, sárká syɩ́nwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú, ànɛ̂ kwil yèwàhnı̀ tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ,
[42] wǎh túkù pwah mɔ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹ gblɔ̆y wɔ pwah mɔ kwlɔ nɩ? Yisrayel yɔ̃̀tɛ̃ tɛ̃-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à tiki n to dahnɩ yõ núkúnúkú, pé mɔ́ sɛ̃ ǹ yõ kɛ̀.

43 À kó ǹ sõnɔ sah Liyel yõ, tɛ́ kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ ǹ Píɗí-á pélɛ nɩ? Ǹ tyí-à kɩ mɛ nɔ Liyel tyí, à à pwah mɔ núkúnúkú wɛ́.

44 Kèlékɛ̃ pípú nónó tɔ-á sɔ̃̀ syínɔ́lɛ ǹ tnô, pépi tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ, fɛ̃́ntũ̂ mɔ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, pópó à pɔ nɔ lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ tyí.

46 Lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ nɔ́pi-á sɔkɔ, Yesu kah yo yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yeli, Yeli, lama sabakɩtani?» Nɛ̂ kɔ́r-á: Ńmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ń fin mɔ?

47 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù-á ǹ yónmɔnɔ mɛ̀ noh, pè nɛ ńkɛ̃́, wăh mɛ Yelilɛ n ye n yah oo!

48 Nɛ́npɔ́ swɔ, pé sɔkɔ yɔ́ to kyɩ sènsúkúrí tɔkɔ fõ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ni sɔkɔ, à dyɩ mɔ gbey yɔ́ vyãh tyí, tɛ́ kè nɔ ǹ tyí nɛ à wɔ.

49 Pé tɛ́lɔ́ mó mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pé ye yĩn sɔ̃́, Yeli mó pɔ à pwah mɔ pé yah ătrɛ.

50 Ǹtɛ Yesu mɛ tɔ̃ kah de syi tɛ́ yah kwlɔ.

51 Képah tɛ̃̀nɛ, fwɔ nɛ̂-á dyínmɔnkàhsàhnɔ́lɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔkɔ, kè tɔ tɔ́lɔ́ nínɔ́ à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah tyí, à kyɩ dal mɔ ké sètàhkì sɔ̃̀ tyí. Tɛ́ sétáh mɛ syah, légbyɔ̃́ gboke,

52 léyɑ̂̃l yɩkɩ mɔ, Liyel yõ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ ku sɔkɔ tɛ, pé náhnáh lékyî mɛ yilki mɔ.

53 Képah náh, tɛ́ mɛ wil léyɑ̂̃l sɔkɔ Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, tɛ́ de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ Liyel-á képah nɛ̂ yah tɔkɔ. Névye náhnáh yĩ́ tɛ̃ pé yõ.

54 Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ɗí ànɛ̂ nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n syɩkɩ ǹnɛ, pépi-á sétáh syahrɩ mɛ̀ wɛ à tahlɩ tyi nónó tɔ-á pɩ, tíkí pè kah tɛ̃. Pè mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Kègbɩ yõ, ɗí mɛ̀nɛ, Liyel Píɗí ye sɔ̃̀ ǹnɛ.»

55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fĩ́ tɛ́ mɛ n yah. Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ syɔ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, à n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.

56 Makadala kwil Mari sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ, à tahlɩ Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyosɛfu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Nsebede ɗĩ́npì yṹnɛ.

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ

57 Ńvĩ́-á pɔ nɔ, tàh ɗí yɔ́ pɔ de, nɛ̂-á sɔ̃̀ n wil Arimatɩ kwil sɔkɔ. Kénɛ ɗí yĩn ye Nsyosɛfulɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ.

58 Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilati tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí. À mɛ nɛ pè ǹnɛ à kɔ̃.

59 Păh ké wɛ̃̀kìlɛ à kɔ̃, à mɛ ǹ lékó tɔkɔ tɛ́ à plo fwɔ gbró snɔ́lɛ.

60 Nsyosɛfu-á sɔ̏ pè kɔ̃ pè diki sɑ̋n nɛ̂ tũ sah ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyílɛ
tɛkɩ sɔkɔ, à kyɩ à dah mɔ képah sɔkɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ dáh-
ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ ké yah vike tɛ́ sɔkɔ.
61 Tɛ́ légbı̋nɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari sɔ̏ mɛ
kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ diki yah yèsreynɛ.
62 Tɛ́ kénɛ yòh sõnɔ́ ye ńkɛ̃nɛ pě pélɛ n vi n sah pé mɩ
mɩ yòh sõ yĩnnɛ. Ké dĩndallɛ, sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú mɛ wɛ̃ sɔ̏ tɛ̃ kyɩ wil Pilati tyí,
63 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé dyɔ-á to kõ nɛ, kénɛ névye
pílkí-ò-á lésõ mɛ kè yo sah ǹ kú-ńkɛ̃ sɔkɔ nɛ, pâh pɔ ku, ké
sèpı̏n tɔ̃-ò sõlɛ, pé lékó-á kɩ yilki mɔ.
64 Képah yĩnnɛ, ńkɛ̃ à sràsyíbí kɔ̃ pè diki syɩkɩ pɔ nɔ sèpı̏n
tɔ̃nı̀ tyí. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̋hpú-á kɩ n syah n pɔ ǹ
lékólɛ n yĩ n wilki, tɛ́ kɩ névye syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ.
Képah tɛ̃-á kɩ tɔ̃ névye pilki kal gben tɛ̃nɛ.
65 Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, tyah syíkípú-á yɔ̀. Ńkɛ̃ pè kyɩ
diki mɛ̀nɛ n syɩkɩ pǎh mɛ ké tyí sɔ̃.
66 Pè mɛ sɔkɔ à kyɩ diki yah dáhkı̀ mɛ̀ pɔkɔ mɔ, tɛ́ tyah
syíkípú kɔ̃ pè kélɛ n syɩkɩ.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃ púsɔ́lɛ, Makadala
kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari kyɩ diki yõ.
2 Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yı̂nyõ
tɔ̃̀npɩ yɔ́ mɛ tiki pɔ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ pil to diki yah, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ ké
yõ.
3 À sɔ̏ mɛ n kɔ̃ kyòo pũ̏ sɔ̃ yĩkiri, tɛ́ ǹ flɔ mɛ píkínɔ́lɛ prɛ́yy.
4 Tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ tɛ̃ tyí, tyah syíkípú markɩ.
5 Képah sɔkɔ, yı̂nyõ tɔ̃̀npɩ mɛ yo syɔ́ tyí nɛ: «Yé káh tíkí
pɩ. Mé pĩ nɛ Yesu-á yé n yah n kɔ̃, pǎh nɛ̂ syɩ dahnɩ yõ.
6 À náh mɛ ásɔ̂, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ wǎh lésõ kè yo sah
sɔ̃. Yé pɔ n yah ǹ snɛ́kínmɔ-ńsahlɛ,
7 yè mó n kyɩ kè yo súú ǹ tɔ̃̀ sɑ̋hpú tyí nɛ, ǹ lékó-á yilki
mɔ. Tɛ́ wǎh mɔ pé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ. Pǎh kɩ kyɩ à wɛ
nɛ́npɔ́. Nɛ̂-á sɔ̏ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí, képah ye yɔ̀.»
8 Pè mɛ yal súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tíkílɛ pé sɔkɔ nı̀vı̀nı̀ ǹgbɛ̃ tɔlɛ
fɛ̃kı̀nmɔnɔlɛ ké sɔkɔ, à n to n yuku yĩ mɛ̀ yɑ̋h-ńsah Yesu tɔ̃̀
sɑ̋hpú tyí.

[9] Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu núkú pè yohnɩ tɛ́ nɛ: «Mé n wɛkɩ yé
tyɩ́.» Syɔ́ nɔ́pi mɛ nɔ de ǹnɛ, tɛ́ ǹ gbyɛ̂̃h tɛ̃ à gbɩ́lkɩ́nɔ́ sah ǹ
yõ.
[10] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé káh tɩ́kɩ́lɛ n pɩ. Yé
kyɩ n yo ń yű̃npyé tyɩ́ nɛ, pè yuku Kalile mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́
sɔkɔ ye pè kɩ wɛ ńnɛ.»

Tyah syɩ́kɩ́pú tyɩ̂pɩ́nɩ̀nɛ

[11] Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃̀kɩ̀ yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tyi nónó pól-á pɩ,
sràsyɩ́bɩ́ nónó-á sɔ̃̀ n syɩkɩ diki mɛ̀nɛ, pé túkù pɔ kwil sɔkɔ,
à pɔ sè yo sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm syah.
[12] Képah sɔkɔ, sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm nɔ́pi ànɛ̂ kwil
yèwàhnɩ̀ wɛ̃ tuke mɔ à yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ
sràsyɩ́bɩ́ kɔ̃,
[13] tɛ́ pè syah nɛ pàh kɩ pɩ pè yo nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pɔ ǹ lékó
yɩ̃ wilki lékɑ̃̂hnɛ tɛ́ pé sah dɔy sɔkɔ.
[14] Kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-à kɩ sɔ̃́ kè noh, pépi-á kɩ kè niri pè kɔ̃
pè náh yɔ̃́tír wɛ n pi ké sɔkɔ póllɛ.
[15] Tyah syɩ́kɩ́pú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pɩ pé yóré yõ. Képah
tɛ̃̀nɛ, yɩ̃ mɛ̀ tɔ̃ mɔ Nsyifunɔ nɩyɔ̃́, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyɩ́.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ ǹ lékó yɩ̂lkɩ̂nmɔntɛnɔ náh

[16] Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile mara yɔ̃lɩ
yõ, wǎh lésõ ńyãh tyɩ́ yo sah pé tyɩ́.
[17] Pǎh kyɩ à wɛ, pè à gbilki, ǹtɛ pé túkù sɔ̃̀ mɛ tɔ̀tɔ̀lɛ n pɩ
ǹ tyɩ́ sɔkɔ.
[18] Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rɩ́ pól ye
ńmɔ gbɔ̃̀ dahbɩ yɩ̂̃nyõ ànɛ̂ sétáh yõ sɔkɔ.
[19] Yé kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, yè mó
pè wel n wilki ni sɔkɔ Sú Liyel, ànɛ̂ Pɩ́dɩ̃́, ànɛ̂ Liyel Mirki yɩ̃n
yõ.
[20] Máh tyi nónó kõ sah yé kɔ̃, yè mó pè kwɔ sélɛ pè kɔ̃ pè
sélɛ n pɩ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mɛ yélɛ sõmɛsɔ̃́, fɔ́ɔ́ kɩ kyɩ syɩ kèkõyɔ̃́
tyɛ́nɔ́ tyɩ́.»

Markɩ-á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Ń yű̃pyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ̃́ mɛ̀nɛ n kar,

«Nɛ̂ mɛ Yesulɛ?» Píkínyahnɔ yɔ́ ye, no pól yĩnɛ pè pé gblɔ̌y piki yah kélɛ. Wâh sɔ̃́ mɛ Yesu pĩ di mónɔ́lɛ, képah náh pɩ, á náh ǹ tyí noh yah póllɛ: No pól kɩ fɛ̃ gbah tɛ̃ à pĩ pallɛ.- Sɛ́bɛ̃́ nɛ̂-á á tɛ̃ yĩn á gbɔ̃̀, képah kɩ píkínyahnɔ mɛ̀ yah yo ǹ syah, kɩ Yesu dùkùlɛ ǹ wɛ̃kɩ. Dĩ́ yɔ́ ye wãrkɩ kélɛ di mónɔ́lɛ. Kénɛ dĩ́ yĩn ye sɔ̃̀ Markɩlɛ. Kè Yesu min pɩ dùkù tyílɛ n yo, ànɛ̂ ǹ tyípínɩ̀nɛ, ànɛ̂ ǹ wɛlɔlɛ. Sépi n tyah ǹ tyípínɩ̀ tyí, à pɔ nɔ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ń yúkúnɔ́ tyí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á pɔ Liyel tɔ̃́rílɛ, tɛ́ wǎh fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ yõ, névye pwáhnmɔ yĩnnɛ.

Kénɛ sɛ́bɛ̃́nɛ, Bibili tyah yɔ́ ye nɛ̂-á Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́ ǹgbɛ̃nɛ. Képah fĩ́ yɔ́ ye.

Yé kɩ fɛ̃ kyɩ wɛlɔ yísyɔ́ wɛ, sé pĩ́nɔ́ kɩ mɛ tah. Tɛ́ pɔ́kɔ́nmɔnɔ mɛ dùkù-à mɛ, ké tyàh-ǹsah, kè álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, wáh kɩ fɛ̃ wɛy mɛ̀ yah yónɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ tyɛ́-ńsah sɔkɔ.

Ǹtɛ, wâh tɛ̃ yĩn nɛ̂ kar kwlɔ, á kɩ yah tɛ sɛ́bɛ̃́ tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Ké kèpɩ̀kɩ̀ wɛy wãrkɩ dùkù tɔ mɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ ké wĩn wɛynɛ.

Yé pól pĩ nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-á túkù n ye «Lékɑ̃́m Pèpɛynɛ», túkù ǹnɛ n ye «Liyel Mírkílɛ». Tɛ́, Liyel wɛy vɩ̀nmɔnɔ sɔkɔ, yĩn núkú ó ye kɩ fɛ̃ yah tɔkɔ képah yĩnnɛ. Ǹtɛ, áyáh «Liyel Mírkí» yah tɔkɔ, kè náh pɩ nɛ, képah sɔ̃́ á tɔkɔ kű̃mm yõ dɛ́! Á mɛ ké tyí nɛ, yépi tɔ lékɑ̃́mnɛ á kɔ̃ ké tyí yõ. Ké ye dùkù yɔ́ lékɑ̃́m se mɛ yé tyí, yé kɩ fɛ̃ á kɔ̃?

À wil yĩn mɛ̀ tyí sɔkɔ, wâh tir yɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ ké yo dùkù náh plɛ wĩn wɛy sɔkɔ áwɔ yah, gbah n tɛ̃ kè yo á syah.

Liyel pèpɔrɩ pɩ á tyí ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Liyel pi Yesu *Krista nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n tyàh-ǹsah ye yɔ̀.

2 Sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò *Yesayi sɛ́bɛ̃́ sɔkɔ nɛ:

«Yah, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃̀kɩ̀ tɔ̃ sah á tyí.»

3 Ǹnî yɔ́ yĩ́npɔ̃́ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yé Tɛ̃-ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ tɔ̃ sah,

yé kè pı tómm!»*
4 Kǎh wãrkı sah sɔ̃, sɛ̃ ye *Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ pɔ wil mɔ gbɛ̃nnı sɔkɔ. À tyah n yo n kɔ̃ névye tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó *wèlnwı̀lkı̀nɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á kı pé tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
5 Képah tɛ̃nɛ, Yude kwlo névye pól, ànɛ̂ tɔ̃ Yerusalɛmı névye pól sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí, n pɔ pé tyípêl yo névye pól yı̃́ yah, tɛ́ ǎ pè wel n wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ.
6 Tɛ́, Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ yɑ̃̀hmíkı̀ yɛ̀ fwɔ̀mɔn mɔ, tɛ́ ǹ syı̃ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Ǹ yõkelɛ sɔ̃̀ sègblo ànɛ̂ syı̃rı ye.
7 À sɔ̃̀ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Névi nɛ̂-á kı n pɔ n pi ńmɔ náh, ǹmɔ ye gblò kal ńmɔlɛ. Ńmɔ tɛ̃ náh yı̃nɛ mé kɔ yı̃n, ǹ gbáhkı̀ lékyêh sro dɛ.
8 Ńmɔ ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹmɔ kı pɔ yé wel n wilki n pi *Liyel Mı́rkı́ sɔkɔ.»

Yesu wèlnwı̀lkı̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃nmɔnɔlɛ

9 Légbı̃́nɛ, Yesu wil Nasarɛtı kwil, Kalile sétáh yõ, à pɔ Nsyɔ̃ kɔ̃ à à *wel wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ.
10 Tɛ́, wǎh n wil ni sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à yı̃̂nyõ wɛ kè n yıkı n mɔ, tɛ́ *Liyel Mı́rkı́ tiki ǹ yõ, dàhyɔ̃̀kèpil sɔ̃.
11 Légbı̃́nɛ, yı̃́npɔ̃́ yɔ́ n wil Liyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ńmɔ nı̀dɛ̀ Pi núkúnínɛ. Á tyí nɔ yı̃́ı̃́ ń tyí kègbılɛ.»
12 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel Mı́rkı́ à tɛ̃ yuku gbɛ̃nnı sɔkɔ.
13 À sèpı̃̀n tíkíníní pı nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ *sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ pɔ ǹnɛ n tɔ̃ n mɔ. À sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃nkyɔ nıyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ *yı̃̂nyõ tɛ̃ntõbe mɛ ǹ tɛ̃-ǹsahlɛ n yah.

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú nɛ́pı̃̂ ǹyɛ̃̂h ye

14 Képah náh, pè pɔ *Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Ǹ déntɛnɔ náh wɔ̀kɔ̀npèkè, Yesu yuku Kalile sɔkɔ, à kyı tyah nı̀vı̀nı̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, nɛ̂-á wil Liyel tyí.
15 À nɛ: «Gbı̃ nɛ̂ tyí-á sɔ̃̀ yo sah, kè mɛ de tɛ. *Liyel tɔ̃́rí mɛ yı̃ni tɛ̃ tɛ. Yé yé nnɔ vi mɔ, yé mó sɛ̃ nı̀vı̀nı̀ wɛy sɑ̃́n yõ!»
16 Wǎh sɔ̃̀ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú nɛ́pı̃̂ nímí wɛ, Simo, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndı̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɛ̃́nkyɔlɛ n tɛ̃ yɔ sɔkɔ.
17 À yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ náh. Mé kı yé pı névye tɛ̃́púlɛ Liyel tyí.»

* **1:3** 1.3 - Yah n tɛ Yesayi 40.3 sɔkɔ. † **1:14** 1.14 - Képah yah kı n yo n pi Markı 6.17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

18 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
19 Wǎh tɔ̃ kɔ yuku yahlɛ kwéy, à kyɩ Sebede wɛ̃́npɩ̀ wɛ,
Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ pé krótókè sɔkɔ, mɛ yɛ̃́nkyɔ
tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n sah.
20 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, à pépi tɔ ye yah. Pè núkú yal pé sú ànɛ̂
ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tnɔ̂ krótókè sɔkɔ, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɑ̃̀n yɔ̃

21 Képah náh, wǎh nónó ye, à yuku pélɛ Kapɛrnayim kwil
sɔkɔ. *Mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah
névyelɛ n kwɔ.
22 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbɑ̃̀n du ǹ névye
kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ. Tir yɔ́ náh, kè náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ ànɛ̂
*Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú tyɩ́lɛ. Ǹmɔ kwɔ dùkù sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́
kwɔ́nɔ́lɛ, képah ye.
23 Ké légbɩ̃́nɛ, kè pɔ yɩ̃nɛ, ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀,
*sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ. Ȁ mɛ yuku gbo mɔ nɛ,
24 kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pépi tyɩ́ nɩ, Nasarɛti Yesu? Ȁ
se pɔ pépi yɩ́kɩ́-ńsah nɩ? Páh pɩ̃ nɛ, pi kɛ̃́-á ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
wil Liyel tyɩ́.
25 Képah tɛ̃nɛ, Yesu dɩ́rɩ́ kɔ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyɩ́: «Á vyɑ̃h
vike, ǹ tɛ́ n wil ɗɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ!»
26 Képah sɔkɔ, sétɔ̃ ɗɩ̃́ mɛ̀ yike kègbɩlɛ, tɛ́ de syi náhnáh,
tɛ́ wil ǹ sɔkɔ.
27 Képah névye gbɑ̃̀n du. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ,
kwâh nɛ̂ se sɛ̃́ nɩ? Kwɔ́nɔ́ késɑ̃́n yɔ́lɛ à n pɩ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ sɔkɔ. Ȁ
fɛ̃ n wɛkɩ sétɑ̃̀n tɔ yɔ̃, tɛ́ sè n sah ǹ tyɩ́ yɔ̃.
28 Kénɛ nɩ́ yɔ̃, Yesu yɩ̃n gbɩ́lkɩ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Kalile kwlo pól sɔkɔ.

Yesu yámpú náhnáh dɛ mɔ

29 Pǎh yal *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pè núkú yɔ̃ sɔkɔ de Simo
ànɛ̂ Andrepi gbô. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ.
30 Tɛ́ Simo dɛ́ysê sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ wɩ́lvyɑ̃́hnɩ̀nɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ,
pè mɛ kè yo Yesu syah.
31 Wǎh kè noh sɛ̃́, à nɔ de pi mɛ̀ tnɔ̂, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ tɛ̃ à yilki sah.
Ǹ wɩ́lvyɑ̃́hnɩ̀ núkú tyɛ, à mɛ yuku tyah pɩ̃́nnɛ n pɩ pé tyɩ́.
32 Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, névye pé yámpúnɔ pól twah pɔ Yesu tyɩ́, ànɛ̂
*sétɑ̃̀n-á mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ.
33 Kwil névye pól pɔ tuke mɔ kénɛ gbô yah sɔkɔ.
34 Ȁ mɛ yámpú duke duke náhnáh dɛ mɔ, tɛ́ sétɑ̃̀n náhnáh
yɩ̃ni wilki, sǎh mɛ de nónó sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ, nɛ dùkù
nɛ̂-á ǹnɛ. Képah ye, à yahle nɛ, sè káh nɛ n wɛkɩ.

Yesu Kalile kwlo pól kɔ kɔ̃

35 Séngbɔ̃ púsɔ́, tyah syi̋ syi̋ sɔkɔ, Yesu yuku wil wɔ̀kɔ̀. Ȁ
yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, à kyɩ tyah Liyellɛ n ni.
36 Képah sɔkɔ, Simopi yuku tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃.
37 Pǎh kyɩ à wɛ, pè à syah nɛ, névye pól-á mɛ ǹnɛ n yah
n kɔ̃.
38 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Á ye yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Mé yĩnɛ
mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sa̋n yo nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ. Ǹ pɔ́nɔ́ yõ ye képahlɛ.»
39 Képah sɔkɔ, à kyɩ Kalile tã̏ntã̏n pól sɔkɔ, mɛ Liyel wɛynɛ
n yo n kɔ̃ pé *Liyel ní-ńtẫn vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ *sétã̏nnɛ n yĩni n
wilki névye sɔkɔ.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

40 Sɔ̋ yɔ́lɛ, *tótɛ̃ yɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah,
tɛ́ à ni nɛ, wàh mɛ ké tyí, wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ.
41 Wǎh yo sɛ̃́, ǹ yãm Yesu tɛ̃. Ȁ mɛ ǹ gbɔ̏ tɔ̃ ǹ yõ, à tũ ǹ
tyí, tɛ́ nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ!»
42 Nɛ́npɔ́ swɔ, *dú núkú à fin mɔ, à mɛ dɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu núkú à tɛkɩ mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí
nɛ,
44 à noh yɔ̀, à káh kè yãh nɛ tyí dɛ́! Ȁ kyɩ ǹ gblɔ̌ynɛ *sárká
wi̋lki̋pu yɔ̏tɛ̃ wɛ̃kɩ. Ǹkɛ̃, *Moyisi-á sɔ̏ *sárká nɛ̂ tyí yo, tótãm
dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó képah wilki, nɛ̂-á kɩ no pól wɛ̃kɩ n
pi nɛ, wǎh dɛ.
45 Ǹtɛ, ɗĩ́-á yal ǹ tnɔ̂, tir nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, à kyɩ tyah kélɛ n yãh
n kɔ̃ no pól tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃ sɔ̏ fɛ̃ ǹ gblɔ̌y wɛ̃kɩ n
pi kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Ȁ sɔ̏ mɛ gbɛ mɔ tɛ̃ kwlolɛ, kégbɔ́ sɔkɔ,
tɛ́ névye n wil tã̏ntã̏n pól sɔkɔ, à n pɔ n pɔ ǹ tyí.

2

Yesu sèkùkù ɗĩ́ yɔ́ dɛ mɔ

1 Sèpĩn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ syɩ pɔ Kapɛrnayim
sɔkɔ. Névye-á kè noh nɛ, wǎh mɛ gbô,
2 tɔ́wû yɔ́ tuke pɔ tyah fyãh. Tɛ̃-ǹsah ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ kélé
yah tɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à tyah ǹ wɛynɛ pélɛ n kwɔ.
3 Légbĩ́nɛ, nósyɔ́ pɔ ǹ tyí sèkùkù yɔ́lɛ. Nɛ́pĩ̂ ǹyễh sɔ̏ mɛ à
twah.
4 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè náh sɔ̏ fɛ̃ nɔ n de n pi ǹ
tnɔ̂. Pè dɔkɔ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, kye ǹ mɛ́-ńsah tírrlɛ, tɛ́ sèkùkù mè
tiki mɔ kénɛ pwã̏hlɛ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ ǹ yah sɔkɔ.
5 Wǎh kè wɛ, pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à yo sèkùkù mè tyí nɛ: «Ń
píɗĩ́, á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»

6 Képah tɛ̃nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ
nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah n sõ nɛ,
7 sɔ̃́ se pı, tɛ́ dĩ́ mɛ̀ n wɛkı sɛ̃́ nı? Liyel yĩn-á à n yıkı. Ké
névi se mɛ kı fɛ̃ tyı́pêl yɔ̃ mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel náh nı?
8 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyı́
nɛ: «Sɔ̃́ pı, tɛ́ yé fɔkɔ sõnɔlɛ sɛ̃́?
9 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyı́ nɛ, ǹ tyı́pêl-á yɔ̃ mɔ
à kɔ̃, képah náh pı, à yuku, ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ?
10 Ǹtɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ *Névi Pi tyı́, kı fɛ̃ tyı́pêl yɔ̃
mɔ névye kɔ̃, tɛ́ à sah sétáh yõ.»
11 Képah ye, à yo sèkùkù mɛ̀ tyı́: «Mé kélɛ n yo á tyı́, yuku,
á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô.»

12 Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ sɔkɔ no pól
yĩ́ yah. Kè pé pól gbɛ̃̀n du. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́
mɛ n yo nɛ, pé náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ yah.

Yesu Levi ye

13 Képah náh, Yesu tɔ̃ n syı yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
Tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyı́, à pélɛ n kwɔ.
14 Wǎh pɔ n sɔkɔ, à Alfe pı́dĩ́ Levi wɛ tɛ̃́nɔ́lɛ mɔ́rı́ syı́-ńsah
wɔ̀kɔ̀. Á mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, à yuku pé sɔ̃̀ tɛ̃. Levi mó yuku ǹ sɔ̃̀
tɛ̃.
15 Pǎh kyı tyah yõkelɛ n yõ Levi tĩ̂nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mɔ́rı́
syı́pú, ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃́pú náhnáh sɔ̃̀ mɛ n yõ ǹnɛ,
ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpúlɛ. Kénɛ névye dùkù náhnáh ye sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀
tɛ̃, képah ye.
16 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀
*Farisiyɛ̃nɔlɛ, pépi-á à wɛ à mɛ n yõ ànɛ̂ kénɛ névye dùkùlɛ,
pè yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyı́ nɛ, kû se pı, tɛ́ à n yõ mɔ́rı́ syı́pú, ànɛ̂
Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃́púlɛ fĩ́ núkú nı?
17 Yesu-á kénɛ wɛy noh sɛ̃́, à yo pé tyı́: «Névye nónó-á mɛ
lènɔlɛ, sènpı yétɔ̂̃ se mɛ pé tyı́? Yámpú tyı́ náh sènpı yétɔ̂̃lɛ
di? Névye nónó-á n sõ nɛ, névye tı́r tı́r-á pélɛ, mé náh pɔ
pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pĩ nɛ, tyı́pêl pı́pú-á pélɛ, pépi
yé-ńsah ye mé pɔ.»

Yesu-á nɛ̂ yo nĩ̂kì tɛ̃́nɔ́ tyı́ sɔkɔ

18 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *Wèlnwĩ̀lkì-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú ànɛ̂ *Farisiyɛ̃nɔ sɔ̃̀
mɛ nı́kì tɛ̃. Névye mɛ kyı Yesu piki yah nɛ, kû se pı, tɛ́
Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ nı́kì tɛ̃, tɛ́ ǹmɔ
*tɔ̃̀ sɛ̃́hpú náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pı nı?

19 Wăh képah noh sɛ̃́, à yo pé tyɩ́: «Yépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, fúr
pɩ́-ò-á nónó ye, pè se kɩ fɛ̃ fúr yõke yahle, tɛ́ kɩ fúr pɩ́-ò sah
pé nɩyő? Pɛ tɛ̃́-à fyɔ̀ mɛ pé nɩyő, pé náh fɛ̃ yõke yahle n pi.
20 Ǹtɛ, gbɩ̃́ mɛ n pi, pè kɩ pɔ pɛ mɛ̀ wilki pé nɩyő. Ké lésõlɛ,
pè kɩ pyě nɩ́kɩ̀ tɛ̃.
21 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ fwɔ sɑ̃́n tɔkɔ, à kɩ fwɔ dyàh min n pi.
Wâh képah pɩ, fwɔ sɑ̃́n kɩ fwɔ dyàh kú-ńsah tɛ́y yɔrɩ yɩkɩ
ńtɔ̃, ké pwɑ̃̀h kɩ gbɛ mɔ.
22 Ànɛ̂ tɔ̃, névi náh fɛ̃ ɗìvɛ̃ sɑ̃́n mɔ n pi pley di sɔkɔ. Ɗìvɛ̃
sɑ̃́n-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi sɛkɩ. Ɗìvɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ kɩ yɩkɩ.
Képah ye, ɗìvɛ̃ sɑ̃́n ye yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ pley snɔ́ sɔkɔ.»*

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyɩ́ sɔkɔ

23 *Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ n kɔ n
kah sèmukɔ swɛ̃y yɩ́syɔ́ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah
sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n yuku wɛ̃̀kɩ̀ yah.
24 *Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pè tyah Yesulɛ n piki n yah
nɛ, à yah, kû se pɩ, tɛ́ tir nɛ̂ náh yĩnɛ pɩ́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ,
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kélɛ n pɩ nɩ?
25 À mɛ yo pé tyɩ́: «Kwɛkɩ-á lésõ *Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye
kah tɛ̃ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yõke wɛ́-ńsah náh mɛ pé tyɩ́, pǎh nɛ̂ pɩ,
yé náh kè kar yah di?
26 À náh sɔ̃̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ di? Búrn nónó-á sɔ̃̀ sàhnɔ́lɛ
Liyel tyɩ́ yõ, à náh sè tɔkɔ tah, tɛ́ ǹ náhtɑ̃n tɔ kɔ̃ pè tah di?
Ké légbɩ̃́nɛ, Abyatar ye sɔ̃̀ *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Tɛ́
névi yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká wɩ̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tɑ̃m náh.»†
27 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Mɩ mɩ yòh ye sah névi
yĩnnɛ, ǹtɛ névi náh mɔ mɩ mɩ yòh yĩnnɛ.
28 Képah ye, *Névi Pi pɩ mɩ mɩ yòh ńtɛ̃ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»

3

Yesu ɗɩ̃́ yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Képah náh, Yesu ǹ syɩ de *Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ gbɔ̃̀lɛ kúnɔ́lɛ.
2 *Farisiyɛ̃nɔ mó tyah Yesulɛ n yah, wàh kɩ ńtyɩ̃́nɔ à dɛ
mɔ n pi *mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo gbɔ̃̀nkù ɗɩ̃́ mɛ̀ tyɩ́ nɛ, à yuku n
pɔ yĩn névye nɩyő.

* **2:22** 2.22 - Pè sɔ̃̀ ni ànɛ̂ wɔ wɔ yɩ̂lɛ n mɔ pilki sɔkɔ ǹgbòlɛ. † **2:26** 2.26 - Yah
n tɛ 1 Samuwɛl 21.2-7 sɔkɔ.

4 Tɛ́ no piki yah: «Tir nɛ̂ wɛ̃kì mɛ kɔ̃nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ: Pèpɔrɩ se yĩnɛ pínɔ́lɛ, tĩ̂ pèkè se? À névi wilki kũ sɔkɔ, tĩ̂ à tɛ̃̀ ko mɔ?» Ǹtɛ, pè náh tir yɔ́ yo.

5 Képah sɔkɔ, wǎh pè yah yah yésyɛ̃̂hlɛ fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnì sɔkɔ, ǹ yah kwɔ pé kùkùtǎhkì tɛ̃̀ tyí. À mɛ yo ɗí mè tyí: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃!» À mɛ ǹ gbɔ̃̀ tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ.

6 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pè yuku wil kénɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à núkú kyɩ wɛ̃ tuke mɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃̀ ɗí *Yerɔdi náh névyelɛ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à wɛ n ko n mɔ n pi.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu tyí

7 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù n wil Kalile, túkù mó n wil Yude,

8 ànɛ̂ Yerusalɛmɩ. Túkù n wil Yidume, túkù n wil Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Túkù mó n wil Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Kénɛ tɔ́wû ǹgbɛ̃ ye kyɩ wil ǹ tyí. Pè sɔ̃̀ ǹ tyípínɔ́ noh, képah yĩn ye.

9 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè krótókè yɔ́ tɔ̃ sah pé kɔ̃, tɔ́wû káh pɔ pé fyãh.

10 Wǎh sɔ̃̀ mɛ névye náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, yámpú pól sɔ̃̀ mɛ n to n tuke ǹ yɔ̃ nɛ, pé wɛ tũ ǹ tyí.

11 Tɛ́ *sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ, pǎh à wɛ, pè pé gbètukunɔlɛ n di n pɔ ǹ yah, tɛ́ n yo ǹ tyí dénsyinɔ sɔkɔ nɛ, Liyel pi-á ǹnɛ.

12 Képah sɔkɔ, à dírí kɔ̃ pé yɔ̃, tɛ́ nɛ, pè káh pé dùkùlɛ n yo.

Yesu nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimĩ̂ yah wilki pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

13 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, tɛ́ wǎh sɔ̃̀ mɛ nónó tyí, à pè ye. Pè pɔ ǹ tyí.

14 Sɛ̃́ ye sɔ̃̀, à yah wilki kènɛ nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimínɛ, à pɩ ǹ tɔ̃̀npɩbɩlɛ. Nɛ, pè nɛ n mɛ pé tnɔ̂, pé nɛ n wɛ n tõ pé wɛy pèpɛy yo n kɔ̃ yĩnnɛ.

15 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ *sétɑ̃̀n yĩni n wilki n pi.

16 Nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi yĩni wɛ yɔ̀: Simolɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ.

17 Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̌ndĩ́ Nsyɔ̃nɛ, pépilɛ, Sebede wɛ̃́npĩ̀ ye sɔ̃̀. À pépi yĩn sah Gbanɛrsyɛsilɛ, ké yɔ̃ ye «nónó-á gbɛ̃́nséntɑ̃́hkì sɔ̃́».

18 Andre tɔ sɔ̏ mɛ, ànɛ̂ Filipe, ànɛ̂ Bartelemi, ànɛ̂ Matye,
ànɛ̂ Toma, ànɛ̂ Nsyakı, nɛ̂-á Alfe píɗi̋nɛ. À tahlı Tade, ànɛ̂
Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̏ ǹ sú fő yõ yɔ̃pu sɔkɔ yólɛ,
19 ànɛ̂ tɔ̃ Yisikaryɔti Yudasilɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu gbôtãn pɔ nɛ, páh ǹnɛ n tɛ̃ n sɔkɔ

20 Képah náh, Yesu de gbô. Tɔ́wû tɔ̃ tuke ǹ yõ. Wrɔ́ ńtɛ̃
náh sɔ̏ mɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sa̋hpú tyí yõke yõ yõ tɛ̃̏nɛ.
21 Ǹ gbôtãn-á képah noh sɛ̃́, pè yuku wɛ̃̏kì tɛ̃ nɛ, páh kı
kyı à tɛ̃, tɛ́ n yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ léka̋m-á fɛ̃kı, wǎh kah mɔ.

Yesu ǹ tyí kàhnɔ́ yáhnkɔ̃pu yahlɛ n yo

22 Légbi̋nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̏kì kwɔ́pú nónó-á wil
Yerusalɛmı sɔkɔ, pépi nɛ ńkɛ̃, *sétȁn yɔ̏tɛ̃̏ Belsebul-á mɛ
Yesu sɔkɔ. Ǹmɔ tǎhkì-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ *sétȁnnɛ n yĩni n
wilki névye sɔkɔ.
23 Képah tɛ̃̏nɛ, à pé ye, tɛ́ tyah n wɛkı pé tyí sèm̀ìrn sɔkɔ:
«Sɔ̃́ mɛ sétȁn yɔ̏tɛ̃̏ kı fɛ̃ ǹ gblɔ̌y yĩni wilki névi sɔkɔ?
24 Yɔ̏tɔ̃rí núkú névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̏tɔ̃rí náh
n mo n pi.
25 Kéte nɛ̂ névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kéte tɔ náh n
mo n pi.
26 Sɛ̃̋ntɛ̃̏ ó ye, sétȁn yɔ̏tɛ̃̏-à yuku, à ǹ tǎhkì tɔkı, à tyah
wɛ̃nɛ n fwo, ǹ yɔ̏tɔ̃rí kı yıkı, kè náh n mo n pi.
27 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ de n pi kètɛ̃̏npɛ tǎhkì wɔ̀kɔ̀, kı ǹ
gbȁn yî tɔkɔ, nɛ́ à náh à tɛ̃ pukubi. Wàh à tɛ̃ pukubi tɛ gbi̋
nɛ̂nɛ, à kı pyě ǹ wɔ̀kɔ̀ yî kwel.
28 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbı yõ: Névye-á tyípêl nónó póllɛ
n pı, ànɛ̂ Liyel gbyɔ̀nɔ́ póllɛ, sè kı fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
29 Ǹtɛ, névi nɛ̂-à *Liyel Mírkí gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi
ǹ tyí póllɛ. À kı wũ ké sɔkɔ.»
30 À képah yo sɛ̃́ pé tyí, pǎh sɔ̃́npí yo nɛ, sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ.

Nónó mɛ Yesu pı ǹ yű ànɛ̂ ǹ yűpyélɛ

31 Képah náh, Yesu-á sɔ̏ mɛ ńyãh, ǹ yűpyé ànɛ̂ ǹ yű pɔ
yĩni tɛ̃ kénɛ gbô yah, tɛ́ nɛ tɛkı mɔ à kyı à ye.
32 Tɔ́wû sɔ̏ mɛ kɔ̃ tɛ̃ Yesu mɔ gbĩ, tɛ́ pè yo ǹ tyí nɛ, à noh
yɔ̀, ǹ yű, ànɛ̂ ǹ yűpyé-á mɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ, pé à
wɛ.
33 À mɛ yo pé tyí: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ yűnɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń
yűpyélɛ?»
34 Képah náh, névye nónó-á sɔ̏ mɛ tɛ̃ à mɔ gbĩ, à yɔ̃ pè
yah kore vi, tɛ́ yo: «Yé yah, ńmɔ yű, ànɛ̂ ń yűpyé mɛ ásɔ̂.

35 Névi nɛ̂-á Liyel nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ, ǹmɔ ye ńmɔ yű̃pi, ànɛ̂ ń
yű̃nɛ.»

4

Sèmukɔ mîr-ò sèm̀ìrk̀ìlɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ mɛ tyah névyelɛ n kwɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃
gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbɩ̃. Pè tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃
tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ tɔ́wû pól mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ.
2 À sɔ̃̀ mɛ pélɛ n kwɔ tyi náhnáhlɛ sèm̀ìrn sɔkɔ, mɛ n yo
pé tyí ǹ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ nɛ:
3 «Yé noh! Sɔ̃́ yɔ́lɛ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ kyɩ ǹ swãh, sèmukɔ mír-ńsah.
4 Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃̀gbalɩ sɔkɔ, kèpye
pɔ sè yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbɩ̃́ yɔ̃, tɛ́ fi súú. Yen
gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, képah ye.
6 Gbɩ̃-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ. Yã̀hnɩ̀ gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ sé tyí,
képah ye.
7 Yísyɔ́ mɛ kyɩ syɩkɩlɩ pã̀n nɩyɔ̃́. Pã̀n nɔ́pi mɛ yuku fyãh
sé yɔ̃, sè náh tɛ̃ wɛ pye pɩ.
8 Ǹtɛ, yísyɔ́ kyɩ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ. Sépi mɛ fi, à kyãh
pallɛ. Túkù pyenɔ yɔ̃gbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ, sé túkù mó
lèkwɛ̆ pɩ.»
9 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Níkí-á kɩ mɛ nɛ̂ tyí noh noh
tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

Yesu sèm̀ìrn yã̂hnɔ́ yɔ̃lɛ

10 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nónó-á ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ǹnɛ,
pépi ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sã̂hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí mɛ ǹnɛ n piki n yah
sèm̀ìrk̀ì mɛ̀ yɔ̃lɛ.
11 À mó yo pé tyí: «*Liyel tɔ̃́rí tyi nónó-á wɔ̃bìnɔ́lɛ, sé
pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃ wɔ kɔ̃, ǹtɛ kégbɔ́ névye tyí, tyi pól n yo
sèm̀ìrn ó sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n
pi.
Pè kɩ n nohnɩ, tɛ́ pè náh tir yɔ́ pɩ̃ n pi.
Nɛ́ képah náh pɩ, pè náhkɩ pé pɩ dùkù vi mɔ, à pé gblɔ̃̆ynɛ
Liyel kɔ̃, tɛ́ náhkɩ pé tyípêl yɔ̃̆nmɔnɔ wɛ.»*

Yesu sèmukɔ mîr-ò sèm̀ìrk̀ì yɔ̃ yo

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yé náh sèm̀ìrk̀ì mɛ̀ yɔ̃ pɩ̃ di?
Ǹtɛ, yé kɩ sèm̀ìrn tɛ́lɔ́ yɔ̃ pɩ̃ sɔ̃́?

* **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Yesayi 6.9 ànɛ̂ 10 sɔkɔ.

14 Sèmukɔ mír-òlɛ, Liyel wɛy ye à n mir.
15 Tɛ́ névye túkù mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃̀gbalɩ sɔ̃́, wɛy-á mir mɔ
ńyãh sɔkɔ: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ, *sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ
wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔ.
16 Túkù tɔ̃ mɛ légbĩ́ tɛ̃̀-ǹsah sɔ̃́. Pàh wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃
n syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ.
17 Tɛ́ pè náh n yɛ wɛy mɛ̀ yɑ̃̀hnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Nɛ́npɔ́
swɔ névye ye pélɛ. Képah ye, kwlɔ́nɔ́-à pè yĩni tɛ̃, képah náh
pɩ, névi-à pè fõh Liyel wɛy yĩnnɛ, pě pé náh vi súú Liyel wɛy
kɔ̃.
18 Túkù mó tɔ̃ mɛ, á kɩ nɛ pɑ̃̀n tɛ̃̀-ǹsah sɔ̃́. Pàh wɛy mɛ̀
noh,
19 kèkõyɔ̃́ tyi fɔkɔ sõnɔ, ànɛ̂ tahrɩ ànɛ̂ tyi náhnáh dékè n
de pé sɔkɔ. Sépi n pɔ wɛy mɛ̀ fyãh, kè náh n tɛ̃ n wɛ pyelɛ
n pɩ.
20 Névye túkù mó mɛ, á kɩ nɛ sétáh pèpɛy sɔ̃́: Pépi-à wɛy
mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi, ǹ tɛ́ pye pɩ. Túkù pyenɔ yõgbãm pɩ,
túkù tikitɔ̃ní pɩ, túkù n mó lèkwɛ̌ pɩ.»

Fɔ̀tnɔ̀ ànɛ̂ sãh sãh dú sèm̀ìrkìlɛ

21 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɛ̃ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́
kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah, képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃
kwâh sètàhkì sɔ̃̀? À náh kè dɔkɔ n mɔ n pi ké sàh-ǹsah di?
22 Tir yó ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, nɛ̂ náh n wilki n mɔ n pi
kégbɔ́. Sètĩ̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi wɛ̃́kí-ńkɛ̃̀nɛ.
23 Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh!»
24 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Yáh tyi nónónɛ n nohnɩ, yé sélɛ
n kyɔmɩ pallɛ. Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, Liyel kɩ yépi
tɔ tyí sãh n pi kénɛ dú núkúlɛ, tɛ́ dòhnɩ̀nɔ́ ńtɛ̃ kɩ wɛ yépi
tyí yõ.
25 Kwâh-á mɛ névi nɛ̂ tyí, dòhnɩ̀nɔ́ kɩ pɩ ǹ tyí yõ ńtɔ̃. Tɛ́,
névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂-á mɛ tɛ̃ tyí, képah tɔ kɩ
tɛ̃ syi ǹ tyí.»

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh sèmukɔ finɔ́ tyí yõ

26 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yah, kwâh nɛ̂-á *Liyel
tɔ̃́rí kètɔ̀lɛ: Kè mɛ, á kɩ nɛ dĩ́ yɔ́ sɔ̃́ nɛ̂-á sèmukɔ mir ǹ swãh
sɔkɔ.
27 À mɛ n dɔ ò, à mɛ n yah ò, lékɑ̃̂h ànɛ̂ ké gbĩ̀ntɔ̃, sèmukɔ
n nɛ mɛ fi, n nɛ n kyãh, à náh ké dùkùlɛ n pnɛ.
28 Sétáh ye sèmukɔ mɛ̀ kɔ̃ kè fi ké gblɔ̃̌y. Sè kètuke wil à
pɔ dubi pɩ ywɔ̃lɛ, à yĩ́ pɩ.
29 Sǎh fyɔ̀ ko tɛ, sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-á nɔ, à yɛ̃̌nkwɛ̃́kì tɔkɔ
kyɩ tyah sélɛ n kõ.»

Mútárɗì pi sèm̀ìrkìlɛ

30 À tɔ̃ yo pé tyí: «Á kɩ fɛ̃ kwâh nɛ̂ tɔkɔ kɩ *Liyel tɔ̃́rí dùkù
wɛ̃kɩ? Képah náh pɩ, sèm̀ìrkì nɛ̂ mɛ mé kɩ yãh kɩ yĩnɛ kélɛ?
31 Kè mɛ, á kɩ nɛ mútárɗì pi sɔ̃ tyĩ́ĩ. Kè yilɔ kal sèmukɔ
duke póllɛ.
32 Té, pàh kè duku, kè n yuku n pɔ n pɩ yòhkì ǹgbɛ̃nɛ n
kal sèmukɔ duke póllɛ swãh sɔkɔ. Ǹtɛ, yì̃ngbằn gbɛkɩ dò,
kèpye kɩ fɛ̃ pɔ syɛ̀ pɩ ké sɔkɔ.»
33 Sɛ̃́ ye Yesu n kwɔ névyelɛ sèm̀ìrkì mɛ̀ duke náhnáh sɔkɔ.
À sɔ̃̀ mɛ sélɛ n yãh n yĩnɛ sé nòhnìpu pĩ pĩ tɛ̃̀nɛ.
34 À náh sɔ̃̀ n yãh pé tyí sèm̀ìrn mí-ńkɛ̃̄nɛ. Té, pàh mɛ pé
yahlɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, ǎ sé pól yah yo n dal n mɔ pé
tyí.

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

35 Ké lésõ ńvĩ́nɛ, Yesu yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè yɛ, pé yuku
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.
36 Képah sɔkɔ, pè mɛ yal tɔ́wû tnɔ̂. Wǎh sɔ̃̀ mɛ krótókè
nɛ̂, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ ǹnɛ képah sɔkɔ. Té krótónènɔ́ yísyɔ́ tɔ
sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ.
37 Dǒ, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ
pópó, kè pɔ n tyah yúkúnɔ́lɛ ninɛ.
38 Té légbĩ́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ n dɔ krótókè sɔkɔ náh tĩ̀nnɛ,
té mɛ ǹ yõ sah yɔ̃̀sah yõ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ à yilki
mɔ, té yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò ɗĩ́, yɔ-á n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kó mɛ
tirlɛ ǹmɔ tyí nɩ?
39 Wǎh dɔ yuku, à dírí kõ yɑ̃́hkí yõ, té yo yɔ tyí: «Yĩn! Tɛ̃
syísyí!» Yɑ̃́hkí núkú yĩn, tyah pɩ sṹmm.
40 À mɛ yo pé tyí: «Kû pɩ, té tíkí yé tɛ̃ sɛ̃́? Yé náh tɔ̃́nì sɛ̃
ń yõ di?»
41 Képah tɛ̃̀nɛ, tíkí mɛ pè kah tɛ̃. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n
yah nɛ, nɛ dùkù nɛ̂ se ɗĩ́ mɛ̀nɛ, té yɑ̃́hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ
tyí yõ nɩ?

5

Yesu sétằn yĩni wilki ɗĩ yɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, pè kyɩ yĩni tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasa
tãn sétáh yõ.
2 Yesu-á fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, nɛ́npɔ́ swɔ, ɗĩ́ yɔ́ wil léyɑ̂̃l
wrɔ́, à pɔ à yohnɩ. *Sétõ sɔ̃̀ mɛ kénɛ ɗĩ́ sɔkɔ.

3 À sɔ̏ mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ léyâ̂l wrɔ́. Névi náh sɔ̏ fɛ̃ à pukubi n sah n pi kɛ̃́y fyélɛ póllɛ.

4 Kèyáhlɛ, pè ńkɛ̃́nɛ kârn mɔ ǹ gbyê̂h tyɩ́, ǹ tɛ́ kɛ̃́lɔ́ mɔ ǹ gbȁn tyɩ́, tɛ́ à kârn kwɔkɩ, ǹ tɛ́ kɛ̃́lɔ́ kɔ̃lɩ. Kăh pɩ sɛ̃, ké tăhkɩ̀ náh sɔ̏ mɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ, kɩ fɛ̃ à tɛ̃ sah.

5 Ké lékâ̂h, ké gbȉntɔ̃, à sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n kɔ n kɔ̃ léyâ̂l wrɔ́ ànɛ̂ ymɔ sɔkɔ, n nɛ n de n syi, ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ n yɔ n kɔ̃ dyêhlɛ.

6 Tɛ́, wăh Yesu wɛ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, à to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.

7 Tɛ́ de syi yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, Yesu, pé yɔ̏tah Liyel pi, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyɩ́ nɩ? Páh ǹnɛ n ni Liyel yɩ̃n yɔ̃, à káh pé fɔ̃h.

8 Yesu sɔ̏ mɛ n yo sétɔ̃ mɛ̀ tyɩ́ nɛ, à wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, képah ye.

9 Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, ǹ yɩ̃n se sɔ̃́? À mɛ nɛ, pé yɩ̃n-á Mɛ́fwóbé Kwɩ̃nkilɛ. Páh mɛ dò, képah-á.

10 Tɛ́ mɛ à gbah ni nɛ, à káh pé yɩ̃ni wilki kwil mɛ̀ sɔkɔ.

11 Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwɩ̃nki yɩ́syɔ́ sɔ̏ mɛ n yah n yɔ̃ n kɔ̃ yɔ̃lɩ yɔ̃.

12 Sétȁn nɔ́pi Yesu ni nɛ, páh kɩ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à yɛ pé kɔ̃, pé de sel nɔ́pi sɔkɔ.

13 À mɛ ké wɛ̃̀kɩ̀lɛ sè kɔ̃. Légbɩ̃́nɛ, sè mɛ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel kwɩ̃nki ye sɔ̏ sélɛ, sè kɩ fɛ̃ nɔ sel kèyɔ̃ kénkɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ tɛ́yɔ̃. Sè núkú to tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè sè yɔ̃.

14 Kăh pɩ sɛ̃́, sel nɔ́pi fɛ̃̀pu to sɔkɔ kwil nɩyɔ̃́, ànɛ̂ gbnɔ sɔkɔ, à kyɩ ké dùkù yo kɔ̃ no tyɩ́. Képah tɛ̃̀nɛ, névye pɔ ké nɛ́npɔ́, à pɔ ké dùkù yah, sɔ̃́-á kè pɩ.

15 Pè kyɩ Yesu tnɔ̂, tɛ́ kyɩ dɩ̃́ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á sɔ̏ sétȁn kwɩ̃nkilɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ. À sɔ̏ mɛ flɔ mɔ kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ mɛ tɩ́rr névye tyɩ́ kɔ̃lɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, tɩ́kɩ́ pè tɛ̃.

16 Tir nɛ̂-á pɩ sétȁn nɛ́déné sɔkɔ ànɛ̂ sel tyɩ́, sé wɛ́pú tyah sélɛ n yãh pé tyɩ́.

17 Képah sɔkɔ, kwil tãn tyah Yesulɛ n ni nɛ, à yal pé kwil sɔkɔ.

18 Kăh pɩ sɛ̃, Yesu-á n dɔkɔ krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sétȁn-á wil dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, à tyah ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé ǹ sɔ̏ tɛ̃.

19 Ǹtɛ, à náh ké wɛ̃̀kɩ̀lɛ à kɔ̃, tɛ́ mɛ yo ǹ tyɩ́: «Á syɩ n kyɩ gbô! Tɛ̃-ǹgbɛ̃-á ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ sɔkɔ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ pɩ á tyɩ́, ǹ kyɩ ké yah yo pé tyɩ́!»

20 Dɩ̃́ mó ńtyɩ̃́nɔ ǹ syɩ kyɩ kélɛ n yo n kɔ̃ Kwlogbãm kwil
sétáh yõ, tir nɛ̂-á Yesu pɩ ǹ tyɩ́. Nónó pól-á kélɛ n nohnɩ ǹ
tyɩ́, pé gbɛ̏n du.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔn tyɩ́
21 Képah sɔkɔ, Yesu-á yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ krótókè
sɔkɔ, à sɔ̏ mɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ.
22 Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ yɔ́ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, nɛ̂
yĩn-á Yayirusilɛ. Wǎh Yesu wɛ, à gbètukunɔ di ǹ yah,
23 tɛ́ à gbah ni nɛ, pé pɩ́sê lépɩ́r-á mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Páh
ǹnɛ n ni, à pɔ kyɩ ǹ gbɛ̏n sah ǹ yõ. Képah-à pɩ, wǎh kɩ dɛ,
tɛ́ kɩ min wɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yuku ǹnɛ. Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ ǹ
sɔ̏ tɛ̃, mɛ à fyãh sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ.
25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sê yɔ́ sɔ̏ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ ye
gbɔ̃ninɔ́.
26 À sɔ̏ kah kwlɔ kègbɩlɛ ǹ gblɔ̌y mɔ́nɔ́ sɔkɔ sènpɩbɩ
náhnáh tyɩ́. Ǹ gbɛ̏n yî pól sɔ̏ tyɛ, tɛ́ kè náh kwâh wilki ǹ
yam sɔkɔ. Kè pyɛ̌ mɛ gbɛ ólɛ n gbɛ mɔ.
27 Pi mɛ̀-á Yesu tyɩ́ noh ńyãh sɔkɔ, à de tɔ́wû nɩyɔ̃́ ǹ náh
tɩ̂nnɛ, à kyɩ tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyɩ́.
28 À sɔ̏ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, páh náhkɩ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn
ó tyɩ́, pé ńyân-á náhkɩ tyɛ.
29 Wǎh mó núkú tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyɩ́, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ náh yɔ́nɔ́
tyɛ. À kè kyɔmɩ wɛ ǹ wil sɔkɔ nɛ, páh dɛ.
30 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu pĩ nɛ, tǎhkɩ̀ yɔ́-á wil pé sɔkɔ. À mɛ ǹ
yah vi tɔ́wû nɩyɔ̃́, tɛ́ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé fwɔ̀mɔn tyɩ́ nɩ?
31 Ǹ *tɔ̏ sɛ̃́hpú mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à kó mɛ n yah tɔ́wû à mɔ
gbĩ, mɛ à fyãh sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, tɛ́ à tɔ̃ mɛ n piki n yah
nɛ, nɛ̂ se tũ pé tyɩ́ nɩ?
32 Ǹtɛ, Yesu mɛ vi ǹ gbɔ̀plɔ névye yah. À sɔ̏ mɛ ké tyɩ́ nɛ,
pé ké pɩ́-ò wɛ.
33 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ̀ wil n syah tɩ́kɩ́ tyɩ́. Ǹmɔ sɔ̏ pĩ tir nɛ̂-á
pɩ ǹ sɔkɔ. À yuku kyɩ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ ké gbɩ yo
dal mɔ à syah.
34 À mó yo pi mɛ̀ tyɩ́: «Ń pɩ́sê, ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.
Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, á ńyân tyɛ.»
35 Wǎh mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ wil Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ gbô, mɛ pɔ n yo kénɛ dɩ̃́ tyɩ́ nɛ, ǹ pɩ́sê-á ku.
Ǹkɛ̃, yõ se tɔ̃ mɛ ké tyɩ́, à tɔ̃ kwɔ́-ò dɩ̃́nɛ n kwlɔ nɩ?
36 Tɛ́ Yesu náh ǹ nɩ́kɩ́ sah képah tɛ̃ noh pé tyɩ́, tɛ́ mɛ yo
Yayirusi tyɩ́: «Káh tɩ́kɩ́ pɩ, sɛ̃ ó sɛ̃ ń yõ!»

37 Képah tɛ̃nɛ, pǎh n sɔkɔ, à náh fɛ̃ syi nɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à wil
Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̌ndɩ̃́ Nsyɔ̃ tyɩ́ sɔkɔ.
38 Pǎh kyɩ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃̌ dɩ̃́ gbô, Yesu kyɩ
névye wɛ, pé mɛ n gbo n mir n kɔ̃, mɛ n de n syi.
39 À mɛ de wɔ̀kɔ̀, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Kû pɩ, tɛ́ yé n gbo n mir n
kɔ̃ sɛ̃̌? Piri náh ku. Dɔ́nɔ́ ó ye à n dɔ.»
40 Névye-á képah noh, pè tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko. Képah sɔkɔ,
à pé pól wilki wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ piri sú, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ tɔ̃mɩ́ ó de ǹnɛ piri mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀.
41 À mɛ piri gbɔ̃̀ tɛ̃, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ pé kwil wɛy sɔkɔ: «Talita
kumi!», nɛ̂-á pè n ye: «Pípír, mé kélɛ n yo á tyɩ́, yuku!»
42 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, piri yuku tyah n kɔ. Kǎh pɩ sɛ̃̌, kè névye
pól gbɑ̃̀n kah du. Légbɩ̃́nɛ, ǹ ye gbɔ̃ninɔ́ ye sɔ̃̀.
43 Tɛ́ Yesu mɛ ké gbah yo pé tyɩ́ nɛ, pé káh yɛ névye pĩ ké
sɔkɔ, ńkɛ̃, pè mó yɔ̃kelɛ à kɔ̃ à yɔ̃.

6

Nasarɛti kwil névye náh sɛ̃ Yesu yɔ̃

1 Yesu-á yal ké nɛ́npɔ́, à kyɩ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, wǎh sɔ̃̀
kyɑ̃h kwil nɛ̂ sɔkɔ.
2 *Mɩ mɩ yòh sɔ̃́-á nɔ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah
névyelɛ n kwɔ. Nónó-á sɔ̃̀ mɛ n nohnɩ ǹ tyɩ́, pé náhnáh gbɑ̃̀n
du. Pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, ńyɑ̃h se à wɛ kélɛ, nɛ̂ se à kɔ̃
kénɛ lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ, à fɛ̃ gbɩ̌l mɛ̀ dùkùlɛ n pɩ nɩ?
3 Ǹkɛ̃, ǹmɔ kó sésân sɛ́-ò mɛ̀nɛ, Mari pídɩ̃́nɛ nɩ? Ǹ yṹpyé
kó Nsyakɩ, ànɛ̂ Yose, ànɛ̂ Yude, ànɛ̂ Simolɛ nɩ? Ǹmɔ dósyɔ́
kó pé pól wrɔ́ sɔkɔ ásɔ̃̂ nɩ? Képah sɔ̃nɔ ye pè kɔ̃, pè náh sɛ̃
ǹ yɔ̃.
4 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́: «*Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò mɛ
gbílkínɔ́lɛ névye pól tyɩ́, à wil ǹ súfɔ̃́, ànɛ̂ ǹ no, ànɛ̂ ǹ kétetɑ̃n
tyɩ́ sɔkɔ. Pépi ye ǹnɛ n yilɔ.»
5 Képah ye Yesu kɔ̃, à náh fɛ̃ gbɩ̌l yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pé tyɩ́, nɛ́ yámpú
yísyɔ́ ó yɔ̃ náh. À ǹ gbɔ̃̀ sah pé yɔ̃ pè kɔ̃ pè dɛ.
6 Tɛ́, ǹ kwil névye-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yɔ̃ sɛ̃̌, kè ǹ gbɑ̃̀n du.

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ̂ tɔ̃

Képah náh, à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ névyelɛ n kwɔ
n kɔ̃.
7 Képah sɔkɔ, à ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ́ ye, tɛ́ tyah pélɛ
n tɔ̃ nímí nímínɛ. Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ *sétɑ̃̀n yɔ̃.

8 Tɛ́ mɛ kè gbah yo pé tyí nɛ, pàh n sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ, pè
káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ, à wil pé kɔ kɔ lépló tyí sɔkɔ. Pè káh
yõke tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ pé yõ.
9 Pè lékyêh wɔ dyɩ, tɛ́ pè káh fwɔ̀mɔlɔnɔ nínɔ́ nínɔ́ mɔ.
10 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Yâh kyɩ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ twah nɛ̂ tyí,
yé tɛ̃ nɛ́npɔ́, kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí.
11 Kwil nɛ̂ névye-à kyɩ yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, tɛ́
yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé
gbyɛ̂̃h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh
dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.»
12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ sɔkɔ, à kyɩ tyah n yo n kɔ̃
no tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ.
13 Pè sɔ̃̀ mɛ sétɛ̃̀n náhnáhlɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ, tɛ́
mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, pàh nɩrɩ tuke tɛ tɛ̃ tyí.

Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ ku dùkùlɛ

14 Légbɩ̃́nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ *Yerɔdi sɔ̃̀ mɛ Yesu tyípínɔ́lɛ n nohnɩ,
tir yɔ́ náh, ǹ yĩn sɔ̃̀ mɛ n gbilki ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Túkù nɛ
ńkɛ̃, *Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ, wǎh ǹ syɩ wil lékyɩ̂ wrɔ́, à
pɔ. Képah-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ gbɩ̃̀lnɔ́lɛ n pɩ.
15 Tɛ́, túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
yɔ́-á, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò sɔ̃́.
16 Yerɔdi-á sépi pól yónɔ́ noh sɛ̃́, à nɛ, Nsyɔ̃-á, páh sɔ̃̀ pè
kɔ̃ pè ǹ yõ kãm, tɛ́ wǎh ǹ syɩ yuku gbáh!
17 Kègbɩ yõ, Yerɔdi sɔ̃̀ pè kɔ̃ nɛ, pè Nsyɔ̃ tɛ̃ pukubi dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Yerɔdyadi yĩn ye à kɔ̃, à képah pɩ. Yerɔdi
sɔ̃̀ pi mɛ̀ tɔkɔ kyɩlɛ. Tɛ́ ǹ gbɛ̃̆ndɩ̃́ Filipe kyɩ ye lésõ ǹnɛ.
18 Ǹtɛ, Nsyɔ̃ ye sɔ̃̀ ké gbɩlɛ n yo Yerɔdi tyí nɛ, à náh yĩnɛ
à ǹ gbɛ̃̆ndɩ̃́ kyɩ tɔkɔ.
19 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yerɔdyadi sɔ̃̀ mɛ Nsyɔ̃ dyɔlɛ n yɔ, mɛ ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, à náh mɛ ké syɔ̃̀-ǹsah wɛ.
20 Yerɔdi sɔ̃̀ mɛ Nsyɔ̃ yõlɛ n syɩkɩ, képah ye. À sɔ̃̀ mɛ ǹ
tíkílɛ n pɩ. À pĩ nɛ, wǎh mɛ tírr pi kɛ̃́nɛ Liyel yah. Wàh sɔ̃̀
ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kě ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ. Tɛ́, ǹ wɛlɔ tyí sɔ̃̀ kah nɔ ǹ
tyí.
21 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi pɔ syɔ̃̀-ǹsah yɔ́ wɛ, Yerɔdi
dúbínɔ́ yòh vĩ̀npɔnɔ syáh syah sɔ̃́lɛ. À sɔ̃̀ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ nɛ́-
ǹgbnɔ ye, ànɛ̂ ǹ mɛ́fwóbé yɔ̃̀tãmnɛ, à tahlɩ Kalile yɔ̃̀tãm pól
tyí, tɛ́ yõke ǹgbɛ̃ pɩ pé tyí.
22 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi písê de kyɩ yɔ̃ yi pé mɛ́-ńsah
wɔ̀kɔ̀. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tyí nɔ Yerɔdi ànɛ̂ ǹ náh névye tyí. À mɛ

yo pípír tyí nɛ, wàh kɩ mɛ kwáhdúkú nɛ̂ tyí, à kè yo, páh kɩ
kélɛ à kɔ̃.
23 Tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ kwáhdúkú nɛ̂ tyí yo, páh kɩ
kélɛ à kɔ̃, kàh kɩ sɔ̃́ pɩ pé yɔ̃̏tɔ̃rí tɔ́nínɛ.
24 Wăh yo sɛ̃́, pípír mɛ wil kyɩ ǹ yṹ piki yah nɛ, pé se yĩnɛ
pé kwâh nɛ̂ tyí yo nɩ? Ǹ yṹ mó núkú à syah nɛ, à kyɩ yo ǹ
tyí nɛ, à Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yɔ̃lɛ pé kɔ̃.
25 Képah tɛ̃̀nɛ, pípír núkú ǹ syɩ súú, à pɔ yo yɔ̃̏tɛ̃ dĩ́ tyí nɛ,
à pɔ pé kɔ̃ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yɔ̃lɛ yɛ̃́víkȉ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.
26 Wăh yo sɛ̃́, kè pɩ yèkwɔrɩlɛ yɔ̃̏tɛ̃ dĩ́ Yerɔdi tyí kègbɩlɛ.
Tɛ́, à náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé pé vyãh vi pé wɔ́nɔ́ yĩnnɛ pé
náh névye yĩ́ yah.
27 Nɛ́npɔ́ swɔ, yɔ̃̏tɛ̃ dĩ́ núkú ǹ tyah syíkípú sɔkɔ nɛ yɔ́ tɛkɩ
mɔ nɛ, à kyɩ Nsyɔ̃ yɔ̃ kãm pɔ. Kénɛ dĩ́ mó kyɩ Nsyɔ̃ yɔ̃ kãm
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
28 tɛ́ pɔ kélɛ pípír kɔ̃ yɛ̃́víkȉ sɔkɔ. À mó kyɩ kélɛ ǹ yṹ kɔ̃.
29 Nsyɔ̃ *tɔ̃̏ sɛ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pè pɔ ǹ lékó tɔkɔ, à kyɩ
yĩ léyɛ̃́kɩ̀ sɔkɔ.

Yesu nɛ́pȋ̂ kèyɔ̃ nînɔ́ kyɛgbãm kɔ̃ yɔ̃kelɛ

30 Képah náh, Yesu tɔ̃̏npɩbɩ pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ pé tyípínɩ̀
ànɛ̂ pé névye kwɔ dùkù pól yo à wɛ̃̀kɩ.
31 Tɛ́ légbĩ́nɛ, pɔ́pú ànɛ̂ sɔ́kɔ́pú sɔ̏ mɛ dò. Yɔ̃ke yɔ̃ yɔ̃ wrɔ́
ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̏ sɛ̃́hpú tyí. Kăh pɩ sɛ̃́, à yo pé
tyí nɛ: «Yé pɔ, á yuku gbɔ̀pɔlɛ, yé kyɩ mɩ yah kwéy.»
32 Pè mɛ de pé yahlɛ krótókè yɔ́ sɔkɔ, à gbɛ mɔ névyelɛ.
33 Tɛ́ névye náhnáh-á pè wɛ sɔ́kɔ́-ńsah, pè n gbɛ n mɔ sɛ̃́,
pè mɛ pĩ, fĩ́ nɛ̂-á pè n yuku. Pè núkú wil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ
tólɔ́lɛ gbáhkɩ̀ yɔ̃, à Yesupi dyàh tɛ̃ kyɩ de nɛ́npɔ́.
34 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ sɛ̃́, pé yãm
à tɛ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̏ mɛ, á kɩ nɛ yípɛ̃́ sɔ̃, fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyí.
Képah sɔkɔ, à tyah pélɛ ǹ kwɔ tyi náhnáhlɛ.
35 Ńvĩ́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̏ sɛ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ńvĩ́-á
syi pɔ nɔ, tɛ́ tyah mɛ̀-á gbɛ̀nmɔnɔlɛ.
36 Wăh náh ké wɛ̃̀kɩ̀lɛ névye kɔ̃, pè kyɩ yɔ̃ke yah dwe
gbɔ̀plɔ gbnɔ ànɛ̂ kwlo sɔkɔ.
37 À mɛ yo pé tyí nɛ, pépi yɔ̃kelɛ pè kɔ̃, pè yɔ̃. Pè mɛ à
piki yah nɛ, à se nɛ, pépi yɔ̃ke dwe pè kɔ̃ pɔ́ pló lègbãmnɛ
nɩ?
38 À mɛ pè piki yah nɛ, búrn pló sɔ̃́ se mɛ pé tyí nɩ? Ńkɛ̃,
pè kyɩ yah tɛ. Păh kyɩ piki yah, pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, búrn pló
kwlɔ́-á mɛ pé tyí, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ pló nínɔ́lɛ.

39 Képah tɛ̃nɛ, Yesu nɛ, pè névye pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tı̏n tı̏nnɛ
filkı̀ yõ.
40 Névye mó kɔ̃ tɛ̃ tı̏n tı̏nnɛ, lèkwɛ̌kwɛ ànɛ̂ tíkíníní pɔ́
gbãm gbãmnɛ.
41 Pǎh kɔ̃ tɛ̃ tɛ, Yesu búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́
nɔ́pi tɔkɔ, à ǹ yah yɔ̃ yı̂̃nyõ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyɩ́, tɛ́ búrn kwɔkɩ
pè kɔ̃ nɛ, pè dibi névye kɔ̃. Tɛ́ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔ dibi névye pól
kɔ̃.
42 Képah tɛ̃nɛ, pé pól yõ tɔ̃,
43 tɛ́ pè tɔ̃ pé búrn ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ
gbétɔ́lɔ́ yı̃́ gbɔ̃ninɔ́lɛ.
44 Tɛ́ nónó-á sɔ̏ yõke mɛ̀ yõ, pè sɔ̏ mɛ díbí nɛ́pı̂̃ kèyõ nínɔ́
kyɛgbãmnɛ.

Yesu kɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

45 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú kyı̃ mɔ, pè de krótókè sɔkɔ
nɛ, pè yuku pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Besayida kwil sɔkɔ.
Péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ.
46 Wǎh pè fin mɔ tɛ, à yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, à kyɩ Liyellɛ n ni.
47 Lékɑ̂̃h-á mɔ, krótókè sɔ̏ mɛ yɔ nɩyɔ̃́, tɛ́ ǹmɔ ó mɛ
kènkwɑ̃̏h yõ.
48 Dǒ, à ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú wɛ, yɑ̃́hkɩ́ mɛ pélɛ n yohnɩ, pè mɛ n
kwlɔ krótókè vyɔ́nmɔnto-ńsah. Tyah dal gbı̃́nɛ, à tyah n kɔ
n yuku pé tírrlɛ yɔ yɔ̃̏tah, à n yuku pé kàl-ǹsah.
49 Pǎh à wɛ, à n kɔ sɛ̃́ yɔ yɔ̃̏tah, pè wɛ nɛ, lékó mírkí yɔ́-á,
tɛ́ tyah n de n syi.
50 Pé pól-á à wɛ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ́npɔ́ swɔ, à yo mɔ
pé tyɩ́ nɛ: «Yé yé nɩ syãh, ńmɔ ye. Yé káh tíkí pɩ.»
51 Tɛ́ de krótókè sɔkɔ pé tnɔ̂, yɑ̃́hkɩ́ mó yı̃n. Kè pɩ
gbɛ̃̆ndùnı̀nɛ náhnáh pé tyɩ́.
52 Wǎh búrn pɩ dò gbı̆l nɛ̂ sɔkɔ, pè náh sɔ̏ ké dùkù pı̃,
képah ye. Pé lékɑ̃́m sɔ̏ kah tɛkɩ ké pı̃́nɔ́lɛ.

Yesu yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛti sétáh yõ

53 Pǎh yɔ́-ǹgbɛ̃ kah, pè yı̃ni tɛ̃ Yenesarɛti sétáh yõ, tɛ́ pé
krótókè yı̃n mɔ yɔ vyãh tyɩ́.
54 Pǎh fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, névye núkú Yesu yah pı̃.
55 Pàh noh nɛ, wǎh mɛ ńyãh sɔkɔ, pè n tyah pé yámpúlɛ
n twah pé sɛ̃ sɛ̃ yı̂ sɔkɔ ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, nɛ n pɔ n pɔ ǹ tyɩ́.
56 Yesu-à de ńyãh dùkù nɛ̂ sɔkɔ, kwil ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpyé
ànɛ̂ gbnɔ, névye pé yámpúnɔlɛ n twah n pɔ ǹ tyɩ́ pé tɔ́wû
tùkè-ǹtɑ̃̏n sɔkɔ. Pè n pɔ n tyah ǹnɛ n fal nɛ, à yɛ pé kɔ̃, pé

wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyãh ó tyí. Nónó pól-à fyɔ̀ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyãh tyí, pè n mó n dɛ.

7

Farisiyɛ̃nɔ ǹgbò wȁl kɔ́lɔ́lɛ

1 Sɔ̋ yɔ́lɛ, *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú túkù wil Yerusalɛmɩ, à tuke mɔ pɔ Yesu tnɔ̂.

2 Pè pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ, ǹ *tɔ̏ sa̋hpú túkù-á mɛ n yõ gbɛ̃nsɩ̏llɛ. Pè náh mɛ pé gbȁnnɛ n kãm n wu pé ǹgbòtãn tyí kɔ̃lɛ.

3 Tɛ́, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ pól sɔ̏ ǹgbòtãn wɛ̃kì mɛ̀ sàhnɔ́lɛ n kɔ. Pè náh sɔ̏ yõkelɛ n yõ, nɛ́ pè náh pé gbȁn kãm wu pallɛ.

4 Pàh wil pɔ yòh sɔkɔ, pè náh yõkelɛ n yõ pé kȁmnwèl-ǹkɛ̃nɛ. Pè sɔ̏ pé ǹgbòtãn pɩ dùkùnɔ́ náhnáh yísyɔ́ tɔ tɛ̃ yı̋ı̋ kègbɩlɛ, sɔ̃-á wóhnɔ, ànɛ̂ pní, ànɛ̂ kɛ́sɛ̂n [ànɛ̂ sɛ̃ sɛ̃ yı̂nɔ́] wúnɔ́ dùkù pèpɛynɛ.

5 Képah ye, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú mɛ Yesu piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ ǹ tɔ̏ sa̋hpú náh mɛ ǹgbòtãn tyi sàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ n yõ pé gbȁn kȁmnwu-ńkɛ̃nɛ nɩ?

6 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Gbɩ lésõ mɛ *Yesayi tyí, wăh Liyel wɛy nɛ̂ yo yépi vyɛ̃y nini wɛ́kípú tyí sɔkɔ. Sɛ̃ ye sɔ̏ à wãrkɩ sah kélɛ:
‹Kénɛ névyelɛ, pè ńnɛ n gbilki vyãh ó sɔkɔ,
tɛ́ pé nɩ mɛ fíí ńnɛ.
7 Nírí nɛ̂-á pè n nɛ n pɩ ńmɔ tyí, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Tir yɔ́ náh, kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pè n nɛ n kɔ̃,
névye sàhnɔ́ ye kélɛ, ńmɔ tyí náh.›»*
8 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yépı̌ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n milki, ǹ tɛ́ névye tyí sàhnɔ́lɛ n pɩ.
9 Yě n gbah n tɛ̃ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yahle, ǹ tɛ́ yé ǹgbò wȁllɛ n kɔ!
10 Sɔ̃-á sɔ̏ *Moyisi yo nɛ, névi-á yı̃nɛ à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yű̃nɛ n gbilki. Képah náh pɩ, névi nɛ̂-à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yű̃ yilɔ, tɛ̃-á yı̃nɛ kònmɔnɔlɛ.
11 Ǹtɛ, yépı̌ névyelɛ n kwɔ nɛ, névi-à yo ǹ sú tyí, képah náh pɩ, ǹ yű̃ tyí nɛ, páh sɔ̏ nɛ, pé kwâh nɛ̂nɛ à kɔ̃, páh kélɛ Liyel kɔ̃ tɛ.
12 Yě ké gbɩ syi tɛ̃ kɔ̃ nɛ, à náh tɔ̃ yı̃nɛ à tir yɔ́ pɩ ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ yű̃ tyí.

* **7:7** 7.6 ànɛ̂ 7 - Yah n tɛ Yesayi 29.13 sɔkɔ.

13 Kénɛ pɩ dùkù sɔkɔ ye, yě Liyel wɛy pɩ nɔ̀nɔ́ tirlɛ yé ǹgbò
wȁl kwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ȁnɛ̂ yě n tɔ̃ sɛ̃̋nknɔ náhnáhlɛ n pɩ.»

Tyi nónó-á névilɛ n silki Liyel yah

14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ tɔ́wû ye tuke, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Yé
póllɛ, yé noh ń tyɩ́, yé mó pĩ nɛ,
15 kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil kégbɔ́, à n de névi sɔkɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃
tɛ̃ silki. Tɛ́, tyi nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi-á n silki ǹnɛ. [
16 Níkɩ́-à mɛ nɛ̂ tyɩ́ noh noh tɛ̃̋nɛ, tɛ̃ ǹ níkɩ́ sah noh!]»

17 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂, tɛ́ kyɩ de gbô gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̃̏ sɑ̃́hpú
ǹnɛ n piki n yah sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀ yɔ̃lɛ.

18 Ȁ mɛ pè syah nɛ, lékɑ̃́m kɛ̃́ névye se pépi tɔlɛ nɩ? Pè kó
pĩ nɛ, névi-á kwâh nɛ̂nɛ n dah n mɔ ǹ vyɑ̃h, képah náh fɛ̃
tɛ̃ silki n pi nɩ?
19 Kè náh n de ǹ nɩ sɔkɔ. Kǎh ńkɛ̃̋nɛ n de ǹ kèkùrkɩ̀ sɔkɔ,
à kɔ̃ à n kyɩ n wilki n kwɛ, wàh de fɩlkɩ̀. Kénɛ wɛy sɔkɔ ye
à yo pé tyɩ́ nɛ, yɔ̃kenɔ pól-á kɩ fɛ̃ yɔ̃.
20 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Tyi nónó-á n wil névi fɔkɔ, sépi ye ǹnɛ
n silki Liyel yah.
21 Fɔkɔ sɔ̃nɔ túkúnɩ̀ nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi ye à kɔ̃,
ǎ ǹ minnɛ n pɩ fɔ̀fɩ́kɩ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ yɩ̃be, ànɛ̂ kònmɔnɔ,
22 ànɛ̂ syɔ́ yɔ̃ yɩkɩ́nɔ́, ànɛ̂ yɩ̃́ yúkú-ńkɛ̃̋ sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́pékè,
ànɛ̂ yɩ̃́vî, ànɛ̂ sen kú-ńkɛ̃̋ sɔkɔ, ànɛ̂ dyɔ́ yɔ́nɔ́, ànɛ̂ névye yɩ̃n
yɩkɩ́nɔ́, ànɛ̂ gblɔ̌y gbɩ́lkɩ́nɔ́, ànɛ̂ tɔ̃ lékɑ̃́m kɛ̃́ sɔkɔ.
23 Kénɛ tyitúkúnɩ̀ pól n wil névi sɔkɔ, à ǹnɛ n silki Liyel
yah.»

Yesu sétɔ̃ yɩ̃ni wilki nɛ́pɔ̂ sê yɔ́ pɩ̂sê sɔkɔ

24 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́, à yuku Tiri sétáh yɔ̃. Ȁ kyɩ
wɔ̃bɩ twah gbô yɔ́ sɔkɔ. Ȁ náh sɔ̃̏ mɛ ké tyɩ́ nɛ, nɛ pĩ nɛ, páh
mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́, à náh tɛ̃ wɛ wɔ̃bɩ.

25 Nɛ́npɔ́ swɔ, pi yɔ́ sɔ̃̏ mɛ, *sétɔ̃lɛ ǹ pɩ́sê sɔkɔ. Wǎh Yesu
tyɩ́ noh sɛ̃́, à núkú pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.

26 Pi mɛ̀nɛ, *Nsyifu nɛ náh sɔ̃̏ ǹnɛ. Ȁ sɔ̃̏ dubi Siri sétáh
yɔ̃, Fenisi sɔkɔ. Wǎh pɔ, à sɔ̃̏ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, à sétɔ̃ yɩ̃ni
wilki pé pɩ́sê sɔkɔ.
27 Képah tɛ̃̋nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yɛ wɛ̃̋npɩ̀ ǹgbò kɔ̃,
pè yɔ̃ tɔ̃. Wɛ̃̋npɩ̀ yɔ̃ke náh yɩ̃nɛ kè tɔkɔ mɔ pɑ̃̏hnpye kɔ̃.
28 Pi mɛ̀ mó yo ǹ tyɩ́ nɛ, gbɩ-á, pé Tɛ̃-ǹgbɛ̃. Ǹtɛ, wɛ̃̋npɩ̀-
á yɔ̃kelɛ n yɔ̃, yɛ̃̋nmɩ̂r nónó-à n syɩkɩlɩ sétáh, pɑ̃̏hnpye kó
ńkɛ̃̋nɛ sépilɛ n tɔ̃ n yɔ̃ nɩ?
29 Képah sɔkɔ, à yo pi mɛ̀ tyɩ́: «Á wɛy mɛ̀ yɩ̃nnɛ, á syɩ n to
n yuku. Sétɔ̃ ye wil á pɩ́sê sɔkɔ.»

[30] Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ ǹ syɩ to yuku gbô, à kyɩ ǹ písê wɛ sɛ̃́nólɛ
sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ. Sétõ sȍ wil tɛ ǹ sɔkɔ.

Yesu nîkîtȗ̂ màhmàhkɩ̀ wɛ́kí-ò yɔ́ dɛ mɔ

[31] Képah náh, Yesu yal Tiri sétáh yõ, à kyɩ sɔkɔ Sidõ kwillɛ,
tɛ́ pyě Kwlogbãm kwil sétáh kah, à yuku Kalile yɔ tȋ̂nnɛ.
[32] Nósyɔ́ mɛ níkítȗ̂ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyɩ́, màhmàhkɩ̀ wɛ́kɩ́-òlɛ, tɛ́
mɛ à ni nɛ, à ǹ gbȍ sah ǹ yõ.
[33] Képah sɔkɔ, à ɗɩ̋ mɛ̀ tɛ̃ wil, à gbɛ mɔ tɔ́wûlɛ, à kyɩ ǹ
kèngblɔ dah mɔ ɗɩ̋ ní sɔkɔ, tɛ́ sȋn mɔ, à tuke ǹ nɛ́npɔ́rɩ́ tyɩ́.
[34] Tɛ́ ǹ yah yõ yȋ̂nyõ, à mɩ dɔkɔ, tɛ́ yo ɗɩ̋ tyɩ́ pé kwil wɛy
sɔkɔ: «Efata», nɛ̂-á pè n ye: «Yɩkɩ n mɔ.»
[35] Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗɩ̋ ní yɩkɩ mɔ, ǹ nɛ́npɔ́rɩ́ dɛ mɔ, à tyah n
wɛkɩ tírr.
[36] Tɛ́, Yesu mɛ pè sni nɛ, pè káh kélɛ n yo n kõ névye tyɩ́.
Tɛ́, wǎh pélɛ n sni sɔ̃́, pè pyě wãnnɛ n mɔ ké yónkɔ̃́nɔ yõ.
[37] Pé gbȁn kàhndunɔ tɛ̃̀ tyɩ́, pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, gbɩ
yõ, ǹ tyɩ́pɩ́nɔ́ pól-á mɛ kah plɛ! Wǎh níkítũbi nínɛ n yɩkɩ, tɛ́
kèdyɔ̀nɩ̀ nɛ́npɔ́rɩ́lɛ n dɛ n mɔ.

8

Yesu nɛ́pȋ̂ kèyõ nînɔ́ kɔ̃ yõkelɛ

[1] Kénɛ sèpȋ̀n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tõ sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ
Yesu tnɔ̂. Tɛ́ yõ yõ kwâh náh sȍ mɛ pé tyɩ́ sɛ̃́, à ǹ *tȍ sɑ̃́hpú
ye, tɛ́ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ,
[2] tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ pé tɛ̃. Pé sèpȋ̀n tɔ̃́nɩ̀-á ànɛ̂ péwɔlɛ yɔ̀,
tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé tyɩ́.
[3] Páh kɩ pè fin mɔ, pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ, pǎh kɩ kah kwlɔ wɛ̃̀kɩ̀
yah. Pé túkù-á n wil fɩ́ɩ́ sɔkɔ.
[4] Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé se kɩ fɛ̃ wɛ ńyãh
yõkelɛ gbɛ̃́nnɩ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ pè kɔ̃, pè kɩ yõ tɔ̃ nɩ?
[5] À mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se mɛ pé tyɩ́ nɩ? Pè mɛ
nɛ, kwǎrnínɔ́-á.
[6] Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh, tɛ́ búrn plɔ́
kwǎrninɔ nɔ́pi tɔkɔ, à wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ sè kwɔkɩ ǹ tȍ sɑ̃́hpú
kɔ̃ nɛ, pè syi dibi névye kɔ̃. Pè mó sè syi dibi pè kɔ̃.
[7] Yɛ̃́nkyɔ́pȉ yɩ́syɔ́ tɔ sȍ mɛ pé tyɩ́. À wɛkɩ Liyel tyɩ́ sé tyɩ́
yõ, tɛ́ nɛ, pè sé tɔ tɔkɔ dibi pè kɔ̃.
[8] Képah tɛ̃̀nɛ, pé pól yõ tɔ̃, tɛ́ ǹ tȍ sɑ̃́hpú yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́
tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ kwǎrninɔ.

9 Tɛ́ nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, pè nɔ nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́ kénkɔ̃lɛ.
Képah náh, à pè fin mɔ,
10 tɛ́ mó núkú de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpúlɛ, à yuku
Dalmanuta kwil sétáh yõ.

Farisiyɛ̃nɔ gbı̌l yah kɔ̃ Yesu tyí

11 Képah tɛ̃ sɔkɔ, *Farisiyɛ̃nɔ pɔ tyah yékɑ̃̂blɛ n pı Yesulɛ,
tɛ́ ǹ sɔ̏lɛ n mɔ n yah nɛ, à gbı̌l yɔ́ pı pé yah, nɛ̂-á kè wɛ̃kı n
pi nɛ, wǎh n wil Liyel tyí.
12 Képah sɔkɔ, Yesu mı dɔkɔ náhnáh, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pı,
tɛ́ kwɛy gbı̃ névye gbı̌lnɛ n yah n kɔ̃? Kègbı yõ, mé kélɛ n
yo yé tyí, gbı̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh pè wɛ̃kı n pi!»
13 Tɛ́ yal pé tnɔ̂, à de krótókè, à yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ.

Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú lékɑ̃́m tɛ́kínɔ́lɛ

14 Légbı̃́nɛ, Yesu *tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔ̏ pé dyɔ fwɔ yõke tɔ́kɔ́nɔ́lɛ.
Búrn pɔ́ núkú ó sɔ̏ mɛ pé tyí krótókè sɔkɔ.
15 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kè gbah yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌ynɛ
n kyɔmı *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi búrn dɔkɔ dɔkɔ kwâhlɛ.»
16 Wǎh yo sɛ̃́, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú yékɑ̃̂b mɔ nɛ, búrn kɛ̃́ yı̃n-á à kɔ̃,
à képah yo.
17 Wǎh pè kyɔmı wɛ, à pè piki yah nɛ, kû se pı, tɛ́ pè
yékɑ̃̂blɛ n pı búrn kɛ̃́ yı̃nnɛ nı? Pè kó tɔ̃̏nı̀ mɛ ké tyí yah wɛ
sɛ̃́ nı? Pè kó kè pı̃ nı? Pé lékɑ̃́m se mɛ víkéntũnɔlɛ nı?
18 Yı̃́-á mɛ pé tyí, pè kó mɛ n yah nı? Ní mɛ pé tyí, pè kó
mɛ n nohnı nı? Pé dyɔ kó mɛ n kwnɛ nı?
19 Páh lésõ búrn plɔ́ kwlɔ́ kwɔkı dibi nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́
kyɛgbɑ̃m kɔ̃, gbétɔ́lɔ́ yı̃́ sɔ̃́ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nı? Pè
mɛ nɛ, gbɔ̃ninɔ́-á.
20 À tɔ̃ pè piki yah nɛ, tɛ́ páh lésõ búrn plɔ́ kwǎrninɔ kwɔkı
dibi nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́ kɔ̃, tɔkɔ yı̃́ sɔ̃́ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ
nı? Pè mɛ nɛ, kwǎrninɔ-á.
21 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ, tɛ́, pè náh tɔ̃̏nı̀ mɛ ké tyí yah
wɛ sɛ̃́ nı?

Yesu yı̃́tũ̂ yɔ́ yı̃́ yıkı mɔ Besayida kwil sɔkɔ

22 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú-á kyı yı̃ni tɛ̃ Besayida kwil, nósyɔ́
pɔ yı̃́tũ̂ yɔ́lɛ ǹ tyí, tɛ́ à ni nɛ, à tũ ǹ tyí.
23 Yesu mɛ yı̃́tũ̂ mè gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃, à wil ǹnɛ kwil gbɔ̀pɔ, tɛ́
sı̃n mɔ ǹ yı̃́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbɑ̏n sah ǹ yõ, tɛ́ à piki yah nɛ, à se
mɛ n yah nı?
24 Yı̃́tũ̂ dı́ ǹ yah yɔ̃, tɛ́ nɛ, páh mɛ névyelɛ n yah yı̀rkɔ̀ɔ̀,
sésân sɔ̃́. Tɛ́, pǎh mɛ n kɔ.

25 Yesu tɔ̃ ǹ syɩ ǹ gbȁn sah dɩ̋ yɩ̋ yah. Kǎh pɩ sɛ̃́, à fɛ̃ n yah
pnɛpnɛ, à dɛ. Ȁ yɩ́yȉn póllɛ n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ.

26 Képah sɔkɔ, Yesu yo dɩ̋ mɛ̀ tyɩ́ nɛ, à sɔkɔ ǹ gbô, tɛ́ à káh
syɔ̃ kwil sɔkɔ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Yesu-á Liyel nɛ tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ

27 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ sȁ́hpú yuku Filipe Sesarɩ
gbɔ̀plɔ kwlo tȋ̋nnɛ. Pǎh mɛ wɛ̃̀kɩ̀ yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à pè piki yah:
«Névye tɛ̃̀ tyɩ́, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?»

28 Ǹ tȍ sȁ́hpú nɛ, túkù-á nɛ, *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ.
Túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò yɔ́-á
ǹnɛ.

29 Ȁ mɛ tɔ̃ pè piki yah: «Tɛ́ yépi tɛ̃̀ tyɩ́, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?»
Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «*Krista ye álɛ, Liyel-á nɛ,
páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ.»

30 Képah sɔkɔ, Yesu pè sni nɛ, pè káh kè yo nɛ syah.

Yesu ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyɩ́ yo

31 Képah sɔkɔ, Yesu tyah ǹ *tȍ sȁ́hpúlɛ n kwɔ nɛ, *Névi
Pi-á yɩ̃nɛ à de yèvyãhrɩ sɔkɔ náhnáh. Yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ *sárká
wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú-á kɩ à
yahle, tɛ́ kɩ à ko n mɔ n pi. Tɛ́, sèpȉn tɔ̃́-ò sȍ́lɛ, wǎh kɩ yuku.

32 Wǎh kénɛ wɛy yo dal mɔ pè syah sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ à ye kɛ̃kɩ,
à kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃.

33 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ yah vi ǹ tȍ sȁ́hpú yah, tɛ́ lékàhlɛ
Pyɛrɩ kɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyɩ́: «To ń tnɔ̂, *sétȁn yȍtɛ̃! Á fɔkɔ sõnɔ
náh mɛ núkúlɛ Liyel tyɩ́lɛ. Névye tyɩ́ kɔ̃ ye áwɔ n sõ.»

Yesu sȍ tɛ̃ dùkùlɛ

34 Képah náh, à mɛ tɔ́wû ye pɔ ànɛ̂ ǹ *tȍ sȁ́hpúlɛ, tɛ́ yo pé
tyɩ́: «Névi nɛ̂-á mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé ńmɔ sȍ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y dyɔ́yɩ̃
tyi yɛ, à mó ǹ *dahnɩ twah, à mó ńmɔ sȍ tɛ̃.*

35 Sɛ̃́ ó ye: Névi nɛ̂-á nɛ, páh pé minnɛ n pwah n mɔ, à kɩ
tɛkɩ ké sɔkɔ. Tɛ́ névi nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
wɛy sȁ́n yɩ̃nnɛ, ǹmɔ min kɩ pwah.

36 Kè kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ névi tyɩ́, wàh kèkõyȍ́ yɩ̂ pól wɛ, tɛ́ kɩ n
tɛkɩ n pi tyɛ́-ńkɛ̃̌ min sɔkɔ?

37 Kwâh nɛ̂ tɛ̃̀ mɛ névi kɩ fɛ̃ kɔ̃, kɩ ǹ min dwe syi sah?

38 Kwɛy gbɩ̃́ névyelɛ, Liyel dɛ̂l ànɛ̂ tyɩ́pɛ̂l pɩ́pú ye pélɛ. Ǹtɛ,
névi nɛ̂-á sen ku ńmɔ tyɩ́, ànɛ̂ ń wɛy tyɩ́ yónɔ́lɛ pépi wrɔ́,
*Névi Pi tɔ kɩ sen ku tɛ̃̀ yah, wàh sȍ́ nɛ̂nɛ pɔ ǹ sú glò sɔkɔ,
ànɛ̂ *yȋ̃nyõ tɛ̃ntõbelɛ.»

---

* **8:34** 8.34 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃̀nɛ Yesu tyɩ́ kɔ̃lɛ.

9

1 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyɩ́: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyɩ́
kègbɩ yõ: Yépi nónó-á ásɔ̂̃, yé túkù náh n ku n pi, tɛ́ kɩ *Liyel
tɔ̃́rɩ́ wɛ yɩ̃́nɛ, pɔ́ntɛnɔlɛ. Kè kɩ n pi tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃nɛ.»

Yesu vɩ̀nmɔnɔ dùkùlɛ

2 Sèpɩ̂̀n kénúkò-ò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂
Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃, à yuku pélɛ yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ yɔ́ yõ. Pépi ó
ye sɔ̃̀ pé yahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́, ǹ dùkù mɛ vi mɔ pé yah
sɔkɔ.
3 Ǹ flɔ piki, à n tɛ̃ pérpér. Ké névi náh mɛ kèkõyɔ̃́ kɩ fɛ̃
kwâh yɔ́ ńtɛ̃ piki n pi sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.
4 Képah sɔkɔ, *Yeli ànɛ̂ *Moyisi wil pé yah, mɛ n yãh ànɛ̂
Yesulɛ.
5 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, kǎh yɩ̃nɛ
pé tɛ̃ ásɔ̂̃. Páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ ásɔ̂̃, núkúlɛ ǹmɔ tyɩ́lɛ,
núkúlɛ Moyisi tyɩ́lɛ, núkú mó pɩ Yeli tyɩ́lɛ.
6 Pyɛrɩ náh sɔ̃̀ pĩ, wǎh nɛ̂ yo n pi, képah ye. Tɩ́kɩ́ sɔ̃̀ ǹmɔ
ànɛ̂ ǹ kɔ́pú nɛ́pɩ̂̃ nɩ́mɩ́ kah tɛ̃.
7 Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ńyɩ̃́rkɩ̀ yɔ́ pɔ fob mɔ pé yõ. Kénɛ
ńyɩ̃́rkɩ̀ sɔkɔ, yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ n wil pè n nohnɩ nɛ: «Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀,
ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pɩ́ɗɩ̃́ ye ǹnɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyɩ́!»
8 Kénɛ nɩ́ yõ, *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á yah kɔ̃ pé gbɔ̀plɔ sɔkɔ, pè náh
tɔ̃ névi wɛ. Yesu núkúnɩ́ ó sɔ̃̀ wũ ànɛ̂ pélɛ.
9 Pǎh mɛ yɔ̃lɩlɛ n tiki gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu pè sni nɛ, pǎh tir nɛ̂
wɛ, pè káh kè yãh névye syah, kè pɔ nɔ *Névi Pi yúkúnwɩ̀lnɔ́
tyɩ́ lékyɩ̂ wrɔ́.
10 Pè mɛ snɩ́nɔ́ mɛ̀ tɛ̃ yĩn, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah
nɛ, kû se à n ye lékyɩ̂ wrɔ́ yúkúnwɩ̀lnɔ́lɛ nɩ?
11 Képah tɛ̃̀nɛ, pè tyah ǹnɛ n piki n yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́
*Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú nɛ, Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ?
12 À yo pé tyɩ́: «Yeli ǹgbò ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. Ǹtɛ,
kû pɩ kè wãrkɩ sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ, Névi Pi-á kɩ
yèvyãhrɩ pɩ náhnáh, tɛ́ pè kɩ ǹnɛ n yilɔ nɩ?
13 Ǹtɛ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyɩ́ nɛ, Yeli-á pɔ tɛ. Tɛ́,
névye-á à pɩ pé dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ. Sɛ̃́ ye sɔ̃̀ kélɛ wɛ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ǹ tyɩ́ yõ.»

Yesu sétõ yĩni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

14 Képah sɔkɔ, pǎh yĩni tɛ̃ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú télɔ́ tnɔ̂, pè tɔ́wû ǹgbɛ̃
yɔ́ wɛ, pè mɛ pè kore vi, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú mɛ
yékɛ̃̂blɛ n pɩ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɔ́pilɛ.

[15] Névye-á núkú Yesu wɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, kè pɩ pé tyí
gbɛ̃̆ndùǹìnɛ. Pè to kyɩ wɛkɩ ǹ tyí.
[16] Yesu mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ yékɑ̂b se pè n
pɩ pélɛ nɩ?
[17] Ǹtɛ, dɪ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû sɔkɔ, ǹmɔ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò
dɪ̃́, páh pɔ pé pídɪ̃́nɛ ǹ tyí. *Sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ
kèdɔ̀kɩ̀lɛ.
[18] Kĕ ǹnɛ n kwel n min n kɔ̃ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ sétáh.
Gbèfɔ̀kɔ̀píkíǹì n nɛ n wil ǹ vyɑ̃h, tɛ́ ǎ ǹ yɪ̃́nílɛ n tah, ànɛ̂
ǹ wil n kɔkɔ. Képah-á, pé pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè sétõ
mɛ̀ yɪ̃ni wilki ǹ sɔkɔ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ.
[19] Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névye,
pé se kɩ tɛ̃ pélɛ pópó, kɩ pɔ syɩ gbɪ̃́ nɛ̂ tyí nɩ? Pé se kɩ pè so
sah, kɩ pɔ syɩ gbɪ̃́ nɛ̂ tyí nɩ? Ńkɛ̃, pè pɔ ǹnɛ pé kɔ̃.
[20] Pè mó pɔ ǹnɛ à kɔ̃. Sétõ-á fyɔ̀ Yesu wɛ, à piri yike
kègbɩlɛ, à syɩkɩ sétáh, à n pil n kɔ̃ gbèfɔ̀kɔ̀píkíǹìnɛ ǹ vyɑ̃h.
[21] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piri sú piki yah nɛ, gbɪ̃́ nɛ se kè
tyah ǹ tyí nɩ? À mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ wɛ̃́npir gbɪ̃́ dùkù-á.
[22] Kèyahlɛ, sétõ-á ńkɛ̃́nɛ à tɔkɔ n min n dah n mɔ nyàh,
képah náh pɩ, ni sɔkɔ, ǹ kò-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, wàh kɩ
fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à pé yɑ̃m yah, à mó pé yohnɩ mɔ.
[23] Képah sɔkɔ, à mɛ yo dɪ̃́ mɛ̀ tyí: «Máh kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi
wɔ̀...! Tyi pól kɩ fɛ̃ pɩ Liyel yõ sɛ̃́-ò tyí.»
[24] Nɛ́npɔ́ swɔ, piri sú gbo mɔ nɛ: «Mé sɛ̃ ké yõ, tɛ́ kè mɛ
tah ń tyí. Ń yohnɩ mɔ ké sɔkɔ.»
[25] Képah sɔkɔ, Yesu-á névye wɛ, pè n to n tuke pé yõ sɛ̃́,
à díríkɔ̃ *sétõ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á névilɛ n pɩ
kèdɔ̀kɩ̀ ànɛ̂ níkítũ̂nɛ, à wil piri mɛ̀ sɔkɔ! Tɛ́ à káh tɔ̃ de yah
ǹ sɔkɔ!
[26] Wǎh yo sɛ̃́, sétõ mɛ gbo mɔ, tɛ́ piri yike kègbɩlɛ, tɛ́ mó
wil ǹ sɔkɔ. Piri núkú pɩ tɛ̃ kúnɔ́ sɔ̃́, fɔ́ɔ́ névye náhnáh n yo
nɛ, wǎh ku.
[27] Ǹtɛ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ tyí, à yilki sah. Piri yuku yɪ̃n.
[28] Yesu-á de wɔ̀kɔ̀ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ wũ
pé yahlɛ, tɛ́ pè mɛ à piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pépi náh tɛ̃ wɛ
sétõ mɛ̀ yɪ̃ni wilki piri sɔkɔ nɩ?
[29] À mɛ yo pé tyí: «Nírí ó sɔkɔ ye kénɛ sétɑ̃̀n dùkù kɩ fɛ̃
yɪ̃ni.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

[30] Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè mɛ Kalile kwlolɛ n kah, tɛ́ Yesu náh
sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pè pé mɛ́-ńsah pɪ̃.

31 Tir yɔ́ náh, à sȍ mɛ ǹ *tȍ sấhpúlɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ n yo pé
tyɩ́: «*Névi Pi kɩ n dahbɩ n pi névye gbȍ. Pè kɩ à ko mɔ, tɛ́
sèpȉn tɔ̃́-ò sɔ̋lɛ, à kɩ yuku.»
32 Ǹtɛ, ǹ tȍ sấhpú náh sȍ mɛ wɛy mè tyɩ́ yah wɛ, tɛ́ tɩ́kɩ́ sȍ
mɛ pè tɛ̃ ǹ pɩ́kɩ́nyahnɔlɛ.

Nɛ̂ tɛ̃̏ kal?

33 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. Pǎh mɛ
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu ǹ *tȍ sấhpú piki yah nɛ tir nɛ̂
yékȃ̂b se sȍ pè n pɩ wɛ̃̆kɩ̀ yah nɩ?
34 Ǹtɛ, pè náh tir wɛ yo. Tir yɔ́ náh, pè sȍ mɛ yékȃ̂blɛ n
pɩ wɛ̃̆kɩ̀ yah nɛ, pé pĩ pépi wrɔ́ nɛ̂ tɛ̃̏-á kal.
35 Képah sɔkɔ, Yesu kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ ǹ tȍ sấhpú nɛ́pȋ̂ gbɔ̃nimɩ́ ye,
tɛ́ yo pé tyɩ́: «Nɛ̂-à mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé pɩ yah yétɛ̃̏nɛ, ǹmɔ yĩnɛ
à pɩ pé no náhtũnɛ, à mó pɩ tȍnpɩlɛ pé tyɩ́.»
36 Képah tɛ̃̏nɛ, à wɛ̃̋npir yɔ́ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̋. Tɛ́ à tɛ̃ kɔ̃hlɩ ǹ
nɩ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tȍ sấhpú tyɩ́:
37 «Névi nɛ̂-à wɛ̃̋npir mè kénkɔ̃ tɛ̃̋nɔ́ plɛ́ ńmɔ yĩn yɔ̃, ńmɔ
ye tɛ̃̏ tɛ̃ plɛ́. Névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃̋nɔ́ plɛ́, ńmɔ ó náh tɛ̃̏ tɛ̃ plɛ́:
Ǹtɛ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye à tɛ̃̏ plɛ́.»

Á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ

38 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, pépi-á
dɩ̃ yɔ́ wɛ, à mɛ *sétȁ̃nnɛ n yĩni n wilki ǹ yĩn yɔ̃. Tɛ́, à náh
sȍ mɛ pépilɛ. Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ pé à yĩni mɔ ké pɩ́nɔ́lɛ.
39 Yesu mɛ yo pé tyɩ́: «Yé káh à yĩni mɔ. Névi náh fɛ̃ gbĩ̌l
pɩ n pi ńmɔ yĩn yɔ̃, tɛ́ kɩ tɔ̃ ńmɔ yĩnnɛ n yɩkɩ nɛ́npɔ́ swɔ.
40 Tir yɔ́ náh, á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ.
41 Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyɩ́: Yáh pɩ *Krista tyɩ́lɛ, névi
nɛ̂-à ni ńgbɩ́yɩ̃́nɛ yé kɔ̃ yé wɔ képah yĩnnɛ, ké pèpɔrɩ kɩ dyah
ólɛ à dyah.

Tyi nónó-á yo gblɔ̌y tɛ̃̋nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ

42 Wɛ̃̋npȉ nónó-á sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ nɛ yɔ́ yɔ̃
yɩkɩ dah mɔ tyɩ́pɛ̂l sɔkɔ, kè kɩ sȍ fɔ̋nfɔ̋ pè dáh-ǹgbɛ̃ toh tɛ̃̏
yègbɩ sɔkɔ, pè kyɩ min dah mɔ yɔ́ntɩ̂ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
43 Á gbȍ-à n dah n mɔ álɛ tyɩ́pékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ
tɛ́ n kyɩ n de gbȍ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃̏ min sɔkɔ. Kèpah kɩ fɔ̋nfɔ̋
kal á gbȁn nɩ́nȉ kyɩ́ndenɔlɛ nɩ́-ńkɛ̃̏ nyàhnpèkè sɔkɔ. [
44 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yɔ̃, sè náh n ku, ànɛ̂
ké nyàhnpèkè náh n ni.]

45 Á gbáhkì-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki,
ǹ tɛ́ n kyı n de gbáhkì núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Képah kı
fő̃nfő̃ kal á gbyễh nínì mínndahnmɔnɔlɛ nyàhnpèkè sɔkɔ. [
46 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂
ké nyàhnpèkè náh n ni.]
47 Á yı̃́-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè wilki n milki, ǹ
tɛ́ n kyı n de yı̃́ núkúlɛ *Liyel yȍ̃tɔ̃rí sɔkɔ. Képah kı fő̃nfő̃
kal á mínndahnmɔnɔ yõ yı̃́ nínɔ́lɛ nyàhnpèkè sɔkɔ.
48 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂
ké nyàhnpèkè náh n ni.
49 Képah ye, no pól kı tɔ̃ sah nyàhlɛ, sɔ̃́-á pnɛ n pı kélɛ.
50 Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Tɛ́ ké syı̃́nsyı̃́-à wil ké sɔkɔ,
sɔ̃́ mɛ yé kı tɔ̃ fɛ̃ pı kélɛ, tɛ́ kè kı tɔ̃ nɔ? Yé pnɛ mɔ yé gblɔ̌y
sɔkɔ, yé tɛ̃ wɛ̃ tyí yèvını sɔkɔ.»

10

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí sɔkɔ

1 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à kyı Yude sétáh yõ, tɛ́ yuku Yurdɛ̃
yɔ́nkahnınɛ. Képah sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ tuke mɔ ǹ tnɔ̂. À
mɛ tyah pélɛ n kwɔ ǹgbò tyí kɔ̃lɛ.
2 Képah tɛ̃́nɛ, *Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ, pé kyı ǹ
sȍ mɔ yah. Tɛ́ ǹnɛ n piki n yah nɛ, ké wɛ̃̀kì se mɛ dı̃́ tyí kı
ǹ kyı fin mɔ nı?
3 À mɛ yo pé tyí nɛ, tir nɛ̂ se sȍ *Moyisi yo sah pé tyí nı?
4 Pè mɛ nɛ ńkɛ̃, Moyisi-á ké wɛ̃̀kì kɔ̃ nɛ, wâh á kyılɛ n fin
mɔ, á ǹ fı̃́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ̃́ pı à kɔ̃. À mó à fin mɔ.
5 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi kùkùtǎhkì yı̃n ye,
Moyisi mɛ ké wɛ̃̀kìlɛ yé kɔ̃ sɛ̃́.
6 Ǹtɛ, kèkõyő̃ mɔ gbı̃́nɛ, dı̃́ ànɛ̂ sê ye Liyel mɔ.
7 Képah ye, dı̃́ kı ǹ sú ànɛ̂ ǹ yű̃ sah, tɛ́ kı kyı yégbékè kwrɔ
mɔ ànɛ̂ ǹ kyılɛ,
8 tɛ́ pé nímí kı pı núkúlɛ. Képah sɔkɔ, pè náh tɔ̃ n pı n pi
nímínɛ, pè kı pı núkúlɛ.
9 Kǎh pı sɛ̃́, Liyel-á nɛ̂ kwrɔ mɔ, névi káh kè gbɛkı.»
10 Pǎh de wɔ̀kɔ̀, ǹ *tȍ sấhpú tɔ̃ à piki yah wɛy mè yɔ̃lɛ.
11 À mɛ yo pé tyí: «Dı̃́-à ǹ kyı fin mɔ, tɛ́ tɔ̃ sê yɔ́ tɔkɔ, à
tyípékè pı ǹ kyı gben tɛ̃ tyí fɔ̀fíkì sɔkɔ.
12 Sɛ̃́ ó ye tɔ̃, sê-à ǹ pɛ yahle, tɛ́ kyı de dı̃́ yɔ́ tyí, à tyípékè
pı fɔ̀fíkì sɔkɔ ǹ pɛ gben tɛ̃ tyí.»

Yesu sãm mɔ wɛ̃́npı̀ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃npìlɛ Yesu tyí nɛ, à ǹ gbȁn sah
pé yõ. Tɛ́ ǹ *tȍ sấhpú mɛ tyah díríl ɛ n kõ pé yõ.
14 Wǎh képah wɛ sɛ̃, à yo ǹ tȍ sấhpú tyí fɔ̀kɔ̀vyȁhnì sɔkɔ
nɛ: «Yé yɛ wɛ̃npì kõ, pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé
yahlɛ n kõ. Nónó dùkù-á mɛ kénɛ wɛ̃npì sɔ̃, *Liyel yȍtɔ̃rílɛ
pépi tyí ye.
15 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yõ: Névi nɛ̂-à *Liyel tɔ̃ rí fɛ̃ syi
ńkɛ̃nɛ wɛ̃npir sɔ̃, à náh kè wɛ n de n pi póllɛ.»
16 Képah sɔkɔ, à wɛ̃npì tɛ̃, tɛ́ ǹ gbȁn sah pé yõ, à sãm mɔ
pé sɔkɔ.

Tàhdɩ̃́ yɔ́ pɔ Yesu tyí

17 Képah náh, Yesu-á n yuku wɛ̃kì yah, dɩ̃́ yɔ́ to pɔ
gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se
kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ?
18 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɔ̃ mɛ, tɛ́ á ń ye pèpɛynɛ? Nɛ pèpɛy
yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Liyel ó ye pèpɛynɛ.
19 Á Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ pĩ kɛ̀, nɛ̂-á n yo nɛ, káh nɛ́kókè
mɔ, káh fɔ̀fíkì pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mìnì sah á ní-ò yõ, káh
nɛ n syɩkɩ nɛ yõ, á sú ànɛ̂ á yű nɛ n tɛ̃ plɛ.»*
20 Wǎh yo sɛ̃, dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh mɛ sépinɔ́
póllɛ n pɩ pé wɛ̃npir gbɩ̃́ dùkùlɛ.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à yah tyínɔnɔ sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
tyínúkú-á yah kwlɔ ǹ tyí: Ȁ kyɩ ǹ gbȁn yȉ pól yãm, à mó sé
pɔ́ dibi yãmtãm kɔ̃. Képah sɔkɔ, wǎh kɩ yȋnyõ tahrɩ wɛ, à
mó pɔ pé sȍ tɛ̃.
22 Tɛ́, dɩ̃́ mɛ̀-á képah noh sɛ̃, ǹ yah yɩkɩ. Ȁ sɔkɔ yèkwɔrɩ
sɔkɔ. Tahrɩ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ǹ tyí, képah ye.
23 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu ǹ gbɔ̀plɔ yah kore vi, tɛ́ yo ǹ *tȍ sấhpú
tyí: «Tahbɩ dénɔ́lɛ *Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, kè mɛ tah dɛ́!»
24 Kénɛ wɛy ǹ tȍ sấhpú gbȁn du kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ
yo pé tyí: «Ń wɛ̃npì, Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ dénɔ́ mɛ tah náhnáh.
25 Yȁhmíkì dénwɩ̀lnɔ́lɛ sèndi pwȁh sɔkɔ, képah kɩ fàhfàh
kal, tàh dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.»
26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé gbȁn kah du. Pè wɛ̃nɛ n piki n yah
pé tyí tyílɛ nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ mó pwah nɩ?
27 Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Névi tɛ̃ tyí, kè náh fɛ̃ n
pɩ n pi, tɛ́ Liyel wɔ tyí, kè kɩ fɛ̃ pɩ. Ǹmɔ tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, ǹtɛ, pépi-á tyi pól sah
ǹmɔ sȍ tɛ̃ yĩnnɛ.

* **10:19** 10.19 - Yah n tɛ Ekisode 20.12-16 sɔkɔ.

29 Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí
nɛ, névi nɛ̂-à fɛ̃ syi, ǹ kéte, ànɛ̂ ǹ yṹpyé, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ
sú, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɩ̃̀, ànɛ̂ ǹ swɛ̃y sah ńmɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy
sã́n yĩnnɛ,
30 tɛ̃ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̆kwɛ wɛ kèkõyṍ mɛ̀ sɔkɔ. À kɩ kétlo,
ànɛ̂ yṹpyé, ànɛ̂ yṹbí, ànɛ̂ wɛ̃́npɩ̃̀, ànɛ̂ swɛ̃y wɛ. À kɩ fṍhnɔ́
tɔ wɛ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ ńsɔ̃̂ kèkõyṍ sã́n sɔkɔ.
31 Nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ gbrolɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ
n pi nɛ tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́ nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ tɛ́lɔ́lɛ, pé náhnáh
kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ gbrolɛ.»

Yesu tɔ̃́ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

32 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̆kɩ̀ tɛ̃ n dɔkɔ n yuku
Yerusalɛmɩ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ n kɔ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú yahlɛ. Légbɩ̃́nɛ,
pé fɔkɔ mɛ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ. Tɛ́ nónó tɔ-á mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, tíkí sɔ̃̀ mɛ pè
tɛ̃. Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí ye kɛ̃kɩ pé yahlɛ,
à kyɩ tir nɛ̂-á kɩ à yĩni n tɛ̃ n pi, ké yah yo pè syah.
33 À nɛ: «Yé yah, á wɛ dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀.
*Névi Pi kɩ dahbɩ *sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel
ǹgbò wɛ̃̆kɩ̀ kwɔ́pú gbɔ̃̀. Pè kɩ à mɔ kũ kɔ̃, tɛ́ kɩ à dahbɩ Liyel
yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̂pú gbɔ̃̀.
34 Pépi kɩ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ kɩ n sĩn n mɔ ǹ yõ. Pè kɩ à ko
yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Tɛ́, ké sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ yuku.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃́-á nɛ̂ ni

35 Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, Sebede wɛ̃́npɩ̃̀lɛ, pè nɔ de Yesu tnɔ̂,
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, tir nɛ̂-á pé pɔ ní-ńsah ǹ tyí, páh mɛ
ké tyí nɛ, à kè pɩ pé tyí.
36 À mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè nɛ, pé pɩ pé tyí nɩ?
37 Pè mó yo ǹ tyí nɛ, wàh kyɩ yĩni tɛ̃ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí tyah sɔkɔ,
à yɛ pépi sɔkɔ nɛ núkú tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀, ní-ò mó tɛ̃ ǹ gbɛ̃̆yɩ̃̀nɛ̀
sɔ̃̀.
38 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂-á yé n ni, yé náh kè
pĩ. Yé se kɩ fɛ̃ wɔ ń wɔ wɔ wóh sɔkɔ, kɩ de wil yèvyãhrɩ
sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ?»
39 Pè mɛ à syah nɛ, páh kɩ tɛ̃ wɛ. À mɛ yo pé tyí: «Gbɩ ye,
yé kɩ n wɔ n pi ń wɔ wɔ wóh tɛ̃ wɔ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n de n wil n
pi yèvyãhrɩ sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ.
40 N̆tɛ, névi nɛ̂-á n tɛ̃ n pi ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ ànɛ̂ ń gbɛ̃̆yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀, képah
náh n wil n pi ńmɔ tyí. Kénɛ tɛ̃-ǹtã̀n kɩ pɔ névye kɔ̃ n pi,
Liyel-á sè tɔ̃ sah nónó yĩnnɛ.»

41 *Tȍ sȁhpú nɛ́pȋ gbãm tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye, tɛ́ yo pé tyí: «Yé pĩ nɛ,
sétáh mɛ̀ yõ kwlo yȍtãm-á pé kwil tãnnɛ n tɛ̃ n sah pé dyɔ dyɔ tɛ̃́nɛ, tɛ́ kwil nɛ́-ǹgbnɔ n mó pé tǎhkɩ̀lɛ n sah névye yõ.
43 Ǹtɛ, yépi tyí náh n pɩ n pi sɛ̃́. Gbɛ̃́ntɛ̃ náhlɛ, yépi sɔkɔ
nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé pɩ yȍtɛ̃́nɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pɩ yé tȍnpɩlɛ.
44 Tɛ́, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ kɩ tyí nɛ, pé yȍtɔ̃rí yah n kɔ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pɩ yé pól yɔ̃lɛ.
45 Tir yɔ́ náh, *Névi Pi náh pɔ nɛ, névye tȍlɛ n pɩ péwɔ
tyí. Ǹmɔ ye pɔ tȍ pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.»

Yesu yȉtȗ dɩ̋ Bartime yȉ yɩkɩ mɔ

46 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yeriko kwil. Yesu, ànɛ̂ ǹ *tȍ sȁhpú,
ànɛ̂ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á n wil kwil sɔkɔ gbȉ nɛ̂nɛ, yȉtȗ dɩ̋ yɔ́ sȍ mɛ
tɛ̃́nɔ́lɛ wɛ̃́gbalɩ sɔkɔ, mɛ n ni n syi. Time pídɩ̋ ye sȍ ǹnɛ, pè n ye Bartimelɛ.
47 Wǎh noh nɛ, Nasarɛti Yesu-á n sɔkɔ, à tyah n de n syi
nɛ, Yesu, *Davidi pídɩ̋, à pé yãm yah.
48 Képah sɔkɔ, náhnáh sȍ mɛ ǹ vyãhlɛ n tũ. Ǹtɛ, à tɔ̃ n
kah n de n syi nɛ, Davidi pídɩ̋, à pé yãm yah.
49 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu yĩn, tɛ́ nɛ, pè à ye yah. Pè mɛ yȉtȗ dɩ̋ ye yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ nɩ vɩ, à mó yuku, wǎh mɛ ǹnɛ n ye.
50 Dɩ̋-á képah tɛ̃ noh, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ milki, tɛ́ yɔkɔ syɩkɩ
ǹ gbyȇh yõ, à yuku Yesulɛ n yĩkɩ.
51 Yesu mɛ à piki yah: «Kû mɛ á nɛ, mé pɩ á tyí?» Yȉtȗ dɩ̋
mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, à kè pɩ, pé tɔ̃ nɛ n yah.
52 À mɛ yo ǹ tyí: «Nɛ n yuku, ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.»
Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yȉ yɩkɩ mɔ, à mɛ Yesu sȍ tɛ̃.

11

Yesu de dùkùlɛ Yerusalɛmɩ

1 Pǎh de n tɛ Yerusalɛmɩnɛ, pè sȍ mɛ yúkɛy Betefase ànɛ̂ Betani kwillɛ, Wólívyê sésân yɔ̃lɩ tnɔ̂. Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tȍ sȁhpú sɔkɔ nɛ́pȋ nímí wilki tõ,
2 tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil nɛ̂-á pé yahlɛ. Pàh kɩ kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pǎh kɩ ńkwɛ̃́ndyípírí yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ, névi náh dɔkɔ yah nɛ̂ yõ. Pè à dɛ pɔ.

3 Tɛ́, névi-à kɩ pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se, tɛ́ pè ǹnɛ n dɛ nɩ, pè
yo ǹ tyí nɛ, ǹ yétɔ̂̃-á mɛ Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃ dɩ̃́ tyí. Tɛ́ wǎh kɩ ǹ syɩ à
tɛkɩ mɔ núkúnúkú ásɔ̂̃.
4 Képah sɔkɔ, pè mó sɔkɔ, à kyɩ ńkwɛ̃́ndyíṕírí mɛ̀ wɛ
tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ kégbɔ́, gbô yɔ́ yah, wɛ̃̀kì gbɔ̀pɔ. Pè mɛ à
dɛ.
5 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́
pè ńkwɛ̃́ndyíṕírí mɛ̀nɛ n dɛ nɩ?
6 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ pè tɔ̃ sɔ̃́, pè képah yo no tyí. No
yɛ pè kɔ̃́, pè à dɛ sɔkɔ.
7 Pè mɛ pɔ ńkwɛ̃́ndyíṕírí mɛ̀nɛ Yesu tyí. Tɛ́ pé flɔ mɔ ǹ
yɔ̃, Yesu kɔ̃́ à dɔkɔ.
8 Névye náhnáh mó pé flɔ mɔ wɛ̃̀kì yɔ̃. Túkù mó fɔ̀kɔ̀nì
kɔ̃lɩ kyẽh sɔkɔ, à n mɔ n yuku wɛ̃̀kì yɔ̃ sɔkɔ.
9 Pǎh n yuku, nónó-á sɔ̃̀ mɛ n kɔ Yesu yahlɛ, ànɛ̂ nónó-á
mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, pè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ, mɛ yo tũ nɛ: «Wosanna,
Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃ Liyel yĩn pɩ gblò! Nɛ̂-á n pi ǹ yĩn yɔ̃, Liyel sãm mɔ
ǹ sɔkɔ!
10 Á sútó *Davidi tɔ̃́rí nɛ̂-á n pi, Liyel sãm mɔ ké sɔkɔ!
Wosanna, Liyel yĩn pɩ gblò yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ.»
11 Yesu-á de Yerusalɛmɩ sɔkɔ sɛ̃́, à kyɩ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ. Á kè yah kore vi, tɛ́ ǹ syɩ wil. Képah náh,
tyah-á pɔ n piri, à sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimínɛ
Betani kwil sɔkɔ.

Yesu léplɔ ye mɔ sènsóké yɔ́ yɔ̃

12 Ké dendallɛ, pǎh n wil Betani sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kwɛkɩ Yesu
tɛ̃.
13 Képah sɔkɔ, à mɛ sènsóké yɔ́ wɛ fíí mɩlɛ gbòp ké tyí. Á
mɛ nɔ de yah, pye-à kɩ n wɛ n pi ké tyí. Ǹtɛ, wǎh yĩni tɛ̃ ké
tnɔ̂, à kyɩ kè wɛ mɩrɩ ólɛ. Ké pye pɩ gbĩ́ náh sɔ̃̀ nɔ, képah ye.
14 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ, nɛ náh tɔ̃ ké pye
yɔ̃ n yah n pi póllɛ. Ǹtɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mó kè noh.

Yesulɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

15 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ. Yesu mɛ de *Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, à tyah yî yɑ̃̀mpu ànɛ̂ dwépúlɛ n
yĩni n wilki. Tɛ́ pɔ́ tũ̀pu tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ *sárká
kèpye yɑ̃̀mpu klɔ̌lɛ.
16 Tɛ́, à náh fɛ̃ syi vyɔ́ nɛ́tɛ̃̂ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃, à de kah Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ.
17 Tɛ́ tyah pélɛ n kwɔ, mɛ n yo pé tyí: «Kè náh mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ, ‹ńmɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ kɩ n ye kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo

kwlo pól névye níri pí-ńsahlɛ› di? Tɛ́, yépi mɛ pɔ kè pɩ
névye yõ vı̀nsyɩkɩpu tɛ̃-ǹsahlɛ.»*

18 Képah tɛ̃nɛ, *sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel
ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́pú-á kè noh sɛ̃́, pè tyah Yesu kònmɔ-ńsahlɛ
n yah n kɔ̃. Tɛ́, ǹ tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃, tir yɔ́ náh, ǹ kwɔ́nɔ́ tyí sɔ̃̀
mɛ nɔ tɔ́wû tyí.

19 Képah sɔkɔ, gbı̃́yı̃-á de, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wil kwil
sɔkɔ.

Sènsóké séswɔ̂ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ

20 Ké dendal séngbɔ̃́lɛ, pǎh pɔ n sɔkɔ, pè sènsóké mɛ̀ wɛ
kɔ́kɔ́nɔ́lɛ, à pɔ syɩ ké yɑ̃̀hnı̀ tyí.

21 Pyɛrɩ dyɔ́-á to kɔ̃ kélɛ, à yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò ɗı̃́, wǎh
sɔ̃̀ léplɔ ye mɔ sènsóké nɛ̂ yõ, à yah, ké pól-á kɔkɔ.

22 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé sɛ̃ Liyel yõ.

23 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí: Névi kɩ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃
mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku yal ásɔ̃̂, kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ.
Tɛ̃-à mɛ n sõ ńkɛ̃̂nɛ tɔ̀tɔ̀ ǹ nɩ sɔkɔ, tɛ́ mɛ sɛ̃ yı̃́ı̃ ké yõ nɛ, páh
nɛ̂nɛ n yo, kǎh kɩ pɩ, kè kɩ mó ńtyı̃́nɔ pɩ sɛ̃́ ǹ tyí.

24 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh kwáhdúkú nɛ̂nɛ n
yah n kɔ̃ Liyel tyí níri sɔkɔ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ, yáh ké wɛ tɛ. Kè
kɩ ńtyı̃́nɔ yé kɔ̃.

25 Ànɛ̂ tɔ̃, wâh yuku yı̃n n tyah níri pínɔ́lɛ, tɛ́ á ní-ò-à mɛ
pɩ de á tyí, kè yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah-à pɩ, yé sú Liyel nɛ̂-á yı̃̂nyõ,
à kɩ yépi tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. [

26 Ǹtɛ, yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃ ńkɛ̃̂nɛ, yé
sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.]»

Nɛ̂ wɛ̃̀kı̀lɛ Yesu kɔ̃, à tyi nɔ́pilɛ n pɩ

27 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, wǎh
mɛ n kɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, *sárká
wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́pú, ànɛ̂
yèwàhnı̀ pɔ ǹ tyí.

28 Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ yı̃n yõ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ nɩ?
Nɛ̂ se à kɔ̃ ké wɛ̃kı̀lɛ nɩ?

29 À mɛ yo pé tyí: «Mé kɩ tir núkú ólɛ yé piki yah. Yáh kɩ
ké yah yo ń tyí, nɛ̂ yı̃n yõ-á mé n pɩ tyi nɔ́pilɛ, mé kɩ kè yo
yé syah.

30 Yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ tɛkɩ mɔ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ névyelɛ n *wel n
wilki? Liyel se, tı̃̂ névye se? Yé yo ń syah.»

31 Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ, Liyel-á
tɛkɩ mɔ ǹnɛ, wǎh kɩ nɛ, tɛ́ kû se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?

* **11:17** 11.17 - Yah n tɛ Yesayi 56.7 sɔkɔ.

[32] Pé náh se mó tõ fɛ̃ n yo n pi nɛ, névye-á tõ ǹnɛ... Pè sȍ
mɛ tɔ́wû tíkílɛ n pɩ, képah ye. No pól sȍ mɛ n sõ nɛ, Nsyɔ̃nɛ,
*Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò kègbɩ-á sȍ ǹnɛ.
[33] Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó yo pé
tyí nɛ, nɛ̂ yĩn yõ-á pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, péwɔ tɔ náh mó kè yo
pè syah n pi.

12

Dȉvɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl sèm̀ìrkȉlɛ

[1] Képah náh, Yesu tyah n yãh pé tyí sèm̀ìrn sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Dĩ yɔ́ ye lésõ dȉvɛ̃ sésân sõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi. Tɛ́ kyɩ
tɛ́dáhkì yɔ́ yõ swɔ yɔ́ tũ, dȉvɛ̃ sésân pye yĩ́kí-ńsahlɛ. Tɛ́ mɛ
duke syíkípú tɛ̃-ǹsah mɔ. Képah náh, à swãh tɔ̃́pú tɔkɔ, à
pɔ swãh mɛ̀ dahbɩ pé gbȍ, tɛ́ pyě sɔkɔ kɔ́lɔ́.
[2] Sé pye gbɛ gbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ tȍnpɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ dȉvɛ̃ sésân
swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé tyí dȉvɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃, à pɔ
pé kɔ̃.
[3] Képah tɛ̃nɛ, dȉvɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tɛ̃ntȍ dĩ́ tɛ̃ ko, tɛ́
à fin mɔ, à sɔkɔ ǹ gbȍ kɔ́kɔ́lɛ.
[4] Swãh nɛ́tɛ̃̂ tõ tȍnpɩ yɔ́ tõ. Pé tõ kyɩ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à mɩkɩ
ǹ yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ.
[5] Swãh nɛ́tɛ̃̂ tõ ǹ syɩ ǹnî yɔ́ tɛkɩ mɔ n tõ. Ǹmɔlɛ, pè ǹmɔ
ko mɔ, tɛ́ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ pé náhnáh tyí: Pè pé túkù ko, tɛ́ pé túkù
ko mɔ.
[6] Nɛ núkú nɛ̂-á sȍ wũ sètɛ̃̂ dĩ́ tnô, ǹmɔlɛ, ǹ nìdè Pídĩ́ ye.
À ǹmɔ tɛkɩ mɔ pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, păh kɩ pé pi wɔ
yah sen ku.
[7] Ǹtɛ, swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á à wɛ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, pè
yah, ǹ gbɛ̃yȍpi-á n pi yɔ̀. Pè pɔ, pé à ko mɔ. Gbɛ̃kɩ mó pɩ
pépi tyílɛ.
[8] Tɛ́ dĩ́ pídĩ́ tɛ̃ ko mɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ milki dȉvɛ̃ sésân swãh
kahnɩnɛ.»
[9] Képah sɔkɔ, Yesu pè piki yah: «Sɔ̃́ mɛ dȉvɛ̃ sésân swãh
nɛ́tɛ̃̂ kɩ pɔ n pɩ n pi? À náh pɔ dȉvɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi
pól ko mɔ, tɛ́ kè dahbɩ n pi nósyɔ́ gbȍ di?
[10] Yé náh kè kar yah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃̂ sɔkɔ di? Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle,
képah pɔ pɩ dáhgbílɛ, wɔ̀kɔ̀ dáhgbennɛ.
[11] Képah n wil Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí.
Tɛ́ ápi tyí, gbɛ̃̀ndùnì tir ye kélɛ!›»*

* **12:11** 12.10 ànɛ̂ 11 - Yah n tɛ Yìgbìnì 118.22 ànɛ̂ 23 sɔkɔ.

12 Képah sɔkɔ, *Nsyifunɔ yɔ̏tãm tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̏ pĩ nɛ, pépi yɔ̃-á à mɩ sèmȉrkȉ mènɛ.
Tɛ́, tɔ́wû tíkí sɔ̏ mɛ pè tɛ̃. Pè mɛ yɛ ǹ yɔ̃, tɛ́ sɔkɔ.

Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɔ́rí tyílɛ

13 Képah náh, pè *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi náh névye túkù
wilki tɛkɩ mɔ Yesu tyí nɛ, pè kyɩ à mɔ yah píkínyahnɔ sɔkɔ.
14 Pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò ɗĩ́, páh pĩ nɛ, gbɩ ó kɔ́kɔ́-á
ǹmɔ n nɛ n yo. Ȁ náh tíkílɛ n pɩ névi yah. Ȁ náh névilɛ
n wah névi sɔkɔ. Wǎh gbɩlɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɛ̃kì yɔ̃.
Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ, pé à piki yah: Kè se yĩnɛ pé mɔ́rílɛ
*Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃, tĩ̂ kè náh yĩnɛ? Pé se sélɛ n
mɔ, tĩ̂ pé káh sè mɔ?
15 Ǹtɛ, Yesu sɔ̏ pĩ nɛ, nɛ̂-á pè n sɔ̃, képah náh pè n yo. Kǎh
pɩ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ, sɔ̃ se pɩ, tɛ́ pè pélɛ n mɔ n yah nɩ? Pè
pɔ pɔ́ mɛ̀ núkúlɛ, pé yah.
16 Pè mɛ pɔ́ núkúlɛ à kɔ̃. Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah
se, ànɛ̂ ǹ yĩnnɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yɔ̃ nɩ? Pè à syah nɛ,
Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃-á.
17 Képah tɛ̃nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n
kɔ̃ ǹ tyílɛ, pè mó Liyellɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pé gbɑ̏n
du ǹ wɛy mɛ̀ dùkùlɛ.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yúkúnwȉlnɔ́ tyí yɔ̃

18 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye nónó-á nɛ, lékyî náh n yuku n wil
n pi. Pé túkù pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ ńkɛ̃,
19 kwɔ́-ò ɗĩ́, *Moyisi-á Liyel tir kɔ̏nsàhnɔ́ mɛ̀ wɑ̃rkɩ sah pé
kɔ̃ nɛ, ɗĩ́ nɛ̂ tyí gbɛ̃ndĩ́-à mɛ, tɛ́ tɛ̃ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃nɛ,
ǹ gbɛ̃ndĩ́ mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. Ȁ wɛ̃npȉ dubi à kɔ̃,
nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nɛ́nkyíɗĩ́ náhnɛ.†
20 Tɛ́, ɗĩ́npȉ yísyɔ́-á sɔ̏ mɛ nɛ́pĩ̂ kwǎrnimi pé yɯ̃́ tyí. Nɛ́nkyí
tɛ̃-á sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃nɛ.
21 Ǹ sɔ̏ syɩ mɛ pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. Ǹ tɔ pɔ ku, tɛ́ à sah pi
kɛ̃nɛ. Tɔ̃-ò tɔ tyí pɔ pɩ sɛ̃.
22 Sɛ̃ntɛ̃ ó-á pɩ pé no tɛ́lɔ́ pól tyí. Tɛ́ nɛ́pĩ̂ kwǎrnimi nɔ́pi
pól-á ku pi kɛ̃nɛ. Pé kúntɛnɔ náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku.
23 Kàh pɩ sɛ̃, lékyî yúkúnwȉl sɔ̃́lɛ, pàh yuku, pi mɛ̀ se kɩ pɩ
nɛ̂ tyílɛ nɩ? Tir yɔ́ náh, pé nɛ́pĩ̂ kwǎrnimi pól-á à pĩ sêlɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Liyel wɛy pĩ́-ńkɛ̃, ànɛ̂ Liyel
tɛ̃nwɛnɔ pĩ́-ńkɛ̃ yĩn náh yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ di?

† **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Deteronɔmɩ 25.5-10 sɔkɔ.

25 Lékyî yúkúnwı̀l sṍlɛ, sê tɔ́kɔ́kı̀ náh mɛ, pɛ dékè náh mɛ. Névye kı mɛ, á kı nɛ *yı̂̃nyõ tɛ̃̀ntõbe sɔ̃́ pal tɛ̃̀-ǹsah.

26 Á yuku lékyî yúkúnwı̀lnɔ́ tyí sɔkɔ: Yé náh kè kar yah Moyisi sɛ́bɛ̃̂ sɔkɔ, fı̃́ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo, nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃́lɛ ké sɔkɔ di? Kè mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ́npɔ́ nɛ, Liyel-á yo Moyisi tyí: ‹Ǹmɔ ye Abrahmı Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakı Liyellɛ, ànɛ̂ Yakɔbı Liyellɛ.›‡

27 Vye Liyel ye ǹnɛ, lékyî Liyel náh. Sɛ̃́ ye yélɛ kàhnpilkintɛ̃̀nɔ́lɛ yɔ̀.»§

Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á gblò kal

28 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́-ò dı̃́ yɔ́ kénɛ yékâb noh. Á kè wɛ, Yesu tɛ̃́ wɛ kè yo plɛ Sadusɛ̃́ nɔ́pi tyí. Á mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃́ se kal sé póllɛ nı?

29 Á mɛ yo ǹ tyí: «Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah wɛ yɔ̀: ‹Á níkí kwɔ, Yisrayɛl: Ápi Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃ Liyellɛ, ǹmɔ núkúní ó ye Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃ Liyellɛ.

30 Ǹ tyí yı̃nɛ kè nɔ á tyí á nı póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, ànɛ̂ á tǎhkı̀ póllɛ.›*

31 Ké ní-ò wɛ yɔ̀: ‹Á ní-ò tyí yı̃nɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.›† Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ kal sépi nínɔ́lɛ.»

32 Wǎh yo sɛ̃́, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́-ò dı̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, pé kwɔ́-ò dı̃́! Tyi nónó-á à yo, gbı-á sélɛ. Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃nɛ, ǹmɔ núkúní ó-á Liyellɛ. Liyel yɔ́ náh tɔ̃ mɛ ǹmɔ tyí náh.

33 Ǹmɔ tyí-á yı̃nɛ kè nɔ á tyí á nı póllɛ, á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, á tǎhkı̀ póllɛ. Ánɛ̂ á ní-ò tyí mó nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ. Képah-á kı plɛ kal á yípɛ̃̂ ko sukɛ Liyel kɔ̃ *sárkálɛ, ànɛ̂ sárká duke tɛ́lɔ́ póllɛ.

34 Képah sɔkɔ, Yesu kè wɛ nɛ, ǹ lékã̋m-á nɔ, à ké yah wɛ tɔ̃ sah yo. Á yo ǹ tyí nɛ, à náh mɛ fíí *Liyel tɔ̃́rílɛ. Képah náh, névi náh tɔ̃ fɛ̃ syi à piki yah tir yɔ́lɛ.

Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔ n pı Davidi náh nɛnɛ dùkù nɛ̂nɛ?

35 Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, sɔ̃́ se pı, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́pú n nɛ n yo nɛ, *Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kı tɛkı mɔ, ǹmɔ-á kı pı *Davidi náh nɛnɛ nı?

36 Tir yɔ́ náh, Davidi ńtɛ̃ sɔ̃̀ kè yo *Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ nɛ,

---

‡ **12:26** 12.26 - Yah n tɛ Yɛkisɔdi 3.6 sɔkɔ. § **12:27** 12.27 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pı pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kı nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ. Tir yɔ́ náh, Liyellɛ, kyî Liyel náh ǹnɛ. * **12:30** 12.29 ànɛ̂ 30 - Yah n tɛ Deteronɔmı 6.4 ànɛ̂ 5 sɔkɔ. † **12:31** 12.31 - Yah n tɛ Levitiki 19.18 sɔkɔ.

Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo péwɔ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí nɛ:
«Kɔ̃ tɛ̃ ńmɔ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ,
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ
á gbáhsúkílɛ.»‡
37 Davidi ńtɛ̃-à ǹnɛ n ye ǹ Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à kɩ pɔ
n pɩ Davidi náh nɛnɛ? Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ wɛy mɛ̀nɛ
n nohnɩ Yesu tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.

Yesu nɛ, pè pé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́púlɛ

38 Wăh mɛ névye kwɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí: «Yé
yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́púlɛ. Fwɔ̀mɔn
ǹgbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pé n nɛ mɛ ké tyí nɛ,
névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̏n sɔkɔ.
39 Pě tɛ̃-ǹtɛ̏n ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃ *Liyel ní-ńtɛ̂n vɩ̀ sɔkɔ, ǹ
tɛ́ nɛ́-ǹgbnɔ tɛ̃-ǹtɛ̏nnɛ n yah n kɔ̃ yɔ̃ke ǹgbnɔ yɔ̃́-ńtɛ̂n sɔkɔ.
40 Ǹtɛ nɛ n syɩkɩ pɛ́kúsyɔ yɔ̃, pé gbɛ̏n yîlɛ n syi yɩ̃́nvɩ̌ sɔkɔ.
Ǹtɛ nírílɛ n pɩ yɔ̏sɛ̃̀kɩ̀lɛ nɛ, névye pé wɛ. Sɛ̃́ ye pé tukey kɩ
tuke képékè yɔ́.»

Pɛ́kúsê yãm nɛ yɔ́ nɩ̀vɩ̀ pɔ́lɛ Liyel kɔ̃

41 Légbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̏ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ yah, pɔ́
dáhnmɔ-ńsah kwâh gbɔ̀pɔ, tɛ́ névye pɔ́ dáhnmɔ dùkùlɛ n
yah. Tahbɩ náhnáh sɔ̏ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n dah n mɔ n pɔ.
42 Dǒ, pɛ́kúsê yãm nɛ yɔ́ pɔ, pɔ́ plɔ́ nɩ́nɔ́ dah mɔ. Sè sɔ̏ mɛ
núkú núkúnɔ nɩ́nɔ́ ɔ́lɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̏ sɛ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí: «Kègbɩ
yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyɩ, pɛ́kúsê yãm nɛ mɛ̀-á pɔ́ nɛ̂ dah mɔ
kwâh sɔkɔ, kè kal névye pɔ́l tyílɛ.
44 Tir yɔ́ náh, no pɔ́l pɔ́ yɔ̃ dòhnɔ̀nɔ́ ye, pè dah mɔ. Ǹtɛ,
ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yãm tɔ́lɛ, ǹ sahkɩ pɔ́l ye à dah mɔ, wăh nɛ pɔ nɛ̂
tɔ yɔ̃ n pi.»

13

Yesu Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyí yo sah

1 Yesu-á n wil *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
ǹ *tɔ̏ sɛ̃́hpú sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, à vɩ̀ ǹgbnɔ
nɔ́pi mɔ dùkù tɛ̃̀nɛ n yah, dyêh pèplɔlɛ dɛ́!
2 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á vɩ̀ ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ́nɔ́ wɛ kɛ̀! Sé pɔ́l
kɩ pɔ sɛkɩ. Dáhkɩ̀ núkú ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yɔ̃.»
3 Képah náh, Yesu kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Wɔ́lívyê sésân yɔ̃lɩ yɔ̃, Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yèsreynɛ. Wăh mɛ nɛ́npɔ́, Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyahkɩ,
ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Andrepi pɔ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ,

‡ **12:36** 12.36 - Yah n tɛ Yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ 110.1 sɔkɔ.

4 gbɪ̃́ nɛ̂ se tyi nɔ́pi pól kɩ n pɩ n pi nɩ? Ǹkɛ̃, à yo pé syah.
Tyi nónó se kɩ sé pɩ gbɪ̃́nɛ pé wɛ̃kɩ nɩ?

Yèvyãhrɩ tyah gbɪ̃́nɛ
5 Képah sɔkɔ, Yesu tyah n yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌ynɛ n
kyɔmɩ, nɛ káh yé pilki.
6 Névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yɪ̃n tɔkɔ n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á
*Kristalɛ. Pè kɩ névye náhnáh pilki.
7 Yâh mâl tyílɛ n nohnɩ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, yé gbɔ̀plɔ ànɛ̂ fɪ́ɩ́ sɔkɔ,
yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃. Sépi ye yɪ̃nɛ sè pɩ. Ǹtɛ, képah náh tɔ̃́nì
kèkɔ̃yɔ̋ tyɛ́nɔ́lɛ.
8 Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, yɔ̏tɛ̃ yɔ́ kɩ yuku yɔ̏tɛ̃
yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́, sétáh syahrɩ kɩ mɛ n pɩ tyahnɔ́ túkù sɔkɔ,
ànɛ̂ kwɛkɩlɛ. Kè kɩ mɛ, á kɩ nɛ sê kúrkì tɛ̃ gbɪ̃́ yɔ́nɔ́ sɔ̃́.
9 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ. Tir yɔ́
náh, névye kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ tukey tùkè-ǹtɑ̏n sɔkɔ. Pè
kɩ yélɛ n ko *Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n
pɔ yɔ̏tãm ànɛ̂ yɔ̏tãm ǹgbnɔ tyí ńmɔ yɪ̃nnɛ nɛ, yé pɩ ńmɔ
tàrfyɔ̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ.
10 Tɛ́ sépi-à pópó nɛ n pɩ, nìvìnì wɛy sɑ̋n ǹgbò yɪ̃nɛ ké nɛ
mɛ yo kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̋ kwlo kwlo pól névye tyí.
11 Ǹtɛ, pàh yé tɛ̃ n yuku pé gbɔ̏ dáhbí-ńsah, yé káh tɔ̃́nì yé
fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ tyi nónó yo n pi. Tyi nónó-à de yé fɔkɔ
légbɪ̃́nɛ, yé kɩ sépi yo. Tir yɔ́ náh, tyi nónó-á yé kɩ n yo n pi,
sè náh n wil n pi yépi tyí, sè n wil *Liyel Mírkí tyí.
12 Névye kɩ pé yṹpyé gbàhlɛ n dɛ n mɔ nɛ, pè pè ko mɔ,
súbí tɔ kɩ n pɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ pé wɛ̃́npì tyí. Wɛ̃́npì tɔ kɩ pé dúbípúlɛ
n fwo, kɩ pélɛ n dah n mɔ kũ sɔkɔ, pé ku ku tɛ̃nɛ.
13 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yɪ̃nnɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à ǹ tah
sah, à pɔ nɔ kɩ tyɛ gbɪ̃́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»

Yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ
14 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ - ǹtɛ, wɛy mè
kàrpu yɪ̃nɛ pè ké dùkù pɪ̃. À nɛ: «Yé kɩ yíkínɔ́ pí-ò képékè
wɛ fɪ̃́ yɔ́, à náh sɔ̏ yɪ̃nɛ tɛ̃nɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ. Légbɪ̃́nɛ, nónó-à
mɛ Yude, pè yɪ̃nɛ pè to de ymɔ sɔkɔ.
15 Névi nɛ̂-à mɛ gbɛ̃́ntɪ̂n yõ, tɛ̃-à tiki, à káh nɛ, páh n de
kwâhlɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀.
16 Nɛ̂-à se mɛ swãh sɔkɔ, à káh nɛ, páh pé syɩ n yuku
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah pé tɪ̂nnɛ.
17 Tɛ́ kénɛ sèpɪ̏n kɩ pɩ tyípékèlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ
nɛ́tãn tyí.

18 Képah ye, yé Liyellɛ n ni, kè káh pı ki sɔkɔ.
19 Tir yɔ́ náh, kénɛ sèpȉn kı pı yèvyãhrı ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃
náh wɛ yah, Liyel-á kèkõyő mɔ sɔ̃́, à pɔ syı núkúnúkú tyí.
Ȁnɛ̂ sɛ̃́nkɔ̃ náh tɔ̃ wɛ n yah n pi.
20 Ǹtɛ, Liyel ńtɛ̃-à mɛ ké yáhntɔkɔ-ńkɛ̃́nɛ nɛ, páh kı
wȉlkȉnɔ́ pı kénɛ sèpȉn sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ min náh náh n wil n
pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ, wǎh nónó yah tɔkɔ pı ǹ tyílɛ, pépi yĩ̀n ye à
wȉlkȉnɔ́ pı kénɛ sèpȉn sɔkɔ.
21 Képah ye, névi-à yo yé tyí nɛ, yé yah, *Krista-á mɛ ásɔ̂̃,
képah náh pı, wǎh mɛ wrɔ́ mɛ̀, yé káh sɛ̃ tɛ̃̀ yõ.
22 Tir yɔ́ náh, mìnyobe túkù kı n wil n pi, tɛ́ kı nɛ,
pépi-á Kristalɛ. Túkù kı mó tɔ̃ wil nɛ, pépi-á *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopulɛ. Pè kı gbȉl duke dukelɛ n pı, kı n yah n kɔ̃ Liyel
névye yáhntɔkɔnɔ ńtɛ̃ pílkí-ńsahlɛ, pàh náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi.
23 Képah ye, yépi tɛ̃̀ wɔlɛ, yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmı. Mé ye
sé pól kwãh yo sah yé tyí.

Névi Pi pɔ́nɔ́lɛ

24 Kénɛ sépĩ́n sɔkɔ, yèvyãhrı mɛ̀ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbĩ̀ kı pı
fɛ̃́ntũ̂nɛ, ńwɔ̃́ náh tɔ̃ n piki n pi,
25 ńwɔ̃́képye kı wil yĩ̂nyõ kı syıkılı, yĩ̂nyõ tǎhkìnɔ́ kı yike.
26 Ké légbĩ́nɛ, yé kı *Névi Pi wɛ, à kı n pi ńyîrn wrɔ́ ǹ
tǎhkì ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ.
27 Ȁ kı *yĩ̂nyõ tɛ̃̀ntõbe tɛkı mɔ kèkõyő yey yey pól sɔkɔ,
pè kı ǹ névye yáhntɔkɔnɔ tuke mɔ, à tɔkɔ yõ mɛ̀ tyí, á pɔ
syı yõ mɛ̀ tyí.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ sènsóké tyí yõ

28 Yé kè pĩ̀ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sènsóké n kɔ̃: Ni-à mɛ n kɔ ké
yȉngbȁn sɔkɔ, kě mı pı, yé n pĩ̀ nɛ, ki de gbĩ́-á nɔ.
29 Sɛ̃́nkɔ̃-ó ye: Yáh tyi nɔ́pi wɛ, sè n pı, yé pĩ̀ nɛ, *Névi Pi
pɔ́nɔ́-á de tɛ, wǎh mɛ yúkɛy.
30 Kègbı yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ́ névye pól náh
n ku n tɛ n pi, nɛ́ tyi nɔ́pi pól náh pı.
31 Yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh kı pɔ sɔkɔ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ náh n sɔkɔ n
pi póllɛ.

Liyel ó ye kèkõyő tyɛ sɔ̃́lɛ n pnɛ

32 Tɛ́ ké lésõlɛ ànɛ̂ ké gbĩ́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ̀: *Yĩ̂nyõ
tɛ̃̀ntõbe náh kè pĩ̀, Liyel Pi ńtɛ̃ tɔ náh kè pĩ̀. Sú núkúní ó ye
kè pĩ̀.
33 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmı, yé mó nɛ n yah. Tir yɔ́ náh, yé
náh ké pɔ gbĩ́ pĩ̀.

[34] Kè mɛ, á kɩ nɛ ɗɨ̃́ yɔ́ sɔ̃̋ n sɔkɔ kɔ́lɔ́, tɛ́ ǹ fɔ̃̋ dahbɩ ǹ tɛ̃̏ntõbe gbɔ̃̏. À pé pól nɛ núkú núkú wɛ̃kɩ pé tɛ̃̀nnɛ, tɛ́ yo gbô syíkí-ò tyí nɛ, à káh nɛ n dɔ, à nɛ n yah.

[35] Képah ye pɩ yépi tɔ nɛ n yah, tir yɔ́ náh, yé náh gbóntɛ̃ pɔ sɔ̃̋ pĩ: Kè kɩ pɩ ńvɨ̃̋nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ lénɩlɛ nɩ? Kè kɩ pɩ snɨ̃̌ gbo gbɨ̃̋nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ séngbɔ̃̋lɛ nɩ?

[36] Wàh n pi, à káh pɔ yé wɛ tɛ̃ dɔy sɔkɔ.

[37] Ǹtɛ, nɛ̂-á mé n yo yé tyí, mé kélɛ n yo no pól tyí: Yé nɛ mɛ n yah.»

14

Nsyifunɔ yɔ̃̏tãm mɛ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃

[1] *Pakɩ syáh-á n tyah yɨ̃́níntɛ̃nɔlɛ, ké tɛ́y sɔ̃̏ wũ sèpɨ̃̏n nínɨ̃̀, tɛ́ Pakɩ ànɛ̂ sɛ̃-ǹkɛ̃̂ búrn syáh kɩ n syah n pi. Légbɨ̃̋nɛ, *sárká wɨ̃̏lkɨ̃̏pu yɔ̃̏tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̃̏ mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ yɨ̃̋nvɨ̃̌ sɔkɔ, ǹ kònmɔ mɔ tɛ̃̏nɛ.

[2] Pè sɔ̃̏ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, pé náh fɛ̃ tir mɛ̀ pɩ n pi syáh syáhnɔ́ sèpɨ̃̏n sɔkɔ, kǎh kɩ fɛ̃ kwil névye fɔ̀kɔ̀vyã̏hnɩ̀ yilki mɔ kègbɩlɛ.

Sê yɔ́ pɔ làsèkwěl mɔ Yesu yõ

[3] Ké lésõlɛ, Yesu sɔ̃̏ mɛ Betani kwil sɔkɔ, *tótɛ̃ ɗɨ̃́ Simo gbô sɔkɔ. Wǎh sɔ̃̏ mɛ yɔ̃̋nɔ́ sɔkɔ gbɨ̃́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ de yuku pé tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ, làsèkwěl dan tahlɛ ké yɨ̃̋nɛ. À ké yah yɩkɩ mɔ, tɛ́ ké kwɛ mɔ Yesu yõ.

[4] Nónó-á sɔ̃̏ mɛ nɛ́npɔ́, kè náh sɔ̃̏ nɔ túkù tyí. Pè yuku n yo wɛ̃ tyí nɛ, kû se pɩ, tɛ́ à làsèkwěl mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃́ nɩ?

[5] Kǎh kɩ sɔ̃̏ fɛ̃ yãm, kɩ kah pɔ́ plɔ́ kyɛtɔ̃ní yõ, tɛ́ kɩ sélɛ yãmtãm kɔ̃. Tɛ́ mɛ pé fɔkɔ vyã̂h pi mɛ̀nɛ kègbɩlɛ.

[6] Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yɛ ǹ yõ! Kû pɩ, tɛ́ yé ǹ yahlɛ n vyã̂h? Tyi pèpɛy ye à pɩ ńmɔ tyí sɛ̃́ yɔ̀.

[7] Ǹtɛ, yãmtãm kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sõmɛsɔ̃̋. Yé kɩ fɛ̃ pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí, kàh nɔ yé tyí gbɨ̃́ nɛ̂nɛ. Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh n mɛ n pi yélɛ sõmɛsɔ̃̋.

[8] Pi mɛ̀ pɩ pɩ tɛ̃ ye à pɩ. À kwã̂h tɛ̃ làsèkwěl mɔ ńmɔ wil yõ. À kè tɔ̃ sah tɛ diki sɔkɔ dáhnmɔ yɨ̃nnɛ.

[9] Mé kɩ kè yo yé syah kègbɩ yõ nɛ, kèkõyɔ̃̋ pól sɔkɔ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃̋n-à n yo ńyã̂h, pi mɛ̀-á nɛ̂ pɩ, képah tɔ kɩ n yo. No dyɔ kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Yudasi vɨ̃̀nɔ́lɛ Yesu náh

10 Yudasi Yisikaryɔtilɛ, Yesu *tɔ̀̃ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̀̃ ǹnɛ. Ǹmɔ sɔkɔ à kyɩ yo *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̀̃tãm ǹgbnɔ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ Yesu dahbɩ pé gbɔ̀̃.
11 Kăh pɩ sɛ̃́, ǹ wɛy mɛ̀ nóhnɔ́ kah nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ pɔ́ dan yɔ́lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yudasi-á pɩ sɔ̃́, tɛ́ à dahbɩ n pi pé gbɔ̀̃, à tyah képah sɔ́kɔ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke pɩ

12 Sɛ̃-ǹkɛ̃́ búrn syáh tyah sɔ̃́lɛ, Yesu *tɔ̀̃ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ *Pakɩ yõke pɩ ǹ tyí nɩ? *Nsyifunɔ ńkɛ̃́nɛ Pakɩ képyɛ̂nnɛ n ko lésõlɛ, képah ye.
13 Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ nímí wilki tõ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil sɔkɔ. Pàh kɩ de n tɛ, păh kɩ dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, à kɩ mɛ ni pɩ̃́n twah. Pè ǹ sɔ̀̃ tɛ̃.
14 Wàh kɩ kyɩ de gbô nɛ̂, pè yo kénɛ gbô nɛ́tɛ̃́ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́-á nɛ, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé kɩ pɔ n yõ n pi Pakɩ yõkelɛ ànɛ̂ pé tɔ̀̃ sɑ̃́hpúlɛ nɩ?
15 Wăh kɩ pè wɛ̃kɩ yɩ̂̃nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. Yíyɩ̀n pól-á kɩ mɛ tɔ̃́nsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ-á pè kɩ Pakɩ yõke pɩ pé tyí.
16 Wăh yo sɛ̃́, ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú kyɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pè ńtyɩ̃́nɔ kyɩ tyi pól wɛ, wăh sɔ̀̃ kè yo sɔ̃́ pé tyí. Pè mɛ Pakɩ yõke pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, ńvɩ̃́-á pɔ nɔ, à pɔ de ànɛ̂ ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimínɛ.
18 Păh sɔ̀̃ mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, kègbɩ yõ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á kɩ pɔ n vi n pi péwɔ náh, nɛ̂-á mɛ n yõ pélɛ fɩ̃́ núkú.
19 Ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú-á képah noh, pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè tyah ǹnɛ n piki yah núkú núkúlɛ. Ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ, ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ?
20 À yo pé tyí: «Yépi nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ tɛ̃ngbil núkú sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye.
21 Kègbɩ yõ, *Névi Pi kɩ n ku n pi, sɔ̃́-á sɔ̀̃ *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ, tyípékè ǹgbɛ̃ ye kélɛ ǹ gbàh dɛ́nmɔ-ò tyí! Ǹ dúbí-ńkɛ̃́ ye náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ dúbínɔ́ yõ.»

Yesu yõke tɛ́ynɛ

22 Képah sɔkɔ, yõke yõ gbɩ̃́nɛ, à búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kɩ kwɔkɩ dibi pè kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí: «Yé syi kélɛ, ńmɔ wil ye.»

23 Képah náh, à mɛ ďìvɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ ďìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ,
tɛ́ wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kélɛ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pé pól wɔ ké sɔkɔ,
24 tɛ́ yo pé tyɩ́: «Képahlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ névye yégbékè
kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ kwɛ tɔ́wû yĩnnɛ.
25 Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ kègbɩ yɔ̃: Mé náh tɔ̃ ďìvɛ̃ wɔ n yah
n pi. Mâh pópó ďìvɛ̃nɛ n wɔ tɔ̃ ńtɔ̃, ďìvɛ̃ sɑ̃́n yɔ́ ye *Liyel
yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ tyah sɔkɔ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ pé tyɩ́ sɔkɔ

26 Képah náh, pè Liyel gbílkínɔ́ yì gbɩ. Pǎh gbɩ tɛ, pè yuku
Wólívyê sésân yɔ̃lɩ yɔ̃.
27 Pǎh kyɩ nɛ́npɔ́, à yo pé tyɩ́: «Yé pól kɩ ńmɔ yahle n pi.
Sɔ̃-á *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah nɛ, yípɛ́nfɛ̃-á kɩ ko mɔ, tɛ́
yípɛ̂y pól-á kɩ to karkɩ gbɔ̀plɔlɛ.»*
28 Képah náh, à tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyɩ́: «Mâh pɔ yuku ń
kɥ̃́ntɛnɔ náh gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɩ kyɩ yélɛ n syɩkɩ Kalile sɔkɔ.»
29 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃́ à yahle,
péwɔ tɛ̃́ wɔ náh à yahle n pi.
30 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, páh kélɛ n yo ǹ tyɩ́ kègbɩ yɔ̃,
kwɛy lékɑ̃̂h mɛ̀ sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kɛ nínɔ́, wǎh kɩ
mɛ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pĩ.
31 Ǹtɛ, Pyɛrɩ tɔ̃ kè tɔ̃ yo yɩ̃̃́ ǹ tyɩ́ nɛ, kũ fyé-à sɔ̃́, páh kɩ ku
ǹnɛ. Pé náh n yo n yah n pi póllɛ nɛ, pé náh ǹnɛ n pnɛ. Pé
no tɛ́lɔ́ pól tɔ yo sɛ̃́.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Yesemani sɔkɔ

32 Képah náh, pè sɔkɔ tyah yɔ́, ńyɑ̃h-á pè n ye Yesemaninɛ.
Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, à yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ, pè tɛ̃ ásɔ̃̂,
pé mó kyɩ Liyel ni pɔ.
33 Wǎh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́
légbɩ̃́nɛ, ǹ fɔkɔ sɔ̃̀ mɛ fɛ̃kɩ, tɛ́ tíkí mɛ à kah tɛ̃.
34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyɩ́: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, kè sɔ̃́ ńnɛ
n ko. Yépi tɛ̃ ásɔ̃̂, tɛ́ yé káh nɛ n dɔ!»
35 Tɛ́ yuku yah tɩ̃̂nnɛ kwéy, à kyɩ gbètukunɔ di, tɛ́ yo Liyel
tyɩ́ nɛ, kàh kɩ fɛ̃ pɩ n pi, à pé wilki kwlɔ́nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ.
36 À tɔ̃ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Aba, bɔ̌, tyi pól mɛ áwɔ gbɔ̃̀.
Ǹmɔ wilki yèvyɑ̃hrɩ mɛ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ńmɔ
dyɔ yɩ̃̃́ tɛ̃ káh pɩ, tɛ́ áwɔ tyɩ́ mó pɩ.»
37 Wǎh nírí pɩ tɛ, à ǹ syɩ pɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ tɔ̃́mɩ́ nɔ́pi tnɔ̂,
à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. À yo Simo Pyɛrɩ tyɩ́: «Á mɛ n dɔ kɛ̀?
Á náh tɛ̃ wɛ yah kwéy kè nɔ lɛ́r núkú ńtɛ̃nɛ kɛ̀.

* **14:27** 14.27 - Yah n tɛ Sakari 13.7 sɔkɔ.

38 Yé gbah tɛ̃ yé nɛ n yah, yé mó Liyellɛ n ni, yé káh pɔ
*sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ syi. Fɔkɔ sõnɔ pèpɛy mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ ké
pɩ́nɔ́ tǎhkɩ̀ náh mɛ ǹ sɔkɔ.»
39 Wǎh yo tɛ pé tyɩ́ sɛ̃́, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ tɔ̃ kyɩ níri pɩ gben
tɛ̃ tyɩ́ kɔ̃lɛ.
40 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂ ńtɔ̃. Â pɔ pè wɛ,
dɔy mɛ tɛ̃ wɛ pé tyɩ́. Yo yo tir náh tɔ̃ wɛ pé tyɩ́.
41 Wǎh tɔ̃ kyɩ pɔ kɛ tɔ̃́-òlɛ, à yo pé tyɩ́: «Yé mɛ sɛ̃ tɛ̃ yélɛ
n mɩ kɛ̀? Kè tyɛ! Ké gbɩ̃́ nɔ. Núkúnúkú, *Névi Pi kɩ dahbɩ
nɛ́pêl gbɔ̃̀.
42 Yé yuku á sɔkɔ! Yé yah, névi nɛ̂-á ńmɔlɛ n dahbɩ pé
gbɔ̃̀, tɛ̃ pɔ tɛ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

43 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à náh tɔ̃́nɩ̀ yo tɛ, tɛ́ Yudasi,
nɛ̂-á ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ́ sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yɩ̃n mɛ́fwóbé
nɛ́kwɩ̃́nkɩ́ yɩ́syɔ́ yah, à pɔ kèkɩ̂rn ànɛ̂ léplólɛ pé gbɑ̃̏n. *Sárká
wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tɑ̃m ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂
yèwàhnɩ̀ ye sɔ̃̀ tɛkɩ mɔ pélɛ.
44 Tɛ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, à sɔ̃̀ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ
pè wɛ̃kɩ sah. Â nɛ, páh kɩ pɔ wɛkɩ nɛ̂ tyɩ́ tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á.
Pè à tɛ̃, pè mó ǹnɛ n kyɔmɩ n yuku pallɛ.
45 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pɔ yɩ̃ni tɛ̃ Yesu tyɩ́, à wɛkɩ ǹ tyɩ́
nɛ, pé kwɔ́-ò ɗɩ̃́, tɛ́ núkú à pɔrɩ tɛ̃.
46 Kǎh pɩ sɛ̃́, no nɔ́pi núkú pɔ tuke Yesu yɔ̃, à à tɛ̃.
47 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ núkú ǹ kèkɩ́rkɩ̏ yɔrɩ dɛ, à sárká
wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ níkɩ́ kɔ̃ kɑ̃m.
48 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah
kèkɩ̂rn ànɛ̂ léplólɛ yé gbɑ̃̏n, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ.
49 Swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yé wrɔ́ *Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ yé náh ń tɛ̃.
Ǹtɛ, tyi nónó-à yo *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sépi pɩ́ntũnɔ yɩ̃n
ye.»
50 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pól to karkɩ, tɛ́ à sah.
51 Tɛ́ kètɛ̃̀npɩ̏kɩ̏ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, fwɔ̀pɩ̃n núkú ó ye sɔ̃̀
à pil. Pè à tɛ̃ ǹ fwɔ̀pɩ̃n tyɩ́,
52 à mó kè fe dɛ mɔ, tɛ́ to sɔkɔ ǹ sènpũ̏nɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah

53 Képah náh, pè Yesu tɛ̃ yuku *sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tɛ̃ ǹgbɛ̃
gbô. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂
yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ.

54 Tɛ́ Pyɛrɩ sȍ mɛ Yesu sȍ tɛ̃ wil fɩ́ɩ́ sɔkɔ, à pɔ wɛ de sárká
wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô, à kyɩ nyàhlɛ n wnɛ gbô táh sɔkɔ ànɛ̂
yȍtɛ̃ ɗɩ́ tȍnpɩbɩlɛ.
55 Sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu
pól sȍ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé tir yɔ́ wɛ sah Yesu yõ, pé à wɛ
ko mɔ. Ǹtɛ, pè náh mɛ vȉ-ǹsah wɛ ké tyɩ́.
56 Tir yɔ́ náh, mìnyobe tàrfyɔ̀nɔ́ náhnáh sȍ mɛ. Pé náhnáh
sȍ mɛ n wil mìnìnɛ n yo n sah ǹ yõ. Tɛ́ pépi ńtɛ̃ náh sȍ mɛ
sah wɛ̃ tyɩ́ yõ.
57 Túkù mɛ n yuku lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ,
58 páh noh à mɛ n yo nɛ, péwɔ-á kɩ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mè
sɔ, nɛ̂-á névi mɔ, tɛ́ kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃́nì wrɔ́, nɛ̂ náh n pɩ
n pi névi gbȍ mɔnɩnɛ.
59 Ǹtɛ képah fyé yõ, mìnyobe tàrfyɔ̀ nɔ́pi náh mɛ sah tɩ́rr
wɛ̃ tyɩ́ yõ.
60 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yȋn no pól
yah, tɛ́ Yesu piki yah nɛ, tir kó mɛ ǹ tyɩ́ yo yo tɛ̃́nɛ nɩ, pǎh
mɛ tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ yõ?
61 Ǹtɛ, Yesu náh vi mɔ ǹ tyɩ́, à náh tir yɔ́ yo ǹ tyɩ́. Sárká
wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se *Kristalɛ,
Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ tɛkɩ mɔ nɩ? Liyel, nɛ̂-á pé pól mɛ n
gbilki, ǹ dɔ́rɩ́ pi se ǹnɛ nɩ?
62 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Àwe, ńmɔ ye. Tɛ́ yé kɩ *Névi Pi wɛ
kɔ̃́ntɛ̃́nɔ́lɛ tyi pól Tɛ̃ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ, kɩ mɛ n tiki n pi ńyȋrn
sɔkɔ.»†
63 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ fɔkɔ kah vyãh.
Fɔ̀kɔ̀vyȁhnì tɛ̃ tyɩ́, à ǹ fwɔ̀mɔn yɔrɩ tɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pè se
noh nɩ? Tàrfyɔ̀ yah yah tɛ̃ náh tɔ̃ mɛ ké sɔkɔ.
64 Pè kó Liyel tyɩ́ wɛ́kɩ́ndenɔ noh ǹ tyɩ́ nɩ? Pè se nɛ, pé pɩ
sɔ̃ ǹnɛ nɩ? Névye pól yuku yo nɛ, wǎh yȋnɛ kònmɔnɔlɛ.
65 Pé túkù yuku n sȋn n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè ǹ yah vike tũ,
tɛ́ ǹnɛ n mɩkɩ n pɔ gbɛ̃̀nkukurinɔ́lɛ. Tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yo pé
syah, nɛ̂-á mɩ ǹnɛ. À kè sãh n pȉ. Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu
tȍnpɩbɩ Yesu tɛ̃ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.

Pyɛrɩ nɛ, pé náh Yesu pȉ

66 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sȍ mɛ gbyɛ̂h sȍ, gbô táh sɔkɔ. Tɛ́
*sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍnpɩ pi yɔ́ pɔ.
67 Wǎh Pyɛrɩ wɛ à mɛ nyàhlɛ n wnɛ, à à gbah yah, tɛ́ yo
ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ tɔ-á sȍ mɛ Nasarɛti kwil Yesulɛ!

† **14:62** 14.62 - Nɛ̂-á Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò yo sah Daniyɛl 7.13 sɔkɔ, Yesu nɛ, pé gblɔ̃y tyɩ́-á pé n yo.

68 Ǹtɛ, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ́ nɛ, pé náh à pĩ, péwɔ ńtɛ̃
náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syɩ́kɩ́-ńsah wɛ dɛ́. Wǎh yo sɛ̃́, à wil kyɩ
yĩn kélé yah.
69 Képah tɛ̃̀nɛ, pi mɛ̀-á tɔ̃ kyɩ à wɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à
tɔ̃ képah núkú ó yo pé tyɩ́ nɛ, dĩ́ mɛ̀nɛ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á!
70 Pyɛrɩ mɛ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Dǒ, névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́,
pépi tɔ̃ tyah n yo Pyɛrɩ tyɩ́ nɛ, yékȃ̂b náh n mɛ ké sɔkɔ. Wǎh
n wil Kalile sɔkɔ, no nɔ́pi sɔkɔ nɛ yɔ́-á ǹ tɔlɛ.
71 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̃̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, dĩ́ nɛ̂
tyɩ́-á pè n yo pé tyɩ́, pé náh ǹnɛ n pnɛ gbógbó.
72 Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo kɛ ní-òlɛ. Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ
to kɔ̃ Yesu wɛy tyɩ́lɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ tyɩ́ nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó
n gbo kɛ nínɔ́, wǎh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, pé náh
péwɔ pĩ. Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, wǎh képah sõ, à tyah n gbo.

15

Pè Yesu tɛ̃ yuku Pilati tyɩ́

1 Képah sɔkɔ, séngbɔ̃́ púpúlɛ, *sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀nɛ, pépi
pól ye sɔ̃̀ pɩ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu yɔ̃̀tãmnɛ. Pépi wɛ̃ tuke
mɔ Yesu tyɩ́ sɔkɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, pè à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ
*Pilati gbɔ̃̀ dahbɩ.
2 Pilati mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ nɩ? À
mɛ yo ǹ tyɩ́: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
3 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ mɛ lékàhlɛ à kɔ̃
tyi náhnáh sɔkɔ.
4 Képah náh, Pilati mɛ tɔ̃ à piki yah nɛ, à kó tir yɔ́ yo n pi
nɩ? Tyi nónó pól-á n yo n sah ǹ yõ, à kó sè noh nɩ?
5 Ǹtɛ, à náh tɔ̃ vi mɔ. Képah Pilati yáh-ńsah tyɛ.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

6 Ye ye póllɛ, *Pakɩ syáh-à n syah, *Pilati ńkɛ̃́nɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ núkú yɔ́ fin mɔ, nɛ̂ tyɩ́-á nɔ tɔ́wû tyɩ́.
7 Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ Pilati tȋ̂nnɛ gbĩ́ nɛ̃̄nɛ, dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè n ye Barabasilɛ, ànɛ̂ pé nolɛ. Pè sɔ̃̀
nɛ́kókè mɔ gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ yahle sàhnɔ́lɛ *Wromɛnɔ tyɩ́
yõ.
8 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû yuku kyɩ de Pilati tȋ̂nnɛ, à kyɩ tyah ǹnɛ
n ni nɛ, wǎh dar, tɛ́ tir nɛ̂nɛ n pɩ pé tyɩ́ Pakɩ syáhnɔ́ sɔkɔ,
wǎh náh kè pɩ pé tyɩ́.
9 Pilati mó yo pé tyɩ́ nɛ, pè se nɛ, pé *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
fin mɔ nɩ?

10 Á sȍ kè pĩ nɛ ńkɛ̃, dyɔ yɔ́nɔ́-á *sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ kɔ̃ pè Yesu dahbı péwɔ gbȍ.

11 Tɛ́ sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ sȍ mɛ gbah tɛ̃ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ nɛ, pè yo nɛ, à Barabasi wilki fin mɔ pé kɔ̃.

12 Pilati pè piki yah tɔ̃ ńtɔ̃ nɛ, sɔ̃̏ se pé kı pı dı̃́ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á pè n ye Nsyifunɔ yȍtɛ̃̏nɛ nı?

13 Pè tɔ̃ gbo mɔ, tɛ́ mɛ yo: «Yé à syı *dahnı yõ!»

14 Pilati yo pé tyı́ nɛ, tyı́pékè nɛ̂ se à pı nı? Pè tɔ̃ tɔ̃ gbo mɔ náhnáh ńkɛ̃, à syı dahnı yõ.

15 Képah sɔkɔ, Pilati Barabasi fin mɔ. Á sȍ mɛ tɔ́wû nı̀vı̀lɛ n yah n kɔ̃, képah ye. Á pè kɔ̃ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹnɛ sràhsyı́bı́ kɔ̃ nɛ, pè kyı à syı dahnı yõ.

Sràhsyîbî kɔ̃́lɛ Yesu ko

16 Képah tɛ̃̏nɛ, sràhsyı́bı́ Yesu tɛ̃ yuku gbô nıyɔ̃́ yȍtɛ̃ dı̃́ tɛ̃-ǹsah, tɛ́ pé no pól ye tuke mɔ.

17 Pǎh kı pı sɔ̃̏, tɛ́ kı kɔ̃́lɛ à wɛ n ko n pi, pè fwɔ̀mɔn syẫh pèpɛy yɔ́ mɔ à kɔ̃ tɛ́, yȍkɔ̃ pı pȁ̃n yı̂lɛ, à dyı à kɔ̃ tɔ̃̏rı́ yɔ̃́kúrı́ swɔ.

18 Tɛ́ tyah n yo ǹ tyı́ nɛ, páh n wɛkı ǹ tyı́, *Nsyifunɔ yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃,

19 tɛ́ ǹnɛ n mıkı ǹ yõ sɔkɔ gbè-ńsı̃nnɛ, tɛ́ n sı̃n n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè gbètukunɔ di, à kɔ kwı̃nki sétáh ǹ yah sɔkɔ.

20 Pǎh kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔn syẫh mɛ̀ dɛ ǹ wil. Tɛ́ tɔ̃ ǹ flɔ tɔkɔ mɔ à kɔ̃. Képah náh, pè wil ǹnɛ kégbɔ́ sɔkɔ ǹ syı yı̃nnɛ *dahnı yõ.

Pè Yesu syı dahnı yõ

21 Sirɛni nɛ yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Simolɛ, Alɛkisãdre ànɛ̂ Wurfu súlɛ. Légbı̃́nɛ, ǹmɔ sȍ mɛ wil swãh, mɛ pɔ n sɔkɔ. Sràhsyı́bı́ à kyı̃ mɔ, à Yesu syı syı *dahnı mɛ̀ twah.

22 Pè yuku Yesulɛ tyah yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á pè n ye «Kolkɔtalɛ», yȍgbèkè tyahlɛ.

23 Tɛ́ pè mɛ syıbı yɔ́ fɛ̃kı mɔ dȉvɛ̃ sɔkɔ à kɔ̃ nɛ, à wɔ, tɛ́ à yahle.

24 Képah náh, sràhsyı́bı́ à syı dahnı yõ, tɛ́ mɛ ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi wɛ̃ tyı́.

25 Pǎh à syı gbı̃́ nɛ̂nɛ, gbı̃ mɛ pɔ̃̏ntɔ̃kı sɔkɔ.

26 Pǎh à syı yõ nɛ̂ yõ, pè kè wãrkı syı ǹ yȍtah sésár sɛ́nɔ́ yõ nɛ: «*Nsyifunɔ yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃».

27 Tɛ́ mɛ tɔ̃ kèlékɛ̃ névye nɛ́pı̂̃ nı́mı́ syı dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔ, ǹ gbȍyȍ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̏yı̏nè sȍ. [

28 Képah sɔkɔ, nɛ̂-á yo sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃̂nɔ́ sɔkɔ nɛ: «Pè à mɔ kõ tyípêl pípú sɔkɔ»*, kè ńtyı̃́nɔ pı sɛ̃́.]

29 Képah tɛ̃́nɛ, wɛ̃́kɔbı sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ n sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yõlɛ n kal, mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ, ɔ̃̄ɔ̃̄, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ, páh kı *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ, tɛ́ kı kè tɔ̃ mɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nı̀ wrɔ́,
30 à ǹ gblɔ̃̌y pwah n mɔ, à mó tiki dahnı yõ!

31 Képah núkú-ó ye, *sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃́kı̀ kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, wǎh névye túkù pwah mɔ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y pwah n mɔ!
32 Ǹmɔ-à kı nɛ Liyel-á nɛ, páh kı nɛ tɛkı mɔ Yisrayɛl yɔ̃̀tɛ̃́nɛ, à tiki dahnı mɛ̀ yõ! Páh kı képah wɛ, páh kı sɛ̃ ǹ yõ. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, pépi tɔ mɛ ǹnɛ n gbyɔ.

Yesu kúnɔ́lɛ
33 Gbı̃̀ntɔ̃ pɔ̃́lɛ, lékẫh mɔ sétáh pól yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ gbèkãm gbı̃́ tyí.

34 Gbèkãm gbı̃́-á nɔ, Yesu kah de syi, tɛ́ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Képah n yo nɛ: «Ńmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kû pı, tɛ́ á ń fin mɔ?»

35 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ tɛ́ kè noh, pé túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, pè tɔkɔ noh, wǎh mɛ *Yelilɛ n ye.
36 Képah sɔkɔ, pé sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ to kyı sènsúkúrí tɔkɔ dahbı wilki yɔ̃̀yɔ̃̀kı̀ ni sɔkɔ, à dyı gbey yɔ́ vyãh tyí, à pɔ nɔ ǹ tyí nɛ, à wɔ, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, pé ye yah ǹkàh Yeli-á kı ńtyı̃́nɔ pɔ à tiki mɔ n pi *dahnı mɛ̀ yõ nı?
37 Képah náh, Yesu mɛ de syi, tɛ́ pyě ku.
38 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ nɛ̂-á *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh dibi nínɔ́, kè tɔ, à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah, à pɔ syı sétáh tyí.

39 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ ɗı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ yı̃́nntɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ ǹ ku dùkù wɛ sɛ̃́, à nɛ: «Gbı yõ, ɗı̃́ mɛ̀nɛ, Liyel pi ye ńtyı̃́nɔ sɔ̃̀ ǹnɛ.»
40 Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ yı̃n tɛ̃ fíí, mɛ n yah. Pépi wrɔ́ sɔkɔ Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Mari nɛ̂-á Nsyakı pir ànɛ̂ Yose yũ̃́nɛ, ànɛ̂ Salome sɔ̃̀ mɛ.

41 Pépi ye sɔ̃̀ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀lɛ n pı Kalile sɔkɔ. Syɔ́ kwı̃nki yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ yuku ǹnɛ Yerusalɛmı sɔkɔ.

Yesu yı̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

---
* **15:28** 15.28 - Képah sɔ̃̀ yo Yesayi 53.12 sɔkɔ.

42 Pǎh Yesu ko mɔ sɔ̋ nɛ̂ ńvɩ̃́nɛ, ké dèndal ye sɔ̏ pɩ
*Nsyifunɔ *mɩ mɩ yòhlɛ.
43 Arimatɩ kwil nɛ yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Ǹmɔlɛ,
Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛ pèpɛy yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. Ǹmɔ tɔ
sɔ̏ mɛ *Liyel tɔ̃̋rɩ́ pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ. Ǹmɔ ǹ nɩ syãh, à kyɩ Yesu
lékó ni *Pilati tyɩ́ nɛ, à ǹnɛ pé kɔ̃, pé kyɩ à yɩ̃.
44 Pilati-á noh nɛ, Yesu-á núkú ku tɛ, kè ǹ yáh-ńsah tyɛ. À
sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̋ ye pɔ piki yah nɛ, ǹ kúnɔ́ di se mo nɩ?
45 Wǎh ké gbɩ noh tɛ sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̋ tyɩ́, à mó wɛ̃̀kɩ̀lɛ
Yosɛfu kɔ̃ nɛ, à kyɩ Yesu lékó tɔkɔ.
46 Képah sɔkɔ, Yosɛfu kyɩ fwɔ̀pɩ̃n dwe. À kyɩ Yesu lékó dɛ
*dahnɩ yɔ̃, tɛ́ à plo fwɔ̀pɩ̃n mɛ̀ sɔkɔ, à dah mɔ diki sɔkɔ, nɛ̂-á
tũ tɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ vike ké yah.
47 Légbɩ̃́nɛ, Makadala Mari ànɛ̂ Yose yṹ Mari mó Yesu
dáhnmɔ-ńsah yah pɔkɔ mɔ sah.

16

Yesu yuku wil diki sɔkɔ

1 *Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, Makadala Mari, ànɛ̂ Nsyakɩ yṹ Mari,
ànɛ̂ Salome kyɩ làsèkwěl dwe Yesu yɔ̃ mɔ mɔ tɛ̃̀nɛ.
2 Dimasyi sɔ̋ séngbɔ̃̋ púsɔ́, gbɩ̃ gbo gbɩ̃́nɛ, pè yuku diki yɔ̃.
3 Syɔ́ nɔ́pi mɛ n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, nɛ̂ se kɩ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ yɩkɩ
mɔ pé kɔ̃ nɩ?
4 Tɛ́ pǎh nɛ, pé yah, pè dáhkɩ̀ mɛ̀ wɛ pílntonɔlɛ diki yah
sɔkɔ.
5 Pè de yuku diki sɔkɔ, tɛ́ kyɩ kètɛ̃̀npɩ̀kɩ̀ yɔ́ wɛ, à mɛ
fwɔ̀mɔ̀npíkí mɔ kɔ̃ tɛ̃ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ. Tíkí pè kah tɛ̃.
6 Tɛ́ kètɛ̃̀npɩ̀kɩ̀ mɛ̀ mɛ yo pé tyɩ́: «Yé káh tíkí pɩ! Nasarɛti
Yesu ye yé n yah n kɔ̃, nɛ̂-á pè syɩ *dahnɩ yɔ̃. À yuku wil
diki sɔkɔ. À náh mɛ ásɔ̏̂. Yé pɔ yah ǹ sɛ̃̋-ńsahlɛ.
7 Yé kyɩ yo Pyɛrɩ ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́ tyɩ́ ńkɛ̃, wǎh mɛ pélɛ n
syɩkɩ Kalile sɔkɔ, sɔ̃̋-á lésɔ̃ à kè yo sah pé tyɩ́.»
8 Syɔ́ nɔ́pi-á képah noh sɛ̃̋, pè wil diki, à to sɔkɔ wil syahrɩ
sɔkɔ tíkí tɛ̃ tyɩ́. Pè náh mɛ n yo n mɔ nɛ tyɩ́, tíkí kàhntɛ̃̀nɔ
tɛ̃ tyɩ́.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala Mari wɛ̃kɩ

[
9 Dimasyi sɔ̋ séngbɔ̃̋ púsɔ́, Yesu yuku wil diki sɔkɔ. À
ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala Mari ǹgbò wɛ̃kɩ, wǎh lésɔ̃ *sétɐ̏n
kwǎrninɔ yɩ̃ni wilki pi nɛ̂ sɔkɔ.
10 Makadala Mari kyɩ kè yo Yesu *tɔ̏ sɐ̋hpú tyɩ́. À kyɩ pé
wɛ kũ yèkwɔrɩ gbní sɔkɔ.

[11] Pǎh noh, Mari n yo pé tyɩ́ nɛ: «Yesu mɛ ǹ vilɛ! Ŋ́mɔ ye
à wɛ!», pè náh sɛ̃ ǹ yõ.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ nîmî wɛ̃kɩ

[12] Képah náh, Yesu *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ nɩ́mɩ́ sɔ̃̀ mɛ kwɩ́lpɩ́r yɔ́
wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃. Pǎh mɛ kénɛ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ pè wɛ̃kɩ dùkù
yɔ́lɛ.*
[13] Pè pé syɩ kyɩ ké yah yo pé no tɛ́lɔ́ tyɩ́, tɛ́ pépi tɔ náh tɔ̃
sɛ̃ pé yõ.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ

[14] Sépi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ pé yõke yõ gbɩ̃́nɛ. À pé yahlɛ n yo pé
nɩ́kɩ́ sékélkè, ànɛ̂ pé tir yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̀ yĩnnɛ. Pǎh sɔ̃́npɩ yahle pé
vi wɛ́pú yõ sɛ̃̀nɔ́lɛ pé kɥ̃̃́ntɛnɔ náh.
[15] Képah sɔkɔ, à yo pé tyɩ́: «Yé kyɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n
yah n yo n kɔ̃ kèkõyɔ̃́ névye pól tyɩ́.
[16] Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ tɛ́ *wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ, ǹmɔ kɩ pwah.
Tɛ́ nɛ̂-à sɛ̃ ńkɛ̃̄nɛ ké yõ, ǹmɔ kɩ wũ ké sɔkɔ.
[17] Tɛ́ nónó-á sɛ̃ ké yõ, yé kɩ pè pĩ pé tyɩ́pɩ́nɔ́ sɔkɔ: Pè kɩ
*sétɑ̃̀nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, tɛ́ kɩ wɛlɔ
snɔ́lɛ n wɛkɩ,
[18] tɛ́ kɩ fɛ̃ wahy tɛ̃ pé gbɔ̃̀lɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kwâh pèkè wɔ, tɛ́ kè
náh tir yɔ́ pɩ n pi pé sɔkɔ. Ànɛ̂ pàh pé gbɑ̃̀n sah yámpú yõ,
pè kɩ dɛ.»
[19] Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃ Yesu-á yo tɛ sɛ̃́, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ, à kyɩ kɔ̃
tɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀.
[20] Képah náh, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n
yo n kɔ̃ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yohnɩ mɔ
kénɛ tɔ̃̀ sɔkɔ, mɛ gbɩ̃̀l tyilɛ n pɩ, tyi nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á
pé wɛlɔlɛ.]

* **16:12** 16.12 - Képah ye yo dal mɔ Luki 24.13-35 sɔkɔ.

Likyi-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Likyi-á nɛ̂ yo ǹ sɛ́bɛ́y tyí yõ

1 Ń dı̃́ Tewofil, tyi nónó-á pı á wrɔ́, névye náhnáh tyah mɛ
sélɛ n wãrkı.
2 Pè sè wãrkı, sɔ̃́-á tàrfyɔ̀nɔ́ yo sélɛ á tyí, pépi nónó-á sɔ̃̀
wɛ sélɛ sé tyah gbı̃́ dùkùlɛ, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛy yópúlɛ.
3 Képah ye, ńmɔ tɔ mɛ tyi nɔ́pi níy tɛ̃ pallɛ, nónó-á pı, à
tɔkɔ ké tyah gbı̃́ tyí. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, ńmɔ tɔ sè wãrkı ǹ kɔ̃
sé wɛ̃̀kì yõ, sǎh pı syı wɛ̃ tyí sɔ̃́, ń dı̃́ Tewofil.
4 Képah sɔkɔ, á kı pı̃ nɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, gbı-á kélɛ.

Yı̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ pɔ Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́ tyí yo sah

5 Yerɔdı-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ Yude kwil yõ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, sárká
wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Nsakarılɛ. Sárká wı̀lkı̀pu
yɔ̃̀tãm nónó-á sɔ̃̀ Abya tı̃̀nkı̀lɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹ
kyı Yelisabɛtı tɔlɛ sɔ̃̀, sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Arõ náh nɛy
ye ǹnɛ.
6 Pé nímí sɔ̃̀ mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah. Pè sɔ̃̀ mɛ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ póllɛ n pı, tɛ́ mɛ ǹ tyíyónè pól tɛ̃ yı̃̃́.
7 Ǹtɛ, pé nímí sɔ̃̀ dye tɛ, Yelisabɛtı náh sɔ̃̀ fɛ̃ pi wɛ n pi,
képah ye pi náh sɔ̃̀ mɛ pé tyí.
8 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Nsakarıpi tı̃̀nkı̀ tɔ̃̀ pı gbı̃́-á pɔ nɔ, à sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n
pı Liyel yah pélɛ.
9 Pǎh dar tɛ́ sã̌hntɔkɔnɔlɛ n pı sɔ̃́, kè sɔ̃̀ pɔ yı̃nɛ ǹmɔlɛ.
À sɔ̃̀ yı̃nɛ à de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à sèkukuri pãn pèpɛy
sukɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel yah sɔkɔ.
10 Légbı̃́nɛ, tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n ni kégbɔ́ sɔkɔ, wǎh
wɔ̀kɔ̀lɛ n yɔ̃ gbı̃́ nɛ̂nɛ.
11 Wǎh mɛ képah sɔkɔ, yı̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah, tɛ́ mɛ yı̃n
tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.
12 Nsakarı-á à wɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, tíkí à tɛ̃, ǹ lékã́m fɛ̃̀kı.
13 Ǹtɛ, yı̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ̀ yo ǹ tyí: «Nsakarı, káh tíkí pı, á
Liyel nínɔ́ ye tɛ̃. Ǻ kyı Yelisabɛtı kı dı̃́npir dubi á tyí, tɛ́ á kı
ǹ yı̃n sah Nsyɔ̃nɛ.
14 Ǹ dúbínɔ́ kı pı nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ áwɔ ànɛ̂ névye náhnáh
tyí,

15 ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ pɔ́npɩnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah. Ȁ náh dȉvɛ̃
wɔ n pi, à náh tɔ̃ kònɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, tɛ́ kɩ mɛ yúkúnɔ́lɛ
Liyel Mɩ́rkɩ́ tǎhkɩ̀lɛ ǹ dúbɩ́-ńkɛ̃́ gbɩ̃́ dùkùlɛ.
16 Ȁ kɩ pɔ Yisrayel névye náhnáh kɔ̃, pè kɩ pé syɩ pɔ pé Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel tyɩ́.
17 Ȁ kɩ n kɔ Liyel yah Yeli pɩ dùkù ànɛ̂ ǹ tǎhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ.
Ȁ kɩ pɔ súbɩ́ ànɛ̂ pé wɛ̃́npɩ̀ wrɔ́ tɔ̃ sah, tɛ́ kɩ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃́pú vi
mɔ pɩ nòhnɩ̀pulɛ. Ȁ kɩ névye tɔ̃ sah vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɔ̃.»
18 Wǎh yo sɛ̃́, Nsakarɩ yo ǹ tyɩ́ nɛ, péwɔ ànɛ̂ pé kyɩlɛ, pé
nɩ́mɩ́-á dye tɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, sɔ̃́ se pé kɩ fɛ̃ pɩ̃ nɛ, gbɩ-á à yo nɩ?
19 Képah sɔkɔ, yȋnyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyɩ́: «Kabrɛlɩ ye ńmɔlɛ,
nɛ̂-á n yĩn Liyel yah, à ǹ tɔ̃̀lɛ n pɩ. Ȁ ń tɛkɩ mɔ nɛ, mé pɔ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy mɛ̀ yo á tyɩ́.
20 Ǹtɛ yah, á náh sɛ̃ ń wɛlɔ yɔ̃. Tɛ́, sè kɩ mó tɔ̃ pɔ n pɩ n
tũ n pi sé gbɩ̃́ sɔkɔ. Képah ye, á vyãh kɩ gbɩ tɛ̃, á náh tɔ̃ fɛ̃ n
wɛkɩ n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ nɔ tyi nɔ́pi pɩ́ntũ sɔ̃́ tyɩ́.»
21 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Nsakarɩlɛ n syɩkɩ. Tɛ́ ǹ
kàhnmonɔlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, képah sɔ̃̀ mɛ pé gbɛ̃̀n
du.
22 Ǹtɛ, Nsakarɩ-á pópó n wil, à náh mɛ fɛ̃ n yo n mɔ pé
tyɩ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, no pɩ̃ nɛ, gbɩ̌l tir yɔ́-á wil ǹ yah Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɛ̃̀n ólɛ n pɩ n mɔ pé tyɩ́, tɛ́ mɛ wɛkɩ
kwlɔ.
23 Képah náh, ǹ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ sèpɩ̃̀n-á pɔ tũ Liyel tyɩ́, à ǹ syɩ
yuku ǹ gbô.
24 Kénɛ sèpɩ̃̀n sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ Yelisabɛtɩ kúrkɩ̀ tɔkɔ,
tɛ́ kè wɔ̃bɩ ńwɔ̃́lɔ́ kwlɔ́. Ȁ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ:
25 «Yah, pèpɔrɩ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel pɩ ń tyɩ́ yɔ̀. Ȁ ye ńtyɩ̃́nɔ
yah dah mɔ ń tyɩ́ sɔkɔ núkúnúkú, à ń sen tɔkɔ to ń yɔ̃ névye
yah.»

Yesu dúbȋnɔ́ tyɩ́ yɔ́nsàhnɔ́lɛ Mari tyɩ́

26 Képah náh, ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Liyel tɔ̃ ǹ
yȋnyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ Kabrɛlɩ tɔ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ,
Kalile sétáh yɔ̃.
27 Ȁ à tɔ̃ yɛ̃́ndyɩ́kɩ̀ yɔ́ tyɩ́, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ gbɩ̃́nɔ́lɛ Davidi náh
nɛy Yosɛfu tyɩ́. Yɛ̃́ndyɩ́kɩ̀ mɛ̀ yĩn ye sɔ̃̀ Marilɛ.
28 Wǎh kyɩ, à de yuku Mari tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyɩ́: «Mé wɛkɩ á
tyɩ́ Mari. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel mɛ pèpɔrɩ yɔ́ tɔ̃ sah pɩ á tyɩ́, à mɛ
álɛ.»
29 Mari-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, ǹ gbɛ̃̀n du. Ȁ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ ǹ
fɔkɔ nɛ, yɔ̃ nɛ̂ yɔ̃ se à pɔ wɛkɩ mɔ pé tyɩ́ sɛ̃ nɩ?

30 Képah sɔkɔ, yȋnyõ tɛ̃ntȍ yo ǹ tyí: «Mari, pèpɔrɩ ye Liyel
n pɩ á tyí ǹ nìgbɛ̀kì sɔkɔ. Káh n yɛ kè pɩ tíkí tirlɛ á tyí.
31 Yah, á kɩ kúrkȉ tɔkɔ, kɩ dȋ́npir yɔ́ dubi, tɛ́ kɩ ǹ yĩn sah
Yesulɛ.
32 Á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ Liyel yah. Á kɩ n ye yȍtah Liyel pilɛ.
Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ à kɔ̃, à kɩ tɛ̃ kwil yõ ǹ náh nɛy Davidi
sɔ̃́.
33 Á kɩ n wũ n pi Yisrayel kwil pól yõ gbȋ́mɛgbȋ́. Ǹ yȍtɔ̃rí
náh tyɛ yah n pi póllɛ.»
34 Wǎh yo sɛ̃́, Mari à piki yah nɛ, ǹtɛ, pé náh se dȋ́ tyí pĩ.
Sɔ̃ se kè kɩ pɩ, tɛ́ pé kɩ kúrkȉ tɔkɔ nɩ?
35 Yȋnyõ tɛ̃ntȍ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí: «Liyel Mírkí kɩ tiki á yõ, tɛ́
yȍtah Liyel tǎhkì kɩ fɔkɔ tũ á yõ fob sɔ̃́ mɔ. Képah ye, pi
nɛ̂-á á kɩ n dubi n pi, à kɩ mɛ pèkè kɛ̃́nɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n ye
Liyel pilɛ.
36 Yah, á wɔ̀kɔ̀ nɛy Yelisabɛtɩ, nɛ̂ tyí-á no yo tũ nɛ, píkɑ̃́n
sê-á ǹnɛ, à mɛ kúrkȉ tɔkɔ ǹ dyèntɛnɔ náh, ké ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò-
ò ye yɔ̀. Á kɩ n dubi n pi dȋ́npirlɛ.
37 Á náh wɛ di, Liyel tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»
38 Wǎh yo tɛ, Mari tɔ̃ ǹ syɩ yo ǹ tyí: «Ńmɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel tyí yõ. Wáh yo sɔ̃́, Liyel kè pɩ sɛ̃́ ń tyí.» Képah náh,
yȋnyõ tɛ̃ntȍ ǹ syɩ sɔkɔ.

Mari kyínyahnɔlɛ Yelisabɛtɩ tyí

39 Kénɛ sèpȉn sɔkɔ, Mari yuku sɔkɔ súú ymɔ yõ, Yude kwil
yɔ́ sɔkɔ.
40 Á kyɩ de Nsakarɩ gbô, tɛ́ wɛkɩ mɔ Yelisabɛtɩ tyí.
41 Yelisabɛtɩ-á Mari wɛ́kínmɔnɔ noh, piri núkú kah werke
ǹ fɔkɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ mɛ yuku Liyel Mírkí
tǎhkìlɛ,
42 tɛ́ yo ǹ tyí yȋ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á sɔkɔ,
à kal syɔ́ póllɛ. Ánɛ̂ sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á fɔkɔ táh piri tɔ sɔkɔ.
43 Nɛ́dúkú nɛ̂ mɛ ńmɔ tɛ̃ tɔlɛ, tɛ́ ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yṹ kɩ pɔ n yah
ń tyí?
44 Á náh wɛ di, máh fyɔ̀ á wɛ́kínmɔnɔ noh ńyãh, nìvìnì
tɛ̃ tyí, piri núkú kah werke ń fɔkɔ sɔkɔ.
45 Nìvìnì mɛ á tyí, áwɔ nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á
nɛ̂ yo, kǎh kɩ pɩ tũ.»

Liyel yĩn gbȋlkȋnɔ́lɛ Mari tyí yìgbìnì sɔkɔ

46 Képah sɔkɔ, Mari nɛ:
«Ńmɔ mɛ ń nɩ dal mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki,
47-48 Ǹ Pwáhnmɔ-ò Liyel fɛ̃ syi yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ.

Képah ye, ń nι mɛ vínɔ́lɛ ǹ yĩnnɛ.
Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí yõ, mɛ ń gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ ǹ yah sɔkɔ.
Gbι yõ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, knɔ knɔ pól kι pɔ n yo n pi nɛ,
máh yèvιnι wɛ.
49 Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel ye tyí-ǹgbnɔ pι ńmɔ tyí,
ǹ yĩn ye Kètɔ̀kɛ̃́ Liyellɛ.
50 Ǹ nìgbɛ̀kì kι mɛ tɔ̃nmɔnyukunɔlɛ knɔ knɔ pól yõ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á ǹ yah tíkílɛ n pι.
51 À ǹ gbɔ̃̀ tǎhkìlɛ tɔ̃̀ pι:
Gblɔ̌y gbílkínɔ́ sõnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ,
à pè karkι.
52 À yɔ̃̀tãm tiki mɔ pé tɔ̃́rí klǒ yõ,
tɛ́ gblɔ̌y tíkínmɔpu dɔkɔ mɔ.
53 À yõ yõ yîlɛ kwɛ́ndébé kõ yĩ̋,
tɛ́ tahbι fin mɔ pè sɔkɔ pé gbɑ̃̀n kúkɔ́lɛ.
54 À Yisrayel névye yohnι mɔ,
pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ nìgbɛ̀kì pínɔ́lɛ,
55 à yuku Abrahmι ànɛ̂ ǹ náh tãn tĩ̀nnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, wǎh sɔ̃̀ ǹ vyãh kõ sɔ̃́ á súbí ǹgbò tãn tyí.»
56 Képah sɔkɔ, Mari tɛ̃ Yelisabɛtιlɛ, à ńwɔ̃́ló tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ pι.
Képah náh, à ǹ syι sɔkɔ ǹ tĩ̀nnɛ.

Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́lɛ

57 Képah sɔkɔ, Yelisabɛtι dubi gbĩ́-á pɔ nɔ, à dubi dĩ́npirlɛ.
58 Ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu, ànɛ̂ ǹ wɔ̀kɔ̀ tãn-á noh nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á
pèpɔrι ǹgbɛ̃ pι ǹ tyí, pè à tahlι pè ké nìvìnì pι.
59 Ǹ dúbínɔ́ sèpĩ̀n kwǎrtɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, pè pɔ piri kɔ̃̀-ǹsah, tɛ́ mɛ
n yah n kõ ǹ sú yĩn dyí-ńsahlɛ ǹ tyí, nɛ̂-á Nsakarιlɛ.
60 Ǹtɛ, ǹ yṹ mɛ yo pé tyí nɛ: «Ɔ̃̀ɔ̃, à kι n ye Nsyɔ̃nɛ.»
61 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ ǹ wɔ̀kɔ̀ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yĩn náh mɛ
sɛ̃́ dɛ́.
62 Tɛ́ mɛ kwásí pι piri sú tyí nɛ, yĩn nɛ̂ se à kι sah à kɔ̃ nι?
63 Képah sɔkɔ, à pè kɔ̃, pè sésár sɛ́nɔ́ yɔ́ tɔkɔ pɔ à kɔ̃, à
wãrkι mɔ ké yõ nɛ: «Nsyɔ̃ ye ǹ yĩnnɛ.» Képah pé pól gbɑ̃̀n
du.
64 Nɛ́npɔ́ swɔ, Nsakarι nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, ǹ vyãh gbínɔ́ tyɛ,
à tyah n wɛkι, à Liyel yĩnnɛ n gbilki.
65 Kǎh pι sɛ̃́, tíkí de pé tnɔ̂ tɛ̃pu pól sɔkɔ, tɛ́ no sɔ̃̀ mɛ tyi
nɔ́pi póllɛ n yãh n kõ Yude ymɔ yõ kwlo pól sɔkɔ.
66 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ. Képah ye, nónó pól-à sɔ̃̀ tyi
nɔ́pi noh, pě sè tɛ̃ n sah pé nnɔ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ wɛ̃nɛ n piki
n yah nɛ ńkɛ̃́, piri mɛ̀ se kι pɔ n pι n pi nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nι?

Liyel yĩn gbîlkînɔ́lɛ Nsakarɩ tyí yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ

[67] Képah sɔkɔ, piri sú Nsakarɩ Liyel Mɩ́rkɩ́ tǎhkɩ̀ wɛ, tɛ́ mɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̏ wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ:
[68] «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á Yisrayel Liyellɛ, ǹ yĩn nɛ n gbilki,
ǹmɔ nɛ̂-á pɔ ǹ no yohnɩ mɔ, à pè wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ,
[69] tɛ́ mɛ Pwáhnmɔ-ò tǎh wilki mɔ á kɔ̃,
à wil ǹ tɔ̏npɩ ɗɩ̃́ Davidi náh tãn sɔkɔ.
[70] Képah ye lésõ à ǹ tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu kɔ̃, pè yo sah di mónɔ́lɛ nɛ,
[71] páh kɩ á syi pwah mɔ á pěltãn tyɩ́,
tɛ́ kɩ á wilki á dyɔ yɔ́pú gbɔ̏.
[72] À á súbɩ́ ǹgbò tãn nɩ gbɛ yɩ̃̋.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ yégbékè kwrɔ́nmɔnsàhnɔ́ tyɩ́lɛ pélɛ.
[73] À sɔ̏ ǹ wo á ǹgbò sú Abrahmɩ tyɩ́ nɛ,
[74] páh kɩ á tɛ̃ syi á pěltãn gbɔ̏,
á kɔ̃ á fɛ̃ tɔ̏lɛ n pɩ pé tyɩ́ tɩ́kɩ́ kɛ̃́nɛ,
[75] á mó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ yályál pé yah,
á min pól sɔkɔ.
[76] Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ pi, á kɩ pɔ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ,
kɩ ǹ wȁl tɔ̃ n sah n pi.
Képah ye, pè kɩ álɛ n ye ‹Yɔ̏tah Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-òlɛ›.
[77] Tɛ́ kɩ ǹ no kɔ̃ pè kɩ pwáhnmɔnɔ dùkù pĩ,
pé tyɩ́pêl yɔ̃̌nmɔnɔ gbɔ̏ yõ.
[78] Ápi Liyel nɩ̀gbɛ̀kɩ̀, ànɛ̂ ǹ tɔ̃́nsàhnpɩnɔ gbɔ̏ yõ,
à kɩ kyòo mɔ á yõ kɩ wil yɩ̃̂nyõ gbɩ̃́ sɔ̃́ gbo,
[79] kɩ pɔ kyòolɛ névye kɔ̃, nónó-á mɛ kũ fɛ̃́ntȗ tɩ́kɩ́ sɔkɔ,
tɛ́ kɩ á yey vi mɔ yèvɩnɩ wɛ̃̌kɩ̀ yõ.»

[80] Tɛ́ Nsyɔ̃ tɛ̃ wɔ sɔ̏ mɛ n kyãh, ànɛ̂ ǹ lékȃ́m mɛ n yɩkɩ n
mɔ n yuku. À sɔ̏ mɛ tɛ̃ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ ǹ gblɔ̌y
wɛ̃́kɩ́nɔ́ gbɩ̏yɩ̏kɩ̀ tyɩ́ Yisrayel névye yah.

2

Yesu tɛ̃́nwɛnɔ n wil ńyãh?

[1] Kénɛ tyi pɩ gbɩ̃́nɛ, Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃ Wokusti kwnɩ́ kɔ̃ nɛ,
pè pé tɔ̃́rɩ́ mɛ́-ńtȃn névye pól yãh pé dan pĩ.
[2] Kénɛ névye yȃ́hnɔ́ gben pɔ Krinisi wɛ Siri kwlo pól yah
yétɛ̃̌nɛ.
[3] Képah tɛ̃̌nɛ, no pól sɔ̏ mɛ pé yninɛ n wãrkɩ n pɔ pé súbɩ́
kwlo sɔkɔ.

4 Tɛ́ Yosɛfulɛ, yɔ̏tɛ̃ ɗɩ́ Davidi náh nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́,
ǹ tɔ mó wil Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yõ, à yuku Yude kwil
yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Betlɛmɩnɛ, yɔ̏tɛ̃ ɗɩ́ Davidi dúbí-ńsah.
5 Tɛ́ Yosɛfu kyɩ Mari sɔ̏ mɛ kúrkɩ̀lɛ, pǎh n yuku pé yni
wɑ̋rkɩ́-ńsah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ.
6 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè sɔ̏ mɛ sɛ̃́ nɛ́npɔ́, tɛ́ Mari dubi sɔ̋ nɔ.
7 Képah sɔkɔ, pè tɛ̃́-ǹsah yah kwlɔ nɛ́pân twáh-ńsah, tɛ́
kyɩ tɛ̃ yɩ́pɛ̂y sɛ̃́-ńsah. À ǹ pígben dubi ɗɩ̃́npirlɛ, tɛ́ à plo fwɔ
gbrólɛ, à snɛkɩ mɔ yɩ́pɛ̂y yõ yõ dú yɔ́ sɔkɔ.

Yɩ̂nyõ tɛ̃ntõnè wɩ̀lnmɔnɔlɛ képyɛ́nfɛ̃bɩ yõ

8 Légbɩ̃́nɛ, Betlɛmɩ kwil gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, képyɛ́nfɛ̃bɩ yɩ́syɔ́ sɔ̏
mɛ n sõ gbɑ̃n sɔkɔ, à pé képyɛ́nɩ̀nɛ n syɩkɩ.
9 Pè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ pɔ wil mɔ pé yõ. Nɛ́npɔ́
swɔ, Liyel tɔ̃́rɩ́ núkú tyah pól piki pěrr pé yõ. Tíkí mɛ pè
kah tɛ̃.
10 Yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏ mɛ yo pé tyɩ́: «Yé káh tíkí pɩ! Kwil pól nɩ̀vɩ̀
tir pèpɛy yɔ́ ye mé pɔ yó-ńsah yé tyɩ́.
11 Piri yɔ́ mɛ dubi yé tyɩ́ kwɛy lékɑ̂̂hnɛ Davidi kwil sɔkɔ.
Ǹmɔ ye TƐ̏ ŊGBƐNƐ pè n ye Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂
tɛkɩ mɔ. Ǹmɔ ye tɔ̃ yé pwáhnmɔ-òlɛ.
12 Tɛ́ yáh nɛ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à yah n pĩ n pi, kè wɛ yɔ̀: Yáh kɩ kyɩ
píyɩ̃́rí nɛ̂ wɛ plónɔ́lɛ flɔlɛ, tɛ́ mɛ snɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ yɩ́pɛ̂y yõ yõ
dú sɔkɔ, ǹmɔ ye.»
13 Nɛ́npɔ́ swɔ, yɩ̂nyõ tɛ̃ntõnè yɩ́syɔ́ wil kwĩnkilɛ yɩ̂nyõ, à
pɔ gben tɛ̃ nɔ, pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, mɛ
yo tũ nɛ ńkɛ̃́:
14 «Liyel yĩn pɩ gblò yɩ̂nyõ.
Ǹmɔ ye ǹ yèvɩnɩnɛ ǹ nɩ̀vɩ̀ névye kɔ̃ sétáh yõ.»

Képyɛ́nfɛ̃bɩ kyɩ́nyahnɔlɛ Yesu pɩ̂yɩ̃́rɩ̂ tyɩ́

15 Képah náh, yɩ̂nyõ tɛ̃ntõnè-á pé syɩ sɔkɔ yɩ̂nyõ,
képyɛ́nfɛ̃bɩ nɔ́pi mó n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, pé no, pè yâwɔ pé kyɩ
yah Betlɛmɩ. Tir nɛ̂-á pɩ nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̏ tõ pé tyɩ́,
páh yĩnɛ pé kè wɛ.
16 Pǎh wɛkɩ wɛ̃ kɔ̃ sɛ̃́, pè pé kyɑ̃h yuku Betlɛmɩ. Pè píyɩ̃́rí
mɛ̀ soh kyɩ wɛ snɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ yɩ́pɛ̂y yõ yõ dú sɔkɔ, Mari ànɛ̂
Yosɛfulɛ ǹ gbɔ̀pɔ.
17 Pǎh à wɛ sɛ̃́, yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏-á tyi nónó pól yo pé tyɩ́ ǹ tyɩ́
sɔkɔ, pè sè yɑ̃h pè syah.
18 Nónó pól-á képyɛ́nfɛ̃bɩ wɛlɔ nɔ́pi noh, kè pé gbɑ̏n du.
19 Mari tɛ̏ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔlɛ n sõ.

20 Képah náh, képyɛ́nfɛ̃bɩ pé syɩ. Yȋnyõ tɛ̃ntȍ-á sȍ yo sɔ̃́
pé tyí, kè mó ńtyɩ̃́nɔ pɩ sɛ̃́. Képah ye, pǎh tyi nónó pól noh
tɛ́ tyi nónó pól wɛ, sépi pè kõ pè Liyel yĩnnɛ n gbilki, ǹ pal
tyílɛ n yãh n yuku wɛ̃̌kì yah.

21 Képah náh, piri dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, ǹ kõ gbɩ̃́
nɔ. Pè mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ, sɔ̃́-á sȍ yȋnyõ tɛ̃ntȍ yo sah kélɛ
ǹ kúrkȉ tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́nɛ.

Yesu dáhbínɔ́lɛ Liyel gbȍ

22 Képah sɔkɔ, sédám pɛ̀kì kṹnɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ kè pɩ Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́-á kè yo sɔ̃́, ké sèpȉn-á tũ, Yosɛfu ànɛ̂ Mari Yesu tɛ̃
yuku Yerusalɛmɩ, à kyɩ ǹnɛ Liyel gbȍ dahbɩ.

23 Kè ye mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pye gbro ɗɩ̃́npȉ pól-á yĩnɛ pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbȍ
dahbɩ.

24 Ànɛ̂ tõ ǹkànpȉnnɔ́ nínɔ́lɛ, pɛ̀kì ànɛ̂ yṹkȉlɛ Liyel kõ
sárkálɛ, képah náh pɩ, kèpíkípíkínɔ nínɔ́lɛ, sɔ̃́-á kélɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ.

25 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, ɗɩ̃́ yɔ́ sȍ mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pè n ye
Simeyɔ̃lɛ. À sȍ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré
yõ. À sȍ mɛ Yisrayel pwáhnmɔ-ò pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ, tɛ́ Liyel
Mírkí sȍ mɛ ǹ sɔkɔ,

26 tɛ́ kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, à náh n ku n pi, nɛ́ à náh Krista wɛ
yɩ̃́nɛ, nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ tɛkɩ mɔ n pi.

27 Képah sɔkɔ, Liyel Mírkí ǹ yah tɛ̃ yuku Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ. Tɛ́ Yesu dúbípú sȍ mɛ à tɛ̃ pɔ tyi kȍnsàhnɔ́
píntũ yĩnnɛ ǹ tyí, kǎh yo sah sɔ̃́.

28 Képah tɛ̃̌nɛ, Simeyɔ̃ mɛ piri mɛ̀ tɛ̃ ǹ gbȍ, tɛ́ Liyel yĩnnɛ
n gbilki, mɛ yo tũ nɛ:

29-31 «Ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, mé pwáhnmɔ-ò wɛ ń yɩ̃́nɛ,
wáh nɛ̂ kõ kèkõyɔ̃́ névye pól yɩ̃́ yah.
Képah ye, á kɩ fɛ̃ á tȍnpɩ min syi núkúnúkú
à kɔ̃ à nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á á wɛy kè yo.
32 Pwáhnmɔ-ò kɩ pɩ kyòolɛ kwlo kwlo névye tyí, kɩ á dùkùlɛ
pè wɛ̃kɩ,
tɛ́ kɩ pɩ yõ yɔ̃̌nɔ́lɛ áwɔ no Yisrayel tãn tyí.»

33 Kǎh pɩ sɛ̃́, tyi nónó-á à yo Yesu tyí sɔkɔ, sè pɩ
gbɛ̃̌ndùǹȉnɛ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tyí.

34 Képah sɔkɔ, Simeyɔ̃ mɛ sãm mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ yṹ Mari
tyí nɛ: «Yah, piri mɛ̀ mɛ Yisrayel névye náhnáh syíkínmɔnɔ
ànɛ̂ pé náhnáh yílkínsàhnɔ́ yĩnnɛ, ànɛ̂ yékɑ̂b dénɔ́ yõlɛ.

35 Kǎh pɩ sɛ̃, névye náhnáh fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ kɩ wilki mɔ kwèyy.
Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, á kɩ yèvyãhrɩ pɩ, á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ á nɩlɛ n
sukɛ nyàhlɛ.»

Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syînyo-ò pi An-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

36 Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Annɛ.
Fanuwel písê ye sɔ̃̀, nɛ̂-á Asɛrɩ yȉkȉ nɛynɛ. Ǹ yah sɔ̃̀ wah
náhnáh. Ǹ sépíl gbɩ̃́nɛ, wǎh de pɛ tyí, ǹ pɛ yah kwlɔ ké ye
kwǎrní-ò sɔkɔ.
37 À mɛ tɛ̃ pɛ́kúsèlɛ, à pɔ nɔ ye tíkíyɛ̃́h pɔ́ ńyɑ̃́h tyí. À náh
sɔ̃̀ mɛ n gbɛ n mɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ mɛ Liyel yĩnnɛ n
gbilki gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, ké lékɑ̃̂h ké gbȉntɔ̃, níkȉ tɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ níri sɔkɔ.
38 Ǹmɔ tɔ mɛ de kyɩ yĩnɛ Yesu ànɛ̂ ǹ dúbípúlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkȉ sɔkɔ. À tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki. Tɛ́ nónó-á
sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ pwáhnmɔnɔ syɩkɩ tɛ̃, à mɛ piri tyílɛ n yãh
pé pól tyí.
39 Yesu dúbípú-á Liyel tyi sàhnɔ́ pɩ tũ tɛ, képah náh, pè pé
syɩ sɔkɔ Kalile sétáh yõ, pé kwil Nasarɛtɩ sɔkɔ.
40 Tɛ́ piri wɔ mó mɛ n kyãh, mɛ tǎhkȉlɛ n wɛ. Lékɑ̃́m ǹgbɛ̃
sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ nɩlɛ n gbɛ.

Yesu wũ̃́nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃, ǹ ye gbãmnî-ò sɔkɔ

41 Ye ye póllɛ, Yesu dúbípú ńkɛ̃́nɛ nɛ n kyɩ n pɔ Yerusalɛmɩ,
Pakɩ syáh sɔkɔ.
42 Tɛ́ Yesu-á pɔ nɔ ye gbɔ̃ninɔ́lɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ dúbípú dɔkɔ
yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ kélɛ n pɩ sɔ̃.
43 Syáh-á pɔ tyɛ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, pè pé syɩ sɔkɔ, tɛ́ pé pídɩ̃́ Yesu
mɛ wũ Yerusalɛmɩ, ǹ dúbípú pɩ̃́-ńkɛ̃ sɔkɔ.
44 Pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, wǎh mɛ ànɛ̂ pé no wɛ̃kɔbɩ yísyɔ́lɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃, pè gbȉyȉkȉ núkú kɔ́lɔ́ kɔ, tɛ́ pyě tyah ǹnɛ n yah n
kɔ̃ pé wɔ̀kɔ̀ tãn ànɛ̂ pé nɛ́pɩ̃́nɔ́ wrɔ́.
45 Ǹtɛ, pè náh à wɛ. Pǎh à yah kwlɔ sɛ̃, pè pé syɩ à yah kɔ̃
yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
46 Ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, pè pyě kyɩ à wɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkȉ sɔkɔ. À mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ Liyel ǹgbò wɛ̃kȉ kwɔ́pú wrɔ́,
mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ pélɛ n piki n yah tyilɛ.
47 Nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, ǹ lékɑ̃́m ànɛ̂ ǹ tyi yah
yónɔ́ dùkù pé gbɑ̃̀n du.
48 Ǹ dúbípú-á à wɛ sɛ̃, kè pépi tɔ gbɑ̃̀n kah du. Ǹ yṹ mɛ yo
ǹ tyí nɛ, pé pídɩ̃́, sɔ̃ se pɩ, tɛ́ à pɩ sɛ̃ pé tyí nɩ? À yah, péwɔ
ànɛ̂ ǹ sú yáh-ńsah-á tyɛ kègbɩlɛ ǹ yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ.

49 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí: «Sɔ̃ pι, tɛ́ yé ńnɛ n yah n kɔ̃? Yé
náh pĩ nɛ, máh yĩnɛ mé nɛ n mɛ ń sú tyah sɔkɔ di?»
50 Ǹtɛ, pè náh mɛ ǹ wɛy mὲ tyí yah wɛ.
51 Képah náh, à mɛ yuku pélɛ Nasarɛtι kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ ǹ
gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ pé tyí. Ǹ yṹ wɔ mó tyi nɔ́pi pól syi sah
ǹ fɔkɔ.
52 Tɛ́ Yesu sɔ̏ mɛ n kyãh ǹ gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ lékấm mɛ n yιkι n
mɔ n yuku. Tɛ́ wãn tɔ mɛ mɔ ǹ nìgbὲkì yõ Liyel ànɛ̂ névye
tyí.

3

Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ Liyel wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Tibɛrι-á sɔ̏ mɛ Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃nɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ yɔ̏tɔ̃rí ye
gbɔ̃nkwlɔ́-ò pɔ Põse Pilatι wɛ Yude kwil yah yétɛ̃nɛ. Tɛ́
Yerɔdι wɔ mó mɛ Kalile kwil yɔ̏tɛ̃nɛ. Ǹ gbɛ̃ dɪ̃́ Filipi mɛ
Yitiri ànɛ̂ Trakoniti yõ. Tɛ́ Lisanyasι wɔ mɛ Abilɛnι yõ.
2 Tɛ́ An ànɛ̂ Kayifi ye sɔ̏ sárká wìlkìpu yɔ̏tãm ǹgbnɔlɛ.
Légbɪ̃́nɛ, Nsakarι pídɪ̃́ Nsyɔ̃ Liyel yónmɔnɔ noh gbɛ̃́nnι sɔkɔ.
3 Kǎh pι sɛ̃, à kyι Yurdɛ̃ yɔ gbɔ̀plɔ tȁntȁn pól kɔ kɔ̃, mɛ n
yo pé tyí nɛ, pè Liyel wɛ̃kì tɛ̃, pè mó wèlnwìlkìnɔ́ wɛ. Képah
sɔkɔ, pé tyípêl-á kι yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
4 Kǎh pι sɔ̃, sɛ̃ ye ńtyɪ̃́nɔ sɔ̏ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi
wãrkι sah kélɛ nɛ ńkɛ̃:
«Ǹnî yó yɪ̃́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnι sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tɔ̃ sah.
Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtấn pι tómtóm.
5 Ymɔ wrɔ́nɔ pól kι yĩ.
Kènpni ànɛ̂ ymɔ pól kι tirki pι támm.
Syɔ̃-ǹtȁn knɛ̌nì kι pι tómtóm,
tɛ́ wɛ̃túkúnì kι tɔrι.
6 Képah sɔkɔ, no pól kι Liyel nɛy pwáhnmɔnɔ wɛ yɪ̃́nɛ.›»
7 Nɛ́kwɪ̃́nkí nónó-á sɔ̏ n pɔ n pɔ Nsyɔ̃ tyí à kɔ̃ à pélɛ n wel
n wilki, à sɔ̏ mɛ n yo pé tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se
kwɔ pélɛ nɛ, pǎh kι fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyȁhnì yah, nɛ̂-á
n pi nι?
8 Ńkɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pι nónó-á n wɛ̃kι n pi nɛ, pǎh Liyel
wɛ̃kì tɛ̃. Tɛ́, pè káh pé gbɔ̏ sah Abrahmι yõ nɛ̂-á pé súlɛ. Páh
kélɛ n yo pé tyí, Liyel-á kι fɛ̃ dyêh nɔ́pi vi mɔ pι Abrahmι
pyelɛ.
9 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ sé sémîn
sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-á n syí-ńkɛ̃́nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kι ko dah mɔ
nyàh sɔkɔ.

10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, tɔ́wû Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃, sɔ̃ se
pé yĩnɛ pé pɩ nɩ?
11 À mó yo pé tyí nɛ, fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ núkúlɛ
fwɔ̀mɔ̀-ǹkɑ̂n nɛy kɔ̃. Tɛ́ yɔ̃ke-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ yĩ kwɛ́ndé kɔ̃.
12 Mɔ́rí syípú yísyɔ́ tɔ pɔ Nsyɔ̃ tyí nɛ, à pé wel wilki, tɛ́ à
piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, ńkɛ̃ sɔ̃ se pépi yĩnɛ pé pɩ nɩ?
13 À mó yo pé tyí nɛ, pǎh yɩ̃̀n nɛ̂ yo pé tyí, pè káh nɛ n
dohnɩ n syi ké yɔ̃.
14 Képah sɔkɔ, sràsyíbí tɔ pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, tɛ́ pépi-á
dò, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? À mɛ yo pé tyí nɛ, pè káh nɛy wore ǹ
gbɔ̃̀ kwâh tɛ̃ syi tǎhkì sɔkɔ. Pè káh mó tɔ̃ nɛy gbɔ̃̀ kwâh syi
yɩ̃́nvɩ̀ sɔkɔ. Ńkɛ̃, pè yɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ́nɔ́ pé yɩ̃́nɛ n yuku.
15 Képah sɔkɔ, no pól-á sɔ̃̀ mɛ pwáhnmɔ-ò syíkínɔ́ sɔkɔ
sɛ̃́, pè sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n piki n yah nɛ, tɛ́ Nsyɔ̃ káh kɩ nɛ̂
Kristalɛ dɛ́?
16 Képah tɛ̃nɛ, à pé pól syah nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ ye yélɛ n wel
n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á n pi, ǹmɔ tɛ̃́nwɛnɔ kal ńmɔ tyílɛ.
Mé náh yĩnɛ ǹ lékyêh mnɔ ńtɛ̃ wàhnmɔnɔlɛ. Tɛ̃ wɔ kɩ pɔ
yé wel wilki Liyel Mírkí ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.
17 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwâh mɛ ǹ gbɔ̃̀. À kɩ ǹ táh tɔ̃ sah,
ǹ sèmukɔ fwo kɩ kwel mɔ ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ sé yésyî wɔlɛ, à
kɩ sépi sukɛ ní-ńkɛ̃̂ nyàh sɔkɔ.»
18 Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ sɛ̃́nknɔ vɩ̀nmɔ mɔ kwɔ́nɔ́ duke náhnáh
sɔkɔ, à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃ no tyí.
19 À wil képah sɔkɔ, à tɔ̃ lékàhlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ kɔ̃, ǹ yṹnpi
kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃́nsyinɔ, ànɛ̂ ǹ tyítúkúnɩ̀ náhnáh pínɔ́ tyí
sɔkɔ.
20 Tɛ́ Yerɔdɩ náh yĩn sépi tyí, à tɔ̃ Nsyɔ̃ tɛ̃ dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ náhlɛ.

Yesu wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ

21 Tɛ́ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, wǎh
névye pól wel wilki tɛ, Yesu tɔ pɔ à kɔ̃, à à wel wilki. Yesu-á
wil ni sɔkɔ tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ, à mɛ yɩ̃̂nyɔ̃ wɛ kè yɩkɩ mɔ.
22 Tɛ́ Liyel Mírkí pɔ tiki ǹ yɔ̃ wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kèpíkípíkí
kètɔ̀lɛ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ n wil líyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ
ye ń nɩ̀dɛ̀ Pi núkúnínɛ. Á tyí nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí kègbɩlɛ.»

Yesu náh tɑ̃nnɛ

23 Yesu-á ǹ tɔ̃̀ tyah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ ye yɔ̃gbɑ̃m kénkɔ̃
sɔkɔ. Tɛ́ névye tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, Yosɛfu pídɩ̃́-á ǹnɛ, Yosɛfu
nɛ̂-á sɔ̃̀ Yeli pídɩ̃̌nɛ.

[24] Tɛ́ Yelilɛ, Matata píɗ́i ye. Matatalɛ, Levi píɗ́i ye. Levilɛ, Mɛlkı píɗ́i ye. Mɛlkılɛ, Yanayi píɗ́i ye. Yanayilɛ, Yosɛfu píɗ́i ye.

[25] Yosɛfulɛ, Matatyası píɗ́i ye. Matatyasılɛ, Amɔsı píɗ́i ye. Amɔsılɛ, Nawumi píɗ́i ye. Nawuminɛ, Yesli píɗ́i ye. Yeslilɛ, Nakayi píɗ́i ye.

[26] Nakayilɛ, Matı píɗ́i ye. Matılɛ, Matatyası píɗ́i ye. Matatyasılɛ, Semeyin píɗ́i ye. Semeyinnɛ, Yosɛsyı píɗ́i ye. Yosɛsyılɛ, Yoda píɗ́i ye.

[27] Yodalɛ, Nswana píɗ́i ye. Nswanalɛ, Yresa píɗ́i ye. Yresalɛ, Yorobabɛlı píɗ́i ye. Yorobabɛlılɛ, Salatyɛlı píɗ́i ye. Salatyɛlılɛ, Neri píɗ́i ye.

[28] Nerilɛ, Mɛlkı píɗ́i ye. Mɛlkılɛ, Adi píɗ́i ye. Adilɛ, Kosamı píɗ́i ye. Kosamınɛ, Yelemadamı píɗ́i ye. Yelemadamınɛ, Yɛrı píɗ́i ye.

[29] Yɛrılɛ, Yesu píɗ́i ye. Yesulɛ, Yeliyesɛrı píɗ́i ye. Yeliyesɛrılɛ, Yorimi píɗ́i ye. Yoriminɛ, Matata píɗ́i ye. Matatalɛ, Levi píɗ́i ye.

[30] Levilɛ, Simeyɔ̃ píɗ́i ye. Simeyɔ̃lɛ, Yuda píɗ́i ye. Yudalɛ, Yosɛfu píɗ́i ye. Yosɛfulɛ, Yonamı píɗ́i ye. Yonamınɛ, Yelyakimi píɗ́i ye.

[31] Yelyakiminɛ, Meleya píɗ́i ye. Meleyalɛ, Mɛna píɗ́i ye. Mɛnalɛ, Matata píɗ́i ye. Matatalɛ, Natãn píɗ́i ye. Natãnnɛ, Davidi píɗ́i ye.

[32] Davidilɛ, Yese píɗ́i ye. Yeselɛ, Wobɛdı píɗ́i ye. Wobɛdılɛ, Bowası píɗ́i ye. Bowasılɛ, Sala píɗ́i ye. Salalɛ, Nasɔnı píɗ́i ye.

[33] Nasɔnınɛ, Aminadab píɗ́i ye. Aminadablɛ, Adimini píɗ́i ye. Adimininɛ, Arnı píɗ́i ye. Arnınɛ, Yesrɔmı píɗ́i ye. Yesrɔmınɛ, Farɛsı píɗ́i ye. Farɛsılɛ, Yuda píɗ́i ye.

[34] Yudalɛ Yakɔbı píɗ́i ye. Yakɔbılɛ, Yisakı píɗ́i ye. Yisakılɛ, Abrahmı píɗ́i ye. Abrahmınɛ, Tara píɗ́i ye. Taralɛ, Nakɔrı píɗ́i ye.

[35] Nakɔrılɛ, Seruki píɗ́i ye. Serukilɛ, Wrako píɗ́i ye. Wrakolɛ, Falɛkı píɗ́i ye. Falɛkılɛ, Yebɛrı píɗ́i ye. Yebɛrılɛ, Sala píɗ́i ye.

[36] Salalɛ, Kayinamı píɗ́i ye. Kayinamınɛ, Arfasadı píɗ́i ye. Arfasadılɛ, Sɛmı píɗ́i ye. Sɛmınɛ, Nowe píɗ́i ye. Nowelɛ, Lamɛkı píɗ́i ye.

37 Lamɛkılɛ, Matisala píɗí̃ ye. Matisalalɛ, Yenɔkı píɗí̃ ye. Yenɔkılɛ, Yarɛdı píɗí̃ ye. Yarɛdılɛ, Maleleyel píɗí̃ ye. Maleleyellɛ, Kayinamı píɗí̃ ye.

38 Kayinamınɛ, Yenɔsı píɗí̃ ye. Yenɔsılɛ, Sɛtı píɗí̃ ye. Sɛtılɛ, Adama píɗí̃ ye. Adama wɔlɛ, Liyel píɗí̃ ye.

4

Yesu mɔ́nyahnɔlɛ

1 Yesu-á yuku Liyel Mírkí tǎhkìlɛ, à ǹ syı yal Yurdɛ̃ yɔ tnɔ̂. Tɛ́ Liyel Mírkí à tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnı sɔkɔ.

2 À sèpı̀n tikiníní pı nɛ́npɔ́ níkì tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ à mɔ yah. Tɛ́ sèpı̀n nɔ́pi-á pɔ tũ, kwɛkı mɛ à tɛ̃.

3 Kǎh pı sɛ̃́, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kı nɛ Liyel Pilɛ, à yo dáhkì mɛ̀ tyí, kè vi n mɔ n pı yõkelɛ.

4 Yesu mó yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi náh ǹ min pı n pi yõke ólɛ.›»*

5 Képah náh, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ à tɛ̃ dɔkɔ léyy, à kyı à wɛ̃kı kèkõyɔ̃́ tɔ̃́rí póllɛ sɛ́yy ǹsɔ̃,

6 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, páh kı fɛ̃ à kɔ̃ n pi sépi pól yɔ̃̀tɔ̃rí, ànɛ̂ sé tahrılɛ. Sépi pól-á péwɔ gbɔ̃̀ dahbı. Képah-á, nɛ̂-à pé dyɔ, páh kı sélɛ ǹmɔ kɔ̃.

7 Ńkɛ̃́, wàh kı fɛ̃ syi ǹ gbètukunɔ di pé yah à pé gbilki, páh kı sé póllɛ à kɔ̃.

8 Képah sɔkɔ, à mó yo sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Á kı á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ó núkúnínɛ n gbilki, tɛ́ kı n sah ǹmɔ ó tyí yõ.›»†

9 Képah náh, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmı, à kyı à sah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yɔ̃̀tah, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kı nɛ Liyel pilɛ, à yɔkɔ tiki sétáh.

10 Kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-á kı ǹ yı̃̂nyõ tɛ̃ntõnè kɔ̃, sè kı ǹnɛ n kyɔmı,

11 ànɛ̂ tɔ̃, sǎh kı à swah syi sé gbɑ̃̀n sɔkɔ. Dáhkì náh ǹ gbáhkì pı yɔ n pi.‡

12 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à mɛ yo sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah!›»§

13 Kénɛ mɔ́nyahnɔ nɔ́pi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ yal à gbɛ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ à syıkı tɛ̃ náh tı̃̀nnɛ.

---

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 8.3 sɔkɔ. † **4:8** 4.8 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.13. ‡ **4:11** 4.10-11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 91.11-12 sɔkɔ. § **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.16 sɔkɔ.

14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ yuku Kalile sétáh yõ Liyel Mɩ́rkɩ́
tǎhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ yĩn sɔ̏ mɛ wil nɛ́npɔ́ kwlo pól sɔkɔ.
15 À sɔ̏ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel nɩ́-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ no pól
mɛ ǹnɛ n gbilki.

Nasarɛtɩ tãn Yesu yáhlenɔlɛ

16 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu pɔ Nasarɛtɩ sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sɔ̏
à kyãh. Mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ, à mɛ de Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
wǎh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sɔ̃, tɛ́ mɛ yuku nɛ, pé Liyel wɛy kar.
17 Képah sɔkɔ, pè Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y tɔkɔ à
kɔ̃, à syi yɩkɩ mɔ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nmɔnɔlɛ nɛ
ńkɛ̃́:
18 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ń yah wilki,
à ǹ Mɩ́rkɩ́ mɔ ń sɔkɔ nɛ,
mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yo yãm tãn tyɩ́.
À ń tɛkɩ mɔ yɔ̃bɩ yɔ̃rɩ sɔkɔ wɩ̏lnɔ́ tyɩ́ yo yĩnnɛ pé tyɩ́,
ànɛ̂ yɩ̃́tũbi yɩ̃́ yɩ́kɩ́nmɔnɔ tyɩ́ yo yĩnnɛ,
ànɛ̂ yèvyãhrɩ tɛ̃ yõ yĩnnɛ névye yõ, nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́ sɔkɔ,
19 ànɛ̂ ǹmɔ pèpɔrɩ pɔ yi tyɩ́ yo yĩnnɛ.»*
20 Képah náh, Yesu sɛ́bɛ́y yah vike, tɛ́ kélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀
kyɔ̀mɩ̀-ò kɔ̃, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃. Tɛ́ nónó-á sɔ̏ mɛ Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀,
pé pól sɔ̏ mɛ ǹnɛ n yah dɩ́kɩ́ dɩ́kɩ́.
21 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à tyah n yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel wɛy fɩ̃́ nɛ̂
tyi-á yé noh, sè pɩ tũ kwɛynɛ yé tyɩ́.»
22 Kǎh pɩ sɛ̃́, no pól sɔ̏ mɛ Yesu yɩ̃́ngbɩ́lɛ n yo. Tɛ́ ǹ wɛlɔ
pèplɔ wɛ́kɩ́nɔ́ sɔ̏ mɛ pé gbɑ̏n du, pè mɛ yo tũ nɛ, ǹmɔ kó
Yosɛfu pɩ́dɩ̃́nɛ nɩ?
23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, páh pĩ nɛ, pǎh kɩ sèmɩ̏rkɩ̏
mɩ n pi, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃́, sènpɩ̀tɛ̃, à ǹ gblɔ̌y dɛ mɔ kɛ̀! Pǎh
kɩ tɔ̃ n yo n pi pé tyɩ́ nɛ, páh tyi nónó pól pɩ Kapɛrnayumi
sɔkɔ, páh sè noh. Tɛ́ pé tɔ̃ sé dùkù pɩ pé sú kwil sɔkɔ kɛ̀.
24 À tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyɩ́ nɛ:
pè náh Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ.
25 Kègbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ: Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò
Yeli mɛ gbɩ̃́nɛ, pũ̏-á lésõ to pópó, à pɔ syɩ ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ ńwɔ̃́lɔ́
kénúkò tyɩ́, tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ mɛ de kwil pól sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
pɛ́kúsyɔ náhnáh sɔ̏ mɛ Yisrayel sɔkɔ.

* **4:19** 4.18-19 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 61.1-2 sɔkɔ.

26 Ǹtɛ, Liyel náh Yeli tɛkɩ mɔ pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́, tɛ́
pɛ́kúsè yɔ́ tyɩ́ ye à tɛkɩ mɔ ǹnɛ, Sarɛpɩta kwil, Sidõ sétáh
yõ.†
27 Ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Yelise mɛ gbɩ̃́nɛ, tótãm náhnáh
tɔ sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh dɛ́nmɔnɔ
wɛ, à wil Siri sétáh tótɛ̃ dɩ̃́ Nama tyɩ́ sɔkɔ.»‡
28 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
pé fɔkɔ vyãh wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɛ̃ tyɩ́.
29 Pè mɛ yuku Yesu tɛ̃ yɔrɩ wil kwil sɔkɔ, à dɔkɔ yuku ǹnɛ
yɔ̃lɩ yɔ̃̀tah, pé kwil-á sɔ̃̀ mɛ mɔ́nɔ́lɛ nɛ̂ yõ, tɛ́ nɛ, pé à tu wilki
mɔ.
30 Tɛ́ à núkú wil pé wrɔ́, à sɔkɔ.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɑ̃̀n yõ

31 Képah náh, Yesu kyɩ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Kalile
sétáh yõ, tɛ́ mɛ névyelɛ n kwɔ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ.
32 Ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ wɛynɛ. Képah ye ǹ névye kwɔ dùkù
kɔ̃, kè no pól gbɑ̃̀n du.
33 Tɛ́ lésõlɛ, kè pɔ yɩ̃nɛ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, sétõlɛ ǹ sɔkɔ. Dǒ, à de syi fırr yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ,
34 wéèè, Nasarɛtɩ Yesu, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyɩ́ nɩ?
À se pɔ pépi tyɩ́ yɩ́kɩ́-ńsah nɩ? Páh ǹnɛ n pnɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á
ǹnɛ: Ǹmɔ-á Liyel tɛkɩ mɔ yályál.
35 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu dírí kɔ̃ sétõ mɛ̀ yõ nɛ: «Á vyãh vike,
ǹ tɛ́ n wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, sétõ núkú dɩ̃́ mɛ̀ tɔkɔ
min névye nɩyɔ̃́, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ, à náh dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ à nɔ.
36 Kǎh pɩ sɛ̃, kè pɩ gbɛ̃̀ndùnì ǹgbɛ̃nɛ no pól tyɩ́, pè mɛ
tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, wɛy dùkù nɛ̂ se à n wɛ̃kɩ sɛ̃ nɩ? À tɛ̃ wɛ
sétɑ̃̀nnɛ n kyɩ̃ n mɔ tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ sɔkɔ, sè n wil névye
sɔkɔ.
37 Sépinɔ́-á pɩ sɛ̃, Yesu yɩ̃́ngbɩ́ tyah n yo nɛ́npɔ́ sétáh pól
yõ.

Névye náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

38 Wǎh yal Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à sɔkɔ Simɔ gbô. Tɛ́ Simɔ
dɛ́y sê sɔ̃̀ mɛ n kwlɔ wɩ́lvyɑ̃́hnìnɛ képékèyɔ̂. Pè mɛ kè yah
kɔ̃ Yesu tyɩ́ nɛ, à à dɛ mɔ.
39 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kɔ yɩ̃n ǹ yõ, tɛ́ dírí kɔ̃ wɩ́lvyɑ̃́hnì
yõ, ké núkú pi fın mɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú yuku tyah yõke
tɛ̃-ǹsahlɛ n yah pé tyɩ́.

---

† **4:26** 4.26 - Pɛ́kúsè mɛ̀nɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ n wil Sarɛpɩta kwil, Sidõ sétáh yõ. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y gben 17.9 sɔkɔ. ‡ **4:27** 4.27 - Tótɛ̃ dɩ̃́ Namalɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ n wil Siri sétáh yõ. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y ní-ò 5.14 sɔkɔ.

40 Gbĩ́yĩ́ dénɔ́ sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n yɔ yam duke dukelɛ, pé nɛ́tãm pɔ pélɛ Yesu tyí. À mó ǹ gbɛ̃̀nnɛ n sah n yuku pé nɛ́núkù núkú yõ, à pélɛ n dɛ n mɔ.

41 Tɛ́ sétɛ̃̀n tɔ sɔ̃̀ mɛ n wil névye náhnáh sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ sé wil gbĩ́nɛ nɛ ńkɛ̃́, Liyel pi-á ǹnɛ. Ǹtɛ, sǎh pĩ nɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔ-á ǹnɛ, à mɛ dírí kõ sé yõ, tɛ́ sé vyɛ̃y tũ wɛ́kínɔ́lɛ.

42 Tyah-á núkú dal, Yesu yuku sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tɔ́wû yuku tyah ǹnɛ n soh n kɔ̃. Pǎh kyɩ à wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé à syi n sah, à káh tɔ̃ yal pé tnɔ̂.

43 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé yĩnɛ mè nìvìnì wɛy sɛ̃́n yo n kɔ̃ kwlo tɛ́lɔ́ tɔ tyí Liyel tɔ̃́rí tyí sɔkɔ. Ń tɛ́kínmɔnɔ yõ ye képahlɛ.»

44 Képah náh, à kyɩ tyah Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ Liyel níńtɛ̂n vì sɔkɔ Yude kwlo sɔkɔ.

5

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye pɔ pɩ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpúlɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yenesarɛtɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɔ́wû pɔ à mɔ gbĩ sah pílpíl, Liyel wɛy noh yĩnnɛ.

2 Yesu mɛ krótónè nínì wɛ yɔ tnɔ̂ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú mɛ wil sé sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n wu.

3 À mɛ de krótónè nɔ́pi núkú sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Simɔ tyílɛ. Tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à yal kélɛ yɔ vyãh tyí, à de yuku yɔ sɔkɔ kwéyy. Képah-á pɩ, à kɔ̃ tɛ̃ krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ tɔ́wûlɛ n kwɔ.

4 Wǎh wɛkɩ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo Simɔ tyí nɛ, à de yuku yahlɛ yɔ tì tɛ̃-ǹsah. Pè mó pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, pè yɛ̃́nkyɔ tɛ̃.

5 Simɔ mɛ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á tɔ̃̀ pɩ sõ, tɛ́ pé náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ yóré yõ, páh kɩ mnɔ min dah mɔ.

6 Képah sɔkɔ, pè mɛ pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ fɔ́ɔ́, pé mnɔ tyah n kɔ̃lɩ.

7 Pè mɛ pɩ mɔ pé no tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè ní-ò sɔkɔ nɛ, pè pɔ pé yohnɩ mɔ. Pè mɛ pɔ pè yohnɩ mɔ, pè yɛ̃́nkyɔ wilki mɔ krótónè nínì nɔ́pi yĩ́ĩ́nɛ fɔ́ɔ́, sè n tyah tíkíndenɔlɛ ni sɔkɔ.

8 Simɔ Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃́, à ǹ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, tyípékè pí-ò-á pélɛ. Képah yĩnnɛ, à gbɛ mɔ péwɔlɛ.

9 Pǎh yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi wɛ tɛ̃ pípí sɛ̃́, tíkí mɛ Simɔ ànɛ̂ pé no pól kah tɛ̃,

10 à tahlɩ Sebede ɗɩ̃́npɩ̀ tyɩ́, Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pépi nónó-
á sɔ̏ Simɔ tɔ̏ pɩ mûnɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo Simɔ tyɩ́:
«Káh tɩ́kɩ́ pɩ! À tɔkɔ núkúnúkú tyɩ́, á kɩ pɩ névye yénpɔ-òlɛ
Liyel tyɩ́.»
11 Képah náh, pè wil pɔ krótónè sah kènkwȁh yõ ànɛ̂ pé
vyɔ́ póllɛ, tɛ́ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

12 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ɗɩ̃́ yɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́,
dú ńyânnɛ ǹ wil pól sɔkɔ. Wǎh Yesu wɛ sɛ̃́, à kɔ kwɩ̃nki, ǹ
yah di sétáh Yesu yah, tɛ́ à ni nɛ, pé Yɔ̏tɛ̃, wàh mɛ ké tyɩ́,
wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ.
13 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu núkú ǹ gbɔ̏ nɔ, à tũ ǹ tyɩ́, tɛ́ nɛ: «Mé
mɛ ké tyɩ́, á kɩ dɛ!» Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗɩ̃́ núkú dɛ.
14 Képah sɔkɔ, Yesu kè gbah yo ǹ tyɩ́ nɛ, à káh yĩ mɛ̀ yãh
nɛy tyɩ́ póllɛ. Tɛ́ à kyɩ ǹ gblɔ̌ynɛ sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ wɛ̃kɩ.
Moyisi-á sɔ̏ sárká nɛ̂ tyɩ́ yo sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyɩ́ sɔkɔ, à
mó kè pɩ n tũ. Képah-á kɩ ǹ dɛ́nmɔnɔlɛ pè wɛ̃kɩ.
15 Képah fyé yõ, wãn sɔ̏ mɛ n dohnɩ Yesu yĩn wɩ̏lnɔ́ yõ, tɛ́
nɛ́kwɩ̃́nkɩ́ sɔ̏ mɛ n tuke n mɔ ǹ wɛy noh yĩn, ànɛ̂ pé yamnɔ
mɔ́ndɛnmɔ yĩnnɛ.
16 Tɛ́ Yesu wɔ sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ n gbɛ n mɔ n tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ, ǹ Liyellɛ n ni.

Yesu sèkùkù ɗɩ̃́ yɔ́ dɛ mɔ

17 Sɔ̋ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu sɔ̏ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂
Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú tɔ sɔ̏ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Pè wil
Kalile ànɛ̂ Yude kwlo pól sɔkɔ, ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tɔ sɔkɔ. Tɛ́ Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃ Liyel tǎhkɩ̀ sɔ̏ mɛ Yesu sɔkɔ. Képah ye à kɔ̃, à yámpúlɛ
n dɛ n mɔ.
18 Légbɩ̃́nɛ, nósyɔ́ sèkùkù ɗɩ̃́ yɔ́ twah pɔ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ,
mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé de ǹnɛ wɔ̀kɔ̀, pé kyɩ à tiki sah Yesu
yah.
19 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃̀ tyɩ́, pè dé-ńsah yah kwlɔ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, pè dɔkɔ gbɛ̃́ntɩ̂n yõ kye, à sèkùkù mɛ̀ tiki mɔ ànɛ̂ ǹ sɛ̃
sɛ̃ kwâh tɔlɛ, névye nɩyɔ̋ Yesu yah.
20 Yesu-á wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à mɛ yo sèkùkù mɛ̀ tyɩ́: «Dɩ̃́, á
tyɩ́pêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
21 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ
tyah n sõ nɛ, nɛ̂ tɛ̃̀ ó se ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à Liyel yĩnnɛ n yɩkɩ sɛ̃
nɩ? Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ tyɩ́pêl yɔ̃ mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel ó náh nɩ?

22 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à pé syah nɛ: «Kwâh nɛ̂
pɩ, tɛ́ yé n sõ sɛ̃́?
23 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyɩ́ nɛ, ǹ tyɩ́pêl-á yɔ̃ mɔ
à kɔ̃, képah náh pɩ, à yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yuku nɛ n kɔ?
24 Ǹtɛ, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ Névi Pi tyɩ́
sétáh yõ, kɩ fɛ̃ névi tyɩ́pêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃», tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù
mɛ̀ tyɩ́: «Mé kélɛ n yo á tyɩ́: yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ
n yuku á gbô!»
25 Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú yuku no pól yĩ́ yah, à sɛ̃ sɛ̃ kwâh
tɔkɔ, à sɔkɔ ǹ gbô, mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki n yuku.
26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, no pól gbɛ̃̏n du. Pè Liyel yĩnnɛ n gbilki
tíkí tɛ̃ tyɩ́, mɛ yo tũ nɛ, kwɛynɛ, páh tyi snɔ́ wɛ dɛ́!

Yesu Levi ye yah

27 Képah náh, Yesu wil nɛ́npɔ́, tɛ́ mɔ́rɩ́ syí-ò Levi wɛ
kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ mɔ́rɩ́ syí-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Ń sɔ̃̏
tɛ̃!»
28 Levi núkú ǹ tɔ̃̏ sah, tɛ́ yuku ǹ sɔ̃̏ tɛ̃.
29 Képah tɛ̃̀nɛ, Levi yõke ǹgbɛ̃ pɩ ǹ gbô Yesu yĩnnɛ, tɛ́ mɔ́rɩ́
syípú náhnáh ànɛ̂ nɛ́káhbɩ́ kwĩ́nkí sɔ̃̏ mɛ pélɛ kénɛ yõke yɔ̃́-
ńsah.
30 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ pé Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú
sɔ̃̏ mɛ lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃ mɛ n yo ǹ tɔ̃̏ sɛ̃́hpú tyɩ́ nɛ, kwâh nɛ̂
se, tɛ́ pè n yõ tɛ́ n wɔ mɔ́rɩ́ syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̄púlɛ
wɛ̃ tyɩ́ nɩ?
31 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo pé tyɩ́ nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ,
sènpɩ yétɔ̃̂ se mɛ pé tyɩ́? Yámpú tyɩ́ náh sènpɩ yétɔ̃̂lɛ di?
32 Névye nónó-á n sõ nɛ, nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh
pɔ pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pĩ nɛ, tyɩ́pêl pípú-á pélɛ, pépi
yé-ńsah ye mé pɔ nɛ, pè Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃.»
33 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃̏ sɛ̃́hpú ànɛ̂
pépi tɔ̃̏ sɛ̃́hpú-á ńkɛ̃́nɛ níkȉlɛ n tɛ̃, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ. Ǹtɛ, ǹmɔ
tyɩ́nɔ tɛ̃ wɔ ninɛ n wɔ, tɛ́ yõkelɛ n yõ kɛ̀.
34 Wăh képah noh sɛ̃́, à mɛ yo pé tyɩ́: «Fúr pɩ́-ò-á nónó ye
ǹ fúr yõke yõ yĩnnɛ, yépi se kɩ fɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ níkȉ tɛ̃ pé yé-ò
yĩ́ yah?
35 Ǹtɛ, sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n wilki n pi pé wrɔ́.
Légbĩ́nɛ, pè kɩ pyě níkȉlɛ n tɛ̃.»
36 Képah náh, Yesu mɛ tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ mɩ pé tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́:
«Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m, à fwɔ̀dyàh min n pi. Wâh
képah pɩ, fwɔ̀sɑ̃n kɩ yɩkɩ, ké gbɔ́ mɛ̀ tɔ náh se tɔ̃ fwɔ̀dyàh
syi n pi.

37 Ànɛ̂ tɔ̃, névi yɔ́ ńtɛ̃ náh dìvɛ̃ sɔ̃́n mɔ n pi pley dî sɔkɔ.
Wâh képah pɩ, dìvɛ̃ sɔ̃́n mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi tɔkɩ, dìvɛ̃
kɩ kwɛ, pley kɩ yɩkɩ.
38 Kàh pɩ dìvɛ̃ sɔ̃́nnɛ, kè yĩnɛ kè mɔ pley snɔ́.
39 Névi nɛ̂-á dar dìvɛ̃ kònɔ́ wɔ́nɔ́lɛ, à náh tɔ̃ n fɛ̃ n syi ké
kò-ǹkɛ̃́nɛ n wɔ. Tɛ̃ n nɛ n yo nɛ, dìvɛ̃ kònɔ́-á nɔ kal.»

6

Yesu ànɛ̂ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ tyilɛ

1 Képah náh, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì
tɛ̃ n kɔ n kah sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɔ̃́hpú mɛ
sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n wɔkɔlɩ pé gbɔ̃̀n sɔkɔ, à n tah.*
2 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pé túkù mɛ nɛ, tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ̃kì
náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè kélɛ n
pɩ nɩ?
3 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésɔ̃ yɔ̃̀tɛ̃ Davidi
ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah
kɛ̀?
4 À náh sɔ̃̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à búrn tɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ
sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃, à tah, tɛ́ ǹ náh névye tɔ kɔ̃ di? Tɛ́ nɛy
náh sɔ̃̀ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká wìlkìpu yɔ̃̀tãm ó
náh.»†
5 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Névi Pilɛ, mɩ mɩ yòh yɔ̃̀tɛ̃ ye ǹnɛ.»

Gbɔ̃̀nkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

6 Képah náh, mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu de Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ tyah névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́
sɔkɔ, gbɔ̃̀yɔ̃̀lɛ kúnɔ́lɛ.
7 Képah tɛ̃́nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ mó
mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ n yah, wàh kɩ ńtyĩ́nɔ nɛy dɛ n mɔ n pi
mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃.
8 Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ n pnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à
mɛ yo gbɔ̃̀nkù dɩ̃́ mɛ̀ tyí: «Yuku n pɔ n yĩn névye nɩyɔ̃́ ásɔ̃̂.»
Dɩ̃́ mɛ yuku yĩn.
9 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu yo pé tyí: «Ńmɔ yélɛ n piki n yah, tir
nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ? Pèpɔrɩ se, tɩ̃̂ pèkè
se? À nɛy min pwah mɔ, tɩ̃̂ à tɛ̃ ko mɔ?»
10 Képah sɔkɔ, wǎh pè yah kore vi, à yo dɩ̃́ tyí: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃!»
À mɛ ǹ gbɔ̃̀ tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ.

* **6:1** 6.1 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 23.26 sɔkɔ. † **6:4** 6.3-4 - Yah n tɛ Samyɛlɩ sɛ́bɛ́y gben 21 sɔkɔ.

11 Képah tɛ̃nɛ, pé fɔkɔ kah vyãh Yesulɛ, pè tyah wɛ̃nɛ n vi
n mɔ, sɔ̃-á pè kι n pι n pi ǹnɛ.

Yesu tɛ̃ntõbe nɛ́pȋ gbɔ̃nimȋ yáhnwȉlkȉnɔ́lɛ

12 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yuku yɔ̃lι yɔ́ yõ, à kyι nírílɛ n pι. Ȁ
lékȃh pól pι Liyel nínɔ́ sɔkɔ.
13 Tyah-á pɔ dal, à ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ nɛ́pȋ gbɔ̃nimí yah wilki
pé sɔkɔ, tɛ́ pépi yĩn sah ǹ tɛ̃ntõbelɛ.
14 Wăh nónó yah wilki, pé yni wɛ yɔ̀: Simɔ wɔlɛ, Yesu
ǹmɔ yĩn sah Pyɛrιlɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃ndɛ̃́ Andre sɔ̏ mɛ, ànɛ̂ Nsyakι,
ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Filipi, ànɛ̂ Bartelemi,
15 ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma. Ȁ tahlι Alfe pídɛ̃́ Nsyakι tyí, ànɛ̂
Simɔ nɛ̂-á sɔ̏ pè n ye «Sú fɔ̃́ vyãh syí-òlɛ»,
16 ànɛ̂ Nsyakι pídɛ̃́ Yudelɛ, ànɛ̂ Yisikariyɔtι Yudasιlɛ, nɛ̂-á
pɔ vi Yesu náh.

Yesu tɔ́wû kwɔ́nɔ́, ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

17 Képah náh, Yesu tiki yɔ̃lι yõ ànɛ̂ pélɛ, à pɔ yĩn kéntáhkὶ
támm yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú náhnáh sɔ̏ mɛ, à tahlι
tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ tyí, nónó-á wil Yude tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ, ànɛ̂
Yerusalɛmι, à tahlι pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ kwlo tyí, Tiri ànɛ̂ Sidõnɛ.
18 Pè sɔ̏ pɔ Yesu wɛlɔ nóh-ńsah, ànɛ̂ dɛ́nmɔnɔ wɛ yĩnnɛ
pé yamnɔ sɔkɔ. Sétɑ̏n-á sɔ̏ mɛ nónó sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ,
pé tɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ.
19 Tɛ́ tăhkὶ yɔ́ sɔ̏ mɛ n wil ǹ sɔkɔ, à pé póllɛ n dɛ n mɔ.
Képah ye tɔ́wû pól kɔ̃, pè n yah n kɔ̃ wɛ́ntȕ-ǹsahlɛ ǹ tyí.

Yѐvιnι ànɛ̂ yѐvyãhrι tyílɛ

20 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú yah, tɛ́ nɛ:
«Yѐvιnι mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ yãm sɔkɔ.
Liyel tɔ̃́rí mɛ yépi tyí yõ.
21 Yѐvιnι mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú kwɛkι sɔkɔ.
Yé kι pɔ n tɔ̃ n pi.
Yѐvιnι mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú gbní sɔkɔ.
Yé kι pɔ yὶ syɔ n pi.
22 Yѐvιnι mɛ yé tyí, no-à yé dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ yé milki, tɛ́ yélɛ
n gbyɔ, tɛ́ yé yĩnnɛ n yιkι Névi Pi yõ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ.
23 Ǹtɛ, ké yõre ǹgbɛ̃ kι pɔ yé dyah Liyel fɔ̃́. Képah ye, yé
nɛ n mɛ nὶvὶ sɔkɔ lésõlɛ, yé nɛ n yɔkɔ n kwɑ̃h nὶvὶ tɛ̃ tyí.
Sɛ̃ ye lésõ pé náh tɑ̃n tɔ n fõh Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopulɛ.
24 Ǹtɛ, yépi nónó-á tahbιlɛ, yѐvyãhrι mɛ yé yõ.
Yé yé pѐpɔrι wɛ sɔkɔ tɛ.
25 Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú tɛ̃kι sɔkɔ, yѐvyãhrι mɛ yé yõ.

Kwɛkɩ kɩ pɔ yé tɛ̃ n pi.
Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú yɩ̀syɔ̀nɩ̀ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.
Yé kɩ pɔ yèkwɔrɩ gbní gbo n pi.
26 Pàh yépi nónónɛ n gbilki, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ. Sɛ̃ ye lésõ
pé náh tãn tɔ n gbilki Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobelɛ.»

Sépɛ́bí tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ

27 «Ǹtɛ, yépi nónó-á mɛ n nohnɩ ń tyí, mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: yé yé sépɛ́bílɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ yé dyɔ yɔ́pú tyí.
28 Nónó-á plɔlɛ n ye n mɔ yé yõ, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ.
Yé mó Liyellɛ n ni yé fṍhpú tyí.
29 Névi-à á létáh núkú mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃. Névi-à
á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ, yɛ tɛ̃ kɔ̃ à á fwɔ̀mɔ̀npir tɔ tɔkɔ.
30 Névi nɛ̂-à kwâh ni á tyí, kè yĩ tɛ̃ kɔ̃. Ànɛ̂, névi-à á gbɔ̃̀
kwâh tɔkɔ, káh nɛ, tɛ̃ n syɩ n pɔ kélɛ.
31 Ànɛ̂ tɔ̃, yáh mɛ ké tyí nɛ, no nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ
sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ pé tyí.
32 Yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yĩ́ngbí nɛ̂
mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̄pú ńtɛ̃ tɔ
nɛ́nɔ́nɔ́ tyí náh nɔ pé tyí di?
33 Nónó-á n tɔ̃ n sah n pɩ yé tyí, yé tɔ-à n tɔ̃ n sah n pɩ
pépi ó tyí, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel
wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̄pú ńtɛ̃ tɔ náh sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ di?
34 Ànɛ̂, yâh n dɛkɩ névyelɛ n kɔ̃, yáh sɛ̃ ké yõ nɛ, nónó ó-á
kɩ pɔ sé lédyáhnínɛ yé kɔ̃ n pi, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n
pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̄pú tɔ náh n dɛkɩ wɛ̃nɛ n
kɔ̃, sé lédyáhnɩ́ pɔ́nwɛ yĩnnɛ di?
35 Pèpɔrɩ pĩ́-ńkɛ̃̄pú, ànɛ̂ nɛ́pêl nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ mɛ Liyel sɔkɔ.
Képah ye, yépi tɔ yé sépɛ́bílɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ
pé tyí. Yé nɛ n dɛkɩ n kɔ̃, ké lédyáhnɩ́ tyí sɔ̃̀-ǹkɛ̃̄nɛ. Képah
sɔkɔ, yé kɩ kyɩ ké lédyáhnɩ́ ǹgbɛ̃ wɛ Liyel fṍ, tɛ́ kɩ pɩ yɔ̃̀tah
Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ.
36 Yé pɩ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ névyelɛ, sɔ̃́-á yé sú Liyellɛ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ pɩ́-òlɛ.»

Káh no pîlkî-ńtɑ̃̂n ólɛ n yo

37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé káh nolɛ n tuke.
Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n pi. Yé káh lékàhlɛ nolɛ n
kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé tɔ kɔ̃ n pi. Ǹtɛ, yé nɛ
n yɔ̃ n mɔ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ
n kɔ̃.
38 Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, kénɛ dú núkú ó kɩ yé
tɔ tyí sãh n pi. Képah ye, yé nɛ n yĩ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel
kɩ yĩ yé tɔ kɔ̃. À kɩ dú tɔkɔ, kɩ sɑ̃́hnɔ́ pèpɛy sãh, kɩ sni, kɩ

yike yike, kè kɩ yuku kwɛ, kɩ vi mɔ yé kɔ̃ yé fwɔ̀mɔlɔ vyɛ̃y tɛ̃́nkṹnmɔnɔ sɔkɔ.»
39 Tɛ́ tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ mɩ pé tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́: «Yɩ̃́tṹ se kɩ fɛ̃ pɩ ǹ
ní-ò yɩ̃́tṹ yah tɛ̃́-òlɛ? Pé nímɩ́ náh n syɩkɩ n de n pi pwɛ̃̀h yɔ́
sɔkɔ di?
40 Tir sɛ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɛ́ sɛ̃́h-ò nɛ̂-à
kwɔ́nɔ́ wɛ yɩ̃́ɩ̃́, ǹmɔ n pɩ ǹ kwɔ́-ò tyɩ́ kɔ̃lɛ.
41 Á pɩ sɔ̃́, tɛ́ ǹdan kyɔmɩ wɛ á yṹnpi yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ
áwɔ yɩ̃́ sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ wɛ?
42 Á kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ yo á yṹnpi tyɩ́ nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃
ǹ yɩ̃́ sɔkɔ, áwɔ nɛ̂-á dàhnpɛlɛ á yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ á náh mɛ képah wɔ
wɛ? Vɩ̃́nnínɩ̀ wɛ́kɩ́-ò! Á yɩ̃́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki! Képah-à
pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ, kɩ á ní-ò yɩ̃́ sɔkɔ ǹdan wilki.»

Séswɔ̂ ànɛ̂ ké pyelɛ

43 «Séswɔ̂ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh n syi pye túkúnɩ̀nɛ. Séswɔ̂
túkù tɔ náh mó n syi pye pèplɔlɛ.
44 Sésân pól n pnɛ sé pye sɔkɔ. Sènsóké pye náh fɛ̃ n wɛ
kahrɩ sɔkɔ. Yrɛnsɛ̃ náh mó tɔ̃ fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbɩ́yɛ̃́kɩ̀ sɔkɔ.
45 Nɛ́pépɛ̌y yɩ́péplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Sɛ̃́
ó ye, nɛ́túkù tɔ tyɩ́túkúnɩ̀ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah.
Névi nɩ-à yuku tir nɛ̂nɛ, képah ye n wil ǹ vyãh.»

Vɩ̀ duke nɩ̂nɔ́ tyɩ́ yónɔ́lɛ

46 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yě ńnɛ n ye ‹Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̀nɛ›, tɛ́ mâh se nɛ̂ yo, yé náh képahlɛ n pɩ?
47 Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyɩ́, tɛ́ ń wɛlɔ noh, tɛ́ mɛ sélɛ n pɩ,
tɛ̃́-á mɛ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, mé kɩ ǹ tyɩ́ yo yé syah:
48 À mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á swɔ tũ tiki náhnáh,
tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sõ légbɩ̃́ yõ. Tɛ́ ké sõ tyàhnɔ́-á sɔ̃̀ plɛ sɛ̃́, képah ye,
yɔ-á pɔ yuku, tɛ́ kwɔ, kè fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyɩ́, tɛ́ kè
náh tɛ̃ wɛ kè fɛ̃.
49 Tɛ́, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh sélɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ mɛ,
á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ sɔkɔ mɔ sétáh kɔ́kɔ́
yõ swɔ tṹ-ǹkɛ̃̀nɛ. Yɔ-á pɔ yuku, à fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyɩ́,
nɛ́npɔ́ swɔ, ké pól pirki kwɛ, à núkú mukuli pnɛ́pnɛ́.»

7

Sràsyîbî lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Liyel yõ sɛ̃ dùkùlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi pól yo pɔ tyɛ no tyɩ́, à de
Kapɛrnayumi.

2 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ tyí. Á sɔ̃̀ mɛ n yɔ képékèyɔ̂, mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Tɛ́ ǹ tyí sɔ̃̀ tah yɩ̃́ɩ̃́ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí.

3 Wăh Yesu tyí noh, à mɛ Nsyifunɔ yèwàhnì yísyɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ à ni, à pɔ pé tɔ̃̀npɩ dɛ mɔ.

4-5 Păh kyɩ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè tyah ǹnɛ n gbah n ni, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, pépi Nsyifunɔ tyí-á kah nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ̀ tyí. Ànɛ̂, ǹmɔ-á tɔ̃ yĩn pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ mɔ́nɔ́lɛ. Képah-á, wăh yĩnɛ yòhnìnmɔnɔ mɛ̀ pínɔ́lɛ ǹ tyí.

6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sɔkɔ pélɛ. Wăh de n tɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ̀ kételɛ, kénɛ dɩ̃́ tɔ̃ ǹ kódíbí yísyɔ́ tɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, pè pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, péwɔ náh yĩnɛ ǹ dénɔ́lɛ pé kéte sɔkɔ. Képah-á, à káh ǹ gblɔ̃̌y kwlɔ pɔ.

7 Ńkɛ̃́, képah tɔ-á pé kɔ̃ pé kè yah nɛ, pé náh yĩnɛ pɔ́nwɩ̃̀lnɔ́lɛ ǹ tyí pé gblɔ̃̌y. Ǹtɛ, à wɛy núkú ó yo, pé tɔ̃̀npɩ-á kɩ dɛ.

8 Ńkɛ̃́, péwɔ ńtɛ̃ tɔ tyí yɔ̃̀tãm-á mɛ, péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́ yɔ̃. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Sɔkɔ!», tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Pɔ!», tɛ̃ n pɔ. Ànɛ̂, pâh yo pé tɔ̃̀npɩ tyí: «Tir mɛ̀ pɩ!», ǎ kè pɩ.

9 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à dɩ̃́ mɛ̀ sɔ̃ kègbɩlɛ. Tɛ́ ǹ yah vi yo ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú tɔ́wû tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Yisrayel ńtɛ̃ sɔkɔ, mé náh sɛ̃́nkɔ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ névi wɛ yah.»

10 Képah sɔkɔ, tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á pé syɩ kyɩ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ kéte, pè kyɩ nɛ n yah, ǹ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ dɛ.

Yesu pɛ́kúsè yɔ́ pîdɩ̃́ lékó yilki mɔ

11 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nayinnɛ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú, ànɛ̂ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

12 Wăh yĩni tɛ̃ kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy, à nósyɔ́ yohnɩ, pè mɛ lékó yɔ́ twah n yuku yɩ̃́-ńsah. Pɛ́kúsè yɔ́ pídɩ̃́ ye sɔ̃̀, ǹ gblɔ̃̌y núkúnínɛ ǹ yũ̃́ tyí. Tɛ́, kénɛ kwil névye sɔ̃̀ mɛ wil náhnáh, mɛ pi mɛ̀ sɔ̃̀ tɛ̃.

13 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃́, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ yo ǹ tyí: «Káh n tɔ̃ nɛ n gbo!»

14 Tɛ́ mɛ nɔ de, à tũ lékó twáhkì tyí, ké twáhpú núkú yĩn. Yesu mɛ yo nɛ: «Dɩ̃́npir, mé kélɛ n yo á tyí: yuku!»

15 Wăh yo sɛ̃́, à núkú yuku kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ tyah n yãh. Yesu mɛ ǹnɛ ǹ yũ̃́ gbɔ̃̀ dahbɩ.

16 Képah tɛ̃nɛ, tíkí no pól tɛ̃. Pè tyah Liyellɛ n gbilki, mɛ
yo tũ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò ǹgbɛ̃ yɔ́-á wil mɔ pé wrɔ́. Ànɛ̂,
Liyel-á yah dah mɔ ǹ no tyí sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, Yesu tyípínɔ́ tyí yónɔ́ tɔ̃ mɔ Yude tȁntȁn
pól sɔkɔ, à kyɩ sɔkɔ ké gbɔ̀plɔ kwlo tɔ sɔkɔ.

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á nɛ̂ piki yah Yesu tyí sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɔ̏ sȁhpú tyi nɔ́pi pól yãh Nsyɔ̃ tyí. À
mɛ pé sɔkɔ nɛ́pȋ nímí ye,
19 à tõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí. Ǹkɛ̃, pè kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se
Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ sɔ̏ n pɔ n pi, tȋ pé se yĩnɛ pé
ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ?
20 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè yo ǹ tyí nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò
Nsyɔ̃-á pépi tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ, pé pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ
se Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ sɔ̏ n pɔ n pi, tȋ pé se yĩnɛ
pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ?
21 Légbȋ́nɛ, Yesu mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ pé yamnɔ,
ànɛ̂ pé yèvyãhrɩnɔ sɔkɔ. À sétȁn yĩni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yȋ́tũbi
náhnáh yȋ́ yɩkɩ mɔ.
22 Tɛ́ mɛ yo Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̏ névye tyí: «Yáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh,
yé kyɩ kè yãh Nsyɔ̃ tyí: Yȋ́tũbi yȋ́ mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi
mɛ n kɔ tómtóm, tótãm mɛ n dɛ, níkítũbi mɛ n nohnɩ, lékyî
mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sȁn mɛ n yo n kɔ̃ yãm tãn
tyí.*
23 Ǹtɛ, nɛ̂-á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yáhle-ńkɛ̃nɛ ńmɔ yĩnnɛ, yèvɩnɩ
mɛ tɛ̃ tyí.»
24 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̏ névye-á sɔkɔ tɛ, Yesu tyah ǹ
tyílɛ n yãh tɔ́wû tyí mɛ n yo: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah
gbɛ̃nnɩ sɔkɔ? Fílkȉ yɔ́ se yȁhkí mɛ n fĩ n kɔ̃?
25 Tȋ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ? Dȋ́ yɔ́ se, nɛ̂-á mɛ
fwɔ̀pèplɔ mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tǎhnɩ̀nɛ n mɔ, tɛ́ tɔ̃́rí
yélɛ n yõ, pépi náh mɛ yɔ̏tãm fnɛ́ sɔkɔ di?
26 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ? Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò
yɔ́lɛ nɩ? Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sɛ̃-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ.
27 Ǹkɛ̃, ǹmɔ tyí sɔkɔ-á kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃:
‹Yáh, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̏ yó-ò tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃kɩ̀ tɔ̃ sah.›†

---
* **7:22** 7.22 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 35.5 ànɛ̂ 61.1 sɔkɔ. † **7:27** 7.27 - Yah n tɛ Malakɩ sɛ́bɛ́y 3.1 sɔkɔ.

28 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ
nɛ̂-á kal Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ, nɛ̂-á tyı̃́ı̃ kal Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ǹmɔ
ńtɛ̃ gblò kal ǹnɛ.
29 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n nohnı ǹ tyí, à tahlı
mɔ́rí syípú tɔlɛ, pé pól nɛ, Liyel-á mɛ tómm, tɛ́ Nsyɔ̃ kɔ̃, à
pè wel wilki.
30 Ǹtɛ, Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́pú tyí, pè pé náh vi kè kɔ̃, tɛ́ yahle pé wèlnwı̀lkı̀nɔ́lɛ
Nsyɔ̃ tyí.»
31 Tɛ́ Yesu tɔ̃ nɛ: «Nɛ̂ tɛ̃̂ mɛ mé kı tɔkɔ sãh kwɛy gbı̃
névyelɛ? Nɛ̂ tɛ̃̂ mɛ pè tɔ?
32 Pè mɛ, á kı nɛ wɛ̃́npı̀ sɔ̃́ kɔ̃ tɛ̃ n syah tɔ́wû tùkè-ǹsah
sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, pépi-á yıkı fı̃bı pé tyí, tɛ́ pé náh
se yi. Pé tɔ̃ kũ yı̀kı̀ gbı mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo.
33 Ǹtɛ, Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ pɔ, à náh mɛ n yɔ̃, à náh mɛ
ɗı̀vɛ̃nɛ n wɔ, tɛ́ yé nɛ, ǹ yɔ̃̀gbèkè náh mɛ.
34 Névi Pi-á se pɔ, à n yɔ̃ tɛ́ n wɔ, yé tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpı,
ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kóɗı̃́-á.
35 Ǹtɛ, Liyel lékɑ̃́m tyilɛ, gbı ye sélɛ sé fɛ̃nsyipu tyí.»

Yesu pi yɔ́ tyîpêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃

36 Farisiyɛ̃ ɗı̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simɔlɛ. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à Yesu ye
nɛ, à pɔ yɔ̃ke yɔ̃ pé tyí. À mɛ kyı de kénɛ ɗı̃́ gbô, à tɛ̃ yɔ̃ke
yah.‡
37 Tɛ́ kénɛ kwil sɔkɔ, tyípêl pí-ò pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ. Wăh noh nɛ,
Yesu-á mɛ yɔ̃kelɛ n yɔ̃ Farisiyɛ̃ ɗı̃́ gbô, à pɔ nırı pãn pènɛ̀kì
yɔ́lɛ, so pèpɛy yɔ́ sɔkɔ.
38 Tɛ́ mɛ vi Yesu náh tı̃̀nnɛ, à n gbo ǹ yétı̃nɛ n kwɛ Yesu
gbyɛ̂̂h yɔ̃, tɛ́ sélɛ n kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ, tɛ́ sè pɔrı tɛ̃, tɛ́ nırı mɛ̀nɛ
n mɔ sé yɔ̃.
39 Farisiyɛ̃ ɗı̃́ nɛ̂-á ye Yesulɛ, ǹmɔ-á képah wɛ sɛ̃́, à tyah n
sɔ̃ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ɗı̃́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ, pi
nɛ̂-á n tũ ǹ tyí yò, wăh náhkı ǹ dùkù pı̃ nɛ ńkɛ̃́, tyípêl pí-ò
ǹgbɛ̃-á ǹnɛ.
40 Yesu mɛ wɛy tɔkɔ, tɛ́ yo Simɔ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ pé tyí
yo yo tɛ̃̂nɛ ǹ tyí. Simɔ mɛ nɛ, à kè yo, kwɔ́-ò ɗı̃́.
41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ǹ tyí: «Kmɔ mɔ́-ò yɔ́ kmɔ sɔ̃̀ mɛ
nɛ́pı̃̂ nímí yísyɔ́ yɔ̃. Núkú sɔ̃̀ yı̃nɛ à à dyah pɔ́ plɔ́ kyɛkwɛ́lɛ,
ní-ò mɛ yı̃nɛ à à dyah plɔ́ tikiníní pɔ́ gbãmnɛ.

‡ **7:36** 7.36 - Yesu mɛ gbı̃́nɛ, nénpɔ́ tãn sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ pé gbalı kɛ̃kı n tɛ̃ yɔ̃ke ǹgbnɔlɛ n yɔ̃.

42 Ǹtɛ, pé sɔkɔ nɛy yó ńtɛ̃ náh sȍ mɛ fɛ̃ ǹ tyí dyah n pi sɛ̃́,
ɗ́ pé nímí tyí yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tyí kɩ nɔ kal nɛ̂ tɛ̃
tyí pépi nímí sɔkɔ?»
43 Simɔ mɛ à syah nɛ, péwɔ tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, nɛ̂ kɔ̃lɩ-á kal,
ǹmɔ-á. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo.
44 Képah sɔkɔ, tɛ́ ǹ yah vi pi tȉnnɛ, tɛ́ yo Simɔ tyí: «Á pi
mɛ̀ wɛ kɛ̀? Ǹmɔ-á de á gbô, á náh gbyɛ̂h wu wu ninɛ ń kɔ̃.
Ǹtɛ ǹmɔ wɔ ǹ yétĩ kwɛ ń gbyɛ̂h yõ, tɛ́ sè kele ǹ yȍyénnɛ.
45 Áwɔ náh ń pɔrɩ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃̀nɛ, wǎh de pɔ sɔ̃́, à náh
mɛ yal mɔ ǹ gbyɛ̂h pɔ́rɩ́ntɛ̃̀nɔlɛ.
46 Á náh mó tɔ̃ nɩrɩ mɔ ń yõ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ wɔ nɩrɩ pãn pènɛ̀kì
mɔ ń gbyɛ̂h yõ.
47 Mé kélɛ n yo á tyí nɛ: pi mɛ̀ tyípêl náhnáh nɔ́pi pól-
á yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah ye, à tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ tir mɛ̀ pɩ. Ǹtɛ,
yɔ̃̀nmɔnɔ-à pɩ nɛ̂ tyí kwéyy, ǹmɔ tyínɔnɔ n mó nɛ kwéyy.»
48 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pi mɛ̀ tyí: «Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
49 Képah sɔkɔ, wǎh sȍ mɛ n yõ ànɛ̂ nónónɛ, pè tyah n sõ
pé fɔkɔnɩ sɔkɔ nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ɗ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à kɩ pɔ tyípêl
tɔlɛ n yɔ̃ mɔ nɩ?
50 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu mɛ yo pi tyí: «Ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ pwah
mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»

8

Tȍ sȁ́hpú ànɛ̂ syɔ́ yîsyɔ́ Yesu sȍ tɛ̃̀

1 Kénɛ tyi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu sȍ mɛ n kɔ n kɔ̃ kwíl-ǹgbnɔ
ànɛ̂ kwílpî, mɛ nìvìnì wɛy sȁ́nnɛ n yo Liyel yȍtɔ̃rí tyí sɔkɔ.
Tɛ́ ǹ tȍ sȁ́hpú nɛ́pȉ gbɔ̃nimí sȍ mɛ ǹnɛ,
2 ànɛ̂ syɔ́ yísyɔ́ tɔlɛ, wǎh sétȁn yĩni wilki nónó sɔkɔ, tɛ́
pé yamnɔ tyɛ. Makadala kwil Mari sȍ mɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á sétȁn
kwǎrninɔ wil,
3 ànɛ̂ Nsyannɛ, nɛ̂-á Yerɔdɩ tahrɩ kyɔ̀mì-ò ɗ́ Kusa kyɩlɛ,
ànɛ̂ Susanɩnɛ, ànɛ̂ syɔ́ náhnáh yísyɔ́lɛ, nónó-á sȍ pé gbȁn
yîlɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sȁ́hpúlɛ n yohnɩ n mɔ.

Sèmukɔ mîr-ò sèmȉrkȉlɛ

4 Képah sɔkɔ, névye sȍ mɛ wil kwlo kwlo pól sɔkɔ, à n pɔ
n pɔ Yesu tyí. Tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ tuke mɔ sɛ̃́, à mɛ sèmȉrkȉ yɔ́
yȃh pé tyí nɛ:
5 «Sɔ̃́ yɔ́lɛ, sètõ yɔ́ lésõ wil ǹ sèmukɔlɛ n mir. Wǎh mɛ
mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃̀gbalɩ sɔkɔ. Wɛ̃̀kɔbɩ kɔ sɔkɔ sé
yõ, kèpye mɛ pɔ sè yɔ.

6 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ légbĩ́ yõ, à fi, tɛ́ núkú tõ kɔkɔ vɩ́nɔ́ kɛ̃́ tɛ̃
tyɩ́.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pɛ̏n nɩyɔ̃́. Săh fi wɛ̃ tyɩ́ pɛ̏nnɛ, pɛ̏n
mɛ fyãh sé yõ.
8 Ǹtɛ, yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ, à fi. Sépi wɔ kyãh,
à pɔ pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pɩ.» Sèm̀irk̀i mɛ yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu
tõ yo pé tyɩ́ yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Níkí-à mɛ nɛ̂ tyɩ́ noh noh
tɛ̃́nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»
9 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah sèm̀irk̀i mɛ̀ yõlɛ.

Yesu sèmukɔ mîrnɔ́ sèm̀irk̀i yõ yo

10 À mɛ yo pé tyɩ́: «Liyel tɔ̃́rí tyi nónó-á mɛ wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ, sé
pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃ wɔ kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ́lɔ́ tɛ̃ tyɩ́, sèm̀irn ó sɔkɔ ye sè
kɩ n yãh.
Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí,
tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Tɛ́ kɩ n nohnɩ,
tɛ́ pè náh ké yõ pĩ n pi.»
11 Tɛ́ tõ yo pé tyɩ́: «Sèm̀irk̀i mɛ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Mir
mir sèmukɔ mɛ̀nɛ, Liyel wɛy ye.
12 Tɛ́ névye túkù mɛ wɛ̃̀gbalɩ tyɩ́ kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy
noh, sétõ n pɔ kè wilki pé nnɔ sɔkɔ nɛ, pè káh pɔ sɛ̃ ké yõ,
pè mó pwáhnmɔnɔ wɛ.
13 Túkù mɛ légbĩ́ yõ tyɩ́ kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè
fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀lɛ. Tɛ́ pè náh n yɛ kè yɑ̃̀hnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě
kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ, tɛ́ mɔ́nyahnɔ-à núkú pè yĩni
tɛ̃, pě pé náh vi kè kɔ̃.
14 Túkù mɛ pɛ̏n mɛ́-ńsah tyɩ́ kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh,
fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ, ànɛ̂ tahrɩ yáhnɔ́, ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́ nɩ̀vɩ̀ tyi n pɔ kè fyãh.
Kàh pɩ sɛ̃́, pè n wũ nɩyɔ̃́, kè náh tirlɛ n pɛkɩ pé tyɩ́.
15 Ǹtɛ, túkù mɛ sétáh pèpɛy tyɩ́ kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh,
pě kè syi n sah pallɛ nɩ pèpɛy sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃́nsàhnɔ́lɛ. Ǹ
tɛ́ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, yõre n wɛ ké tyɩ́, sèmukɔ pɛ́kɩ́nɔ́ tyɩ́ kɔ̃lɛ.»

Yesu-á sèm̀irk̀i nɛ̂ mɩ fɔ̀tnɔ̀ tyɩ́ sɔkɔ

16 Yesu tõ yo pé tyɩ́: «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki
mɔ ké yah, képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkɩ̀
sɔ̃̀? Tɛ̃́ náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè n pɩ n pi kyɔ̀olɛ
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyɩ́ di?
17 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n wũ n pi wìlkìnmɔ-
ńkɛ̃́nɛ kégbɔ́. Sètĩ̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pĩ́-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂
wìlkìnmɔ-ńkɛ̃́nɛ kwèyy.

18 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kı n pı ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́
névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á à mɛ n sõ nɛ, páh
mɛ wɛ, ké tɔ kı tɛ̃ syi ǹ tyí. Kǎh pı sɛ̃́, yé kyɔ̀mìnɔ́lɛ n pı yé
nohnı dùkù sɔkɔ!»

Yesu yṹnpyé ànɛ̂ ǹ yṹnɛ

19 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ yṹnpyé, ànɛ̂ ǹ yṹ
pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ tɔ́wû tɛ̃ tyí, pè náh tɛ̃ wɛ nɔ de ǹnɛ.
20 Pè mɛ yo mɔ ǹ tyí nɛ, ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ yṹnpyé-á mɛ yĩ́nnɔ́lɛ
kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ.
21 Képah tɛ̃́nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Nónó-á Liyel wɛynɛ n
nohnı tɛ́ ké tyilɛ n pı, pépi ye ńmɔ yṹ ànɛ̂ ń yṹnpyélɛ.»

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, tɛ́ yo
pé tyí nɛ, pè yɛ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ.
23 Tɛ́ pǎh mɛ krótókèlɛ n to n yuku gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu dɔ. Dǒ,
yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ pé yõ yɔ sɔkɔ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè
sɔkɔ, kè syi pɔ n yuku ninɛ, dlo n tyah pé nɔ́nɔ́lɛ.
24 Pè mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂, mɛ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃,
pé yɔ̃̀tɛ̃! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́! Képah tɛ̃́nɛ, Yesu mɛ
yuku, tɛ́ dírí kõ yɑ̃́hkí, ànɛ̂ ni yõ. Yɑ̃́hkí mɛ yĩn, yɔ tiki tɛ̃,
tyah pı sṹmm.
25 Kǎh pı sɛ̃́, à yo pé tyí: «Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ńyɑ̃h?» Tíkí
tɛ̃ tyí, pé gbɑ̃̀n du, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dĩ́
mɛ̀nɛ, tɛ́ à fɛ̃ n yo yɑ̃́hkí ànɛ̂ ni ńtɛ̃ tɔ tyí, sè n sah ǹ tyí yõ
nı?

Yesu sétɑ̃̀n kwĩnki yĩni wilki dĩ́ yɔ́ sɔkɔ

26 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyı yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ,
Yerasɛnı sétáh yõ, Kalile yèsreynɛ.
27 Wǎh mɛ n tiki krótókè sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, dĩ́ yɔ́ wil kwil
sɔkɔ, à pɔ à yohnı, sétɑ̃̀nnɛ ǹ sɔkɔ. Kwil mɛ̀ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
Tɛ́ kè pı di mónɔ́lɛ, à náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ flɔlɛ n mɔ, ànɛ̂ à náh mɛ
n tɛ̃ gbô. Ǹ tɛ̃-ǹsah ye sɔ̃̀ léyɑ̂l wrɔ́.
28-29 Tɛ́, sétɔ̃ mɛ̀ sɔ̃̀ n yuku dĩ́ mɛ̀ yõ gbáhyĩ́ náhnáhlɛ. Pè
sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ à pukubi kɛ̃́lɔ́, ànɛ̂ kârnnɛ nɛ, pé à tɛ̃ sah. Ǹtɛ, ǎ
púkúbí-ńtɑ̃̂n nɔ́pi kɔ̃lı, tɛ́ sétɔ̃ mɛ̀ à tɔkɔ n de gbɛ̃́nnı tɑ̃̀ntɑ̃̀n
sɔkɔ. Képah sɔkɔ, wǎh Yesu wɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à wil dĩ́
mɛ̀ sɔkɔ. Wǎh yo sɛ̃́, dĩ́ pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah, tɛ́ de syi yĩ́npɔ̃́
ǹgbɛ̃nɛ nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nı, yɔ̃̀tah Liyel pi
Yesu? Páh ǹnɛ n ni, à káh pé fõh.

30 Yesu mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃ nɩ? Tɛ́ kǎh pɩ, sétȁn
náhnáh sȍ mɛ dénɔ́lɛ ǹ sɔkɔ, à mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwóbé
Kwĩnkilɛ.
31 Képah sɔkɔ, sétȁn nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, à káh sé yĩni
wilki tɛkɩ mɔ yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah.
32 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sȍ mɛ n yah n yõ n kɔ̃
yɔ̃lɩ yõ. Sétȁn nɔ́pi tɔ̃ Yesu ni nɛ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyɩ de sel
nɔ́pi sɔkɔ. Ȁ mɛ ké wɛ̃kìlɛ sè kɔ̃.
33 Képah tɛ̃ sɔkɔ, sétȁn nɔ́pi wil ɗɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ tɛ́ kyɩ de sel
nɔ́pi sɔkɔ. Sel kwĩnki nɔ́pi núkú kènpĩn to tiki tùkùtùkù, à
kyɩ de yɔ́npɛ̃́kì sɔkɔ, kè kɔ̃ kè sè yõ.
34 Sel nɔ́pi fɛ̃pu-á képah wɛ sɛ̃́, pè to kyɩ kè yãh kwil, ànɛ̂
yèpȉyey sɔkɔ.
35 Képah tɛ̃nɛ, tyi nónó-á pɩ, névye wil nɛ, pé kyɩ sé ségblɔ́
yah. Pè pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, tɛ́ ɗɩ̃́ nɛ̂-á sȍ sétȁn wil ǹ sɔkɔ,
pè à wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ Yesu tnɔ̂. Ȁ sȍ mɛ flɔ mɔ, tɛ́ mɛ tírr. Kǎh
pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃.
36 Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ ǹ dɛ́nmɔ dùkù wɛ, pè kè yãh tɛ́lɔ́
syah.
37 Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí tɛ̃ tyí, Yerasɛnɩ sétáh yõ névye pól kè yah
kɔ̃ Yesu tyí nɛ, à yal gbɛ mɔ pépilɛ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ de
krótókè sɔkɔ, à n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ.
38 Tɛ́ ɗɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sȍ sétȁn wil, kénɛ ɗɩ̃́ Yesulɛ n ni nɛ, à yɛ
pé tɛ̃ ǹnɛ. Ǹtɛ, Yesu náh kè fɛ̃ syi, tɛ́ yo ǹ tyí:
39 «Liyel-á tyi nónó pól pɩ á tyí, á syɩ n yuku á gbô, ǹ kyɩ
sè yãh.» Wǎh yo sɛ̃́, ɗɩ̃́ mɛ ǹ syɩ yuku ǹ tȉnnɛ. Tɛ́ tyi nónó
pól-á Yesu pɩ ǹ tyí, à sélɛ n yãh n kɔ̃ kwil pól sɔkɔ.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔnɩ tyí

40 Tɔ́wû sȍ mɛ Yesu syɩkɩ tɛ̃ sɛ̃́, képah ye, wǎh wil yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ, à pɔ yĩni n tɛ̃ pé tnɔ̂ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé pól à yohnɩ nìvì
sɔkɔ.
41 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye ɗɩ̃́ yɔ́ pɔ yĩni tɛ̃, pè n ye Yayirusilɛ.
Ǹmɔ ye sȍ nɛ́npɔ́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yétɛ̃nɛ. Wǎh yĩni
tɛ̃ Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ ńkɛ̃́, kékwɛ, à
pɔ pé yuku péwɔ gbô,
42 ńkɛ̃́, písê nɛ̂-á pé tyí ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ, tɛ́ mɛ ye gbɔ̃ninɔ́
kénkɔ̃ sɔkɔ, wǎh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu-á n
sɔkɔ nɛ́npɔ́, tɔ́wû à fyãh kɜ̃́mm yey yey póllɛ.
43 Tɛ́, sê yɔ́ tɔ sȍ mɛ nɛ́npɔ́. Ȁ sȍ mɛ n yɔ tɔ̋ kwɛ́nɔ́ ńyânnɛ
pópó, ye gbɔ̃ninɔ́. Ǹ gbȍ pól syi pɔ tyɛ syɛy pínɔ́lɛ sènpɩbɩ
tyí, tɛ́ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ.

44 À mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh tȉnnɛ, tɛ́ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh tyɩ́. Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ ńyân núkú tyɛ.
45 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ péwɔ tyɩ́ nɩ? No pól-á pé vyɛ̃ynɛ n kɔ̃lɩ nɛ, pépi náh sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, névye-á fyãh sah ǹnɛ kɑ̃́mm.
46 Ǹtɛ, Yesu mɛ nɛ, ǹnî yɔ́-á tũ pé tyɩ́. Páh kè pĩ nɛ, tǎhkɩ̀ yɔ́-á wil pé sɔkɔ.
47 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á pɔ pĩ nɛ, tir mɛ̀ náh tɔ̃ fɛ̃ n wɔ̃bɩ, à pɔ ǹ gbètukunɔ di Yesu yah wɩ́lsyahrɩ sɔkɔ. Tir nɛ̂ yĩn-á à tũ ǹ tyɩ́, tɛ́ kè yãh no pól yɩ̃́ yah, ànɛ̂ sɔ̃́-á à dɛ́nmɔnɔ wɛ nɛ́npɔ́ swɔ.
48 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Pi, á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»
49 Gbɩ̃́ nɛ̂-á Yesu mɛ kénɛ wɛy yɔ́nɔ́ sɔkɔ, dɩ̃́ yɔ́ wil yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yayirusi gbô, à pɔ yo Yayirusi tyɩ́ nɛ, ǹ písê-á yah kwlɔ, ńkɛ̃́, à káh fwɔ̃̌tɛ̃ kwɔ́-ò dɩ̃́ kwlɔ.
50 Ǹtɛ, Yesu-á képah noh, à mɛ yo Yayirusi tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́: «Káh tɩ́kɩ́ pɩ! Sɛ̃ ó sɛ̃ ké yõ, tɛ́ á písê kɩ ǹ min wɛ.»
51 Tɛ́ pè mɛ sɔkɔ Yayirusi gbô. Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, à náh fɛ̃ syi nɛy de ǹnɛ, à wil Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ pípír sú, ànɛ̂ ǹ yṹ tyɩ́ sɔkɔ.
52 Légbɩ̃́nɛ, no pól sɔ̃̀ mɛ pípír kũ pɔ̀lɛ n gbo mɛ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé káh nɛ n gbo! À náh ku, dɔy sɔkɔ ye ǹnɛ.»
53 Ǹtɛ, névye-á sɔ̃̀ mɛ ǹ kúntɛnɔ pĩ tɛ sɛ̃́, pè tyah kõlɛ Yesulɛ n ko.
54 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ tyɩ́, tɛ́ à kah ye: «Ń pi, yuku!»
55 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ min núkú ké syɩ de ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à yuku. Wǎh yuku, Yesu mɛ kè yah kɔ̃ pé tyɩ́ nɛ, pè yãrlɛ à kɔ̃ à yõ.
56 Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ dúbípú gbɑ̃̀n du, tɛ́ Yesu kè yah kɔ̃ pé tyɩ́ nɛ, pè káh tir mɛ̀ yãh nɛy tyɩ́.

9

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ̂ tõ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ́ ye tuke mɔ, tɛ́ tǎhkɩ̀ ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ, pè sétɑ̃̀n póllɛ n yĩni, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
2 Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́lɛ n yo n kɔ̃, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ.

3 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ wɛ̃kì kɔ
yĩnnɛ. Pè káh ńsĩn tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh yõke tɔkɔ,
pè káh pɔ́ tɔkɔ. Ànɛ̂ nɛy káh fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́ tɔkɔ. Tɛ́ tɔ̃ nɛ:
4 «Yâh kyı wɛ twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé tɛ̃ képah sɔkɔ fɔ́ɔ́, kè
pɔ nɔ yé yal gbɪ̃́ tyí nɛ́npɔ́.
5 Tɛ́, nónó-à kyı yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, yâh n wil
kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé gbyɛ̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́.
Képah kı pı gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.»
6 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ sɔkɔ, à kyı n kɔ n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ,
à nìvìnì wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ ywɔ̃
ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yerɔdı fɔkɔ fɛ̃kìnɔ́lɛ

7-8 Légbɪ̃́nɛ, Kalile kwil tãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, Yerɔdı ye sɔ̃̀.
Ǹmɔ-á Yesu tyípínɔ́ nɔ́pi pól noh gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, túkù ńtɛ̃ mɛ n
yo nɛ, Nsyɔ̃-á ǹ syı min wɛ, à wil lékyî sɔkɔ. Túkù mó nɛ,
ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli-á pɔ wil mɔ. Túkù mó tɔ̃ nɛ,
ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á yuku wil lékyî sɔkɔ. Pǎh yo
sɛ̃ Yerɔdı tyí, ǹ fɔkɔ fɛ̃kı.
9 Képah sɔkɔ, à nɛ, tɛ́ páh se Nsyɔ̃ yõ kãm.* Ǹtɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó
tyípínɔ́ se tɔ̃ pé n nohnı yɔ̀ nı? Kǎh pı sɛ̃, à tyah Yesulɛ n
yah n kɔ̃ nɛ, pé à wɛ.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

10 Yesu tɛ̃ntɔ̃be-á pé syı pɔ ǹ tnɔ̂, pè pé tyípínɔ́ pól yãh à
syah. À mɛ pè tɛ̃ yal pé yahlɛ, à yuku pélɛ kwil yɔ́ gbɔ̀pɔ,
pè n ye Besayidalɛ.
11 Ǹtɛ, tɔ́wû-á pɔ pé sɔ́kɔ́nɔ́ pĩ sɛ̃, pè pé nyáh sɔ̃ kyı
nɛ́kwɪ̃́nkílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu pè tɛ̃ pallɛ, mɛ Liyel tɔ̃rí tyílɛ
n yãh pé tyí, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ lènɔlɛ
n yah n kɔ̃.
12 Ǹtɛ, gbĩ-á pɔ n yi, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, ǹgbǒ gbɛ̃nnı tyah sɔkɔ-á pélɛ ásɔ̃̂ dɛ́! Ńkɛ̃, wǎh náhkı
tɔ́wû fin mɔ, pè kyı sɛ̃-ńtɑ̃̂n ànɛ̂ yõke yah kɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo
ànɛ̂ yèpĭyey sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi yõke yah pè kɔ̃ pè yɔ̃
yé gblɔ̃̌y kɛ̀!» Pè mɛ à syah nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ
plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pé tyí dɛ́! Tĩ̂, à se mɛ ké tyí nɛ, pépi kyı
yõke dwe pɔ nɛ́kwɪ̃́nkí nɔ́pi pu nı?
14 Tɛ́ díbí sɔ̃̀ nɔ nɛ́pĩ̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm kénkɔ̃lɛ nɛ́npɔ́.

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Markı sɛ́bɛ́y 6.14-29 sɔkɔ.

Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tȍ sɑ̋hpú tyí nɛ, pè no kõ pè kõ tɛ̃ tȉnkȉnólɛ nɛ́pȋ tikiníní pó gbãm gbãmnɛ.
15 Pè kè pɩ, wăh yo sɔ̃́, à no pól kõ pè kõ tɛ̃.
16 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ búrn pló kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ pló nínó
nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yȋ̃nyõ, à Liyel ni sé yõ, tɛ́ sè kwɔkɩ, à
ǹ tȍ sɑ̋hpú kõ nɛ, pè syi tówû kõ.
17 Képah-á pɩ, no pól yõ tɔ̃. Tɛ́ pè pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ,
vyó gbɔ̃ninó yɩ̃̋nɛ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Krista-á Yesulɛ

18 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ ǹ gbɛ kyɩ tɛ̃ níŕílɛ n pɩ, ǹ tȍ sɑ̋hpúlɛ
ǹ tnô. Képah sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ: «Névye tɛ̃̀ tyí, nɛ̂
mɛ ńmɔlɛ?»
19 Pè mɛ à syah nɛ, túkù-á nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ.
Túkù mɛ nɛ, Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, ǹgbò gbĩ Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-ò lékó yílkínmɔnɔ-á.
20 Păh yo sɛ̃́, à pè syah nɛ: «Tɛ́, yépi tɛ̃̀ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Krista yé álɛ, Liyel-á nɛ, páh
kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ.»
21 Wăh yo sɛ̃́, Yesu pè kah sni nɛ, pé káh kè yo nɛy syah,
22 tɛ́ tõ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Névi Pi yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ
náhnáh. Yèwàhnì, ànɛ̂ sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂
Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú kɩ à yahle n pi. Ȁ kɩ ko mɔ, tɛ́ ké
sèpȉn tɔ̃́-ò sɔ̋lɛ, à kɩ ǹ syɩ min wɛ.»

Yesu sȍ tɛ̃ dùkùlɛ

23 Képah náh, à yo no pól tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé
ńmɔ sȍ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y dyɔ yɩ̃̋ tyi yɛ, sõmɛsɔ̋ à mó nɛ mɛ ǹ
syɩ syɩ dahnɩ twah, ń sȍ tɛ̃.†
24 Yah, névi nɛ̂-à nɛ ńkɛ̃́, páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃̀ náh
min wɛ n pi. Ǹtɛ, nɛ̂-à kũ fɛ̃ syi ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃̀ wɔ min kɩ
pwah.
25-26 Névi nɛ̂-á ńmɔ, ànɛ̂ ń wɛy fɛ̃̀nsyinɔ yah sen ku, ńmɔ
Névi Pi tɔ kɩ sen ku nɛ, mé náh tɛ̃̀ pĩ, mâh sɔ̋ nɛ̂nɛ pɔ ń
yȍtɔ̃rí sɔkɔ, ànɛ̂ ń sú tyí, ànɛ̂ yȋ̃nyõ tɛ̃ntõnè tyí sɔkɔ. Kăh pɩ
sɛ̃́, yõ se mɛ ké tyí, névi-à kèkõyɔ̋ tahrɩ pól wɛ, tɛ́ n tɛkɩ n
pi ǹ min sɔkɔ, kɩ ǹ gblɔ̌y tyí yɩkɩ?
27 Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye nónó-á mɛ ásȍ̂,
pé túkù kɩ Liyel tɔ̃̋rí wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ.»

Yesu dùkù vȉnmɔnɔlɛ

† **9:23** 9.23 - Dahnɩ twáhnó n wɛ̃̀kɩ nɛ, á á vi sah á min kõ kõ tɛ̃̀nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

28 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, sèpȉn kwǎrtɔ̃nɔ kénkɔ̃-á sɔkɔ,
Yesu Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakɩ tɛ̃ sɔkɔ yɔ̃lɩ yó yõ nɛ, pé
kyɩ níríˊ pɩ.

29 Wǎh mɛ níríˊ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ yèpɔ dùkù vi mɔ, tɛ́ ǹ flɔ
piki prɛ́yy.

30 Nɛ́npɔ́ swɔ, díbí nɛ́pȋ nímí núkú wil, mɛ yɑ̃́hkìlɛ n yɑ̃h
ànɛ̂ Yesulɛ.

31 Moyisi ànɛ̂ Yeli ye sɔ̃̀ pɔ wil mɔ yȋnyõ tɔ̃́rí sɔkɔ, tɛ́ mɛ
n yɑ̃h Yesulɛ, wǎh kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ n tũ n pi sɔ̃́, ǹ kúnɔ́ sɔkɔ
Yerusalɛmɩ.

32 Tɛ́ légbı̃́nɛ, dɔy sɔ̃̀ mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ pé no tyí fɛ̃. Pǎh dɔ
yuku, pè Yesu tɔ̃́rí dùkù wɛ ànɛ̂ díbí nɛ́pȋ nímí nɔ́pilɛ yı̃́nnɔ́lɛ
ǹnɛ.

33 Képah náh, nɛ́pȋ nímí nɔ́pi-á n yal Yesu tnɔ̂ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé tɛ̃́nɔ́-á kɩ plɛ ásɔ̃̂ dɛ́! Páh
kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ. Ńkɛ̃́ ǹmɔ tyí-á núkúlɛ, Moyisi tyí mɛ
núkúlɛ, Yeli tyí mɛ núkúlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ pĩ, tir nɛ̂-á à mɛ n
yo.

34 Wǎh mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, ńyı̃́rkì yɔ́ núkú wil fob mɔ pé
yõ. Légbı̃́nɛ, tíkí de Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ.

35 Képah sɔkɔ, yı̃́npɔ̃́ yɔ́ wil Liyel tyí ńyı̃́rkì mɛ̀ sɔkɔ, mɛ
n yo nɛ ńkɛ̃́: «Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀, ǹmɔ ye ń pídı̃́nɛ, máh nɛ̂ yah
wilki. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí!»

36 Pǎh wɛy mɛ̀ noh ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛy náh tɔ̃ wɛ nɛ́npɔ́, nɛ́
Yesu ó náh. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pé vyɛ̃y vike tɛ̃ syísyí. Tɛ́
légbı̃́nɛ, pǎh tyi nónó wɛ, pè náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yɑ̃h
nɛy tyí.

Yesu sétõ yĩni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

37 Dendallɛ, pǎh tiki yɔ̃lɩ yõ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu yohnɩ.

38 Tɛ́ kénɛ tɔ́wû sɔkɔ, dı̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, à tyah n de n syi nɛ,
kwɔ́-ò dı̃́, páh ǹnɛ n ni, à yah dah mɔ pé pídı̃́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ
núkúní-á pé tyí,

39 tɛ́ sétõ yɔ́-á mɛ n yuku n pɔ ǹ yõ. Kàh yuku ǹ yõ, à n de
n syi nɛ́npɔ́ swɔ, ànɛ̂ kě à kah n yike pélpèl, tɛ́ gbèfɔ̀kɔ̀píkínì
n nɛ n wil ǹ vyɑ̃h. Ȁnɛ̂ kè náh ǹnɛ n fin n mɔ súú. Kàh pópó
ǹnɛ n fin mɔ, kě à fõh n kah n mɔ.

40 Képah-á, pé pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ni nɛ, pè sétõ mɛ̀ yĩni, tɛ́ pè
náh tɛ̃ wɛ.

41 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, nɛ́pêl, ànɛ̂ Liyel yõ
sɛ̃́-ńkɛ̃́ névye nɔ́pi! Pé se yĩnɛ, pé pé nɩ tɛ̃, pé tɛ̃ pélɛ, pé pɔ
syɩ gbı̃́ nɛ̂ tyí nɩ? Ńkɛ̃́, à pɔ ǹ pídı̃́nɛ ásɔ̃̂.

42 Piri-á núkú n nɔ n de Yesu tnɔ̂, sétõ à kwel min sétáh,
tɛ́ à yike kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu mɛ dɩ́rɩ́ kõ sétõ yõ, tɛ́ piri dɛ mɔ,
tɛ́ ǹnɛ ǹ sú gbɔ̃̀ dahbɩ.
43 Képah tɛ̃̌nɛ, no pól gbɛ̃̀n du Liyel tɛ̃̌npnɛ̀nɔ́ tyɩ́lɛ.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ tyɩ́lɛ n tɔ̃́ n yo

Ǹtɛ, no pól-à sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̌ndùnì sɔkɔ sɛ̃́ ǹ tyɩ́pɩ́nɔ́ nɔ́pi pól
yĩnnɛ, à mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyɩ́:
44 «Nɛ̂-á mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyɩ́, yé kè noh pallɛ: Névi Pi
kɩ n dahbɩ n pi névye gbɔ̃̀.»
45 Ǹtɛ, pè náh sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀ tyɩ́ yah wɛ. Kè sɔ̃̀ wɛkɩ
wɛ́npɩ̌llɛ pé tyɩ́ nɛ, pè káh ké yõ pĩ. Tɛ́ ké dùkù pɩ́kɩ́nyahnɔ
tɩ́kɩ́ sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ Yesu tyɩ́.

Nɛ̂ tɛ̃̌ kal?

46 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyah yékɛ̃̂blɛ n pɩ nɛ, pé pĩ nɛ̂ tɛ̃̌-á
kal pépi sɔkɔ.
47 Tɛ́ Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à piri yɔ́ tɛ̃ sah ǹ tnɔ̂,
48 tɛ́ yo pé tyɩ́: «Nɛ̂-á tyĩ̌ĩ kal yépi pól sɔkɔ, ǹmɔ kal tɛ́lɔ́lɛ.
Képah ye, névi nɛ̂-à piri mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃̌nɔ́ plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ
ye tɛ̃̌ tɛ̃ plɛ. Ànɛ̂ névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃̌nɔ́ plɛ, ń tɛ́kɩ́nmɔ-ò ye
tɛ̃̌ tɛ̃ plɛ.»

Névi nɛ̂-à mɛ álɛ n fwó-ńkɛ̃̌nɛ, tɛ̃̌ mɛ álɛ

49 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ Yesu syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃̌, pépi-á ǹnî
wɛ, à mɛ sétɛ̃̀nnɛ n yĩni ǹ yĩn yõ, tɛ́ à náh se sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃
pépilɛ wɛ̃ tyɩ́. Képah-á, pé nɛ, pé ǹnɛ n yĩni n mɔ ké pɩ́nɔ́lɛ.
50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Névi nɛ̂-à mɛ yélɛ n fwó-
ńkɛ̃̌nɛ, tɛ̃̌ mɛ yélɛ. Képah ye, yé káh à yĩni n mɔ ké pɩ́nɔ́lɛ.»

Yesu yáhlenɔlɛ Samarɩ kwil yɔ́ tãn tyɩ́

51 Képah náh, Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔ gbɩ̃́-á pɔ nɔ yɩ̃̂nyõ, à kè
yah tɔkɔ yĩn núkú yõ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ.
52 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛkɩ mɔ ǹ yahlɛ. Pépi mɛ wɛ̃̌kì
tɛ̃, à kyɩ de Samarɩ kwil yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ twáh-ńsah yah
sah à kɔ̃.
53 Ǹtɛ, wǎh sɔ̃́npɩ́lɛ ǹ yah mɔ n yuku Yerusalɛmɩ tĩ̀nnɛ,
kǎh pɩ sɛ̃́, nɛ́npɔ́ tãn mɛ yahle nɛ, à káh twah pé tyɩ́.
54 Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú sɔkɔ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃-á képah noh sɛ̃́,
pè nɛ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, à se mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé yɩ̃̂nyõ nyàh ye mɔ no
nɔ́pi yõ, kè tiki n pɔ pè sukɛ n mukuli nɩ?
55 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu ǹ yah vi pé tĩ̀nnɛ, à dɩ́rɩ́ kõ pé yõ.
56 Képah náh, pè mɛ wɛ̃̌kì tɛ̃, à sɔkɔ kwil yɔ́ sɔkɔ.

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̏ tɛ̃

57 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ wɛ̃̆kì yõ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ɗɪ̃́ yɔ́ Yesu syah
nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ ǹ sɔ̏ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ, ǹ kɔ́-ńtɑ̂̃n pól sɔkɔ.
58 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Gbɛ̃́npɑ̃hlɔ tyí, pɪ̀̃ mɛ.
Kèpye tyí, syɛ̀ mɛ. Ǹtɛ Névi Pi tɛ̃̀ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɪ̀-ǹsah ńtɛ̃
náh mɛ.»
59 Tɛ́ mɛ pyɛ̌ yo ǹnɪ̂ tyí: «Ń sɔ̏ tɛ̃.» Kénɛ ɗɪ̃́ mɛ à syah nɛ,
à yɛ, pɑ̂h pɔ pé sú lékó ǹgbò yɪ̃ tɛ.
60 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ: «Yɛ lékyɪ̂ kɔ̃, pè pé lékyɪ̂lɛ
n yɪ̃, tɛ́ áwɔ mó kyɩ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n kɔ̃.»
61 Képah sɔkɔ, ǹnɪ̂ yɔ́ mó yo Yesu tyí nɛ, pé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, páh
kɩ ǹ sɔ̏ tɛ̃. Tɛ́ à yɛ pé kɔ̃, pé kyɩ ké wɛ̃̆kì ni pé gbô tɑ̃n tyí.
62 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à nyeh wɛkɩ
tɛ̃ swɑ̃hlɛ n wɔ, tɛ́ n yah náhlɛ, tɛ̃̀ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí tɔ̏ pɩ n
pi.»

10

Tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɪ̂̃ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nɪ̂nɔ́ tɛ̃ntɔ̏ pínɔ́lɛ

Yesu dúbɪ̂nɔ́lɛ

1 Képah náh, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɪ̂̃ tikitɔ̃ní pɔ́
gbɑ̃m pɔ́ nínɔ́ yísyɔ́ yah wah, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nímí nímínɛ ǹ
yah tɪ̏nnɛ, kwlo ànɛ̂ wley wley pól sɔkɔ, ǹmɔ-á sɔ̏ mɛ ké tyí
nɛ, pé kyɩ pé gblɔ̆y nónó sɔkɔ,
2 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃̀ mɛ dò, tɛ́ ké
tɔ̏npɩbɩlɛ kwéyy. Yé sètɛ̃̀ ni, à tɔ̏npɩbɩ náhnáh tɛkɩ mɔ, ǹ
sèmukɔ tɔkɔ yɪ̃nnɛ.
3 Yé nɛ n yuku! Tɛ́, yé mɛ á kɩ nɛ, képɔ́pɪ̂ sɔ̃́, mé n tɛkɩ n
mɔ gbɛ̃́npɑ̃hlɔ nɩyɔ̃́.
4 Ǹtɛ, yé káh pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh tɔkɔ. Yé káh yɪ̃n
wɛkɩ nɛy tyí wɛ̃̆kì yah.
5 Ànɛ̂, yɑ̂h kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé wɛy gbennɛ, yé yo nɛ
ńkɛ̃́: ‹Yèvɩnɩ nɛ n mɛ kéte mɛ̀ sɔkɔ.›
6 Kàh pɔ yɪ̃nɛ nɛy mɛ yèvɩnɩnɛ n yah n kɔ̃ kénɛ kéte sɔkɔ,
yé yèvɩnɩ yénmɔnɔ mɛ̀ kɩ pɩ tɛ̃̀ wɔ tyílɛ, yé mó tɛ̃ nɛ́npɔ́.
Képah-à mó pí-ńkɛ̃́nɛ, yé yèvɩnɩ yénmɔnɔ kɩ ké syɩ pɔ yé
tyí.
7 Tɔ̏npɩ ye yɪ̃nɛ ǹ tɔ̏ pínɔ́ yɔ̃re wɛ́nɔ́lɛ. Képah ye, yɑ̂h
twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, pàh yé kɔ̃ yɔ̃ke nɛ̂nɛ, yé kè yɔ̃, ànɛ̂ pàh
yé kɔ̃ wɔ wɔ kwɑ̂h nɛ̂nɛ, yé kè wɔ. Tɛ́, yé káh nɛ n vi n mɔ
n twah n kɔ̃ gbéngbèn sɔkɔ.
8 Yɑ̂h kyɩ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yé tɛ̃́nɔ́ plɛ, pàh kwɑ̂h
nɛ̂nɛ yé kɔ̃, yé kè yɔ̃.

9 Yé mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á mɛ nɛ́npɔ́. Yé mó nɛ
n yo kénɛ kwil tãn tyí nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rí-á yĩni tɛ̃ tɛ pé tyí.
10 N̄tɛ, yâh kyı de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè nɛ, yé káh twah pé
tyí, yé wil kyı pé tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ, yé mó yo nɛ,
11 pé kwil nɛ̀ngbɔ̃ nɛ̂ ńtɛ̃-á tahlı yé gbyɛ̃̂h tyí, yáh kı sè
kwer kwɛ pè kɔ̃. N̄tɛ, pè pĩ nɛ, Liyel tɔ̃́rí-á yĩni tɛ̃ tɛ.
12 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tukey tuke sɔ̃́lɛ, Sodɔmı*
kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ kı fàhfàh kal kènɛ kwil tyílɛ.»

Kwlo nónó-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo kwlo nɔ́pi tyí sɔkɔ nɛ: «Yèvyãhrı mɛ
yé yõ, Korasini ànɛ̂ Betisayida tãn! Gbı̃̌l tyi nónó-á pı yé tyí,
sɛ̃́nkɔ̃-à sɔ̃̀ mɛ pı Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn tyí, pé Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃́nɔ́ di
náhkı mɛ mo. Pè náhkı mɛ yèkwɔrı flɔ mɔ, tɛ́ náhkı mɛ pé
piki syĩlɛ pé tyípêl nàhnpĩ gbónɔ́ sɔkɔ.
14 N̄tɛ, tukey tuke sɔ̃́lɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ fɔ̃́hnɔ́ kı pı fàhfàh kal
yépi tyílɛ.
15 Tɛ́, áwɔ-á, Kapɛrnayumi, á se wɛ nɛ, wáh kı yɔ̃ dɔkɔ
yĩ̂nyõ? Póllɛ! Á kı tiki yuku fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah.»
16 Tɛ́ tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à n nohnı yé tyí,
ńmɔ tyí ye tɛ̃ n nohnı, tɛ́ nɛ̂-à yé yahle, ńmɔ ye tɛ̃ yahle ànɛ̂
ń tɛkı mɔ́-ò tɔlɛ.»
17 Képah náh, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́ nɔ́pi
pé syı pɔ de nìvìnì sɔkɔ, mɛ n yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ
yĩn yõ, sétɛ̃̀n ńtɛ̃-á mɛ n sah pépi yóré yõ!
18 Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ wɛ, à wil
yĩ̂nyõ, à tiki kɛ núkú, à pɔ syıkı pũ̀ sɔ̃ yikiri yɑ̃̌l.
19 N̄tɛ, yé yah, mé tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃: Yé kı n kɔ vyeh, ànɛ̂
mı̃̀ntyĩ yõ. Ànɛ̂ yé kı fɛ̃ sépɛ tǎhkìlɛ n yıkı, tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh
yé nɔ n pi.
20 Tɛ́ yé káh yɛ yé nı vı sétɛ̃̀n sàhnɔ́ ó tyílɛ yé yóré yõ.
N̄tɛ, yé yé nı vı nɛ, yé yni-á mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yĩ̂nyõ.»

Yesu nı vínɔ́lɛ

21 Légbĩ́-ó sɔkɔ, Yesu nı kah vı Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ. Képah
sɔkɔ, à mɛ nɛ: «Bɔ̃̌, áwɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ, ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃́nɛ, mé
álɛ n gbilki, áwɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɔ̃bı yĩ pĩ́pú, ànɛ̂ lékɑ̃́mpu
yah, tɛ́ sélɛ wɛ̃́npì wɔ wɛ̃kı. Àwe, bɔ̃̌, áwɔ dyɔ yĩ̃́ tɛ̃ ye nɛ
kè pı sɛ̃́.

---

* **10:12** 10.12 - Sodɔmı nɛ̂ tyí-á yo, ké sɔkɔ névye tyípêl pínɔ́ sɔ̃̀ kah tnɔ, fɔ́ɔ́ Liyel pɔ pé pól sukɛ nyàhlɛ. Kè yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 19 sɔkɔ.

22 Ń sú ye sé póllɛ ń gbȍ dahbɩ. Ǹtɛ, ǹnî yó ńtɛ̃ náh Liyel
pilɛ n pnɛ, nɛ́ sú ó náh. Sɛ̃́ ó ye, nɛy tɔ náh súlɛ n pnɛ, nɛ́
píɗí̃ ó náh, ànɛ̂ wăh mɛ ké tyí nɛ, pé pé súlɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.»
23 Képah náh, Yesu ǹ yah vi ǹ tȍ sɑ̃́hpú tȉnnɛ, tɛ́ yo pépi ó
tyí: «Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á tyi nɔ́pi wɛ.
24 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntõnè náhnáh, ànɛ̂ yȍtãm
náhnáh sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Tɛ́ mɛ
ké tyí nɛ, yáh nónó noh, pé sè noh, tɛ́ pè náh sé tɔ wɛ noh.»

Samarɩ kwil nɛ́gbí yɔ́ sèm̏ìrk̏ìlɛ

25 Légbí̃nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò yɔ́ sȍ nɛ, pé Yesu mɔ
yah, tɛ́ yuku yĩn, à yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, kwɔ́-ò ɗí̃, pé se kɩ pɩ sɔ̃́,
tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ nɩ?
26 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂ se wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tyi
sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɩ? Tir nɛ̂ se à mɛ n kar ké sɔkɔ nɩ?
27 Ɗí̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́, á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ,
ànɛ̂ á tăhkì póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ. Ǻ ní-ò tɔ tyí mó nɔ á tyí
á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.†
28 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yo plɛ. Képahlɛ n pɩ, á
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.»
29 Ǹtɛ, ɗí̃ mɛ̀ sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé gbɩ wɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, à Yesu
syah nɛ, nɛ̂ se péwɔ ní-òlɛ nɩ?
30 Yesu mɛ à syah nɛ: «Ɗĩ yɔ́ ye lésõ wil Yerusalɛmɩ, à mɛ
n tiki n yuku Yeriko sɔkɔ, tɛ́ kyɩ wil mɔ yĩ́pú yõ. Pè mɛ à tɛ̃
ǹ gbɑ̏n yî pól tɛ̃ syi, tɛ́ à ko markɩ sah, tɛ́ sɔkɔ.
31 Tɛ́, kè pɔ yĩnɛ, sárká wȉlk̏ìpu yȍtɛ̃ yɔ́ mó mɛ n tiki n pi
kénɛ wɛ̃kìlɛ. Wăh pɔ ɗí̃ mɛ̀ wɛ, à gbɔ sɔkɔ fíí.
32 Képah náh, Levi yȉk̏ì nɛy yɔ́ tɔ tɔ̃ pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́.‡ Ǹmɔ
tɔ-á à wɛ sɛ̃́, à gbɔ sɔkɔ fíí.
33 Ǹtɛ, Samarɩ nɛy yɔ́ sȍ mɛ n yuku kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ ɗí̃ yõ
dɔkɔ. Ǹmɔ wɔ-á à wɛ sɛ̃́, ǹ yãm à tɛ̃.
34 Ǻ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ ɗìvɛ̃ ànɛ̂ nɩrɩ mɔ ǹ níy yah, tɛ́ sè
pukubi. Tɛ́ mɛ à dɔkɔ mɔ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ ńkwɛ̃́ndyíkì yõ, à yuku
ǹnɛ nɛ́pân twáh-ńsah yɔ́ sɔkɔ, à kyɩ yah dah mɔ ǹ tyí sɔkɔ.
35 Ké dendallɛ, à mɛ pɔ́ plɔ́ nínɔ́§ wilki nɛ́pân twáh-ńsah
yȍtɛ̃ ɗí̃ kɔ̃, tɛ́ nɛ, à nɛ n yah n dah n mɔ ɗí̃ mɛ̀ tyí sɔkɔ. Ńkɛ̃́,
wàh kɩ sɔ̃́ gbȍ wilki à kah mɔ képah yõ, pâh pé syɩ pɔ gbí̃
nɛ̂nɛ, páh kɩ à dyah kélɛ.»

---

† **10:27** 10.27 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.5 ànɛ̂ Levibi sɛ́bɛ́y 18.5 sɔkɔ. ‡ **10:32** 10.32 - Levi nolɛ, pépi Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ tȍnpɩbɩlɛ ye sȍ pɩ. § **10:35** 10.35 - Ké légbĩ pɔ́ plɔ́ nínɔ́ sȍ nɔ gbȉyȉkì núkú tȍ pínɔ́ dannɛ.

36 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu ɗɩ́ piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ sõnɔ
sɔkɔ, yɩ̃́pú-á ɗɩ́ nɛ̂ pɩ yɔ, ǹmɔ ní-ò se nɛ̂ tɛ̃nɛ nɛ́pɩ̂ tɔ̃mɩ́ nɔ́pi
sɔkɔ nɩ?
37 Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò mɛ à syah nɛ, nɛ̂-á ǹ yãm yah,
ǹmɔ-á. Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Á tɔ kyɩ sɛ̃́nkɔ̃lɛ n
pɩ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ Martɩ ànɛ̂ Mari tyɩ́

38 Tɛ́ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú-á sɔ̏ mɛ wɛ̃kì yõ sɛ̃, à kyɩ de
kwɩ̃́lpír yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ kwil sê yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Martɩlɛ.
Ǹmɔ mɛ Yesu tɛ̃ plɛ ǹ gbô.
39 Tɛ́ gbɛ̃ sê yɔ́ sɔ̏ mɛ ǹ tyɩ́, pè n ye Marilɛ. Ǹmɔ sɔ̏ mɛ pɔ
tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tnɔ̂, à ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ.
40 Légbɩ̃́nɛ, Martɩ yah mɛ n vyãh Yesu fèn pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Ȁ
mɛ pɔ yo Yesu tyɩ́ nɛ, pé Yɔ̏tɛ̃, pé gbɛ̃ sê-á tɔ̏ pól sah péwɔ ó
kɔ̃, tɛ́ pɔ tɛ̃ ǹ tnɔ̂, kè kó mɛ tirlɛ ǹ yah nɩ? Ȁ kó n yo ǹ tyɩ́,
à pélɛ n yohnɩ n mɔ nɩ?
41 Ǹtɛ, à mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Martɩ, áwɔ mɛ á gblɔ̌ynɛ n kwlɔ,
mɛ á fɔkɔlɛ n sõ tyi náhnáh tyɩ́lɛ.
42 Ǹtɛ, tir núkú ó tyɩ́ ye yõrelɛ. Mari ye ké pèpɛy yah tɔkɔ,
nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ n syi n yah n pi ǹ tyɩ́.»

11

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ nîrî pɩ dùkù yõ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ Liyellɛ n ni fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ. Wǎh ni tɛ,
ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ à syah nɛ, pé Yɔ̏tɛ̃, à pépi kwɔ Liyel ni
dùkùlɛ, sɔ̃́-á Wèlnwɩ̏lkɩ̏-ò Nsyɔ̃ sɔ̏ kélɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kwɔ.
2 Képah sɔkɔ, à yo pé tyɩ́: «Yâh Liyellɛ n ni, yé nɛ n yo nɛ
ńkɛ̃:
‹Sú Liyel,
no pól kɔ̃ pè ǹ pɩ̃ Liyellɛ.
Á tɔ̃́rɩ́ kɔ̃ kè pɔ.
3 Á sõmɛsɔ̃́ gbɩ̏yɩ̏kɩ̏ yõkelɛ álɛ n kɔ̃, nɛ̂-á kɩ n yɩ̃nɛ n pi álɛ.
4 Nóno-á n pɩ n de ápi tyɩ́, á ye mɛ sélɛ n yɔ̃ n mɔ pé tyɩ́.
Képah ye, ápi tɔ tyɩ́pêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃.
Ȁnɛ̂, káh n yɛ à sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi.›»
5-6 Képah náh, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yépi sɔkɔ yɔ́
tyɩ́ kɔ́ɗɩ̃-à mɛ, tɛ́ à pɔ wil ǹ tyɩ́ lénɩlɛ nɛ ńkɛ̃, pé kɔ́ɗɩ̃ yɔ́-á
mɛ wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, à pɔ pé tyɩ́, tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé tyɩ́
kɩ à kɔ̃. Ńkɛ̃, à dɛkɩ pé kɔ̃ búrn plɔ́ tɔ̃́nɔ́lɛ.
7 Ǹtɛ, ní-ò mè-à ńtyɩ̃́nɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, tɛ́ yo mɔ ǹ tyɩ́
nɛ, à káh pélɛ n kwlɔ, wɔ̀kɔ̀ yah-á vike tɛ núkúnúkú, péwɔ
ànɛ̂ pé wɛ̃npɩ̏-á sɛ̃, pé náh fɛ̃ yuku búrnnɛ à kɔ̃ n pi.

8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dɨ́ mɛ̀-à sɔ̃ yuku sélɛ à kɔ̃-ńkɛ̃nɛ pé
kódíríyĩnnɛ, à kɩ yuku ǹ yétɔ̂̃ yȋ póllɛ à kɔ̃ ǹ nínó gblóvyɑ̂̃hrí
tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
9 Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé nɛ n ni Liyel tyí,
à kɩ yélɛ n kɔ̃. Yé yáhnkɔ̃nɔlɛ n pɩ, yé kɩ n wɛ. Yé wɔ̀kɔ̀ yah
mɩ, kè kɩ yɩkɩ mɔ yé kɔ̃.
10 Sɛ̃ ó ye, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃
n wɛ. Ànɛ̂ nɛ̂-à wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃.
11 Sú nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pi-à yɛ̃nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ
à kɔ̃?
12 Képah náh pɩ, wàh séngbɨ̃ ni ǹ tyí, à kɩ mȉnkɔ̃nɛ à kɔ̃?
13 Ǹtɛ, yépi nónó-á nɛ́pɛ̂llɛ, yâh yé wɛ̃npȉ kɔ̃nɔ yah wɛ
yípéplɔlɛ, sú Liyel nɛ̂-á yȋ̃nyɔ̃, ǹmɔ náh n pɩ plɛ n kal, à ǹ
Mírkílɛ ké yáhnkɔ̃pu kɔ̃ n pi di?»

Túkù nɛ, Yesu tɛ̃nwɛnɔ-á wil sétɑ̃̏n yɔ̃̏tɛ̃ Belsebuli tyí

14 Sɔ̃́ yólɛ, Yesu sɔ̃̏ mɛ sétɔ̃ yólɛ n yĩni n wilki dɨ́ yó sɔkɔ,
nɛ̂-á à kɔ̃ à wɛkɩ kwlɔ. Sétɔ̃-á fyɔ̀ wil dɨ́ mɛ̀ sɔkɔ, dɨ́ tyah n
wɛkɩ, kè pɩ gbɛ̃ndùǹȉnɛ tówû tyí.
15 Tɛ́ túkù mó sɔ̃̏ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, sétɑ̃̏n yɔ̃̏tɛ̃ Belsebuli gbɔ̃̏
yɔ̃-á à n yĩni sétɑ̃̏nnɛ.
16 Túkù mó ǹ mónyah yĩnnɛ, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à gbȉl yó
pɩ pé yah, nɛ̂-á n wil yȋ̃nyɔ̃.
17 Ǹtɛ, Yesu-á pé fókósɔ̃nɔ pĩ sɛ̃, à yo pé tyí: «Kwil nɛ̂
névye-à gbɛkɩ tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kwil kɩ pɔ yɩkɩ, ké vì
kɩ syɩkɩlɩ dohnɩ wɛ̃ yɔ̃.
18 Ǹtɛ, yáh nɛ ńkɛ̃, sétɑ̃̏n yɔ̃̏tɛ̃ gbɔ̃̏ yɔ̃-á ńmɔ sétɑ̃̏nnɛ n
yĩni-à; sétɔ̃-à tyah ǹ gblɔ̃̌ynɛ n fwo, ǹ yɔ̃̏tɔ̃rí se kɩ n wũ n
pi?
19 Ǹtɛ, ńmɔ-à mɛ sélɛ n yĩni Belsebuli gbɔ̃̏ yɔ̃, tɛ́ yépi pye
wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̏ yɔ̃ mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ
lékàhlɛ yé kɔ̃.
20 Ǹtɛ, Liyel gbɔ̃̏ yɔ̃-à mé n yĩni sétɑ̃̏nnɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ
ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ yé tyí.
21 Tǎhkì-á mɛ dɨ́ nɛ̂ sɔkɔ, ànɛ̂ mɛ́fwóyȋlɛ ǹ tyí, wàh ǹ kételɛ
n syɩkɩ, tir yó ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gbɑ̃̏n yȋ nɔ n pi.
22 Ǹtɛ, nɛ̂ tǎhkì-á kal ǹ tyílɛ, ǹmɔ-à pɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ ǹ tyí, à
kɩ ǹ mɛ́fwó yȋ tɛ̃ syi, wǎh sɔ̃̏ mɛ ǹ gbɔ̃̏ sah nónó yɔ̃, tɛ́ kɩ ǹ
wɔ̀kɔ̀ yȋ kwel dibi.
23 Képah ye, névi nɛ̂ náh mɛ ń pèpɛy nɛynɛ, ń pělnɛy ye
tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ náh ńnɛ n yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ
kárkínólɛ n pɩ.»

Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n fɛ̃ ǹ syɩ n pɔ

24 «Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃́nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mɩ̀-ǹsah
yah n kɔ̃. Wàh wɛ́-ńkɛ̃́nɛ, à n yo ǹ gblɔ̌y tyɩ́ nɛ, páh sɔ̃̀ wil
ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́.
25 Wàh ǹ syɩ, à n kyɩ ǹ tɛ̃̀-ǹsah dyàh wɛ yàlntɔ̃́nsàhnɔ́lɛ,
plɛ́ntnɔɔ.
26 Képah tɛ̃̀nɛ, sétõ mɛ̀ n kyɩ sé no sétɛ̃̀nnɔ́ kwǎrninɔ syah,
nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sè n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃̀ sɔkɔ. Kàh pɩ
sɛ̃́, tɛ̃̀ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben tɛ̃̀nɛ.»

Yèvɩnɩ kègbɩlɛ

27 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, pi yɔ́ tɛ̃ tɔ́wû
nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yo mɔ ǹ tyɩ́ yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, sê nɛ̂ fɔkɔ sɔkɔ-á
à wil, tɛ́ ǹ yɩ̃́nɔ́ yɩ̃, yèvɩnɩ-á mɛ ǹ tyɩ́.
28 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pi tyɩ́: «Yèvɩnɩ ye pyě mɛ névye tyɩ́,
nónó-á Liyel wɛynɛ n nohnɩ, tɛ́ ké tyilɛ n pɩ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ.»

No gbɩ̃̌l yɔ́ yah kɔ̃ Yesu tyɩ́

29 Képah sɔkɔ, névye-á pɔ n tuke n mɔ Yesu tnɔ̂, à tyah n
yo nɛ: «Kwɛy gbɩ̃ névyelɛ, nɛ́pêl ye pélɛ, pè mɛ gbɩ̃̌l yɔ́lɛ n
yah n kɔ̃. Ǹtɛ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yonasɩ tyɩ́ sɔkɔ.
30 Sɔ̃́-á Yonasɩ lésõ pɩ kwnɩ́ yɔ̃́nmɔnɔlɛ Ninivi tãn tyɩ́, sɛ̃ ó
ye, Névi Pi tɔ kɩ pɩ kwnɩ́ yɔ̃́nmɔnɔlɛ kwɛy gbɩ̃ névye tyɩ́.
31 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fɩ́ɩ́ sétáh yɩ̃̀n
tyɩ́, à pɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Salomo lékɑ̃́m wɛlɔ noh. Ǹtɛ gbɩ yõ, nɛy mɛ
ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ,
kénɛ yɔ̃̀tɛ̃̀ pi kɩ yuku kwɛy gbɩ̃́ névye tyɩ́, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.*
32 Ànɛ̂ tɔ̃, Ninivi kwil tãn lésõ fɛ̃ syi Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃, Yonasɩ-
á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ yo pé tyɩ́. Ǹtɛ, nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Yonasɩlɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku
kwɛy gbɩ̃ névye tyɩ́, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.»†

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kyòolɛ

33 «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh wɔ̃bɩ, képah náh pɩ, kɩ dú kwɩ̃nki
mɔ ké yah? À náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kyòo wɛ
yɩ̃nnɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyɩ́ di?
34 Sɛ̃́ ó ye, á yɩ̃́ ye á wil kyòolɛ. Á yɩ̃́-à mɛ plɛ, à wil tɔ pól
n nɛ mɛ kyòo sɔkɔ. Tɛ́, á yɩ̃́-à mɛ plɛ́-ńkɛ̃́nɛ, á wil pól n nɛ
mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.

---

* **11:31** 11.31 - Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y gben 10 sɔkɔ. † **11:32** 11.29-32 - Yonasɩ tyɩ́lɛ, yah n tɛ Yonasɩ sɛ́bɛ́y 3 sɔkɔ.

35 Á gblɔ̌y kyɔmɩ yɩ̃́ɩ̃́, kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kè káh nɛ mɛ
fɛ̃́ntṹ̂nɛ.
36 Tɛ́ á wil pól-à mɛ kyòolɛ, fɛ̃́ntṹ̂ tyah kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ, á kɩ
mɛ kyòolɛ, sɔ̃́-á fɔ̀tnɔ̀lɛ kyòo á tyí.»

Yesu náh kè yo nɛkɩ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔkɔ

37 Yesu-á wɛkɩ tɛ, Farisiyɛ̃ ɗɩ̃́ yɔ́ à ye yõke yõ yĩnnɛ ǹ gbô.
Képah tɛ̃̀nɛ, pè de à tɛ̃ yõke yah.
38 Farisiyɛ̃ mɛ̀-á Yesu wɛ, à tyah n yõ tɛ́ à náh ǹ gbɛ̃̏n wu
Nsyifunɔ wu dùkùlɛ, kè ǹ gbɛ̃̏n du.
39 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɛ̃ ó ye, yépi
Farisiyɛ̃nɔlɛ, yě wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́yɔ̃́vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah,
tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkè, ànɛ̂ yĩbe dékè
tyilɛ.
40 Lékɑ̃́m kɛ̃ névye nɔ́pi, nɛ̂-á mɔ vyɔ́ náhlɔ́lɛ, à náh sé
sɔkɔ táhlɔ́ tɔ mɔ di?
41 Yé sé sɔkɔ táhlɔ́ yî yĩ yãm tãn kɔ̃! Képah-à pɩ, sé pól kɩ
pɩ pallɛ yé tyí.
42 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě yímî ànɛ̂ swãh
sɔkɔ pɛ̃́nfɛ̌nè pól gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ, yě n yahle
tɔ̃́nsàhnpɩnɔlɛ névye tyí, ànɛ̂ Liyel tyí náh nɔ yé tyí. Képah
nɛ̂ tɔ-á sɔ̏ yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̃̏nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃́nɛ.
43 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě tɛ̃-ǹtɑ̃̏n gbrolɛ n
yah n kɔ̃ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye
nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ n pɔ yé tyí tɔ́wû tɛ̃-ǹtɑ̃̏n sɔkɔ.
44 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á mɛ á kɩ nɛ, léyɑ̃̂l nírínɔ́ sɔ̃́,
névye n nɛ n kɔ sé yõ, pɩ̃́-ńkɛ̃́nɛ.»‡
45 Yesu-á yo sɛ̃́, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́-ò yɔ́ à syah nɛ, kwɔ́-ò
ɗɩ̃́, wǎh mɛ n wɛkɩ sɔ̃́, pépi tɔ-á à n gbyɔ dɛ́!
46 À mɛ yo ǹ tyí: «Yépi Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú tɔlɛ, pèkè
mɛ yé yõ! Yépi nónó-á ńkɛ̃́nɛ no twah n mɔ tɔ́kɔ́pêllɛ, tɛ́ yé
náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ.
47 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu léyɑ̃̂llɛ
n tɔ̃ n sah n mɔ, tɛ́ yépi náh tãn ye mó tɔ̃ ko mɔ pélɛ.
48 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, yáh yé súbí tyípínɔ́ fɛ̃ syi. Pépi-á Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyopu ko mɔ, tɛ́ yépi sɔ̃́npí pé léyɑ̃̂llɛ n tɔ̃ n sah n
mɔ.
49 Képah ye sɔ̏ Liyel yo lékɑ̃́m sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Mé kɩ tɛ̃ntɔ̏
syínyopu tɛkɩ mɔ pè kɔ̃, ànɛ̂ tɛ̃ntõbelɛ. Pè kɩ pé túkù ko mɔ,
tɛ́ kɩ túkù fõh.›

‡ **11:44** 11.44 - Nsyifunɔ tyí, léyɛ̃̀kì yõ kɔ́nsɔkɔnɔlɛ, Liyel dêl ye.

50 Kăh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ kwɛy gbĩ névye fõh n pi Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu nɔ́pi yĩnnɛ, nónó-á ko mɔ kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́ dukulɛ,
51 à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, à pɔ syɩ Nsakarɩ kúnó tyí, nɛ̂-á ko mɔ sárká wɩ̀lkɩ̀-ǹsah, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ wrɔ́. Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye kɩ n fõh n pi képah yĩnnɛ.
52 Pèkè mɛ yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú yõ, yépi nónó-á Liyel wɛ̃kɩ̀ wɛ́npĩnɔ yah kõ névye tyí. Yépi náh mɛ n kɔ kélɛ, tɛ́ nónó-á se nɛ, pé nɛ n kɔ kélɛ, yé pépi yĩni mɔ.»
53 Képah sɔkɔ, Yesu wɩ̀lntɛnɔ náh nɛ́npɔ́, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ pé fɔkɔ vyãh ǹnɛ kègbɩlɛ, tɛ́ tyah ǹnɛ n piki n yah tyi duke duke pól yõ.
54 Pè sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n mɔ n yah nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛlɔ sɔkɔ pé kõ pé à wɛ tɛ̃.

12

Gblɔ̌y kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ vyɛ̃́nnɩ̂nɩ̀ wɛ́kɩ́nɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, nɛ́kwĩ́nkí-á tuke mɔ tnɔ́nɔ́lɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ fɔ́ɔ́, mɛ wɛ̃ gbyɛ̂̃hnɛ n suki, Yesu tyah n yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú ǹgbò tyí: «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ Farisiyɛ̃nɔ vyɛ̃́nnínɩ̀ wɛ́kɩ́nɔ́lɛ, képah nɛ̂-á n tõ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí kõlɛ mífɛ̃́hkɩ̀ sɔkɔ.
2-3 Tyi nónó pól-á yé n yo fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, sè kɩ pɔ noh gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ kyòo yah. Ànɛ̂ nónó pól-á yé n plɔ n yo wɛ̃ níkílɔ́ yey, wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, sé pól kwní kɩ pɔ kõ gbɛ̃ntɩ̃̂n yõ. Képah ye, tyípɩ̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi wɩ̀lkɩ̀nmɔ-ńkɛ̃nɛ. Sètɩ̃̂n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi pĩ́-ńkɛ̃nɛ.»

Nɛ̂ tɩ̂kɩ̂-á yĩnɛ pínɔ́lɛ

4 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yépi nónó-á ń kódíbílɛ: yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á wil kò ólɛ n ko n mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh tõ tir yɔ́lɛ n pɩ n kah n mɔ n pnɛ képah yõ.
5 Nɛ̂ yah tíkí-á yĩnɛ pínɔ́lɛ, mé kɩ ǹnɛ yé wɛ̃kɩ: Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil kò kònmɔntɛnɔ náh, kɩ ǹ min dah mɔ tyé-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ, yé ǹmɔ tíkílɛ n pɩ. Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ ńkɛ̃: yé tɛ̃ wɔ tíkílɛ n pɩ.
6 Ǹtɛ̃npɩ̂nɔ́ kwlɔ náh n yãm pɔ́píkí plɔ́ nínɔ́lɛ di? Ǹtɛ, Liyel dyɔ náh n fwɔ sépi núkú yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ.
7 À wil képah sɔkɔ, yé yɔ̃̀yén ńtɛ̃ pól dan mɛ pĩ́nɔ́lɛ Liyel tyí. Kăh pɩ sɛ̃, yé káh tíkí pɩ. Yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npɩ̂ kwĩnkilɛ di?»

À Yesu fɛ̃ syi, képah náh pɩ, à à yahle

8 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɩ̃́ yah nɛ ńkɛ̃́, páh mɛ ńmɔ tyí yõ, Névi Pi tɔ kɩ kè yo Liyel yɩ̃̂nyõ tɛ̃́ntõnè yɩ̃́ yah nɛ ńkɛ̃́, wǎh mɛ pé tyí yõ.

9 Ǹtɛ, nɛ̂-à ń yahle névye yɩ̃́ yah, Névi Pi tɔ kɩ à yahle Liyel yɩ̃̂nyõ tɛ̃́ntõnè yɩ̃́ yah.

10 Névi nɛ̂-à Névi Pi yɩ̃́npo yo, kè kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃̌ kɔ̃. Tɛ́ nɛ̂ tɛ̃̌ wɔ-à Liyel Mɩ́rkɩ́ gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí.

11-12 Pàh yé tɛ̃ kyɩ tùkè-ǹsah Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, képah náh pɩ, yah tãm tyí, képah náh pɩ, yɔ̃̀tãm tyí, Liyel Mɩ́rkɩ́ kɩ yé kwɔ nɛ́npɔ́ swɔ, yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Képah ye, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ, yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃́.»

Lékɑ̃́m kɛ̃́ tàh dɩ̃́ sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

13 Tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, ǹnî Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, à yo pé nɛ́nkyí dɩ̃́ tyí nɛ, à yɛ pé pé sú gbɛ̃kɩ dibi.

14 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Ń dɩ̃́, nɛ̂ sah ńnɛ nɛ, mé yélɛ n tuke, tɩ̃̂ nɛ, mé yé gbɑ̃̀n yɩ̂lɛ n dibi?»

15 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí: «Yé yé kyɔmɩ tahrɩ dékè képékèlɛ! Tahrɩ-à sɔ̃́ mɛ sɔ̃́ névi tyí, képah náh fɛ̃ minnɛ à kɔ̃ n pi.»

16 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Tàh dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ, ǹ swãh pɛkɩ yɩ̃̃́ ǹ tyí.

17 Képah tɛ̃̌nɛ, à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ǹtɛ, sèmukɔ mɔ́-ńsah náh se mɛ fwɔ́ɔ pé tyí, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ?

18 Dǒ, à nɛ, páh kɩ nɛ̂ pɩ n pi, képah á yɔ̀: Páh kɩ pé díké sɔkɩ, tɛ́ kɩ sè tɔ̃ mɔ gblò gblò, kɩ pé gbɑ̃̀n yɩ̂ pól mɔ sé sɔkɔ,

19 tɛ́ kɩ yo pé gblɔ̃̌y tyí nɛ, páh yɔ̀, yõke dò-á mɛ pé tyí pé gbɔ̃̀ sɔ̃̀ ye náhnáh yɩ̃nnɛ. Núkúnúkú, páh kɩ n mɩ, tɛ́ kɩ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ, tɛ́ kɩ nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ pé dyɔlɛ.

20 Ǹtɛ, Liyel mɛ yo ǹ tyí: ‹Lékɑ̃́m kɛ̃́ névi! Kwɛy lékɑ̃̂h ńtɛ̃́ sɔkɔ á min kɩ n syi n pi á tyí. Tɛ́ yɩ̂ nónó-á á tuke mɔ sah, sè kɩ pɩ nɛ̂ tyílɛ?›

21 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Névi nɛ̂-à tahrɩlɛ n yah n koh n sah ǹ gblɔ̃̌y tyílɛ, tɛ́ Liyel fɔ̃́ tyí yáhnɔ́ yahle, sɛ̃́ntɛ̃̌ ye n nɔ tɛ̃̌nɛ!»

Sõnɔ sàhnɔ́lɛ Liyel ó yõ

22-23 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Névi min tyí náh tah kal yõkelɛ, wil tyí mɛ tah kal flɔlɛ di? Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ wɛ n yõ n pi sɔ̃́, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃́.

24 Yé yah ǹgbɔ̃lɔlɛ kɛ̀: Sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh
sèmukɔlɛ n tɔkɔ. Díké ànɛ̂ sèmukɔ kóhnsàh-ǹtɛ̂̀n tɔ náh mɛ
sé tyí, tɛ́ Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ, yépi tyí náh tah kal kèpyelɛ
di?
25 Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃̀ kı fɛ̃ kwéyy ńtɛ̃ fyé dohnı ǹ min wɛ́nɔ́
yõ ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbɔ̃̀ yõ?
26 Tɛ̃́nwɛnɔ-à mɛ́-ńkɛ̃̂nɛ yé tyí, à fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃̀ tir tyı̃́ı̃ ńtɛ̃ fyé pı
n pi, sɔ̃́ pı, tɛ́ yé yé fɔkɔlɛ n sõ yı̂ tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ?
27 Yé fílfi pı dùkùlɛ n yah kɛ̀: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pı, sè náh flɔlɛ
n fı̃. Ǹtɛ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yɔ̃̀tɛ̃̀ Salomo ńtɛ̃̂nɛ ǹ tahrı
pól sɔkɔ, à náh flɔ pèplɔ wɛ mɔ yah fílfi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃
kètɔ̀lɛ.
28 Fílkı̀ nɛ̂ wɔ-á gbɛ̃́nnı sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kı pɔ n sukɛ n pi
ńsɔ̂̃nɛ, Liyel-á képah fı̃ pı pallɛ sɛ̃́, à náh n yah n dah n mɔ
n pi yépi flɔ tyí sɔkɔ à kal sépilɛ di, Liyel yõ sɛ̃́nyı̃-ńkɛ̃̂pú
nɔ́pi?
29 Kăh pı sɛ̃́, yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n kwlɔ yé yõke, ànɛ̂ yé wɔ
wɔ yı̂ yáhnkɔ̃nɔ tyí sɔkɔ.
30 Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, Liyel pı̃́-ńkɛ̃̂ névye ye ńkɛ̃́nɛ nɛ n yah
n kɔ̃ sépi póllɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ. Ǹtɛ, yépi tɛ̃̀ wɔlɛ, yé sú Liyel pı̃
nɛ, sé yétɔ̂̃-á mɛ yé tɛ̃.
31 Kăh pı sɛ̃́, yé Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kɔ̃! Képah sɔkɔ, à kı
yı̂ tɛ́lɔ́ dohnı yé kɔ̃.
32 Kè ye nɔ yé sú tyí, à ǹ tɔ̃́rílɛ yé kɔ̃. Képah ye, yé káh
tíkí pı, tũ̀npir yípɛ̂y!
33 Yé yé gbɛ̃̀n yı̂ yãm, yé mó sé yı̃ yãm tãn kɔ̃. Yé tahrılɛ
n yah n sah Liyel fɔ̃́, képah nɛ̂-á kè náh n yıkı, kè náh se n
tyɛ. Yı̃́pú náh fɛ̃ n kyı nɛ́npɔ́, sóhrí tɔ náh fɛ̃ sè yõ.
34 Sɛ̃ ó ye, á tahrı-à mɛ ńyãh, á sõnɔ tɔ n nɛ n mɛ nɛ́npɔ́.»

Gblɔ̃̌y vı̀nsàhnɔ́ tyí sèmı̀rkı̀lɛ

35 «Yé nɛ mɛ yé vi sah tɔ̃̀ pı pı tɛ̃̀nɛ, yé mó yé knɔ fı̃ mɔ,
yé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mó nɛ mɛ kɔ̃̀ntɛ̃̀nɔ́lɛ.
36 Yé nɛ mɛ á kı nɛ tɔ̃̀npıbı sɔ̃́, nónó-á ńkɛ̃́nɛ mɛ pé yɔ̃̀tɛ̃̀
syíkíntɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ nɛ, wàh kı wil fúr pí-ńsah, à pɔ n de, tɛ́ kı
fyɔ̀ wɔ̀kɔ̀ yah mı, pé núkú kè yıkı mɔ à kɔ̃.
37 Yèvını mɛ pé yõ, tɔ̃̀npıbı nónó yɔ̃̀tɛ̃̀-à ǹ syı pɔ pè wɛ, pè
mɛ yáhnɔ́ sɔkɔ. Kègbı yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yɔ̃̀tɛ̃̀ mɛ̀
kı ǹ tɔ̃̀ pı pı flɔ mɔ, tɛ́ kı yõkelɛ pè kɔ̃ pè kı yõ.
38 Tɛ́ wàh se mɛ n syı pɔ lénılɛ, képah náh pı, tyah dal
gbı̃́nɛ, tɛ́ pè mɛ ǹ syíkínɔ́ sɔkɔ, yèvını mɛ pé yõ!

39 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃̀ dɪ̃́-à pĩ gbɪ̃́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n
pi ǹ tyí, à náh n yɛ à kɔ̃ à n wɛ n de n pi ǹ gbô.
40 Névi Pi kɩ n pɔ n pi gbɪ̃́ nɛ̂-á yé náh mɛ ǹ pɔ́nɔ́ tyílɛ n
sõ. Képah ye, yépi tɔ yé gblɔ̌y vi sah.»

Tɔ̃̀npɩ sɔ̃́ré nɛy ànɛ̂ yɪ̃́pîkî nɛynɛ

41 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ Yesu syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pépi ó yĩn se à
n yãh sèm̀irkì mɛ̀nɛ, tɪ̃̂ no pól yĩn se nɩ?
42 À mɛ yo ǹ tyí: «Gbô tahrɩ kyɔ̀mì-ò nɛ́gbí lékɑ̃́m névilɛ,
nɛ̂ mɛ? Ǹmɔ pɩ névilɛ, nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ kɩ à pɩ ǹ kéte kyɔ̀mì-
òlɛ. Tɛ́ à kɩ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́ló yõkelɛ pélɛ n kɔ̃ ké kɔ̃ gbɪ̃́nɛ.
43 Yèvɩnɩ mɛ ǹ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ
kénɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ.
44 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kɩ à pɩ ǹ gbɑ̃̀n yî
pól kyɔ̀mì-òlɛ.
45 Ǹtɛ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀-à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃
dɪ̃́-á kɩ mo pɔ́-ńsah, tɛ́ tyah pé no tɔ̃̀npɩbɩlɛ n ko, pé syɔ́, pé
díbí, tɛ́ mɛ n yõ, mɛ wɔ wɔ yîlɛ n wɔ, à sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ,
46 yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ kɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sɔ̃́ yɔ́lɛ, à náh mɛ nɛ̂ sõ sah, ànɛ̂
gbɪ̃́ yɔ́ sɔkɔ, à náh nɛ̂nɛ n pnɛ. À kɩ pɔ à fõh képékèyɔ̂, tɛ́ kɩ
à dyah Liyel tyí yáhlepu dyah dùkùlɛ.
47 Ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dyɔ yɪ̃́ɪ̃́nɛ n pnɛ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌y vi à
képahlɛ n pɩ, à kɩ ko náhnáh wɛ.
48 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ kè pɩ ǹpɪ̃́-ńkɛ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yĩnɛ ko
syínɔ́lɛ, ǹmɔ kɩ ko kwéyy wɛ. Pàh névi nɛ̂ kɔ̃ náhnáh,
náhnáh kɩ yah kɔ̃ tɛ̃ tyí. Ànɛ̂ náhnáh-à névi nɛ̂ gbɔ̃̀ dahbɩ,
náhnáh tyí kɩ piki yah kal tɛ̃ tyí.»

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á kɩ pɩ Yesu yĩnnɛ

49 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Nyàh ye mé pɔ sétáh yõ. Tɛ́
mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, kè nɛ mɛ kɔ̃ tɛ!
50 Ǹmɔ yĩnɛ mè n de n wil yèvyãhrɩ yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè náh se
mɛ n pi!
51 Yé se mɛ n sõ nɛ, yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ? Ɔ̃́ɔ̃
dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: gbɛ́kínɔ́ wɔ-á pyɛ̌.
52 Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, nɛ́pɪ̃̂ kwâl-à mɛ kéte
núkú sɔkɔ, pè kɩ gbɛkɩ: Tɔ̃́mí kɩ tyah nímínɛ n fwo, nímí kɩ
tyah tɔ̃́mínɛ n fwo.
53 Sú yɔ́ kɩ tyah ǹ pídɪ̃́nɛ n fwo, pídɪ̃́ yɔ́ kɩ tyah ǹ súlɛ n
fwo. Yṹ yɔ́ kɩ tyah ǹ písɛ̂lɛ n fwo, písɛ̂ yɔ́ kɩ tyah ǹ yṹnɛ n

fwo. Yű yɔ́ kɩ tyah ǹ pídĩ́ kyɩlɛ n fwo, pídĩ́ kyɩ yɔ́ kɩ tyah ǹ pɛ yű̃nɛ n fwo.»

Tyi yáhnpĩnɔlɛ, tɛ́ kɩ á pɩ dùkù pĩ

54 Yesu tɔ̃ sɔ̏ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Yĩnyõ yah yɔ́ mɛ, yâh
ńyĩ́rkȉ wɛ ké nɛ́npɔ́lɛ, yé n yo nɛ́npɔ́ swɔ nɛ, pȕ-á kɩ pɩ. Tɛ́,
kè n mó n pɔ n pɩ sɛ̃́.
55 Ànɛ̂ yah yɔ́ mɛ, yâh fyɔ̀ yấhkí wɛ kè kõ wil nɛ́npɔ́lɛ, yé
n nɛ, tyah vyấhnɔ́ képékè-á kɩ tyah. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pɩ
sɛ̃́.
56 Yĩ́nvȉ névye nɔ́pi! Yé fɛ̃ sétáh ànɛ̂ yȋnyõ dùkù wɔlɛ n
pnɛ. Tɛ́ sɔ̃́ pɩ, tyi nónó-á n pɩ kwɛy gbĩnɛ, yé náh fɛ̃ sépi
pĩ?»

À tukey dyàh tɛ̃ yé wrɔ́ tɔ̃ sah á nî-òlɛ

57 «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé náh pɩ dùkù pèpɛynɛ n sõ n tɛ̃ n pnɛ
yé gblɔ̌y?
58 Sɔ̃́-á, tir-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ á ní-òlɛ, tɛ́ à ǹ tɛ̃ n yuku
tùkè-ǹsah tukey tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ tir mɛ̀ yah wah wɛ̃̀kɩ̀
yah. Képah-à pɩ́-ńkɛ̃́nɛ, tɛ́ à kyɩ álɛ tukey tùkè-ò gbȍ dahbɩ,
tukey tùkè-ò mɛ kyɩ álɛ sràsyíbí tyí, tɛ́ pépi mɛ ǹ dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
59 Mé kɩ kè yo dal mɔ á tyí nɛ, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́
á náh kɔ̃́lɩ mɛ̀ pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.»

13

Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃, képah náh pɩ, á tyí kɩ yɩkɩ

1 Légbĩ́ mɛ̀-ó sɔkɔ, nósyɔ́ pɔ yo Yesu tyí nɛ, yȍtɛ̃ Pilatɩ-á
lésõ Kalile tãn yísyɔ́ ko mɔ, tɛ́ pè sah sárká wȉlkȉnɔ́ sɔkɔ, pé
tɔ̋ kwɛ fɛ̃kɩ sárká tɔ̋ sɔkɔ.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ pè syah nɛ: «Yé se mɛ n sõ nɛ ńkɛ̃́,
Kalile tãn nɔ́pi-á tyípêl pɩ kal pé kwil tãn póllɛ, tɛ́ yĩ mɛ̀ pè
nɔ?
3 Ɔ́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ,
yé pól tyí kɩ n yɩkɩ n pi sɛ̃́.
4 Ànɛ̂, Silowe wɔ̀kɔ̀ kèyy-á syɩkɩ tũ nɛ́pȋ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃mɩ
nónó yõ, à pè ko, yé se mɛ n sõ nɛ ńkɛ̃́, pépi pèkè pínɔ́-á kal
Yerusalɛmɩ kwil tãn pól tyílɛ?
5 Ɔ́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ,
yé pól tyí kɩ n yɩkɩ n pi sɛ̃́.»

Syî-ńkɛ̃́ sènsóké séswɔ̂ sèmȉrkȉlɛ

6 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh nɛ: «Dĩ yɔ́ tyí sènsóké
séswɔ̂ sɔ̏ mɛ ǹ dȉvɛ̃ sésân swãh sɔkɔ. Wăh pɔ ké pye yáhnkɔ̃-
ńsah, à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ.
7 À mɛ yo ǹ swãh tɔ̃́-ò dĩ́ tyí nɛ, à yah, ké ye tɔ̃́-ò-á yɔ̀, pé
mɛ pyelɛ n yah n kɔ̃ n pɔ sènsóké mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ pé náh mɛ
kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ ké sɔkɔ. Ńkɛ̃́, à kè kɔ̃ fɛ̃! Yɔ̃ se tɔ̃ mɛ
ké tyí kè tɛ̃ sétáhlɛ n wal nı?
8 Wăh yo sɛ̃́, dĩ́ mɛ̀ à syah nɛ, pé yɔ̃̏tɛ̃̏ dĩ́, à yɛ ké yɔ̃ ńtɔ̃, kè
kwɛtyí pı. Páh kı swɔ gbɔ kè kore vi, tɛ́ kı tȕ̃ mɔ ké sɔ̏.
9 Kàh pı sɛ̃́, gbɔ̀kénpı gbĩ́ yɔ́lɛ, kăh kı syi. Képah-à pí-
ńkɛ̃́nɛ, à kè fɛ̃.»

Yesu sê nɛ́dô yɔ́ dɛ mɔ mı mı yòh sɔ̃́lɛ

10 Mı mı yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
11 Tɛ́, pi yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pı nɛ́dôlɛ fɔ́ɔ́,
ye gbɔ̃nkwărtɔ̃nɔ. À sɔ̏ mɛ kɔ̀ntɛ̃̀nɔ́lɛ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ tɔrı n tɛ
n pi.
12 Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃́, à à ye tɛ́ yo ǹ tyí: «Pi, á ye dɛ́nmɔnɔ
wɛ á dónɔ́ yam sɔkɔ.»
13 Tɛ́ mɛ ǹ gbȁ̃n sah ǹ yɔ̃. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú ǹ tɔrı tómm
tɛ́ tyah Liyellɛ n gbilki.
14 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á dɛ́nmɔnɔ wɛ sɛ̃́ mı mı yòh sɔ̃́lɛ, kè
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̏tɛ̃̏ fɔkɔ vyãh. À mɛ yo tɔ́wû tyí nɛ,
sèpȉn kénúkò-á tɔ̏ pı pı sèpȉnnɛ. Păh sɔ̏ yĩnɛ pè pɔ à kɔ̃ à
pè dɛ mɔ kénɛ sèpȉn ó sɔkɔ. Ńkɛ̃́, pè náh yĩnɛ pè pɔ mı mı
yòh sɔ̃́ tɔlɛ.
15 Wăh yo sɛ̃́, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí: «Yĩ́nvȉ névye nɔ́pi! Mı
mı yòh sɔ̃́lɛ, yé nɛ́núkù núkú pól náh ńkɛ̃́nɛ yé nyeh, képah
náh pı, yé ńkwɛ̃́ndyínı̀ dɛ sé yɔ̃ke krótónè tnɔ̂, ǹ kyı sè kɔ̃
sě ni wɔ di?
16 Tɛ́ pi mɛ̀nɛ, nɛ̂-á Abrahmı náh nɛynɛ, sétɔ̃ pukubi sah
pópó, ye gbɔ̃nkwărtɔ̃nɔ, ǹmɔ náh sɔ̏ yĩnɛ dɛ́nmɔnɔlɛ kénɛ
púkúbínɔ́ sɔkɔ mı mı yòh sɔ̃́lɛ kɛ̀!»
17 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sennɛ ǹ fwópú pól tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû
pól sɔ̏ mɛ nı̀vı̀ sɔkɔ Yesu tyísnɔ́ nɔ́pi pól pínɔ́ yĩnnɛ.

Liyel tɔ̃́rí mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?

18 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɔ̃́rílɛ, kè mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?
Mé kı kè tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ?

19 Kè mɛ tyḯĩ, á kɩ nɛ séswô yɔ́ pi sɔ̃́, nɛ̂-á pè n ye
mútárdɩlɛ: Dḯ yɔ́ tɔkɔ, à duku ǹ swãh. Kè fi pɩ séswôlɛ,
tɛ́ kèpye pɔ sé syɛ̀ pɩ ké yȉngbȁn tyí.»
20 Tɛ́, tɔ̃ nɛ: «Mé kɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ?
21 Kè mɛ á kɩ nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃́, sê yɔ́ tɔkɔ mɔ fãh dú yḯ tɔ̃́nɔ́
mi sɔkɔ ké pól kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Dé-ńsah fḯĩlɛ

22 Képah náh, Yesu mɛ yɔ̃ sɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ, tɛ́
névyelɛ n kwɔ n yuku, wǎh n kah kwlo ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlo
pî nónó sɔkɔ.
23 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mɛ à piki yah nɛ, pé Yɔ̏tɛ̃̏, névye
kwéy ó se kɩ de Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ nɩ? Ȁ mɛ pè syah nɛ:
24 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye náhnáh kɩ syɔ̃́-ǹsah yah
kɔ̃ nɛ, pé wɛ n de Liyel tɔ̃́rɩ́ tyah sɔkɔ nɛ̂ dé-ńsah-á mɛ fḯĩ,
tɛ́ pè náh fɛ̃ n tɛ̃. Képah ye, yé gbah n tɛ̃ n wɛ n de ké sɔkɔ!
25 Gbóntɛ̃̂ dḯ-à pópó pɔ yuku wɔ̀kɔ̀ yah tɛ̃ mɔ, tɛ́ yé mɛ
kégbɔ́, yé kɩ tyah wɔ̀kɔ̀ yahlɛ n mɩ, tɛ́ kɩ mɛ yo tũ nɛ, yé
Yɔ̏tɛ̃̏, à yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n
pnɛ.
26 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyah n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, yáh yõke yõ, tɛ́
ni wɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ, ànɛ̂ yépi tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ-á à kwɔ́nɔ́
pɩ.
27 Képah sɔkɔ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ. Ńkɛ̃́,
yé gbɛ mɔ pélɛ, yépi nónó pól-á tyípêllɛ n pɩ.
28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yâh pópó Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ tɔ̃
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu pól wɛ, pè mɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ, tɛ́ yépi
mɛ yĩni mɔ dénɔ́lɛ, légbḯnɛ, gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ ye kɩ pɩ yé
tyílɛ.
29 Tɛ́ névye kɩ wil kèkõyṍ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, kɩ pɔ yõke
ǹgbɛ̃ yõ Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ.
30 Kǎh pɩ sɛ̃́, nɛ́tɛ́lɔ́ túkù kɩ pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro túkù kɩ
pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu nɛ, páh kɩ ku Yerusalɛmɩ

31 Légbḯnɛ, Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de, tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̏tɛ̃̏
Yerɔdɩ-á mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Képah-á, à yal n
to ásɔ̂̃.
32 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Yé kyɩ yo kénɛ áswɔ̃́ plɛ́y
mɛ̀ tyí nɛ, máh kɩ sétȁn yĩni, tɛ́ kɩ dɛ́nmɔnɔ pɩ kwɛynɛ, ànɛ̂
ńsɔ̂̃nɛ, tɛ́ ńsɔ̂̃ náhlɛ, kǎh kɩ tyɛ.

33 Ǹtɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syínyo-ò náh yĩnɛ kúnɔ́lɛ tyah yɔ́, nɛ́
Yerusalɛmɩ sɔkɔ náh. Képah ye, mé yĩnɛ mè n yɔ̃ n sɔkɔ ń
wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ, kwɛy, ànɛ̂ ńsɔ̂̃, ànɛ̂ tɔ̃ ńsɔ̂̃ náhlɛ.

34 Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̀̃
syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé
pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ. Gbáhyĩ́ sɔ̃́ pól mɛ mé kè yah kɔ̃
nɛ, mé yé tuke mɔ, sɔ̃́-á sĩ̀n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̀̃
sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi.
35 Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃. Tɛ́ mé kélɛ n yo
yé tyí: yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ gbĩ́ nɛ̂-á
yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yɔ̃, sãm mɛ
ǹ sɔkɔ.›»

14

Wĩlsɛ̃́nɩ̀ yɔ́nwó yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu kyɩ yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah Farisiyɛ̃nɔ yɔ̀̃tɛ̃
dĩ́ yɔ́ gbô. Tɛ́ nónó-á sɔ̀̃ mɛ nɛ́npɔ́, pè mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ.
2 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ, wílsɛ̃́nɩ̀ yɔ́nwó yɔ́ sɔ̀̃ mɛ ǹ tnɔ̂.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ píkínyahnɔ pɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀
kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyí: «À yɔ́nwó dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ,
ké wɛ̃kɩ̀ se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ, tĩ̂ kè se mɛ yáhlenɔlɛ?»
4 Ǹtɛ, pè náh vi mɔ ǹ tyí. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yɔ́nwó mɛ̀
tɛ̃, à à dɛ mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à sɔkɔ,
5 tɛ́ mɛ yo pé tyí: «Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pi, képah náh pɩ, ǹ
nahy kɩ sɔkɔ de kwlɛ̀y sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, tɛ́ à náh à wilki
n pi súú?»
6 Ǹtɛ, pè náh tɛ̃ wɛ tir yo ké tyí sɔkɔ.

Nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dɔkɔ sah, tɛ̃́ kɩ tiki mɔ

7 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu-á nɛ́yénɔ́ kyɔmɩ wɛ, pè mɛ tɛ̃́-
ǹtɛ̃̂n ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃, à vĩ̀nmɔnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ:
8 «Pàh ǹ ye fúr yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah, káh n kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃
sɔkɔ. Wâh képah pɩ, tɛ́ pè mɛ ǹnî ye, nɛ̂-á kal áwɔlɛ,
9 yé yé-ò káh pɔ ǹ syah nɛ ńkɛ̃́, á yuku, á mó tɛ̃-ǹsahlɛ tɛ̃
kɔ̃. Légbĩ́nɛ, á kɩ yuku sen sɔkɔ, kɩ kyɩ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyĩ́ĩ sɔkɔ.
10 Ǹtɛ, pàh ǹ ye, kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyĩ́ĩ sɔkɔ. Á yé-ò-à pɔ ǹ
wɛ sɛ̃́, à kɩ yo á tyí nɛ, pé kóɗĩ́, á nɔ pɔ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ gbílkínɔ́lɛ á tyí yɔ̃ke yɔ̃́pú pól yĩ́ yah.
11 Ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ, tɛ́ nɛ̂-à ǹ
gblɔ̌y tiki mɔ, tɛ̃ kɩ dɔkɔ mɔ.»

12 Tɛ́ ǹ syɩ yo ǹ yé-ò dɩ̃́ tyɩ́: «Wâh névyelɛ n ye yõkelɛ
gbɩ̃̀ntɔ̃̀lɛ, képah náh pɩ, lékẫhnɛ, káh á kódíbɩ́ ye, káh á
yɩ̃́npyé ye, káh á tyɩ́ névye ye, káh á tnɔ̂ tɛ̃̀pu tahbɩ ye. Pépi
tɔ kɩ fɛ̃ pɔ ǹ ye yõke ǹgbɛ̃ yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ á yénɔ́ mɛ̀
lédyáhnɩ́nɛ.
13 Ǹtɛ, wâh névyelɛ n ye yõkelɛ, yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂
gbáhkɩ̀ núkú névye, ànɛ̂ yɩ̃́tũbi ye.
14 Pépi náh tɛ̃ wɛ ǹ dyah n pi ké sɔ̃́nɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, á kɩ yèvɩnɩ
wɛ Liyel tyɩ́, tyɩ́péplɔ pɩ́pú lékyɩ̂-à yilki n mɔ sɔ̃́ nɛ̂nɛ.»

Névye yénɔ́ sèm̀ìrkìlɛ yõke ǹgbɛ̃ yɔ̃́-ńsah

15 Képah sɔkɔ, kénɛ yõke yɔ̃́pú sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kénɛ
wɛlɔ noh sɛ̃́, à mɛ Yesu syah nɛ, névi nɛ̂-á kɩ yõke yõ n pi
Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ, yèvɩnɩ-á kélɛ tɛ̃́ tyɩ́ dɛ́!
16 Yesu mó yo ǹ tyɩ́: «Dɩ̃́ yɔ́ lésõ yõke ǹgbɛ̃ pɩ, tɛ́ névye
náhnáh ye.
17 Yõke yõ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ yo
nɛ́yénɔ́ tyɩ́, pè pɔ, páh tyɛ núkúnúkú.
18 Ǹtɛ, pé pól tyah gblɔ̃̌y yɛlɛ n yah n kɔ̃ dùkù núkúlɛ.
Nɛ́gben à syah nɛ, páh swãh yɔ́ dwe núkúnúkú, ńkɛ̃́ páh
yɩ̃nɛ pé kyɩ kè yah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ pé tyɩ́.
19 Ǹnɩ̂ mɛ nɛ, páh sètɔ̃̀nyehnɔ gbãm dwe núkúnúkú, tɛ́
páh n yuku sé pɩ́nyah-ńsah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ pé
tyɩ́.
20 Ǹnɩ̂ mɛ nɛ, páh sê tɔkɔ núkúnúkú, képah-á pé kɔ̃ pé
náh n wɛ n pɔ n pi.
21 Tɔ̃̀npɩ-á ǹ syɩ pɔ, à pɔ tyi nɔ́pi pól yãh ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ syah.
Képah sɔkɔ, kététɛ̃ dɩ̃́ fɔkɔ vyãh, à mɛ yo ǹ tɔ̃̀npɩ tyɩ́ nɛ, à
kyɩ súú kwil tɔ́wû tùkè-ǹtãn ànɛ̂ wã̀l yey sɔkɔ. À kyɩ yãm
tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ yɩ̃́tũbi, ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye tɛ̃ pɔ
ásɔ̃̂.
22 Képah náh, tɔ̃̀npɩ ǹ syɩ pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, wǎh nɛ̂
yo, páh kè pɩ, tɛ́ tɛ̃-ǹtã̀n túkù-á tɔ̃ mɛ.
23 Kǎh pɩ sɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à kyɩ wɛ̃-ǹgbnɔ yey,
ànɛ̂ névye fwɔ́rɩ́nkɔ̃-ńtã̂n sɔkɔ, à kyɩ névye kãhlɩ tɛ̃ pɔ, pé
wɔ̀kɔ̀ kɔ̃́ kè yuku.
24 Páh kélɛ n yo pé tyɩ́ nɛ: nónó-á sɔ̃̀ yénɔ́lɛ, pé sɔkɔ yɔ́
ńtɛ̃ náh pé yõke dɔ n yah n pi.»

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

25 Képah náh, Yesu-á n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. À
mɛ ǹ yah vi, tɛ́ yo pé tyɩ́:

26 «Nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń tyí náh nɔ kal ǹ tyí ǹ súlɛ, ànɛ̂
ǹ yṹnɛ, ànɛ̂ ǹ kyılɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃̄npı̀lɛ ànɛ̂ ǹ yṹnpyelɛ, à tahlı
ǹ gblɔ̌y tɔ tyí, tɛ̃ náh fɛ̃ n pı n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɛ̃́h-òlɛ.
27 Névi nɛ̂ náh ǹ syı syı dahnı twah, à ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ náh
fɛ̃ n pı n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɛ̃́h-òlɛ. *
28 Ǹtɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kı n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɔ́-ńsahlɛ,
nɛ́ à náh tɛ̃, à ké gbɔ̃̀ wilki kɔ̃ yah, tɛ́ kè yah n pi, ǹ pɔ́-à kı
n yĩnɛ n pi ké mɔ́nsyı̀nɔ́lɛ?
29 Nɛ́ tɛ̃ náh képah pı, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki, tɛ́ tɛ̃ kwlɔ ké
mɔ́nsyı̀nɔ́ tyí, no-à kè wɛ, pè kı tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko,
30 tɛ́ kı n yo nɛ, pè yah dɛ̃́ yɔ́lɛ, à wɔ̀kɔ̀ mɔ tyah mɔ, tɛ́ à
náh tɛ̃ wɛ kè syi.
31 Sɛ̃́ ó ye tɔ̃, yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂ tɛ̃ kı n yuku mɛ́kı̀ fwó-ńsah ǹ ní-ò
yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ́ à náh tɛ̃ ǹ fɔkɔ mɔ n yah n pi, wàh kı fɛ̃ kyı
mɛ́fwóbé nɛ́pɛ̃̂ kèyɔ̃ kwlɔ́lɛ ǹ fwó-ò swah n pi, nɛ̂-á mɛ ǹnɛ
n yohnı mɛ́fwóbé kèyɔ̃ gbãmnɛ?
32 Wàh pĩ nɛ, pé náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à kı ǹ ní-ò sah fíí, tɛ́ kı
nírí pí-ò tɛkı mɔ kı mɛ́kı̀ yálnmɔnɔ yah kɔ̃ ǹ tyí.
33 Sɛ̃́ ó ye, nɛ̂-à ǹ gbɛ̃̀n yî pól wɛ́nyɛ̀-ǹkɛ̃̄nɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ n pı
n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɛ̃́h-òlɛ.»

Káh n pı yɔ̃re kɛ̃́nɛ

34 «Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Ǹtɛ, ké dêndên-à wal, sɔ̃́
mɛ kè kı tɔ̃ fɛ̃ pı dêndên?
35 Kàh pı sɛ̃́, kè náh fɛ̃ sétáh tyí pɛkı, ké náh se tɔ̃ fɛ̃ n pı
pilɛ. Képah ye, kè n milki kégbɔ́. Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh
tɛ̃̄nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

15

Képɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmı̀rkı̀lɛ

1 Mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̄kı̀ kɔ́-ńkɛ̃̄pú pól sɔ̃̀ n pɔ n pɔ
Yesu tnɔ̂ ǹ wɛy noh yĩnnɛ.
2 Képah tɛ̃̄nɛ, Farisiyɛ̃̄nɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̄kı̀ kwɔ́pú Yesu
tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, dɛ̃́ mɛ̀-á mɛ tyípêl pípúlɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ mɛ
n yɔ̃ pélɛ ńtɛ̃̄nɛ.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyí:
4 «Képyɛ́nı̀ lèkwɛ̌-à mɛ yépi sɔkɔ yɔ́ tyí, tɛ́ núkú mɔ pu sé
sɔkɔ, tɛ̃ náh sé tíkíyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi sah n pi
gbãn sɔkɔ, tɛ́ kyı mɔ́npunɔ mɛ̀ soh kɔ̃, à syi kyı à wɛ n pi
di?

---

* **14:27** 14.27 - Dahnı twáhnɔ́ n wɛ̃kı nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃̄nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

5 Tɛ́, wàh à wɛ, nìvì tɛ̃ tyí, ǎ à twah ǹ gbɛ̃nkɛ̏l yõ ǹ syı.
6 Wàh ǹ syı pɔ gbô, ǎ ǹ kódíbí, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke,
ǹ tɛ́ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé képɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ pu, páh à wɛ tɛ̃.
Képah-á, pè pɔ pé nìvì pı.»
7 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo
yé tyí: sɛ̃ ó ye, tyípêl pí-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kì tɛ̃, nìvì
kı pı Liyel fɔ̃́ kı kal nɛ́pɪ̂ tíkíyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi
tyílɛ, pépi nónó-á nɛ ńkɛ̃, páh mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Liyel
wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ yétɔ̃̂ náh tɔ̃ mɛ pé tyí.»

Pɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmìrkìlɛ

8 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Pɔ́ plɔ́ gbãm-à mɛ sê yɔ́ tyí, tɛ́ sé sɔkɔ
núkú mɔ pu, à náh fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ yal, à kè gbah soh kɔ̃,
à syi kyı kè wɛ n pi di?
9 Tɛ́ wàh kè wɛ, ǎ ǹ kósyɔ́, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n
yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé pɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ pu, páh kè wɛ. Képah-á,
pè pɔ pé nìvì pı.»
10 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo
yé tyí: sɛ̃ ó ye, tyípêl pí-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kì tɛ̃, yɪ̂nyõ
tɛ̃ntɔ̃nè kı nìvìlɛ n pı.»

Pɪ̂dɪ̃́ mɔ́npunwɛnɔ sèmìrkìlɛ

11 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Dɪ̃npɪ̀ nɛ́pɪ̂ nímí lésõ mɛ
dɪ̃́ yɔ́ tyí.
12 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, gbɛ̃ tɛ̃ yo ǹ sú tyí nɛ, pé bɔ̃̌, ǹ gbɛ̃kı sɔkɔ, nɛ̂-á
pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ, à kélɛ pé kɔ̃. Wǎh yo sɛ̃, ǹ sú mɛ ǹ tahrı dibi
pè kɔ̃.
13 Sèpɪ̏n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbɛ̃ tɛ̃ ǹ tyí yãm, tɛ́ ǹ pɔ́
tɔkɔ sɔkɔ kwil fíí yɔ́ sɔkɔ. Ȁ kyı sè pı karkı tyíwɛ̃̂n yõ.
14 Wǎh ǹ pɔ́ pól pı karkı tɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, kwɛ́npékè yɔ́ de kénɛ
kwil. Képah sɔkɔ, yãm à tɛ̃.
15 Kǎh pı sɛ̃, à kyı tɔ̃̀ yah kɔ̃ kénɛ kwil nɛy yɔ́ tyí. Tɛ̃ mè
à tɛkı mɔ ǹ swãh, ǹ sel syıkı yɪ̃nnɛ.
16 Ǎ sel yõkelɛ n yah yèwannɛ, ǹtɛ nɛy náh ǹnɛ n kɔ̃ kélɛ.
17 Képah sɔkɔ, ǹ yɪ̃́-á pɔ yıkı, à tyah n sõ nɛ, pé bɔ̃̌ tyí
yõke-á mɛ dò, ǹ tɔ̃̀npıbı pól mɛ n yõ n kwlɔ n sah. Ǹtɛ,
péwɔ-á ásɔ̃̂ kwɛkı n ko.
18 Ńkɛ̃, páh kı sɔkɔ pé bɔ̃̌ tyí, tɛ́ kı yo ǹ tyí nɛ, pé bɔ̃̌, páh
pı de Liyel tyí, tɛ́ pı de ǹ tɔ tyí.
19 Pé náh tɔ̃ yɪ̃nɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. Ńkɛ̃, à pélɛ n tɛ̃ ǹ tɔ̃̀npı sɔ̃́.

20 Képah tɛ̃nɛ, à sɔkɔ ǹ sú tyí. Wǎh mɛ fíí ǹ sú gbôlɛ, ǹ
sú à wɛ. Wǎh à wɛ sɛ̃, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ to kyı à yohnı
pɔrı tɛ̃.
21 Ň píɗí mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé bɔ̌, páh pı de Liyel tyí, tɛ́
pı de ǹ tɔ tyí, pé náh tɔ̃ yĩnɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ.
22 Ǹtɛ, ǹ sú mɛ yo ǹ tɔ̃npıbı tyí: ‹Fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ nɛ̂-á plɛ
kal, yé kyı ké tɔkɔ súú, yé pɔ mɔ à kɔ̃. Yé gbɔ̃ngbɔ tɛ̃hní dyı
à kɔ̃, yé mó lékyêh dyı à kɔ̃.
23-24 Ń píɗí nɛ̂-á yɔ̀, kè pı nɛ, à sɔ̃ sɔ̃ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syı min wɛ.
À lésõ mɔ pu, tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, nırı-á mɛ náhpíkì nɛ̂
sɔkɔ, yé ǹmɔ tɛ̃ n pɔ n ko á nɛ n yɔ̃, á mó nɛ n syah nìvìlɛ.›
Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah syáh syáhnɔ́lɛ nìvì sɔkɔ.
25 Légbɪ̃nɛ, ǹ píɗí lékɔ̃ní sɔ̃ mɛ swãh sɔkɔ. Wǎh ǹ syı n
pi, tɛ́ nɔ de gbôlɛ, à yímɔ́nì, ànɛ̂ yínɔ́ yɪ̃npɔ̃ noh.
26 À tɔ̃npı yɔ́ ye piki yah, tir nɛ̂-á n pı.
27 Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃nɗí-á pɔ de ǹ lènɔlɛ, képah-á
nırı-á mɛ náhpíkì nɛ̂ sɔkɔ, ǹ sú mɛ à tɛ̃ ko.
28 Képah tɛ̃nɛ, nɛ́nkyí mɛ̀ fɔkɔ vyãh, à yahle dénɔ́lɛ gbô.
Ǹ sú mɛ wil nɛ, pé à ni à de.
29 Képah sɔkɔ, à yo ǹ sú tyí nɛ, à yah, ké ye náhnáh-á yɔ̀,
tɛ́ pé mɛ ǹ tɔ̃lɛ n pı. Pé náh ǹ yóré yahle yah. Ǹtɛ, à náh
pũképir ńtɛ̃ fyé tɛ̃ pé kɔ̃ yah, pé syi ko syáh syah pé kódíbílɛ.
30 Tɛ́ ǹ píɗí mɛ̀ wɔ-á pɔ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ tahrı pı karkı syɔ́
fɔ̀fínì yɔ̃, à náhpíkì ko ǹmɔ kɔ̃.
31 Képah sɔkɔ, ǹ sú yo ǹ tyí: ‹Ń píɗí, áwɔ mɛ kũmm ń tnɔ̂,
ń gbɛ̃n yî póllɛ, áwɔ tyí ye.
32 Á gbɛ̃nɗí nɛ̂-á yɔ̀, kè pı nɛ à sɔ̃ sɔ̃ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syı min wɛ.
Á lésõ mɔ pu, tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, mé yĩnɛ mè syáh syah,
mé nìvì pı.›»

16

Liyellɛ ànɛ̂ pɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃ sɛ̃hpú tyí: «Tàh ɗí yɔ́ ye lésõ, à
ǹnî tɔkɔ sah ǹ tahrı yɔ̃, tɛ́ pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, tɛ̃-á mɛ sélɛ n
pı n karkı.
2 Ň yɔ̃tɛ̃ ɗí mɛ à ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé náh mɛ tyípéplɔlɛ
n nohnı ǹ tyí sɔkɔ. Kǎh pı sɛ̃, à náh tɔ̃ fɛ̃ n tɛ̃ n pi pé tahrı
yɔ̃. Képah-á, à ǹ tɔ̃ pı dùkù yah yo pé syah.
3 Képah sɔkɔ, tahrı yɔ̃ tɛ̃-ò ɗí mɛ̀ mɛ yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, pé
yɔ̃tɛ̃ ɗí-á kı pé yal n pi ǹ tahrı yɔ̃. Sɔ̃ se pé kı pı nı? Swãh

tõ tõ tǎhkɩ̀ náh se mɛ pé sɔkɔ. Tɛ́, nínsyinɔ tɛ̃̌nɛ, ké sen-á
mɛ pé sɔkɔ.
4 Ǹtɛ, páh pĩ, páh nɛ nɛ̂ pɩ n pi, tɛ́ névye kɩ pé tɛ̃̌nɔ́ plɛ pé
gbên sɔkɔ, pàh pɔ pé fin mɔ pé tɔ̃̀.
5 Képah tɛ̃̌nɛ, à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ kmɔ nɛ́tãnnɛ n ye núkú núkúlɛ,
tɛ́ nɛ́gben piki yah nɛ, dan nɛ̂ se pé yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ kɔ̃lɩlɛ ǹ yõ nɩ?
6 À mɛ nɛ, nɩrɩ pní yɩ̃́ lèkwɛ̌-á. Tahrɩ yõ tɛ̃-ò ɗɩ̃́ mɛ à syah
nɛ, ǹ kɔ̃lɩ sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à kɔ̃ n tɛ̃ súú, à wãrkɩ mɔ ké sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́, nɩrɩ pní tikiníní pɔ́ gbãm-á.
7 Képah náh, à yo kèyǎh tyɩ́ nɛ, tɛ́ ǹmɔ-á dò, dan nɛ̂ se à
yĩnɛ à kɔ̃ nɩ? Ǹmɔ mɛ à syah nɛ, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nɩ̀ yɩ̃́ lèkwɛ̌-
á. À mɛ yo ǹmɔ tyɩ́ nɛ, ǹ sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à wãrkɩ mɔ ké sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nɩ̀ yɩ̃́ tíkíyɛ̃́h-á.
8 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ à sõ ké yah wɛ́npɩnɔ yĩnnɛ.
Kègbɩ yõ, kèkõyɔ̃́ névye tyi yahlɛ n wɛ n pɩ pé wɛ̃ wrɔ́
lékã́mkãmnɛ, à kal kyòo sɔkɔ névyelɛ.»
9 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyɩ́
nɛ: pɔ́lɛ, gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh kwâh tɛ̃ wɔ ye kélɛ. Ǹtɛ, yé kélɛ kódíbí
yah kɔ̃. Kàh pópó pɔ n knɛ, yé kɩ tɛ̃ plɛ tyɛ́-ńkɛ̃̌ tyah sɔkɔ.
10 Ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ĩ sɔkɔ, à kɩ pɩ nɛ́gbílɛ
tir gblò tɔ sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-à yɩ̃́nvɩ̌ pɩ tir tyɩ̃́ĩ sɔkɔ, à kɩ yɩ̃́nvɩ̌ pɩ
tir gblò tɔ sɔkɔ.
11 Képah ye, pɔ́ nɛ̂-á gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh kwâhlɛ, yâh pɩ́-ńkɛ̃̌nɛ
nɛ́gblɔ́lɛ képah tyɩ́ sɔkɔ, nɛ̂ kɩ dahbɩ yé gbɔ̃̀ yɩ̃̂nyõ tahrɩ
kègbɩlɛ?
12 Tɛ́, yâh pɩ́-ńkɛ̃̌nɛ nɛ́gblɔ́lɛ nɛ́káhbɩ́ gbɛ̃̀n yɩ̂ tyɩ́ sɔkɔ, nɛ̂
kɩ yé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyɩ́nɔlɛ yé kɔ̃?
13 Tɔ̃̀npɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ yɔ̃̀tãm nɛ́pɩ̃̂ nímí tyɩ́.
À kɩ núkú dyɔ yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ ní-òlɛ, képah náh pɩ, à kɩ mɔ
núkúlɛ, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃̌ ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n mɔ
n pɩ n pi, Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyɩ́.»

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̃́n ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ

14 Képah sɔkɔ, pɔ́ tyɩ́-á nɔ Farisiyɛ̃nɔ tyɩ́ sɛ̃́, pépi-á wɛlɔ
nɔ́pi pól noh, pè tyah kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko.
15 Képah tɛ̃̌nɛ, à mɛ yo pé tyɩ́: «Yépilɛ, yě yé gblɔ̌ynɛ n
wɛ̃̌kɩ nɛ́gblɔ́lɛ névye yah sɔkɔ. Ǹtɛ, Liyel yé nnɔlɛ n pnɛ.
Ǹgbǒ névye-á tir nɛ̂nɛ n gbilki, Liyel dêl ye képahlɛ dɛ́.
16 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
sɔ̃̀ mɛ n mɔ n kɔ̃ n yɩ̃́ fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ mɛ gbɩ̃́

tyí. Tɛ́ à tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, nìvìnì wɛy sɑ̃́n mɛ n yo Liyel tɔ̃́rí
tyí sɔkɔ, tɛ́ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ ye no pól kɩ n de n pi ké sɔkɔ.
17 Ǹtɛ, yɩ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ yal sé slɔ sɔkɔ sɛ́rɔɔ kal tir kyɩ̃rí
wɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.
18 Sɔ̃́-á kè yo nɛ, ɗɩ̃́ nɛ̂-à ǹ kyɩ wilki, tɛ́ ǹ syɩ kèyǎh tɔkɔ,
fɔ̀fínpɩ-á ǹnɛ. Ȁnɛ̂, sê nɛ̂ pɛ-à à wilki, tɛ́ névi nɛ̂ à tɔkɔ,
fɔ̀fínpɩ-á tɛ̃̀nɛ.»

Tàh ɗɩ̃́ ànɛ̂ Lasarɩ tyɩ̂pínìnɛ

19 «Tàh ɗɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ, à fwɔ̀tǎhnì dɛ́nkɔ́kɔ́nìnɛ n mɔ, tɛ́
kwɑ̃́nkwɑ̃́n yélɛ n yõ sõmɛsɔ̃́, mɛ nìvìlɛ n pɩ.
20 Tɛ́ yɑ̃m nɛy yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Lasarɩlɛ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ
sɛ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ tàh ɗɩ̃́ mɛ̀ gbô yah. Ǹ wil pól sɔ̃̀ mɛ níynɛ.
21 Ȁ sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ké tyí nɛ, pé yɛ̃́nmɩ̂rnnɛ n tõ n yõ, tàh
ɗɩ̃́-á nónónɛ n yõ n kwɛ. Ǹtɛ, pɑ̃̀hlɔ ye sɔ̃̀ n dɔ ǹ níynɛ.
22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, yɑ̃m nɛy mɛ̀ ku, yɩ̃̂nyõ tɛ̃́ntõnè mɛ yuku ǹnɛ
Abrahmɩ tnɔ̂. Tàh ɗɩ̃́ tɔ mɛ ku, pè kɔ̃ pè yɩ̃.
23 Ǹtɛ, wǎh kyɩ lékókwɩ̃́l sɔkɔ, à kyɩ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ. Wǎh ǹ
yah yɔ̃ yah, à Abrahmɩ wɛ fíí sɔkɔ, Lasarɩlɛ ǹ gbɔ̀pɔ.
24 Képah sɔkɔ, à ye yah fléyy nɛ, pé sú Abrahmɩ, ńkɛ̃́ páh
mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂ nyàh mɛ̀ sɔkɔ. Képah-á, à pé yɑ̃m yah,
à mó Lasarɩ tɛkɩ mɔ, à pɔ ǹ kèngbɔ vyɑ̃h dahbɩ wilki ni
sɔkɔ, à sah pé nɛ́npɔ́rí yɔ̃ kè kɔ̃ kè vɩ.
25 Ǹtɛ, Abrahmɩ mɛ yo ǹ tyí: ‹Ńmɔ pi, á dyɔ to n kõ nɛ,
wáh yèvɩnɩ wɛ sɔkɔ, wáh sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ Lasarɩ
wɔ mɛ yèvyɑ̃hrɩ wɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, ǹmɔ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ,
tɛ́ áwɔ mɛ yèvyɑ̃hrɩ sɔkɔ.
26 Ȁ wil képah sɔkɔ, pwɑ̃̀h ǹgbɛ̃ mɛ yépi ànɛ̂ ápi wrɔ́.
Képah yɩ̃nnɛ, ásɔ̃̂ névye nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ yé tyí,
pè káh tɛ̃ wɛ, ànɛ̂ nɛ́npɔ́ névye nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé pɔ
ápi tyí, pé tɔ káh fɛ̃ tɛ̃.›
27-28 Képah sɔkɔ, tàh ɗɩ̃́ mɛ à syah nɛ, pé sú Abrahmɩ, kàh
pɩ sɛ̃́, yɔ̃́npyé nɛ́pɩ̂ kwâl-á mɛ pé tyí, páh ǹnɛ n ni, à Lasarɩ
tɛkɩ mɔ pé sú kéte sɔkɔ, à kyɩ kè yo sah pé tyí, pé tɔ káh pɔ
de yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃̀-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.
29 Abrahmɩ mó yo ǹ tyí: ‹Moyisi tyi sàhnɔ́, ànɛ̂ Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀
syínyopu wɛlɔ mɛ pé tyí. Pè sépi tyíyónɔ́lɛ n pɩ!›
30 Wǎh yo sɛ̃́, ɗɩ̃́ mɛ̀ tɔ̃ à syah nɛ, képah náh n yɩ̃nɛ n pi,
pé sú Abrahmɩ. Ǹtɛ, névi-à kɩ wil lékyɩ̂ sɔkɔ, à kyɩ yo pé tyí,
pǎh kɩ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃.

31 Képah tɛ̃nɛ, Abrahmɩ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí: ‹Pàh kɩ yahle
Moyisi ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, névi-à sɔ̃́ wil
lékókwíl à pɔ kèkõyɔ̃́, à kyɩ yo pé tyí, pè náh n sɛ̃ n pi ké yõ
tɔ̃ ńtɔ̃.›

17

Tyîpékèlɛ ànɛ̂ ké yɔ̃̀nmɔnɔlɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̏ sa̋hpú tyí: «Tyi nónó-á névilɛ n
mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, sépi náh fɛ̃ n yɛ wɛ́nɔ́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂
tyí-á ké yõ wil, yèvyãhrɩ mɛ tɛ̃ yõ.
2 Kè kɩ sɔ̏ fɔ̋nfɔ̋ kal, pàh yínɔ́nan toh tɛ̃ yègbɩ, tɛ́ à min
dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ à kɔ̃ à káh pɔ ńmɔ yõ sɛ̃́-ò tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ńtɛ̃
dah mɔ tyípékè sɔkɔ.
3 Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃ dɛ́!
Á yũ̋npi-à pɩ de á tyí, wɛkɩ ǹ yõ! Wàh ké nàhnpɩ̃ gbo, kè
yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
4 Ànɛ̂ wàh pɩ de á tyí gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ gbɩ̏yɩ̏kɩ̀ núkú sɔkɔ,
tɛ́ ǹnɛ n syɩ n yo n pɔ á tyí fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ nɛ, páh mɛ
ké nàhnpɩ̃nɛ n gbo, sélɛ n yɔ̃ n mɔ ǹ tyí.»

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntõbe à syah nɛ, pé Yɔ̏tɛ̃, à wãn mɔ
pépi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ.
6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo pé tyí: «Gbɩ tɛ̃ yõ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à sɔ̏
mɛ tyɩ̃́ɩ̃ ǹsɔ̃, mútárdɩ̀ pi fyé sɔ̃́, yé náhkɩ sɔ̏ fɛ̃ yo sènsóké mè
tyí nɛ ńkɛ̃́, kè ké gblɔ̃̌y viki kyɩ sõ pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè náhkɩ
kè pɩ yé yóré yõ.»

Tɔ̏npɩ tɔ̏-á nɛ̂nɛ

7 Képah náh, Yesu yo pé tyí: «Tõnpɩ yɔ́-à mɛ á tyí, mɛ á
swãhlɛ n wɔ, képah náh pɩ, á yípɛ̂ynɛ n fɛ̃... wàh wil swãh,
à pɔ n de á wɛ, á se kɩ yo ǹ tyí nɛ, à sal n pɔ yõke yõ?
8 Á náh pyě tɔ̃ n yo n pi ǹ tyí nɛ, à áwɔ yõke ǹgbò pɩ, képah
náh, à mó flɔ yísyɔ́ mɔ pɔ, á ǹnɛ n tõ á yõke yõ gbɩ̃́nɛ, tɛ́
képah náh, à mó pyě pɔ yõ, à mó wɔ di?
9 Tɛ́ tɔ̏npɩ mè-á ǹ tɔ̏ pɩ ké wɛ̃́kɩ̀ yõ, á se kɩ ǹ yɩ̃́ngbí yo? Ǹ
pɩ pɩ tɔ̏ ó náh à pɩ di?
10 Képah núkú ó ye yépi tɔ tyí: Tyi nónó-á yah kɔ̃ yé tyí,
yâh sè pɩ tɛ, yé yo nɛ, tɔ̏npɩbɩ ó-á yélɛ. Yáh sɔ̏ yĩnɛ yè nɛ̂
pɩ, képah ó-á yé pɩ.»

Yesu tótãm nɛ́pɩ̃̂ gbãm dɛ mɔ

11 Yesu-á sȍ mɛ n yuku Yerusalɛmɩ, à syõ sɔkɔ Samarɩ ànɛ̂
Kalile gbàh yõ.
12 Wăh kyɩ n de kwı́lpír yɔ́ sɔkɔ, díbí tótãm nɛ́pı̂̃ gbãm
yı́syɔ́ pɔ à yohnɩ. Pè sȍ mɛ yĩn fíɩ́,
13 tɛ́ tyah n yo n mɔ ǹ tyí yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́, pé yȍtɛ̃
Yesu, à pé yãm yah.
14 Wăh pè wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ, pè kyɩ pé gblɔ̃̌ynɛ sárká
wȉlkȉpu yȍtãm wɛ̃kɩ. Păh képah noh sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃ n yuku,
pè dɛ.
15 Pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kè wɛ à dɛ sɛ̃́, à ǹ syɩ Liyel yĩn
gbilki pɔ Yesu tnɔ̂ yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ.
16 Ȁ pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh Yesu yah, à wɛkɩ ǹ tyí.
Tɛ́ kénɛ ɗı̃́nɛ, Samarɩ nɛy ye sȍ ǹnɛ.
17 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, à nɛ: «Nɛ́pı̂̃ gbãm nɔ́pi pól náh dɛ di?
Ǹtɛ, kwăryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́-á dò, pépi ńyãh?
18 Nɛy náh wɛ pépi sɔkɔ à ǹ syɩ pɔ wɛkɩ Liyel tyí, à wil
nɛ́kȃh mɛ̀ tyí sɔkɔ kɛ̀?»
19 Tɛ́ mɛ ǹ syɩ yo kénɛ ɗı́ tyí: «Yuku n nɛ n yuku! Ǻ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ ǹ pwah mɔ.»

Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyílɛ

20 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ Yesu piki yah nɛ, gbı̃́ nɛ̂ se Liyel
tɔ̃́rí kɩ n pɔ n pi nɩ? Ȁ mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí náh n pɔ n
pi kwâh yɔ́ sɔ̃́ nɛ̂-á n wɛ yı̃́nɛ.
21 Ȁnɛ̂ tɔ̃, nɛy náh n yo n pi nɛ, kè wɛ yɔ̀, képah náh pɩ,
kè wɛ yàhàh. Ǹtɛ, yé pĩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yé wrɔ́.»
22 Képah náh, Yesu tõ yo ǹ tȍ sȁ́hpú tyí: «Sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi,
Névi Pi wɛ dékè kɩ mɛ yé tɛ̃, tɛ́ yé náh à wɛ n pi.
23 Pè kɩ yé syah nɛ, wăh yɔ̀, képah náh pɩ, wăh yàhàh.
Ǹtɛ, yé káh n kyɩ, yé káh nɛ n sal.
24 Sɔ̃́-á pȕ n yĩkiri yǎl, à tɔkɔ yı̂̃nyõ yah yɔ́ tyí, à kyɩ syɩ ké
yah yɔ́ tyí, sɛ̃́ntɛ̃ ye Névi Pi pɔ́nɔ́ kɩ pɩ.
25 Ǹtɛ, Névi Pi ǹgbò yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ náhnáh, ànɛ̂ kwɛy
gbĩ névye mó à yahle.
26 Kăh pɩ sɔ̃́ ǹgbòlɛ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́ tɔ ye kɩ pɩ Névi Pi
syínpɔ gbı̃́nɛ.
27 Névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, tɛ́
mɛ n de pɛbɩ tyí fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ sɔ̃́ nɛ̂-á Nowe de krótó-ǹgbɛ̃
sɔkɔ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, pṹnpȁ́hkɩ̀ pɩ, ni pé pól yõ.*

* **17:27** 17.26-27 Yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 6.9 - 7.24 sɔkɔ.

28 Ànɛ̂, kè kɩ pɩ, kăh pɩ sɔ̃́ ǹgbòlɛ Lɔtɩ gbĩ tɔ sɔkɔ: Névye
lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ yídwénènɛ n dwe, tɛ́ mɛ
yíyǎ̃mnɛ n yãm, tɛ́ mɛ swãhlɛ n tõ, tɛ́ mɛ vɩ̀lɛ n mɔ.
29 Ǹtɛ, Lɔtɩ-á wil sɔ̃́ nɛ̂nɛ Sodɔmɩ sɔkɔ, Liyel nyàh lépɔ̃́
ànɛ̂ nyàh lépúkú tiki mɔ pé yõ pȕ̃ sɔ̃́ n pɩ, à pé sukɛ ko.
30 Sɛ̃́ntɛ̃̀ ó ye kè kɩ pɩ n sɔkɔ n pi Névi Pi syínpɔ sɔ̃́lɛ.
31 Ké lésõ-à pɔ, névi nɛ̂ wɛ gbɛ̃́ntȋ̃n yõ, tɛ́ vyɔ́ mɛ tɛ̃̀ tyí
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à káh nɛ, páh n tiki n yuku sé tɔ́kɔ́-ńsah. Tɛ́ nɛ̂
tɔ-à mɛ swãh sɔkɔ, tɛ̃̀ káh nɛ, páh pélɛ n syɩ n yuku gbô.
32 Yé yé dyɔ to kõ Lɔtɩ kyɩ tyílɛ kɛ̀![†]
33 Sɛ̃̀ ye, nɛ̂-à nɛ, páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃̀ kɩ tɛkɩ ké
sɔkɔ, ǹtɛ nɛ̂-à tɛkɩ ǹ min sɔkɔ, tɛ̃̀ wɔ min kɩ pwah.
34 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kénɛ lékȃ̃hnɛ, nɛ́pȋ̃ nímí kɩ mɛ
sɛ̃̀ sɛ̃̀ kwâh núkú yõ, núkú kɩ tɛ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
35 Syɔ́ nɛ́pȋ̃ nímí kɩ mɛ yȋlɛ n nɔ wɛ̃̀ tyí, núkú kɩ tɛ̃̀ sɔkɔ,
tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. [
36 Díbí nɛ́pȋ̃ nímí kɩ mɛ swãh núkú sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃̀ sɔkɔ,
tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.]»
37 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ̃ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, pé Yȍ̃tɛ̃̀, ńyãh
sɔkɔ se képah kɩ n pɩ n pi nɩ? À mɛ yo pé tyí: «Kókè-à mɛ
ńyãh, nɛ́npɔ́ sɔkɔ náh ǹkyɔ̀nkyɔ̀nɩ̀ wɛ̃̀ tuke n mɔ di?»

18

Nîrî sɔkɔ gbáhntɛ̃́nɔlɛ

1 Képah náh, Yesu sèmȉrkȉ yɔ́ yãh ǹ tȍ̃ sɑ̃́hpú tyí, à pè wɛ̃̀kɩ
nɛ, pǎh yĩnɛ pè nírílɛ n pɩ kű̃mm wílkúnȉ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ.
2 À nɛ: «Tukey tùkè-ò dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, à náh
Liyel yah tíkílɛ n pɩ, à náh yȍ̃yénnɛ n sah névye yõ.
3 Tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tɔ sȍ̃ mɛ kénɛ kwil sɔkɔ. Ǹmɔ sȍ̃ mɛ n yo
n pɔ ǹ tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, nɛ̂-á mɛ péwɔ ànɛ̂ pé fwó-ò wrɔ́, à
kè tɔ̃ sah pé kɔ̃.
4 Ǹtɛ, kè pɩ di mónɔ́lɛ, tɛ́ dɩ̃́ náh sȍ̃ mɛ fɛ̃̀ syi. Képah náh,
à pɔ yo n gblɔ̌y tyí nɛ, gbɩ tɛ̃̀ wɔ-á, pé náh Liyel yah tíkílɛ n
pɩ, pé náh yȍ̃yénnɛ n sah névye yõ.
5 Ǹtɛ, pɛ́kúsè mɛ̀-á mɛ pé gblɔ́lɛ n vyãh n pɔ, páh kɩ ǹ tir
mɛ̀ yah wah à kɔ̃, pé yah mó vɩ.»
6 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̀ Yesu-á képah yãh tɛ, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé tukey
tùkè-ò dɩ̃́ mɛ̀ wɛy noh kɛ̀, ǹmɔ nɛ̂-á fȋn yɔ̃́-òlɛ.

---

† **17:32** 17.32 - Liyel-á Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩlɛ n sukɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à Lɔtɩpi wilki ké sɔkɔ, tɛ́ nɛ, pè nɛ n to, pè káh vi yah. Tɛ́ Lɔtɩ kyɩ-á vi yah, à pɩ pnɛ kènpĩnnɛ. Yah n tɛ Tyàhnɔ́ 19.26 sɔkɔ.

[7] Ǹtɛ Liyel wɔ-á nónó yah tɔkɔ, tɛ́ pè mɛ ǹnɛ n ye n gbo lékẫh ké gbȉntɔ̃, à náh pé tyi yah wah pè kɔ̃ n pi di? À se kɩ mo pé yòhnìnmɔ-ńsah?
[8] Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ: wǎh kɩ pé tyi yah wah pè kɔ̃ súú. Ǹtɛ, Névi Pi-à sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ sétáh yõ, à se kɩ pɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ?»

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh Farisiyɛ̃ ànɛ̂ mɔ́rɩ́ syɩ̂-ò tyɩ́ sɔkɔ

[9] Névye nónó-á sɔ̏ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n yah nɛ ńkɛ̃́, páh mɛ nɛ́gbɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ tɛ́lɔ́lɛ n yilɔ, Yesu sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pépi tyɩ́ sɔkɔ nɛ:
[10] «Díbí nɛ́pȋ nímí yísyɔ́ sɔ̏ kyɩ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, à kyɩ Liyel ni. Nɛ́núkùlɛ, Farisiyɛ̃ ye sɔ̏ ǹnɛ, tɛ́ nɩ́-òlɛ, mɔ́rɩ́ syɩ́-òlɛ.
[11] Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃ mɛ̀ mɛ yuku yĩn, à Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, mɛ n yo nɛ, èè Liyel, páh n wɛkɩ ǹ tyɩ́, wǎh sɔ̃́npɩ́ péwɔ pɩ pé gblɔ̌y. Pé náh mɛ no tɛ́lɔ́ tyɩ́ kɔ̃lɛ, nónó-á yɩ̃́púlɛ, ànɛ̂ tyɩ́túkúnȉ pɩ́púlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ́púlɛ. Páh n wɛkɩ ǹ tyɩ́, pé náh sɔ̃́npɩ́lɛ mɛ mɔ́rɩ́ syɩ́-ò mɛ̀ sɔ̃.
[12] Péwɔ-á nɩ́kȉlɛ n tɛ̃ sèpȉn nínȉ yòh núkú wrɔ́. Páh pé gbȁn yȋ wɛ́nɔ́ gbãm-ònɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃.
[13] Ǹtɛ mɔ́rɩ́ syɩ́-ò wɔ mó sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ fɩ́ɩ́, à náh fɛ̃ syi ǹ yah ńtɛ̃ yɔ̃ yȋ̃nyõ. Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̏lɛ n sah ǹ nɩ̀vɔ sɔkɔ mɛ n yo nɛ: ‹Liyel, ń yãm yah, ńmɔ nɛ̂-á tyɩ́pékè pɩ́-òlɛ.›»
[14] Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ: dɩ̃́ mɛ̀ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah, wǎh ǹ syɩ n yuku ǹ tȉnnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Tɛ́ Farisiyɛ̃ wɔ náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ. Gbɩ yõ, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n gbilki, à kɩ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ, tɛ̃ wɔ kɩ mó dɔkɔ mɔ.»

Yesu sãm mɔ wɛ̃́npȉ yrɔ̃́ sɔkɔ

[15] Névye sɔ̏ mɛ n pɔ n pɔ wɛ̃́npȉ yrɔ̃́ tɔlɛ Yesu tyɩ́ nɛ, à tũ pé tyɩ́. Ǹ tɔ̏ sẫ́hpú-á képah wɛ, pè tyah dɩ́rɩ́lɛ n kõ pé yõ.
[16] Ǹtɛ, Yesu mɛ wɛ̃́npȉ kɔ̃ pè nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ nɛ: «Nónó dùkù-á mɛ wɛ̃́npȉ nɔ́pi sɔ̃́, Liyel tɔ̃́rɩ́lɛ, pépi tyɩ́ ye. Képah ye, yé yɛ wɛ̃́npȉ kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyɩ́. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃.
[17] Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyɩ́ nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃́rɩ́ fɛ̃̀nsyi-ńkɛ̃̀nɛ wɛ̃́npir tyɩ́ kɔ̃lɛ, à náh n wɛ n de n pi ké sɔkɔ póllɛ.»

Kèkɔ̃yɔ̃́ tahrɩ yahle, ǹ tɛ́ n wɛ n de yȋ̃nyõ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ

[18] Képah náh, Nsyifunɔ yɔ̃̏tɛ̃ yɔ́ Yesu piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se yĩnɛ pé pɩ sɔ̃́, pé mó tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ nɩ?

19 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ á ńnɛ n ye ‹pèpɛynɛ›?
Pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ́ Liyel ó náh.
20 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pĩ kɛ̀, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Káh fɔ̀fíkì
pɩ, káh nɛ́kókè mɔ, káh yĩbe yĩ, káh mìnì sah á ní-ò yõ, á sú
ànɛ̂ á yṹnɛ n tɛ̃ plɛ.›»
21 Wăh yo sɛ̃́, dĩ́ mɛ à syah nɛ, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ
fɔ́ɔ́, pé wɛ̃́npir gbĩ́ dùkùlɛ.
22 Yesu-á képah noh sɛ̃́, à yo ǹ tyí: «Tyínúkú ó tɔ̃ yah kwlɔ
á tyí: Gbɛ̃̀n yî nónó pól-á mɛ á tyí, kyɩ sè yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́
dibi yãm tãn kɔ̃, ǹ tɛ́ n pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ Liyel
fɔ̃́ tahrɩ wɛ.»
23 Tɛ́ dĩ́ tahrɩ-á sɔ̃̀ kah tnɔ sɛ̃́, képah ye, wăh wɛy mɛ̀ noh,
ǹ yah kwɔ yɩkɩ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu-á ǹ yah wɛ kè kwɔ sɛ̃́, à nɛ, tahbɩ
dénɔ́-á mɛ tah Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ dɛ́!
25 Ńkɛ̃́, yɛ̃̀hmíkì dénwl̀lnɔ́lɛ sèndi pwɛ̃̀h sɔkɔ, képah ńtɛ̃-á
kɩ fàhfàh kal tàh dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pè nɛ, ǹtɛ,
nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ?
27 À mɛ yo pé tyí: «Névi náh fɛ̃ tir nɛ̂ pɩ n pi, Liyel kɩ fɛ̃
képah pɩ.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pépi tɛ̃̀ wɔlɛ, páh pé yɛ̃́ngbɛ̃́
yî sah, tɛ́ ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.
29 Yesu mɛ yo pé tyí: «Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé
tyí nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃́rí yĩnnɛ ǹ kéte sah, képah náh pɩ, ǹ
kyɩlɛ, képah náh pɩ, ǹ yṹnpyélɛ, képah náh pɩ, ǹ tyí névyelɛ,
képah náh pɩ, ǹ wɛ̃́npȉlɛ,
30 tɛ̃̀ kɩ pé lékan wɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ
Liyel fɔ̃́ sɔkɔ ńsɔ̂nɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ min syínwɛnɔ tyí yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

31 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí ye pé yahlɛ, tɛ́
yo pé tyí: «Á wɛ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu-á lésõ tyi nónó pól wãrkɩ sah Névi Pi tyí sɔkɔ, sè
kɩ n pɩ n tũ n pi.
32 Pè kɩ à dahbɩ Liyel pĩ́-ńkɛ̃̄pú gbɔ̃̀. Pè kɩ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko,
kɩ ǹnɛ gbyɔ, tɛ́ kɩ n sĩn n mɔ ǹ yõ.
33 Pè kɩ à ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ, ké sèpȉn tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ,
à kɩ ǹ syɩ min sãn wɛ.»
34 Ǹtɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ wɛ́npȉllɛ pé tyí. Képah ye pè
náh ké syíkí-ńsah pĩ.

Yesu yɩ̃́tû̃ yɔ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ

[35] Képah sɔkɔ, Yesu-á de n tɛ Yeriko kwillɛ yúkɛy, yɩ̃́tû̃ yɔ́
sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ wɛ̃̄gbalɩ sɔkɔ, mɛ n ni n syi.
[36] Wăh tɔ́wû sɔ́kɔ́nɔ́ yɩ̃́ noh, à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se nɩ?
[37] Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á pɔ n sɔkɔ.
[38] Képah tɛ̃̀nɛ, à tyah n yo n mɔ léyy nɛ, Yesu, Davidi Píɗɩ̃́,
à pé yã̄m yah.
[39] Tɛ́ nónó-á mɛ n kɔ yah tɩ̃̀nnɛ, pépi sɔ̃̀ mɛ ɗíŕílɛ n kõ ǹ
yõ nɛ, à ǹ vyãh vike. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃̄ sɔ̃̀ mɛ n tɔ̃ n gbah n yo n
mɔ nɛ ńkɛ̃́, Davidi Píɗɩ̃́, à pé yã̄m yah.
[40] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yɩ̃n, tɛ́ nɛ, pè pɔ ǹnɛ. Wăh nɔ de,
Yesu mɛ à piki yah:
[41] «Tir nɛ̂ mɛ á mɛ ké tyɩ́ nɛ, mé pɩ á tyɩ́?» Ɗɩ̃́ mɛ à syah
nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃̄, à kè pɩ, pé fɛ̃̄ nɛ n yah ńtɔ̃.
[42] Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Á yɩ̃́ ye yɩkɩ mɔ! Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye
ǹ dɛ mɔ.»
[43] Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yɩ̃́ núkú yɩkɩ mɔ, tɛ́ à mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃̄, à
Liyellɛ n gbilki. No pól-á képah wɛ sɛ̃́, pé tɔ tyah Liyellɛ n
gbilki.

19

Yesu ànɛ̂ Nsasyɩlɛ

[1] Yesu-á de Yeriko kwil, à sɔ̃̀ mɛ n kah ké sɔkɔ,
[2] tɛ́ ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil, pè n ye Nsasyɩlɛ. Mɔ́rɩ́ syípú
yɔ̃̀tã̄m sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ à pɩ tàhlɛ.
[3] À sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé Yesu wɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ. Tɛ́
ǹmɔ-á pɩ nɛ́túkúrí nɛynɛ, tɔ́wû tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃̄ tyɩ́, à náh sɔ̃̀
fɛ̃̄ à wɛ n pi.
[4] Kăh pɩ sɛ̃́, à to yuku yah tɩ̃̀nnɛ, à kyɩ dɔkɔ séswɔ̂ yɔ́ sɔkɔ
Yesu wɛ yɩ̃nnɛ. Tɛ́ à kɩ sɔ̃̀ pɔ n sɔkɔ n pi nɛ́npɔ́.
[5] Yesu-á yɩ̃ni tɛ̃̄ nɛ́npɔ́, à ǹ yah yɔ̃ tɛ́ yo Nsasyɩ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́,
à tiki súú Nsasyɩ, páh yɩ̃nɛ pé twah ǹ kéte sɔkɔ kwɛynɛ.
[6] Képah tɛ̃̀nɛ, Nsasyɩ núkú tiki súú, à kyɩ Yesu tɔ̃ sah tɛ̃̄ ǹ
tɩ̃̀nnɛ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ.
[7] Névye-á képah wɛ sɛ̃́, pé pól tyah ǹ tyɩ́lɛ n plɔ n yãh nɛ,
tyípêl pí-ò tyɩ́-á à kyɩ twah yɔ̀ dɛ́!
[8] Ǹtɛ, Nsasyɩ mɛ nɔ de Tɛ̃̄ ǹgbɛ̃̄ Yesulɛ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à noh
pé tyɩ́, pé yɔ̃̀tɛ̃̄. Páh kɩ pé gbɛ̃̀n yɩ̂ tɔ́nɩ́ núkú yɩ̃̄ yã̄m tãn kɔ̃.
Ànɛ̂, pâh mɛ syɩkɩ nɛ̂ yõ, páh kɩ sɛ̃́nknɔnɔ ńyã́hlɛ tɛ̃̄ dyah.
[9] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Áwɔ tɔ-á pɩ Abrahmɩ
náh nɛynɛ, képah ye, pwáhnmɔnɔ de kéte mɛ̀ sɔkɔ kwɛynɛ.

10 Yah, nónó-á sɔ̏ mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi yáhnkɔ̃-ńsah ye Névi Pi pɔ kɩ pè pwah mɔ.»

Yɔ̏tɛ̃ nɛ̂-á pɔ́ dahbɩ tɔ̏npɩbɩ gbɔ̏

11 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ wɛlɔ nóhpú sɔ̏ mɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel tɔ̃̋rí-á kɩ n pɔ n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí nɛ:

12 «Yɔ̃tɛ̃ yɔ́ píɗí̃ ye lésɔ̃. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à yuku sɔkɔ kwil fíí yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ yɔ̏tɔ̃rí yah n kɔ̃, képah náh, pé mó pé syɩ pɔ.

13 Wăh n sɔkɔ, à ǹ tɔ̏npɩbɩ nɛ́pȋ gbãm ye pɔ, pɔ́ dan núkúlɛ pé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè gbɔ̀lɛ n yĩ sépilɛ fɔ́ɔ́, kè pɔ syɩ pé syínpɔnɔ tyí.

14 Tɛ́, ǹ kwil névye sɔ̏ mɛ ǹ dyɔlɛ n yɔ. Pè mɛ tɛ̃ntɔ̏ tɛkɩ mɔ ǹ náh, à kyɩ yo nɛ ńkɛ̃́, pépi náh mɛ ké tyí nɛ, ɗí̃ mɛ̀ tɛ̃ pɔ pɩ pépi yɔ̏tɛ̃nɛ.

15 Ǹtɛ, à mó tɔ̃ yɔ̏tɔ̃rí mɛ̀ wɛ, tɛ́ ǹ syɩ pɔ. Wăh pɔ, à ǹ tɔ̏npɩbɩ nɔ́pi ye, wăh sɔ̏ pɔ́ dibi nónó kɔ̃. Păh gbɔ̀ yĩ, tɛ́ pɔ́ dòhnɔ̀ nɛ̂ wɛ, à sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé kè pĩ.

16 Képah sɔkɔ, nɛ́gben pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̏tɛ̃, wăh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ gbãm yah dohnɩ.

17 Yɔ̏tɛ̃ ɗí̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̏npɩ pèpɛy-á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyí̃ĩ sɔkɔ, wăh kɩ pɩ kwlonɔ gbãm yah tɛ̃́-òlɛ.

18 Ní-ò mɛ pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̏tɛ̃, wăh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ kwlɔ yah dohnɩ.

19 Yɔ̏tɛ̃ ɗí̃ mɛ képah núkú ó yo ǹ tɔ tyí nɛ, ǹmɔ pɩ kwlonɔ kwlɔ yah tɛ̃́-òlɛ.

20 Kèyăh mɛ pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̏tɛ̃, ǹ pɔ́-á yɔ̀. Páh sɔ̏ mɛ kè dah mɔ sah fwɔ yɔ́ sɔkɔ ké tyílɛ.

21 Ǹkɛ̃́, ǹ tɔ̏-á kah tah. Képah-á, ǹ tíkí mɛ pé tɛ̃. Ǹmɔ náh sah kwâh nɛ̂nɛ, ǎ kè tɔkɔ. Ȃ náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ képah tɔkɔ.

22 Képah tɛ̃nɛ, yɔ̏tɛ̃ ɗí̃ mɛ à syah nɛ, tɔ̏npɩ túkù, ǹ vyãh wɛy mɛ̀ sɔkɔ-á pé kɩ tuke ǹnɛ. Ǹmɔ-á sɔ̏ pĩ nɛ ńkɛ̃́, pé tɔ̏-á tah, pé náh kwâh nɛ̂ sah, pě kè tɔkɔ, ànɛ̂ pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku, pě kɩ tɔkɔ.

23 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ à náh pé pɔ́ dah mɔ sah pɔ́ dáhnmɔ-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ nɩ? Páh pé syɩ pɔ, páh náhkɩ sè wɛ wilki dòhnȉnɔ́lɛ sé yɔ̃.

24 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, pè pɔ́ mɛ̀ syi ǹ tyí, pè kélɛ ké kénknɔnɔ gbãm nɛ́tɛ̃̋ kɔ̃.

25 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, sé gbãm-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí dò!
26 Ǹtɛ, à mɛ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névi nɛ̂
tyí kwâh-á mɛ, pè kı tɔ̃ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh
mɛ, kwéyy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ gbɔ̃̀, ké tɔ kı tɛ̃ syi ǹ tyí.
27 Ǹtɛ, ń sépɛ́bí tɛ̃ wɔlɛ, pépi nónó náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ,
mé pı pé yɔ̃̀tɛ̃nɛ, yé pɔ pélɛ ásɔ̃̂, yé pɔ pé yɛ̀sɔ̃̀ kõ ń yɩ̃́ yah.»

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmı sɔkɔ

28 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu yĩn pé yah, pè n dɔkɔ n yuku
Yerusalɛmı.
29 Tɛ́ wǎh yĩni tɛ̃ n tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ Betefasyı ànɛ̂ Betanılɛ yɔ̃lı
yɔ́ tnɔ̂, pè n ye Wólívî yèh yɔ̃lılɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ nímí tõ
nɛ:
30 «Kwil nɛ̂-á yé yahlɛ, yé kyı ké sɔkɔ. Yáh kı n de, yé kı
ńkwɛ̃́ndyípı̀kı̀ yɔ́ wɛ tóhnmɔnɔlɛ nɛ̂-á nɛy náh dɔkɔ yah ǹ
yõ póllɛ. Yé à dɛ n pɔ ásɔ̃̂.
31 Tɛ́ nɛ̂-à yé piki yah nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃́ se, tɛ́ yé ǹnɛ n dɛ nı, yé
yo tɛ̃ tyí nɛ, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á.
32 Wǎh yo sɛ̃́, tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi sɔkɔ. Pè ńtyɩ̃́nɔ kyı tyi nɔ́pi
wɛ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ à yo kélɛ pé tyí.
33 Pǎh mɛ ǹ dɛ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ nɛ́tãm pè piki yah nɛ,
sɔ̃́ se, tɛ́ pè ńkwɛ̃́ndyípı̀kı̀ mɛ̀nɛ n dɛ nı?
34 Pè mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á.
35 Tɛ́ mɛ yuku ǹnɛ Yesu tyí. Pè pé flɔ mɔ ǹ yõ, à Yesu kɔ̃
à dɔkɔ.
36 Képah tɛ̃nɛ, wǎh mɛ n yuku sɔ̃́, névye mɛ pé flɔlɛ n mɔ
n yuku sɛ̃́ wɛ̃kì yõ.
37 Pǎh n tyah Wólívî yèh yɔ̃lı tíkíntɛnɔlɛ, nìvì de ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú kwĩnki pól sɔkɔ. Pǎh gbı̃̀l tyi nónó pól wɛ, sépi yĩnnɛ,
pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ,
38 mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́:
«Yɔ̃tɛ̃ nɛ̂-á n pi Liyel yĩn yõ,
Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ!
Yèvını nɛ mɛ yɩ̃̂nyõ,
gbílkínɔ́ mó nɛ n sah Liyel yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ fléyy tɛ̃-ǹsah.»*
39 Képah sɔkɔ, tɔ́wû nıyɔ̃́ sɔkɔ Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ Yesu syah
nɛ, pé kwɔ́-ò ɗɩ̃́, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú vyɛ̃y tũ kɛ̀!
40 Képah tɛ̃nɛ, Yesu pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ:
pàh kı sɔ̃́ pé vyɛ̃y vike ò, dyêh ye kı n gbo n mɔ pé swɔ.»

Yesu yah kwɔ Yerusalɛmı tyílɛ

---
* **19:38** 19.38 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 118.26 sɔkɔ.

41 Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ, tɛ́ kè wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à n gbo ké yĩnnɛ nɛ:

42 «É, Yerusalɛmɩ, wáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi yèvɩnɩ wɛ dùkù pĩ kwɛy mɛ̀nɛ! Ǹtɛ wéèè, kè ye wɔ̃bɩ á yah!

43 Yah, sèpɩ̃̀n yɩ́syɔ́ mɛ n pi, á sépɛ́bɩ́ kɩ wɔ̃̀bɩ̀-ǹtã̀n pɩ á kɛ̃kɩ kore vi, tɛ́ kɩ ǹ fyãh sah yey yey póllɛ.

44 Liyel-á pɔ á yòhnɩ̀nmɔ-ńsah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á náh fɛ̃ syi kè pĩ. Képah ye, pè kɩ á sɔkɔ névye pól ko mɔ, tɛ́ kɩ ǹ mukuli. Ɩ́ dáhkɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yõ.»

Yesu gbɔ̀yĩbɩ yĩni wilki Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

45 Yesu-á kyɩ de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀, tɛ́ yɩ́yã̌m yã̀mpu wɛ ké sɔkɔ, à tyah pélɛ n yĩni n wilki.

46 Tɛ́ mɛ n yo pé tyɩ́: «Kè mɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Ń wɔ̀kɔ̀ kɩ pɩ nɩ́rɩ́ pɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀lɛ›. Tɛ́ yépilɛ, yé kè tɔkɔ pɩ névye yõ syɩ́kɩ́pú tɛ̃-ǹsahlɛ.»

47 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ sõmɛsɔ̃́ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, kwil yah tãm tɔlɛ pélɛ.

48 Tɛ́ no pól-á sɔ̃̀ mɛ pé ní kwɔ n tɔ̃ n sah n nohnɩ n yɩ̃́ɩ̃́ ǹ tyɩ́ sɛ̃́, képah ye, pè náh pĩ pǎh kɩ n pɩ n pi sɔ̃́.

20

1 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sã́nnɛ n yo sɛ̃́, sɔ̃́ yɔ́lɛ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ pɔ wil ǹ tyɩ́,

2 tɛ́ à syah nɛ, à yo pé syah, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ se, à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ?

3 À mɛ yo pé tyɩ́: «Ńmɔ tɔ kɩ pɩ́kɩ́nyahnɔ núkú pɩ yé tyɩ́: Yé yo ń syah,

4 nɛ̂-á tõ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ nolɛ n wel n wilki? Liyel se, tɩ̃̂ névye se?»

5 Pè mɛ yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, páh kɩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-á tõ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?

6 Ǹtɛ, névye sɛ̃́nyĩnɔ-á mɛ tɛ ké yõ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò-á Nsyɔ̃nɛ, páh kɩ mó tɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, névye-á tõ ǹnɛ, no pól-á kɩ dyɛ̂hlɛ pé minki ko.

7 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè à syah nɛ, pé náh pĩ nɛ̂-á tõ ǹnɛ.

8 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu tɔ mó pè syah nɛ, kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á pé kɔ̃ pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, pé náh mó kè yo pè syah n pi.

Dȉvɛ̃ sésân swãh tố̃pú nɛ́pêl sèm̀ìrk̀ìlɛ

9 Képah náh, Yesu tyah sèm̀ìrk̀ì yɔ́lɛ n yãh névye tyí nɛ:
«Dĩ́ yɔ́ ye lésõ dȉvɛ̃ sésân swãh kõ, tɛ́ kélɛ tɛ̃̀ntõbe gbồ dahbı,
tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ à kyı mo.
10 Sé pye gbɛ gbĩ́-á pɔ nɔ, à tồnpı yɔ́ tɛkı mɔ dȉvɛ̃ sésân
swah tɛ̃̀ntõbe nɔ́pi tyí nɛ, pè pé tyí dȉvɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃.
Ǹtɛ, tɛ̃̀ntõbe nɔ́pi mɛ tồnpı mɛ̀ ko, tɛ́ pé syı à tɛkı mɔ ǹ gbồ
kɔ́kɔ́lɛ.
11 Képah sɔkɔ, sètɛ̃̀ dĩ́ tɔ̃ ǹ syı tồnpı yɔ́ tɛkı mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ
tɔ ko, tɛ́ à gbyɔ, tɛ́ pé syı à tɛkı mɔ ǹ gbồ kɔ́kɔ́lɛ.
12 À tɔ̃ ǹ syı tồnpı tɔ̃́-ò tɛkı mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ pı yɔ, tɛ́ à
yĩni.
13 Kăh pı sɛ̃́, sètɛ̃̀ dĩ́ nɛ, sɔ̃́ se pé kı pı nı? Páh kı pé nìdè
pídĩ́ wɔ tɛkı mɔ. Ǹmɔ wɔlɛ, gbɔ̀kénpı, pǎh kı yồyén sah ǹ
yõ.
14 Ǹtɛ, dȉvɛ̃ sésân swãh tɛ̃̀ntõbe nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídĩ́ wɛ, pè
núkú yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ gbɛ̃̀yõ-á yɔ̀. Pé ye à ko mɔ, gbɛ̃̆kı
mó pı pépi tyílɛ.
15 Képah tɛ̃̀nɛ, pè à yɔrı wilki mɔ dȉvɛ̃ sésân swãh
kahnınɛ, tɛ́ à ko mɔ. Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, sɔ̃́ mɛ sètɛ̃̀ dĩ́ kı pɔ pı
pélɛ wɛ́?
16 À náh pɔ dȉvɛ̃ sésân swãh tɛ̃̀ntõbe nɔ́pi ko mɔ, tɛ́ kı kè
dahbı n pi yísyɔ́ gbồ di?» No-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, pè nɛ,
póllɛ, képah wɔ náh n pı n pi!
17 Ǹtɛ, Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Liyel wɛy-á nɛ̂ yo nɛ
ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ milki,
képah ye pɔ pı wɔ̀kɔ̀ kyĩ yõ dáhgbílɛ›,
képah yõ nɛ̂nɛ yépi tɛ̃ tyí?
18 Névi nɛ̂-à wil syıkı kénɛ dáhkì yõ, tɛ̃ kı kwɔkı. Tɛ́, kàh se
mó tɔ̃ syıkı nɛ̂ yõ, kè kı tɛ̃ pyãhrı.»
19 Képah sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú, ànɛ̂ sárká wȉlk̀ìpu
yồtãm ǹgbnɔ sồ pĩ yĩ́́ tɛ nɛ, pépi yõ-á Yesu mı sèm̀ìrk̀ì mɛ̀nɛ.
Képah ye, pè sồ mɛ ǹ tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, tɛ́
névye tíkí pè tɛ̃.

Nɛ̂-á yĩnɛ Sesarı kɔ̃́nɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á yĩnɛ Liyel kɔ̃́nɔ́lɛ

20 Képah sɔkɔ, pè tyah Yesu kyɔ̀mìnɔ́lɛ. Pè yĩ́nvínpıbı
yísyɔ́ tɛkı mɔ ǹ tyí. Pè pɔ pé gblɔ̃̆y pı nɛ́gblɔ́lɛ. Pè sồ mɛ ké
tyí nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃ kyı dahbı
kwil yah tɛ̃́-ò gbồ, tɔ̃́rí ànɛ̂ tɛ̃̀nwɛnɔ-á mɛ nɛ̂ tyí.

21 Képah tɛ̃nɛ, pè píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò ɗí,
páh pĩ nɛ, wǎh tyi nónónɛ n yo, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, gblɔ
kɔ́kɔ́-á sélɛ. Á náh névyelɛ n wah, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃kɩ̀lɛ
névyelɛ n kwɔ ké gbɩ yõ.
22 Ǹtɛ, à yo pé syah, ńkɛ̃, ké wɛ̃kɩ̀ se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ nɛ, pé
mɔ́rílɛ n mɔ Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyí, tî ké wɛ̃kɩ̀ náh
mɛ kɔ̃nɔ́lɛ?
23 Tɛ́ Yesu-á pé yĩ́nvĩ̀ pĩ sɛ̃, à yo pé tyí:
24 «Yé pɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, mé yah ǎtrɛ. Nɛ̂ yah mírkí, ànɛ̂ ǹ
yĩn mɛ wã́rkínmɔnɔlɛ ké yõ yɔ̀?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesarɩ
tyí-á.
25 Yesu mɛ yo pé tyí: «Kàh pɩ sɛ̃, yé Sesarɩ tyílɛ Sesarɩlɛ
n kɔ̃, yé mó Liyel tyílɛ Liyel kɔ̃.»
26 Kǎh pɩ sɛ̃, pè náh pílkí-ńsah wɛ ǹ wɛy sɔkɔ, à à tɛ̃ névye
yĩ́ yah. Tɛ́ ǹ tyi yah yónɔ́ pyě mɛ pé gbã̀n du, pè mɛ tɛ̃ syísyí.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

27 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye, nónó-á nɛ, lékyî náh min sã́n wɛ
n pi. Pé nɔ de Yesulɛ, tɛ́ à piki yah nɛ,
28 pé kwɔ́-ò ɗí, Moyisi-á kɩ wãrkɩ sah pé kɔ̃ nɛ ńkɛ̃, sétɛ̃̂ nɛ̂-
à ku pi wɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ́ gbɛ̃̌ mɛ tɛ̃̀ tyí, gbɛ̃̌ mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsè
mɛ̀ tɔkɔ, à mó wɛ̃́npĩ̀ dubi à kɔ̃ ǹ nɛ́nkyí náhnɛ.
29 Ǹtɛ, kèkùrkì núkú ɗĩ́npĩ̀ nɛ́pĩ̂ kwǎrninɔ yísyɔ́-á lésõ mɛ.
Nɛ́nkyí tɛ̃̀ mɛ sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ à sah píkã́nnɛ.
30 Ǹ sɔ̃̀ syɩ mɛ pi mɛ̀ tɔkɔ.
31 Képah náh, tɔ̃́-ò mɛ à tɔkɔ. Kè n pɩ n yuku sɛ̃́ fɔ́ɔ́, pé
nɛ́pĩ̂ kwǎrnímí pól à tɔkɔ. Tɛ́, pé pól pɔ ku, tɛ́ à sah píkã́nnɛ.
32 Képah náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku.
33 Ǹtɛ, pi mɛ̀-á de yah sɛ̃́ nɛ́pĩ̂ kwǎrnímí nɔ́pi tyí-à, lékyî
min sã́n pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, à kɩ n pɩ n pi pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ tyílɛ?
34 Pǎh yo sɛ̃, Yesu yo pé tyí: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃̀ wɔ sɔkɔ,
sétɔ́kɔ́kɩ̀ mɛ, ànɛ̂, pɛ́dékè mɛ.
35 Ǹtɛ, Liyel-á nónó kyɔmɩ wɛ nɛ, pǎh yĩnɛ dénɔ́lɛ kèkõyɔ̃́
sã́n sɔkɔ, tɛ́ kɩ min sã́nnɛ pè kɔ̃ n pi lékyî min sã́n pɔ́nwɛ
sɔ̃́lɛ, pépi náh syɔ́ tɔkɔ n pi, pè náh n de n pi pɛbɩ tyí póllɛ.
36 Á kɩ pè wilki kũ sɔkɔ, kɩ min sã́nnɛ pè kɔ̃. Pè kɩ pɩ yĩ̂nyõ
tɛ̃ntõnè tyí kɔ̃lɛ: Pè náh tɔ̃ n ku n yah n pi. Pè ye pɩ Liyel
pyelɛ.
37 Moyisi tɔ ye kè yo wah yĩ́í nɛ ńkɛ̃, lékyî-á kɩ pɔ pé syɩ
min sã́n wɛ. Ǹ sɛ́bɛ́y fĩ́ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh
lépɔ̃́lɛ ké sɔkɔ, képah sɔkɔ ye à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye ‹Abrahmɩ
Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ tɔ̃ Yakɔbɩ Liyellɛ›.

38 Liyel tyí, no pól mɛ vyelɛ. Képah ye, lékyî Liyel náh
ǹnɛ, vye Liyel ye.»*

39-40 Wăh yo sɛ̃, nìsãh náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ pé tyí, kɩ à piki yah.
Képah ye, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú yísyɔ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò
ɗí, wăh wɛkɩ plɛ.

Kristalɛ, Davidi yɔ̃̀tɛ̃ ye

41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Á kɩ yo sɔ̃́ nɛ, Davidi náh
nɛy ó-á Kristalɛ nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ?
42 Tɛ́ ǹmɔ Davidi ńtɛ̃ mó tɔ̃ kè yo ǹ yìgbìnì sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye kè yo ńmɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́:
«Pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
43 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhsúkílɛ.›»
44 Ǹtɛ, Davidi ńtɛ̃ wɛ à ye ǹ TƐ̃̀ ǸGBƐNƐ à kɩ tɔ̃ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ
pɔ n pɩ ǹ náh nɛy ólɛ?»

Yesu nɛ, pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́púlɛ

45 Képah náh, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí ǹ wɛy nóhpú pól yɩ̃́ yah
nɛ:
46 «Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ, fwɔ̀mɔ̀ngbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ
tyí nɔ pé tyí. Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no nɛ n tɔ̃ n sah n
wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. Tɛ̃-ǹtɑ̃̀n gbro tyí nɔ pé tyí
Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ, ànɛ̂ yé yɔ̃́-ńtɑ̃̂n sɔkɔ. Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n
kyɔmɩ pélɛ!
47 Tɛ́ pépi ó ye tɔ̃ n vi n tɛ̃ pɛ́kúsyɔlɛ, à pé gbɑ̃̀n yîlɛ n syi, ǹ
tɛ́ níŕílɛ n pɩ yɔ̃̀sɛ̃̀kìlɛ, ǹ névye yahlɛ n pil nɛ, páh mɛ tómm.
Ǹtɛ, pé tukey kɩ n pɩ n pi képékèyɔ̂, à kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.»

21

Yɩ̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á pɛ́kúsè pɩ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, tɛ́
wăh ǹ yah yɔ̃, à tahbɩ wɛ, pè mɛ pé yɩ̃́nkɔ̃ kɔ̃ pɔ́lɛ n dah n
mɔ n pɔ pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh sɔkɔ.
2 À pɛ́kúsè yɑ̃m nɛy yɔ́ tɔ wɛ, à pɔ pɔ́pî plɔ́ nínɔ́ dah mɔ.
3-4 Képah sɔkɔ, à nɛ: «No póllɛ, pɔ́ nónó yétɔ̃̂ náh mɛ pè
tɛ̃, sépi ye pè tɔkɔ pɔ dah mɔ. Ǹtɛ, pɛ́kúsè yɑ̃m nɛy mɛ̀nɛ,
ǹmɔ ye ǹ yɑ̃m fɔ̃h, tɛ́ ǹ yɔ̃ yɔ̃ pɔ́ pól tɔkɔ pɔ dah mɔ. Képah

* **20:38** 20.38 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, păh mɛ min sɔkɔ.

ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbɩ yõ nɛ: ǹmɔ-á dah mɔ kal no póllɛ.»

Yesu mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

5 Képah náh, névye túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃-á
mɛ plɛ: Ǹkɛ̃́, ké mɔ mɔ dyêh, ànɛ̂ ké vyɔ́ nónó-á névye yĩ
Liyel kɔ̃, sǎh mɛ kè syi yĩ̋i. Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí:
6 «Nɛ̂-á yé n yah yɔ̀ kɛ̀, sèpĩ̏n yísyɔ́ mɛ n pi, dáhkɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃
náh n wũ n pi ké ní-ò yõ. Sé pól kɩ pirki.»

Yѐvyãhrɩ tyi nónó-á kɩ n pɩ n pi, kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ

7 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, kwɔ́-ò ɗĩ́, gbĩ́ nɛ̂
se képah kɩ pɩ nɩ? Ànɛ̂, kwní yɔ̃́nmɔnɔ nɛ̂ se kɩ wɛ̃kɩ kélɛ
nɛ, kǎh kɩ n pɩ n pi nɩ?
8 À mɛ yo pé tyí: «Névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi
pé yah yĩ̋inɛ, tɛ́ kɩ n yo nɛ ńkɛ̃́, pépi-á Ǹmɔlɛ. Ǹkɛ̃́, ké gbĩ́-á
nɔ tɛ! Ǹtɛ, yé káh pé sɔ̃̀ tɛ̃! Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ, yé káh
yɛ nɛy pɔ yé pilki.
9 Yâh pɔ mâl, ànɛ̂ névye yúkúnyahlenɔ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ,
yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃! Képah ǹgbò ye yĩnɛ kè pɩ. Ǹtɛ, képah
náh núkú n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tyɛ́nɔ́lɛ.»
10 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil
yɔ́lɛ n fwo. Tɔ̃́rí yɔ́ kɩ yuku tɔ̃́rí yɔ́lɛ n fwo.
11 Sétáh syahrɩ ǹgbnɔ kɩ mɛ n pɩ, tɛ́ tɛ̃̏ntɛ̃̏n náhnáh sɔkɔ,
ńyân pèl ànɛ̂ kwɛkɩ kɩ mɛ de. Tíkítɩ̏kɩ̏ tyi, ànɛ̂ kwní yɔ̃́nmɔnɔ
ǹgbnɔ kɩ n wɛ yĩ̂nyõ.
12 Ǹtɛ, kénɛ tyi-à pópó n pɩ, pè kɩ yé tɛ̃ fõh, tɛ́ kɩ yé gbàh
dɛ mɔ pè kɔ̃ pè kɩ tuke Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ. Pè kɩ yé dah
mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pé kɩ yé tɛ̃ kyɩ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwlo yah
tɛ̃́pú tyí ńmɔ yĩnnɛ.
13 Képah gbɔ̃̀ yõ yé kɩ ńmɔ tyí wɛ yo pé tyí.
14-15 Ǹtɛ, yé yɛ, yé dyɔ nɛ mɛ n kwnɛ nɛ, ńmɔ-á kɩ wɛy
wɛkɩ dùkù ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ yé fɔ̃́hpú kɔ̃, pè náh
fɛ̃ n wɛkɩ yélɛ, ànɛ̂ pè náh fɛ̃ yé kɔ̃lɩ. Képah ye, yépi tyí náh
yé gblɔ̃̌y vɩ̀nɔ́lɛ, yé vyɛ̃y syi yĩnnɛ.
16 Ǹtɛ, nónó ńtɛ̃-á kɩ yé mɔ kũ kɔ̃ n pi, yé dúbípú ye, ànɛ̂
yé yũ̋npyelɛ, ànɛ̂ yé tyí névyelɛ, à tahlɩ yé kódíbí tyí. Képah
sɔkɔ, yé náhnáh kɩ ko mɔ.
17 No pól kɩ yé dyɔlɛ n yɔ ńmɔ yĩnnɛ.
18 Ǹtɛ, yé yɔ̃̀yén sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n yah n kwlɔ n pi.
19 Gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ ye yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̏ min wɛ.»

Yesu Yerusalɛmɩ yíkínɔ́ tyí yo sah

20 «Yâh mɛ́gbȁn wɛ sè Yerusalɛmɩ mɔ gbɩ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, yé pĩ
nɛ, ké sɔ gbɩ̋-á nɔ.
21-22 Kénɛ sèpȉn kɩ pɩ pèkè wɔ dɛ́nɔ́lɛ, Liyel sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi
wȁ́rkɩ́nsàhnɔ́ pól kɔ̃ sè kɩ pɩ tũ. Képah ye, nónó-à mɛ Yude
kwil sɔkɔ, pépi to de ymɔ sɔkɔ. Nónó-à mɛ Yerusalɛmɩ kwil
táh sɔkɔ, pépi wil. Nónó-à mɛ gbnɔ sɔkɔ, pépi káh de kwil
táh.
23-24 Kè kɩ pɩ kénɛ sèpȉn sɔkɔ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ kwil sɔkɔ.
Tɛ́ Liyel kɩ yuku kwil mɛ̀ névye yɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyȁhnɩ̀nɛ. Pè kɩ ko
mɔ kèkȋrnnɛ, kɩ tɛ̃ yuku yɔ̃bɩlɛ kèkõyɔ̋ kwlo pól sɔkɔ. Tɛ́
Liyel pɩ̋-ńkɛ̃ névye kɩ Yerusalɛmɩ yɩkɩ pól tɛ̃̀nɛ fɔ́ɔ́, kɩ pɔ
syɩ pé gbĩ tyɛ́nɔ́ tyɩ́. Képah ye, kénɛ sèpȉn sɔkɔ, kè kɩ pɩ yɩ̋ɩ̋
yèvyãhrɩlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tãn tyɩ́.

Névi Pi syɩ́npɔnɔlɛ

25 Képah sɔkɔ, kwnɩ́ yɔ̋nmɔnɔ kɩ wɛ gbĩ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃
sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ. Tɛ́ kèkõyɔ̋ névye pól yáh-ńsah
kɩ mɛ tyɛ képékèyɔ̂. Pnɛ yɔ gbní képékè ànɛ̂ ké fűndɔkɔnɔ
tɩ́kɩ́ kɩ mɛ pè kah tɛ̃.
26 Yȋnyõ tǎhkɩ̀nɔ́ kɩ yike. Képah ye, tyi nónó-á kɩ pɔ n pɩ
n pi kèkõyɔ̋, sépi tyɩ́ sõnɔ tɩ́kɩ́ kɩ névye ko.
27 Képah sɔkɔ, pè kɩ Névi Pi wɛ à kɩ mɛ n pi ńyɩ̋rkȉ sɔkɔ
ǹ tǎhkɩ̀ póllɛ, ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ.
28 Kénɛ tyi-à pópó tyah n pɩ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, yé pwáhnmɔnɔ mɛ
nɔ n tɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé yuku yĩn, yé mó sɔ̋ré mɔ yé gblɔ̌y
sɔkɔ.»

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pɩ sènsóké séswɔ̂ tyɩ́ yɔ̃

29 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyɩ́ nɛ: «Yé yah
sènsóké séswɔ̂, ànɛ̂ sésân tɛ́lɔ́ póllɛ kɛ̀:
30 Yâh sè wɛ sè tyah n tyɛ mɩ̀snɔlɛ, yé n pĩ nɛ, ki de gbɩ̋-á
mɛ yúkɛy.
31 Sɛ̃ ó ye, yâh pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbɩ̋ nɛ̂nɛ: Yé
pĩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rɩ́-á mɛ yúkɛy.
32 Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyɩ́ nɛ: kwɛy gbĩ
névye pól náh n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi pól kɩ yĩni tɛ̃.
33 Yȋnyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ, ńmɔ wɛlɔ náh n tyɛ n
yah n pi póllɛ.»

Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ Yesu syɩ́npɔnɔ tyɩ́lɛ

34 Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Yé yé gblɔ̌y kyɔmɩ syáh syáhnɔ́lɛ,
ànɛ̂ sètɛ̃̀nɩ̀ pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ kèkõyɔ̋ mɛ̀ tyi sõnɔlɛ. Sé káh n pɔ yé
lékȁ́m pɩ tɩ̋ntɩ̋. Képah-à pɩ, kèkõyɔ̋ tyɛ sɔ̋ kɩ yé kwɔkɩ tɛ̃.

35 Sɛ̃ tɔ ye, ké lésõ kɩ kwɔkɩ tɛ̃ sétáh yõ névye póllɛ, sɔ̃-á yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ n tɛ̃ yɛ̃nkyɔlɛ.
36 Ǹtɛ, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ, yé níŕílɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Képah sɔkɔ, tyi nónó pól-á n pi yɔ̀, yé kɩ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ sé yõ, tɛ́ kɩ fɛ̃ pɔ yuku yĩn Névi Pi yah tukey sɔkɔ.»

Yesu sèpȉn tɛ́lɔ́ pínɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

37 Ké légbɩ̃́nɛ, tyah kyòo yah sɔkɔ, Yesu ńkɛ̃́nɛ n kyɩ kwɔ́nɔ́
pɩ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n kyɩ lékẫh pɩ yɔ̃lɛ
yɔ́ yõ nɛ̂-á pè n ye Wɔ́líví̂ yèh yɔ̃lɩlɛ.
38 Tɛ́ à tɔkɔ séngbɔ̃́ púsɔ́ tyí, no pól n pɔ nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ.

22

Nsyifunɔ yȍtãm Yesu tyí yo syɩ

1 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh nɛ̂-á pè n ye Pakɩlɛ, képah déntɛnɔ sɔkɔ,
2 sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú
sȍ mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃, pǎh kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ Yesu ko mɔ n
pi. Tɛ́ névye yah tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃.

Yudasɩ vȉnɔ́lɛ Yesu náh

3 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, sétȁn yȍtɛ̃ de Yudasɩ sɔkɔ nɛ̂-á pè n ye
Yisikariyɔtɩlɛ. Yesu tȍ sɛ̃́hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí sɔkɔ nɛy yɔ́ ye
sȍ ǹnɛ.
4 À mɛ sɔkɔ, à kyɩ yo sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂
Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mɩ̀pu yȍtãm tyí, wǎh nɛ Yesu tɛ̃ pè kɔ̃
n pi dùkù nɛ̂nɛ.
5 Képah sɔkɔ, kè nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ pɔ́lɛ à kɔ̃.
6 Yudasɩ mɛ fɛ̃ syi, tɛ́ tyah ké wɛ́npɩ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃,
wǎh pɩ sɔ̃́, tɛ́ Yesu dahbɩ n pi pé gbȍ̃, névye pɩ̃́-ńkɛ̃ sɔkɔ.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke tɛ̃-ǹsah yah

7 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh sɔ̃́-á pɔ nɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sȍ Pakɩ képyɛ́nɩ̀ kɩ n ko n pi,
8 Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Pakɩ syáh yõke tɛ̃-ǹsah yah sah yõ yõ tɛ̃nɛ.
9 Pè mɛ à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ kè pɩ nɩ?
10 À mɛ yo pé tyí: «Yé yah, yáh kɩ n de kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
yé kɩ ɗɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, à kɩ mɛ ni pɩ̃́n twah. Yé ǹ sȍ tɛ̃. Wàh kɩ
kyɩ de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé de nɛ́npɔ́.

11 Yé mó yo kététɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò-á yo nɛ ńkɛ̃, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ
se pé kɩ pɔ yõke yõ n pi ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nɩ?
12 Képah sɔkɔ, à kɩ yĩ̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ yé wɛ̃kɩ,
gbɔ̃̀ vi vyɔ́ póllɛ kɩ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye, yé kɩ pɩ Pakɩ syáh
yõkelɛ.»
13 Képah tɛ̃̀nɛ, pè mɛ sɔkɔ. Yesu-á kè yo sɔ̃́ pé tyí, pè mó
ńtyĩ́nɔ kyɩ ké pól wɛ sɛ̃. Pè mɛ Pakɩ syáh yõke pɩ nɛ́npɔ́.

Yesu yõke yɔ̃́nɔ́ tɛ́ynɛ

14 Yõke yõ gbĩ́-á pɔ nɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɛ̃̀ntõbe-á pɔ tɛ̃ yõke yah
sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
15 à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí náhnáh nɛ, mé Pakɩ
yõke mɛ̀ yõ yélɛ, mé mó pyě de yèvyɑ̃hrɩ sɔkɔ.
16 Ńkɛ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: mé náh tõ Pakɩ yõke mɛ̀
yõ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ kyɩ syɩ ké tyi píntũnɔ tyí Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí
sɔkɔ.»
17-18 Képah sɔkɔ, à mɛ d̀ivɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ d̀ivɛ̃nɛ ké
sɔkɔ, à wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ:
à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tõ d̀ivɛ̃ wɔ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ
pɔ syɩ Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyí. Képah ye, yé syi kélɛ, yé wɔ dibi
wɛ̃ tyí.»
19 Képah náh, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè
kwɔkɩ dibi pè kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ
kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ, sɔ̃́-á mé n pɩ kélɛ. Képah
sɔkɔ, yé dyɔ kɩ n kwnɛ ńmɔ tyílɛ.»
20 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tõ d̀ivɛ̃ tɔkɔ, à pè kɔ̃ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ, tɛ́
yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yĩnnɛ, kɩ pɩ
yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késɑ̃́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́.
21 Ǹtɛ, yé yah, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ńmɔ náh, ǹmɔ tɔ mɛ
n yõ ńnɛ fĩ́ núkú.
22 Névi Pi kɩ ku, sɔ̃́-á Liyel yah tɔkɔ kélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á kɩ
n vi n pi ǹ náh, pèkè kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ.»
23 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, pépi tɛ̃
sɔkɔ nɛ̂ se kɩ n pɩ n pi képahlɛ nɩ?

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

24 Képah náh, pè mɛ tyah, à yékɑ̃̂blɛ n pɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ, pé pĩ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kèkõyɔ̃́ kwlo yɔ̃̀tɑ̃m
ńkɛ̃̀nɛ pé tɔ̃́rílɛ n sah sé yõ, ànɛ̂ tɔ̃́rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, pépi n
nɛ mɛ ké tyí nɛ, no pé yĩ́ngbílɛ n yo.

26 Ǹtɛ, yépi tɛ̃ tyı́ náh yı̃nɛ kè pı sɛ̃́. Nɛ̂-á yah tɛ̃́nɛ yépi
sɔkɔ, ǹmɔ pyě yı̃nɛ à pı yé pól gbɛ̃̌ sɔ̃́. Yɔ̃̀tɔ̃rı́-á mɛ nɛ̂ gbɔ̃̀,
ǹmɔ pı yé pól tɔ̃̀npı sɔ̃́.
27 Yépi tɛ̃ tyı́, névi nɛ̂-á tɛ̃ yõke yah, ànɛ̂ nɛ̂-á n tɔkɔ n kɔ̃
kélɛ, nɛ̂ tɛ̃ kal pépi sɔkɔ? Nɛ̂-á tɛ̃ yõke yah, ǹmɔ náh di?
Ǹtɛ, képah fyé yɔ̃, ńmɔ mɛ yépi wrɔ́ sɔkɔ tɔ̃̀npı sɔ̃́.
28 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yépi ye sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ ń yèvyãhrı pı́-ńtɛ̃̂n
sɔkɔ.
29 Képah ye, ńmɔ sú-á tɔ̃́rı́lɛ ń kɔ̃ sɔ̃́, ńmɔ tɔ kı kélɛ yé kɔ̃
sɛ̃́.
30 Képah sɔkɔ, yé kı pɔ n yɔ̃, tɛ́ kı n wɔ ńmɔlɛ fı̃́ núkú ń
yɔ̃̀tɔ̃rı́ sɔkɔ. Ȁnɛ̂ yé kı pɔ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃̀tɔ̃rı́ klǒ yɔ̃, kı tukey tuke
Yisrayel névye tı̃̀nnɔ gbɔ̃ninɔ́ yɔ̃.»

Yesu nɛ, Pyɛrı-á kı pɔ ǹ vyãh kɔ̃lı nɛ, pé náh pé pı̃

31 Képah náh, Yesu yo Simɔ Pyɛrı tyı́: «Simɔ, Simɔ! Sétɛ̃̂n
yɔ̃̀tɛ̃ ye ké wɛ̃́kı̀ yah kɔ̃ nɛ, pé yé fɛ, sɔ̃́-á sèmukɔlɛ pè n fɛ
gbɛ́y sɔkɔ.
32 Tɛ́ mé mɛ Liyel ni á tyı́ nɛ, á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ káh tɛ̃ syi á
tyı́. Tɛ́, wâh á syı pɔ ńmɔ tyı́ gbı̃́ nɛ̂nɛ, sɔ̃́rélɛ n mɔ yé no
sɔkɔ.»
33 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔlɛ, kàh kı
sɔ̃ n pı wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́lɛ, képah náh pı, kũnɛ, péwɔ-á
mɛ pé vi sah kı de ǹnɛ sépi pól sɔkɔ.
34 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyı́: «Pyɛrı, mé kélɛ n yo á tyı́ nɛ:
kwɛy lékẫh sɔkɔ, sénpɛ náh tɔ̃́nı̀ mɛ n gbo n pi, tɛ́ á kı mɛ
á vyãh kɔ̃lı tɛ gbáhyı̃́ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃́, á náh ńmɔ pı̃.»

Mɛ́fwókwâh tyı́lɛ

35 Képah náh, Yesu mɛ yo pé tyı́: «Ńmɔ-á sɔ̃̀ yé tõ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
tɛ́ yo yé tyı́ nɛ, yé sɔkɔ pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh kɛ̃́nɛ, kwâh
yɔ́ se kyı tɛkı yé tyı́?» Pè mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, kwâh yɔ́ náh tɛkı.
36-37 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyı́: «Mé kélɛ n yo yé tyı́ nɛ:
wɛy nɛ̂-á wãrkı ńmɔ tyı́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pè à mɔ kɔ̃ tyı́pêl pı́pú
wrɔ́, képah kı n pı n tũ n pi. Tyi nónó-á yo sah ńmɔ tyı́ sɔkɔ,
sé pı gbı̃́ mɛ nɔ n tɛ. Képah ye núkúnúkú tɛ̃ wɔlɛ, pɔ́-à kı
mɛ nɛ̂ tyı́, tɛ̃ kè tɔkɔ. Ȁnɛ̂ képah núkú-ó ye: Pilki-à kı mɛ nɛ̂
tyı́, tɛ̃ kè tɔkɔ. Tɛ́ kèkı́rkı̀-à kı n knɛ nɛ̂ tyı́, tɛ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
yãm kèyǎh dwe.»
38 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ, à yah, kèkı̂rnnɔ nı́nɔ́-á yɔ̀. Ȁ
mɛ nɛ, kǎh yı̃nɛ.

Yesu nı̂rı̂ pı́nɔ́lɛ Wɔ́lı̂vı̃ yèh yɔ̃lı yɔ̃

[39] Képah náh, Yesu mɛ wil sɔkɔ Wólívî yèh yɔ̃lɩ yõ, wăh
dar tɛ n kyɩ n pɔ sɔ̃. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
[40] Wăh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Liyellɛ n
ni, mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ pé tyí.
[41] Képah náh, à gbɛ mɔ tɛ̃ pélɛ fíí kwéy, dáhkì mínnɔ́ kɛ
núkú yĩ́níntɛ̃-ńsah kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ gbètukunɔ di, à nírílɛ n pɩ,
[42] mɛ n yo nɛ: «Bɔ̌, wáh kɩ mɛ ké tyí, yèvyãhrɩ mɛ̀ wrɔ́
gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ, kè káh pɩ ńmɔ dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ. Ɑ́wɔ dyɔ
dyɔ tɛ̃̀ ó pɩ.» [
[43] Légbĩ́nɛ, yĩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah, à pɔ tăhkìlɛ à kɔ̃.
[44] Tɛ́ Yesu min sɔ̃̀ mɛ yèvyɑ̃̀hnpèkè sɔkɔ. À tɔ̃ wãn mɔ
Liyel nínɔ́ yõ. Ǹ wil myèh pɔ pɩ tɔ̃́kwîl sɔ̃, à n kwɛ sétáh.]
[45] Wăh nírí pɩ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yuku kyɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂. À
kyɩ nɛ yah, pè mɛ n dɔ yèkwɔrɩ kwlɔ́nɔ́ tɛ̃̀ tyí.
[46] À yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé n dɔ sɛ̃́? Yé yuku Liyellɛ
n ni, mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ yé tyí.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

[47] Yesu mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ Yudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂
gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ́wû yɔ́ yah tɛ̃ pɔ wil mɔ ǹ yõ. Tɛ́
nɔ de ǹnɛ nɛ, pé à pɔrɩ tɛ̃, pé wɛkɩ ǹ tyí.
[48] Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Yudasɩ, pɔ́ríntɛ̃nɔ sɔkɔ se á kɩ
dɛ mɔ Névi Pi gbàhlɛ?»
[49] Nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, păh pɔ kè kyɔmɩ à pĩ tir nɛ̂-á kɩ
pɔ n pɩ n pi, pè yo Yesu tyí nɛ, pépi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, pé se kèkîrnnɛ
n dɛ no tyí nɩ?
[50] Tɛ́ sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-á sɔ̃̀ mɛ, Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛy yɔ́ núkú ǹ kèkírkìlɛ pépi sɔkɔ yɔ́ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀
níkí wɛ kõ kɑ̃m.
[51] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yĩn sɛ̃́.» Tɛ́ tũ dĩ́ mɛ̀
níkí tyí, kè mɛ tyɛ.
[52] Képah sɔkɔ, sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɑ̃m, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kyɔ̀mìpu yɔ̃̀tɑ̃m, ànɛ̂ yèwàhnì nónó-á sɔ̃̀ pɔ Yesu tɛ̃́-ńsah, à
yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tyí kèkîrn ànɛ̂ léplólɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́
ńnɛ nɩ?
[53] Ǹtɛ, swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yélɛ Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, yé náh ń tɛ̃. Tɛ́ yépi gbĩ ye sɛ
núkúnúkú, ànɛ̂ sétõ tăhkì pɩ gbĩ́nɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.»

Pyɛrɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

[54] Képah náh, pè Yesu tɛ̃, à sɔkɔ ǹnɛ sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ kéte. Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ pélɛ fíí.

55 Pè sɔ̃̀ mɛ nyàh mɔ kéte nɩyɔ̃́, mɛ kɔ̃ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ Pyɛrɩ
tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ nyàh yah sɔkɔ.
56 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ pi yɔ́ à wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nyàh yah, tɛ́ à
gbah yah díkídíkí, tɛ́ nɛ, ɗí̃ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ.
57 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ pi tyí nɛ, pé náh à pĩ
dɛ́.
58 Dǒ kwéy, ɗí̃ yɔ́ tɔ̃ à wɛ, tɛ́ nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, kénɛ no sɔkɔ
nɛy yɔ́-á ǹnɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé sɔkɔ
nɛy náh péwɔlɛ.
59 Képah náh, lɛ́rí núkú kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ɗí̃ yɔ́ tɔ̃ kè
gbah yo nɛ ńkɛ̃́, yékẫb náh mɛ ké sɔkɔ, ɗí̃ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ
ǹnɛ, Kalile nɛy-á ǹnɛ dò.
60 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ ǹ syɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, péwɔ náh
mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́ ɗí̃. Nɛ́npɔ́ swɔ, Pyɛrɩ mɛ
képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ sénpɛ gbo.
61 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ ǹ yah vi Pyɛrɩ yah díkídíkí. Képah
sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ núkú to kɔ̃ ǹ wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ tyí
nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kwɛynɛ, wǎh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ
tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃́, pé náh péwɔ pĩ.
62 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ wil kégbɔ́, à kyɩ nàhnpĩ gbní kah gbo.

Yesu gbyɔ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kònɔ́lɛ

63 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ díbí nónó gbɔ̃̀, pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ
ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ gbɔ̃̀nkukelɛ.
64 Pè sɔ̃̀ mɛ ǹ yah pukubi, tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à sãh pĩ,
névi nɛ̂-á mɩ ǹnɛ.
65 Tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹnɛ n gbyɔ wɛ̀ntùkùnì̃ náhnáhlɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah sɔkɔ

66 Képah náh, tyah-á dal, Nsyifunɔ yèwàhnì, ànɛ̂ sárká
wì̃lkì̃pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ.
Pè mɛ pɔ Yesulɛ pé tukey tùkè-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
67 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Kristalɛ, Liyel nɛy
tɛ́kínmɔnɔlɛ, à kè yo pé syah. À mɛ yo pé tyí: «Máh kɩ
kè yo yé syah, yé náh n sɛ̃ n pi ké yɔ̃.
68 Ànɛ̂ máh kɩ se yélɛ n piki n yah, yé náh vi mɔ n pi ń
tyí.
69 Ǹtɛ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, Névi Pi kɩ kɔ̃ tɛ̃ tyi pól Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.»
70 Képah sɔkɔ, pé pól núkú yo nɛ, ǹmɔ tɛ̃ tyí, ǹmɔ-á Liyel
pilɛ kɛ̀? Yesu mɛ yo pé tyí: «Yépi ńtɛ̃ ye kè yo tɛ nɛ ńkɛ̃́,
ńmɔ-á dò.»
71 Képah tɛ̃̀nɛ, pè nɛ, tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé kɩ n yah n kɔ̃
nɩ? Pépi ńtɛ̃-á kɩ noh, à kè yo ǹ vyãhlɛ.

23

Pè kyɩ Yesulɛ Pilatɩ tyí

1 Képah náh, pé pól mɛ yuku, à Yesu tɛ̃ kyɩ Pilatɩ tyí.
2 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ, páh ɗɩ̃́ mɛ̀
kyɔmɩ wɛ, à mɛ pé kwil névye yõlɛ n yɩkɩ, mɛ pélɛ n yĩni
n mɔ mɔ́rɩ́ mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyɩ́. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á mɛ n
yo nɛ ńkɛ̃́, péwɔ-á yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ.
3 Képah sɔkɔ, Pilatɩ mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ
yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ nɩ? À mɛ yo ǹ tyɩ́: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
4 Pilatɩ mɛ yo sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ no pól tyí nɛ, péwɔ
náh tir yɔ́ wɛ ɗɩ̃́ mɛ̀ tyɩ́ póllɛ, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃̀nɔ́lɛ.
5 Ǹtɛ, pè tɔ̃ mɛ kè gbah yo tũ nɛ ńkɛ̃́, wǎh mɛ névyelɛ n
kwɔ nòhnì-ǹkɛ̃̀nɛ, Yude tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ. Kalile kwil sɔkɔ-á
à tyah kélɛ fɔ́ɔ́, à pɔ de ásɔ̂̃.

Pè kyɩ Yesulɛ Yerɔdɩ tyí

6 Pilatɩ-á képah noh ńyãh sɔkɔ, à píkɩ́nyahnɔ pɩ nɛ, Kalile
nɛy se ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ?
7 Wǎh fyɔ̀ ǹ wɩ̃̀l-ǹsah tyɩ́ noh, tɛ́ pĩ nɛ, Yerɔdɩ-á nɛ́npɔ́
yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, à núkú à tɛkɩ mɔ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́ kè mó pɔ yĩnɛ Yerɔdɩ
sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ.
8 Kè pɩ di mónɔ́lɛ, Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ Yesu tyɩ́ yónɔ́lɛ n nohnɩ,
tɛ́ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé à wɛ à nɛ n mɛ gbɩ̃̆l yɔ́lɛ n pɩ. Képah ye,
wǎh à wɛ, kè pɩ nìvì ǹgbɛ̃̄nɛ ǹ tyɩ́.
9 À mɛ à gbah piki yah náhnáh, tɛ́ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ
tyɩ́.
10 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò
wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ fɔ́ɔ́
képékèyɔ̂.
11 Yerɔdɩ ànɛ̂ ǹ sràsyíbí-á kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ mɛ à yilɔ tɛ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, pè mɛ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ fwɔ yɔ́ mɔ à kɔ̃, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ Pilatɩ
kɔ̃.
12 Pilatɩ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ sépɛ́bɩ́lɛ ǹgbòlɛ, tɛ́ lésɔ̃lɛ, pè
kódírí toh.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

13 Képah sɔkɔ, Pilatɩ sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ kwil
yahtãm, ànɛ̂ névye ye tuke,
14 tɛ́ yo pé tyɩ́: «Yé ɗɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ, wǎh mɛ névye yõlɛ
n yɩkɩ. Ǹtɛ yah, yépi tɔ yɩ̃́ yah ye mé piki yah ǹnɛ. Mé náh
tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyɩ́, yáh nónónɛ n yo n sah ǹ yõ, nɛ̂-á yĩnɛ
lékàhlɛ ǹ kɔ̃̀nɔ́lɛ.

15 Yerɔdı ńtɛ̃ tɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ sɔkɔ, wăh sɔ̃̀npí ǹ syı à tɛkı mɔ ápi kɔ̃. Kăh pı sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pı nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ.

16 Képah ye, mé kı à ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ kı à fin mɔ.»

[

17 Tɛ́ Pakı syáhnɔ́ pól sɔkɔ, Pilatı sɔ̃̀ yĩnɛ à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névi yɔ́ fin mɔ pè kɔ̃.]

18 Képah tɛ̃̀nɛ, pé pól tyah n kwrɔ n gbo n mɔ nɛ, à dɩ̃́ mɛ̀ ko mɔ, à mó Barabası fin mɔ.

19 Tɛ́ Barabası sɔ̃̀ mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kèlékɛ̃ tir yɔ́ yɔ̃, nɛ̂-á pı kwil sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ.

20 Tɛ́ Yesu fĩ́nnmɔ dékè-á sɔ̃̀ mɛ Pilatı tɛ̃, à tɔ̃ ǹ syı kè tɔ̃ yo pé tyí.

21 Ǹtɛ, pè tɔ̃ gbo mɔ nɛ ńkɛ̃́: «À syı dahnı yɔ̃! Ȁ syı dahnı yɔ̃!»

22 Pilatı mɛ tɔ̃ wɛy tɔkɔ kɛ tɔ̃́-òlɛ, à yo pé tyí nɛ, tyí́túkù nɛ̂ se à pı nı? Péwɔ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ. Képah-á, páh kı à ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ kı à fin mɔ.

23 Ǹtɛ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ kélɛ n kah n yo náhnáh nɛ ńkɛ̃́: «À syı dahnı yɔ̃.» Képah tɛ̃̀nɛ, pé kàhngbonmɔnɔ pɔ tɛ̃ wɛ Pilatı tyí.

24 Képah sɔkɔ, à mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, képah-á kı pı pé tyí.

25 Dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, kèlékɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n yah n kɔ̃ ǹ tyí, à ǹmɔ fin mɔ, tɛ́ Yesu pı pépi dyɔ yĩ̋ tɛ̃̀nɛ.

Pè Yesu syı dahnı yɔ̃

26 Képah sɔkɔ, păh Yesu tɛ̃ n sɔkɔ syí-ńsah gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè Sirɛnı kwil dɩ̃́ yɔ́ yohnı, pè n ye Simɔlɛ. Ȁ mɛ wil swãh, mɛ n de Yerusalɛmı. Pè mɛ ǹmɔ tɛ̃ Yesu dahnınɛ, à twah mɔ nɛ, à ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

27 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n yuku ǹ náh, à tahlı syɔ́ tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ n gbo pé gbȁnnɛ n kɔ̃hlı pé nı yɔ̃ yèkwɔrı tɛ̃̀ tyí Yesu yĩnnɛ.

28-29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah vi pé tȉnnɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Sèpȉn yísyɔ́ mɛ n pi, névye kı pɔ tyah n yo nɛ, yɔ̃̀bènɔrı-á mɛ píkȁn syɔ́ tyí, ànɛ̂ nónó-á pè náh pi dubi yah, ànɛ̂ pè náh yȁnnɛ piri kɔ̃ yah. Képah ye Yerusalɛmı syɔ́, yé káh nɛ n gbo ńmɔ yĩnnɛ. Yé nɛ n gbo yé gblɔ̌y, ànɛ̂ yé wɛ̃̀npȉ yĩnnɛ.

30 Ké légbĩ́nɛ, névye kı pɔ tyah n yo tlɛy tyí nɛ, sè syıkılı pé yɔ̃. Tɛ́ kı yo ymɔ tyí nɛ, sè vike tũ pé yah.

31 Ǹtɛ, pàh séswɔ́npɔ̏lɛ n pɩ sɛ̃, séswɔ́nkɔ̀kɔ̀ wɔ tyí kɩ pɔ
n pɩ n pi sɔ̃?»
32 Tɛ́ pè sɔ̏ mɛ tyípêl pípú nɛ́pȋ nímí tɔ tɛ̃ kyɩ, nónó-á kɩ
kyɩ n ko n mɔ n pi ànɛ̂ Yesulɛ wɛ̃ tyí.
33 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ fĩ́ yɔ́, ńyãh-á pè n ye «Yɔ̃gbèkè tyahlɛ»,
pè à syɩ dahnɩ yɔ̃ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ tyípêl pípú nɛ́pȋ nímí nɔ́pilɛ
pé tyí tyí dahlɔ yɔ̃. Núkú sɔ̏ mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏, ní-ò mɛ
syínɔ́lɛ ǹ gbɛ̆yȉnɛ̀ sɔ̏.
34 Légbĩ́nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Bɔ̌, pǎh nɛ̂nɛ n pɩ, pè náh kè pĩ.
Képah ye, á gblɔ̌y yɛ pé tyí.» Képah náh, sràsyíbí mɛ ǹdan
mɔ, à ǹ flɔ dibi wɛ̃ wrɔ́.
35 Névye sɔ̏ mɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ mɛ n yah. Tɛ́ Nsyifunɔ
yɔ̏tãm wɔ sɔ̏ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, mɛ yo tũ nɛ, wǎh névye
túkù pwah mɔ, ǹtɛ à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ mó kɛ̀, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂
Kristalɛ, Liyel yáhntɔkɔnɔlɛ.
36 Sràsyíbí tɔ sɔ̏ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, à dȉvɛ̃
yɔ̃́rénɔ́lɛ à kɔ̃, tɛ́ nɛ,
37 ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃̀nɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ kɛ̀!
38 Tɛ́ kè sɔ̏ mɛ wã́rkínsyɩnɔlɛ Yesu yɔ̏tah nɛ: «Ńyɔlɛ,
Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ ye.»
39 Képah sɔkɔ, tyípêl pípú nónó-á syɩ dahlɔ yɔ̃, pé sɔkɔ
núkú sɔ̏ mɛ Yesulɛ n gbyɔ nɛ, ǹmɔ kó Kristalɛ nɩ? Á ǹ gblɔ̌y
pwah mɔ, à mó pépi tɔ pwah mɔ!
40 Ǹtɛ, ǹ ní-ò mɛ wɛkɩ ǹ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó Liyel yah
tíkílɛ n pɩ nɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ kénɛ yèvyãhrɩ núkú mɛ̀ sɔkɔ?
41 Pépi tɛ̃ wɔ tyílɛ, pé yèvyãhrɩ pínɔ́ yah-á. Pé tyípínɔ́
kɔ̃lɩ-á n dyah pélɛ. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pèkèlɛ.
42 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo Yesu tyí: «Yesu, á dyɔ to n kɔ̃ ńmɔ tyílɛ,
wâh pɔ á yɔ̏tɔ̃rí sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ.»
43 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo n dal n mɔ
á tyí nɛ: kwɛy mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, á kɩ mɛ ńmɔlɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ pal
tɛ̃-ǹsah.»

Yesu kúnɔ́lɛ

44 Gbȉntɔ̃ pɔ̃lɛ, gbĩ yah kwlɔ, fɛ̃ntȗ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ
pópó, à pɔ syɩ gbèkãm gbĩ́ tyí.
45 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ̀gbrɔ̌kè nɛ̂-á Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh
kɔ̃ kah, kè tɔ ké nɩyɔ̃́. *
46 Yesu mɛ kah de syi nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̌, mé ń minnɛ n dahbɩ á
gbɔ̏.» Képah yɔ́ntɛnɔ náh, à ku.

* **23:45** 23.45 - Yah n tɛ Yebre sɛ́bɛ́y 6.19 ; 9.1-8 ; 10.19-20 sɔkɔ.

[47] Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̂̀tɛ̃ ɗɩ̃́-á képah wɛ ńyãh sɔkɔ, à tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki mɛ n yo nɛ, kègbɩ yõ, nɛ́gbɩ́-á sɔ̂̀ ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ.

[48] Tɛ́ nónó pól-á sɔ̂̀ mɛ pɔ yĩn tɛ̃ kélɛ n yah, pǎh kénɛ tyípɩ́nɔ́ wɛ sɛ̃́, pé pól sɔ̂̀ mɛ pé gbɔ̂̀n kõhlɩ pé nɩ yõ mɛ n sɔkɔ.

[49] Ànɛ̂ nónó pól-á sɔ̂̀ Yesulɛ n pnɛ, à tahlɩ syɔ́ nónó pól-á sɔ̂̀ wil Kalile kwil sɔkɔ, à pɔ ǹnɛ wɛ̃ tyɩ́, pé pól sɔ̂̀ mɛ yĩn tɛ̃ fɩ́ɩ́, tɛ́ mɛ n yah.

Yesu yɩ̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

[50-51] Tɛ́ ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̂̀ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. À sɔ̂̀ n wil Nsyifunɔ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á Arimatɩlɛ. Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̂̀. Tɛ́ pèpɔrɩ pɩ́-ò nɛ́gbɩ́ ye sɔ̂̀ ǹnɛ. À náh sɔ̂̀ n de pé no tɛ́lɔ́ tyi yáhntɔkɔnɔ, ànɛ̂ sé pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂, à sɔ̂̀ mɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ.

[52] Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilatɩ tyɩ́, à Yesu lékó ni ǹ tyɩ́.

[53] Tɛ́ mɛ kyɩ à tiki mɔ dahnɩ yõ, tɛ́ fwɔlɛ à plo, à kyɩ dah mɔ diki yɔ́ sɔkɔ. Kénɛ diki sɔ̂̀ tũ tɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ lékó yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃́nì sɔ̂̀ dah mɔ yah ké sɔkɔ.

[54] Tɛ́ lésõlɛ, gblɔ̃̌y vɩ̀nsàhnɔ́ yòh ye sɔ̂̀ Nsyifunɔ tyɩ́, dendal mɩ mɩ yòh yĩnnɛ.

[55] Syɔ́ nónó-á sɔ̂̀ wil Yesulɛ, Kalile kwil sɔkɔ, pè Yosɛfu sɔ̂̀ tɛ̃ kyɩ diki yõ. Pè kyɩ diki yah mɔ, ànɛ̂ Yesu dáhnmɔ dùkùlɛ ké sɔkɔ.

[56] Képah náh, pè pé syɩ to yuku kwil sɔkɔ, à kyɩ nɩrɩnɔ́, ànɛ̂ làsèkwɛ̌l pèplɔ yah sah lékó yĩnnɛ.

Tɛ́ mɛ mɩ, pé mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, sɔ̃́-á kélɛ Liyel tyi kɔ̂̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.

24

Yesu yúkúnwɩ̀lnɔ́lɛ diki sɔkɔ

[1] Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, ké dendal séngbɔ̃́ pú púlɛ, syɔ́ nɔ́pi yuku sɔkɔ diki yõ, pé nɩrɩ pèplɔ nɔ́pilɛ, pǎh sɔ̂̀ nónó pɩ sah.

[2] Pè kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkì mɛ pɩ́lntonɔlɛ.

[3] Pǎh de diki sɔkɔ, pè náh kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó wɛ.

[4] Kǎh pɩ sɛ̃́, pé fɔkɔ fil. Pǎh mɛ képah sɔkɔ, díbí nɛ́pɩ̂̃ nímí yísyɔ́ wil pé yah, nónó wil flɔ-á sɔ̂̀ mɛ n tɛ̃ pěrr.

[5] Tíkí tɛ̃ tyɩ́, syɔ́ nɔ́pi pé yey sĩnki sétáh. Díbí nɔ́pi mɛ yo pé tyɩ́: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ nɛ̂-á min sɔkɔ, yé pɔ ǹnɛ n yah n kõ diki sɔkɔ?

6 À náh mɛ ásȍ. À ye ǹ syɩ min wɛ. Wăh lésõ mɛ Kalile
sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ yo sah yé tyí, yé yé dyɔ to kõ képahlɛ.
7 À náh lésõ nɛ ńkɛ̃́, Névi Pi-á yĩnɛ à dahbɩ tyípêl pípú
gbȍ, wăh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ, tɛ́ ǹ kúnɔ́ sèpȉn tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à
mó ǹ syɩ min sɑ̃́n wɛ di?»
8 Légbĩ́nɛ, syɔ́ nɔ́pi dyɔ núkú to kõ Yesu wɛynɛ.
9 Pè mɛ yal diki yõ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ
gbɔ̃núkú syah ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Nsyan, ànɛ̂ Nsyakɩ yṹ Mari,
ànɛ̂ syɔ́ nónó-á sȍ mɛ pélɛ, pépi ye yãh tyi nɔ́pilɛ Yesu
tɛ̃̌ntõbe tyí.
11 Ǹtɛ, kénɛ wɛlɔ sȍ mɛ pɩ tɛ̃ pé tyí sèmȉrn sɔ̃́. Pé náh sɛ̃
sé yõ.
12 Kăh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ wɔ mó yuku to kyɩ diki yõ. Wăh kɔ
yah, à lékó flɔ ó wɛ. Ǹ gbɑ̏n du tir mè pínɔ́ dùkùlɛ, à mɛ ǹ
syɩ to yuku ǹ tȉnnɛ.

Yesu ànɛ̂ tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ nîmînɛ Yemayusi kwil wɛ̃̌kì yõ

13 Ké lésõ mɛ ólɛ, Yesu tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ nímí sȍ mɛ n yuku
kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Yemayusilɛ. Kénɛ kwil ànɛ̂ Yerusalɛmɩ
wrɔ́ sȍ mɛ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kɔ́-ńsahlɛ.
14 Tyi nónó-á pɩ, pè sȍ mɛ sépi yɑ̃́hnɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí.
15 Păh mɛ yɑ̃́hkì ànɛ̂ wɛ̃ vȉnmɔnɔ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ
pɔ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à wɛ̃̌kì pɩ núkúlɛ pélɛ.
16 Ǹtɛ, kè sȍ pɩ á kɩ nɛ pé yah sɔ̃́ mɛ syȉ, pè náh sȍ mɛ tɛ̃
wɛ à yah pĩ yĩ́nɛ.
17 Képah sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè n yãh, tɛ́
n kɔ nɩ? Pè mɛ yĩn, tɛ́ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ sɛ̃́.
18 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy núkú yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Klewopasɩlɛ.
Ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, ǹmɔ gblɔ̃̌y ó se mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ,
tyi nɔ́pi pĩ́-ńkɛ̃̂nɛ, nónó-á pɩ ké sɔkɔ sèpȉn nɔ́pi sɔkɔ nɩ?
19 À mɛ pè piki yah nɛ, sépi se pɩ tyi nónónɛ nɩ? Pè mɛ yo
ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂-á pɩ Nasarɛtɩ Yesu tyí sɔkɔ kè: Ǹmɔ nɛ̂-á sȍ
pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò nɛ́tăhkìlɛ ǹ tyípínì ànɛ̂ ǹ wɛy sɔkɔ,
Liyel yah ànɛ̂ névye pól yah sɔkɔ.
20 Ǹtɛ, pé sárká wȉlkȉpu yȍtãm, ànɛ̂ pé kwil yahtãm pɔ à
tɛ̃ kɔ̃ nɛ, pè ko mɔ. Pè mɛ à syɩ dahnɩ yõ.
21 Tɛ́ pépi tɛ̃̌ wɔ-á sȍ mɛ n sõ nɛ, ǹmɔ-á kɩ pɔ Yisrayel tãn
wilki n pi yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ, sépi pól sɔkɔ, kénɛ tyi pínsɔkɔnɔ
sèpȉn tɔ̃́nì-á kwɛynɛ yɔ̀.

22 Gbɩ-á pépi mû sɔkɔ, syɔ́ yísyɔ́-á pɔ pé fɔkɔ fil tɛ̃ wɔlɛ.
Pépi-á sɔ̀ yuku sɔkɔ séngbɔ̃ pú púlɛ diki yõ,
23 pǎh kyɩ lékó yah kwlɔ sɛ̃, pè pé syɩ pɔ yo pé tyí nɛ,
yĩ̂nyõ tɛ̃ntõnè yísyɔ́ ńtɛ̃-á wil pépi yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ, wǎh
mɛ min sɔkɔ.
24 Pépi sɔkɔ névye túkù mɛ kyɩ diki yõ sɔkɔ, tɛ́ ńtyĩ́nɔ kyɩ
tyi nɔ́pi pól wɛ, sɔ̃-á sɔ̀ syɔ́ yo sélɛ, tɛ́ pè náh Yesu wɔ wɛ.
25 Pǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo pé tyí: «Lékã́m kɛ̃ névye, yépi
náh n kwãh n sɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ pól yónɔ́ yõ!
26 Krista náh sɔ̀ yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ sɛ̃, à mó pyě de ǹ tɔ̃rí
sɔkɔ di?»
27 Tɛ́ ǹ syɩ, à tyi pól dùkù yo wah pè syah, Liyel wɛy
sɛ́bɛ́ynɔ́-á nónó yo ǹ tyí sɔkɔ, à tyah Moyisi tyíyónsahnɩ
tyí pópó, à kyɩ syɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyínɔ́ tyí.
28 Képah tɛ̃nɛ, pǎh pɔ yĩni tɛ̃ pé yúkú-ńsah kwillɛ yúkɛy,
Yesu pɩ á kɩ nɛ à sɔ̃ yɔ̃ n sɔkɔ yahlɛ.
29 Ǹtɛ, pè mɛ à fal nɛ, à wũ pépilɛ, ńkɛ̃́ gbĩ-á mɛ tiki mɔ,
lékã̂h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ. Pǎh yo sɛ̃, à mɛ de gbô sɔkɔ, à
wũ pélɛ.
30 Tɛ́ wǎh pɔ tɛ̃, à n tyah yõke yɔ̃́nɔ́lɛ pélɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à mɛ
búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ pè kɔ̃.
31 Képah sɔkɔ, pé yah pɩ kyòo, pè à yah pĩ. Ǹtɛ, pè núkú
à yah kwlɔ pé tnɔ̂.
32 Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wǎh sɔ̀ n yãh pélɛ wɛ̃kì yah
gbĩ́ nɛ̂nɛ, à Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkùlɛ n yo n wah
pélɛ n syah, pé nɩ kó sɔ̀ mɛ kàhnvɩnɔlɛ nɩ?
33 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yuku, à pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ,
à kyɩ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú ànɛ̂ pé kɔ mû wɛ
tùkènmɔntɛ̃nɔ́lɛ.
34 Pépi mɛ yo nímí nɔ́pi tyí: «Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yuku
wil diki sɔkɔ. À ǹ gblɔ̃ynɛ Simɔ wɛ̃kɩ.»
35 Pǎh yo sɛ̃, tyi nónó-á mó pɩ nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi tɔ tyí wɛ̃kì
yah, ànɛ̂ pǎh Yesu yah pĩ sɔ̃, ǹ búrn dibi dùkù sɔkɔ, pè mó
sè yãh pè syah.

Yesu ǹ gblɔ̃ynɛ ǹ tɔ̃ sã́hpú wɛ̃kɩ

36 Képah tɛ̃nɛ, pǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃, Yesu núkú wil
mɔ pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí: «Yèvɩnɩ nɛ mɛ yélɛ.»
37 Tíkí tɛ̃ tyí, pé lékã́m vye fɛ̃kɩ. Pè sɔ̀ mɛ n sõ nɛ, nɛ́mírkí
yɔ́-á pé wɛ.
38 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé lékã́m
vye fɛ̃kɩ? Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yélɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ sɛ̃?

39 Yé yah ń gbɛ̏nnɛ ànɛ̂ ń gbyɛ̂hnɛ: Ŋ́mɔ ye gbɩ yõ! Yé tũ yah ń tyí, yé kɩ wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ gbèl wɛ ń tyí. Sé kénkɔ̃ se mɛ nɛ́mírkí tyí?»

40 À mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbɛ̏n ànɛ̂ ǹ gbyɛ̂hnɛ pè wɛ̃kɩ.

41 Ǹtɛ, nìvìnì ànɛ̂ gbɛ̃ndùnì tɛ̃ tyí, pǎh tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ ké yõ sɛ̃́, à mɛ pè piki yah nɛ, yõ yõ kwâh se mɛ pé tyí ásɔ̂ nɩ?

42 Pè mɛ yɛ̃́nkô fyénɔ́ yen yɔ́lɛ à kɔ̃.

43 À mɛ kè syi, tɛ́ kè kɔ pé yĩ́ yah.

44 Képah náh, à yo pé tyí: «Képah ye lésõ mé yo yé tyí, máh lésõ mɛ ànɛ̂ yélɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ nɛ ńkɛ̃́, tyi nónó pól-á wãrkɩ sah ńmɔ tyí sɔkɔ Moyisi tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ yìgbìnì sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sé pól-á kɩ pɩ tũ.»

45 Képah sɔkɔ, à pé lékã́m yɩkɩ mɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkù pĩ yĩnnɛ,

46 tɛ́ yo pé tyí: «Kè pɩ, sɔ̃́-á sɔ̏ kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́, Krista-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ ku, tɛ́ kɩ ǹ syɩ yuku ǹ kúnɔ́ sèpĩ̏n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ.

47 Ŋ̀mɔ yĩn yõ, Liyel wɛy-á kɩ yo kɔ̃, à tyah Yerusalɛmɩ fɔ́ɔ́, à kyɩ syɩ kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo pól tyí nɛ ńkɛ̃́, névye Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃, pè mó tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ.

48 Yépi ye pɩ kénɛ tyi tàrfyɔ̀nɔ́lɛ.

49 Tɛ́ ńmɔ sú-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ, páh kɩ nɛ̂nɛ yé kɔ̃, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔ tɛ̃ kwil mɛ̀ sɔkɔ fɔ́ɔ́, yé pɔ tǎhkì wɛ nɛ̂-á kɩ wil yĩ̂nyõ.»

Yesu yɔ̃ndɔkɔnɔlɛ yĩ̂nyõ

50 Képah náh, sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pè tɛ̃, à yuku pélɛ Betanɩ kwil tĩ̏nnɛ. Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ gbɛ̏n yɔ̃ yĩ̂nyõ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.

51 Tɛ́, wǎh mɛ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à gbɛ wil pé sɔkɔ, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ.

52 Tɔ̏ sã́hpú tɛ̃ wɔlɛ, pépi-á à gbilki tɛ, pè pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ pé sɔkɔ.

53 Tɛ́ gbĩ́mɛgbĩ́, pè náh sɔ̏ mɛ n yah n kwlɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, n nɛ n mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki.

Nsyɔ̃-á Nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu nɛ̂-á Liyel Pi núkúnînɛ, ǹmɔ ye wɛynɛ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃́nɛ

1 Tyi pól tyah gbɩ̃́nɛ, nɛ̂-á wɛynɛ,* à lésõ mɛ. À lésõ mɛ
ànɛ̂ Liyellɛ. Liyel ye ǹnɛ.

2 Ǹmɔ ye lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ tyah gbɩ̃́nɛ.

3 Yɩ́yɩ̀n pól mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. Yɩ̀ nónó pól-á mɔ, sé
kèyǎh ńtɛ̃ náh mɔ nɛ́ ǹmɔ náh.

4 Ǹmɔ sɔkɔ ye min n wɛ. Kénɛ min ye kyòolɛ névye tyɩ́.

5 Kè mɛ kõ tɛ̃ kyòo fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, tɛ́ fɛ̃́ntũ̂ náh tɛ̃ wɛ ké yah
kõ.

6 Képah sɔkɔ, Liyel pɔ dɩ̃́ yɔ́ tõ, nɛ̂ yĩn-á Nsyɔ̃nɛ.†

7 Ǹmɔ ye pɔ kyòo mɛ̀ tyɩ́ yo wah névye tyɩ́, nɛ pé pól wɛ
sɛ̃ ké yõ sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.

8 Ǹmɔ náh sɔ̃̀ kyòo mɛ̀nɛ, ǹtɛ ké tyɩ́ yónwàh-ǹsah ye sɔ̃̀ à
pɔ.

9 Wɛy mɛ̀nɛ, kyòo kègbɩ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ,
à pɔ pɩ kyòolɛ no pól tyɩ́.

10 Tɛ́ nɛ̂-á wɛy mɛ̀nɛ, à sɔ̃̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ mɔ
ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, ǹtɛ képah fyé yõ, kèkõyɔ̃́ névye náh tɛ̃ wɛ
à yah pĩ.

11 Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyah sɔkɔ ye à pɔ, tɛ́ ǹ no náh à tɛ̃ plɛ.

12 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á à tɛ̃ plɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, à tɛ̃́nwɛnɔlɛ pépi
kõ pè pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ.

13 Ǹtɛ tɔ̃́ sɔkɔ dubi dùkù, képah náh pɩ wil gbɛ̃́nsê dékè,
képah náh pɩ névi dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ sɔkɔ náh pè pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ
dɛ́! Liyel gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye pè wɛ.

14 Wɛy ye vi mɔ pɩ névilɛ à pɔ twah tɛ̃ á wrɔ́. Yɔ̃̀bènɔrɩ pí-
ò ye ǹnɛ, ànɛ̂ à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ɔ́. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel Pi núkúnínɛ,
á ye ǹ tɔ̃́rɩ́ wɛ, tɔ̃́rɩ́ nɛ̂-á à wɛ syi ǹ Sú tyɩ́.

15 Ǹmɔ tyɩ́ ye lésõ Nsyɔ̃ yo tũ léyy nɛ ńkɛ̃́: «Ǹmɔ tyɩ́ sɔkɔ
ye mé lésõ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹnî kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyɩ́ náh, tɛ́
à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›»

---

* **1:1** 1.1 - Wɛy nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Pídɩ̃́ Yesu ye. Légbɩ̃́nɛ à náh tɔ̃nì sɔ̃̀ mɛ pɩ névilɛ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.14. † **1:6** 1.6 - À wil Nsyɔ̃ 1.42 ànɛ̂ Nsyɔ̃ 21 tyɩ́ sɔkɔ, Nsyɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ, yâh fyɔ̀ Nsyɔ̃ yĩn wɛ wǻrkínsàhnɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ, wèlnwɩ̏lkɩ̏-ò Nsyɔ̃ ye pè n ye.

16 Ápi mɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n tɔ̃ n wɛ n yuku ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀
tnɔ́nkàhnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ.
17 Moyisi gbɔ̃̀ yõ ye Liyel ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kɔ̃. Ǹtɛ
Yesu nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ wɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye
yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ gbɩ wɔ wɛ.
18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɩ̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ǹ Pi núkúní nɛ̂
tyɩ́-á yo sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, tɛ́ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, ǹmɔ ye
Liyel dùkùlɛ á wɛ̃kɩ.

Wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á ǹ gblɔ̃̌y tyɩ́ dùkù yo wah sɔ̃́

19-20 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lésõ Yerusalɛmɩ kwil sárká
syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu, ànɛ̂ Levi yɩ̀kɩ̀ névye yɩ́syɔ́ tõ Nsyɔ̃ tyɩ́, pè
kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃̀ se nɛ nɛ̂ ó-á péwɔlɛ nɩ? Nsyɔ̃ náh
yahle ké yónɔ́lɛ pé tyɩ́ dɛ́! À kè yo dal mɔ pé tyɩ́ pnɛ́yy pé
pól yɩ̃́ yah nɛ, péwɔ náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
21 Képah sɔkɔ, pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ? Ńkɛ̃́ ńmɔ se
Yelilɛ‡ nɩ? Nsyɔ̃ mɛ pè syah nɛ, ǹmɔ náh péwɔlɛ. Pè nɛ, ǹtɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò§ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi, ǹmɔ se ǹnɛ nɩ? À
mɛ nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á.
22 Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃̀ se nɛ nɛ̂ ó-á pélɛ nɩ? À
kè yo pé syah pé kɔ̃ pé kyɩ wɛ yo pé tɔ̃́pú tyɩ́ kè. Ńkɛ̃́ sɔ̃́ se
à kɩ yo ǹ gblɔ̃̌y tyɩ́ sɔkɔ nɩ?
23 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ nɛ: «Ńmɔ tyɩ́ ye lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syɩ́nyo-ò Yesayi yo sah ǹ wɛy sɔkɔ nɛ,
ǹnî yɩ̃́npɔ̃́-á mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé wɛ̃̀kɩ̀ tõ sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃nnɛ!›»*
24 Ǹtɛ nónó-á sɔ̃̀ pè tõ Nsyɔ̃ tyɩ́, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú ye sɔ̃̀
pélɛ.
25 Pè tɔ̃ à piki yah nɛ, ǹmɔ-à ńkɛ̃́nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, képah náh pɩ Yelilɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syɩ́nyo-òlɛ, ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à névyelɛ n wel n wilki ni
sɔkɔ nɩ?
26 Képah sɔkɔ, à yo pé tyɩ́ nɛ: «Ńmɔ tɛ̃̀ wɔ mɛ nolɛ n wel
n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹnî mɛ yépi wrɔ́, nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ.
27 Ǹmɔ kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyɩ́ náh. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃́rɔɔ kah ǹ
lékyêh mnɔ fyé dɛ́nmɔnɔlɛ.»

‡ **1:21** 1.21 - Yelilɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò ye lésõ ǹnɛ, tɛ́ à pɔ à yõ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyõ. Kè mɛ yónɔ́lɛ Malaki 3.23 sɔkɔ nɛ, wǎh kɩ ǹ syɩ pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ pɔ́nɔ́ tyi tɔ̃ sah. Képah ye Nsyifunɔ kɔ̃ pè Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ Yeli se ǹmɔlɛ nɩ? § **1:21** 1.21 - Nsyifunɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 18.15-22 wɛy yõ sɔkɔ nɛ, Liyel-á kɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò tɛkɩ mɔ n pi Moyisi tyɩ́ kɔ̃lɛ. * **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 40.3.

28 Kénɛ tyi pól sɔ̃̀ pɩ Betani kwil sɔkɔ, Nsyurdɛ̃
yɔ́nkahnɩnɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ n wel n wilki nolɛ ni
sɔkɔ.

Tyîpêl tɛ̃́nyɔ̃̀-òlɛ

29 Ké ɗĩndallɛ, Nsyɔ̃-á Yesu wɛ à mɛ n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃́:
«Yé yah, Liyel-á képɔ́píkɩ̃̀† nɛ̂ tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyípêl tɛ̃
yɔ̃ yĩnnɛ, ǹmɔ ye yɔ̀.
30 Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹnî kɩ n pɔ n pi
ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›»
31 Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ náh lésɔ̃ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ yáh wɛ mé pɔ
wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, ǹ dùkù ye mé Yisrayel tãnnɛ n
wɛ̃kɩ.»
32-33 Nsyɔ̃ tyíyókè mɛ̀ yo Yesu tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel nɛ̂-á
tɛkɩ mɔ ńnɛ nɛ mé wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, à lésɔ̃ yo ń
tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Wáh kɩ Liyel Mirki wɛ kè tiki pɔ tɛ̃ nɛ̂ yɔ̃, ǹmɔ
ye kɩ névyelɛ n wel n wilki Liyel Mirki sɔkɔ.› Ǹmɔ ńtɛ̃ náh
lésɔ̃ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ mé pɔ Liyel Mirki wɛ kè wil yĩ̂nyɔ̃ à n
tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃.
34 Mé ye kè wɛ yĩ́nɛ. Képah ye mé kélɛ n yo n dal mɔ nɛ,
Liyel Píɗĩ́-á ɗĩ́ mɛ̀nɛ.»

Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

35 Tɛ́ ɗĩndallɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ
nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́lɛ.
36 Wăh Yesu wɛ à pɔ n sɔkɔ à nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah képɔ́píkɩ̃̀lɛ,
nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ.»
37 Képah tɛ̃́nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi-á ǹ wɛy mɛ̀
noh sɛ̃́, pè kɔ̃ Yesu náh.
38 Yesu-á vi yah tɛ́ pé wɛ pè mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à pè piki yah nɛ,
kwâh nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ à ye Wrabilɛ, nɛ̂ kɔ́r-á
kwɔ́-ò ɗĩ́nɛ. Tɛ́ à piki yah nɛ, ǹ twáhntɛ̃-ǹsah se mɛ ńyãh
sɔkɔ nɩ?
39 À mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ, păh kɩ kyɩ kè wɛ. Pè mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃
kyɩ ǹ twáhntɛ̃-ǹsah wɛ lɛ́rínɔ́ gbãm-ò kénkɔ̃ sɔkɔ.‡ Képah
sɔkɔ, pè mɛ wũ ǹ tyí, à lésɔ̃ gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ tɛ́y pɩ.
40 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí nónó-á sɔ̃̀ ǹ wɛy noh tɛ́ Yesu
sɔ̃̀ tɛ̃, pé sɔkɔ núkú yɔ́ yĩn ye Andrelɛ. Simo-Pyɛrɩ yṹnpi ye
sɔ̃̀ ǹnɛ.

† **1:29** 1.29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 12.3. ‡ **1:39** 1.39 - Gbĩ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, mɛ́ndwɔ̃̀ gbĩ́ (16 h) kénkɔ̃ tyí ye pè n yo. Tɛ́ Wrome tãn wɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, pɔ̃y tɔ̃ gbĩ́ tyí ye pè n yo.

41 Andre-á yal nɛ́npɔ́, kénɛ Simo-Pyɛrɩ tyí ye à kyɩ wil
gbennɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ nɛ́nkyíɗ̃ínɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Ápi
Krista wɛ.» Krista kɔ́r ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
42 Képah sɔkɔ, à Simo tɛ̃ yuku Yesu tyí. Yesu-á Simo wɛ,
à à yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, Nsyɔ̃§ píɗ̃í Simo-á ǹnɛ, tɛ́ páh kɩ yĩn
yɔ́ dyɩ à kɔ̃ Sefasɩlɛ. Wâh noh nɛ Sefasɩ-á, ké kɔ́r ye légbɩ̃́lɛ.
Kénɛ yĩn ye tɔ̃ pè n ye Pyɛrɩlɛ.
43 Ké ɗ̃indallɛ, Yesu kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ yuku Kalile
gbɛ̃nyah sɔkɔ. Wǎh Filipi wɛ, à yo ǹ tyí nɛ, à pé sɔ̃̀ tɛ̃.
44 Betisayida kwil nɛy ye sɔ̃̀ Filipilɛ. Kénɛ kwil tãn ye sɔ̃̀
Andre ànɛ̂ Pyɛrɩ tɔlɛ.
45 Képah náh, Filipi kyɩ wil Natanayɛlɩ tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ
ńkɛ̃́: «Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á nɛ̂ tyí
yo sah, á ye à wɛ. Nsyosɛfu píɗ̃í Yesu ye. Á n wil Nasarɛtɩ
kwil.»
46 Wǎh yo sɛ̃́, Natanayɛlɩ à syah nɛ, kwáhgbí se kɩ fɛ̃ wil
Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ nɩ? Filipi mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ n yah.
47 Képah sɔkɔ, Yesu-á Natanayɛlɩ wɛ à n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃́,
Yisrayel nɛy tɔ́tɔ́-á yɔ̀, nɛ̂-á yĩ́nvǐ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ.
48 Natanayɛlɩ mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se à pĩ pélɛ nɩ? Yesu mɛ
yo ǹ tyí nɛ, Filipi-á pópó ǹnɛ n ye, gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ à mɛ sènsóké
séswɔ̂ sɔ̃̀ sɔkɔ, páh sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ yah.
49 Képah sɔkɔ, Natanayɛlɩ mɛ nɛ: «Kwɔ́-ò ɗ̃í, Liyel Píɗ̃í ye
álɛ. Áwɔ ye Yisrayel tãn yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»
50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ, páh yo ǹ tyí nɛ páh sɔ̃̀
mɛ ǹnɛ n yah, gbɩ̃́ nɛ̂-á à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̃̀ sɔkɔ, képah
kó à kɔ̃ à sɛ̃ pé yɔ̃ nɩ? Ǹtɛ ǹ yɩ̃́-á kɩ tɔ̃ n tɛ̃ n pi tyí-ǹgbnɔ yɔ̃
kɩ kal nɔ́pilɛ.
51 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo
yé tyí, yé kɩ yɩ̂nyɔ̃ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ yɩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ kɩ mɛ
n dɔkɔ, tɛ́ kɩ n tiki Névi Píɗ̃í* yɔ̃̀tah sɔkɔ.»

2

Fúr syáh nɛ̂-á syah Kana kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ké sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ, fúr syáh yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n syah
Kana kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Yesu yṹ sɔ̃̀ mɛ ké sɔkɔ.
2 Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ Yesu tɔ ye ké sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
3 Pǎh mɛ fúr syáh mè sɔkɔ, ɗ̃ìvɛ̃ pɔ tɛkɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu
yṹ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ɗ̃ìvɛ̃-á mɛ tɛkɩ no tyí dɛ́!

§ **1:42** 1.42 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ. * **1:51** 1.51 - Yesu-à Névi Píɗ̃í tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̃y ye à n ye.

4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nı?
Pé gbĩ náh tɔ̃nì sɛ.
5 Képah sɔkɔ, ǹ yɯ̃́ mɛ yo dìvɛ̃ díbípú tyí nɛ, wàh kı fyɔ̀
pɔ tyi nónó yo pé tyí, pè sé pól pı.
6 Tɛ́ dyêh yɑ̃̀hnpní kénúkò sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ gblɔ̌y
tɔ̃́nsàhnɔ́* yĩnnɛ à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. Sé núkú núkú
pól sɔ̃̀ mɛ lítírnɔ́ lèkwɛ̆kwɛ kénkɔ̃lɛ.
7 Dŏ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè ni mɔ pní nɔ́pi yɩ̃́yɩ̃lɛ. Pè mɛ
ni mɔ sé yɩ̃́yɩ̃lɛ.
8 Ȁ mɛ nɛ, núkúnúkú pè tãh kyı tyi yah wàh-ò dɩ̃́ kɔ̃. Pè
mɛ tãh kyı à kɔ̃.
9 Képah sɔkɔ, tyi yah wàh-ò dɩ̃́-á kè wɔ yah, kè sɔ̃̀ mɛ vi
mɔ pı dìvɛ̃nɛ, tɛ́ à náh sɔ̃̀ mɛ kénɛ dìvɛ̃ wìl-ǹsah pĩ. Ǹtɛ
dìvɛ̃ díbípú nónó-á sɔ̃̀ di mɔ yɔlɛ, pépi wɔ sɔ̃̀ ké wìl-ǹsah pĩ.
Képah sɔkɔ, dɩ̃́ mɛ fúr pí-ò dɩ̃́ ye,
10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, no pól-á ńkɛ̃́nɛ dìvɛ̃ pènɛ̀kì ǹgbò dibi.
Névye-à wɔ kè syɔ̃ pé sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nɛ̂-à mɛ nɔ́nyɩ̃́-ńkɛ̃́nɛ,
pè n pyě képah dibi. Ǹtɛ ǹmɔ pyě dìvɛ̃ pènɛ̀kì tɛ̃̀ wɔ koh
sah à pɔ nɔ yɩ̃̌nkɔ̃ gbɩ̃́ tyí nı?
11 Képah ye pı Yesu gbǐl tyípíní gbennɛ, à ǹ tɔ̃́rí wɛ̃kı. Kăh
pı sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ gbah sɛ̃ ǹ yɔ̃. Ȁ gbǐl mɛ̀ pı Kana kwil,
Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
12 Képah náh, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yɯ̃́, ànɛ̂ ǹ yɯ̃́npyé, ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
tiki yuku Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. Tɛ́ sèpǐn kwéy ó ye pè pı
nɛ́npɔ́.

Gbɔ̀yĩbı yɩ̃́nînwìlkìnɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

13 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃́, Yesu mɛ
dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil sɔkɔ.
14 Wăh kyı Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyı nɛ n yah gbɔ̀yĩbı
mɛ gbɔ̀lɛ n yĩ ké sɔkɔ. Túkù mɛ nyehlɛ n yãm, túkù mɛ
képyɛ́nìnɛ n yãm, túkù mɛ kèpíkípíkínɔlɛ n yãm, tɛ́ túkù tɔ
mó mɛ pɔ pé pɔ́ duke dukenɔ mɔ sah tàbălnɔ́ yɔ̃, mɛ sélɛ n
sah n tɯ̃.
15 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mnɔ yísyɔ́ pı yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ gbɔ̀yĩbı nɔ́pi
pól yĩni wilki kélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à tahlı pé képyɛ́nì
ànɛ̂ pé nyeh tyí. Tɛ́ pɔ́ sàhntɯ̃̀pu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ, pé
pɔ́nɔ́ kɔ̃ sè kwɛ.

---

* **2:6** 2.6 - Dyêh yɑ̃̀hnpní ànɛ̂ gblɔ̌y tɔ̃́nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo Liyel yah sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ ńkɛ̃́nɛ ni mɔ n sah kénɛ yɑ̃̀hnpní sɔkɔ, tɛ́ pàh wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah náh pı, pàh n tyah yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́lɛ, pě pé gblɔ̌y kãm n wel sépi ninɛ, ǹ pé gblɔ̌y tɔ̃ n sah Liyel yah.

16 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo kèpíkípíkínɔ yɚ̃mpu tyɩ́ nɛ, pè sè pól
tɔkɔ n yal ásɔ̂̃. Pè káh pé Sú Liyel gbôlɛ n pɩ gbɔ̀ yɩ̃́-ńsah
gbôlɛ.
17 Wăh fyɔ̀ képah yo, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú dyɔ núkú to kõ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y fɩ̃́ yɔ́ tyɩ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Liyel, á wɔ̀kɔ̀ tyɩ́ nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyɩ́, fɔ́ɔ́ ké tyɩ́ sõnɔ n pɩ ń ko ko
tɛ̃́nɛ.»[†]
18 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm Yesu syah nɛ, gbɩ̃̌l tir nɛ̂ se
à kɩ fɛ̃ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, yɩ̃ mɛ̀ pɩ́nɔ́ wɛ̃kɩ̀-á mɛ ǹ tyɩ́ nɩ?
19 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃́, pè Liyel nɩ́-ńsah
gbô mɛ̀ sɔ, páh kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀ sɔkɔ.
20 Wăh képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm à syah nɛ, è, gbô nɛ̂nɛ
mɔ ye tikininí pɔ́ kénúkò sɔkɔ, ǹmɔ kɩ pɔ képah tɔ̃ mɔ sèpɩ̃̀n
tɔ̃́nɩ̀ ó sɔkɔ nɩ?
21 Ǹtɛ Liyel nɩ́-ńsah gbô nɛ̂ tyɩ́-á sɔ̃̀ Yesu n yo, képah ye kɩ
sɔ̃̀ n pɩ n pi ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.
22 Képah náh, Yesu-á pɔ ku tɛ́ yilki mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
dyɔ to kõ nɛ wăh lésõ kè yo sah. Képah sɔkɔ, pè sɛ̃ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y yõ sɔkɔ, tɛ́ sɛ̃ Yesu wɛlɔ yónsàhnɔ́ tɔ yõ.

Yesu névye pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ

23 Tɛ́ Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́
syáh mɛ̀ syáh-ńsah, à sɔ̃̀ mɛ gbɩ̃̌l tyilɛ n pɩ névye mɛ n yah.
Kăh pɩ sɛ̃́, névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ.
24 Ǹtɛ Yesu sɔ̃̀ mɛ pé pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ. Képah ye, ǹmɔ
tɛ̃ wɔ náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ pé yõ.
25 À névi nɩ kèdùkùlɛ n pnɛ. Képah ye, à pɔ névi kèdùkù
tɛ̃ yo ǹ tyɩ́, ké yétɔ̂̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ tyɩ́.

3

Yesu ànɛ̂ Nikodɛmɩ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

1 Nsyifunɔ sɔkɔ, yɛ̃́ntɛ̃̂ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nikodɛmɩnɛ. À
sɔ̃̀ mɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú sɔkɔ.
2 Sõ yɔ́ lékɑ̂̃hnɛ, à kyɩ wil Yesu tyɩ́, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ kwɔ́-ò ɗɩ̃́,
gbɩ̃̌l tyi nónó-á ǹmɔ n pɩ yɔ̀, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sɛ̃́nknɔlɛ nɛ
n pɩ n pi, nɛ́ Liyel náh mɛ tɛ̃̀nɛ. Képah-á, páh pɩ̃ nɛ ǹmɔ-á
kwɔ́-òlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ.
3 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á
tyɩ́, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃́rɩ́ wɛ n pi, nɛ́ tɛ̃ náh tɔ̃ dubi
késɑ̃́nnɛ.»

[†] **2:17** 2.17 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

4 Képah sɔkɔ, Nikodɛmɩ nɛ, ǹtɛ névi wàhnmɔntɛnɔ náh,
sɔ̃ se képah kɩ fɛ̃ pɩ nɩ? À se kɩ fɛ̃ ǹ syɩ de ǹ yṹ fɔkɔ sɔkɔ,
kɩ tɔ̃ dubi kɛ ní-òlɛ nɩ?
5 Yesu mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á
tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, nɛ́ tɛ̃ náh tɔ̃
dubi ni, ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ.
6 Névi nɛ̂-à dubi névi tyí, névi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à dubi
Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, Liyel Mirki n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
7 Káh n yɛ kè á gbɛ̃̀n du, máh sɔ̃npɩlɛ yo á tyí nɛ, yáh yĩnɛ
yé tɔ̃ n dubi késɛ̃́nnɛ.
8 Ńyãh-à yɛ̃́hkí dyɔ, nɛ́npɔ́ ye kè n nɛ n pɩ n yuku. Á kɩ
ké pínɔ́ yĩ́nɛ n nohnɩ, tɛ́ á náh n pĩ n pi ńyãh sɔkɔ-á kè wil,
ànɛ̂ kăh n yuku ńyãh. Névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ̃
tɔ tyí n nɛ n mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ.»
9 Wăh yo sɛ̃, Nikodɛmɩ tɔ̃ nɛ, sɔ̃ se képah kɩ fɛ̃ pɩ nɩ?
10 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔlɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò ǹgbɛ̃nɛ
Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ á náh képahlɛ n pnɛ nɩ?
11 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí nɛ, áyáh nɛ̂nɛ n
pnɛ, képah tyí-á à n nɛ n yo. Áyáh nɛ̂ wɛ, à n pɩ képah
tyí yónwàhpulɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sélɛ n fɛ̃ n syi.
12 Mâh sétáh yõ tyilɛ n yo yé tyí tɛ́ yé náh mɛ sɛ̃ sé yõ,
mâh pɔ yĩ̂nyõ tyilɛ n yo yé tyí, yé kɩ pyě fɛ̃ sɛ̃ sépi yõ sɔ̃?
13 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh dɔkɔ kyɩ yah yĩ̂nyõ sɔkɔ, à wil Névi Pídĩ́
tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ à tiki pɔ.
14 Sɔ̃-á lésõ Moyisi wahy kètò pɩ yésãhrɩlɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ,* à
dɔkɔ mɔ sah dahnɩ yõ, Névi Pídĩ́ tɔ yĩnɛ à dɔkɔ mɔ sɛ̃ntɛ̃nɛ.
15 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹ yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
16 Yah, kèkõyɔ̃́ névye tyí ye kah nɔ Liyel tyí, képah ye à ǹ
Pi núkúní tɛkɩ mɔ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyí káh yɩkɩ,
ǹtɛ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
17 Liyel tɛ̃ wɔ náh ǹ Pídĩ́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ nɛ, à pɔ
lékàhlɛ névye kõ pé tyípêl yĩnnɛ dɛ́! À ye à tɛkɩ mɔ nɛ,
kèkõyɔ̃́ névye pwáhnmɔnɔ wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
18 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ n tuke n pi. Ǹtɛ nɛ̂-à
yahle sɛ̃nɔ́lɛ ǹmɔ yõ, tukey syɩkɩ tɛ tɛ̃ yõ, wăh sɔ̃npí yahle
sɛ̃nɔ́lɛ Liyel Pi núkúní yõ.
19 Tukey mɛ̀ wɛ yɔ̀: Kyòo ye pɔ kèkõyɔ̃́, tɛ́ névye tyípínɔ́-á
pɩ tyítúkúnìnɛ sɛ̃, fɛ̃ntṹ tyí nɔ kal pé tyí kyòolɛ.
20 Névi nɛ̂-à tyítúkúnìnɛ n pɩ, kyòo tyí náh n nɔ tɛ̃ tyí
gbógbó. Tɛ̃ n pĩ nɛ páh kɩ pɔ kyòo yah, pé tyítúkúnì pínɔ́-á

* 3:14 3.14 - Yah n tɛ Yɛ̃́hnɔ́ 21.4-9.

kɩ wil mɔ kwèyy. Képah ye, à náh n pɔ kyòo yah sɔkɔ.
21 Ǹtɛ névi nɛ̂-à gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, ǹmɔ n pɔ kyòo yah sɔkɔ.
À n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no pé tyípínɔ́ wɛ pnɛ́yy sépi nónó-á
mɛ n pɩ Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.»

Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

22 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pɔ tɛ̃ yah Nsyude
gbɛ̃nyah sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ.
23 Tɛ́ ni-á sɔ̃̀ mɛ dò Yɛno kwil sɔkɔ sɛ̃́, képah ye Nsyɔ̃ tɔ
mó mɛ wèlwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ n pɩ nɛ́npɔ́. Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ
tyí, à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy
Salimi kwillɛ.
24 Légbɩ̃́nɛ, pè náh sɔ̃̀ tɔ̃́nɩ̀ Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ sõ yɔ́lɛ, yékɑ̃̂b yɔ́ de Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂
Nsyifu yɔ́ wrɔ́, pé gblɔ̃́y tɔ̃ n sah dùkù tyí yõ, à yĩnɛ pé
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
26 Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ Nsyɔ̃ nyáh sõ kyɩ yo ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃́, pé kwɔ́-ò ɗɩ̃́, ɗɩ̃́ nɛ̂-á lésõ ǹnɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ,
tɛ́ à ǹ tyílɛ n yo pé tyí kɛ̀; à yah, ǹ tɔ-á mɛ yuku névyelɛ n
wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ no pól-á mɛ pé yah mɔ ǹmɔ tɩ̃̀nnɛ.
27 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Nɛ́ Liyel náh yɩ̃́n-ńsah
nɛ̂nɛ névi kɔ̃, tɛ̃ se kɩ fɛ̃ kè wɛ?
28 Yépi ńtɛ̃ ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ máh lésõ kè yo dal mɔ yé
tyí nɛ ńmɔ náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ ó-á mé pɔ
pí-ńsah ǹ yahlɛ.†
29 Yé yah, nɛ̂ tyí-á sépíllɛ, ǹ pɛ ye. Tɛ́ pɛ mè kɔ́ɗɩ̃́ n mó nɛ
n mɛ pɛ mè tnɔ̂. Kɔ́ɗɩ̃́ mɛ̀-à pɛ mè wɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, kè n pɩ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Sɛ̃́nkɔ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye ńmɔ sɔkɔ. Ń nɩ mɛ vɩ
syɩ ké yɩ̃̀n tyí.
30 Wɑ̃n yĩnɛ kè nɛ n mɔ ǹmɔ yĩn wɩ̃̀lnɔ́ yõ, kwâh mó nɛ n
wilki ńmɔ tyí sɔkɔ.
31 Névi nɛ̂-á n wil yɩ̃̂nyõ, ǹmɔ ye no pól yõ. Tɛ́ névi nɛ̂-á
mɛ sétáh mɛ̀ yõ, sétáh mɛ̀ névi ye ǹnɛ. Sétáh mɛ̀ yõ tyi ó ye
ǹmɔ kɩ fɛ̃ n yɑ̃h dò. Ǹtɛ, nɛ̂-á n wil yɩ̃̂nyõ, ǹmɔ mɛ no pól
yõ.
32 Wǎh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh, sépi tyí ye à n yo n
wah, tɛ́ nɛy náh mɛ ǹ wɛy fɛ̃ syi.
33 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ wɛy fɛ̃ syi, tɛ̃ mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ tɔ́tɔ́ nɛ gbɩ-á
Liyel wɛynɛ.
34 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ, à ǹ Mirkilɛ à kɔ̃ yɩ̃́ɩ̃́. Liyel wɛy
ye à n nɛ n yo.

† **3:28** 3.28 - Yah n tɛ Malaki 3.1.

35 Sú Liyellɛ, ǹ Pídɩ̃́ tyí nɔ ǹ tyí. Képah ye à tyi pól dahbɩ
ǹmɔ gbɔ̏.
36 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Pídɩ̃́ yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Tɛ́ névi
nɛ̂-à yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, tɛ̃ náh kénɛ min wɛ n pi. Liyel pèkè
kɩ mɛ tɛ̃ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.»

4

Yesu ànɛ̂ Samari pi yɔ́lɛ

1-3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú sɔ̏ noh nɛ Yesu-á mɛ tɔ̏
sɑ̃́hpúlɛ n wɛ, mɛ pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ à kal Nsyɔ̃nɛ.
Tɛ́ Yesu ńtɛ̃ náh sɔ̏ n wel n wilki névyelɛ ni sɔkɔ ǹ gblɔ̌y
dɛ́, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú ye sɔ̏ n pɩ ké tɔ̏lɛ. Képah sɔkɔ, Yesu-á pɔ
képah yónó noh gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yal Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ ànɛ̂ ǹ
tɔ̏ sɑ̃́hpúlɛ, à ǹ syɩ n yuku Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
4 Tɛ́ képah wɔ sɔkɔ, à sɔ̏ yɩ̃nɛ à Samari gbɛ̃̌nyah kɔ kah.
5 Wǎh n yuku, à kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ Samari kwil yó sɔkɔ, pè n ye
Sikarlɛ. Kénɛ kwil mɛ Nsyosɛfu swɑ̃h tnɔ̂, nɛ̂-á lésõ ǹ sú
Nsyakɔbɩ à kɔ̃.
6 Tɛ́ Nsyakɔbɩ kwlɛ̀y sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́. Yesu-á wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ tɛ́
kwlɔ, à sɔ̏ mɛ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ kénɛ kwlɛ̀y yõ. Tɛ́ gbɩ̃ sɔ̏ mɛ yɔ̏tah
sírr kénkɔ̃ sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Samari pi yɔ́-á pɔ yɔ dí-ńsah, Yesu mɛ à syah
nɛ à ninɛ pé kɔ̃ pé wɔ.
8 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔ̏ mɛ sɔkɔ yõke yáhndwe-ńsah
kwil nɩyɔ̋.
9 Képah sɔkɔ, Samari pi mɛ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃̏ tɛ́ ǹmɔ
nɛ̂-á Nsyifulɛ, à kɩ pɔ wɔ wɔ ninɛ n ni péwɔ Samari nɛy tyí
nɩ? Kègbɩ tɛ̃ yõ Nsyifunɔ náh ńtyɩ̃́nɔ sɔ̏ n pɩ n soh wɛ̃ tyí
ànɛ̂ Samari tɑ̃nnɛ.
10 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂nɛ névilɛ n
kɔ̃, wâh sɔ̏ mɛ kélɛ n pnɛ, tɛ́ pɩ̃ nɛ́dúkú nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí
yɔ̀, áwɔ ye náhkɩ sɔ̏ ni wɔ wɔ ninɛ ǹ tyí, tɛ́ à náhkɩ ninɛ ǹ
kɔ̃ nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃.»
11 Képah sɔkɔ, pi nɛ pé yɔ̏tɛ̃, kwlɛ̀ndɩ̀kɩ̀ náh mɛ ǹmɔ tyí,
tɛ́ kwlɛ̀y-á mó tɔ̃ mɛ súkúlínɔ́lɛ, à se náhkɩ sɔ̏ wɛ ńyɑ̃h kénɛ
ninɛ nɩ?
12 Ńkɛ̃ pépi náh nɛy Nsyakɔbɩ nɛ̂-á pé kɔ̃ kwlɛ̀y mɛ̀nɛ, tɛ́
ké ni wɔ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ, à tahlɩ ǹ yípɛ̂y tyí, ǹmɔ se kal
Nsyakɔbɩ mɛ̀nɛ nɩ?
13 Yesu mɛ nɛ: «Névi nɛ̂-à kwlɛ̀y mɛ̀ ni wɔ, níkɩ̀ kɩ tɔ̃ pɔ
tɛ̃ tɛ̃.

14 Ǹtɛ ńmɔ-à ninɛ névi nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃-à kè wɔ, níkȉ náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃
n yah n pi póllɛ. Kè kɩ n pɔ n mɔ lègbèr tyɩ́ kɔ̃lɛ tɛ̃ sɔkɔ, kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n kɔ̃.»*

15 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à pé kɔ̃ kénɛ ninɛ, níkȉ
kɔ̃ kè káh tɔ̃ pélɛ n tɛ̃, ànɛ̂ pé káh tɔ̃ pɔ ásɔ̃̂ yɔ tɛ̃ di yĩnnɛ.

16 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ nɛ, à kyɩ ǹ pɛ ye pè pɔ ásɔ̃̂.

17 Képah sɔkɔ, pi nɛ pɛ náh mɛ pé tyɩ́. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á
à yo nɛ pɛ náh mɛ pé tyɩ́.

18 Pɛbɩ nɛ́pȋ̂ kwâl tyɩ́-á à tɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ tyɩ́-á tɔ̃ ǹnɛ
núkúnúkú yɔ̀, gbɩ-á à yo, ǹ pɛ náh ǹnɛ.

19 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, páh kè kyɔmɩ
wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò-á ǹnɛ.

20 Ǹkɛ̃ pépi náh tãn-á Liyellɛ n gbilki ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á
mɛ yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃ yàhàh.† Ǹtɛ pépi Nsyifunɔ wɔlɛ, pépi n nɛ
n yo nɛ, Liyel-á yĩnɛ à nɛ n gbilki ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ
Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pi tyɩ́ nɛ: «Sɛ̃ ń yɔ̃. Sɔ̃ yɔ́ mɛ n
pi, nɛy náh tɔ̃ pɔ Sú Liyel gbilki n pi yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃, képah náh
pɩ, Yerusalɛmɩ ńtɛ̃ sɔkɔ.

22 Yépi Samari tãnnɛ, yě Liyellɛ n gbilki tɛ́ yé náh ǹnɛ n
pnɛ. Ǹtɛ ápi Nsyifunɔ tyɩ́ ye Liyel syɔ̃ à pwáhnmɔnɔlɛ n kɔ̃.
Képah ye á ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ ǹnɛ gbilki.

23 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀.
Képah sɔkɔ ye Sú Liyel gbílkɩ́pú kègblɔ kɩ ǹnɛ n gbilki ǹ
Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃. Gbílkɩ́nɔ́ mɛ̀ dùkù pɩ́pú
névye ye Sú Liyel n nɛ n yah n kɔ̃.

24 Liyellɛ, Mirki ye ǹnɛ. Képah ye, nónó-á ǹnɛ n gbilki, pè
yĩnɛ pè ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃.»

25 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ, páh pĩ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-á kɩ n pɔ n pi, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ. Ǹmɔ-à
pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, wǎh kɩ pɔ tyi pól dùkù yo wah pé tyɩ́.

26 Yesu mɛ nɛ: «Ǹmɔ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yo n mɔ á tyɩ́ yɔ̀.»

27 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pé syɩ pɔ de.
Tɛ́ pǎh pɔ à wɛ à mɛ n yãh ànɛ̂ pilɛ sɛ̃́, kè pé gbɑ̃̀n du.‡ Ǹtɛ
pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah
n kɔ̃ pi mɛ̀ tyɩ́, képah náh pɩ, tir nɛ̂ se à n yo ǹ tyɩ́ nɩ?

28 Képah tɛ̃nɛ, pi ǹ ni pĩ́n sah nɛ́npɔ́, tɛ́ to kyɩ kwil nɩyɔ̃́,
à kyɩ tyah n yo no tyɩ́ nɛ,

* **4:14** 4.14 - Yah n tɛ Nsyeremi 2.13. † **4:20** 4.20 - Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ yahle pɩ́nsòhnɔ́lɛ Samari tãnnɛ, képah ye Samari tãn kɔ̃ pè mɛ kyɩ pé Liyel ní-ńsah gbô mɔ sah gbòpɔlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, nɛ̂-á pè n ye Karisimnɛ. ‡ **4:27** 4.27 - Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ pɩ kwɔ́púlɛ, pè náh sêlɛ n tĩnki wàh mɛ ǹ gblɔ̌y; ké dú dɔkɔ kàh pɩ Samari nɛynɛ.

29 pè pɔ nɛ n yah dɪ̃́ yɔ́lɛ, à péwɔ tyɪ́pɪ́nɪ̀ pól yo pé tyɪ́ lɛ́!
Ǹmɔ káh kɪ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́?

30 Képah sɔkɔ, névye mɛ wil kwil nɪyɔ̃́ mɛ n yuku Yesu
tnɔ̂.

31 Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, kwɔ́-ò
dɪ̃́, à yɔ̃ke yɔ̃ kɛ̀!

32 Ǹtɛ Yesu mɛ pè syah nɛ, yɔ̃ke yɔ́-á mɛ péwɔ tyɪ́ yɔ̃ yɔ̃
tɛ̃̀nɛ, nɛ̂-à pépi náh kélɛ n pnɛ.

33 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹnî
se kɪ mɛ pɔ yɔ̃kelɛ à kɔ̃ nɪ?

34 À mɛ yo pé tyɪ́ nɛ: «Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńmɔlɛ, wǎh mɛ
nɛ̂ tyɪ́, képah pɪ́nɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ pɪ́ntɛnɔ ye pɪ ńmɔ yɔ̃kelɛ.

35 Yépi náh ńkɛ̃́nɛ nɛ n yo nɛ, ńwɔ̃̀ló ńyɑ̃́h-á tɔ̃ wũ tɛ́
sèmukɔ tɔkɔ gbɪ̃́ kɪ nɔ di? Ǹtɛ ńmɔ wɔ kɪ yo yé tyɪ́ nɛ, yé
yé yey yɔ̃ n yah sèmukɔlɛ kòntɛ̃̀nɔ́lɛ swɑ̃h sɔkɔ, tɔkɔ tɔkɔ
tɛ̃̀nɛ.

36 Névi nɛ̂-à mɛ sèmukɔlɛ n tɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ pɪ́nɔ́ lédyáhnɪ́ mɛ
tɛ ǹ tyɪ́; sèmukɔ pɔ́rɪ́ nɛ̂-á à n tuke n mɔ, névye ye nónó-á
kɪ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ n pi. Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-á mɔ sélɛ, ànɛ̂
névi nɛ̂-á sè tɔkɔ, pé pól kɪ nɪ̀vɪ̀nɪ̀ pɪ wɛ̃ tyɪ́.

37 Képah n wɛ̃kɪ nɛ, gbɪ-á sèmɪ̀rkɪ̀ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃̂:
‹Ǹnî kɪ sèmukɔ mɔ, tɛ́ ǹnî kɪ sè tɔkɔ.›

38 Yépi náh swɑ̃h nɛ̂ tɔ̃, ńmɔ yé tɛkɪ mɔ nɛ, yé kyɪ képah
sèmukɔ tɔkɔ. Nósyɔ́ ye tɔ̃̀ pɪ ké sɔkɔ, yépi kɔ̃ yé pɔ wɛ de
pé tɔ̃̀ pɪ́nɔ́ yén sɔ̃̀.»

39 Tɛ́ pi mɛ̀-á sɔ̃̀ wɛy nɛ̂ yo nɛ, dɪ̃́ mɛ̀-á péwɔ tyɪ́pɪ́nɪ̀ pól yo
pé tyɪ́, képah yɪ̃nnɛ Samari tɑ̃n náhnáh sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yɔ̃ kwil
mɛ̀ sɔkɔ.

40 Képah ye Samari tɑ̃n nɔ́pi-á kyɪ Yesu tyɪ́, pè à ni nɛ à
wũ pé tyɪ́. Yesu mɛ wũ nɛ́npɔ́ à sèpɪ̃̀n nɪ́nɪ̀ pɪ.

41 Képah tɛ̃̀nɛ, névye náhnáh tɔ̃ sɛ̃ Yesu yɔ̃ wǎh wɛlɔ nónó
yo pè noh sépi yɪ̃nnɛ.

42 Tɛ́ mɛ tyah n yo pi mɛ̀ tyɪ́ nɛ, ǹmɔ yóré ó yɪ̃n náh tɔ̃
pépi sɛ̃ Yesu yɔ̃ dɛ́! Ńkɛ̃̂ pépi ńtɛ̃ tɔ-á ǹ wɛy wɛ noh nɪ́kɪ́lɛ,
tɛ́ pɪ̃ nɛ kègbɪ tɛ̃̀ yɔ̃, ǹmɔ-á ńtyɪ̃́nɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pwáhnmɔ-òlɛ.

Nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ pɪ̂dɪ̃́ dɛ́nmɔnɔlɛ

43 Yesu-á sèpɪ̃̀n nɪ́nɪ̀ nɔ́pi pɪ tɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile
gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.

44 Tɛ́ à mó tɔ̃ lésɔ̃ kè yo nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɪ́nyo-ò náh n tɛ̃
plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ.

45 Ǹtɛ Kalile tãn tɔ-á lésõ kyɩ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh
sɔkɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ Yesu tyɩ́pɩ́nɔ́ wɛ sɛ̃, képah ye wǎh
pɔ pɔ pé gbɛ̆nyah sɔkɔ, pè mɛ à tɔ̃ sah tɛ̃.
46 Képah sɔkɔ, Yesu sɔkɔ kénɛ gbɛ̆nyah kwil mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á
pè n ye Kanalɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye lésõ à ni vi mɔ pɩ ɗɩ̀vɛ̃nɛ. Tɛ́
nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́ yɔ́ tyɩ́ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ.
Ǹ pɩ́ɗɩ́ náh lésõ mɛ lènɔlɛ.
47 Wǎh pɔ noh nɛ, Yesu-á mɛ wil Nsyude gbɛ̆nyah sɔkɔ
à pɔ Kalile sɔkɔ, à mɛ ǹ nyáh sõ kyɩ à ni nɛ, à tiki pɔ
Kapɛrnayumi sɔkɔ, à pɔ pé pɩ́ɗɩ́ dɛ mɔ pé kɔ̃; wǎh mɛ n
tyah kúnɔ́lɛ.
48 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pè se yɔ́ kɩ fɛ̃ sɛ̃ yah péwɔ yõ; nɛ́
gbɩ̆l ànɛ̂ gbɛ̆ndùnɩ̀ tyi náh pɩ pè wɛ nɩ?
49 Ǹtɛ ɗɩ́ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, à tiki pɔ súú péwɔ
tɩ̃̀nnɛ pé dɩ́pɩ́r káh pɔ ku.
50 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ ǹ tɩ̃̀nnɛ,
ǹ pɩ́ɗɩ́-á dɛ. Ɗɩ́ mɛ sɛ̃ ǹ wɛy mɛ̀ yõ, tɛ́ ǹ syɩ.
51 Wǎh mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ, ǹ tɔ̃̀npɩbɩ pɔ à yohnɩ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ,
ǹ pɩ́ɗɩ́-á dɛ.
52 À mɛ pè piki yah nɛ, gbɩ̃́ nɛ̂ se fàhfàh de ǹ tyɩ́ nɩ? Pè
mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ńnɩ́nɩ́ gbɩ̃̀ntɔ̃ pɔ̃ sɔkɔ-á wɩ́lvyɑ̃́hnɩ̀ à fin mɔ.
53 Képah sɔkɔ, dɩ́pɩ́r sú kè kyɔmɩ wɛ nɛ légbɩ̃́ mɛ̀-ó sɔkɔ-á
Yesu yo pé tyɩ́ nɛ, pé nɛ n yuku, pé pɩ́ɗɩ́-á dɛ. À tɔkɔ légbɩ̃́
tyɩ́, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól sɛ̃ Yesu yõ.
54 Tɛ́ Yesu-á wil Nsyude gbɛ̆nyah sɔkɔ, à pɔ Kalile gbɛ̆nyah
sɔkɔ, képah ye à pɩ gbɩ̆l ní-òlɛ.

5

Sèkùkù ɗɩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Tyi nɔ́pi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ syáh yɔ́-á pɔ n syah
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, Yesu dɔkɔ yuku nɛ́npɔ́.
2 Tɛ́ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, pɛ́kɩ̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɩ̃̀nsàhnɔ́lɛ ninɛ
ké sɔkɔ ké kwil dé-ńsah yɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pè n ye Képyɛ́nɩ̀ dé-
ńsahlɛ. Pè kénɛ pɛ́kɩ̀lɛ n ye Bɛtɩsatalɛ Yebre wɛy sɔkɔ.
Kènkɑ̃̀lnɔ́ kwlɔ́ sɔ̃̀ mɛ pɩ́nɔ́lɛ ké gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
3 Yámpú náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ kènkɑ̃̀l nɔ́pi sɔ̃̀. Yɩ̃́tũbi
sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névyelɛ, à tahlɩ sèkukubi tyɩ́. [Pè
sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ni dúkúrɩ́nmɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃.
4 Yé náh wɛ di, yɩ̃́nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ n de n pɔ ni
mɛ̀ sɔkɔ, ǹ kélɛ n dukuri n mɔ, tɛ́ yɔ́nwó nɛ̂ ǹgbò-à de ni
mɛ̀ sɔkɔ, ǹ yam-à sɔ̃́ mɛ dùkù nɛ̂nɛ, à n dɛ.]

5 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, ɗí yɔ́ lésõ mɛ sèkùkùlɛ pópó ye yõgbãm pɔ́ kwǎrtɔ̃nɔ.
6 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, tɛ́ pĩ nɛ ǹ sɛ̃́ntɛ̃̀nɔ́ di-á mo nɛ́npɔ́, à à piki
yah nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé dɛ nɩ?
7 Sèkùkù ɗí mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ni-à tyah n dukuri n mɔ gbĩ́
nɛ̂nɛ, nɛy náh n wɛ à pélɛ n yohnɩ n mɔ pé n wɛ n de ké
sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃̀-à pópó nɛ pé wɛ n de, ǹnî pé dyàh tɛ̃ n de.
8 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ
nɛ n kɔ.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗí núkú dɛ. À mɛ yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ à
n kɔ.
Tɛ́ lésõ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòhlɛ.
10 Képah sɔkɔ, ɗí nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm à
syah nɛ ńkɛ̃́, mɩ mɩ yòh-á kwɛynɛ. À náh yĩnɛ à ǹ sɛ̃ sɛ̃
kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
11 Ǹtɛ ɗí mɛ pè syah nɛ, nɛ̂-á dɛ mɔ pélɛ, ǹmɔ-á yo pé tyí
nɛ, pé pé sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
12 Pè mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ se yo ǹ tyí nɛ, à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh
tɔkɔ nɛ n kɔ nɩ?
13 Légbĩ́nɛ, Yesu mó tɔ̃ sɔ̃̀ yal tɛ ɗí mè tnɔ̂, à de tɔ́wû sɔkɔ
nɛ́npɔ́. Tɛ́ ɗí nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu dɛ mɔ, kénɛ ɗí náh sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ.
14 Képah náh, Yesu pɔ à wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ nɛ,
à yah, wǎh dɛ́nmɔnɔ wɛ yɔ̀, à káh tɔ̃ tyípɛ̂llɛ n pɩ, tir yɔ́ kɔ̃
kè pɔ à nɔ nɛ̂-á kal ńyɔlɛ dɛ́!
15 Képah tɛ̃̀nɛ, ɗí kyɩ ké yah yo Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm syah nɛ,
Yesu-á sɔ̃̀ dɛ mɔ pélɛ.
16 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃,
wǎh sɔ̃́npílɛ dɛ́nmɔnɔ pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ.*
17 Yesu mɛ nɛ, péwɔ Sú Liyel-á mɛ tɔ̃̀ sɔkɔ kṹmm, péwɔ
tɔ́-á mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ.
18 Yesu-á képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tɔ̃ lékàhlɛ ǹnɛ n
gbah n kɔ̃, à ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ nɛ wǎh mɛ mɩ
mɩ yòh dɛ̂llɛ n pɩ. À wil képah sɔkɔ, wǎh tɔ̃ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́,
pé Sú tɔ́tɔ́-á Liyellɛ, à ǹ gblɔ̃́ynɛ n pɩ núkúlɛ ǹnɛ.

Tyi nónó-á yo Liyel Píɗí tyí sɔkɔ

19 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Kègbɩgbɩ tɛ̃̀
yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, Píɗí náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ǹ yah
yĩ́ĩnɛ, nɛ́ à náh ké pínɔ́ wɛ yah Sú Liyel tyí. Sú Liyel-á nɛ̂nɛ
n pɩ, sɛ̃́nkɔ̃ ye Píɗí tɔ n nɛ n pɩ.

* **5:16** 5.16 - Yáh wɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, pépi tɛ̃̀ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ.

20 Pɩ́dɩ̃́ tyɩ́ nɔ Sú Liyel tyɩ́. Képah ye, wàh tyi nónó póllɛ n
pɩ, ǎ sé pɩ́nɔ́lɛ ǹnɛ n wɛ̃kɩ. Tɛ́ wǎh tyi nónónɛ à wɛ̃kɩ, à kɩ
tɔ̃ pɔ sé lékan pɩ́nɔ́lɛ à wɛ̃kɩ n pi, nónó-á kɩ yé gbɛ̏n du.
21 Sɔ̃́-á Sú Liyel lékyɩ̂lɛ n yilki n mɔ, à minnɛ pélɛ n kɔ̃,
sɛ̃́ntɛ̃ ó ye névi nɛ̂-à Pɩ́dɩ̃́ dyɔ, ǎ minnɛ tɛ̃ kɔ̃.
22-23 Sú Liyel mɛ ké tyɩ́ nɛ, no pól gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ n sah Pɩ́dɩ̃́ yɔ̃,
sɔ̃́-á pè kélɛ n sah ǹmɔ yɔ̃. Képah ye, à náh ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ
n tuke. Ȁ ye no pól tukey tyɩ́ dahbɩ ǹ gbɔ̏. Tɛ́ névi nɛ̂-
à gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ n sàh-ǹkɛ̃́nɛ ǹmɔ yɔ̃, ǹ tɛkɩ́nmɔ-ò Liyel ye tɛ̃
yahle gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ.
24 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névi nɛ̂-à ń wɛy
noh, tɛ́ sɛ̃ ń tɛkɩ́nmɔ-ò yɔ̃, tɛ̃-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Ȁ náh n
tuke n pi. Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.†
25 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyɩ́, gbɩ̃ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á
mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye névye nónó-á mɛ
kúnɔ́lɛ Liyel tyɩ́ tɩ̏nnɛ, pè kɩ ńmɔ yɩ̃́npɔ̃́ noh, ńmɔ nɛ̂-á Liyel
Pɩ́dɩ̃́nɛ. Tɛ́ nónó-à kè noh, pè kɩ min wɛ.
26 Sɔ̃́-á Sú Liyellɛ min nɛ́tɛ̃́nɛ, sɛ̃́ ye ńmɔ nɛ̂-á ǹ Pɩ́dɩ̃́nɛ, à
ńmɔ tɔ kɔ̃ mé pɩ min nɛ́tɛ̃́nɛ.
27 Tɛ́ máh pɩ Névi Pɩ́dɩ̃́nɛ sɛ̃́, à tukey tùkènɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ń
kɔ̃.
28 Ǹtɛ yé káh n yɛ tyi nɔ́pi yé gbɛ̏n du. Gbɩ̃ yɔ́ mɛ n pi,
lékyɩ̂ pól kɩ ń yɩ̃́npɔ̃́ noh,
29 tɛ́ kɩ yuku. Képah sɔkɔ, nónó-á tyɩ́péplɔ pɩ, pépi kɩ yuku
tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ yɩ̃nnɛ. Tɛ́ nónó-á mó tyɩ́pêl pɩ, pépi wɔ kɩ
yuku fɔ̃h yɩ̃nnɛ.
30 Ńmɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ń yah yɩ̃́ɩ̃nɛ. Ń Sú Liyel-à
yo sɔ̃́ ń tyɩ́, sɛ̃́ ye mè n nɛ n kãm wɛynɛ tukey sɔkɔ. Mé náh
mɛ ń gblɔ̌y nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tyi pɩ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Sú Liyel nɛ̂-á
tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyɩ́, képah ye mè n nɛ n pɩ. Képah
ye, ń wɛy kȁmnɔ́ n pɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃.
31 Ńmɔ-à kɩ nɛ̂ n yo ń gblɔ̌y tyɩ́lɛ, nɛ̂ kɩ sɛ̃ ń tyɩ́yɔ́nɔ́ yɔ̃?
32 Ǹtɛ nɛ́káhkɩ́ ye n yo n wah ń tyɩ́lɛ, tɛ́ mé pɩ̃ nɛ tyi nónó-á
à n yo ńmɔ tyɩ́ sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
33 Yáh névye nónó tɔ̃ Nsyɔ̃ tyɩ́ ńmɔ tyɩ́ sɔkɔ, tɛ́ à tyi nónó
yo, gblɔ ye sélɛ.
34 Ǹtɛ mé se yɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, névi tɛ̃ wɔ ń dùkùlɛ n
yo? Yé pwáhnmɔnɔ wɛ yɩ̃n ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo yé tyɩ́.

† **5:24** 5.24 - Wɛy nɛ̂-á Yesu yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́: «Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.» Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, tyɩ́pêl-á yɩ́kɩ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́, kũ-á kélɛ Liyel tyɩ́ tɩ̏nnɛ. Ǹtɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́lɛ, tyɛ́-ńkɛ̃́ min tyàhnɔ́-á kélɛ Liyel tyɩ́ tɩ̏nnɛ.

35 Nsyɔ̃ lésõ pɩ kyòolɛ fɔ̀tnɔ̀ tũ̀nsàhnɔ́ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Tɛ́ kè yé
dyɔ, yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ ǹ kyòo sɔkɔ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ.
36 Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, Sú Liyel-á tã̀n nónó dahbɩ ń gbɔ̃̀ ń kɔ̃ mé
n pɩ, sépi ńtɛ̃ mɛ ń dùkùlɛ n wɛ̃kɩ n wah n kal Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo
ń tyɩ́ sɔkɔ. Kénɛ tã̀n nɔ́pi pɩ́nɔ́ ye n wɛ̃kɩ nɛ, Sú Liyel-á tɛkɩ
mɔ ńnɛ.
37 Tɛ́ à wil képah tyɩ́ sɔkɔ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹ tɔ
ń tyɩ́ yo wah. Ǹtɛ yé náh ǹ wɛlɔ noh yah póllɛ, yé náh se tɔ̃
à wɛ yah yɩ̃́nɛ.
38 Ǹ wɛy náh mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Yé náh wɛ wǎh ńmɔ
tɛkɩ mɔ, yé yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ń yõ di?
39 Yè n nɛ mɛ n sõ nɛ, yáh kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y kàrnɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ kélɛ n kar fɩ́rfɩ́r. Ǹtɛ képah ye mó tɔ̃
yo wah tɔ́tɔ́ ńmɔ tyɩ́lɛ.
40 Tɛ́ yé náh mó tɔ̃ mɛ ké tyɩ́ nɛ, yé pɔ ńmɔ tyɩ́, yé pɔ
tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.
41 Mé náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n gbilki.
42 Mé yé dùkùlɛ n pnɛ. Liyel tyɩ́ náh nɔ yé tyɩ́.
43 Ń Sú Liyel yĩn yõ ye mé pɔ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃ plɛ. Ǹtɛ ǹnɩ̂
yɔ́-à núkú pɔ ǹ yah yɩ̃́ɩ̃nɛ yɔ̀, yé kɩ ǹmɔ tɛ̃ plɛ.
44 Yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ sɔ̃́, yépi nónó-á mɛ ké tyɩ́ nɛ yé wɛ̃nɛ n
gbilki, tɛ́ yahle gbɩ́lkɩ́nɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ, nɛ̂-á n wɛ Liyel núkúnɩ́
ó tyɩ́?
45 Yé káh nɛ mɛ n sõ nɛ, ńmɔ-á kɩ kyɩ yé kɔ̃ n pi lékàhlɛ
Sú Liyel yah sɔkɔ dɛ́! Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ Moyisi nɛ̂ yõ, ǹmɔ
ye kɩ kyɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
46 Ńmɔ tyɩ́ mɛ Moyisi wãrkɩ sah ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ. Gbɩ-à yé
sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ yõ, yé náhkɩ mɛ sɛ̃ ńmɔ tɔ yõ.
47 Ǹtɛ yé náh fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ tyi wã́rkɩ́nsàhnɔ́ yõ, sɔ̃́ mɛ
yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ńmɔ wɛlɔ yõ wɛ́?»

6

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu sɔkɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. Pè tɔ̃ sɔ̃̀
kélɛ n ye Tiberiyadɩ yɔ́-ǹgbɛ̃nɛ.
2 Tɛ́ Yesu-á gbǐl nónó pɩ sɔkɔ à yámpú nónó dɛ mɔ tɔ́wû
wɛ, sépi yĩnnɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ dɔkɔ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀
sã́hpúlɛ.
4 Légbɩ̃́nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ de n tɛ.

5 Tɛ́ Yesu-á ǹ yah yɔ̃ yah, à tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè mɛ n pi ǹ
tnɔ̂. Képah tɛ̃̀nɛ, à Filipi piki yah nɛ, pé se kɩ wɛ ńyẫh yõke
dwe dwe tɛ̃̀nɛ kɩ tɔ́wû mɛ̀ kɔ̃ pè kɩ yɔ̃ nɩ?
6 Ǹtɛ fyẫ̀hnyahnɔ́ ye sɔ̃̀ Yesu n fyẫh n yah Filipi fɔkɔlɛ.
Ǹkɛ̃́, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ pɩ n pi, à sɔ̃̀ kè pĩ̀ tɛ.
7 Wǎh yo sɛ̃́, Filipi mɛ à syah nɛ, deniye pɔ́ plɔ́* lègbẫm
(200) fyé búrn dwénɔ́lɛ, kàh sɔ̃́ yĩ̀ki tyĩ́ĩ̀ tyĩ́ĩ̀, kè náh n yĩ̀nɛ
n pi pélɛ.
8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sẫ́hpú sɔkɔ nɛ̂-á Simo-Pyɛrɩ gbɛ̃̀ndĩ̏
Andrelɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ,
9 búrn† plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nɩ́nɔ́-á mɛ dĩ̏npir yɔ́ tyí
ásɔ̃̂. Ǹtɛ sépi se kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ nɛ́kwĩ́nkí nɔ́pi dùkù tyí nɩ?
10 Légbĩ́nɛ fîlkì sɔ̃̀ mɛ dò nɛ́npɔ́. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo
pé tyí nɛ pè no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. Díbí nɛ́pĩ̂ kèyõ nɩ́nɔ́
kyɛgbẫm (5 000) kénkɔ̃ ye sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ nɛ́npɔ́.
11 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ búrn nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí,
tɛ́ sè dibi névye tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Wǎh yɛ̃́nkyɔ tɔ
tɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃ ó ye tɔ̃ à pɩ, tɛ́ sè dibi no kɔ̃, pé pól wɛ pǎh sɔ̃̀
mɛ ké tyí sɔ̃́.
12 Pǎh yõ tɔ̃ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sẫ́hpú tyí nɛ, pè sé
tɛ́lɔ́ tuke n mɔ, pè káh n yɛ kèyǎh ńtɛ̃ pɔ n yɩkɩ.
13 Búrn plɔ́ kwlɔ́ táhnkwlɔnsàhnɔ́ nɛ̂ túkù-á sɔ̃̀ mɛ wũ tɛ̃,
pè mɛ sè kwel mɔ, tɔkɔnɩ gbɔ̃ninɔ́ yĩ́ĩ́nɛ.
14 Névye-á Yesu gbǐl pínɔ́ wɛ sɛ̃́, pè nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-
ò nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩ̀nɛ à pɔ kèkõyɔ̃́, ǹmɔ ye dĩ́ mɛ̀nɛ tótɔ́.»
15 Képah sɔkɔ, Yesu pĩ̀ nɛ pǎh kɩ pɔ nɛ, páh péwɔlɛ n tɛ̃ n
kẫhlɩ n pɩ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à sɔkɔ yɔ̃lɩ yõ ǹ
gblɔ̌y núkúnínɛ.

Yesu kɔ́lɔ́lɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃̀tah

16 Tɛ́ ńvĩ́ lísyi-á pɔ nɔ, Yesu tɔ̃̀ sẫ́hpú tiki yuku yɔ-ǹgbɛ̃
vyẫh yah,
17 à kyɩ de krótókè yɔ́ sɔkɔ, à tyah n yuku yɔ́nkahnɩnɛ,
Kapɛrnayumi kwil tĩ̂nnɛ. Lékẫh sɔ̃̀ mɛ mɔ tɛ, tɛ́ Yesu náh
tɔ̃́nì sɔ̃̀ mɛ pɔ pé tnɔ̂.
18 Ǹtɛ yẫ́hpékè yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kõ mɛ ninɛ n fũ n dɔkɔ.

---

* **6:7** 6.7 - Deniyelɛ, pɔ́ yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ. Képah pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbĩ̏yĩ̏kĩ̏ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. † **6:9** 6.9 - Sèmukɔ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ dɛ́npéfàhkìlɛ pè n ye wɔrsɩlɛ, képah mi ye sɔ̃̀ pè mɩ búrn mɛ̀nɛ.

[19] Képah sɔkɔ, pǎh krótókè to kyɩ yĩni tɛ̃ kɩ́lónɔ́ kwlɔ́ kénkɔ̃
tyɩ́, pè Yesu wɛ à mɛ n kɔ n pi yɔ yɔ̃̀tah pé krótókè tɩ̃̀nnɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, tɩ́kɩ́ pè tɛ̃.
[20] Ǹtɛ Yesu mɛ yo mɔ pé tyɩ́ nɛ: «Ńmɔ ye, yé káh tɩ́kɩ́ pɩ.»
[21] Képah sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé à twah krótókè sɔkɔ,
tɛ́ kè núkú yĩni tɛ̃ yɔ́ngbalɩ tyɩ́, ńyãh-á sɔ̃̀ pè n yuku.

Yesu ye yõkelɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

[22] Képah sɔkɔ, ďĩndallɛ tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ pé ńnɩ́nɩ́ mɛ́-ńsah,
pè kè kyɔmɩ wɛ nɛ krótókè núkú ó-á ńnɩ́nɩ́nɛ mɛ. Ǹtɛ Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ó-á sɔ̃̀ de ké sɔkɔ à sɔkɔ, Yesu tɔ náh sɔkɔ pélɛ.
[23] Tɛ́ krótónè yɩ́syɔ́ mó mɛ wil Tiberiyadɩ kwil sɔkɔ, mɛ
pɔ n de ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõke tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel
tyɩ́, tɛ́ kélɛ tɔ́wû mɛ̀ kɔ̃ pè yõ.
[24] Ǹtɛ tɔ́wû-á pɔ pĩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ nɛ Yesu náh mɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ
náh mɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè núkú de krótónè sɔkɔ, à sɔkɔ Yesu
yáhnkɔ̃-ńsah Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ.
[25] Képah sɔkɔ, pǎh kyɩ à wɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, pè à syah
nɛ, kwɔ́-ò ďɩ̃́, gbɩ̃́ nɛ̂ se à pɔ ásɔ̃̂ nɩ?
[26] Ǹtɛ Yesu mɛ pè syah nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo
yé tyɩ́ nɛ, yáh gbɩ̌l tyi nónó wɛ, sépi-á nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, képah
yĩn náh yé n yah n kɔ̃ ńnɛ dɛ́! Yõke nɛ̂-á yé wɛ yõ tɔ̃, képah
yĩn ye yé n yah n kɔ̃ ńmɔlɛ.
[27] Yé káh tɔ̃̀lɛ n pɩ yõke yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ n yɩkɩ n pi. Yé tɔ̃̀lɛ
n pɩ yõke yĩnnɛ nɛ̂-á kɩ n tɛ̃ n pi kɩ̃́mm, tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ
n kɔ̃. Névi Pɩ́ďɩ̃́ ye kɩ yé kɔ̃ n pi kénɛ yõkelɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Sú
Liyel kè wɛ̃kɩ nɛ páh pé tɔ̃́rɩ́lɛ à kɔ̃.»
[28] Képah tɛ̃̀nɛ, pè à piki yah nɛ, tyi nónó se pé yĩnɛ pé pɩ,
pé mó Liyel tɔ̃̀ wɛ pɩ nɩ?
[29] Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel-á nɛ̂ tɛkɩ mɔ,‡ yáh kɩ sɛ̃
ǹmɔ yõ, képah ye Liyel tɔ̃̀lɛ.»
[30] Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, gbɩ̌l tir nɛ̂ se ǹmɔ kɩ pɩ pé wɛ̃kɩ, pé
kɔ̃ pé sɛ̃ ǹ yõ nɩ? Tir nɛ̂ se à kɩ pɩ nɩ?
[31] Pépi náh tãn-á yõke yõ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye
mânnɛ,§ à yĩnɛ sɔ̃́-á kè wãrkɩ sah nɛ:
«À ye yõkelɛ pè kɔ̃ pè yõ nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ.»*

‡ **6:29** 6.29 - Yesu-á nɛ Liyel-á nɛ páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ, ǹ gblɔ̌y ye à n ye. § **6:31** 6.31 - Mânnɛ, yɩ́pɔ́rɩ́ pérpér yɔ́ ye kélɛ lésõ Liyel n tiki n mɔ Yisrayel tãnnɛ n kɔ̃ pè n pɩ yõkelɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ pè mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́ɓɛ́y 16.
* **6:31** 6.31 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.24.

32 Ǹtɛ Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ,
Moyisi náh kɔ̃ yélɛ yõke mɛ̀nɛ nɛ̂-á wil yȋnyõ dɛ́, ń Sú Liyel
ye n kɔ̃ yélɛ yõke gbɩlɛ, nɛ̂-á n wil yȋnyõ.
33 Kénɛ yõke nɛ̂-á Liyel n kɔ̃ nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ, képah
ye minnɛ kèkõyɔ̃́ névyelɛ n kɔ̃.»

34 Képah sɔkɔ, pè nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à yõke[†] mɛ̀nɛ pélɛ n kɔ̃
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ kɛ̀.

35 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Ń́mɔ ye yõke mɛ̀nɛ,
nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí tɛ́ sɛ̃ ń yõ, kwɛkɩ ànɛ̂
níkɩ̀ náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi.

36 Tɛ́ mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ yáh ń wɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sɛ̃
ń yõ.

37-38 Ǹmɔ náh wil yȋnyõ à tiki pɔ ń dyɔ yɩ̃́ tyi pɩ yĩnnɛ dɛ́!
Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pí-ńsah ye mé pɔ.
Képah ye, Sú Liyel-à nónó póllɛ ń kɔ̃, pè kɩ pɔ ń tyí. Tɛ́ nɛ̂-à
pɔ ńmɔ tyí, mé náh à milki n pi póllɛ.

39 Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ
ńkɛ̃́, páh nónónɛ ń kɔ̃ mé káh n yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ.
Ǹtɛ mé mó n pɔ pé lékyî yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ.[‡]

40 Tɛ́ yah, ńmɔ Sú-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ, névi nɛ̂-à
ǹ yah mɔ ńmɔ tȉnnɛ, ńmɔ nɛ̂-á Píɗ̃́ínɛ, tɛ́ sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́
min wɛ, tɛ́ ńmɔ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ.»

41 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ tyah Yesu sèyòkèlɛ n yo wɛ̃ tyí,
wǎh sɔ̃́npílɛ sɔ̃̀ yo nɛ péwɔ-á yõkelɛ, nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki
pɔ.

42 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, Nsyosɛfu píɗ̃́ Yesu kó ǹnɛ nɩ? Ǹmɔ
nɛ̂-á pé ǹ sú ànɛ̂ yṹnɛ n pnɛ, à se pɩ sɔ̃́ tɛ́ pɔ n yo núkúnúkú
nɛ, páh wil yȋnyõ à tiki pɔ nɩ?

43 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé káh ń sèyòkèlɛ n yo
yé wɛ̃ wrɔ́.

44 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, nɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á
tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ náh tɛ̃ yah tɛ̃. Tɛ́ ńmɔ kɩ mó tɛ̃ lékó yilki
mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ.

45 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
sɔkɔ nɛ: ‹Liyel kɩ pé pól kwɔ.›[§] Ǹtɛ névi nɛ̂-à Sú Liyel wɛy
noh tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, tɛ̃ n pɔ ńmɔ tyí.

46 Ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɩ́ náh tɛ̃ yah Sú Liyel yõ, à wil ńmɔ tyí
sɔkɔ, ńmɔ nɛ̂-á wil ǹ tnɔ̂. Ǹmɔ ó wɛ ǹnɛ.

---

† **6:34** 6.34 - Yõke nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, min yõke ye. Tɛ́ nónó-á n piki n yah ǹnɛ, pépi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ kèkùrkȉ yɩ̃́ yõke tyí-á à n yo. ‡ **6:39** 6.39 - Gbȉyȉkȉ tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Liyel tukey tuke sõ tyí ye kè n yo. § **6:45** 6.45 - Yah n tɛ Yesayi 54.13.

47 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ń yõ, tɛ̃
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
48 Ǹmɔ ye yõkelɛ nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃.
49 Yé náh tãn ye yõke yõ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, yõke nɛ̂-á pè n ye
mânnɛ.* Ǹtɛ képah fyé yõ, pé pól náh pɔ ku di?
50 Tɛ́ yõke nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á n wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ, névi nɛ̂-à képah
yõ, tɛ̃ náh tɔ̃ ku n yah n pi.
51 Ǹmɔ ye yõkelɛ, nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ, tɛ́ minnɛ n kɔ̃.
Névi nɛ̂-à kénɛ yõke yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Yõke nɛ̂-á mé
kɩ n kɔ̃ n pi, ń wil gbɛ̃́nsê ye. Mé ye kélɛ n kɔ̃ nɛ, kèkõyɔ̃́
névye min wɛ.»
52 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yékẫb ǹgbɛ̃ de Nsyifunɔ wrɔ́. Pè sɔ̃̀ mɛ
n yo nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ se kɩ fɛ̃ ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ pépi kɔ̃ sɔ̃́ yõkelɛ nɩ?
53 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ
n yo yé tyí, yáh kɩ Névi Pídɩ̃́ wil gbɛ̃́nsê pí-ńkɛ̃́nɛ yé yõkelɛ,
tɛ́ ǹ tɔ̃́ pí-ńkɛ̃́nɛ yé wɔ wɔ kwâhlɛ, yé náh min wɛ n pi dɛ́!†
54-55 Yõke kègbɩ ye ńmɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ, wɔ wɔ kwâh kègbɩ
mɛ ń tɔ̃́nɛ. Képah ye névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ,
tɛ́ ń tɔ̃́ pɩ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ ye tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Tɛ́ ńmɔ kɩ
mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ tɛ́y sõlɛ.
56 Névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ́ ń tɔ̃́ pɩ ǹ wɔ
wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ kɩ mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tɔ kɩ mɛ tɛ̃́nɛ.
57 Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye min nɛ́tɛ̃́nɛ. Ǹmɔ
mɛ min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. Sɛ̃́ ye névi nɛ̂-à ń wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ
yõkelɛ, tɛ̃ kɩ mɛ min sɔkɔ ńmɔ gbɔ̃̀ yõ.
58 Kénɛ yõke nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ yɔ̀, kè náh mɛ núkúlɛ
ànɛ̂ yé náh tãn-á nɛ̂ yõ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, pépi nónó-á ku sɔkɔ.
Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.»
59 Yesu kénɛ tyi yo gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ à mɛ névyelɛ n kwɔ
Kapɛrnayumi kwil, Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
60 Tɛ́ Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náhnáh tyah n yo
wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ tyi yɔ́nɔ́ nɔ́pi-á mɛ tah dɛ́! Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ sè fɛ̃
syi nɩ?
61 Ǹtɛ Yesu-á pɩ̃ nɛ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á mɛ pé sèyòkèlɛ n yo wɛy
mɛ̀ tyí sɔkɔ, à pè syah nɛ: «Kè se kǎn pɩ yépi tɔlɛ?
62 Tɛ́ yâh pyě pɔ Névi Pídɩ̃́ wɛ à yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ wǎh wil
ńyãh sɔkɔ wɛ́?

---

* **6:49** 6.49 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 6.31. † **6:53** 6.53 - Névi Pídɩ̃́ wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ tɔ̃́
nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ sǎh kɩ pɩ yõke ànɛ̂ wɔ wɔ kwâhlɛ, sèmɩ̀rkɩ̀ ye Yesu
mɩ pé tyí kélɛ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ-á sárká képɔ́píkɩ̀lɛ.

63 Liyel Mirki ye min nέtɛ̃̄nɛ, nòtɛ tir nɛ̂ mɛ névi kɩ fɛ̃ pɛkɩ
ǹ gblɔ̌y? Ńmɔ-á wɛlɔ nónó yo yé tyí, sè n wil Liyel Mirki
tyí, tέ minnɛ n kɔ̃.
64 Ǹtɛ túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh mɛ sɛ̃ ń yɔ̃.» Tέ yah, à tɔkɔ
ké tyah gbı̃́ dùkù tyí, Yesu sɔ̃̀ ǹ yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n pnɛ, à tahlɩ
nɛ̂ tɔ-á nɛ pɔ à dahbɩ n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ.
65 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Képah ye ń kɔ̃ mé kè yo nɛ
ńkɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, nέ Sú Liyel náh ké
wɛ̃̄kìlɛ à kɔ̃.»
66 Ā tɔkɔ légbı̃́ tyí, ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú náhnáh núkú pé syɩ ǹ náh,
pè náh tɔ̃ mɛ ǹ sɔ̃̀lɛ n tɛ̃.
67 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sã̄́hpú nέpı̂̃ gbɔ̃nimí‡ tyí
nɛ ńkɛ̃́, tέ pépi-á dò, pé tɔ kó pé syɩ n pi nɩ?
68 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyέ-ńkɛ̃̂ min wɛlɔ nέtɛ̃̂ ye
áwɔlɛ, nɛ̂ tyí mɛ ápi kɩ tɔ̃ yuku wέ, Tɛ̃̄ ǹgbɛ̃?
69 Ápi tɛ̃̄ wɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ á yɔ̃, ànɛ̂ á pı̃ nɛ áwɔ-á Liyel wilki
sah ǹ tyí yɔ̃.»
70 Képah tɛ̃̄nɛ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, péwɔ kó yah wilki pélɛ
nέpı̂̃ gbɔ̃nimínɛ nɩ? Ǹtɛ sétɔ̃-á pé sɔkɔ nέnúkù yɔ́lɛ.
71 Tέ Nsyudasɩ ye sɔ̃̀ Yesu n ye, ǹmɔ nɛ̂-á Simo Yisikariyɔtɩ
píďínɛ. Yesu tɔ̃̀ sã̄́hpú nέpı̂̃ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tέ
ǹmɔ ye kɩ sɔ̃̀ pɔ Yesu dahbɩ n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ.

7

Yesu yũ̄́npyé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃

1 Képah náh, Yesu sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ n kɔ n kɔ̃ Kalile gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ. Tέ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm-á sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ
Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ sɛ̃́, képah ye à náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ,
pé kɔ kɔ̃ nέnpɔ́.
2 Tέ Nsyifunɔ kènkã̀l sɔ̃̀ syáh* sɔ̃̀ mɛ de n tɛ.
3 Yesu yũ̄́npyé† mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à yal ásɔ̂̃, à mó yuku
Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú tɔ kɔ̃ pè ǹ tyípínɔ́ wɛ.
4 Ńkɛ̃̂ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ no pé dùkù pı̃, tɛ̃̄ náh ǹ tyilɛ
n pɩ sètı̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ. Tέ ǹmɔ-á tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, wǎh yı̃nɛ à
sélɛ n pɩ n wilki n mɔ, no kɔ̃ pè à wɛ.
5 Ǹtɛ Yesu yũ̄́npyé ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃.

---

‡ **6:67** 6.67 - Yah n tɛ Likyi 6.13-16. * **7:2** 7.2 - Nsyifunɔ kènkã̀l sɔ̃̀ syáh mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ ńkɛ̃̄nɛ kè syah sèpı̃̀n kwǎrtɔ̃nɔ, ǹ tέ nɛ n sɛ̃ kènkã̀l sɔ̃̀. Képah sɔ̃̀ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ pé yèvyã̄hrɩ pínɔ́lɛ gbɛ̃̄nnɩ sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel-á pè yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Levitiki 23.34. † **7:3** 7.3 - Yesu yũ̄́npyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkı̃̀ núkú gbãm ye à n ye. Tέ túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkı̃̀ núkú gbãm náh à n ye.

6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ ké gbĩ náh tɔ̃nì sɛ péwɔ tyí. Gbĩ́mɛgbĩ́-á se mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ pépi tyí tɛ́.
7 Kèkõyɔ̃́ névye náh fɛ̃ pépi dyɔ yɔ n pi. Ǹtɛ pǎh mɛ péwɔ wɔ dyɔlɛ n yɔ, páh sɔ̃npílɛ kélɛ n yo n wah nɛ pé tyípínì náh mɛ plɛ.
8 Pépi dɔkɔ n yuku kénɛ syáh sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃ wɔ tyí, ké gbĩ náh tɔ̃nì sɛ. Képah-á, pé náh n kyɩ n pi.
9 Wǎh képah yo tɛ, à wũ Kalile sɔkɔ.

Yesu mɛ́nɔ́lɛ Nsyifunɔ kènkǎ̀l sɔ̃̀ syáh sɔkɔ, Yerusalɛmɩ kwil

10 Tɛ́ ǹ yṹnpyé-á sɔkɔ tɛ syáh mɛ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tɔ yuku nɛ́npɔ́ nyáh sõ. Tɛ́ à náh sɔ̃̀ yɛ névye kɔ̃ pè à wɛ. À kè pɩ wɔ̃bìnsɔkɔnɔlɛ kannɛ.
11 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mó mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃ syáh mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, ńyãh se ǹnɛ nɩ?
12 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye tyah Yesu tyílɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ, túkù mó mɛ n yo nɛ sɛ̃́ náh, ǹmɔ-á pyě n pilki névyelɛ ńkɛ̃́.
13 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ yõ wilki mɔ à yo Yesu tyí sɔkɔ.
14 Syáh mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ ké nɩyɔ̃́ sɔkɔ,‡ tɛ́ Yesu dɔkɔ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à pɔ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
15 Tɛ́ wǎh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ, kè Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm gbǎ̀n du. Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, dĩ́ mɛ̀ se wɛ ńyãh pnɛ̀nɔ́ mɛ̀ dùkùlɛ nɩ? Tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ.
16 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Máh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ yɔ̀, ńmɔ náh sõ tɛ̃ sélɛ dɛ́, Liyel nɛ̂-à tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye n wɛ̃kɩ sélɛ.
17 Névi nɛ̂-à kè yah tɔkɔ nɛ pé Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ ké gbɩ pĩ, Liyel-à kɩ nɛ̂ wɛ̃kɩ ńnɛ sélɛ, képah náh pɩ, ń yah yĩ́ kwɔ́nɔ́-à kɩ nɛ mé n pɩ.
18 Névi nɛ̂-à ǹ yah yĩ́ tyilɛ n yo, ǹ gblɔ̌y yĩn gbílkí-ńsah ye à n yah n kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé tyi pól pɩ, pé tɔ̃́-ò yĩn mó gbilki, nɛ́gbí ye tɛ̃nɛ. Pílkí-ńsah náh mɛ tɛ̃ tyí póllɛ.
19 Moyisi náh Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ yé kɔ̃ di? Ǹtɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ n kɔ ké wɛ̃kì yõ nɩ? Sɔ̃ pɩ tɛ́ yé n yah n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ wɛ́?»§

‡ **7:14** 7.14 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, sèpǐn kwǎrtɔ̃nɔ ye sɔ̃̀ kè n syah.

§ **7:19** 7.19 - Yáh wɛ Yesu képahlɛ n yo, kè mɛ yónɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Káh nɛ́kókè mɔ.» Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20.13, ànɛ̂ Nsyɔ̃ 5.18.

[20] Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû à syah nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ, à kɔ̃ à képahlɛ n yo, nòtɛ nɛ̂ se nɛ páh ǹnɛ n ko n mɔ nɩ?

[21] Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ: «Tyi núkú yɔ́ ó* náh mé pɩ, tɛ́ yé pól gbɛ̏n du yɔ̀ di?

[22] Moyisi náh mɔ yélɛ kɔ̏kè kɔ̏nɔ́ sɔkɔ di? Ǹtɛ ǹmɔ ńtɛ̃ náh tyah ké gbennɛ dò, ǹ náh tãn ye tyah kélɛ. Tɛ́ yé náh mɛ píyɩ̃́lɛ n kõ mɩ mɩ yòh sõlɛ di?†

[23] Ǹtɛ yépi-à kɔ̏kèlɛ n kõ mɩ mɩ yòh sõlɛ, nɛ yé káh pɔ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ dêl pɩ, sɔ̃́ pɩ tɛ́ ńmɔ-á névi yɔ̏tàhsyi pól dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, yé ń dyɔlɛ n yɔ wɛ́?

[24] Yé káh tyilɛ n wah à yĩnɛ yɩ̃́ yáhnɔ́lɛ. Yé sélɛ n wah gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ.»

Yesu se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ?

[25] Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn túkù sɔ̏ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, ɗɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ pè n yah n kɔ̃ nɛ pé ko mɔ, ǹmɔ kó yɔ̀ nɩ?

[26] Ǹtɛ pè yah à n wɛkɩ tɔ́wû nɩyɔ̃́, tɛ́ pè náh mɛ n vi n mɔ ǹ tyɩ́ lɛ́! Yɔ̏tãm se kɩ pyě mɛ kè fɛ̃ syi nɛ, ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɩ?

[27] Tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, névi náh ǹ wɩ̀l-ǹsah pĩ n pi, ǹtɛ pépi-á ɗɩ̃́ mɛ̀ wɩ̀l-ǹsah pĩ dò.

[28] Képah ye, Yesu-á mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yo pé tyɩ́ yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yé ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń wɩ̀l-ǹsah pĩ yé yo kɛ̀? Ǹtɛ ńmɔ náh pɔ ń gblɔ̌y yõ sɛ̃́ dɛ́! Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ.

[29] Ǹtɛ ńmɔ wɔ wil ǹ tnɔ̂. Mé ǹnɛ n pnɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ.»

[30] Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tɛ́ kǎh pɩ ǹ gbĩ náh tɔ̃̀nɩ̀ sɔ̏ mɛ sɛ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̏ tũ ǹ tyɩ́.

[31] Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ sɔkɔ névye náhnáh sɔ̏ mɛ sɛ̃ ǹ yõ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, à se kɩ pɔ gbɩ̌l tyi pɩ kɩ kal ɗɩ̃́ mɛ̀ tyɩ́lɛ yɔ̀ nɩ?

Liyel nî-ńsah gbô syɩ́kípú tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ nɛ pè kyɩ Yesu tɛ̃

[32] Tɛ́ tɔ́wû-á sɔ̏ mɛ tyi nónónɛ n yãh tɔ̏tɔ̏ Yesu tyɩ́ sɔkɔ, sè pɔ wɛ de Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú níkí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pépi ànɛ̂

* **7:21** 7.21 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 5.1-16. † **7:22** 7.22 - Liyel lésõ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pè ɗɩ̃́npɩ̀ póllɛ n kõ pé dúbínɔ́ sèpɩ̏n kwǎrtɔ̃-ò sõnɔ́lɛ. Képah-á kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ mɛ̀ pɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ. Képah ye, lésõ-à sɔ̃́ pɔ yĩnɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, Nsyifunɔ kélɛ n pɩ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.10-12.

sárká syínwı̏lkı̏pu yȍtãm mɛ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú tɛkı
mɔ nɛ, pè kyı Yesu tɛ̃.

33 Pǎh pɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ kı mɛ yélɛ kı wrɔ́ kwéy ó pı
ńtɔ̃,‡ tɛ́ kı sɔkɔ ń tɛ́kínmɔ-ò tnô.
34 Ǹmɔ-á kı n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyı nɛ́npɔ́.
Képah ye, yé kı ń yah kɔ̃ tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.»
35 Wǎh yo sɛ̃́, Nsyifunɔ núkú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se
ǹmɔ kı n yuku n pi, tɛ́ pépi kı à yah kwlɔ nı? Ǹkɛ̃́ pé no
Nsyifunɔ nónó-á mɛ karkı tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, pépi tyí se
pyě à kı yuku, kı kyı nɛ́káhbílɛ n kwɔ nı?
36 Ǹkɛ̃́ wɛlɔ nónó-á à yo yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ-á kı n mɛ n pi
ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyı nɛ́npɔ́, képah ye, yé kı ń yah
kɔ̃, tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» Sépi kɔ́r se nɛ̂nɛ nı?

Ni nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

37 Syáh gbı̏yı̏kı̏ tɛ́y sõlɛ, nɛ̂-á pı ké gbı̏yı̏kı̏ ǹgbɛ̃nɛ, Yesu
yuku yĩn tɔ́wû sɔkɔ, tɛ́ yo yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Níkı̏-à mɛ nɛ̂
tɛ̃, tɛ̃ pɔ ńmɔ tyí, à pɔ wɔ.§
38 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, min yrɛy kı n fwo n wil tɛ̃ sɔkɔ,
sɔ̃́-á Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo kélɛ.»
39 Liyel Mirki nɛ̂-á sȍ Yesu yõ sɛ̃́pú kı pɔ n wɛ n pi, képah
tyí ye sȍ Yesu n yo. Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu náh tɔ̃́nı̀ sȍ mɛ dɔkɔ ǹ
tɔ̃́rí yõ, képah ye Liyel náh tɔ̃́nı̀ sȍ mɛ ǹ Mirkilɛ pè kɔ̃.

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbı tɔ́wû wrɔ́

40 Tɔ́wû-á Yesu wɛy mɛ̀ noh tɛ, túkù tyah n yo nɛ ńkɛ̃́,
Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò* nɛ̂-á pé syıkı tɛ̃, ǹmɔ-á ɗĩ́ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́.
41 Túkù mó nɛ, Liyel-á nɛ̂ yah tɔkɔ, ǹmɔ-á. Tɛ́ túkù tɛ̃ wɔ
mó nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ† se kı fɛ̃ wil Kalile gbɛ̃nyah
sɔkɔ nı?
42 Kè kó mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, wǎh kı
pı yȍtɛ̃ ɗĩ́ Davidi pétóbé sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kı n dubi n pi Betlɛmı
kwil,‡ képah nɛ̂ sɔkɔ-á Davidi dubi di?
43 Képah sɔkɔ, névye sõnɔ pı sé tyí tyílɛ Yesu tyí sɔkɔ.
44 Túkù sȍ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ tɛ̃́-ńsahlɛ, ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
tɛ̃ wɛ gbȍ tũ ǹ tyí.

---

‡ **7:33** 7.33 - Wɛy mɛ̀ yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò kénkɔ̃ pı, tɛ́ pè à syı dahnı yõ, à à ko mɔ. § **7:37** 7.37 - Syáh mɛ̀ sɔkɔ, pè sȍ ńkɛ̃́nɛ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ ni tyílɛ, Liyel-á lésõ nɛ̂nɛ pélɛ n kɔ̃ gbɛ̃́nnı sɔkɔ. Képah ye Yesu kɔ̃ à nɛ níkı̏-à nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ wɔ péwɔ tyí. * **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.21 ; 6.14. † **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Krista tyí yah yónɔ́ sɔkɔ. Kè kı wɛ wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ. ‡ **7:42** 7.42 - Yah n tɛ Mise 5.1.

45 Képah sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú pé syɩ sɔkɔ sárká
syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tnɔ̂. Pèpi mɛ pè piki
yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pè náh Yesu tɛ̃ pɔ nɩ?
46 Pè mɛ pè syah nɛ, ɗɩ́ mɛ̀ wɛy kénkɔ̃ náh mɛ póllɛ.
47 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú nɛ, è, pè se pyě yɛ à kɔ̃ à
pé tɔ yɔ̃ yɩkɩ nɩ?
48 Pè se yȍtɛ̃ yɔ́, képah náh pɩ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ò yɔ́ wɛ yah
à sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɩ?
49 Tɛ́ kàh tɔ́wû mɛ̀ névye tɛ̃ wɔ lésyi, pè náh Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́lɛ n pnɛ dò. Pé pól tyí-á yɩkɩ.
50 Tɛ́ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ sȍ mɛ pè n ye
Nikodɛmɩnɛ, nɛ̂-á kyɩ wil yah Yesu tyí sõ yɔ́lɛ.§ Ǹmɔ mɛ
yo pé no tyí nɛ:
51 «À yĩnɛ ápi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ, á se yĩnɛ à lékàhlɛ névi kɔ̃,
nɛ́ á náh ǹ vyãh wɛy noh, tɛ́ pĩ tyi nónó-á à pɩ?»
52 Képah sɔkɔ, pé no à syah nɛ, è, Kalile gbɛ̃nyah nɛy se ǹ
tɔlɛ tɛ́ à n wɛkɩ sɛ̃ nɩ? Ńkɛ̃, à Liyel wɛy sɛ́bɛ́y tɔkɔ n sohlɩ n
yah, wăh kɩ kè wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil
Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
53 [Képah náh, pé pól karkɩ sɔkɔ pé fnɛ́ sɔkɔ.

8

1 Ǹtɛ, Yesu wɔ mó sɔkɔ Wolivi yèh yɔ̃lɩ yɔ̃.

Fɔ̀fínpɩ pi yɔ́ tɛ̃npɔnɔlɛ Yesu tyí

2 Tɛ́ ɗĩndal séngbɔ̃ púpúlɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ pɔ Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ pɔ ǹ tnɔ̂. À mɛ kɔ̃ tɛ̃ à tyah pélɛ n
kwɔ.
3 Wăh mɛ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂
Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú mɛ pɔ sê fɔ̀fínpɩ yɔ́lɛ ǹ tyí. Pè pɔ pi mɛ̀
sah tɔ́wû nɩyɔ̋ Yesu yah,
4 tɛ́ Yesu syah nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ́, páh pi mɛ̀ wɛ tɛ̃ fɔ̀fíkɩ̀ pínɔ́
sɔkɔ tɔ́tɔ́.
5 Tɛ́ Moyisi-á kè yo sah ǹ tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, sɛ̃nkɔ̃ sê-á
yĩnɛ mínkònɔ́lɛ dyêhlɛ.* Tɛ́ ǹmɔ-á dò, ǹmɔ se nɛ sɔ̃-á nɩ?
6 Pè sȍ mɛ képah tɛ̃nɛ n yo sɛ̃, nɛ wàh kɩ pilki pé lékàh wɛ
à kɔ̃.† Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yɔ̃ sĩnki, tɛ́ tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ ǹ
kèngbɔlɛ.
7 Kăh pɩ sɛ̃, pè tɔ̃ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ n gbah n piki n yah.
Képah tɛ̃nɛ, à mɛ ǹ yɔ̃ yɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à

§ **7:50** 7.50 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.1-21. * **8:5** 8.5 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 22.22. † **8:6** 8.6 - Pílkíntɛ̃-ńsah ye sȍ pè n yah n kɔ̃ Yesulɛ. Wàh kɩ nɛ pè à min ko dyêhlɛ, Wrome tãn dêl ye à pɩ. Wàh kɩ mó tɔ̃ yo nɛ pè à fin mɔ, à Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ dêl pɩ.

kɩ mɛ à náh tyíípékè pɩ yah póllɛ, tɛ̃ wɔ dáhkɩ̀lɛ pi mɛ̀ min gbennɛ.»

8 Képah yóntɛnɔ náh, à tɔ̃ ǹ yɔ̃ sĩnki à tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ.

9 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, pè tyah n sɔkɔ núkú núkúlɛ, à tɔkɔ
lékɔ̃lɔ́ ǹgbò tyí, pópó à pɔ gbàh sah Yesu ànɛ̂ pi mɛ̀ ó tyí
nɛ́npɔ́.

10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yɔ̃ yɔ̃ tɛ́ yo pi tyí nɛ, nónó-á pɔ
tɔkɔ à kɔ̃, ńyãh se pélɛ nɩ? Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kó à mɔ kũ kɔ̃ nɩ?

11 Pi mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛy náh pé mɔ kũ kɔ̃. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ tɔ náh ǹ mɔ kũ kɔ̃ n pi. Nɛ n yuku; tɛ́ à
tɔkɔ núkúnúkú tyí, káh n tɔ̃ tyíípékè pɩ n yah.»]

Yesu ye kèkɔ̃yɔ̃́ kyòolɛ

12 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo névye tyí nɛ: «Ńmɔ ye kèkɔ̃yɔ̃́
kyòolɛ. Névi nɛ̂-à ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ náh tɔ̃ n kɔ n pi fɛ̃́ntɯ̂ sɔkɔ.
À kɩ kyòo wɛ, nɛ̂-á kɩ minnɛ à kɔ̃.

13 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú à syah nɛ, nɛ̂ se kɩ sɛ̃ ǹ
tyíyónɔ́ yɔ̃ nɩ? Ǹmɔ ó kó ǹ gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ yɔ̀ nɩ?‡

14 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Gbɩ tɛ̃ wɔ ye ńmɔ ye ń gblɔ̌y
tàrfyɔ̀lɛ ó, ǹtɛ ńmɔ ń wɩ̀l-ǹsahlɛ n pnɛ, tɛ́ ń yúkú-ńsahlɛ n
pnɛ. Képah ye, máh tyi nónó yo ń gblɔ̌y dùkù tyí sɔkɔ, gblɔ
ye sélɛ. Tɛ́ yépi náh ń wɩ̀l-ǹsah pĩ, yé náh se mó tɔ̃ ń yúkú-ńsah pĩ.

15 Yépi tɛ̃ wɔ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi
sɔ̃nɔlɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh lékàhlɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n kɔ̃.

16 Tɛ́ kàh se pɔ pɩ mé yĩnɛ mè lékàhlɛ ǹnî kɔ̃, mé náh kélɛ
à kɔ̃ n pi ń gblɔ̌y. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, á kɩ kélɛ à kɔ̃
wɛ̃ tyí ǹmɔlɛ. Képah ye, ń lékàh kɔ̃́nɔ́ kɩ pɩ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃.

17 Kè náh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛ́pɩ̂
nímí-à pɩ tàrfyɔ̀lɛ tir nɛ̂ sɔkɔ, gbɩ-á kélɛ di?§

18 Ǹmɔ mɛ ń gblɔ̌y tyílɛ n yo, tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ,
ǹmɔ tɔ mɛ ń tyílɛ n yo.»

19 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, ńyãh se ǹ súlɛ nɩ? Yesu
mɛ nɛ: «Yé náh ńmɔlɛ n pnɛ, yé náh ń Sú tɔlɛ n pnɛ. Yâh
sɔ̃̀ mɛ ńnɛ pnɛ, yé náhkɩ ń Sú tɔ pĩ.»

20 Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô fĩ́ yɔ́ sɔkɔ,
ńyãh-á ké pɔ́ kyɛ́súkùlɛ, tɛ́ tyi nɔ́pi yo. Ǹtɛ ǹ gbĩ náh tɔ̃́nɩ̀
sɔ̃̀ mɛ sɛ, képah ye ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ à tɛ̃.

Gbáhdyâh ďĩnɔ́lɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃pú tyí

‡ **8:13** 8.13 - Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, nɛ́ tàrfyɔ̀ névye náh nɔ nímínɛ tir nɛ̂ tyí, kénɛ tir náh n mɔ n kɔ̃. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.6; Matye 18.16. § **8:17** 8.17 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.6.

21 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo tɔ́wû tyí nɛ: «Ǹmɔ ye n sɔkɔ yɔ̀.
Yé kɩ ń yah n kɔ̃ n pi, ǹtɛ yé kɩ ku yé tyípékè sɔkɔ. Ǹmɔ-á
n yuku ńyãh, yépi náh fɛ̃ n kyɩ n pi nɛ́npɔ́.»
22 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nɛ, ǹtɛ ǹ gblɔ̌y ko mɔ dékè se kɩ
pyě mɛ à tɛ̃ nɩ? À kɔ̃ à n yo nɛ, pépi náh fɛ̃ n kyɩ n pi péwɔ
yúkú-ńsah sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépilɛ, sétáh yõ névye ye yélɛ, tɛ́
ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ wil yȋnyõ. Kèkõyő mɛ̀ névye ye yépilɛ, ǹtɛ
ké névi náh ńmɔ wɔlɛ.
24 Yáh wɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ yáh kɩ ku yé tyípêl sɔkɔ,
yé náh mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ, Ǹmɔ-á,* képah ye ń kɔ̃ mé nɛ yáh kɩ
ku yé tyípêl sɔkɔ.»†
25 Képah sɔkɔ, pè à piki yah nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se ǹmɔlɛ nɩ? Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé sɔ̏ kè yo tɛ yé tyí ké tyah gbȉ dùkùlɛ.
26 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí sɔkɔ ànɛ̂ kɩ lékàhlɛ
yé kɔ̃. Ǹtɛ máh nɛ̂ noh ń tɛ́kínmɔ-ò tyí, képah ó ye mé n yo
yé tyí. Ǹmɔ ye gbɩ nɛ́tɛ̃nɛ.»
27 Ǹtɛ pépi náh sɔ̏ mɛ pĩ nɛ, Sú Liyel tyí-á Yesu n yo pé
tyí.
28 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yâh pɔ Névi Píďĩ yõ
dɔkɔ gbȉ nɛ̂nɛ, yé kɩ pĩ nɛ Ǹmɔ-á. Tɛ́ kɩ tɔ̃ pĩ nɛ mé náh tir
yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ ń yah yȉ̋nɛ. Sú Liyel-á tyi nónónɛ ń kwɔ, sépi
ó ye mè n nɛ n yo.
29 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, mé mɛ ǹ dyɔ yȉ̋ tyilɛ n pɩ gbȉ̋mɛgbȉ̋,
képah ye à mɛ ńnɛ, à náh ń sah n pi ń gblɔ̌y.»
30 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ gbȉ nɛ̂nɛ, névye náhnáh sɛ̃
ǹ yõ.

Nónó mɛ Abrahmɩ pétóbélɛ tɔ́tɔ́?

31 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̏ sɛ̃ Yesu yõ, à mɛ yo pé
tyí nɛ: «Yáh kɩ mɛ ńmɔ tyíyónɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ, ń tɔ̏ sȃ̋hpú
kègblɔ ye yélɛ.
32 Yé kɩ gbɩlɛ n pnɛ, tɛ́ kénɛ gbɩ kɩ yé wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ.»
33 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu syah nɛ, Abrahmɩ pétóbé-á
pépilɛ. Pépi náh pɩ yah ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃bɩlɛ póllɛ. Ǹtɛ à se
sɔ̃npílɛ n yo nɛ, pépi-á kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nɩ?
34 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé
tyí, névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tyípékè yɔ̃ ye tɛ̃nɛ.

* **8:24** 8.24 - Ǹmɔ-á nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ǹgbò ye lésõ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ ye Ǹmɔlɛ. Tɛ́ Yesu tɔ-á pɔ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ yelɛ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á ǹnɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.14. † **8:24** 8.24 - Kũ nɛ̂ tyí-á Yesu yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, kũ gbɔy tyí náh à n yo, Liyel tyí tȉn kũ tyí ye à n yo.

35 Yɔ̃lɛ, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kɯ̃́mm náh ǹnɛ. Ǹtɛ yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ pídɩ̃́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ sú gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kɯ̃́mm ye ǹmɔlɛ.
36 Képah ye, Liyel Pídɩ̃́-à yé wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé kɩ mɛ yé
gblɔ̌y yõ kègbɩ tɛ̃ yõ.
37 Mé pĩ nɛ Abrahmɩ pétóbé-á yélɛ. Ǹtɛ yáh ńmɔ wɛlɔ
yahle, képah ye yé kõ yé n yah n kõ ń kònmɔ-ńsahlɛ.
38 Ńmɔ-á nɛ̂ wɛ ń Sú Liyel tyí, képah ye mé n yo. Yépi tɔ-á
mó tyi nónó noh yé sú tyí, sépi ye yé n pɩ.»
39 Păh Yesu wɛy noh sɛ̃́, pè à syah nɛ, Abrahmɩ-á pépi
súlɛ. Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yâh sɔ̃̀ mɛ Abrahmɩ pétóbélɛ,
yé náhkɩ mɛ Abrahmɩ tyípínìnɛ n pɩ.
40 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ nɛ̂-á gbɩ noh ń Sú Liyel tyí à yo yé
tyí, yé n yah n kõ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ. Abrahmɩ náh sɛ̃́nkõ
pɩ dò.
41 Yépilɛ, yé sú tyípínɔ́ ye yé n pɩ.» Képah tɛ̃́nɛ, pè à syah
nɛ, fɔ̀fíkì‡ pínɔ́ sɔkɔ náh pépi dubi dɛ́! Ńkɛ̃ Sú núkú ó-á
pépi tyí, nɛ̂-á Liyellɛ.
42 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyí ye ńmɔ wil à pɔ. Ńmɔ
náh pɔ ń gblɔ̌y yĩn yõ dɛ́! Ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ. Ǹtɛ Liyel-à
sɔ̃̀ mɛ pɩ yé Súlɛ kègbɩ yõ sɔkɔ, ńmɔ tyí náhkɩ mɛ nɔ yé tyí.
43 Yé yahle ń wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, képah ye yé náh ń wɛlɔ syíkí-
ńtɐ̃̂n pĩ.
44 Yépi súlɛ, sétɐ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye ǹnɛ. Ǹmɔ dyɔ yɩ̃́ tyi ye yé mɛ
ké tyí nɛ yé nɛ n pɩ. Nɛ́kókè mɔ́-ò ye ǹnɛ ǹgbò dùkùlɛ. Wăh
pɩ gbɩ náh mɛ ǹ sɔkɔ, à náh mó gbɩ wɛ̃̀kìlɛ n kɔ póllɛ. Wăh
pɩ mìnì yó-òlɛ, wàh mìnìnɛ n yo, ǎ kélɛ n yo à yĩnɛ ǹ gblɔ̌y
kèdùkùlɛ. Mìnì yónɔ́ yõ wil ǹmɔ tyí.
45 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ gbɩlɛ n yo, képah ye yé náh mɛ
sɛ̃ ń yõ.
46 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh tyípékè pɩ? Ǹtɛ
máh gbɩlɛ n yo, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé náh sɛ̃ ń yõ?
47 Liyel tyí névi-à névi nɛ̂nɛ, ǹmɔ Liyel wɛynɛ n noh n
tɛ̃ n yĩn. Ǹtɛ Liyel tyí névye náh yépilɛ, képah ye yé kõ yé
yahle sé nóhnɔ́lɛ.»

Yesu mɛ Abrahmɩ yah

48 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ Yesu syah nɛ, gbɩ kó mɛ pé tyí pé
yo nɛ, Samari nɛy-á ǹnɛ, ànɛ̂ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ nɩ?
49 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Sétõ náh mɛ ńmɔ sɔkɔ. Ń Sú Liyel
ye mé n gbilki, tɛ́ yépi mɛ ńmɔlɛ n yilɔ.

---

‡ **8:41** 8.41 - Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃ pèpɛynɛ, Liyel wɛy kélɛ n tɔkɔ n sɐ̃h fɔ̀fíkì
pínɔ́lɛ.

50 Ŋ́mɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ ń gblɔ̌y gbílkí-ńsahlɛ dɛ́. Ŋ́
gbílkí-ò ǹ gblɔ̌y ńmɔlɛ. Ŋ̀mɔ ye gbɩ syínkɔ̃-òlɛ.§
51 Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n sah ńmɔ
yóré yõ, tɛ̃̀ náh kũ dɔ n yah n pi póllɛ.»*
52 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ à syah nɛ, páh pyě kè pĩ yĩ̋
núkúnúkú tɛ̃̀nɛ nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Abrahmɩ-á ku, Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tɔ mɛ ku. Ŋ̀tɛ ǹmɔ pɔ n yo nɛ, névi nɛ̂-à n
sah péwɔ yóré yõ, tɛ̃̀ náh kũ dɔ n yah n pi nɩ?
53 Pépi sú Abrahmɩ-á ku. Ŋ̀tɛ ǹmɔ se mɛ n sõ nɛ páh kal
Abrahmɩnɛ nɩ? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tɔ mɛ ku. Tɛ́ ǹmɔ tɛ̃̀ se
mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n yah nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ?
54 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Mâh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ ń
gblɔ̌ynɛ n gbilki, yõ náh mɛ gbílkínɔ́ mɛ̀ tyí. Ŋ̀tɛ ń Sú Liyel
ye n gbilki ńnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yé nɛ, yé Liyel-á ǹnɛ,
55 tɛ́ yé náh se mó tɔ̃ mɛ ǹnɛ n pnɛ. Ŋ̀tɛ ńmɔ wɔ ǹnɛ n pnɛ.
Mâh sɔ̃̀ mɛ yo nɛ, mé náh ǹnɛ pnɛ, mé náhkɩ pɩ mìnyolɛ yé
tyí kɔ̃lɛ. Ŋ̀tɛ ńmɔ ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yõ.
56 Yé sú Abrahmɩ sɔ̃̀ mɛ nìvìnì sɔkɔ nɛ, pé ńmɔ pɔ sõ
gbȉyȉkȉ wɛ. Ȁ mɛ pɔ kè wɛ, kè pɩ nìvìnìnɛ ǹ tyí.»
57 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ náh tɔ̃̋nì ye
tikininí pó gbãm wɛ, tɛ́ nɛ páh Abrahmɩ wɛ nɩ?
58 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
Abrahmɩ-á pópó n dubi, Ŋ́mɔ mɛ.»
59 Wăh képah yo sɛ̃́, pè núkú dyêh kwel ǹ tyí nɛ páh ǹnɛ
n minki.† Ŋ̀tɛ à mɛ wɔ̃bɩ à wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ à sɔkɔ.

9

Yĩ́tũ̂ dĩ́ yɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n sɔkɔ tɛ́ dĩ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ
yĩ́tũ̂nɛ ǹ dubi gbĩ́ dùkùlɛ.
2 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́,
sɔ̃́ se pɩ tɛ́ dĩ́ mɛ̀ dubi yĩ́tũ̂nɛ nɩ? Ŋ̀mɔ tyípékè pínɔ́ se, tĩ̂ ǹ
dúbípú tyí se?
3 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ, képah náh pɩ ǹ dúbípú tyípékè
pínɔ́ náh à kɔ̃ à dubi yĩ́tũ̂nɛ dɛ́! Kè ye pɩ Liyel tyípínì wɛ̃kɩ
yĩnnɛ ǹ sɔkɔ.
4 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, tyah kyòo sɔkɔ ye á yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ
ǹ tyí. Ŋ́kɛ̃́ lékɑ̃̂h mɛ n pi, nɛ̂ sɔkɔ-á nɛy náh fɛ̃ tɔ̃̀ pɩ n pi.

§ **8:50** 8.50 - Gbɩ syínkɔ̃-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ye. * **8:51** 8.51 - Kũ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, yah n tɛ 8.24. † **8:59** 8.59 - Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀kì sɔkɔ, névi nɛ̂-à yo de Liyel tyí, pè yĩnɛ pè tɛ̃̀ min ko dyêhlɛ.

5 Máh fyɔ̀ mɛ kèkõyɔ̋ sɔkɔ, ńmɔ ye kèkõyɔ̋ kyòolɛ* ń mɛ
gbɪ̋ pól sɔkɔ.»
6 Wǎh képah yo tɛ, à sĩn mɔ sétáh tɛ́ kè fãh à kele yɪ̋tɯ̂ dɪ́
yɪ̋ yah.
7 Tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ à kyɪ ǹ yah wu pɛ́kì tɯ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́ ni
sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Silowelɛ. Silowe kɔ́r ye Tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ. Yɪ̋tɯ̂
dɪ́ mɛ sɔkɔ à kyɪ ǹ yah wu nɛ́npɔ́. Wǎh ǹ syɪ n pi gbɪ̋ nɛ̂nɛ,
à sɔ̃̀ mɛ n yah.
8 Képah sɔkɔ, ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ànɛ̂ nónó-á ńkɛ̃́nɛ ǹnɛ n wɛ à n
nɛ mɛ n ni n syi, pǎh à wɛ pè mɛ yo tũ nɛ, dɪ́ mɛ̀ kó ńkɛ̃́nɛ
n kɔ̃ n tɛ̃ nɛ n ni n syi yɔ̀ nɪ?
9 Túkù nɛ ǹmɔ-á, túkù mó nɛ ǹmɔ náh, yɛ̃̀hnkõ-á à tɔ. Pǎh
mɛ képah sɔkɔ, dɪ́ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á tɔ́tɔ́.
10 Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ à piki yah nɛ, ǹ yɪ̋ se pɪ sɔ̃́ tɛ́ yɪkɪ mɔ
nɪ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ, dɪ́ nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ, ǹmɔ-á fɛ̃̀hkì
pɪ, tɛ́ kè kele pé yɪ̋ yah, tɛ́ nɛ pé kyɪ pé yah wu Silowe yɔ
sɔkɔ. Pé mɛ sɔkɔ kyɪ pé yah wu nɛ́npɔ́, pé mɛ fɛ̃ n yah.
12 Pè mɛ à syah nɛ, kénɛ dɪ́ se mɛ ńyãh nɪ? À mɛ nɛ pé
náh pĩ.

Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á sóhlínyahnɔ nɛ̂ pɪ yɪ̋tɯ̂ dɪ́ yɪ̋ yíkínmɔnɔ tyí sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yɪ̋tɯ̂ dɪ́ nɛ̂ yɪ̋-á yɪkɪ mɔ, pè à tɛ̃ pɔ Farisi
wɛ̃̀kì kɔ́pú tyí.
14 Tɛ́ mɪ mɪ yòh sõ ye mó tɔ̃ lésõ Yesu fɛ̃̀hkì pɪ à dɪ́ yɪ̋ yɪkɪ
mɔ.
15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú dɪ́ piki yah nɛ, sɔ̃́ se kè pɪ
tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú nɪ? À mɛ yo pé tyí nɛ, fɛ̃̀hkì-á à pɪ
kele pé yɪ̋ yah, tɛ́ pé mɛ kyɪ pé yah wu, pé mɛ fɛ̃ n yah.
16 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́,
dɪ́ mɛ̀ náh fyɔ̀ mɛ mɪ mɪ yòh tɛ̃ dɛ̂llɛ n tɛ̃, képah-á n wɛ̃kɪ
nɛ à náh wil Liyel tyí.† Ǹtɛ pé túkù mó mɛ n yo nɛ, tyípɛ̂l
pí-ò se kɪ fɛ̃ gbɪ̃l nɔ́pi dùkù pɪ sɔ̃́ nɪ? Kǎh pɪ sɛ̃́, pé sõnɔ pɪ
sé tyí tyílɛ.
17 Pè mɛ tɔ̃ pé syɪ dɪ́ mɛ̀ syah nɛ, nɛ̂-á yɪkɪ mɔ ǹ yɪ̋lɛ, ǹmɔ
se kɪ yo sɔ̃́ tɛ̃ tyí sɔkɔ nɪ? Dɪ́ mɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á
ǹnɛ.

* **9:5** 9.5 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 8.12. † **9:16** 9.16 - Yáh wɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú túkù nɛ Yesu-á mɛ mɪ mɪ yòh dɛ̂llɛ n pɪ, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɪ mɪ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɪ.

18 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé sɛ̃ ké yõ
nɛ, yɩ̃́tṹ-á sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ núkúnúkú à mɛ n yah. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè ǹ
dúbípú ye pɔ,
19 à pɔ pè piki yah nɛ, pépi píɗɩ̃́ se ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ? À se dubi
yɩ̃́tṹnɛ nɩ? Ǹtɛ à se pɩ sɔ̃́ tɛ́ fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ?
20 Ǹ dúbípú mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, páh pɩ̃ nɛ pépi píɗɩ̃́-á ǹnɛ;
wǎh dubi yɩ̃́tṹnɛ.
21 Ǹtɛ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú, pépi náh
képah wɔ pɩ̃, pé náh se mó tɔ̃ pɩ̃ nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ. Ńkɛ̃́ pè
à piki yah, wɛ̃́npir náh tɔ̃ ǹnɛ; wǎh kɩ fɛ̃ ké yah yo ǹ gblɔ̃́y.
22 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tiki sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃, képah ye pè kɔ̃ pè n
wɛkɩ sɛ̃́. Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm sɔ̃̀ mɛ ké yo sah tɛ nɛ, névi nɛ̂-à
kɩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á Yesulɛ, tɛ̃-á kɩ yɩ̃ni wilki pépi
wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ.
23 Képah ye, ǹ dúbípú kɔ̃ pè nɛ, wɛ̃́npir náh tɔ̃ ǹnɛ, pè à
piki yah.

24 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tɔ̃ ɗɩ̃́ mɛ̀ ye yah kɛ ní-òlɛ
nɛ̂-á lésõ yɩ̃́tṹnɛ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ké Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ yõ, à gbɩ yo
pé syah. Pépi-á pɩ̃ nɛ ǹ yɩ̃́ yíkínmɔ-ò ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ, tyípêl pɩ́-ò-á
ǹnɛ.
25 Ɗɩ̃́ mɛ nɛ, pé náh pɩ̃ tyípêl pɩ́-ò-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ dɛ́! Tyínúkú
ó-á péwɔ n pnɛ: Yɩ̃́tṹ-á sɔ̃̀ pélɛ, ǹtɛ núkúnúkú páh mɛ n yah.
26 Pè mɛ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se Yesu pɩ ǹ tyɩ́ nɩ? Dùkù nɛ̂
se à yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ nɩ?
27 Ɗɩ̃́ mɛ nɛ, páh sɔ̃̀ kè yo tɛ pé tyɩ́, tɛ́ pè náh pé níkí sah
kè noh. Ǹtɛ sɔ̃́ se tɛ́ pè tɔ̃ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé kè yo pé noh
kɛ ní-òlɛ nɩ? Pépi tó se pyě mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé pɩ ǹ tɔ̃̀
sã́hpúlɛ nɩ?
28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah ǹnɛ n gbyɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ-á kénɛ
ɗɩ̃́ tɔ̃̀ sã́h-òlɛ dɛ́! Pépi tɛ̃ wɔlɛ, Moyisi tɔ̃̀ sã́hpú-á pépilɛ.
29 Páh pɩ̃ nɛ Liyel-á yo mɔ Moyisi tyɩ́.‡ Ǹtɛ ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ, pé se
ǹ wɩ̃̀l-ǹsah ńtɛ̃nɛ n pnɛ nɩ?
30 Pǎh yo sɛ̃́, ɗɩ̃́ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, é! Tɛ́ képah-á pyě pɩ
gbɛ̃̌ndùǹìnɛ yɔ̀ sɔ̃́. Pépi náh ǹ wɩ̃̀l-ǹsah pɩ̃ pè yo. Ǹtɛ wǎh
péwɔ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ dɛ́!§

‡ **9:29** 9.29 - Liyel yã́hkɩ̀ yãh Moyisilɛ, wǎh ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.11; Yã́hnɔ́ 12.8. § **9:30** 9.30 - No nɔ́pi mɛ n yo ásɔ̂ sɔkɔ nɛ, pépi náh Yesu wɩ̃̀l-ǹsahlɛ n pnɛ. Ǹtɛ kè mó tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ Yesayi 35.5 ; 42.7 sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yɩkɩ mɔ yɩ̃́tũbi yɩ̃́lɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ yɩ̃nɛ pè pɩ̃ nɛ Yesu-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.

31 Pé pól-á pĩ nɛ, Liyel náh tyíipêl pí-ò níríle n tɛ̃. Ǹtɛ névi
nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ, tɛ́ Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ, ǎ tɛ̃̀ wɔ níríle n
tɛ̃.*
32 Ǹtɛ kèkõyɔ̃́-á mɛ sɔ̃, pépi náh kè noh yah nɛ, ǹnî-á yɩ̃́tũ̂
yɔ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, nɛ̂-á dubi yɩ̃́tũ̂nɛ dɛ́!
33 Dɩ̃́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ wɩ̀l-ǹkɛ̃̂nɛ Liyel tyɩ́, à náh náhkɩ fɛ̃ tir yɔ́
ńtɛ̃ pɩ n pi dò!
34 Képah tɛ̃̀nɛ, pè à syah nɛ, ǹmɔlɛ dubi ǹ tɔ̂ɔ́ tyíipékè ó
sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ kɩ pɔ nɛ páh pépilɛ n kwɔ nɩ? Tɛ́ núkú à yĩni
wilki kégbɔ́.

Nónó-á yɩ̃́tũbilɛ Liyel tyɩ́ tɩ̃̀nnɛ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á kè noh nɛ pǎh dɩ̃́ yĩni, à kyɩ à yohnɩ
tɛ́ à piki yah nɛ: «Á se sɛ̃ Névi Pídɩ̃́ yõ?»
36 Dɩ̃́ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛ̂ se Névi Pídɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ? Ȁ ǹ tyɩ́ yo
pé syah, pé kɔ̃ pé wɛ sɛ̃ ǹ yõ.
37 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Á ye à wɛ tɛ. Ǹmɔ
ye n yãh álɛ núkúnúkú yɔ̀.»
38 Dɩ̃́-á képah noh sɛ̃́, à nɛ páh sɛ̃ ké yõ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃. Tɛ́ mɛ
gbètukunɔ di Yesu yah, à à gbilki.
39 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Gbɩ wah yĩn ye ńmɔ pɔ kèkõyɔ̃́
mɛ̀ sɔkɔ; nɛ yɩ̃́tũbi yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ nónó-á mɛ n yah pépi pɩ
yɩ̃́tũbilɛ.»
40 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ Yesulɛ,
pépi-á wɛlɔ nɔ́pi noh, pè Yesu piki yah nɛ, ǹtɛ yɩ̃́tũbi se pyě
pépi tɔlɛ nɩ?
41 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yâh sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́tũbilɛ, tyíipékè náh
náhkɩ n mɛ n pi yé yõ. Ǹtɛ núkúnúkú yé nɛ yáh mɛ n yah,
képah ye yé tyíipékè mɛ yé yõ.»

10

Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛynɛ

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé
kélɛ n yo yé tyɩ́, névi nɛ̂-à n dé-ńkɛ̃̂nɛ képyɛ́nɩ̀ tũ̀ yahlɛ, tɛ́
n dɔkɔ n de ké sɔkɔ ké gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, yɛ̃́nwó ye tɛ̃̀nɛ, névi yõ
syɩ́kɩ́-ò tɔ̃ ǹnɛ.
2 Ǹtɛ nɛ̂-à n de ké yahlɛ, képyɛ́nfɛ̃ ye tɛ̃ wɔlɛ.

---
* **9:31** 9.31 - Yah n tɛ Sèmɩ̀rn 15.29.

3 Tʋ̃̏ syíkí-ò ɗĩ́ ké yah yɩkɩ n mɔ ǹmɔ kɔ̃. Ǹ képyɛ́nɩ̀ ǹ yĩ́nɛ
n pnɛ.* Wàh de, ǹ tyí-á képyɛ́nɩ̀ nónónɛ, ǎ sé ye n wil sé
yninɛ kégbɔ́.
4 Ǹ képyɛ́nɩ̀-á ǹ yĩ́nɛ n pnɛ sɛ̃́, képah ye wàh sé pól wilki
mɔ tɛ, à n yĩn sé yah, tɛ́ sě ǹ sɔ̃̏ tɛ̃.
5 Ǹtɛ sàh névi nɛ̂ yĩ́nɛ n pnɛ̀-ǹkɛ̃́nɛ, sè náh tɛ̃̌ sɔ̃̏lɛ n tɛ̃
póllɛ. Sè n to n gbɛ n mɔ fíí ǹnɛ ńtɛ̃nɛ.»
6 Yesu kénɛ sèmɩ̏rkɩ̏ yãh tɔ́wû tyí, ǹtɛ pè náh ké kɔ́r pĩ.
7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃̌ yɔ̃, mé
kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ ye képyɛ́nɩ̀ tʋ̃̏ yahlɛ.
8 Nónó pól-á ń dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ tɛ, yɛ̃́nwóbé ànɛ̂ névye yɔ̃
syíkípú ye pélɛ.† Ǹtɛ, képyɛ́nɩ̀ náh mó fɛ̃ syi noh pé tyí.
9 Ńmɔ ye dénsahlɛ. Névi nɛ̂-à de képahlɛ, tɛ̃̌ kɩ pwah. Tɛ̃̌
kɩ fɛ̃ n de, tɛ́ kɩ ǹnɛ n syɩ n wil kɩ ǹ yɔ̃kelɛ n wɛ.
10 Tɛ́ yɛ̃́nwó wɔ-à n pi, yĩbe, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́, ànɛ̂ yényêh
pɩ yĩn ó ye à n pɔ. Ǹtɛ ńmɔ pɔ nɛ névye min wɛ, nɛ̂-á plɛ
yĩ̋.
11 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Kàh sɔ̃́ n nɔ kũ tyí, képyɛ́nfɛ̃
pèpɛy n fɛ̃ n syi ǹ min kɔ̃ ǹ képyɛ́nɩ̀ yĩnnɛ.
12 Ǹtɛ pɔ́ yáhnkɔ̃-ò képyɛ́nfɛ̃ tɛ̃̌ wɔlɛ, képyɛ́nfɛ̃ kègbɩ náh
ǹmɔlɛ dɛ́! Ǹmɔ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyí náh képyɛ́nɩ̀ nɔ́pilɛ. Képah ye,
wàh fyɔ̀ gbɛ̃́npẫh wɛ à n pi, à n to ǹ tɛ́ képyɛ́nɩ̀ milki, à kɔ̃
à n pɔ n tɛ̃ sé sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ n mó n to n karkɩ.
13 Pɔ́ ó kɔ́kɔ́ ye ǹmɔ n yah n kɔ̃ dò. Yíkínɔ́-à sɔ̃́ n pɩ
képyɛ́nɩ̀ sɔkɔ, kè náh n pɩ tirlɛ ǹmɔ yah.
14-15 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Sɔ̃́-á Sú Liyel ńnɛ n pnɛ,
tɛ́ ń tɔ ǹnɛ n pnɛ, sɛ̃́ ó ye, mé ń képyɛ́nɩ̀nɛ n pnɛ, sé tɔ mó
ńnɛ n pnɛ. Ńmɔ kɩ ń min kɔ̃ ń képyɛ́nɩ̀ yĩnnɛ.
16 Képyɛ́nɩ̀ túkù mɛ ń tyí, nónó-á sè náh mɛ tʋ̃̏ mɛ̀ sɔkɔ.
Sè kɩ n noh n pi ń tyí. Mé yĩnɛ mè n kyɩ sè yah n fɛ̃ fɛ̃ n pɔ
n kwrɔ n mɔ sè pɩ tũ núkúlɛ, képyɛ́nfɛ̃‡ núkú ó mó sélɛ n
fɛ̃.
17 Ńmɔ kɩ ń min kɔ̃ kũ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tɔ̃ pɔ kè syi n pi. Képah
ye, ń tyí nɔ Sú Liyel tyí.
18 Nɛy náh fɛ̃ ń ko n mɔ n pi dɛ́! Ńmɔ ye n kɔ̃ ń minnɛ ń
gblɔ̌y. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ń tyí kɩ fɛ̃ kè kɔ̃, tɛ̃́nwɛnɔ tɔ̃ mɛ ń tyí kɩ
fɛ̃ kè syi ńtɔ̃. Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel nɛ mé pɩ.»

* **10:3** 10.3 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̏, képyɛ́nfɛ̃bɩ náhnáh sɔ̃̏ ńkɛ̃́nɛ pé képyɛ́nɩ̀nɛ n kwrɔ n mɔ n dah n mɔ n pɔ tʋ̃̏ núkú sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnî yɔ́ tɔkɔ n sah, ǎ sélɛ n syɩkɩ lékẫhnɛ yĩ́pú ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl yĩnnɛ. Pé pól ńkɛ̃́nɛ yni sah pé képyɛ́nɩ̀ kɔ̃. Pé képyɛ́nɩ̀ pé yĩ́nɔlɛ n pnɛ. Tyah-à fyɔ̀ dal, pě pé képyɛ́nɩ̀nɛ n ye n wilki n pɔ sé yninɛ. † **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Nsyeremi 23.1-2; Yesekyɛlɩ 34.2-10. ‡ **10:16** 10.16 - Képyɛ́nfɛ̃ nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹ gblɔ̌y ye à n ye.

[19] Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé sõnɔ tɔ̃ kah
pɩ sé tyɩ́ tyɩ́lɛ.
[20] Pé náhnáh tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, ǹ
yɔ̃̀gbèkè kɔ̃ kè yuku. Yɔ̃ se tɔ̃ mɛ ké tyɩ́, pè ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ
nɩ?
[21] Ǹtɛ túkù mó nɛ ńkɛ̃́, yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò wɛlɔ náh wɛlɔ
nɔ́pilɛ dɛ́! Yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò se kɩ fɛ̃ yɩ̃́tɯ̃̂ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ nɩ?

Nsyifunɔ túkù-á Yesu yahle dùkù nɛ̂nɛ

[22] Képah sɔkɔ, kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́nɛ, syáh yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n syah
Yerusalɛmɩ sɔkɔ, nɛ̂-á Nsyifunɔ dyɔlɛ n to n kɔ̃ Liyel ní-ńsah
gbô tɔ̃́nsàhnsɔkɔnɔ tyɩ́lɛ.
[23] Képah sɔkɔ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô párn
yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ.
[24] Nsyifunɔ yɩ́syɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbɩ̃ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à se kɩ
pépi mɔ sah tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂ tyɩ́ nɩ? Ǹmɔ-à
kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à kè yo n dal n mɔ pé syah
kɛ̀!
[25] À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Mé kè yo tɛ yé tyɩ́, ǹtɛ yé náh sɛ̃ ké
yõ. Tyi nónó-á mé mɛ n pɩ ń Sú Liyel yɩ̃n yõ, sépi ye mɛ ń
tyɩ́lɛ n yo n wah.
[26] Ǹtɛ yé náh pɩ ńmɔ képyɛ́nɩ̀nɛ sɛ̃́, képah ye yé kɔ̃ yé náh
sɛ̃ ké yõ.
[27] Ǹmɔ képyɛ́nɩ̀ tɛ̃ wɔ ń wɛynɛ n nohnɩ, mé sélɛ n pnɛ,
ànɛ̂ sě ń sɔ̃̀ tɛ̃.
[28] Mé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ sè kɔ̃. Sé tyɩ́ náh n yɩkɩ n yah n
pi, ànɛ̂ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ń gbɔ̃̀.
[29] Ǹmɔ Sú nɛ̂-á sélɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, ǹmɔ kal yɩ́yɩ̀n póllɛ.
Képah ye, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ǹmɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ.
[30] Ǹmɔ ànɛ̂ Sú Liyel mɛ núkúlɛ.»
[31] Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ tɔ̃ dyêh tõ nɛ páh Yesulɛ n min n
ko.
[32] Ǹtɛ à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, Sú Liyel gbɔ̃̀ yõ, páh tyɩ́péplɔ
náhnáh pɩ pè wɛ. Sépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ yɩ̃n se pè n yah n kɔ̃ pé
mɩ́nnkò-ǹsahlɛ nɩ?
[33] Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, tyɩ́pépɛ̌y pɩ́nɔ́ yɩ̃n náh pé nɛ
páh ǹnɛ n min n ko dɛ́! Ǹtɛ wǎh yo de Liyel tyɩ́ képah yɩ̃n-
á. Ǹmɔ névi gbɔy kɩ pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyellɛ nɩ?
[34] Képah sɔkɔ, à yo pé tyɩ́ nɛ: «Kè náh mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á nɛ lɩ́yelnɔ́-á yélɛ di?§

§ **10:34** 10.34 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 82.6.

[35] Liyel-á yo mɔ névye nónó tyí, à pè ye líyelnɔ́lɛ. N̏tɛ yé se pĩ nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nɛ̂ yo, kè náh fɛ̃ n milki n pi tɛ́!
[36] Tɛ́ Sú Liyel-á ńmɔ nɛ̂ wilki sah ǹ tyí yõ, tɛ́ ń tɛkı mɔ kèkõyɔ̃́, yé nɛ máh yo de Liyel tyí, máh sɔ̃́npílɛ yo nɛ Liyel Píɗĩ́-á ńnɛ nı?
[37] Máh kı mɛ ń Sú Liyel tyípínìnɛ n pí-ńkɛ̃́nɛ, yé káh sɛ̃ ń yõ.
[38] N̏tɛ máh kı mɛ sélɛ n pı, yáh kı sɔ̃́ mɛ n sɛ̃ n pi ńkɛ̃́nɛ ńmɔ yõ, yé sɛ̃ sépi tɛ̃̀ wɔ yõ; képah sɔkɔ yé kı pĩ yĩ́ nɛ, máh mɛ núkúlɛ Sú Liyellɛ, ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ ńnɛ.»
[39] Képah tɛ̃̀nɛ, pè tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n tɛ̃. N̏tɛ à pwah pé tyí.
[40] Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syı yuku Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ, à kyı tɛ̃ ńyãh sɔkɔ-á Nsyɔ̃ ǹgbò tyah névye wèlnwílkı̏nɔ́lɛ.*
[41] Névye náhnáh mɛ kyı ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, Nsyɔ̃ náh gbı̏l tir yɔ́ ńtɛ̃ pı. N̏tɛ wăh tyi nónó pól yo ɗĩ́ mɛ̀ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
[42] Képah sɔkɔ, névye náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yõ nɛ́npɔ́.

11

Lasarı kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

[1] Dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ ńyân syıkı, pè n ye Lasarılɛ. À sɔ̃̀ mɛ Betani kwil sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ ǹ dósyɔ́lɛ, pè n ye Mari ànɛ̂ Martılɛ.
[2] Kénɛ Mari mɛ̀ wɔ ye lésõ làsèkwɛ̆l yɔ́ kwɛ mɔ Yesu gbyɛ̂̃h yõ, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.* N̏mɔ dóɗĩ́ Lasarı ye sɔ̃̀ n yɔ.
[3] Képah sɔkɔ, ǹ dósyɔ́ mɛ tɛ̃̀ntɔ̃̀ mɔ Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹ kóɗĩ́ Lasarı náh mɛ lènɔlɛ.
[4] Yesu-á képah noh, à nɛ ńkɛ̃́, Lasarı ńyân mɛ̀ náh pı ǹ ko ko ńyânnɛ. N̏tɛ kăh kı Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kı, tɛ́ kı tɔ̃ ǹ Píɗĩ́ yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kı.
[5] Tɛ́ Martı, ànɛ̂ Mari, ànɛ̂ pé dóɗĩ́ Lasarı tyí sɔ̃̀ nɔ yĩ́ Yesu tyí.
[6] N̏tɛ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ Yesulɛ tɛ́ pè pɔ Lasarı ńyân tyí yo ǹ tyí, à tɔ̃ wũ nɛ́npɔ́ à sèpı̏n nínı̏ pı.
[7] Képah náh, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè yɛ pé pé syı n yuku Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.
[8] Wăh yo sɛ̃́, pè mɛ nɛ, kwɔ́-ò ɗĩ́, nɛ́npɔ́ sɔkɔ kó lésõ pè n yah n kɔ̃ ǹ mínkò-ǹsahlɛ dyêhlɛ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀, tɛ́ à tɔ̃ n yah n kɔ̃ ǹ syínyuku-ńsahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nı?

---

* **10:40** 10.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.28. * **11:2** 11.2 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 12.1-3.

9 Á mɛ yo pé tyí nɛ, lɛ́rínɔ́ gbɔ̃ninɔ́ kó gbȉyȉkȉ sɔkɔ nɩ? Névi nɛ̂-à n kɔ tyah kyòolɛ, kèkõyɔ̃́ kyòo-á à n nɛ n yah. Képah-á, tɛ̃ gbáhkɩ̀ mɩ́nɔ́ náh nɔ.

10 Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ lékẫhnɛ kyòo kɛ̃́nɛ, tɛ̃́ ǹ gbáhkɩ̀lɛ n mɩ.

11 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pépi kóďĩ-á mɛ dɔy sɔkɔ, ǹtɛ páh kɩ kyɩ à yilki mɔ.

12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mó nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, dɔy sɔkɔ-à kɩ nɛ̂ Lasarɩlɛ, wǎh kɩ dɛ.

13 Ǹtɛ Yesu wɛy sɔkɔ, Lasarɩ kúnɔ́ tyí ye à yo, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɔ mó wɛ nɛ dɔy gbɔy tyí-á à yo.

14 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu kè yo yɩkɩ mɔ pé tyí nɛ Lasarɩ-á ku.

15 Ǹtɛ péwɔ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ sɔ̃̀ nɛ́npɔ́, képah-á mɛ nɔ yĩ̃́ péwɔ tyí pépi yĩnnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pǎh kɩ sɛ̃ yĩ̃́ péwɔ yõ. Tɛ́ núkúnúkú, pè yɛ pé sɔkɔ ǹ tnɔ̂.

16 Képah sɔkɔ, Toma nɛ̂-á pè n ye Didiminɛ,† ǹmɔ pé no syah nɛ, pè yɛ pépi tɔ kyɩ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí.

17 Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbĩ̃́ nɛ̂nɛ, à kyɩ nɛ yah Lasarɩ lékó sɔ̃̀ sèpȉ̃n ǹyɛ̂̃h pɩ tɛ diki sɔkɔ.

18 Yé yah, Betani ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wrɔ́ náh sɔ̃̀ mɛ kah gbɛ mɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ kílónɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃lɛ.

19 Képah ye, Yerusalɛmɩ tãn náhnáh sɔ̃̀ mɛ pɔ Martɩ ànɛ̂ Mari yéťĩ kélé-ńsah pé dóďĩ́ yáhnkwlɔnɔ sɔkɔ.

20 Martɩ-á fyɔ̀ noh nɛ Yesu-á mɛ n pi, à kyɩ à yohnɩ. Tɛ́ Mari wɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ gbô sɔkɔ.

21 Képah sɔkɔ, Martɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, wàh sɔ̃̀ mɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ, pé dóďĩ́ náh náhkɩ n ku n pi.

22 Ǹtɛ núkúnúkú ńtɛ̃ fyé sɔkɔ, páh pĩ nɛ wàh kɩ sɔ̃́ tir dùkù nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí, wǎh kɩ kè pɩ ǹ tyí.

23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á dóďĩ́ lékó kɩ yilki mɔ.»

24 Wǎh yo sɛ̃́, Martɩ nɛ, páh pĩ nɛ lékyî-à kɩ pɔ n yilki n mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ, ǹ tɔ lékó-á kɩ yilki mɔ.

25 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Ǹmɔ ye lékyî yílkínmɔ-ò ànɛ̂ minnɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃-à sɔ̃́ ku, à kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ;

26 ànɛ̂ névi nɛ̂-à mɛ min sɔkɔ tɛ́ sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃ náh tɔ̃ n ku n yah n pi Liyel tyí ťĩnnɛ. Á se sɛ̃ képah yõ, Martɩ?»

27 Martɩ mɛ nɛ, àwe-á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, páh sɛ̃ ké yõ nɛ ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Píďĩ́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ kèkõyɔ̃́.

† **11:16** 11.16 - Didimi kɔ́r ye kèǹȉǹȉnɛ.

28 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ syɩ kyɩ plɔ yo ǹ gbɛ̃̆nsê Mari tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́-á mɛ de n tɛ. Tɛ́ wăh mɛ ǹnɛ n ye.

29 Mari-á fyɔ̀ képah noh, à núkú yuku à sɔkɔ Yesu tnɔ̂.

30 Yesu náh tɔ̃̆nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ de kwil sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ Martɩ pɔ à yohnɩ.

31 Tɛ́ Yerusalɛmɩ tãn nónó-á sɔ̃̀ mɛ Mari tnɔ̂ gbô sɔkɔ, mɛ ǹ yétĩnɛ n kele, pépi-á à wɛ à yuku wil súú sɛ̃́, pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pɔ̀ gbó-ńsah-á à n yuku diki yõ.

32 Ǹtɛ Mari-á kyɩ yĩni tɛ̃ Yesu mɛ́-ńsah sɔkɔ, tɛ́ à wɛ, à gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃̆, wàh sɔ̃̀ mɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ, pé dóɗɩ̃́ náh náhkɩ n ku n pi.

33 Képah sɔkɔ, Yesu-á à wɛ à mɛ n gbo à tahlɩ ǹ tɛ́kɩ́nmɔpu tyɩ́, kè ǹ nɩ kah tɛ̃ képékèyɔ̂, ǹ yah kwɔ.

34 À mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se pè yĩ ǹ lékólɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃̆, à pɔ kyɩ yah.

35 Képah sɔkɔ, Yesu yétĩ kwɛ.

36 Képah tɛ̃̆nɛ, ǹ tɛ́kɩ́nmɔpu nɛ, pè yah, ǹ tyɩ́-á sɔ̃̀ mɛ nɔ yĩ̋ ǹ tyɩ́ dɛ́!

37 Tɛ́ tɔ̃ mɛ n yo nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̃́tũ̂ ɗɩ̃́ yɩ̃́ yɩkɩ, à kó sɔ̃̀ fɛ̃ kũ yah kõ n pi Lasarɩ tyɩ́ nɩ?

38 Képah sɔkɔ, kè tɔ̃ Yesu nɩ kah tɛ̃ képékèyɔ̂, à mɛ sɔkɔ diki yõ. Tɛkɩ diki ye sɔ̃̀ kélɛ, tɛ́ ké yah mɛ vɩ́kénɔ́lɛ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ.

39 Yesu mɛ yo no tyɩ́ nɛ, pè dáhkɩ̀ mɛ̀ tɔkɔ tɛ̃ yõ. Lékókè dósê Martɩ mɛ à syah nɛ, Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, ǹ yɩ̃́nɔ́ sèpɩ̃̀n ǹyɛ̃̂h-á yɔ̀. Wăh kɩ mɛ n põ dò.

40 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Mé náh kè yo á tyɩ́ nɛ, wáh kɩ sɛ̃ ń yõ, á yɩ̃́-á kɩ tɛ̃ Liyel yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ yõ di?»

41 Képah tɛ̃̆nɛ, no mɛ dáhkɩ̀ tɛ̃ yõ. Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̃̆, mé n wɛkɩ á tyɩ́ wáh sɔ̃́npɩ́ ń nɩ́rɩ́ tɛ̃.

42 Mé pĩ nɛ wáh mɛ ń nɩ́rɩ́lɛ n tɛ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹtɛ mé kélɛ n yo tɔ́wû mɛ̀ yĩnnɛ nɛ̂-á ń mɔ gbĩ sah yɔ̀, nɛ pè sɛ̃ ké yõ nɛ, áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.»

43 Képah yóntɛnɔ náh, à kah yo mɔ nɛ ńkɛ̃́: «Lasarɩ, wil nɛ́npɔ́!»

44 Képah sɔkɔ, Lasarɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ ku, à yuku wil ǹ gbyɛ̃̂h ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀nnɛ púkúbɩ́nɔ́lɛ fwɔ gbrólɛ; tɛ́ ǹ yèpɔ mɛ fɔ́kɔ́nɔ́lɛ fwɔlɛ. Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, pè à wah mɔ, pè mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n yuku.

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mɛ n yah n kɔ̃ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ

45 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Mari tnɔ̂, tɛ́ pɔ Yesu tyı́pı́nı́ mɛ̀
wɛ sɛ̃́, pé náhnáh sɛ̃ Yesu yɔ̃.
46 Ǹtɛ pé túkù wɔ mó kyı ǹ tyı́pı́nı́ mɛ̀ sèsahrı yah sah
Farisi wɛ̃̀kı̀ kɔ́pú tyı́.
47 Kǎh mó pı sɛ̃́, Farisi wɛ̃̀kı̀ kɔ́pú ànɛ̂ sárká syı́nwı̀lkı̀pu
yɔ̃̀tãm mɛ pé no tukey tùkèpu tı̃̀nkı̀ ye, pè kɔ̃ tɛ̃ ké tyı́ sɔkɔ.
Pè wɛ̃ syah nɛ, dı̃́ mɛ̀-á mɛ gbı̃̀l tyilɛ n kah n pı dɛ́, sɔ̃́ se pé
kı pı nı?
48 Páh kı à sah à yɔ̃ sɔkɔ sélɛ n pı sɛ̃́ yɔ̀, no pól-á kı sɛ̃ ǹ
yɔ̃. Ǹtɛ képah-à pı, Wrome tãn-á‡ kı yuku pépi Liyel ní-ńsah
gbô sɔ, tɛ́ kı pépi yı̀kı̀ tyı́ yıkı.
49 Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ lésɔ̃ mɛ, pè n ye Kayifilɛ. Léyı́lɛ, ǹmɔ
ye lésɔ̃ sárká syı́nwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ǹmɔ mɛ pé no syah
nɛ: «Yé náh kwâh yɔ́lɛ n pnɛ dɛ́!
50 Yé náh pı̃ nɛ, dı̃́ nɛ́núkù-à kı ko mɔ ápi yı̀kı̀ swɔ kè kɔ̃
kè wɛ pwah, képah-á kı nɛkı kal ápilɛ ǹ tɛ̃̀nɔ́lɛ min sɔkɔ, tɛ́
á yı̀kı̀ pól tyı́ mó pɔ yıkı di?»
51 Ǹtɛ ǹmɔ yah yı̃́ı̃ náh sɔ̃̀ à yo tyi nɔ́pilɛ dɛ́! Wǎh sɔ̃̀ mɛ
sárká syı́nwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyı́lɛ sɛ̃́, képah ye Liyel mɛ
tɛ̃ntɔ̃̀lɛ à kɔ̃ à syi yo sah nɛ, Yesu-á yı̃nɛ à ku ǹ yı̀kı̀ névye
yı̃nnɛ.
52 Tɛ́ ǹ yı̀kı̀ névye ó yı̃n náh à kı n ku n pi dɛ́, ǹ kúnɔ́ kı
Liyel wɛ̃́npı̀ pól tɔ tuke mɔ pı núkúlɛ, pépi nónó-á mɛ karkı
tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃.
53 Kayifi-á fyɔ̀ képah yo, à tɔkɔ lésɔ̃ tyı́, pè núkú Yesu
kònmɔnɔ sah gbáhkı̀ yɔ̃.
54 Kǎh pı sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃ mɛ n gblɔ̃̌ynɛ n wilki n mɔ kwèyy
Nsyifunɔ yah. À yal ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpúlɛ, pè kyı tɛ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ,
pè n ye Yefrayiminɛ. Képah sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̀nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ
gbɛ̃́nnı tnɔ̂.
55 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃́, névye
náhnáh sɔ̃̀ mɛ n wil gbnɔ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n dɔkɔ n yuku
Yerusalɛmı kwil sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ syáh mɛ̀ dyàh tɛ̃, nɛ pé
kyı pé gblɔ̃̌y tɔ̃ n sah, à yı̃nɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ.
56 Pǎh sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ
Yesulɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, kè se mɛ
sɔ̃́ nı? À se kı pyě yɛ wũ syáh mɛ̀ sɔkɔ pɔ́nɔ́lɛ nı?
57 Tɛ́ sárká syı́nwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kı̀ kɔ́pú lésɔ̃
mɛ ké gbah yo sah tɛ névye tyı́ nɛ, nɛ̂-à fyɔ̀ Yesu mɛ́-ńsah
pı̃, tɛ̃ pɔ kè yo pé syah, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃.

‡ **11:48** 11.48 - Wrome tãn nónó tyı́-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̃̀tãm ye sɔ̃̀ pélɛ Nsyifunɔ yɔ̃.

12

Mari làsèkwěl mɔ́nɔ́lɛ Yesu gbyɛ̂h yõ

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ wũ sèpɩ̃̀n kénúkòlɛ, tɛ́
Yesu mɛ kyɩ Betani kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ Lasarɩlɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ,
wăh nɛ̂ lékó yilki mɔ.

2 Pè mɛ yõke yah Yesu kɔ̃ nɛ́npɔ́. Martɩ sɔ̃̀ mɛ yõkelɛ n
dibi, tɛ́ yõke mɛ̀ yɔ̃́pú sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ Lasarɩlɛ.

3 Képah sɔkɔ, Mari mɛ làsèkwěl dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ lítír tɔ́ní tɔkɔ,
nɛ̂-á pè nardɩ kɔ́kɔ́lɛ kè pɩ. Tɛ́ pɔ kè kwɛ mɔ Yesu gbɛ̃́náhlɔ́
yõ, tɛ́ kè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.* Làsèkwěl mɛ̀ pãn mɛ wɔ̀kɔ̀ pól
tɔkɔ.

4 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ nɛ̂-á Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sɔ̃̀ pɔ n vi n pi Yesu náh, ǹmɔ nɛ,

5 kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ làsèkwěl mɛ̀ náh yãm deniye pɔ́ plɔ́†
kyɛtɔ̃níːnɛ, à ké pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃ nɩ?

6 Ǹtɛ yãm tãn yãm náh sɔ̃̀ tɛ̃ ǹnɛ dɛ́, yɛ̃́nwó ye sɔ̃̀ ǹnɛ
képah ye à kɔ̃ à képahlɛ n yo. Pɔ́ dú sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ tyí. Tɛ́ păh
nónónɛ n dah n mɔ n pɔ, ǎ sélɛ n yĩ.

7 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Pi yah vínɔ́ sah kénòh! Ǎ ye
képah pɩ sah ńmɔ lékó yĩ sõ yĩnnɛ.

8 Yãm tãn kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sétáh yõ sõmɛsɔ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ,
ńmɔ náh n mɛ n pi yélɛ sétáh yõ sõmɛsɔ̃́.»

9 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ noh nɛ Yesu-á mɛ Betani kwil sɔkɔ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè kyɩ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Yesu ó yĩn náh sɔ̃̀ pè kyɩ dɛ́,
Lasarɩ nɛ̂ lékó-á Yesu yilki mɔ, ǹmɔ tɔ wɛ yĩn ye sɔ̃̀ pè kyɩ.

10-11 Ǹtɛ Lasarɩ mɛ̀ yĩnnɛ, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ pélɛ n syɩ
sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm náh à n vi n mɔ n pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ.
Képah ye, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm mɛ Lasarɩ tyí yo syɩ nɛ,
páh kɩ ǹ tɔ ko mɔ.

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

12 Ké ɗĩndallɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ
tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ, pè kè noh nɛ Yesu-á mɛ n pi Yerusalɛmɩ
sɔkɔ.

13 Pè mɛ sãm yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lɩ tɛ̃ yĩn,‡ tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyɩ
à yohnɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ gbo mɔ tũ nɛ: «Wosana!§ Nɛ̂-á n pi Tɛ̃

---

* **12:3** 12.3 - Yesu mɛ gbɩ̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sõ ńkɛ̃́nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yõkelɛ n yõ.
† **12:5** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.
‡ **12:13** 12.13 - Sãm yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃̀lɩ̀ntɛ̃nyĩnnɔ mɛ̀nɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ, Yesu ye pè n gbilki.
§ **12:13** 12.13 - Pàh nɛ Wosana, ǹgbòlɛ sɔ̃̀, ké kɔ́r ye á pwah n mɔ núkúnúkú! Ǹtɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ, gbílkínɔ́ ye sɔ̃̀ pè n gbilki Yesulɛ.

ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ,* ǹmɔ nɛ̂-á Yisrayel yɔ̏tɛ̃ ɗɪ́nɛ.»

14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ńkwɛ̃ndyɪ́píkì yɔ́ wɛ, tɛ́ dɔkɔ kõ tɛ̃ ǹ yõ, à yĩnɛ sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkɪ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

15 «Yerusalɛmɪ† tãn, yé káh tɪ́kɪ́ pɪ.
Yé yah, yé yɔ̏tɛ̃ mɛ n pi.
Ȁ mɛ dɔ́kɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ ńkwɛ̃ndyɪ́píkì yɔ́ yõ sɔkɔ.»‡

16 Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú náh sɔ̏ mɛ tyi nɔ́pi pɪ́nɔ́ yõ pĩ. Ǹtɛ wǎh pɔ dɔkɔ ǹ tɔ̃́rɪ́ yõ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, pé dyɔ to kõ nɛ, kǎh lésõ wɑ̃rkɪ sah sɔ̃ ǹ tyɪ́ sɔkɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sɛ̃́-á kè pɪ ǹ tyɪ́.

17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á lésõ Lasarɪ lékó ye yah, à à yilki mɔ wilki diki sɔkɔ nónó yɪ̃́ yah, pépi mɛ tyah kélɛ n yah n yɑ̃h n kõ.

18 Névye-á kénɛ gbɪ̏l tir pɪ́nɔ́ noh sɛ̃́, pè wil pɔ Yesu yohnɪ.

19 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tyah n yo wɛ̃ tyɪ́ nɛ, pè kó kè wɛ nɪ, pépi náh tõ fɛ̃ n tɛ̃ n pi dò. No pól-á mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃.

Yesu mɛ ǹ tɔ̃́rɪ́ ànɛ̂ ǹ kũ tyɪ́lɛ n yo

20 Névye nónó-á sɔ̏ mɛ pɔ syáh mɛ̀ sɔkɔ Yerusalɛmɪ, nɛ pé pɔ Liyel yĩn gbilki, Nsyifunɔ náh sɔ̏ pé túkùlɛ.

21 Kénɛ névye nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, pépi mɛ nɔ de Filipi tnɔ̂ ǹmɔ nɛ̂-á n wil Betisayida kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ kè yah kõ ǹ tyɪ́ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, páh mɛ ké tyɪ́ nɛ pé Yesu wɛ.

22 Kǎh pɪ sɛ̃́, Filipi mɛ kè yo Andre tyɪ́. Andre mɛ tahlɪ ǹ tyɪ́ pè kyɪ kè yo Yesu tyɪ́.

23 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyɪ́ nɛ: «Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á Névi Pɪ́ɗɪ̃́§ kɪ n dɔkɔ n pi ǹ tɔ̃́rɪ́ yõ, képah ye sɛ núkúnúkú yɔ̀.

24 Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɪ́, nɛ́ sèmukɔ pi náh duku mɔ sétáh sɔkɔ kè fi tɛ́ ké pi ku, kè n tɛ̃ ké gblɔ̆y. Ǹtɛ kàh duku mɔ à fi tɛ́ ké pi ku, kè n kwel.

25 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̆y ó minnɛ n mɔ n kõ, tɛ̃ min tyɪ́ kɪ yɪkɪ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ minnɛ n mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ Liyel tɔ̃́rɪ́ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.

26 Névi nɛ̂-à mɛ ké tyɪ́ nɛ, pé tɔ̏lɛ n pɪ ńmɔ tyɪ́, tɛ̃ ń sɔ̏ tɛ̃. Képah sɔkɔ, máh mɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛ̂-á tɔ̏lɛ n pɪ ń tyɪ́, ǹ tɔ kɪ mɛ nɛ́npɔ́. Névi nɛ̂-à tɔ̏lɛ n pɪ ńmɔ tyɪ́, ń Sú Liyel kɪ ǹ yõ yɔ̃.

* **12:13** 12.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.25-26. † **12:15** 12.15 - Yerusalɛmɪ yĩn yɔ́ ye sɔ̏ Siyõnɛ. ‡ **12:15** 12.15 - Yah n tɛ Nsakari 9.9. § **12:23** 12.23 - Yesu-à Névi Pɪ́ɗɪ̃́ tyɪ́lɛ n yo, ǹ gblɔ̆y tyɪ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo.

27 Tɛ́ núkúnúkú, ń fɔkɔ mɛ fɛ̃kɩ. Ǹtɛ mè yo sɔ̃́? Mé se n yo Sú Liyel tyí nɛ, à káh n yɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ ń wɛ? Ǹtɛ ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, yèvyãhrɩ mɛ̀ yĩn ye mé pɔ tɔ́tɔ́.»

28 Képah tɛ̃́nɛ, à nɛ: «Bɔ̌, gbílkínɔ́ sah á yĩn yõ.» Wǎh yo sɛ̃́, yĩ́npɔ̃́ yɔ́ wil yĩ̂nyõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Mé ń yĩn gbilki tɛ, tɛ́ mé kɩ kè gbilki n pi ńtɔ̃.»

29 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ yĩ́npɔ̃́ mɛ̀ noh, pè nɛ gbɛ̃́nséntɑ̃́hkɩ̀-á gboke. Túkù mó nɛ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á yo mɔ Yesu tyí.

30 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á yé noh yɔ̀, kè náh yo ńmɔ yĩnnɛ, kè yo yépi yĩnnɛ.

31 Liyel kɩ lékàhlɛ kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ n pi núkúnúkú sɛ̃́ yɔ̀. Núkúnúkú, à kɩ kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò[*] yĩni yal.

32 Ǹtɛ mâh pɔ dɔkɔ mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɩ névye póllɛ pɔ ń gblɔ̌y tyí.»

33 Yesu-á sɔ̃̀ nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, képah ye à wɛ̃kɩ ǹ wɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀.

34 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye mɛ yo ǹ tyí nɛ, pépi-á kè wɛ Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ náh n ku n yah n pi. Tɛ́ ǹmɔ se sɔ̃́npílɛ pɔ n yo nɛ, Névi Píɗɩ̃́-á yĩnɛ à dɔkɔ mɔ nɩ? Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃́ ó se mó Névi Píɗɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ?

35 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kyòo mɛ̀nɛ, kè mɛ sɛ̃́ yé wrɔ́ kɩ wrɔ́ kwéy yɔ́ pɩ n pi. Tɛ́ névi nɛ̂-à n kɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, tɛ̃́ náh ǹ yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, kyòo mɛ̀-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, yé nɛ n kɔ ké sɔkɔ, fɛ̃́ntũ̂ káh pɔ yé kwɔkɩ tɛ̃́.

36 Kyòo mɛ̀nɛ, kǎh mɛ yé wrɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé sɛ̃ képah yõ. Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ kyòolɛ képah tyí kɔ̃lɛ.»

Yesu-á képah yo tɛ, à yal pé tnɔ̂ à kyɩ wɔ̃bɩ fɩ́ɩ́ pélɛ.

Névye náhnáh náh sɛ̃ Yesu yõ

37 Yesu sɔ̃̀ gbɩ̌l tyi náhnáh pɩ pé yɩ̃́ yah, ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh sɛ̃ ǹ yõ.

38 Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyo-ò Yesayi tyíyónɔ́ nɔ́pi ye wil ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀. Ấ lésõ nɛ ńkɛ̃́:
«Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, nɛ̂ sɛ̃ ápi tyíyónɔ́ yõ?
Ấ á tɛ̃́npnɛ̀nɔ́lɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ?»[†]

39 Tɛ́ tir nɛ̂ yĩn-á pè náh sɔ̃̀ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, képah yah ye Yesayi tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃́:

40 «Liyel pé yɩ̃́ wɔ,

---

* **12:31** 12.31 - Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̏n yɔ̃̏tɛ̃ ye.
† **12:38** 12.38 - Yah n tɛ Yesayi 53.1.

tɛ́ pé lékɑ̃́m yah vike,
nɛ pé yɩ̃́ káh fɛ̃ nɛ n yah,
pè káh tir yɔ́ tyí yah wɛ,
pè mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì yõ,
à kɔ̃ à pè wɛ dɛ mɔ.»‡

41 Yáh wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi képahlɛ n yo, à lésõ
kwɑ̃h tɛ̃ Yesu tɔ̃́rí wɛ, képah ye à kɔ̃ à ǹ tyílɛ n yo.§

42 Tɛ́ képah fyé yõ, yɔ̃̀tɑ̃m náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Yesu yõ. Ǹtɛ
Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ pé yɩ̃ni wilki
pé wɛ̃kì sɔkɔ. Képah ye, pè náh kè wilki mɔ nɛ, páh sɛ̃ ǹ yõ.
43 Yáh wɛ pè képah pɩ, névye-á mɛ gbílkínɔ́ nɛ̂nɛ n sah pé
yõ, képah tyí sɔ̃̀ mɛ pé tyí kal Liyel tyílɛ.

44 Képah sɔkɔ, Yesu wɛkɩ yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Névi nɛ̂-
à sɛ̃ ńmɔ yõ, ńmɔ ó yõ náh tɛ̃ sɛ̃ dɛ́, Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ,
ǹmɔ tɔ yõ ye tɛ̃̀ sɛ̃.
45 Tɛ́ névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃̀ wɛ.

46 Ńmɔ pɔ kèkõyɔ̃́ à pɔ pɩ kyòolɛ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ,
tɛ̃̀ káh tɛ̃ fɛ̃́ntɯ̃̂ sɔkɔ.
47 Ńmɔ náh pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nɛ mé pɔ lékàhlɛ névye kɔ̃.
Mé pɔ nɛ kèkõyɔ̃́ névye pwáhnmɔnɔ wɛ. Képah ye, névi
nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh mɛ n kɔ sé wɑ̃̀l yõ, ńmɔ náh kɩ n
kɔ̃ n pi tɛ̃̀nɛ lékàhlɛ dɛ́.
48-49 Wɛy nɛ̂-á mé yo yɔ̀, képah ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ tɛ̃̀ kɔ̃ n
pi gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ tɛ́y sõlɛ. Ǹ gblɔ̃́y yah yɩ̃̃́ náh mé yo wɛlɔ nɔ́pilɛ
dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, máh yɩ̃nɛ mè nɛ̂ yo, ànɛ̂ máh
yɩ̃nɛ mè kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ, ǹmɔ ye yo sélɛ ń tyí nɛ mé pɩ. Képah
ye, névi nɛ̂-à ń yahle, tɛ́ à náh mɛ ń wɛynɛ n mɔ n kõ, nɛy
mɛ tɛ, nɛ̂-á kɩ lékàhlɛ tɛ̃̀ kɔ̃ n pi.

50 Tɛ́ ńmɔ mó tɔ̃ pɩ̃ nɛ Liyel-á nɛ̂ kɔ̃ sah, képah gbɔ̃̀ yõ
sɔkɔ-á névye kɩ fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Sú Liyel-á wɛy mɛ̀ yo sɔ̃́
ń tyí, sɛ̃́ ye mé n yo kélɛ yé tyí.»

13

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbyɛ̃̂h wu

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh kɩ sɔ̃̀ n pɩ n pi ɗɩ̃ndallɛ. Yesu
sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ pé yálnɔ́ gbɩ̃-á sɛ kèkõyɔ̃́, páh kɩ n sɔkɔ n pi Sú Liyel
tyí. Ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ kèkõyɔ̃́, pé tyí sɔ̃̀ mɛ nɔ́nɔ́lɛ ǹ
tyí. Pé tyí nɔ kah mɔ ǹ tyí.

‡ **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10. § **12:41** 12.41 - Yah n tɛ Yesayi 6.1-5.

2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ mɛ yɔ̃kelɛ n yɔ̃. Tɛ́ sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃ sɔ̏
mɛ kè dahbɩ tɛ Simo Yisikariyɔtɩ píɗɩ̃́ Nsyudasɩ nɩ sɔkɔ nɛ,
à vi Yesu náh.
3 Yesu sɔ̏ pĩ nɛ Sú Liyel-á tyi pól dahbɩ péwɔ gbɔ̏. Ǹmɔ
tyí-á pé wil à pɔ, tɛ́ páh kɩ pé syɩ sɔkɔ ǹmɔ tyí.
4 Képah sɔkɔ, păh mɛ yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à yuku yĩn, tɛ́ ǹ
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ dɛ sah, tɛ́ fwɔ yɔ́ tɔkɔ toh ǹ syĩ sɔkɔ.
5 Képah náh, à ni du mɔ dú yɔ́ sɔkɔ, à tyah ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú
gbyɛ̂̃hnɛ n wu kélɛ, tɛ́ sélɛ n tuke fwɔ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á à toh ǹ syĩ
sɔkɔ.
6 Kăh pɔ syɩ Simo-Pyɛrɩ tyí, à Yesu syah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á
TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ ǹmɔ kɩ n yah n kɔ̃ péwɔ gbyɛ̂̃h wú-ńsahlɛ nɩ?
7 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛ̂-á péwɔ n pɩ yɔ̀, ǹmɔ náh fɛ̃ ké
tyí yah wɛ n pi núkúnúkú lɔ́! Ǹtɛ náh-á à kɩ pɔ ké tyí yah
wɛ n pi.
8 Pyɛrɩ tɔ̃ yuku à syah nɛ, póllɛ, à náh pé gbyɛ̂̃h wu n pi.
Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɩ yɛ ń kɔ̃ mé á
gbyɛ̂̃h wú-ńkɛ̃́nɛ, á vyɑ̃h kɩ dɛ ńmɔ tyi sɔkɔ.»
9 Képah tɛ̃́nɛ, Simo-Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, kàh pɩ sɛ̃́
kè káh yĩn pé gbyɛ̂̃h ó tyí, ńkɛ̃́ à pé gbɑ̏n ànɛ̂ pé yɔ̃ tɔ wu.
10 Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à ni wel tɛ, tɛ̃ n nɛ n mɛ
yályál. Képah ye, à wil ǹ gbyɛ̂̃h tyí sɔkɔ, yɔ̃ náh tɔ̃ ńkɛ̃́nɛ
nɛ mɛ tɛ̃ wil pól tɔ̃́nwunɔ tyí. Yépi mɛ yályál. Ǹtɛ yé pól tɛ̃
wɔ náh mé n ye dɛ́!»
11 Névi nɛ̂-á kɩ sɔ̏ pɔ n vi n pi Yesu náh, Yesu sɔ̏ mɛ à pĩ tɛ.
Képah ye à kɔ̃ à nɛ, pé pól tɛ̃ wɔ náh pé nɛ păh mɛ yályál
dɛ́!
12 Wăh pé gbyɛ̂̃h wu tɛ, à tɔ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ mɔ pɔ kɔ̃
tɛ̃ yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah ńtɔ̃. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Máh nɛ̂ pɩ yé tyí sɛ̃́
yɔ̀, yé se ké yɔ̃ pĩ?
13 Yâh pɩ yĕ ńnɛ n ye kwɔ́-ò ɗɩ̃́nɛ, képah náh pɩ, Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ,
yé mɛ n yo plɛ tɛ̃ wɔlɛ. Ńmɔ ye ńtyɩ̃́nɔ ǹnɛ.
14 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ kwɔ́-òlɛ, yáh wɛ mé yé gbyɛ̂̃h
wu, yépi tɔ yĩnɛ yè wɛ̃ gbyɛ̂̃hnɛ n wu.
15 Képah dùkù ye mé pɩ yé wɛ̃kɩ yɔ̀, nɛ máh nɛ̂ pɩ yé tyí,
yé tɔ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ.
16 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, tɔ̏npɩ náh fɛ̃ n kal
ǹ yɔ̏tɛ̃nɛ. Sɛ̃́ ó ye tɛ̃ntɔ̏ névi tɔ náh fɛ̃ n kal ǹ tɔ̃́-òlɛ.
17 Ǹtɛ núkúnúkú, yé se kénɛ tyilɛ n pnɛ tɛ́! Yâh fɛ̃ syi n
kɔ sé wɑ̏l yɔ̃, yé kɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ.

18 Ń wɛy mɛ̀ náh mɛ ké yah mɔ yé pól tyí dɛ́! Máh névye
nónó yah wilki, mé pélɛ n pnɛ. Ǹtɛ tir nɛ̂-á wãrkı sah Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè yĩnɛ kè wil ó wil. Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ
ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Máh lésõ ń yõkelɛ n yõ ànɛ̂ nɛ̂nɛ, tɛ̃́ mɛ
yuku ń yõ.›*
19 Ké pí-ńkɛ̃́ sɔkɔ ye mé kélɛ n yo n sah yé tyí núkúnúkú
yɔ̀. Képah sɔkɔ kàh pɔ pı, yé kı sɛ̃́ ké yõ nɛ, Ńmɔ-á.
20 Kègbıgbı tɛ̃́ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à ń tɛ̃ntɔ̃̀
névi tɛ̃́ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃́ tɛ̃́ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃́ plɛ, nɛ̂-á tõ ńnɛ,
ǹmɔ ye tɛ̃́ tɛ̃́ plɛ.»

Yesu nɛ Nsyudası-á kı n vi n pi pé náh

21 Képah tɛ̃́nɛ, kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Yesu fɔkɔ kah fɛ̃kı.
À mɛ kè yo dal mɔ nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃́ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
yé sɔkɔ nɛy yɔ́ kı n vi n pi ń náh.»
22 Wǎh képah yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyah n yɔ̃ wɛ̃nɛ n yah núkú
núkúlɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ̂ tyí-á à n yo.
23 Tɛ́ Yesu tɔ̃̀ sã́hpú sɔkɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ́ ǹ tyí, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ
tɛ̃́ntelnɔlɛ Yesu tyí.
24 Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrı pı mɔ ǹmɔ tyí nɛ à Yesu piki
yah, nɛ̂ tyí-á à n yo.
25 Ǹmɔ mó ǹ gbalı kɛ̃kı Yesu tĩ̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃́
ǹgbɛ̃́, nɛ̂ se à n ye nı?
26 À mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kı búrn yĩ di nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃́ wɔ-á.
Tɛ́ núkú búrn yĩ́nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ kè di à Simo Yisikariyɔtı píɗĩ́
Nsyudası kɔ̃.
27 Nsyudası-á búrn mɛ̀ syi, sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃́ mɛ de ǹ sɔkɔ. Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛ̂-á ǹ tyí pı pı tɛ̃́nɛ, à kè pı súú.
28 Ǹtɛ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃́ náh sɔ̃̀ pĩ
tir nɛ̂ yĩn-á Yesu yo wɛy mɛ̀nɛ ǹ tyí.
29 Tɛ́ pɔ́ dú-á sɔ̃̀ mɛ Nsyudası tyí sɛ̃́, túkù sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ,
Yesu-á yo ǹ tyí nɛ à kyı syáh yídwénè yah dwe, képah náh
pı, à pɔ́ yĩ yãm tãn kɔ̃.
30 Ǹtɛ Nsyudası-á fyɔ̀ búrn yĩ́nɔ́ mɛ̀ syi, à núkú yuku wil.
Légbĩ́nɛ lékâh sɔ̃̀ mɛ mɔ.

Yesu tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késã́nnɛ

31 Nsyudası-á fyɔ̀ wil tɛ, Yesu nɛ: «Núkúnúkú tɛ̃́nɛ,
gbílkínɔ́ ye sah Névi Píɗĩ́ yõ, ànɛ̂ Sú Liyel yĩn kı se tɔ̃ gbilki
ǹmɔ yĩnnɛ.
32 [Gbílkínɔ́-à kı sah Liyel yõ ǹmɔ yĩnnɛ,] Liyel tɔ kı à
gbilki ǹ gblɔ̃̌y yĩnnɛ. Dɔ̌ kwéy ńtɛ̃́nɛ, à kı kè pı n pi.

* **13:18** 13.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 41.10.

33 Ń wɛ̃npì, mé kɩ tɔ̃ n mɛ n pi yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ. Yé
kɩ ń yah n kɔ̃ n pi. Ǹtɛ nɛ̂-á lésɔ̃ mé yo Nsyifunɔ tyí, képah
núkú ye tɔ̃ mé kɩ yo yépi tɔ tyí núkúnúkú nɛ, yé náh fɛ̃ n
kyɩ n pi ńmɔ yúkú-ńsah sɔkɔ.
34 Mé kɩ tir sɑ̃́n yɔ́ kɔ̃ sah yé kɔ̃ nɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Yé
tyí-á nɔ sɔ̃ ńmɔ tyí, yépi tɔ tyí yĩnɛ kè nɔ sɛ̃ wɛ̃ tyí.
35 Yé tyí-à kɩ nɔ wɛ̃ tyí, képah sɔkɔ ye no pól kɩ pĩ nɛ ńmɔ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á yélɛ.»

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ nɛ pé náh péwɔ pĩ

36 Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńyɑ̃h se
à n yuku nɩ? À mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńyɑ̃h-á pé n yuku, à náh fɛ̃
n kyɩ n pi pélɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ núkúnúkú. Ǹtɛ náh tɩ̃̀nnɛ, wǎh
kɩ pɔ pé sɔ̃ tɛ̃ n pi.
37 Pyɛrɩ mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pé náh fɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n pi
núkúnúkú nɩ? Péwɔ-á kɩ fɛ̃ syi pé min kɔ̃ n pi ǹmɔ yĩnnɛ
dò.
38 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kɩ á min kɔ̃ n pi ńmɔ yĩnnɛ lɛ́? Ǹtɛ
kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á
kɩ mɛ á vyɑ̃h kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́, nɛ á náh ńmɔ pĩ.»

14

Yesu ye wɛ̃̀kìlɛ nɛ̂-á n yuku Sú Liyel tyí

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Yé káh yɛ yé fɔkɔ
fɛ̃kɩ. Yé sɛ̃ Liyel yɔ̃, yè mó sɛ̃ ńmɔ tɔ yɔ̃.
2 Tɛ̃-ǹtɑ̃̀n náhnáh mɛ ń Sú Liyel tɩ̃̀nnɛ. Mé kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah
yah sah yé kɔ̃. Kàh sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ ńkɛ̃̀nɛ, mé náh náhkɩ kè yo
n pi yé tyí.
3 Máh kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah tɛ yé kɔ̃, mé kɩ ń syɩ pɔ yé
tɛ̃ sɔkɔ ń tnɔ̂. Képah sɔkɔ, ńmɔ-á mɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, yépi tɔ kɩ
mɛ nɛ́npɔ́.
4 Yé se ńmɔ yúkú-ńsah wɛ̃̀kìlɛ n pnɛ tɛ́.»
5 Wǎh yo sɛ̃, Toma mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pépi náh mɛ ǹ yúkú-
ńsah pĩ, tɛ́ pé se kɩ pĩ sɔ̃ ké wɛ̃̀kìlɛ nɩ?
6 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye wɛ̃̀kìlɛ, ànɛ̂ gbɩlɛ, ànɛ̂ min
nɛ́tɛ̃̀nɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n kyɩ Sú Liyel tyí, nɛ́ tɛ̃ náh syɔ̃
ńmɔ tyí.
7 Yâh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n pnɛ, yé náhkɩ mɛ ń Sú Liyel tɔlɛ n
pnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, yé ye ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ à wɛ.»
8 Képah sɔkɔ, Filipi mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à Sú Liyellɛ pépi wɛ̃kɩ
kɛ̀! Képah-á kɩ yĩnɛ pépi tyí.

9 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Filipi, mé mɛ yélɛ di mónɔ́lɛ, tɛ́
áwɔ náh mɛ ńmɔ pĩ nɩ? Névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, Sú Liyel ye tɛ̃
wɛ. Ǹtɛ á pɩ sɔ̃́ tɛ́ tɔ̃ n yo nɛ, mé Sú Liyellɛ ǹ wɛ̃kɩ?
10 Á náh sɛ̃ ké yõ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ di?
Wɛlɔ nónó-á mé n yo yé tyí yɔ̀, ńmɔ yah yɩ̃́ wɛlɔ náh sélɛ
dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á núkúlɛ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye n pɩ ǹ tɛ̏nnɛ.
11 Yé yĩnɛ yè sɛ̃ ké yõ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ.
Yáh kɩ sɔ̃́ sɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ ké yõ ńmɔ wɛlɔ yĩnnɛ, yé sɛ̃ ké yõ tɛ̏n
nɔ́pi tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
12 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ
yõ, máh mɛ tɛ̏n nónónɛ n pɩ, tɛ̃ tɔ kɩ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ. Tɛ́ tɛ̃
kɩ tɛ̏n yɩ́syɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi nónó-á kal sépilɛ. Mé mɛ n yuku Sú
Liyel tyí, képah ye kɩ tɛ̃ kɔ̃ à kɩ fɛ̃ sè pɩ.
13 Képah sɔkɔ, yâh tyɩ́dúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé kɩ
kè pɩ yé tyí, gbɩ́lkɩ́nɔ́ kɔ̃ kè kɩ sah Sú Liyel yõ ǹ Pɩ́ɗɩ̃́ gbɔ̏ yõ.
14 Yâh tir nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé kɩ kè pɩ.»

Yesu ǹ vyãh kɔ̃ Liyel Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

15 «Ńmɔ tyí-à mɛ nɔ yé tyí, yé kɩ ń tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tɛ̃ yĩn.
16 Tɛ́ mé kɩ Sú Liyel ni, à kɩ yòhnìnmɔ-ò yɔ́ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃,
nɛ̂-á kɩ pɔ n tɛ̃ n pi yélɛ kṹ̃mm.
17 Yòhnìnmɔ-ò mɛ̀nɛ, Liyel Mirki ye. Ǹmɔ ye gbɩlɛ névyelɛ
n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ névye náh ǹnɛ n wɛ, ànɛ̂ pè
náh ǹnɛ n pnɛ. Képah ye, pè náh fɛ̃ à fɛ̃ n syi. Ǹtɛ wǎh mɛ
yépilɛ, tɛ́ mɛ yé sɔkɔ sɛ̃́, képah ye yépi wɔ ǹnɛ n pnɛ.
18 Mé náh yé sah n pi ńgbyelɛ. Mé kɩ ń syɩ n pɔ n pi yé
tnɔ̂.
19 Dǒ kwéy ǹsɔ̃, kèkõyɔ̃́ névye náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n pi, ǹtɛ
yépi tɛ̃ wɔ kɩ ń wɛ. Tɛ́ ńmɔ-á fyɔ̀nì mɛ min sɔkɔ, képah ye
yépi tɔ kɩ mɛ n pi min sɔkɔ.
20 Lésõ-à pɔ nɔ, yé kɩ pĩ nɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel-á mɛ
núkúlɛ, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ yépi tɔ mó mɛ núkúlɛ.
21 Névi nɛ̂-à ń tyi kɔ̏nsàhnɔ́ noh, tɛ́ sè tɛ̃ yĩn, ń tyí nɔ tɛ̃
wɔ tyí. Tɛ́ ńmɔ tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ tyí kɩ nɔ ń Sú Liyel
tyí. Tɛ̃ tyí kɩ nɔ ńmɔ tɔ tyí, tɛ́ mé kɩ ń gblɔ̌ynɛ à wɛ̃kɩ.»
22 Képah sɔkɔ, Nsyude* nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y Nsyudasɩ
Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃́ se pɩ
tɛ́ à kɩ ǹ gblɔ̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌ynɛ kèkõyɔ̃́
névye wɛ̃kɩ n pi nɩ?

* **14:22** 14.22 - Nsyifunɔ tyí, Nsyude ye dùkù mɛ núkúlɛ Nsyudasɩ ye dùkùlɛ.

[23] À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń́mɔ tyí-à nɔ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kɩ ń tyíyónɔ́lɛ
n pɩ. Tɛ̃ tyí kɩ nɔ ń Sú Liyel tyí, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel kɩ pɔ
tɛ̃ tyí, kɩ pɔ twah tɛ̃ ǹ tyí.
[24] Ǹtɛ ńmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃́nɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ náh ń tyíyónɔ́lɛ n pɩ.
Tɛ́ wɛlɔ nónó-á yé n nohnɩ yɔ̀, ńmɔ yah yɩ̃́ wɛlɔ náh sélɛ
dɛ́! Sè wil Sú Liyel tyí, nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.
[25] Mé ye kénɛ tyi yo yé syah, gbɩ̃́ nɛ̂-á mé mɛ ànɛ̂ yélɛ yɔ̀.
[26] Ǹtɛ Liyel Mirki nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ, Sú Liyel kɩ n tɛkɩ n
mɔ n pi ńmɔ yĩn yõ, à kɩ pɔ tyi póllɛ yé kwɔ. Tɛ́ kɩ yé dyɔ
to kõ ńmɔ tyíyónɔ́lɛ, máh nónó yo sɔkɔ yé tyí.
[27] Yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃ yɔ̀. Ǹmɔ yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃.
Mé náh mɛ kélɛ n kɔ̃ kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ dùkùlɛ. Yé káh yɛ yé
fɔkɔ fɛ̃kɩ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃.
[28] Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí yé noh nɛ sɔ́kɔ́nɔ́-á ńnɛ, tɛ́
máh kɩ ń syɩ n pɔ n pi yé tnɔ̂. Ǹ tyí-à sɔ̃̀ mɛ nɔ yé tyí, yáh
kè noh nɛ máh n yuku Sú Liyel tɩ̃̀nnɛ, kè sɔ̃̀ yĩnɛ kè nɛ n mɛ
nìvìnìnɛ yé tyí, ǹmɔ-á sɔ̃́npílɛ kal ńmɔlɛ.
[29] Mé ye kénɛ tyi yo sah yé tyí núkúnúkú sé pɔ́npí-ńkɛ̃̂
sɔkɔ yɔ̀, képah sɔkɔ sàh kɩ pɔ n pɩ, yé kɩ sɛ̃ ń wɛlɔ yõ.
[30] Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò mɛ n pi, képah ye mé náh tɔ̃ n kah
n yãh n mo n pi yélɛ. À náh fɛ̃ ńmɔ tɛ̃ wɔ fnɛ.
[31] Ǹtɛ Sú Liyel-á tyi nónó yo ń tyí, sépi ye mè n nɛ n pɩ.
Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye kɩ pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ ń tyí. Yé yuku!
Á ye yal ásɔ̃̂.»

15

Yesu nɛ yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkì-á pélɛ

[1] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń́mɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkìlɛ,
ń Sú mɛ ké nɛ́tɛ̃̀nɛ.
[2] Yɩ̃̀ngbɜ̃̀n nónó pól-á mɛ ńmɔ sɔkɔ tɛ́ sè náh mɛ n syi, à
kɩ sè kɔ̃lɩ tɛ̃ yõ. Tɛ́ nónó pól-á mɛ n syi, à kɩ sépilɛ n tɔ̃ sè
kɔ̃ sè kɩ n gbah n syi.
[3] Wɛy nɛ̂-á mé yo yé tyí yɔ̀, képah gbɔ̃̀ yõ, yé pɩ tɛ yályál.
[4] Yé nɛ n mɛ ńmɔlɛ, sɔ̃-á ńmɔ mɛ yélɛ. Sɔ̃-á yɩ̃̀ngbɔ̃̀ náh
fɛ̃ n syi n pi ké gblɔ̃̌y nɛ́ kè náh mɛ séswɔ̂ sɔkɔ, sɛ̃́ ó ye yépi
tɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi nɛ́ yé náh mɛ ńmɔlɛ.
[5] Ǹmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂lɛ, yépi mɛ ké yɩ̃̀ngbɜ̃̀nnɛ. Yé náh
fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ńmɔ kɛ̃́nɛ. Képah ye, nɛ̂-à mɛ ńmɔlɛ, tɛ́
mé mɛ tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ kɩ tyípéplɔ náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí.
[6] Névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ yɩ̃̀ngbɔ̃̀ yɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-
á pè kãm milki kégbɔ́, tɛ́ kè kɩ n kɔkɔ n pi. Tɛ́ yɩ̃̀ngbɜ̃̀n
kɔ́kɔ́rílɛ, sépi kɩ pɔ kwel mɔ n sukɛ n pi nyàh sɔkɔ.

7 Ǹtɛ yâh mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ń wɛlɔ mɛ n tɛ̃ yé fɔkɔnɩ sɔkɔ,
kwâh nɛ̂ tyɩ́-à nɔ yé tyɩ́, yé kè ni, yé kɩ kè wɛ.
8 Yâh tyɩ́péplɔ náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyɩ́,képah ye kɩ kè wɛ̃kɩ
nɛ yáh pɩ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Tɛ́ ńmɔ Sú Liyel yĩn kɩ gbilki.
9 Ǹmɔ tyɩ́-á nɔ Sú Liyel tyɩ́ sɔ̃́, yépi tɔ tyɩ́ nɔ ńmɔ tyɩ́ sɛ̃́.
Yé yɛ yé tyɩ́ nɛ mɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ń tyɩ́ sɛ̃́.
10 Yâh ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ, yé tyɩ́ kɩ mɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ń tyɩ́,
sɔ̃́-á ńmɔ ń Sú tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ ń tyɩ́lɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ tyɩ́.
11 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, kè nɛ mɛ
yépi tɔ sɔkɔ, tɛ́ yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ̀ mó syɩ ké yĩ̀n tyɩ́. Képah ye,
mé tyi nɔ́pi yo yé tyɩ́.
12 Máh nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Yé tyɩ́ yĩnɛ kè nɔ wɛ̃
tyɩ́, yé tyɩ́-á nɔ sɔ̃́ ńmɔ tyɩ́.
13 Névi-à ǹ min kɔ̃ ǹ kódíbí yĩnnɛ, tyɩ́nɔnɔ ǹgbɛ̃ yɔ́ náh tɔ̃
fɛ̃ n kah n mɔ n pi képah yɔ̃.
14 Ǹmɔ-á nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, yáh kɩ mɛ kélɛ n pɩ, ń kódíbí ye
yélɛ.
15 Mé náh tɔ̃ yé ye n pi tɔ̃̀npɩbɩlɛ. Ǹgbǒ tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ ǹ
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyɩ́pínɔ́ pĩ dɛ́! Ǹtɛ máh tyi nónó noh ń Sú Liyel tyɩ́,
mé ye sé póllɛ yépi kwɔ. Képah ye, mé yélɛ n ye ń kódíbílɛ.
16 Yépi náh yah tɔkɔ ńmɔlɛ dɛ́, ńmɔ ye yah tɔkɔ yélɛ, tɛ́ yé
tɛkɩ mɔ nɛ, yé kyɩ tyɩ́péplɔlɛ n pɩ Liyel tyɩ́, nónó-á sé yɔ̃re
náh n tyɛ n yah n pi. Képah sɔkɔ, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú
Liyel tyɩ́ ńmɔ yĩn yɔ̃, à kɩ kélɛ yé kɔ̃.
17 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n kɔ̃ n sah yé tyɩ́, kè wɛ yɔ̀: Yé tyɩ́ yĩnɛ kè
nɔ wɛ̃ tyɩ́.»

Kèkɔ̃yɔ̃́ névye mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ yɔ̃ sɛ̃́pú dyɔlɛ n yɔ

18 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ,
yé pĩ nɛ ńmɔ ǹgbò dyɔ-á pè tyah n yɔ.
19 Yâh sɔ̃̀ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyɩ́ yɔ̃ sɔkɔ, yáh pɩ pé tyɩ́lɛ sɛ̃́,
yé tyɩ́ náhkɩ nɔ pé tyɩ́. Ǹtɛ kǎh pɩ ńmɔ yé yah wilki kèkɔ̃yɔ̃́
névye sɔkɔ, tɛ́ yé náh tɔ̃ mɛ pépi tyɩ́ yɔ̃, képah ye pè kɔ̃ pè
yé dyɔlɛ n yɔ.
20 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ wɛy mɛ̀ tyɩ́lɛ, máh nɛ̂ yo yé
tyɩ́ nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.› Pàh kɩ mɛ ńmɔ fɔ̃h,
pè kɩ yé tɔ fɔ̃h. Pàh kɩ mɛ ń wɛy fɛ̃ syi, pè kɩ yé tɔ tyɩ́ fɛ̃ syi.
21 Ǹtɛ pè náh sɔ̃́npɩ́lɛ mɛ ńmɔ tɔ̃́-òlɛ n pnɛ, képah ye pè
kɩ tyi nɔ́pi pól pɩ yé sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ.
22 Mâh sɔ̃̀ mɛ pɔ́-ńkɛ̃̀nɛ pé tyɩ́, ànɛ̂ mâh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ yɔ́-
ńkɛ̃̀nɛ pé tyɩ́, pé tyɩ́túkúnɩ̀ pɩ́nɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi

pé yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, gbɩ wɛ́-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi pé tyɩ́ pé tyɩ́túkúnɩ̀ pɩ́nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ.
23 Névi nɛ̂-à ńmɔ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ ń Sú tɔ dyɔlɛ n yɔ.
24 Tyi nónó-á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɛ̃nknɔ pɩ yah, mâh sɔ̃̀ mɛ sépi pɩ́-ńkɛ̃nɛ pé wrɔ́ sɔkɔ, pé tyɩ́túkúnɩ̀ pɩ́nɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi pé yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, pè ye ńmɔ tyɩ́pɩ́nɩ̀ wɛ. Tɛ́ képah fyé yɔ̃, pè mɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú dyɔlɛ n yɔ.
25 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Pè ń dyɔ yɔ yɔ̃ kɛ̃nɛ.›* képah wil yĩn ye pè kɔ̃ pè képahlɛ n pɩ.
26 Tɛ́ yòhnɩ̀nmɔ-ò nɛ̂-á ńmɔ kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi kɩ wil Sú Liyel tyɩ́, Liyel Mirki ye. Képah ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyɩ́ sɔkɔ. Képah-à wil Sú Liyel tyɩ́ à pɔ, kè kɩ pɔ ńmɔ tyɩ́ yo wah yé tyɩ́.
27 Ǹtɛ yépi-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ ǹgbò dùkùlɛ sɛ̃́, képah ye yé tɔ kɩ ń tyɩ́lɛ n yo n wah névye tyɩ́.»

16

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ: «Mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yal n mɔ. Képah ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pi yo sah yé tyɩ́.
2 Nsyifunɔ kɩ yé yĩni n wilki n pi pé wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. Tɛ́ gbĩ yɔ́ ńtɛ̃ mɛ n pi, képah sɔkɔ nónó-à pɔ yélɛ n ko n mɔ, pè kɩ mɛ n sɔ̃ nɛ tɔ̃̀-á pé n pɩ Liyel tyɩ́.
3 Ńmɔ ànɛ̂ ń Sú pɩ̃́-ńkɛ̃ ye pè kɔ̃ pè kɩ sépinɔ́ tnɔ pɩ sɛ̃ yɔ̀.
4 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ tyi nɔ́pi gbĩ-à pópó pɔ sɛ, yé dyɔ nɛ n mɛ n kwnɛ sélɛ, képah ye mé sè yo sah yé tyɩ́.»

Liyel Mirki pɔ́nɔ́ yɔ̃lɛ

Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ: «Máh lésɔ̃ mɛ yé wrɔ́ sɛ̃́, képah ye mé náh kwɑ̃h tɛ̃ tyi nɔ́pi yo yé tyɩ́.
5 Ǹtɛ núkúnúkú, mé mɛ n yuku ń tɔ̃́-ò tnɔ̂, tɛ́ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ ńnɛ n piki n yah nɛ, ńyɑ̃h se mé n yuku nɩ?
6 Tyi nónó-á mé yo yé tyɩ́, sépi yèkwɔrɩ ye yé fɔkɔ fil yɔ̀ kɛ̀.
7 Ǹtɛ mé kɩ gbɩ yo yé tyɩ́. Máh kɩ sɔkɔ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. Máh kɩ sɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, nɛ̂-á yĩnɛ à pɔ yé yohnɩ n mɔ, à náh n pɔ n pi. Ǹtɛ máh kɩ kyɩ, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃.
8 Tɛ́ ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kɩ tyɩ́pêl, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kɩ̀, ànɛ̂ Liyel tukey tyɩ́ yo wah kèkɔ̃yɔ̃́ névye syah, kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ pɩ́lkɩ́nɔ́lɛ sépi pól sɔkɔ.
9 À kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á pé tyɩ́pékèlɛ, péwɔ yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃-á.

* **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 35.19 ; 69.4.

10 Tɛ́ kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ gbɩ wɛ̃kì tyí sɔkɔ, péwɔ-á
n sɔkɔ Sú Liyel tyí, tɛ́ pè náh tɔ̃ pé wɛ n pi.
11 Tɛ́ kɩ tɔ̃ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ Liyel tukey tyí sɔkɔ,
nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ névye fnɛ̀-òlɛ, lékàh-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí.*
12 Tyi náhnáh tɔ̃ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃́nɛ yé tyí. Ǹtɛ máh kɩ sè
yo yé tyí núkúnúkú, sè kɩ kǎn pɩ yélɛ.
13 Liyel Mirki nɛ̂-á gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ,
ǹmɔ-à pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ pɔ yé yah tɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ gbɩ dùkù
pól pĩ Liyel tyí sɔkɔ. Ǹ yah yɩ̃́ wɛlɔ náh à kɩ pɔ n yo dɛ́!
Wǎh tyi nónó pól noh, sépi ye à kɩ pɔ yo yé tyí ànɛ̂ tyi nónó-á
mɛ n pi.
14 À kɩ tyilɛ n wɛ n syi ńmɔ tyí kɩ n yo yé tyí. Képah ye,
ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ ńmɔ yĩn kɩ n gbilki.
15 Kwâh nɛ̂-á fyɔ̀ mɛ Sú Liyel tyí, ńmɔ tɔ tyí ye kélɛ. Képah
ye ń kɔ̃ mé nɛ Liyel Mirki-á kɩ ńmɔ tyilɛ n wɛ n syi n yo yé
tyí.»

Yèkwɔrɩ vìnmɔnpɩnɔlɛ nìvìnìnɛ

16 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń
wɛ n pi. Tɛ́ dǒ kwéy képah náh, yé kɩ tɔ̃ ń wɛ.»
17 Képah tɛ̃́nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú túkù tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy
nɛ̂-á à n yo pé tyí yɔ̀ nɛ dǒ kwéy, pé náh tɔ̃ pé wɛ n pi, tɛ́ dǒ
kwéy képah náh, páh kɩ tɔ̃ pé wɛ, képah yɔ̃ se pɩ tir nɛ̂nɛ
nɩ? Ànɛ̂ tir nɛ̂ se à n yo sɛ̃́ yɔ̀ nɛ, páh n sɔkɔ Sú Liyel tnɔ̂
nɩ?
18 Dǒ kwéy nɛ̂ tyí-á à n yo yɔ̀, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ?
Pépi náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́!
19 Ǹtɛ Yesu-á pĩ nɛ, pǎh mɛ n yah n kɔ̃ pé píkínyah-ńsahlɛ,
à yo pé tyí nɛ: «Máh yo yé tyí nɛ dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ
n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, yáh kɩ tɔ̃ ń wɛ, képah tyí yɔ̃ ye
yé n piki n yah wɛ̃nɛ yɔ̀ kɛ̀?
20 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ pɔ n gbo kɩ
yɑ̃m yɑ̃m tyilɛ n yo, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Yé
kɩ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ǹtɛ yé yèkwɔrɩ kɩ pɔ vi mɔ pɩ nìvìnìnɛ.
21 Sê-à pilɛ n dubi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yèvyɑ̃hrɩ pɩ gbɩ̃́-á yĩni tɛ̃
ǹ tyí sɛ̃́, kè n nɛ yèkwɔrɩlɛ ǹ tyí. Ǹtɛ wàh dubi tɛ, névi
wɛ́ndubinmɔnɔlɛ kèkɔ̃yɔ̃́ ǹ tyí, kè n pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí.
Ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèvyɑ̃hrɩ pínsɔkɔnɔ tyílɛ.
22 Sɛ̃́ yé yépi tɔlɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. Ǹtɛ mé kɩ
tɔ̃ pɔ n yah n pi yé tyí. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ nìvìnìnɛ yé tyí
kègbɩ tɛ̃́nɛ, nìvìnì nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ kè tɛ̃ n syi n pi yé tyí.

* **16:11** 16.11 - Kèkɔ̃yɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye.

23 Lésõ gbȉyȉkȉ-à pɔ nɔ, yé náh tɔ̃ ń piki n yah n pi tir yɔ́
ńtɛ̃ tyíɩɛ. Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kéɩɛ n yo yé tyí, yâh kwáhdúkú
nɛ̂ ni Sú Liyel tyí ńmɔ yĩn yõ, à kɩ kéɩɛ yé kɔ̃.
24 Tɛ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, yé náh tɔ̃̀nì mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃
ni ńmɔ yĩn yõ. Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Képah sɔkɔ, yé
nìvìnì kɩ syɩ ké yȉn tyí.»

Yesu tɛ̃ wɛ kèkõyő tyí

25 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Mé ye tyi nɔ́pi pól yãh yé tyí
sèmȉrn sɔkɔ. Tɛ́ sõ yɔ́ mɛ n pi, mé náh tɔ̃ n yãh n pi yé tyí
sèmȉrn sɔkɔ. Ǹtɛ mé kɩ Sú Liyel tyí yo wah pallɛ yé tyí.
26 Lésõ gbȉyȉkȉ-à pɔ nɔ, yé kɩ ǹnɛ n ni ńmɔ yĩn yõ. Tɛ́ mé
náh yo yé tyí nɛ ńmɔ-á kɩ n ni ǹnɛ yé tyí dɛ́.
27 Yé náh wɛ di, yé tyí nɔ Sú Liyel tyí. Ǹmɔ tyí-á nɔ yé tyí,
tɛ́ yé sɛ̃ ké yõ nɛ máh wil ǹmɔ tyí, képah ye yé tyí nɔ ǹ tyí.
28 Sú Liyel tyí ye mé wil à pɔ kèkõyő. Ǹtɛ núkúnúkú, mé
kɩ tɔ̃ yal kèkõyő kɩ n yuku n pi ǹmɔ tyí.»
29 Yesu-á yo sɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sɔ̃́hpú nɛ ɔ̃hɔ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ, wǎh
pyě mɛ tyilɛ n yo n wah pallɛ sèmȉrn mí-ńkɛ̃nɛ.
30 Pépi-á pĩ núkúnúkú nɛ, wǎh tyi póllɛ n pnɛ. Pǎh nɛ à
piki n yah n pi tir nɛ̂nɛ, à n nɛ n mɛ kè pĩ n tɛ. Képah-á
pépi sɛ̃ ké yõ nɛ, wǎh wil Liyel tyí.
31 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé sɛ̃ ńmɔ yõ núkúnúkú yé yo
kɛ̀?
32 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀, nɛ̂
sɔkɔ-á yé pól kɩ to karkɩ, kɩ sɔkɔ yé wȉl-ǹtȁn sɔkɔ, tɛ́ kɩ ńmɔ
sah ń gblɔ̌y. Ǹtɛ Sú Liyel kɩ mɛ ńnɛ. Képah ye mé náh kɩ n
mɛ n pi ń gblɔ̌y.
33 Ǹmɔ mɛ ké tyí nɛ yé yèvɩnɩ wɛ ńmɔ tyí, képah ye mé
tyi nɔ́pi yo yé tyí. Yé kɩ yèvyãhrɩ pɩ n pi kèkõyő sɔkɔ. Ǹtɛ
yé káh tíkí pɩ, ńmɔ ye tɛ̃ wɛ kèkõyő tyí.»

17

Yesu nîrî pínɔ́lɛ

1 Yesu-á képah yo tɛ sɛ̃, à ǹ yah yɔ̃ yȋnyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, ké gbȋ
ye nɔ núkúnúkú. Gbílkínɔ́ sah ńmɔ yõ, ńmɔ tɔ mó gbílkínɔ́
sah á yõ.
2 Áwɔ ye tɛ̃nwɛnɔlɛ ń kɔ̃ no pól yõ, nɛ mé tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ
pé pól kɔ̃, nónó-á á dahbɩ ń gbɔ̃̀.
3 Áwɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ kègbɩ yõ, pàh áwɔ pĩ, tɛ́ ńmɔ
Yesu Krista pĩ, ńmɔ nɛ̂-á á tɛkɩ mɔ, képah ye tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ.
4 Wáh tɔ̃̀ nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃nɛ, mé ye kè pɩ tɛ. Ǹmɔ
ye gbílkínɔ́ sah á yõ sétáh yõ sɔkɔ.

5 Núkúnúkú tɛ̃nɛ Bɔ̌, gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̀̃ mɛ ńmɔ yõ á gbɔ̀pɔ
kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃̂ gbɪ̃́ dùkùlɛ, képahlɛ ńmɔ kɔ̃ á gbɔ̀pɔ sɔkɔ
ńtɔ̃.
6 Wáh nónó wilki kèkõyɔ̃́ névye sɔkɔ à ńmɔ kɔ̃, mé ye á
dùkùlɛ pè wɛ̃kɪ. Áwɔ tyí ye sɔ̀̃ pélɛ, tɛ́ á mɛ pélɛ ńmɔ gbɔ̀̃
dahbɪ, pè mɛ á wɛy fɛ̃ syi.
7-8 Wáh wɛlɔ nónó yo ń tyí, mé ye sè yo pé tyí, pè mɛ sè fɛ̃
syi. Pè pĩ yɪ̃́ĩ nɛ, máh wil áwɔ tyí, tɛ́ sɛ̃ ké yõ nɛ áwɔ-á tɛkɪ
mɔ ńnɛ. Képah ye, núkúnúkú tɛ̃nɛ, pè pĩ nɛ wáh yî nónó
póllɛ ńmɔ kɔ̃, săh wil áwɔ tyí.
9 Păh pɪ áwɔ tyílɛ sɛ̃́, képah ye mé álɛ n ni pépi tyí. Mé
náh mɛ álɛ n ni kèkõyɔ̃́ névye tɛ̃ wɔ tyí dɛ́! Wáh nónónɛ ń
gbɔ̀̃ dahbɪ, pépi tyí ye mé n ni álɛ.
10 Nónó pól-á áwɔ tyílɛ, ńmɔ tɔ tyí ye pélɛ. Nónó pól-á
ńmɔ tyílɛ, áwɔ tɔ tyí ye pélɛ. Tɛ́ pépi gbɔ̀̃ yõ, gbílkínɔ́ mɛ n
sah ńmɔ yõ.
11 Ǹtɛ dǒ kwéy, ńmɔ kɪ n pɔ n pi áwɔ tyí. Mé náh kɪ tɔ̃ n
mɛ n pi kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ pépi wɔ kɪ mɛ kèkõyɔ̃́. Bɔ̌, áwɔ
nɛ̂-á pèkè kɛ̃́nɛ, pè tɛ̃ n sah á tǎhkì gbɔ̀̃ yõ, képah nɛ̂-á á
ńmɔ kɔ̃. Képah sɔkɔ, pè kɪ pɪ núkúlɛ sɔ̃́-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ
núkúlɛ.
12 Máh sɔ̀̃ mɛ pélɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, mé pè tɛ̃ sah á tǎhkì gbɔ̀̃ yõ,
képah nɛ̂-á á ń kɔ̃. Mé pé yõ syɪkɪ pallɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí náh
yɪkɪ pé sɔkɔ, à wil nɛ́núkù mɛ̀ tyí sɔkɔ, nɛ̂ tyí-á sɔ̀̃ yĩnɛ kè
yɪkɪ, á wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ kɔ̃ sè wɛ n wil.
13 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ-á n pi áwɔ tyí, képah ye mé tyi
nɔ́pilɛ n yo tɛ́ ń sah kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nónó-á kɪ pè kɔ̃ pè kɪ mɛ
nìvìnì yèsyìkì sɔkɔ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.
14 Mé á wɛy yo pé tyí. Pè náh tɔ̃ pɪ kèkõyɔ̃́ tyílɛ, sɔ̃́-á ńmɔ
náh pɪ kèkõyɔ̃́ tyílɛ. Képah ye, kèkõyɔ̃́ névye pé dyɔlɛ n yɔ.
15 Mé náh mɛ álɛ n ni nɛ, á pè tɛ̃ n yal kèkõyɔ̃́ dɛ́! Ǹtɛ nɛ
n yah pé yõ, pèkè pí-ò káh tɛ̃ wɛ pé tyí.
16 Sɔ̃́-á kèkõyɔ̃́ tyí náh ńmɔlɛ, sɛ̃́ ye kèkõyɔ̃́ tyí náh pépi
tɔlɛ.
17 Pè wilki n sah á tyí yõ á gbɪ gbɔ̀̃ yõ. Á wɛynɛ, gbɪ ye
kélɛ.
18 Wáh ńmɔ tõ sɔ̃́ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɛ̃́ ye mé pé tɔlɛ n tõ kèkõyɔ̃́
sɔkɔ.
19 Ǹmɔ ń gblɔ̌ynɛ álɛ n kɔ̃ ń tɔ̂ɔ́ pépi yĩnnɛ, nɛ pé tɔ nɛ n
mɛ áwɔ tyí yõ gbɪ tɛ̃ yõ.
20 Ǹtɛ mé náh mɛ álɛ n ni pépi ó yĩnnɛ dɛ́! Nónó tɔ-á kɪ
pɔ n sɛ̃ n pi ńmɔ yõ pépi tyíyónɔ́ gbɔ̀̃ yõ, pépi tɔ tyí ye mé

n ni álɛ.
[21] Mé álɛ n ni nɛ pé pól pɩ núkúlɛ. Ááwɔ nɛ̂-á Bɔ̌lɛ, áwɔ ànɛ̂
ńmɔ-á mɛ núkúlɛ sɔ̃́, pépi ànɛ̂ ápi tɔ pɩ núkúlɛ sɛ̃́, kèkõyɔ̃́
névye kɔ̃ pè pĩ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.
[22] Wáh gbílkínɔ́ sah ńmɔ yõ sɔ̃́, ńmɔ tɔ ye gbílkínɔ́ sah pé
yõ sɛ̃́, nɛ pè pɩ núkúlɛ sɔ̃́-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ.
[23] Ńmɔ mɛ pélɛ, áwɔ mɛ ńmɔlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè kɩ pɩ yĩ́
núkúlɛ. Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye kɩ pĩ nɛ, áwɔ-á tõ ńmɔlɛ,
ànɛ̂ no nɔ́pi tyí-á nɔ á tyí, sɔ̃́-á ńmɔ tyí nɔ á tyí.
[24] Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, mé mɛ ké tyí nɛ pépi tɔ
nɛ n mɛ ńnɛ máh kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, pè mó ń tɔ̃́rí
wɛ. Ńmɔ tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃̄ gbĩ́ dùkùlɛ
sɛ̃́, képah ye á tɔ̃́rí mɛ̀nɛ ń kɔ̃.
[25] Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á mɛ tómm, kèkõyɔ̃́ névye náh ǹ pĩ, ǹtɛ ńmɔ
wɔ ǹ pĩ. Tɛ́ no nɔ́pi tɛ̃̀ wɔ pĩ nɛ, áwɔ-á tõ ńnɛ.
[26] Mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ n pi,
nɛ ńmɔ tyí-á nɔ sɔ̃́ á tyí, kénɛ tyínɔnɔ dùkù nɛ n mɛ pé tɔ
sɔkɔ, ànɛ̂ ńmɔ mó nɛ n mɛ pélɛ.»

18

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

[1] Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wil sɔkɔ à
kyɩ de sésân swãh yɔ́ sɔkɔ Sedrɔ̃ nítókahnɩnɛ.
[2] Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ dar tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ
nɛ́npɔ́. Képah ye, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ vìnɔ́ sɔkɔ Yesu náh,
ǹ tɔ sɔ̃̀ nɛ́npɔ́ pĩ.
[3] Képah sɔkɔ, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì
kɔ́pú mɛ sràsyíbí tìnkì ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú tõ.
Nsyudasɩ mɛ pépi yah tɛ̃ à pɔ de pélɛ swãh mɛ̀ sɔkɔ. Nì
sɔ̃̀ mɛ pé tyí wóhntɛ̃nyĩnnɔlɛ pé gbɑ̃̀n sɔkɔ, ànɛ̂ fɔ̀tnɔ̀nɔ́lɛ,
à tahlɩ mɛ́fwóyî tyí.
[4] Ǹtɛ tir nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ n pɩ n pi, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ kè pĩ sɛ̃́, à nɔ
de pé tnɔ̂ tɛ́ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ?
[5] Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ kwil Yesu-á. À mɛ yo pé tyí
nɛ: «Ńmɔ ye.» Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ à dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀,
ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃̌nɔ́lɛ gbɔ̀pɔlɛ.
[6] Yesu-á fyɔ̀ yo pé tyí nɛ péwɔ-á, pè pé syɩ náhsékǔrnnɛ à
kyɩ syɩkɩlɩ sétáh.
[7] À mɛ tõ ǹ syɩ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè
mɛ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á.

[8] Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ
ńmɔ-á. Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ yé n yah n kɔ̃, yé yɛ no nɔ́pi kɔ̃ pè nɛ
n yuku.»
[9] Képah-á pɩ sɛ̃́, wǎh lésõ wɛy nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ nɛ:
«Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, mé náh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí
yɩkɩ.»
[10] Tɛ́ ɗɩ́ yɔ́ tɔ lésõ mɛ pélɛ pè n ye Malkusilɛ. Sárká
syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ ye ǹnɛ. Tɛ́ Simo-Pyɛrɩ tyí
kèkírkɩ̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ. À mɛ kè yɔrɩ dɛ à kénɛ ɗɩ́ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ níkí
kɔ̃ kãm.
[11] Ǹtɛ Yesu mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Á kèkírkɩ̀ dyɩ ké gbô sɔkɔ.
Á se mɛ n sõ nɛ, Sú Liyel-á yèvyãhrɩ nɛ̂ yah tɔkɔ sah nɛ mé
pɔ n pɩ, máh kɩ kè yahle?»

Tyi nónó-á pɩ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ An ɫɩ̃̀nnɛ

[12] Képah náh, sràsyíbí ɫɩ̃̀nkɩ̀ ànɛ̂ pé yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃, ànɛ̂
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú mɛ Yesu tɛ̃, tɛ́ à pukubi,
[13] à yuku ǹnɛ An ǹgbò tyí. Kayifi nɛ̂-á sɔ̃̀ sárká
syínwɩ̀lkɩ̀pú yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ, ǹmɔ dɛ́ndɩ́ ye sɔ̃̀ An mɛ̀nɛ.
[14] Tɛ́ kénɛ Kayifi mɛ̀ wɔ ye lésõ vi mɔ pé no Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãmnɛ nɛ ńkɛ̃́: «Dɩ̃ nɛ́núkù-à kɩ ku no pól yɩ̃nnɛ, képah kɩ
nɛkɩ kal álɛ.»
[15] Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃. Képah
sɔkɔ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɔ̃̀ mɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò
mɛ̀nɛ n pnɛ sɛ̃́, ǹmɔ mɛ de yuku Yesulɛ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô sɔkɔ.
[16] Ǹtɛ Pyɛrɩ wɔ sɔ̃̀ mɛ yɩ̃n tɛ̃ kégbɔ́, gbô yah sɔkɔ. Tɛ́ Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂-à sɔ̃̀ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ́pɩ̃́nínɛ, ǹmɔ
mɛ wil pɔ yo mɔ tɔ̃̀npɩ pi tyí nɛ̂-á gbô syíkí-òlɛ, tɛ́ Pyɛrɩ kɔ̃
à de.
[17] Tɛ́ Pyɛrɩ-á n de, kénɛ tɔ̃̀npɩ pi mɛ̀ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ
tɔlɛ Yesu mɛ̀ tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò kó ǹnɛ nɩ? Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́!
[18] Ǹtɛ vɩrɩ sɔ̃̀ mɛ n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tɔ̃̀npɩbɩ ànɛ̂ Liyel ní-ńsah
gbô syíkípú sɔ̃̀ mɛ nyàh mɔ sah n wnɛ, tɛ́ Pyɛrɩ tɔ mɛ nyàhlɛ
n wnɛ pélɛ.
[19] Tɛ́ Yesu wɔlɛ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tyah
ǹmɔlɛ n piki n yah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ.
[20] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé sɔ̃̀ mɛ ń wɛynɛ n yo n dal n mɔ
no pól yɩ̃́ yah. Tɛ́ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀

sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á Nsyifunɔ pól
wɛ̃nɛ n tuke n mɔ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo sèt̀ĩn sɔ̃̀ sɔkɔ.
21 Tɛ́ kwâh nɛ̂ pɩ á ńnɛ n piki n yah sɛ̃́? Nónó-á ń wɛy
noh, pépi piki yah nɛ̂-á mé yo. Máh nɛ̂ yo, pépi wɔ kè pĩ.»
22 Yesu-á fyɔ̀ képah yo, Liyel ní-ńsah gbô syɩ́kɩ́pú sɔkɔ nɛ̂-
á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, ǹmɔ Yesu létáh mɩ tɛ́ nɛ, sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́ se à n wɛkɩ sɛ̃́ yɔ̀ nɩ?
23 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Máh kɩ mɛ wɛ̀ntùkù wɛkɩ, kélɛ ń
wɛ̃kɩ. Ǹtɛ máh kɩ mɛ wɛkɩ plɛ, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ń mɩ?»
24 Képah sɔkɔ, An mɛ Yesu tɛkɩ mɔ sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ Kayifi tyɩ́ sɛ̃́ púkúbɩ̃́nɔ́lɛ.
25 Légbɩ̃́nɛ, Simo-Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ nyàhlɛ n wnɛ sɛ̃́. Pè
mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, dɩ̃́ mɛ̀ tɔ̃̀ sáh-ò kó ńnɛ nɩ? À mɛ
ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́.
26 Pyɛrɩ-á lésõ dɩ̃́ nɛ̂ níkɩ́ kõ kãm, ǹ tyɩ́ névi yɔ́ lésõ mɛ
sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩlɛ. Kénɛ tɔ̃̀npɩ-á Pyɛrɩ wɛ,
à à syah nɛ, ǹmɔ-á lésõ pé kyɩ wɛ ànɛ̂ Yesulɛ swãh sɔkɔ.
27 Pyɛrɩ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃

28 Képah tɛ̃̀nɛ, pè Yesu tɛ̃ yal Kayifi tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yuku ǹnɛ
Wrome gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò tɩ̃̀nnɛ. Séngbɔ̃́ púpú ye sɔ̃̀ pè pɩ
képahlɛ. Păh yĩni tɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh fɛ̃ syi de ǹ gbô
sɔkɔ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé pé gblɔ̃̌y silki, pé vyãh mó
dɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.*
29 Kăh pɩ sɛ̃́, Wrome gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Pilati mɛ wil pɔ
pé tnɔ̂ kégbɔ́, à pɔ pè piki yah nɛ, tyɩ́túkù nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀ pɩ pè
yo nɩ?
30 Pè mɛ à syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ tyɩ́túkù pɩ́-òlɛ ńkɛ̃̀nɛ,
pépi se náhkɩ pɔ ǹnɛ ǹmɔ tyɩ́ nɩ?
31 Képah tɛ̃̀nɛ, Pilati mó Nsyifunɔ syah nɛ, pè nɛ n yuku
ǹnɛ, pè kyɩ à tuke pé gblɔ̃̌y à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ pé
tɔ mɛ à syah nɛ, névi kònmɔnɔ gbàh náh dɛ mɔ pépi tyɩ́.
32 Képah sɔkɔ, Yesu-á lésõ nɛ̂ yo sah à ǹ gblɔ̃̌y ku dùkù tyɩ́
yo wah, kè wil.†
33 Kăh pɩ sɛ̃́, Pilati mɛ ǹ syɩ de ǹ gbô sɔkɔ, tɛ́ Yesu ye pɔ
piki yah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ nɩ?

---

* **18:28** 18.28 - Nsyifunɔ nónó-à sɔ̃̀ pɩ soh névyelɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh déntɛnɔ sɔkɔ, pé vyãh n dɛ kénɛ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.
† **18:32** 18.32 - Yesu lésõ kè yo sah nɛ păh kɩ pé dɔkɔ mɔ dahnɩ yõ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.14. Sɛ̃ ye ńtyɩ̃́nɔ kè pɔ pɩ. Nsyifunɔ ńkɛ̃̀nɛ tyɩ́pêl pɩ́púlɛ n minki n ko, ǹtɛ Wrome tãn wɔ n mó tyɩ́pêl pɩ́púlɛ n syɩ dahnɩ yõ.

34 Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ se sõ tɛ̃ n yo kélɛ á gblɔ̌y, tɩ̂ ǹnî se yo ǹ syah kélɛ?»
35 Pilati mɛ à syah nɛ, Nsyifu se yɔ́ péwɔ tɔlɛ nɩ? Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ yȉkȉ névye ànɛ̂ pé sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm-á pɔ ǹnɛ péwɔ tyí. Tir nɛ̂ se à pɩ nɩ?
36 Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ náh ń tɔ̃́rí n wil. Kàh sɔ̏ mɛ n wil kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, ń tɔ̏npɩbɩ náhkɩ sɔ̏ ń fwo syi, mé náh náhkɩ n de n pi Nsyifunɔ yɔ̏tãm gbɔ̏. Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́, ń tɔ̃́rí náh wil ásɔ̂.»
37 Képah tɛ̃́nɛ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̏tɛ̃-á ǹnɛ kɛ̀? Ȁ mɛ nɛ: «Áwɔ ńtɛ̃ vyãh sɔkɔ ye kè wil nɛ yɔ̏tɛ̃-á ńnɛ! Ńmɔ pɔ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ à pɔ dubi, gbɩ tyí yo n wah yĩn ye. Nónó-á mɛ gblɔ névyelɛ, pépi kɩ ń tyíyónɔ́lɛ n noh n tɛ̃ yĩn.»
38 Pilati mɛ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se gbɩlɛ nɩ?
Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil à kyɩ yo Nsyifunɔ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ dɩ̃́ mɛ̀ tyí.
39 Tɛ́ à yĩnɛ máh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sɔ̃ yé tyí, yimɛyí mé ńkɛ̃́nɛ yé sɔkɔ yɔ́ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹ fin n mɔ yé yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh syah gbɩ̃́nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yé se mɛ ké tyí nɛ mé yépi Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ fin n mɔ?»
40 Képah tɛ̃́nɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, ɔ̃ɔ̃, à ǹmɔ sah, à mó Barabasɩ wɔ fin mɔ. Tɛ́ kèlékɛ̃ névi ye mó tɔ̃ sɔ̏ Barabasɩ mɛ̀nɛ.

19

1 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ kyɩ ko yèfõhlɛ.
2 Sràsyíbí mɛ pɛ̏n yɔ̏kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ yɔ̏tɔ̃rí yɔ̃́kúrílɛ, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀nsãh* ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃.
3 Képah tɛ̃́nɛ, pè nɔ de ǹnɛ tɛ́ n yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́, páh n wɛkɩ ǹ tyí! Tɛ́ mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.
4 Képah sɔkɔ, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil pɔ yo tɔ́wû tyí nɛ, pè yah yɔ̀, páh kɩ Yesu wilki pɔ kégbɔ́ sɔkɔ, képah sɔkɔ pǎh kɩ pĩ nɛ pé náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí.
5 Yesu mɛ wil pɔ kégbɔ́ pɛ̏n yɔ̏kɔ̃lɛ ǹ yõ sɔkɔ, ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃́nɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí. Képah tɛ̃́nɛ, Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, pè yah névi mɛ̀nɛ kɛ̀.
6 Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú-á fyɔ̀ à wɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ, à à syɩ dahnɩ yõ! Ȁ à syɩ dahnɩ yõ! Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. Pépi kyɩ à syɩ dahnɩ yõ sɔkɔ pé gblɔ̌y.

---

* **19:2** 19.2 - Yɔ̏tɔ̃rí fwɔ ye sɔ̏ fwɔ̀sãhlɛ.

7 Wăh yo sɛ̃́, Nsyifunɔ à syah nɛ, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́-á mɛ pépi
tyí, ńkɛ̃́ à yĩnɛ képah sɔkɔ wɛynɛ, ɗí mɛ̀-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ,
wăh sɔ̃́npílɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pı Liyel Píɗ́ínɛ.
8 Pilati-á kénɛ wɛy noh sɛ̃́, tíkí tɔ̃ à gbah tɛ̃.
9 À mɛ ǹ syı de ǹ gbô sɔkɔ à kyı Yesu piki yah nɛ, ńyãh
se à n wil nı? Ǹtɛ Yesu náh dahbı wilki ǹ tyí.
10 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ à syah nɛ, péwɔ tyí se à yahle
vı̀nmɔnɔlɛ nı? À kó pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ péwɔ tyí kı fɛ̃ à
fin mɔ, képah náh pı kı fɛ̃ à syı dahnı yɔ̃ nı?
11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n
pi á tyí ńmɔ yɔ̃ sɔkɔ, nɛ́ Liyel náh kélɛ ǹ kɔ̃. Képah ye, nɛ̂-á
dahbı ńmɔlɛ á gbɔ̃̀, ǹmɔ tyípékè kal áwɔ tyílɛ.»
12 Wăh képah yo, Pilati sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛ́nfinnmɔ-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃. Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ kah gbo mɔ tũ nɛ, wàh kı à fin
mɔ, Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar kóɗí tɛ̃ wɔ náh ǹnɛ dɛ́! Ńkɛ̃́
névi nɛ̂-á fyɔ̀ ǹ gblɔ̌ynɛ n pı yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, Sesar sépɛ-á tɛ̃̀nɛ dò.
13 Pilati-á fyɔ̀ wɛlɔ nɔ́pi noh, à pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ wil kégbɔ́.
Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tuke tuke kǒ yɔ̃ fı̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á mɛ
mɔ́nɔ́lɛ dyêhlɛ. Pè nɛ́npɔ́lɛ n ye Kabatalɛ† Yebre wɛy sɔkɔ.
14 Ké ɗindal kı sɔ̃̀ n pı n pi Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáhlɛ. Tɛ́
gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, Pilati mɛ yo Nsyifunɔ tyí nɛ,
pè yah pé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ kɛ̀.
15 Ǹtɛ pè tɔ̃ kah gbo mɔ tũ nɛ, à à ko mɔ! à à ko mɔ! À
à syı dahnı yɔ̃! Pilati mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ pè nɛ pé syı dahnı
yɔ̃ lɛ́? Sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ńtɛ̃
náh mɛ pépi tyí, à wil Sesar tyí sɔkɔ.
16 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ ǹ gbàh dɛ mɔ nɛ à syı dahnı yɔ̃.

Yesu syínɔ́lɛ dahnı yɔ̃

Sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ sɔkɔ.
17 Păh n sɔkɔ, pè à kɔ̃ à ǹ syı syı dahnı twah ǹ gblɔ̌y pè wil
kwil sɔkɔ, à yuku fı̃́ yɔ́ sɔkɔ ńyãh-á pè n ye yɔ̃̌gbèkè tyahlɛ,
tɛ́ pè kélɛ n ye Kɔlkotalɛ Yebre wɛy sɔkɔ.
18 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè syı ǹnɛ dahnı yɔ̃, tɛ́ mɛ nɛ́pı̂̃ nímí
yísyɔ́ tɔ syı dahlɔ yɔ̃ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, tɛ́ ǹmɔlɛ pé nıyɔ̃́.
19 Pilati mɛ wɛy yɔ́ wãrkı à syı Yesu syı syı dahnı tyí ǹ
yɔ̃̀tah, nɛ̂ yɔ̃-á kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nasarɛtı kwil
Yesu, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃.»
20 Păh Yesu syı dahnı yɔ̃, tɛ́ wɛy nɛ̂ wãrkı syı kénɛ dahnı
tyí, ǹ yɔ̃̀tah, kè sɔ̃̀ mɛ Yebre wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Latɛ̃ wɛy sɔkɔ,

† **19:13** 19.13 - Kabata kɔ́r ye tyah kèyynɛ.

ànɛ̂ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̏ pè syɩ ǹnɛ dahnɩ yõ, nɛ́npɔ́ sɔ̏ mɛ yúkɛy kwillɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyifunɔ náhnáh kè wɛ kar.
21 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm yo Pilati
tyɩ́ nɛ, à káh yɛ wɑ̃̋rkɩ́nɔ́ mɛ̀ tɛ̃ sɛ̃́ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃-á. Ńkɛ̃́ à
kè wãrkɩ mɔ nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á yo nɛ ńkɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃-á péwɔlɛ.
22 Ǹtɛ Pilati mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, páh fyɔ̀ nɛ̂ wãrkɩ tɛ, kǎh kɩ
tɛ̃ sɛ̃́.
23 Képah tɛ̃̏nɛ, sràsyɩ́bɩ́-á Yesu syɩ tɛ dahnɩ yõ, pè ǹ flɔ
tɔkɔ à dibi‡ tɑ̃̏ntɑ̃̏n ǹyɛ̂̃h à pɔ gbàh sah ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tyɩ́.
Pé nɛ́núkù núkú pól mɛ tɔkɔ núkú núkúlɛ. Tɛ́ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
mɛ̀ sɔ̏ mɛ kóhntel-ńsah kɛ̃́nɛ ké tyɩ́. Kè sɔ̏ mɛ fwɔ núkúlɛ à
tɔkɔ ké yɔ̃̏tah tyɩ́, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ ké sètàhkɩ̀ sɔ̏ tyɩ́.
24 Pè mɛ yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, pé káh képah wɔ yɔrɩ n tɔkɩ.
Pé ye ǹdan mɔ n yah, kàh kɩ pɩ nɛ̂ tyɩ́lɛ. Tɛ́ nɛ̂-á lésõ
wɑ̃̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pè ń flɔ dibi
pé wɛ̃ wrɔ́, tɛ́ ǹdan mɔ à ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ.»§ Képah wil
yɩ̃n ye kè kõ kè pɩ sɛ̃́ yɔ̀. Sɛ̃́ ye sɔ̏ sràsyɩ́bɩ́ pɩ.
25 Tɛ́ Yesu yṹ sɔ̏ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̏nɔ́lɛ Yesu syɩ syɩ dahnɩ tnɔ̂, ànɛ̂
ǹ yṹ gbɛ̃̏nsêlɛ, ànɛ̂ Klopasɩ kyɩ Marilɛ, à tahlɩ Makadala kwil
Mari tyɩ́.
26 Yesu tɔ̃̏ sɑ̃̋h-ò nɛ̂ tyɩ́-á nɔ yɩ̃̋ ǹ tyɩ́, ǹmɔ tɔ sɔ̏ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ
Yesu yṹ tnɔ̂ sɔkɔ. Yesu-á pè wɛ, à yo ǹ yṹ tyɩ́ nɛ: «Á pɩ́dɩ̃́ wɛ
yɔ̀.»
27 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̏ sɑ̃̋h-ò mɛ̀ tyɩ́ nɛ: «Á nɔ̂ wɛ yɔ̀.» Ȁ
tɔkɔ légbɩ̃́ tyɩ́, tɔ̃̏ sɑ̃̋h-ò mɛ̀ mɛ Yesu yṹ tɛ̃ à kyɩ sah ǹ gblɔ̌y
tyɩ́.

Yesu kúnɔ́lɛ

28 Képah náh, Yesu-á pɩ̃ nɛ tyi pól-á pɩ dal mɔ sɛ̃́, à nɛ:
«Níkɩ̏ mɛ ń tɛ̃.» Képah sɔkɔ, nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ, kè wil.*
29 Tɛ́ pɩ̃́n yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ yɔ̃̏yɔ̃̏kè ninɛ ké yɩ̃̋nɛ. Sràsyɩ́bɩ́
mɛ sènsúkúrɩ́ tɔkɔ à dahbɩ wilki kénɛ yɔ̃̏yɔ̃̏kè ni sɔkɔ, à dyɩ
yisɔpɩ ǹdan tyɩ́, tɛ́ kè nɔ à sah Yesu vyãh yah.
30 Wǎh kè wɔ, à nɛ: «Tyi pól ye wɛ pɩ dal mɔ.» Wǎh fyɔ̀
képah yo, à ǹ yõ sɩ̃nki tɛ́ ku.

‡ **19:23** 19.23 - Wrome tɑ̃n-à sɔ̏ névilɛ n syɩ dahnɩ yõ, pě tɛ̃ flɔ dɛ. Pàh à syɩ tɛ, nónó-á syɩ ǹnɛ, pépi ǹ flɔ nɔ́pi tɔkɔ n dibi. § **19:24** 19.24 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 22.19. * **19:28** 19.28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.22.

31 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kɩ sɔ̏ n tyah n pi lékâ̂h mɔ́nɔ́ sɔkɔ.†
Tɛ́ mɩ mɩ yòh mɛ̀ sɔ̏ kal sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, Nsyifunɔ
yɔ̏tãm náh sɔ̏ mɛ ké tyɩ́ nɛ nónó-á mɛ syɩ́nsàhnɔ́lɛ dahlɔ yõ,
pé lékyɩ̂ pɔ mɩ mɩ yòh sõ nɔ dahlɔ yõ.‡ Kăh pɩ sɛ̃́, pè kè yah
kõ Pilati tyɩ́ nɛ, à kénɛ no nɔ́pi gbyɛ̂̂h kwɔkɩ pè kõ pè ku
súú, pé lékyɩ̂ mó tiki n mɔ n to dahlɔ yõ.
32 Képah sɔkɔ, nɛ́pɩ̂ nɩ́mɩ́ nónó-á sɔ̏ pè syɩ dahlɔ yõ ànɛ̂
Yesulɛ, sràsyɩ́bɩ́ mɛ pɔ nɛ́gben gbyɛ̂̂h kwɔkɩ tɛ́ nɩ́-ò tɔ tyɩ́
kwɔkɩ.
33 Tɛ́ păh yĩni tɛ̃ Yesu tyɩ́, pè kè wɛ ǹmɔ mɛ ku tɛ. Kăh pɩ
sɛ̃́, pè náh fwɔ̌tɛ̃ ǹmɔ gbyɛ̂̂h kwɔkɩ.
34 Ǹtɛ képah fyé yõ, sràsyɩ́bɩ́ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ Yesu gbɔ̀pɔ tũ
mɛ̀mɛ̀kɩ̀lɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, tɔ̃́ ànɛ̂ ni n fwɔ n wil nóré mɛ̀ sɔkɔ.
35 Névi nɛ̂-á n yo tyi nɔ́pilɛ, ǹ tɔ yĩ́ yah tɔ́tɔ́ sɔkɔ ye sè pɩ.
Gblɔ ye ǹ tyɩ́yónɔ́lɛ. Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pĩ nɛ gblɔ-á pé n yo. Ȁ tyi
nɔ́pi yo nɛ yépi tɔ sɛ̃ Yesu yõ.
36 Ǹtɛ yah, tyi nɔ́pi pól ye pɩ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir
wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ mɛ̀ kõ kè wil. Kè lésõ mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ
ńkɛ̃́: «Ǹ gbèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh n kwɔ n pi.»§
37 Tɛ́ kè tõ mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ yɔ́ sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃́: «Păh névi nɛ̂ tũ, pé yĩ́pló pye kɩ tɛ̃ ǹ yõ.»*

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ tɛkɩ diki sɔkɔ

38 Tɛ́ ɗĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nsyosɛfulɛ. Ȁ sɔ̏ n wil Arimatɩ
kwil sɔkɔ. Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò yɔ́ ye sɔ̏ ǹ tɔlɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm
tɩ́kɩ́-á sɔ̏ mɛ à tɛ̃ sɛ̃́, képah ye à kè wɔ̃bɩ pélɛ. Kénɛ tyi
pɩ́nsɔkɔntɛnɔ náh, ǹmɔ mɛ pɔ Pilati ni nɛ, à yɛ pé kõ pé
Yesu lékó dɛ dahnɩ yõ pé kyɩ à yĩ. Ȁ mɛ ké wɛ̃̏kɩ̀lɛ à kõ.
Képah sɔkɔ, à mɛ kyɩ ǹ lékó dɛ.
39 Tɛ́ Nikodɛmɩ nɛ̂-á lésõ kyɩ wil Yesu tyɩ́ sõ yɔ́ lékâ̂hnɛ,
ǹ tɔ mɛ pɔ pútúr pãn pènàl dukenɔ nɩ́nɔ́ fɛ̃kɩ̀nmɔnɔlɛ wɛ̃
sɔkɔ. Núkú yĩn ye mirlɛ, nɩ́-ò yĩn mɛ alowɛsɩlɛ. Pútúr mɛ̀
sɔ̏ nɔ kɩ́lɔ́nɔ́ yõgbãm kénkɔ̃lɛ.
40 Pé nɩ́mɩ́ mɛ ǹ lékó tɔkɔ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ. Pè pãn
pènàl yɩ̂ nɔ́pi mɔ ǹ yõ, à yĩnɛ Nsyifunɔ lékó yĩ dùkùlɛ.
41 Păh Yesu syɩ dahnɩ yõ ńyãh sɔkɔ, swãh yɔ́ lésõ mɛ
nɛ́npɔ́ tnɔ̂ diki sɑ̃́n yɔ́lɛ ké sɔkɔ, diki nɛ̂-á nɛy náh yĩ yah ké
sɔkɔ póllɛ.

† **19:31** 19.31 - Nsyifunɔ gbɩ̏yɩ̏kɩ̏ sɔ̏ n tyah tyah piri gbĩ́nɛ. ‡ **19:31** 19.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23. § **19:36** 19.36 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 34.21. * **19:37** 19.37 - Yah n tɛ Nsakari 12.10.

42 Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á kɩ sɔ̃̀ n tyah n pi lékẫh mɔ́nɔ́
sɔkɔ sɛ̃́, képah ye pè mɛ Yesu lékó yĩ diki mɛ̀ sɔkɔ, képah
nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ yúkɛy.

20

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Dimansyi sõ séngbɔ̃́lɛ, Makadala kwil Mari kwãh kyɩ diki
yõ tósõ yɔ̃ gbĩ́nɛ. À kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkɩ̀ náh tɔ̃ mɛ
ké yah.
2 Képah sɔkɔ, à to sɔkɔ à kyɩ wil Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò
Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́h-ò yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ yɛ̃́ Yesu tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ,
păh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki diki sɔkɔ. Tɛ́ pépi náh pĩ păh à sah
ńyãh sɔkɔ.
3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́h-ò mɛ̀ mɛ yuku
à diki yõ nyáh sõ.
4 Pé nímí sɔ̃̀ mɛ n to. Tɛ́ ǹmɔ-á sɔ̃̀ mɛ n to súú kal Pyɛrɩlɛ,
ǹmɔ kyɩ yĩni tɛ̃ gbennɛ diki yõ.
5 Wăh kɔ yah diki sɔkɔ, à fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ, tɛ́
à náh de.
6 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ nɛ̂ wɔ-á sɔ̃̀ mɛ n pi ǹ náhlɛ, ǹmɔ wɔ-á pɔ
yĩni tɛ̃, à de diki sɔkɔ. Tɛ́ kyɩ fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ,
7 ànɛ̂ fwɔ yɔ́lɛ fĩkénsàhnɔ́lɛ ké tyílɛ, păh sɔ̃̀ nɛ̂ mɔ ǹ yõ
yõ. Képah náh sɔ̃̀ mɛ fwɔ gbró tɛ́lɔ́lɛ fĩ́ núkú.
8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́h-ò nɛ̂-á sɔ̃̀ pɔ de diki yõ gbennɛ,
ǹ tɔ mɛ de diki sɔkɔ. Wăh kè wɛ, à sɛ̃ ké yõ.
9 Tɛ́ à pɔ nɔ légbĩ́ tyí, wɛy nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɔkɔ
nɛ, Yesu lékó-á yĩnɛ à pɔ n yilki mɔ, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̃̀
mɛ képah dùkù pĩ.
10 Képah náh, Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi pé syɩ to yuku
pé tĩ̀nnɛ.

Yesu ǹ gblɔ̃́ynɛ Makadala kwil Mari wɛ̃kɩ

11 Légbĩ́nɛ, Mari sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ kégbɔ́ sɔkɔ diki tnɔ̂ mɛ
n gbo. Wăh mɛ gbní sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ tɛ́ kɔ yah diki sɔkɔ,
12 à yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pĩ̂ nímí wɛ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ diki sɔkɔ.
Pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu lékó snɛ́kɩ́nmɔ-ńsah sɔkɔ. Núkú sɔ̃̀
mɛ tɛ̃ ǹ yõ mɔ́-ńsah tĩ̀nnɛ, tɛ́ ní-ò mɛ tɛ̃ ǹ gbyɛ̂̃h mɔ́-ńsah
tĩ̀nnɛ.
13 Pè mɛ nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? À mɛ nɛ păh
pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki. Ǹtɛ́ pé náh pĩ păh à sah ńyãh sɔkɔ,
képah-á pé kɔ̃ pé n gbo.

14 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɛ́ ǹ yah vi, à Yesu wɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ à náh sɔ̃̀ mɛ pɩ̃ nɛ ǹmɔ-á.

15 Yesu mɛ à piki yah nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? Nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ nɩ? Ǹtɛ Mari wɔ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ sètɛ̃ ɗɩ̃́-á, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ wilki ǹnɛ, à ǹ sàh-ǹsahlɛ pé wɛ̃kɩ pé kyɩ à tɔkɔ.

16 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ à ye nɛ, Mari! Mari mɛ ǹ yah vi ǹ tɩ̃̀nnɛ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ Yebre wɛy sɔkɔ nɛ, Wrabuni, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò ɗɩ̃́nɛ.

17 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Mé náh tɔ̃́nì mɛ dɔkɔ yuku Sú Liyel tnɔ̂, képah ye, káh ń tɛ̃ n sah. Tɛ́ kyɩ n yo ńmɔ yṹnpyé tyɩ́ nɛ,* máh kɩ dɔkɔ yuku ń Sú tyɩ́, nɛ̂-á yépi tɔ Súlɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á ń Liyellɛ ànɛ̂ yépi tɔ Liyellɛ, máh kɩ dɔkɔ yuku ǹ tyɩ́.»

18 Képah sɔkɔ, Makadala kwil Mari mɛ kyɩ kè yo Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ. Tɛ́ wǎh tyi nónó yo ǹ tyɩ́, à mɛ sè yãh pè tyɩ́.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ

19 Kénɛ dimansyi mɛ̀ ó sõ ńvɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm yah tɩ́kɩ́ tɛ̃ tyɩ́, pè sɔ̃̀ mɛ ké vì yey tɛ̃ n mɔ sah. Ǹtɛ dǒ, Yesu núkú pɔ n yɩ̃n pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.»

20 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ gbɑ̃̀n táhlɔ́ ànɛ̂ ǹ gbɔ̀pɔlɛ pè wɛ̃kɩ. Pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pɩ yɩ̃́ɩ̃́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ pé tyɩ́.

21 À mɛ tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Sú Liyel-á ńmɔ tɔ̃ sɔ̃́, sɛ̃́ ye ńmɔ tɔ yélɛ n tɔ̃.»

22 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, à fɩ̃bɩ mɔ pé yõ tɛ́ nɛ: «Liyel Mirki ye mé yélɛ n kɔ̃.

23 Yâh nónó tyɩ́pêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, sè kɩ yɔ̃ mɔ pé tyɩ́. Tɛ́ yâh nónó tyɩ́ yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃̀nɛ, sè náh n yɔ̃ n mɔ n pi pé tyɩ́.»

Yesu nɛ Toma yal mɔ tɔ̀tɔ̀ pɩ́nɔ́lɛ

24 Ǹtɛ Yesu-á pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂ sõ nɛ̂nɛ, Toma nɛ̂-á pè yɩ̃n dyɩ à kɔ̃ kènɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ wɔ náh sɔ̃̀ mɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimɩ́ sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ.

25 Kǎh pɩ sɛ̃́, pé no tɛ́lɔ́ mɛ pɔ kè yo ǹ tyɩ́ nɛ, pépi-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ. Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃́, nɛ́ péwɔ tɛ̃ náh kwèrkè nɩ́y wɛ ǹ gbɑ̃̀n táhlɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé kèngbɔ dyɩ yah sé sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́ pé náh pé gbɔ̃̀ dyɩ yah ǹ gbɔ̀pɔ tɩ̃̀-ǹsah sɔkɔ, pé náh n sɛ̃ n yah n pi ké yõ póllɛ.

* **20:17** 20.17 - Yesu yṹnpyé nónó tyɩ́-á à n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹ yõ sɛ̃pú ye à n ye.

[26] Képah náh, ké dimansyi kèyâhlɛ ńtɔ̃, Yesu tɔ̏ sấhpú sɔ̏ mɛ wɛ̃ tuke mɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ ké vɩ̀ yey pól tɛ̃ mɔ. Képah wɔ sɔkɔ, Toma tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ. Dǒ, Yesu núkú pɔ n yĩn pé nɩyɔ̋, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.»

[27] Képah yóntɛnɔ náh, à yo Toma tyí nɛ: «Á kèngbɔlɛ pɔ ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ tɛ́ n yah ń gbɑ̏n táhlɔ́lɛ. Á gbɔ̏ nɔ n dyɩ ń gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Yal n mɔ tɔ̀tɔ̀ pɩ́nɔ́lɛ, ǹ tɛ́ n sɛ̃ ké yõ.»

[28] Képah tɛ̃̏nɛ, Toma nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ-á pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ pé Liyel tɔlɛ.

[29] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à syah nɛ: «Wáh ń wɛ, képah ye á sɛ̃ ń yõ kɛ̀. Ǹtɛ nónó-à sɛ̃ ńmɔ yõ ń wɛ́nyah-ńkɛ̃̏nɛ, pè kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.»

[30] À wil képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ gbɩ̌l tyi náhnáh pɩ ǹ tɔ̏ sấhpú yɩ̃́ yah, nónó-á sè náh wɑ̃rkɩ sɛ́bɛ́y mè sɔkɔ.

[31] Ǹtɛ nónó-á wɑ̃rkɩ ké sɔkɔ, sè ye wɑ̃rkɩ nɛ sépi gbɔ̏ yõ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á Liyel Pɩ́ɗɩ̃́nɛ, ànɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ yáh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, yé mó tyɛ́-ńkɛ̃̏ min wɛ.

21

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̏ sấhpú nɛ́pɩ̂ kwǎrnimi wɛ̃kɩ

[1] Képah náh, sõ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̏ sấhpú wɛ̃kɩ Tiberiyadɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Kǎh pɩ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:

[2] Simo-Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Toma nɛ̂-à pè yĩn dyɩ à kɔ̃ kènɩ̏nɩ̏nɛ, ànɛ̂ Natanayɛlɩ nɛ̂-á n wil Kana kwil sɔkɔ, Kalile gbɛ̃̏nyah, ànɛ̂ Nsebede ɗɩ̃́npɩ̏lɛ, à tahlɩ pé no Yesu tɔ̏ sấhpú nɛ́pɩ̂ nɩ́mɩ́ yɩ́syɔ́ tyí.

[3] Képah tɛ̃̏nɛ, Simo-Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á n sɔkɔ yɛ̃̏nkyɔ tɛ̃-ńsah. Pé no tɛ́lɔ́ mɛ nɛ, pépi tɔ-á kɩ sɔkɔ ǹnɛ. Pè mɛ wil sɔkɔ à kyɩ de krótókè sɔkɔ, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ tɛ̃ lésõ lékɑ̂̃hnɛ.

[4] Tyah syɩkɩ gbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̏ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ yɔ vyɑ̃h yah, tɛ́ ǹ tɔ̏ sấhpú náh sɔ̏ mɛ pɩ̃ nɛ ǹmɔ-á.

[5] À mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pé kódíbí, pè kó yɛ̃̏nkyɔ yɩ́syɔ́ wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ nɛ, ɔ̃̏ɔ̃-á.

[6] À mɛ nɛ, pè pé yɛ̃̏nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min n dah n mɔ krótókè gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, pǎh kɩ wɛ tɛ̃. Pè mɛ sè min dah mɔ, tɛ́ yɛ̃̏nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ, fɔ́ɔ́ pè tɛ̃ sè yɔrɩ wilki kwlɔ.

[7] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sấh-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃̋ ǹ tyí, ǹmɔ mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. Tɛ́ Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ ǹ fwɔ̀mɔnɩ dɛ sah. Wǎh noh nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ńyɑ̃h sɔkɔ, à kè tɔkɔ mɔ tɛ́ yɔkɔ de yɔ sɔkɔ.

8 Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́lɔ́ wɔ mó n pi krótókè sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɛ̃́nkyɔ
tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n yɔrɩ n pi, yɛ̃́nkyɔlɛ sé yɩ̃́ínɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ gbɛ
mɔ kah yɔ vyɑ̃hlɛ. Kè sɔ̃̀ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ lèkwɛ̃̌ kénkɔ̃lɛ.
9 Pɑ̌h pɔ yɩ̃ni tɛ̃ kènkwɑ̃̀h yɔ̃ sɔkɔ, pè nyàhségbnɔ yísyɔ́
wɛ yɛ̃́nkyɔlɛ sé yɔ̃, tɛ́ búrn tɔ mɛ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yɛ̃́nkyɔ nónó-á pè wɛ
tɛ̃ yɔ̀, pè pɔ sé yísyɔ́lɛ.
11 Wɑ̌h yo sɛ̃́, Simo-Pyɛrɩ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ nɔ́pi yɔrɩ
wilki kènkwɑ̃̀h yɔ̃. Sè sɔ̃̀ mɛ yúkúnɔ́lɛ yɛ̃́nkyɔ ǹgbɑ̃̀l pló
lèkwɛ̃̌ tikininí pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ tɔ̃́nɔ́lɛ (153). Ǹtɛ yɛ̃́nkyɔ́pèl nɔ́pi
wɛ́ntɛ̃nɔ fyé yɔ̃, pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ náh kɔ̃lɩ.
12 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ yɔ̃ke yɔ̃. Tɛ́ ǹ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃-á sɛ̃́, képah ye ǹ píkínyahnɔ tah
pé tyí nɛ, nɛ̂ se ǹnɛ nɩ?
13 Ȁ mɛ nɔ de pélɛ, tɛ́ búrn tɔkɔ à dibi pé tyí, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɔ
dibi pé tyí sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.
14 Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, ké kɛ tɔ̃́-ò ye à ǹ gblɔ̃̌ynɛ
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ yɔ̀.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

15 Yɔ̃ke yɔ̃́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Simo-Pyɛrɩ piki yah nɛ ńkɛ̃́:
«Nsyɔ̃* pídɩ̃́ Simo, ń tyí-á nɔ no nɔ́pi tyí sɔ̃́, ń tyí se mɛ nɔ
áwɔ tyí à kal pépilɛ?» Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, ǹmɔ
ńtɛ̃-á pɩ̃ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képɔ́pî
tɛ̃́nɔ́ plɛ.»
16 Tɛ́ tɔ̃ à piki yah kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo, ń tyí
se mɛ nɔ á tyí?» Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á
pɩ̃ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pɩ ń képyɛ́nɩ̀
fɛ̃-òlɛ.»
17 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah kɛ tɔ̃́-òlɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo, ń tyí se mɛ nɔ á tyí?» Képah sɔkɔ, kè
Pyɛrɩ yah kwɔ, Yesu-á sɔ̃́npílɛ à piki yah kɛ tɔ̃́nɔ́ póllɛ nɛ,
pé tyí se mɛ nɔ ǹ tyí nɩ? Képah tɛ̃́nɛ, à mɛ yo Yesu tyí nɛ,
Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-á tyi póllɛ n pnɛ. Wɑ̌h kè pɩ̃ yɩ̃́í nɛ, ǹ tyí-á mɛ
nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képyɛ́nɩ̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ.
18 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, áwɔ kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ gbɩ̃́nɛ
sɔ̃̀, ńyɑ̃h-à á dyɔ, ň á kɔ̃ toh á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ̃ ǹ sɔkɔ nɛ́npɔ́.
Ǹtɛ wâh pɔ dye, á kɩ á gbɑ̃̀n yɔ̃ ǹnî yɔ́ kɔ̃ à kɩ á kɔ̃ toh ǹ kɔ̃,
tɛ́ kɩ sɔkɔ álɛ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h tyí náh mɛ á tyí.»

* **21:15** 21.15 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ.

[19] Tɛ́ Pyɛrɩ-á nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, tɛ́ kè kɩ Liyel yĩn
gbilki n pi, képah tyɩ́ ye Yesu n yo sɛ̃́ yɔ̀. Képah yóntɛnɔ
náh, à tɔ̃ yo Pyɛrɩ tyɩ́ nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.»
[20] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á ǹ yah vi, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyɩ́-á nɔ
yɩ̃́ɩ̃́ Yesu tyɩ́, à à wɛ pé náhlɛ. Ǹmɔ ye lésɔ̃ ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ Yesu
tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, nɛ̂ tɛ̃̀ ó se kɩ n vi n pi ǹ náh
nɩ?
[21] Pyɛrɩ-á à wɛ, à Yesu piki yah ǹ tyɩ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, tɛ́ ǹmɔ-á
dò, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, tir nɛ̂ se kɩ ǹmɔ nɔ n pi nɩ?
[22] À mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, páh kɩ mɛ ké tyɩ́ nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ pé syɩ́npɔnɔ tyɩ́, ǹ vyɑ̃h nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ?
Ǹmɔ tɛ̃̀ wɔ pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔ̃́!
[23] Képah tɛ̃̀nɛ, kè wil wùù Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyɩ́ nɛ, Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́h-ò mɛ̀ náh n ku n pi. Ǹtɛ Yesu náh se mó tɔ̃ sɔ̃̀ ǹ kú-ńkɛ̃́
tyɩ́ yo Pyɛrɩ tyɩ́. À sɔ̃̀ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ mɛ ké tyɩ́ nɛ ǹmɔ tɛ̃
min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ pé syɩ́npɔnɔ tyɩ́, ǹ vyɑ̃h nɛ̂ se mɛ ké
sɔkɔ nɩ?
[24] Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ ye n yo tyi nɔ́pilɛ, tɛ́ sè wɑ̃rkɩ. Tɛ́ ápi
pĩ nɛ gblɔ-á ǹ tyɩ́yónɔlɛ.
[25] Tyi náhnáh túkù mɛ Yesu pɩ ńtɔ̃. Ǹtɛ sé pól-à sɔ̃̀ mɛ
n wɑ̃rkɩ núkú núkúlɛ, ńmɔ sɔ̃nɔ sɔkɔ, sé sɛ́bɛ́ynɔ́ sàh-ǹsah
náh náhkɩ n wɛ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ.

Tyípínì

Ń yű̃npyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ, mé wɛkɩ yé tyí.

Tyípínì sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, Likyi sɛ́bɛ́y wǟrkínɔ́ ní-ò ye kélɛ.

Wǎh nɛ̂ wãrkɩ gbennɛ, tɛ́ ǹ yĩnnɛ ké yõ pè n ye Likyi sɛ́bɛ́ynɛ, képah Yesu min pɩ dùkù tyí ólɛ n yo á tyí, gbɩ̃́ nɛ̂-á sȍ à mɛ sétáh yõ. Ǹtɛ ǹ sɛ́bɛ́y ní-ò mɛ̀ wɔlɛ, nɛ̂-á pè n ye Tyípínì sɛ́bɛ́ynɛ, kè Yesu yȋnyõ dɔ́kɔ́nsɔkɔnɔ tyílɛ n yo á tyí; ànɛ̂ képah náh, Liyel Mirki-á pɔ Yesu tȍ sǟhpú tɔkɔ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ tyah dùkù nɛ̂nɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ nɔ́pi sȍ tyah Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ gbȍ yõ Nsyifunɔ wrɔ́, Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo túkù sɔkɔ. Tɛ́ tȉnkȉ nɔ́pi túkù mɛ wɛ Pole gbȍ yõ kwlo yísyɔ́ sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔ kwlolɛ, sɔ̃́-á Antyɔsyɩ kwil, ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil, ànɛ̂ Filipi kwillɛ. Képah náh, Likyi mɛ Pole Liyel tȍ pínkɔnkɔ̃nɔ dùkù yo wah ànɛ̂ yőtyí nónó-á à wɛ ké sɔkɔ. Pole-á tɛ̃ wɛ yőtyí nɔ́pi yah wah dùkù nɛ̂nɛ, Likyi ké tɔ yah yo wah.

Likyi ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ tyi kèdùkù yah yo á tyí, ké 1.8:

- Liyel yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyàhnɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ (1.1 - 8.3),
- Liyel wɛy yónkɔ̃nɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil, ànɛ̂ Nsyude, ànɛ̂ Samari gbɛ̆nyah (8.4 - 12.25),
- ànɛ̂ kèkõyő tȁntȁn pól sɔkɔ (13.1 - 28.31).

Wâh Yesu tɛ̃ntȍ névye Liyel wɛy yo dùkùlɛ n yah, ǹ n núkú fɛ̃ n pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sȍ pè Yesu yõ sɛ̃púlɛ n kɔ̃. Kénɛ Liyel wɛy yónɔ mɛ̀ ye Nìvìnì tirlɛ. Képah tõ Yesu dùkùlɛ álɛ n wɛ̃kɩ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹmɔ ye pɔ tɛ̃ kèkõyő mɛ̀ sɔkɔ, à pwáhnmɔnɔlɛ névye kɔ̃, nónó pól-á fɛ̃ syi sɛ̃ ǹ yõ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Amina!

Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

1 Ń dɩ̃́ Tewofil, máh lésõ sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ tɛkɩ mɔ á tyí, képah sɔkɔ ye mé wãrkɩ Yesu tyípínì ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ. Mé sè wãrkɩ à tɔkɔ ǹ tȍ tyàhnɔ́ tyí,*

* **1:1** 1.1 - Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fɩ̃́ nɛ̂-á pè n ye Likyilɛ, képah tyí ye Likyi n yo Tewofil tyí nɛ pé sɛ́bɛ́y gben-á.

2 pópó à pɔ nɔ sõ nɛ̂-á Liyel à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ. Tɛ́ Yesu-
á pópó n yɔ̃ n dɔkɔ n sɔkɔ, à tȁn kwãh sah ǹ tɛ̃ntȍ syínyopu
kɔ̃ Liyel Mirki gbȍ yõ, pépi nónó-á lésõ à yah wilki sah.
3 Yesu-á yèvyãhrι pι à ku, képah náh tɛ̃ntȍ névye nɔ́pi
tyί ye à ǹ gblɔ̌y wɛ̃kι duke duke náhnáhlɛ nɛ, páh mɛ vilɛ.
Sèpȉn tikininí sɔkɔ ye sȍ à ǹ gblɔ̌ynɛ pélɛ n wɛ̃kι, tɛ́ pélɛ n
kwɔ Liyel tɔ̋rί tyί yõ.
4-5 Képah sɔkɔ, sɔ̋ yɔ́lɛ pè mɛ yõke yɔ̋nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Yesu
gbáhdyâh yɔ́ di pé tyί nɛ: «Yé káh n gbɛ n mɔ Yerusalɛmι
kwillɛ. Ǹgbòlɛ, Nsyɔ̃ lésõ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ
núkúnúkú, kàh pópó n nɔ sèpȉn yίsyɔ́ tyί, Liyel kι yé tɔ̃
sah ǹ Mirkilɛ kι yé pι yályál. Képah ye, yé káh gbɛ mɔ
Yerusalɛmιnɛ. Yé Liyel Mirki syιkι n tɛ̃ nɛ́npɔ́, képah nɛ̂-á
Sú Liyel vyãh kɔ̋nɔ́lɛ, nɛ̂ tyί-á mé yo sah yé tyί.»

Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔnɔlɛ yȋnyõ

6 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntȍ névye-á sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ ǹ tnɔ̂, pè
píkínyahnɔ yɔ́ pι ǹ tyί nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, núkúnúkú se à kι
tɔ̋rί tɔ̃ dahbι Yisrayel gbɛ̌nyah tãn gbȍ sɔkɔ nι?
7 À mɛ yo pé tyί nɛ: «Yépi tyί náh ké lésõ ànɛ̂ ké gbɪ̋ pɪ̋nɔ́lɛ.
Sú Liyel nɛ̂ ó-á tɔ̋rί nɛ́tɛ̋nɛ, ǹmɔ ye wilki sah légbɪ̋nɛ.
8 Ǹtɛ yé kι pɔ tɛ̋nwɛnɔ yɔ́ wɛ, Liyel Mirki-à pɔ tiki yé yõ
gbɪ̋ nɛ̂nɛ. Képah sɔkɔ, yé kι pι ńmɔ tyί yónwàhpu kègblɔlɛ à
tɔkɔ Yerusalɛmι kwil, ànɛ̂ Nsyude gbɛ̌nyah pól sɔkɔ, à tahlι
Samari gbɛ̌nyah tyί, fɔ́ɔ́ à kι kyι syι kèkõyɔ̋ pól yȉn tyί.»
9 Yesu-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo tɛ, à núkú yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ yȋnyõ
pé pól yɪ̋ yah. Tɛ́ ńyɪ̋rkì yɔ́ pɔ à fɔkɔ tũ, pè náh tɔ̃ à wɛ.
10 Tɛ́ pǎh mɛ kénɛ yȋnyõ yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí sɛ̃, pè núkú
díbí nɛ́pȋ nímí yίsyɔ́ wɛ pé tnɔ̂ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ,
11 pè mɛ n yo pé tyί nɛ ńkɛ̃: «Kalile gbɛ̌nyah tãn, kwâh
nɛ̂ mɛ, tɛ́ yé yȉn tɛ̃ ásȏ, à yȋnyõlɛ n yah sɛ̃? Sɔ̃-á yé wɛ Yesu
mɛ̀nɛ, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ yɔ̀, sɛ̋ntɛ̃ ó ye à kι tɔ̃ ǹ syι n pɔ
n pi.»

Yesu tɛ̃ntȍ névye syínpɔnɔlɛ Yerusalɛmι kwil

12 Képah náh, Yesu tɛ̃ntȍ névye yal Wolivi yèh yɔ̃lι yõ, à
pé syι n pi Yerusalɛmι sɔkɔ. Kénɛ yɔ̃lι náh sȍ mɛ fíí kah
Yerusalɛmιnɛ, kè mɛ lɛ́rί tɔ́nί kénkɔ̃ kɔ́-ńsahlɛ.
13 Pǎh pɔ de, pè dɔkɔ yuku yȋnyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pǎh ńkɛ̋nɛ
wɛ̃nɛ n tuke n mɔ ńyãh sɔkɔ. Pyɛrι sȍ mɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ,
ànɛ̂ Nsyakιlɛ, ànɛ̂ Andrelɛ, à tahlι Filipi tyί, ànɛ̂ Tomalɛ,

ànɛ̂ Barteleminɛ, ànɛ̂ Matyelɛ, ànɛ̂ Alfe píɗí̃ Nsyakɩlɛ, ànɛ̂ Simolɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n ye sú fő vyãh syí-òlɛ, ànɛ̂ Nsyakɩ píɗí̃ Nsyudelɛ.

14 Pé pól sɔ̃̀ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à n tuke n mɔ wɛ̃ tyí gbĩ́mɛgbĩ́, à nírílɛ n pɩ. Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, à tahlɩ Yesu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Yesu yṹnpyélɛ.[†]

Matyasɩ sàhnɔ́lɛ Nsyudasɩ swɔ

15 Kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú sɔ̃̀ mɛ tuke mɔ
nɛ́pĩ̂ tikinúkò (120) kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yuku yĩn pé nɩyɔ̃́,
tɛ́ yo pé tyí nɛ,

16 pé yṹnpyé, Liyel wɛy sɔkɔ Liyel Mirki-á lésõ Davidi kɔ̃,
à nɛ̂ yo sah Nsyudasɩ tyí sɔkɔ, kǎh sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɩ ó pɩ. Kénɛ
Nsyudasɩ-á lésõ Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃kɩ.

17 Tɛ́ pépi tĩ̀nkì sɔkɔ nɛy yɔ́-á mó tɔ̃ sɔ̃̀ ǹnɛ, tɔ̃̀lɛ dáhbínɔ́lɛ
ǹ gbɔ̃̀ pépi tyí kɔ̃lɛ.

18 Ǹtɛ wǎh pɔ́ nɛ̂ wɛ ǹ tyítúkù pínɔ́ yõrelɛ, képah-á dwe
swãhlɛ. Tɛ́ à mɛ pɔ syɩkɩ ǹ fɔkɔ sɔ, ǹ dyɔ pól wil karkɩ.

19 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn pól mɛ kè noh, pè kɔ̃ pè
kénɛ swãhlɛ n ye pé wɛy sɔkɔ Akeldamalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á tɔ̃́
swãhlɛ.

20 Képah tyí-á sɔ̃̀ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́:

«Ǹ kéte kɩ pɩ kéntíkínı̀nɛ,
ànɛ̂ nɛy náh tɔ̃ n tɛ̃ n pi ké sɔkɔ.»[‡]

Tɛ́ tɔ̃ yo ké fí̃ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

«Ǹnî kɩ ǹ pɩ pɩ tɔ̃̀ tɔkɔ n pɩ.»[§]

21 Képah-á, névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pélɛ Yesu mɛ gbí̃ dùkùlɛ,

22 à tɔkɔ Nsyɔ̃-á à wel wilki ni sɔkɔ gbí̃ nɛ̂nɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ syɩ ǹ
yɔ̃ n dɔkɔ n sɔkɔ sõ tyí yĩ̂nyõ. Pépi sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á yĩnɛ
à tahlɩ pé tyí, pé ǹ tyílɛ n yo n wah nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ.

23 Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ nɛ́pĩ̂ nímí wɛ̃kɩ. Núkú yĩn ye
Nsyosɛfulɛ, nɛ̂-á pè n ye Barsabasɩlɛ, tɛ́ tɔ̃ ǹnɛ n ye
Nsyusitusilɛ. Ní-ò yĩn mɛ Matyasɩlɛ.

24 Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel ni nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, ǹmɔ nɛ̂-á
no pól fɔ́kɔ́sõnɔlɛ n pnɛ, wǎh nɛ̂ yah wilki nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi
sɔkɔ, à tɛ̃̀nɛ pé wɛ̃kɩ.

† **1:14** 1.14 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkì núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkì núkú gbãm náh à n ye.

‡ **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.26. § **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 109.8.

25 Tɛ̃ wɔ-á kɩ Nsyudasɩ swɔ tɔkɔ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tɔ̏ mɛ̀ sɔkɔ, wǎh nɛ̂ milki tɛ́ yuku fɩ̋ yɔ́, ńyãh-á yĩnɛ ǹnɛ.*

26 Képah tɛ̃nɛ, pè sɑ̋hntɔkɔnɔ pɩ, kénɛ sɑ̋hntɔkɔnɔ mɛ pɔ yĩnɛ Matyasɩlɛ. Ǹmɔ núkú kwrɔ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pɩ̂ gbɔ̃núkú sɔkɔ.

2

Liyel Mirki pɔ́nɔ́lɛ

1 Syáh sõ-á pɔ nɔ, nɛ̂-á pè n ye Pãntekɔtɩ syáhlɛ, Yesu yõ
sɛ̃pú pól sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ fɩ̋ núkú sɔkɔ.

2 Dǒ, yɩ̋npɔ̃ yɔ́ núkú n wil líyel sɔkɔ á kɩ nɛ yɑ̋hpékè yɔ́ sɔ̃
kõ, à pé mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku.

3 Tɛ́ kwâh yɔ́ núkú wil mɔ á kɩ nɛ nyàh lépɔ̃ sɔ̃, tɛ́ kɔ̃lɩ tɛ̃
tɛ̃ kɔ̃ pé nɛ́núkù núkú pól yõ.

4 Liyel Mirki mɛ pé pól tɔkɔ. Pè tyah wɛ́nsnɔ́lɛ n wɛkɩ
Liyel Mirki-á nónó dahbɩ pé vyɛ̃y.

5 Tɛ́ légbɩ̋nɛ, Nsyifunɔ nónó-á pé Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃nɔ́ plɛ, pè
sɔ̏ mɛ wil kèkõyɔ̋ kwlo kwlo pól sɔkɔ, à pɔ twah Yerusalɛmɩ
kwil.

6 Yɩ̋npɔ̃ mɛ̀-á wil sɛ̃, pé pól tuke mɔ tɔ́wûlɛ. Tɛ́ pé pól yáh-
ńsah sɔ̏ mɛ tyɛ, pé nɛ́núkù núkú pól-á sɔ̃npílɛ pé kwlo wɛlɔ
wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tyí.

7 Kǎh pɩ sɛ̃, pé gbɑ̏n du, pé lékɑ̋m fɛ̃kɩ, pè mɛ tyah n yo
wɛ̃ tyí nɛ: «Nónó pól-á n wɛkɩ yɔ̀, pé póllɛ Kalile gbɛ̆nyah
tãn náh di?

8 Ǹtɛ kè pɩ sɔ̃ tɛ́ ápi nɛ́núkù núkú pól á kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ
n nohnɩ pé tyí,

9 ápi nónó-á n wil gbɛ̆nyah nɔ́pi sɔkɔ, nónó-á pɩ:
Partɛselɛ, ànɛ̂ Medilɛ, ànɛ̂ Yelamnɛ, ànɛ̂ Mesopotami tɔlɛ,
ànɛ̂ Nsyudelɛ, ànɛ̂ Kapadɔsɩlɛ, ànɛ̂ Põtelɛ, ànɛ̂ Asilɛ,

10 ànɛ̂ Frisyilɛ, ànɛ̂ Pãnfililɛ, ànɛ̂ Yesyiptilɛ, à tahlɩ Sirɛnɩ
kwil tãn tyí, Libi sɔkɔ, ànɛ̂ Wrome kwil tãn nónó-á mɛ
tɛ̃nɔ́lɛ ásɔ̂,

11 ànɛ̂ Krɛtɩ tãnnɛ, ànɛ̂ Arabuninɛ. Ápi túkù sɔ̏ dubi
Nsyifunɔ Liyel nɩ́nɔ́ wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ túkù mɔ́ vi mɔ de álɛ ké
sɔkɔ. Tɛ́ á pól mɛ Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ
pé tyí á kwlo wɛlɔ sɔkɔ.»

12 Képah sɔ̏ mɛ pé pól yáh-ńsah tyɛ, tɛ́ gbɛ̆ndùnɩ̀ tɛ̃ tyí, pè
mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ?

* **1:25** 1.25 - Fɩ̋ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ yɔ̀, yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah ye nɛ́npɔ́lɛ, nɛ̂-á pɩ nyàh mɛ́-ńsahlɛ. Nsyudasɩ ye ku sɔkɔ nɛ́npɔ́.

13 Tɛ́ pé túkù mó sȍ mɛ kȍlɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n ko nɛ, ȁvɛ̃
pènɛ̀kὶ-á tɛ̃ pélɛ.

Pyɛrι Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

14 Képah sɔkɔ, Pyɛrι yuku yῖn pé no tɛ̃ntȍ névye nɛ́pȋ̃
gbɔ̃núkú tɛ́ló nιyȍ̃, tɛ́ tyah n yo yȋ̃npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɔ́wû tyí nɛ:
«Ápi Nsyifunɔ póllɛ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Yerusalɛmι
kwil, yé yé ní kwɔ noh pallɛ ń tyí, yè mó ń wɛy syíkí-ńsah
pῖ.
15 Mé pῖ nɛ yáh mɛ n sõ nɛ, sètɛ̃̀nὶ sɔkɔ-á no nɔ́pilɛ, tɛ́ sɛ̃
náh dɛ́! Pɔ̃y tõ gbȋ̃ ó sɔkɔ náh álɛ yɔ̀ di?*
16 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Nsyowɛlι-á nɛ̂ yo sah, képah ye
pι yɔ̀.†
17 Ȁ lésõ nɛ, Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Kèkõyȍ̃-à pópó n tyɛ,
mé kι ń Mirki tiki mɔ no pól yõ.
Yé ȁ̃npὶ ànɛ̂ yé syɔ́npὶ kι ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
Mé kι wɛ̃kínɔ́lɛ yé kètɛ̃̀npὶlɛ n wɛ̃kι,
tɛ́ yé yèwàhnὶ kι dlɛ́ynɛ n dɔ.
18 Gbι yõ, kénɛ sèpȉ̃n sɔkɔ,
mé kι ń Mirki tiki mɔ ń tȍ̃npιbι díbí ànɛ̂ syɔ́ yõ.
Tɛ́ pè kι ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
19 Mé kι gbȉl tyi pι yȋ̃nyõ,
tɛ́ kι gbȉl tyi pι sétáh yõ,
nɛ̂-á kι pι tȍ̃, ànɛ̂ nyàh, ànɛ̂ gbȉsyikilɛ,
20 gbῖ kι vi mɔ pι fɛ̃ntȗ̃nɛ, tɛ́ ńwɔ̃ kι syãh tȍ̃ sɔ̃,
tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tukey tùkènɔ́ yòh ǹgbɛ̃ kι pyě pɔ, kénɛ tɔ̃rí yòh
ǹgbɛ̃nɛ.
21 Képah sɔkɔ, nónó pól-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, pépi wɔ kι
pwah.›»
22 Pyɛrι-á Nsyowɛlι wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à tõ ǹ syι yo pé tyí nɛ
ńkɛ̃: «Yisrayel tãn, yé noh ń tyí, máh kι nɛ̂ yo n pi: Nasarɛtι
Yesulɛ, ǹmɔ ye pι névi yɔ́lɛ, nɛ̂-á Liyel syɔ̃ ǹ tyí, à ǹ gblɔ̌y
tɔ̃rílɛ yé wɛ̃kι ǹ gbȉl ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndùnὶ tyi pínɔ́ sɔkɔ yé wrɔ́.
Yépi ńtɛ̃ ye kè pῖ ó!
23 Liyel-á ǹ tyi yah tɔkɔ sah sɔ̃, sè pι sɛ̃. Ȁ kénɛ ȁ̃ gbàh
dɛ mɔ yé kõ, yé mɛ ǹnɛ Liyel dêl pípú kõ pè à syι dahnι yõ,
à à ko mɔ.
24 Ǹtɛ kũ náh sȍ fɛ̃ à tɛ̃ n sah n pi. Képah ye, Liyel mɛ tõ
ǹ lékó yilki mɔ, à à wilki kũ yèvyãhrι sɔkɔ.

* **2:15** 2.15 - Yáh wɛ Pyɛrι pɔ̃y tõ gbȋ̃ tyílɛ n yo, Nsyifunɔ náh sȍ tɔ̃lɛ n wɔ, pɔ̃y tõ gbȋ̃ nírí sɔ́kɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. † **2:16** 2.17-21 - Yah n tɛ Nsyowɛlι 2.28-30.

[25] Ǹmɔ tyí ye lésõ yȍtɛ̃ dí̃ Davidi yo nɛ ńkɛ̃́:‡
‹Péwɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel náh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ n kwlɔ.
Képah-á, à mɛ pélɛ gbí̃mɛgbí̃ pé yohnɩ mɔ yĩnnɛ.
[26] Páh tɔ̃ mɛ nìvìnì sɔkɔ, ànɛ̂ nìvìnì wɛlɔ ó-á pè n nɛ n wɛkɩ.
Pé gbȍ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, pâh pɔ ku, pé min-á kɩ mɛ tɛ̃ yèvɩnɩ sɔkɔ.
[27] À náh pé lékó sah kũ kɔ̃ n pi,
ànɛ̂ à náh n yɛ pé lékó kɔ̃ kè n pyãh n pi,
péwɔ nɛ̂-á ǹ tȍnpɩ pèpɛynɛ.
[28] Wǎh min wȁllɛ pé wɛ̃kɩ. Tɛ́ kɩ pé kɔ̃,
pé kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ kű̃mm ǹ yah.›»
[29] Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Á no, yé yɛ
mè á náh nɛy Davidi tyi yo n wah yé syah. À lésõ ku pè yĩ.
Tɛ́ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, ǹ diki ńtɛ̃ mɛ ápi kwil.
[30] Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò ye sȍ ǹnɛ. Ǹ gbȍ sàhnɔ́ sȍ mɛ
Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yõ, Liyel-á ǹ wo nɛ̂ sɔkɔ nɛ, ǹ pétóbé
sɔkɔ yɔ́-á kɩ pɔ pɩ yȍtɛ̃nɛ ǹ swɔ.
[31] Tɛ̃ wɔ ye pɔ pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
Tɛ́ wǎh nɛ n yilki n mɔ n pi ǹ kúntɛnɔ náh, képah ye Davidi
kwãh tɛ̃ wɛ, à kɔ̃ à nɛ ńkɛ̃́: ‹À náh n wũ n pi lékókwíl, ànɛ̂
ǹ lékó náh n pyãh n pi.›
[32] Núkúnúkú Yesu mɛ̀nɛ, á pól ye kè wɛ yí̃nɛ nɛ wǎh ku,
tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.
[33] À yõ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ, mɛ kyɩ tɛ̃ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ. Tɛ́ Sú
Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à mɛ kélɛ Yesu kɔ̃ à
tiki mɔ á yõ. Képah ye á n yah, tɛ́ n nohnɩ yɔ̀.
[34] Ǹtɛ Davidi náh dɔkɔ yuku yĩ̂nyõ, tɛ́ wǎh kè yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kè yo ńmɔ yȍtɛ̃ dí̃ tyí nɛ,
pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbȍyȍ sȍlɛ,
[35] fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbí̃ nɛ̂-á mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.›»§
[36] Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ pè syah nɛ: «Yisrayel tãn
pól yĩnɛ yè kè pĩ gbɩ yõ nɛ, Yesu nɛ̂-á yépi tɛ̃ syɩ dahnɩ yõ,
ǹmɔ-á Liyel pɩ TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ tɛ́ tɔ̃ à pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.»

Nɛ́pĩ̂ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) dòhnìnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú yõ

‡ **2:25** 2.25-28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.8-10. § **2:35** 2.34-35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

[37] Pyɛrɩ-á wɛy mὲ yo pɔ tyɛ sɛ̃́, kè névye nɩ kah tɛ̃, pè mɛ
Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́lɔ́ piki yah nɛ, pé no, sɔ̃́ se pé
yĩnɛ pé pɩ nɩ?
[38] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yé nnɔ vi mɔ,
yé nɛ́núkù núkú pól mó wèlnwìlkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Yesu Krista
yĩn yõ, yé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, Liyel Mirki kɩ
yé kɔ̃.
[39] Liyel-á ǹ vyãh kõ ǹ Mirki tyí sɔkɔ nónó yĩnnɛ, yépi ye,
ànɛ̂ yé wɛ̃́npìlɛ, à tahlɩ nónó pól-á mɛ kwlo fífí sɔkɔ, ànɛ̂
nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ n ye n pi.»
[40] Tɛ́ Pyɛrɩ tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ wɛlɔ náhnáhlɛ n gbah n yo pé tyí,
à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel
pwáhnmɔnɔ fɛ̃ syi, yè mó wil kwɛy gbĩ névye nɛ́pêl wrɔ́.»
[41] Képah sɔkɔ, nónó-á Pyɛrɩ wɛlɔ fɛ̃ syi, pè wèlnwìlkìnɔ́
wɛ ni sɔkɔ. Ké lésõlɛ, nɛ́pî̂ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) kénkɔ̃
dohnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro tɛ̃̀nɔ́lɛ wɛ̃ tyí

[42] Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á kwɔ́nɔ́lɛ nónónɛ n kɔ̃,
pé pól sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̃̌y kɔ̃, mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ kwrɔ mɔ
pé sɔkɔ, à pɩ pélɛ núkúlɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yõkelɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí,
tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ pélɛ.
[43] Liyel sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí, à gbǐl tyi
náhnáhlɛ n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè tíkílɛ no pól tɛ̃.
[44] Nónó pól-á sɔ̃̀ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pè sɔ̃̀ mɛ kwrɔ
mɔ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ pé gbȁn yî póllɛ n sah wɛ̃ yõ.
[45] Pè sɔ̃̀ mɛ pé swɛ̃y ànɛ̂ pé gbȁn yîlɛ n yãm. Tɛ́ mɛ sé
yȁmnɔ́ pɔ́nɔ́lɛ n dibi wɛ̃ wrɔ́, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól
fyȁhnɔ́nɔlɛ.
[46] Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à wɛ̃nɛ n tuke n mɔ
sõmɛsɔ̃́ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ pé fɔkɔ dal wɛ̃nɛ, à
yõkenɔlɛ n yõ wɛ̃ yõ nìvìnìnɛ, pé gbéngbèn sɔkɔ.
[47] Pè sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n gbilki, tɛ́ no pól mɛ pélɛ n sõ. Tɛ́ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n pwah n mɔ n dohnɩ pé yõ sõmɛsɔ̃́.

3

Gbáhkì núkú dĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

[1] Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n yuku gbèkãm
gbĩ́ Liyel ní-ńsah, Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
[2] Tɛ́ dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ gbáhkì núkúlɛ ǹ dubi gbĩ́ dùkùlɛ. Sõmɛsɔ̃́,
pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ à twah n pɔ n sah Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah yah

sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ, à kɔ̃ ǎ pɔ́lɛ n ni n syi ké sɔkɔ dépú tyí.
3 Wǎh Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ wɛ pè n tyah dénɔ́lɛ ké sɔkɔ, à pɔ́ ni pé tyí.
4 Képah sɔkɔ, pè à gbah yah, tɛ́ Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pé yah yĩ́.
5 Wǎh yo sɛ̃́, ɗí sɔ̃̀ wɛ nɛ, páh kı kwâh yɔ́ wɛ n syi n pi pé tyí, tɛ́ tyah pélɛ n gbah n yah.
6 Képah tɛ̃́nɛ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, pɔ́ ànɛ̂ sɑ̃́n náh mɛ pé tyí, ǹtɛ kwâh nɛ̂-á mɛ pé tyí, páh kı kélɛ à kɔ̃. Tɛ́ nɛ: «Nasarɛtı Yesu Krista yĩn yɔ̃, yuku nɛ n kɔ!»
7 Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Nɛ́npɔ́ swɔ, sèkùkù ɗí gbyɛ̃̂h ànɛ̂ ǹ létɔ̃́hnì sũ.
8 À núkú yɔkɔ syıkı ǹ gbyɛ̃̂h yɔ̃, à tyah n kɔ, tɛ́ de pélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, mɛ n kɔ, tɛ́ n yɔkɔ n syıkı, à Liyellɛ n gbilki.
9 No pól à wɛ à mɛ n kɔ, mɛ Liyellɛ n gbilki.
10 Pè mɛ à yah pĩ nɛ, ǹmɔ-á ńkɛ̃́nɛ n tɛ̃ ǹ nɛ n ni n syi Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ. Tɛ́ tir nɛ̂-á pı ǹ tyí, képah sɔ̃̀ mɛ kah pı yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ ànɛ̂ gbɛ̃̀ndùnìnɛ no pól tyí.

Pyɛrı Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

11 Képah sɔkɔ, sèkùkù ɗí náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ syı Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh. Tɛ́ gbɛ̃̀ndùnì kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, névye to pɔ pè mɔ gbĩ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ.
12 Pyɛrı-á képah wɛ sɛ̃́, à yo tɔ́wû tyí nɛ: «Yisrayel tɑ̃n, kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ tir mɛ̀ pínɔ́ yé gbɑ̃̀n du wɛ́? Kwâh nɛ̂ pı tɛ́ yé álɛ n gbah n yah sɛ̃́? Yé káh wɛ nɛ ápi yɛ̃́ngbɛ̃́ tɛ̃́nwɛnɔ, képah náh pı, á Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ pèpɛy-á pı ɗí mɛ̀nɛ à kɔ̃ à kɔ dɛ́?
13 Á náh tɑ̃n nónó-á pı Abrahmı, ànɛ̂ Yisakı, ànɛ̂ Nsyakɔbı, ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́lɛ, pépi Liyel ye gbílkínɔ́ sah ǹ tɔ̃̀npı Yesu yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á yé dahbı yɔ̃̀tɑ̃m gbɔ̃̀, tɛ́ à yahle gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò ɗí Pilati yĩ́ yah. Tɛ́ Pilati mó tɔ̃ sɔ̃̀ kè yah tɔkɔ nɛ, pé à fĩn mɔ.
14 Ǹtɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel yah, yé ǹmɔ yahle, tɛ́ pyě nɛ́kókè mɔ́-ò wɔ fĩ́nmɔnɔ yah kɔ̃.
15 Tɛ́ min nɛ́tɛ̃́ Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ, yépi ńtɛ̃ ye kè wɛ yĩ́nɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.

16 Dɩ̃́ nɛ̂-á yé n yah yɔ̀, yé ǹnɛ n pnɛ. Yesu yɩ̃n yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ ye ǹ gbyɛ̂h mɛ sũ. Yé pól yɩ̃́ yah ye Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ dɩ̃́
mɛ̀ dɛ mɔ pnɛ́pnɛ́ yɔ̀ dɛ́!
17 Ǹtɛ núkúnúkú, á no, mé pɩ̃ nɛ ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃̂ sɔkɔ-á yépi ànɛ̂
yé yɔ̃̀tãm ko mɔ Yesulɛ.
18 Tɛ́ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyopu pól kɔ̃, pè nɛ̂ yo sah di
mónɔ́lɛ nɛ, Krista-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ, képah ye à pɩ yɔ̀.
19 Kăh pɩ sɛ̃́, yé yé nnɔ vi mɔ, yè mó Liyel wɛ̃̆kì tɛ̃, à kɔ̃ à
yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃.
20 Képah sɔkɔ, Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ yèvɩnɩ gbɩ̃́nɛ yé kɔ̃, tɛ́ kɩ
Yesu Krista tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, wăh sɔ̃̀ nɛ̂ yah wilki sah yépi
yɩ̃nnɛ.
21 Ǹtɛ núkúnúkú, à yɩ̃nɛ à tɛ̃ yɩ̃̂nyõ, fɔ́ɔ́ kè kyɩ syɩ tyi pól
tɔ̃́nsàhnɔ́ tyí, sépi nónó-á Liyel ǹ tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè sè yo
sah ǹgbò dùkùlɛ, pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.
22 Moyisi kè yo sah ǹgbòlɛ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ
yé sɔkɔ nɛy yɔ́ wilki mɔ yé kɔ̃ n pi, à kɩ pɔ pɩ Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀
syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí ǹ wɛlɔ pól sɔkɔ.
23 Tɛ́ nɛ̂-à yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ̃́ tyí kɩ yɩkɩ, à kɩ ku to
Liyel wɛ̃́npɩ̃̀ wrɔ́.›*
24 Ǹtɛ gbɩ̃ nɛ̂-á yé n wnɛ yɔ̀,† képah tyí ye Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀
syínyo-ò Samuyɛlɩ yo sah ǹ mɛ gbɩ̃́ dùkùlɛ, à tahlɩ Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀
syínyopu tɛ́lɔ́ tyí, nónó pól-á pɔ ǹmɔ tyí náh.
25 Yé yah, Liyel-á tyi nónó pól yo ǹ tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyopu tyí, yépi
yɩ̃n ye à yo sélɛ, à tahlɩ wăh lésõ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂ pɩ
yé náh tãn tyí, nɛ̂-á à yo Abrahmɩ tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Ɔ́wɔ pétóbé
gbɔ̃̀ yõ, kèkõyɔ̃́ névye pól kɩ ń pèpɔrɩ wɛ.›‡ Kénɛ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á à pɩ yé náh tãnnɛ yɔ̀, yépi tɔ vyãh mɛ ké
sɔkɔ dò!
26 Yépi ǹgbò tyí ye Liyel tɛkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀npɩ Yesulɛ pèpɔrɩ pɩ
yɩ̃nnɛ yé tyí nɛ, à yé pól nɛ́núkù núkú yohnɩ n mɔ yé kɔ̃ yé
tyítúkúnɩ̀ pínɔ́ yal n mɔ.»

4

Yɔ̃̀tãm-á Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tuke sɔ̃́

1 Képah tɛ̃̆nɛ, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ tɔ́wû
tyí sɛ̃́, nósyɔ́ pɔ wil mɔ pé yõ. Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yísyɔ́ ye sɔ̃̀,
ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃̆nɛ, à tahlɩ Sadusɛ̃ névye
yísyɔ́ tyí.

* **3:23** 3.22-23 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 18.15,18. † **3:24** 3.24 - Gbɩ̃ nɛ̂ wnɛ́nɔ́ tyí-á n yo yɔ̀, Yesu mɛ gbɩ̃́ tyí ye kè n yo. ‡ **3:25** 3.25 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 22.18.

2 Tɛ́ kénɛ no fɔkɔ sɔ̃̀ mɛ kah vyãh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pǎh sɔ̃́npílɛ névyelɛ n kwɔ nɛ, Yesu-á ku tɛ́ yilki mɔ, ànɛ̂ lékyî tɔ-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi.

3 Képah sɔkɔ, pè pè tɛ̃. Tɛ́ lékɑ̃̂h-á sɔ̃̀ mɛ mɔ n tɛ sɛ̃́, képah ye pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pópó à pɔ syɩ ɗĩndal tyí.

4 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye kwɔ́nɔ́ noh, pé náhnáh Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú nɔ nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ.

5 Képah sɔkɔ, ké ɗĩndallɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ kwil yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɛ̃ tuke Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

6 Sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ An sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ ǹ gbô tãn póllɛ. Pépi túkù ye sɔ̃̀ pɩ Kayifilɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ.

7 Képah tɛ̃̀nɛ, pè Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́, à pɔ pè piki yah nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ se, képah náh pɩ, nɛ̂ yĩn yõ se pè pɩ dɛ́nmɔnɔ mɛ̀nɛ nɩ?

8 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, Pyɛrɩ pè syah nɛ:

9 «Kwil yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnì, áyáh pèpɔrɩ pɩ sèkùkù ɗĩ́ yɔ́ tyí, képah yõ sɔkɔ náh yé n piki n yah álɛ kwɛynɛ nɛ, sɔ̃́ se á pɩ, tɛ́ à dɛ mɔ di?

10 Yépi pól ànɛ̂ Yisrayel tãn pól yĩ̀nɛ yè kè pĩ̀ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yõ-á ɗĩ́ mɛ̀nɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ yé yah sɔkɔ lènɔlɛ yɔ̀. Yépi ye syɩ Yesulɛ dahnɩ yõ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.

11 Ǹmɔ Yesu tyí ye yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á yahle dáhkì nɛ̂ mɔ́nkɔ̃̀nɔ́lɛ, képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ dáhgbílɛ.›»*

12 Képah náh, Pyɛrɩ tɔ̃ nɛ: «Yesu ó yĩn kɩ fɛ̃ névye pwah mɔ. Nɛ́ ǹmɔ ó yĩn náh, yĩn yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kõ kèkõyɔ̃́, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névye min pwah mɔ.»

13 Tukey tùkèpu sɔ̃̀ pĩ̀ nɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh Nsyifunɔ kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ, ànɛ̂ pè náh mɛ n mɔ n kõ nɛ́npɔ́ ɗĩ̀nnɛ. Tɛ́ pǎh n wɛkɩ nìsãh ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ sɛ̃́, képah mɛ pé gbɑ̃̀n du. Ǹtɛ pè mó tɔ̃ sɔ̃̀ pĩ̀ nɛ, pépi-á lésõ Yesu kɔ́mûnɛ.

14 Tɛ́ pé yĩ́-á mó tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ɗĩ́ mɛ̀ yõ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.

15 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Pyɛrɩpi kõ pè wil tukey tùkèpu ɗĩ̀nkì wrɔ́, tɛ́ pépi mɛ wɛ̃ wɛ pé yahlɛ

* **4:11** 4.11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22.

[16] tɛ́ nɛ, sɔ̃ se pé kɩ pɩ no nɔ́pilɛ nɩ? Ńkɛ̃, kɔ̃lɩ kɔ̃lɩ tɛ̃ náh
se mó tɔ̃ kélɛ tɛ́. Yerusalɛmɩ tãn pól-á pĩ nɛ, Pyɛrɩpi-á pɩ
gbĩ̌l mɛ̀nɛ.
[17] Kàh pɩ sɛ̃, pé ye kè yahle pé tyí dírí sɔkɔ nɛ, pè káh tɔ̃
Yesu yĩnnɛ n yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Képah-à pɩ, yĩ mɛ̀ náh n tɔ̃
n mɔ n yuku n pi yahlɛ.
[18] Képah tɛ̃̀nɛ, pè tɔ̃ pè ye, tɛ́ kè yahle pé tyí gbógbó nɛ,
pé káh tɔ̃ Yesu yĩn noh n yah pé vyɛ̃y yah, ànɛ̂ pè káh tɔ̃
kwɔ́nɔ́ pɩ ǹ yĩn yõ.
[19] Ǹtɛ Pyɛrɩpi pè syah nɛ: «Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀: Kè se
mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, áyâh ǹmɔ tyí yɛ, tɛ́ yépi yóré fɛ̃ syi?
[20] Ápi tɛ̃ wɔlɛ, áyáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, á náh fɛ̃ n yɛ n pi
sé yã́hnɔ́lɛ.»
[21] Képah tɛ̃̀nɛ, tukey tùkèpu tɔ̃ dírí gbah wɔ pé tyí, tɛ́ pè
fin mɔ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ vì-ǹsah wɛ pé wɛ fõh fõh tɛ̃̀nɛ, no
pól-á sɔ̃npílɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki Pyɛrɩpi tyípíkì mɛ̀ yĩnnɛ.
[22] Tɛ́ ɗí nɛ̂ dɛ́nmɔnɔ-á sɔ̃̀ pɩ gbĩ̌llɛ, à kah ye tikinininɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú nîrîlɛ

[23] Păh fyɔ̀ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ fin mɔ, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm
ànɛ̂ yèwàhnì-á nɛ̂ yo pé tyí, pè kyɩ sè pól yãh pé kɔ́mû tyí.
[24] Pé wɛlɔ nóhntɛnɔ náh, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à
Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, áwɔ ye mɔ yĩ̂nyõlɛ, ànɛ̂
sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yíyìn pól tyí.
[25] Ápi náh nɛy Davidi nɛ̂-á á tɔ̃̀npɩlɛ, áwɔ ye à kɔ̃ à kè yo
á Mirki gbɔ̃̀ yõ nɛ ńkɛ̃:
‹Kwâh nɛ̂ yúkúnyahlenɔ mɛ kwlo kwlo tyí?
Kwâh nɛ̂ tyíkwɛ̂ sõnɔ mɛ névye sɔkɔ!
[26] Kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tãm wɛ̃ tyí mɔ,
tɛ́ yah tãm tɔ tuke mɔ, à pɩ núkúlɛ,
pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n fwo ànɛ̂ ǹ nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.›†
[27] Gbɩ yõ, kwil mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗí Yerɔdɩ ànɛ̂ gbɛ̃̌nyah
yah tɛ̃́-ò ɗí Põse Pilati ye wɛ̃ tyí mɔ, à tahlɩ Yisrayel tãn ànɛ̂
kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí, pè á tɔ̃̀npɩ Yesulɛ n fwo, ǹmɔ nɛ̂-á á nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ.
[28] Yah, wáh lésõ á tɛ̃́nwɛnɔ sɔkɔ tyi nónó yah tɔkɔ sah á
dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ, sépi ye pè pɩ.
[29] Ǹtɛ núkúnúkú, yah pè ápilɛ n kyĩ n kɔ̃ kɛ̀! Nìsãh ǹgbɛ̃̌nɛ
á kɔ̃, à á wɛynɛ n yah n yo, ápi nónó-á á tɔ̃̀npɩbɩlɛ.
[30] Tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ, à mó gbĩ̌l tyilɛ n
pɩ, á tɔ̃̀npɩ Yesu yĩn yõ.»

---

† **4:26** 4.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.1-2.

31 Tɛ́ fı̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ pélɛ tùkènmɔnɔlɛ, nírí-á fyɔ̀ n tyɛ,
nɛ́npɔ́ núkú yike. Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel Mirki pé pól tɔkɔ, pè
tyah Liyel wɛynɛ n yah n yo n kɔ̃ nı̀sãhlɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro mɛ dùkùlɛ wɛ̃ tyí

32 Yesu yõ sɛ̃́pú pól sɔ̃̀ mɛ n sõ dùkù núkúlɛ, tɛ́ mɛ ké tyí
nɛ pé nɛ n pı dùkù núkúlɛ. Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ n yo
nɛ, pé gbɛ̃̀n yîlɛ, pé gblɔ̃̌y núkúní tyí-á sélɛ. Tɛ́ pé wɛ̃ wrɔ́,
pé pól gbɛ̃̀n yî sɔ̃̀ pı tɔ́wû tyílɛ.
33 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ sɔkɔ ye sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
pı ǹ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ, à ǹ tyílɛ n yo n kɔ̃ nɛ, wǎh ku
tɛ́ yilki mɔ. Tɛ́ Liyel pèpɔrı ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ pé pól yõ.
34-35 Swɛ̃y, képah náh pı, gbên-à sɔ̃̀ mɛ nónó tyí, pě sélɛ n
yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ n kɔ̃. Pépi n mó sélɛ
n dibi, à yı̃nɛ pé nɛ́núkù núkú pól fyɛ̃̀hnɔ́nɔlɛ. Képah ye,
yãm pí-ò náh sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ.
36 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Nsyosɛfu yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, nɛ̂-á dubi Syipri gbɛ̃̌nyah.
Levi yı̀kı̀ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye mɛ yı̃n dyı à
kɔ̃ Barnabasılɛ, nɛ̂ kɔ́r-á sɔ̃́ré mɔ́-òlɛ.
37 Ǹmɔ mɛ ǹ swãh yãm, tɛ́ mɛ pɔ ké pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
gbɔ̃̀ dahbı.

5

Ananiyasi ànɛ̂ ǹ kyı Safiralɛ

1 Ǹtɛ dı̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Ananiyasilɛ. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyı
Safira mɛ pé sétáh yɔ́ yãm, tɛ́ yo sah núkú yõ,
2 à ké pɔ́ túkù kãm sah. Képah náh, Ananiyasi mɛ kyı ké
pɔ́ tɛ́ynɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye kɔ̃.
3 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, Ananiyasi, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
se pı sɔ̃́ tɛ́ wɛ de yı̃́ ǹ nı sɔkɔ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ à pɔ mı̀nı̀ yo Liyel
Mirki tyí, tɛ́ sétáh yɛ̃̀mnɔ́ pɔ́ túkù kãm sah nı?
4 Sétáh mè yɛ̃̀m-ǹkɛ̃ gbı̃́nɛ, ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyí kó sɔ̃̀ kélɛ nı? Wǎh
tõ pɔ kè yãm, ké pɔ́ kó pı ǹmɔ tyílɛ nı? Ǹtɛ yı̃ mè dùkù pínɔ́
sõnɔ se pı sɔ̃́, tɛ́ de ǹ nı sɔkɔ nı? Ǹ́kɛ̃́, névye ó tyí náh à yo
mı̀nı̀nɛ dɛ́, Liyel tɔ tyí-á.
5 Ananiyasi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ noh, à núkú syıkı ku. Kǎh pı
sɛ̃́, nónó pól-á yı̃ mè noh, tíkí pè kah tɛ̃.
6 Wǎh ku sɛ̃́, kètɛ̃̀npı̀ mɛ pɔ ǹ lékó fɔkɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyı yı̃.
7 Képah náh, lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyı pɔ
de nɛ́npɔ́, tɛ́ tir nɛ̂-á pı sɔkɔ, à náh sɔ̃̀ mɛ kè pı̃.

8 Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, à yo pé syah, dan mɛ̀ se ńtyɩ̃́nɔ pè
yãm pé sétáh mɛ̀nɛ nɩ? À mɛ nɛ, àwe, kénɛ dan-á.
9 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se pɩ sɔ̃́, tɛ́ yo sah
núkú yõ ǹ pɛlɛ, à pɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Mirki vyãh sɔ̃̀lɛ n noh nɩ? À
yah, nónó-á kyɩ yĩ ǹ pɛ lékólɛ, pǎh mɛ pɔ n de yɔ̀. Tɛ́ pǎh
kɩ ǹ tɔ lékó tɔkɔ n sɔkɔ n pi.
10 Pyɛrɩ-á yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú syɩkɩ ǹ yah tɩ̃̀nnɛ, à
ku. Kètɛ̃npɩ̃̀-á de kyɩ, pè kyɩ à wɛ kúnɔ́lɛ. Pè mɛ à tɔkɔ kyɩ
yĩ ǹ pɛ tnɔ̂.
11 Képah sɔkɔ, tíkí Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkì pól kah tɛ̃, à tahlɩ
tyi nɔ́pi nóhpú pól tyí.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye gbɩ̃̌l tyi náhnáh pínɔ́lɛ

12 Liyel sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí, à gbɩ̃̌l tyi
náhnáhlɛ n pɩ névye nɩyɔ̃́. Pè sɔ̃̀ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂
Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ póllɛ, tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ Liyel ní-ńsah
gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ.
13 Ǹtɛ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ nɩlɛ n syãh n
kwrɔ n mɔ pé sɔkɔ. Tɛ́ no pól mó tɔ̃ mɛ pélɛ n kah n sõ.
14 Képah sɔkɔ, díbí ànɛ̂ syɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ n sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yõ, dòhnìnɔ́ kɔ̃ kè n pɩ n yuku ǹ yõ sɛ̃́pú yõ.
15 Kǎh pɩ sɛ̃́, névye tyah n wil pé yámpúlɛ, à pélɛ n sah n
pɔ pàl yõ, képah náh pɩ, sɛ̃ sɛ̃ yɩ̂ yõ wɑ̃̀l yey sɔkɔ, nɛ Pyɛrɩ-à
pɔ n sɔkɔ, tɛ́ ǹ mírkí wɛ mɔ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ wɛ dɛ.
16 Yerusalɛmɩ gbɔ̀plɔ kwlo névye náhnáh ńtɛ̃ tɔ sɔ̃̀ mɛ pé
yámpúlɛ n tɛ̃ n pɔ n pɔ, à tahlɩ névye tyí, sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ
nónónɛ n kwlɔ. Tɛ́ pé pól sɔ̃̀ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye fɔ̃́hnɔ́lɛ

17 Képah tɛ̃̌nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh
névye póllɛ nónó-á Sadusɛ̃ névyelɛ, pè tyah dyɔ́yɔ́kìlɛ n pɩ
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ,
18 tɛ́ pè tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
19 Ǹtɛ lékɑ̂̃h-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̂̃nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ yah yɩkɩ mɔ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vì yeynɛ, à
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
20 «Yé kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, yè kyɩ min sɑ̃́n tyi nɔ́pi
pól yo névye tyí.»
21 Wɛy mɛ̀-á yo pè noh sɛ̃́, séngbɔ̃́ púpúlɛ, pè mɛ yuku kyɩ
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyɩ tyah kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
Légbɩ̃́nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye
mɛ kyɩ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkì ye ànɛ̂ Yisrayel gbɛ̃̌nyah yèwàhnì

póllɛ. Tɛ́ mɛ sràsyíbí tõ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki n
pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
22 Ǹtɛ pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè náh pè wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pè
mɛ pé syɩ pɔ ké yah yo pé yɔ̃̀tãm tyí nɛ ńkɛ̃́,
23 páh kyɩ wɔ̀kɔ̀npèkè yah wɛ tɛ̃́nmɔnɔlɛ pallɛ ànɛ̂ ké sɔkɔ
táh vì yey tɔlɛ, sé syíkípúlɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ pé tɛ̃́-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. Ǹtɛ páh
se mó tɔ̃ sè yɩkɩ mɔ de, pé náh nɛy wɛ sé sɔkɔ.
24 Pǎh yo sɛ̃́, yĩ mɛ̀ nóhnɔ́ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ ànɛ̂ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm fɔkɔ fil. Pè mɛ wɛ̃nɛ n piki
n yah Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí-á pɩ dùkù nɛ̂nɛ.
25 Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ pɔ yo pé tyí nɛ, névye nónó-
á pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pǎh mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ.
26 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ ǹ no tɛ̃, à
pé nyáh sõ. Pǎh kyɩ, tíkí pè tɛ̃ nɛ páh kɩ nɛ pé pè tɛ̃ gbùgbù,
névye káh pɔ pé minki ko dyêhlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè pè ye yárr,
à sɔkɔ.
27 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ pélɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̃̀ tyí, sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ pè syah nɛ,
28 pé kó lésõ kè tũ pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ n yah dɩ̃́
mɛ̀ yĩn yõ nɩ? Tɛ́ pè yah, pǎh pé kwɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yerusalɛmɩ
kwil pól sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹ kũ plɔlɛ n twah pépi yõ kè!
29 Ǹtɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́lɔ́ mɛ yo pé tyí nɛ: «Á
kɩ Liyel dyɔ yĩ́ĩ́ tɛ̃ yɛ sɔ̃, tɛ́ kɩ névye tyílɛ n pɩ?
30 Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ dahnɩ yõ, á náh tãn Liyel ye ǹ lékó
yilki mɔ,
31 tɛ́ à yõ dɔkɔ sɔkɔ, à kyɩ à sah ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Tɛ́ à pɩ
yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ Yisrayel tãn
fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, pè mó pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ.
32 Kénɛ tyi nónó-á Liyel pɩ, ápi ànɛ̂ Liyel Mirki ye sé
yónwàhpu kègblɔlɛ, wǎh képah nɛ̂nɛ névye kɔ̃, nónó-á sah
ǹ tyí yõ.»
33 Képah tɛ̃̀nɛ, tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̃̀-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé
fɔkɔ kah vyãh, fɔ́ɔ́ pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
ko mɔ.
34 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ nɛy yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ pè n ye Kamalyɛlɩlɛ.
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, nɛ̂-á névye pól mɛ
yɔ̃̀yénnɛ n sah ǹ yõ. Ǹmɔ mɛ yuku yĩn tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̃̀
nɩyɔ̃́ tɛ́ nɛ, pè Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki mɔ kégbɔ́ kwéy átrɛ.
35 Pǎh wil, à ǹ syɩ yo pé no tyí nɛ: «Á no Yisrayel tãn, yé
yé gblɔ̃̌y kyɔmɩ yĩ́ĩ́ yé tyípínɔ́ sɔkɔ, à yuku díbí nɔ́pi tɩ̃̀nnɛ

dɛ́!
[36] Ké náh tɔ̃̀nì pɩ di mónɔ́lɛ kah, gbı̃́ nɛ̂-á Tedasɩ mɛ yuku
ǹ gblɔ̌y pɩ nɛ, nɛ́-ǹgbɛ̃-á péwɔlɛ, tɛ́ díbí nɛ́pı̃̂ kyɛyɛ̃́h (400)
sõnɔ vi mɔ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Ǹtɛ wǎh pɔ ko mɔ, ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú
pól náh karkɩ di? Nɛy se tɔ̃ wũ?
[37] Ǹmɔ tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Kalile gbɛ̃̌nyah dı̃́ Nsyudasɩ mɛ
tɔ̃ yuku kénɛ gbɛ̃̌nyah névye yãh gbı̃́nɛ, à pé náhnáh yõ yɩkɩ
pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Ǹtɛ ǹ tɔ náh pɔ ko mɔ, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú mɛ
karkɩ di?
[38] Képah ye núkúnúkú tɛ̃̌nɛ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé yé
vyɛ̃y dɛ no nɔ́pi tyí sɔkɔ, yè mó pè fin mɔ pè nɛ n yuku.
Pé tir yáhntɔkɔnɔ, képah náh pɩ, pé tyípíní mɛ̀-à kɩ mɛ wil
névye tɛ̃̀ tyí, kè kɩ tyɛ ké gblɔ̌y.
[39] Ǹtɛ kàh kɩ mɛ wil Liyel tɛ̃̀ wɔ tyí tótó, yépi náh fɛ̃ kè
yɩkɩ n pi. Yé kyɔ̀mìnɔ́ pɩ, yè káh pɔ tyah Liyel wɔlɛ n fwo
dɛ́!»
Kamalyɛlɩ-á yo sɛ̃́, pé no sah ǹ tyí yõ.
[40] Pè mɛ tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ye de, à pɔ pè ko yèfõhlɛ. Tɛ́
kè yahle pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu tyílɛ n yãh, tɛ́ pè fin mɔ.
[41] Ǹtɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye sɔ̃̀ mɛ nìvìnì sɔkɔ kègbɩlɛ, pǎh n
yal tukey tùkèpu tı̃̀nkì wrɔ́ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pǎh sɔ̃́npílɛ kè kyɔmɩ
wɛ nɛ, páh yı̃nɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ Yesu yı̃nnɛ.
[42] Képah sɔkɔ, sõmɛsɔ̃́ pè n nɛ n mɛ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂
kétlo sɔkɔ, ǹ névyelɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ Nìvìnì tirlɛ n yo pé tyí
Yesu Krista tyí yõ.

6

Yõke tɔ̃́nsàhndibipu yáhnwı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ

[1] Légbı̃́nɛ, wãn sɔ̃̀ mɛ n mɔ Yesu tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́dán yõ. Képah
sɔkɔ, Krɛkɩ wɛy wɛ́kípú tyah n wɛkɩ nɛ, sõmɛsɔ̃́ pé no Yebre
wɛy wɛ́kípú-á mɛ n syɩkɩ pépi pɛ́kúsyɔ yõ yõke dibi gbı̃́nɛ.
[2] Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí mɛ Yesu tɔ̃̀
sã́hpú tɔ́wû pól ye tuke, tɛ́ yo pé tyí nɛ, kè náh yı̃nɛ pépi
Liyel wɛy yónɔ́ yal n mɔ, pé mó de tɛ̃ yõke díbínɔ́ sɔkɔ.
[3] Képah-á, pé yṹnpyé, pè díbí nɛ́pı̃̂ kwǎrnimi yah n wilki
pé sɔkɔ, nónó yı̃́ngbí-á mɛ n yo, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ,
ànɛ̂ lékã́m mɛ pé sɔkɔ. Páh kɩ tɔ̃̀ mɛ̀ dahbɩ pépi gbɔ̃̀.
[4] Kàh kɩ pɩ sɛ̃́, pépi-á kɩ mó yɔ̃ sɔkɔ nírí pínɔ́ ànɛ̂ Liyel
wɛy yónɔ́ tɔ̃̀lɛ.
[5] Képah sɔkɔ, pǎh nɛ̂ yo, tɔ́wû pól kè fɛ̃ syi. Pè mɛ Yetyɛ̃nɩ
yah wilki, ǹmɔ nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ gblò, tɛ́ Liyel Mirki

mɛ à tɔkɔ. À tahlɩ Filipi tyí, ànɛ̂ Prokɔrɩlɛ, ànɛ̂ Nikanɔrɩlɛ, ànɛ̂ Timolɛ, ànɛ̂ Parmenasɩlɛ, ànɛ̂ Antyɔsyɩ kwil Nikolasɩlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á lésõ vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃̌kì sɔkɔ.

6 Tɛ́ mɛ pépilɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̏ névye wɛ̃̌kɩ. Pépi mɛ pé gbɛ̃̏n
sah pé yõ nírí pínɔ́ sɔkɔ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.

7 Képah tɛ̃̌nɛ, Liyel wɛy sɔ̃̏ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku, tɛ́ wãn
mɛ n mɔ n yuku náhnáh Yesu tɔ̃̏ sɛ̃́hpú nɛ́dán yõ Yerusalɛmɩ
kwil. Sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu tɔ náhnáh sɔ̃̏ mɛ fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ.

Yetyɛ̃nɩ tɛ̃́nɔ́lɛ

8 Yetyɛ̃nɩ sɔ̃̏ Liyel pèpɔrɩ náhnáh wɛ ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ. À
sɔ̃̏ mɛ à tɔkɔ à gbɩ̌l tyilɛ n pɩ névye nɩyɔ̃́.

9 Képah tɛ̃̌nɛ, Nsyifunɔ tyah yékɑ̂̂blɛ n pɩ Yetyɛ̃nɩnɛ. Pé
túkùlɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ nɛ̂-á pè n ye yɔ̃rɩ sɔkɔ wɩ̏lpu wɔ̀kɔ̀lɛ, képah névye ye. Pè n wil Sirɛnɩ kwil ànɛ̂ Alɛkisãdri kwil. Pé túkù mɛ n wil Silisi gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Asi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.

10 Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̏ yõ, Yetyɛ̃nɩ sɔ̃̏ mɛ n wɛkɩ lékɑ̃́mnɛ.
Képah ye, no nɔ́pi náh mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛlɔlɛ n kɔ̃lɩ.

11 Képah tɛ̃̌nɛ, pè kyɩ nósyɔ́ tɔkɔ pɔ́lɛ nɛ pè pɔ yo nɛ, páh
à wɛ à mɛ Moyisi ànɛ̂ Liyel tyílɛ n yo n yɩkɩ.

12 Pè képah pɩ, à tɔ́wû, ànɛ̂ yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi
kɔ̃̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú mɔ Yetyɛ̃nɩ yõ, pè kɔ̃ pè à fyãh tɛ̃ yuku
ǹnɛ tukey tùkèpu tɩ̏nkɩ̏ tyí.

13 Tɛ́ tɔ̃ tàrfyɔ̀ mìnyobe yísyɔ́ yah, à yuku pélɛ nɛ pè kyɩ
yo nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ náh mɛ n yal n mɔ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ Moyisi
tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ tyí yónyɩkɩnɔlɛ.

14 Páh kè noh ǹ vyãh yah à mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, kénɛ
Nasarɛtɩ Yesu mɛ̀-á kɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔ n pi, tɛ́ Moyisi-
á pé kwɔ wɑ̃̏l nónónɛ, wǎh kɩ sé tɔ vi mɔ.

15 Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tɩ̏nkɩ̏ pól tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n
yah díkídíkí, tɛ́ ǹ yah wɛ kè mɛ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̏npɩ tyí kɔ̃lɛ.

7

Yetyɛ̃nɩ Liyel tyi yah yónɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ Yetyɛ̃nɩ piki
yah nɛ, no-á nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ, gbɩ se kélɛ nɩ?

2 Yetyɛ̃nɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń súbí ànɛ̂ ń yɩ̃́npyé, yé noh ń
tyí. Gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ á náh nɛy Abrahmɩ náh tɔ̃̌nì mɛ yal yuku
Yarã kwil sɔkɔ, tɔ̃́rí nɛ́tɛ̃ Liyel ye lésõ wil ǹ yah Mesopotami
gbɛ̃̌nyah,

3 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Yal á gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ á kéte tãn wrɔ́, ǹ
yuku gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mé kɩ ǹ wɛ̃kɩ n pi.›*
4 Képah sɔkɔ, Abrahmɩ yal Kalde tãn gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, à kyɩ
tɛ̃ Yarã kwil.† Képah náh, ǹ sú-á pɔ ku tɛ, Liyel mɛ à kɔ̃
à yal Yarã kwil, à pɔ tɛ̃ gbɛ̃̆nyah mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á yépilɛ
núkúnúkú yɔ̀.
5 Tɛ́ Liyel náh sɔ̃̀ sétáh yɔ́ ńtɛ̃nɛ à kɔ̃ ǹ tyílɛ ásɔ̃̂. Gbáhsúkí
kénkɔ̃ fyé tyahlɛ, à náh kélɛ à kɔ̃. Ǹtɛ à ǹ vyãhlɛ à kɔ̃ nɛ,
páh kɩ pɔ gbɛ̃̆nyah mɛ̀ póllɛ à kɔ̃. Tɛ́ kǎh kɩ tɔ̃ pɩ ǹ pétóbé
tɔ tyílɛ, ǹmɔ kɛ̃́ náh ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pi ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ
Abrahmɩ tyí.
6 Liyel mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: ‹Ǻ pétóbé kɩ pɔ wil kɩ kyɩ n tɛ̃ n
pi gbɛ̃̆nyah káhkí sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ pè kɩ n pɩ n pi yɔ̃bɩlɛ,
tɛ́ kɩ fɔ̃́hnɔ́ wɛ, pópó ye kyɛyɛ̃́h (400).
7 Ǹtɛ gbɛ̃̆nyah káhkí nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ńmɔ Liyel
tukey kɩ n syɩkɩ n pi kénɛ gbɛ̃̆nyah tãn yɔ̃. Tɛ́ képah náh,
pè kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nɛ́npɔ́, kɩ pé syɩ pɔ ńmɔ yĩn gbilki ásɔ̃̂.›
8 Képah yóntɛnɔ náh, Liyel mɛ yégbékè kwrɔ mɔ
Abrahmɩnɛ, képah nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n wɛ̃kɩ n pi kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ.
Képah ye, Abrahmɩ-á pɔ Yisakɩ dubi, à mɛ à kɔ̃ ǹ dúbínɔ́
sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃lɛ. Yisakɩ tɔ mɛ pɔ ǹ pídɩ̃́ Nsyakɔbɩ kɔ̃.
Nsyakɔbɩ tɔ mɛ pɔ ǹ dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí kɔ̃, pépi nónó-á ápi
yɩ̀kɩ̀nɩ̀ gbɔ̃ninɔ́ náh tãnnɛ.
9 Képah náh, á náh tãn pɔ tyah pé gbɛ̃̆ndɩ̃́ Nsyosɛfu dyɔlɛ
n yɔ. Tɛ́ à tɛ̃ yãm yɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè sɔkɔ ǹnɛ Yesyipti gbɛ̃̆nyah.
Ǹtɛ Liyel sɔ̃̀ mɛ Nsyosɛfulɛ.
10 À ǹ yɔ̃ wilki yènvyã̀hnpèl nɔ́pi sɔkɔ, tɛ́ lékã́mnɛ à kɔ̃ yɩ̃́,
tɛ́ Yesyipti yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Farawɔ̃ yɩ̃́ kɔ̃ kè yuku ǹnɛ. Képah sɔkɔ, à
mɛ à pɩ ǹ gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ ǹ tɔ̃́rí kéte pól yah tɛ̃́-òlɛ.
11 Tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ pɔ de Yesyipti gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ Kanah
gbɛ̃̆nyah pól sɔkɔ, à pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ pé tyí. Ké
pékénkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, á náh tãn náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́
ńtɛ̃nɛ n wɛ n yɔ̃.‡
12 Tɛ́ Nsyakɔbɩ-á pɔ kè wɛ noh nɛ, yɔ̃ke-á mɛ Yesyipti sɔkɔ,
ké gbennɛ, à á náh tãn tɛkɩ mɔ nɛ́npɔ́, pè kyɩ yɔ̃ke yah pɔ,
pépi nónó-á ǹ wɛ̃npɩ̀lɛ.§

---

* 7:3 7.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.1. † 7:4 7.4 - Abrahmɩ lésɔ̃ mɛ Kalde gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, Mesopotami sétáh yɔ̃. ‡ 7:11 7.11 - Kanah gbɛ̃̆nyah mɛ ye pè n ye Yisrayel gbɛ̃̆nyahlɛ núkúnúkú. § 7:12 7.12 - Yáh wɛ pè nɛ kwɛkɩ-á de Yesyipti gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ nɛ Nsyakɔbɩ-á yɔ̃ke tyí noh nɛ́npɔ́, Liyel lésɔ̃ lékã́mnɛ Nsyosɛfu kɔ̃ à yɔ̃kelɛ n koh n sah, yɔ̃ke pɛkɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye yɔ̃ke kɔ̃ kè pɔ wɛ nɛ́npɔ́.

13 Pǎh tõ pɔ pé syɩ yuku kɛ ní-òlɛ, Nsyosɛfu mɛ ǹ gblɔ̌y
tyí yo wah ǹ nɛ́nkyíbí tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, Farawɔ̃ mɛ Nsyosɛfu
duku wɩ̀l-ǹsah pɩ̃.
14 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ nɛ, pè kyɩ pé sú
Nsyakɔbɩ ànɛ̂ ǹ no pól tɛ̃ n pɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́
gbãm pɔ́ kwlɔ́lɛ.
15 Sɛ̃́ ye Nsyakɔbɩ mɛ yuku pɔ tɛ̃ Yesyipti gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. À
syi pɔ ku nɛ́npɔ́ ànɛ̂ á náh tãn tɔ póllɛ.
16 Pé lékyî mɛ twah kyɩ yĩ Sisyɛmɩ kwil diki yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á
lésõ Abrahmɩ dwe Yemɔrɩ wɛ̃́npɩ̀ tyí.
17 Liyel-á lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kõ nɛ̂ yĩnnɛ, ké pɩ gbɩ̃́-á
pɔ n nɔ, ápi no kwel náhnáh Yesyipti sɔkɔ.
18 Tɛ́ yɔ̃̀tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́-á pɔ dɔkɔ Yesyipti yõ, ǹmɔ náh sɔ̃̀
Nsyosɛfulɛ n pnɛ.
19 À mɛ vi syɩkɩ á no yõ. Ǹ nɛpékè kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, à á
náh tãn kyĩ mɔ, pè kõ pè pé wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ milki sah kégbɔ́ pé
ku yĩnnɛ.
20 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye Moyisi dubi. À kah plɛ yɩ̃́ɩ̃, ànɛ̂ ǹ tyí
nɔ Liyel tyí. Pè à pu ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ ǹ sú gbô.
21 Képah náh, pè à tɔkɔ kyɩ milki.* Farawɔ̃ písê mɛ à wɛ
tɔkɔ. À pɔ à pu ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ píɗɩ̃́ sɔ̃́.
22 Kǎh pɩ sɛ̃́, lékɑ̃́m tyi nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Yesyipti sɔkɔ,
Moyisi kwɔ́nɔ́ wɛ sé pól yõ. Képah ye, à pɩ wɛ̀ntǎhnì wɛ́kí-
òlɛ ànɛ̂ tyítǎhnì pí-òlɛ.
23 Tɛ́ wǎh pɔ nɔ ye tikininínɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kè sõ wɛ nɛ, páh
kɩ kyɩ yah pé yɩ̃́npyé Yisrayel tãn tyí.
24 Wǎh kyɩ, à kyɩ yĩnɛ ǹ tyí névi yɔ́lɛ, Yesyipti nɛy yɔ́ mɛ n
fõh. Moyisi tyí névi fɔ̃́hnɔ́ yrɔ tɛ̃ tyí, à ǹ vyãh syi, à Yesyipti
nɛy mɛ̀ ko mɔ.
25 Moyisi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pé no Yisrayel tãn-á kɩ n pɩ̃ n pi
nɛ, Liyel-á kɩ péwɔ tɔkɔ, kɩ pè wilki n pi pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ
pè náh tɛ̃ wɛ kè pɩ̃ ǹ tyí.
26 Ké ɗĩndallɛ, à tõ kyɩ Yisrayel tãn nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ wɛ, pè
mɛ n fwo. À nɛ pé pè syi mɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé no, pépi ó-á
pé yahlɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se pè wɛ̃nɛ n fõh nɩ?
27 Ǹtɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ n fõh ǹ ní-òlɛ, ǹmɔ Moyisi syah nɛ ńkɛ̃́, nɛ̂
se sah ǹnɛ pépi yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ ànɛ̂ pé tùkè-òlɛ nɩ?
28 Péwɔ kònmɔ-ńsah káh kɩ nɛ̂, á n yah n kõ, wǎh ńnínínɛ
Yesyipti nɛy mɛ̀ ko mɔ sɔ̃́ dɛ́?

* **7:21** 7.21 Yah n tɛ Yálnɔ́ 1.22 - 2.10.

29 Wăh fyɔ̀ képah yo, Moyisi to, tɛ́ kyɩ tɛ̃ Madyã gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ, à syi pɔ ɗínpɩ̀ nɛ́pɩ̂ nímí wɛ nɛ́npɔ́.†
30 À tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à ye tikininí pɩ. Képah náh, sõ yɔ́lɛ,
à sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, Syinayi yɔ̃lɩ gbɔ̀pɔ, tɛ́ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́
wil ǹ yah nyàh lépɔ̃́ sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n kõ dukuni yɔ́ sɔkɔ.
31 Yı̃ mɛ̀ wɛ́nɔ́ pɩ gbɛ̃̆ndùǹìnɛ Moyisi tyí. Tɛ́ wăh mɛ n nɔ
n de nɛ, pé kè wɛ yah yɩ̃́, à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yónmɔnɔ noh nɛ ńkɛ̃́:
32 ‹Á náh tãn Liyel ye ńmɔlɛ, Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂
Nsyakɔbɩpi Liyellɛ.› Képah tɛ̃̆nɛ, tíkí Moyisi tɛ̃, fɔ́ɔ́ ǹ wil n
syah. À náh tɔ̃ ǹ nɩ syãh ǹ yah yɔ̃ yah.
33 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tyah nɛ̂ sɔkɔ-á
álɛ yɔ̀, nɛ́npɔ́ mɛ ńmɔ tyí yõ. Képah ye, á lékyêh dɛ.
34 Mé ń no kwlɔ dùkù wɛ yɩ̃́nɛ Yesyipti gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ pé
gbɩ̃̀nɔ́ yɩ̃́npɔ̃́ noh. Mé pɔ pé wɩ̃̀lkɩ̀-ǹsah pé yɔ̃́rɩ sɔkɔ. Képah
ye, sɔkɔ! Mé álɛ n tɛkɩ mɔ ké tyí sɔkɔ núkúnúkú Yesyipti
sɔkɔ.›‡
35 Tɛ́ kénɛ Moyisi nɛ̂-á lésõ Yisrayel tãn yahle, tɛ́ à syah nɛ
ńkɛ̃́, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi yɔ̃̀tɛ̃̆nɛ ànɛ̂ pépi tùkè-òlɛ nɩ? Ǹmɔ
ó ye tɔ̃ Liyel tɛkɩ mɔ yɔ̃̀tɛ̃̆nɛ ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ
gbɔ̃̀ yõ, nɛ̂-á lésõ wil ǹ yah dukuni sɔkɔ.
36 Moyisi ye wilki Yisrayel tãnnɛ Yesyipti gbɛ̃̆nyah sɔkɔ,
tɛ́ pnɛ yɔ́nsyẫh kah pélɛ, tɛ́ tɛ̃ pélɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó ye
tikininí. Liyel gbɔ̃̀ yõ ye à pɩ sépi póllɛ gbɩ̆l sɔkɔ.
37 Tɛ́ ǹmɔ ye tɔ̃ yo Yisrayel tãn tyí nɛ: ‹Liyel kɩ yé sɔkɔ
nɛy yɔ́ tɛkɩ n mɔ n pi. À kɩ pɔ pɩ Liyel tɛ̃̆ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ
tyí kɔ̃lɛ.›§
38 Gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yisrayel tãn mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ,
ǹmɔ ye tɔ̃ sɔ̃̀ wɛ syi yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ tɛ̃̆ntɔ̃̀lɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ, à pɔ
yo á náh tãn tyí. Sɛ̃́ ye à wɛ syi min wɛlɔlɛ Liyel tyí, à yo á
tyí.*
39 Ǹtɛ á náh tãn náh fɛ̃ syi sah ǹ tyí yõ. Pè à yahle, tɛ́ sɔ̃̀
mɛ n sõ nɛ, pé pé syɩ yuku Yesyipti sɔkɔ,
40 tɛ́ mɛ yo Arõ† tyí nɛ: ‹Moyisi nɛ̂-á tɛ̃ wil ápilɛ Yesyipti
sɔkɔ, á náh tɔ̃ mɛ pĩ, kénɛ Moyisi tyí-á mɛ pɩ sɔ̃́ dɛ́! Képah
ye, yı̃ yísyɔ́ pɩ á kɔ̃ líyelnɔ́lɛ, sè á yahlɛ n tɛ̃.›‡
41 Kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ, pè mɛ tɔ̃̀ yɔ́ mɔ náhpír kètɔ̀lɛ, tɛ́ sárká
wilki ké yõ, à nìvìnì syáh syah, à pé gbɛ̃̆npɩnɩ gbilki.§

† **7:29** 7.27 - 29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 2.11 - 15.21 - 22. ‡ **7:34** 7.30-34 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.1-10. § **7:37** 7.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. * **7:38** 7.38 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 5.1-33, ànɛ̂ Yálnɔ́ 19.1 - 20.17. † **7:40** 7.40 - Arõ mɛ̀nɛ, Moyisi nɛ́nkyí ɗí ye sɔ̃̀ ǹnɛ. ‡ **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1. § **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.2-6.

42 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹ náh vi pè kɔ̃, tɛ́ pè fin mɔ sah
ńwɔ̃́ kèpye gbílkínɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè
kè wãrkɩ sah pé sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yisrayel tãn, yáh yípɛ̂y nónó ko sárkálɛ
pópó ye tikininí gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ,
yé se mɛ n sõ nɛ, ńmɔ tyí-á yé ko sélɛ?
43 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé tɔ̃̀ nɛ̂ yĩn-á Molɔkɩlɛ, képah yèpir ye yé twah,
à tahlɩ yé ńwɔ̃́ kèpil tɔ̃̀ tyí tyí, nɛ̂-á yé n ye Wrefannɛ.*
Kénɛ tɛ̃̀n ye yé pɩ sah yé gblɔ̃̌y tyí, tɛ́ sélɛ n gbilki.
Képah ye, mé kɩ yé tɛ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Babilɔnɩ kwil náhlɛ.›»†
44 Képah yóntɛnɔ náh, Yetyɛ̃nɩ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Á
náh tãn-á sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yèpir yó sɔ̃̀ mɛ pé tyí,
nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel-á mɛ pélɛ. Liyel sɔ̃̀ kè yah kɔ̃ Moyisi
tyí nɛ, à yèpir mè pɩ sɔ̃́-á pé à wɛ̃kɩ ké pínɔ́lɛ gbrámgbrám.
45 Képah náh, á náh tãn pɔ yèpir mènɛ pé wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃.
Nsyosye ye sɔ̃̀ pɩ pé yah tɛ̃́-òlɛ, pè yuku kénɛ yèpirlɛ à kyɩ
nɛ́káhbí gbɛ̃̌nyahnɔ́ syi, Liyel-á nónó yĩni yal. Képah sɔkɔ,
yèpir mè mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à pɔ syɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi gbĩ tyí.
46 Tɛ́ Davidi tyí sɔ̃̀ kah nɔ Liyel tyí. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ mó
Liyel ni nɛ, à yɛ pé wɔ̀kɔ̀ yó mɔ à kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyakɔbɩ
Liyellɛ.
47 Tɛ́ ǹ pídɩ̃́ Salomo ye pɔ pɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-òlɛ Liyel tyí.
48 Ǹtɛ Yɔ̃̀tah Liyel náh mó tɔ̃ n tɛ̃ névi gbɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ
sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yo kélɛ nɛ,
49 Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃́: ‹Yĩ̂nyɔ̃ ye pɩ ń tɔ̃́rí kɔ̌lɛ,
sétáh mɛ pɩ kòpírlɛ, ń gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.
Tɛ́ wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ dùkù mɛ yé kɩ fɛ̃ mɔ ńmɔ kɔ̃ wɛ́?
Ǹmɔ se kɩ fɛ̃ tɛ̃ yépi wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ?
50 Ǹmɔ gbɛ̃̌npɩnɔ náh yíyìn póllɛ di?›»‡
51 Képah náh, Yetyɛ̃nɩ tɔ̃ yo tukey tùkèpu tyí nɛ:
«Nikisekɔ́kɔ́ névye nɔ́pi, yé yé nnɔ ànɛ̂ yé ní tah tũ, à yahle
Liyel wɛy nóhnɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel Mirki yahle pɔ kwɛy nɔ. Yé
mɛ yé náh tãn tyí kɔ̃lɛ.
52 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ, nɛ̂-á yé náh tãn náh
à fõh yah? Nɛ́gbí nɛ̂-á Liyel tyí, nónó-á ǹ pɔ́nɔ́ tyí yo sah
kèkɔ̃yɔ̃́, pè náh pépi tɔ ko mɔ di? Ǹtɛ núkúnúkú, kénɛ nɛ́gbí
náh yépi vi ǹ náh, tɛ́ à ko mɔ di?
53 Yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ ye Liyel tɔ̃, pè pɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo
yé tyí. Tɛ́ yé yahle kɔ́lɔ́lɛ sé wã̀l yɔ̃.»

* **7:43** 7.43 - Molɔkɩ ànɛ̂ Wrefannɛ, Nsyifunɔ tnɔ̂ tɛ̃pu tɛ̃̀n yísyɔ́ ye sɔ̃̀ sélɛ.
† **7:43** 7.42-43 - Yah n tɛ Amɔsɩ 5.25-27. ‡ **7:50** 7.49-50 - Yah n tɛ Yesayi 66.1-2.

Yetyɛ̃nɩ kònmɔnɔlɛ, ànɛ̂ kăh yĩnɛ Sole tyí sɔ̃́

54 Yetyɛ̃nɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃́, kè tukey tùkèpu kah yɔ kah
mɔ, fɔ́ɔ́ pè pé yníɩnɛ n tah yrɔ tɛ̃ tyí.
55 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃-á mɛ Yetyɛ̃nɩ tɔkɔ sɛ̃́, à tyah yĩ̂nyõlɛ
n yah díkídíkí, tɛ́ Liyel tɔ̃́rí wɛ ànɛ̂ Yesulɛ yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́lɛ
Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.
56 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à nɛ: «Yé yah, mé mɛ yĩ̂nyõlɛ n yah
yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ Névi Pídĩ́ mɛ yúkúnyĩnnɔlɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀lɛ.»
57 Névye-á képah noh sɛ̃́, pè gbo mɔ wòhòh, tɛ́ pé ní sni
tũ, tɛ́ to tuke pé póllɛ ǹ yõ.
58 Tɛ́ à yɔrɩ wil kwil náhlɛ. Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ pè ye
pɔ pɩ tàrfyɔ̀lɛ, pépi mɛ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ dɛ sah kètɛ̃npǐkì
yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Solelɛ. Tɛ́ pè tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n minki
dyêhlɛ, ǹ ku ku tɛ̃ yõ.
59 Ǹtɛ pǎh mɛ Yetyɛ̃nɩ mínkínɔ́ sɔkɔ dyêhlɛ sɛ̃́, à sɔ̃̀ mɛ
nírílɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu, ń min yohnɩ n syi.»
60 Tɛ́ mɛ ǹ gbètukunɔ di, à yo yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
káh pé tyípékè mɛ̀ mɔ n kõ.» Képah yóntɛnɔ ǹsɔ̃, à ku.

8

1 Tɛ́ pǎh à ko mɔ sɛ̃́, képah nɔ Sole tyí.

Sole-á Yesu yõ sɛ̃́pú fõh dùkù nɛ̂nɛ

Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkì kàhnfõhnɔ núkú tyah
Yerusalɛmɩ sɔkɔ lésõlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
tyí sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól to karkɩ de kwlo sɔkɔ, nónó-á
mɛ Nsyude gbɛ̃̀nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃̀nyah sɔkɔ.
2 Ǹtɛ névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ plɛ, pé yísyɔ́ mɛ
Yetyɛ̃nɩ lékó tɔkɔ yĩ, tɛ́ ǹ kũ pɔ̀ kah gbo.
3 Ǹtɛ Sole tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkì duku
tó-ńsahlɛ pnɛ́pnɛ́. À sɔ̃̀ mɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ, à Yesu yõ
sɛ̃́pú díbí ànɛ̂ syɔ́lɛ n tɛ̃ n yɔrɩ n wilki n dah n mɔ n pɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

Filipi Liyel wɛy yónɔ́lɛ Samari gbɛ̃̀nyah sɔkɔ

4 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ karkɩ kɔ̃, pépi mó
mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ.
5 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂-á pè n ye Filipilɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ kwil yɔ́,
Samari gbɛ̃̀nyah sɔkɔ, à kyɩ tyah Krista tyílɛ n yo nɛ́npɔ́.
6-7 Képah tɛ̃nɛ, sétɑ̃̀n kwĩnki nónó-á sɔ̃̀ mɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ
névye sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, sè sɔ̃̀ mɛ n kah n de n syi, tɛ́ n wil
pé sɔkɔ, tɛ́ wil kúnɔ́ névye ànɛ̂ gbáhkì núkú névye náhnáh

tɔ sȍ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ. Képah sɔkɔ, tɔ́wû-á Filipi gbǐl
pɩ́nɔ́ tyɩ́ yɔ́nɔ́ noh, tɛ́ kyɩ sè wɛ sɛ̃́, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ,
à ǹ wɛlɔlɛ n tɔ̃ n sah n nohnɩ.
8 Kǎh pɩ sɛ̃́, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ wɛ kénɛ kwil.
9 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Simolɛ. Ȁ sȍ mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ
kénɛ kwil mɛ̀ ó sɔkɔ di mɔ́nɔ́lɛ. Ǹmɔ sȍ mɛ snɛ̀y tyilɛ n pɩ,
nónó-á mɛ Samari gbɛ̃̌nyah tãn gbȁn du kègbɩlɛ, tɛ́ mɛ ǹ
gblɔ̌y pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ.
10 No pól sȍ mɛ mɔ ǹnɛ, à tɔkɔ wɛ̃́npɩ̀ tyɩ́, à kyɩ sah
yèwàhnɩ̀ tyɩ́. Tɛ́ mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á pè
n ye Ǹgbɛ̃nɛ, képah-á dɩ̃́ mɛ̀nɛ.
11 Tɛ́ dɩ̃́ mɛ̀ sȍ mɛ gbɛ̃̌ndùǹɩnɛ n pɩ pé tyɩ́ ǹ snɛ̀y sɔkɔ di
mɔ́nɔ́lɛ, képah ye pè kɔ̃ pè mɔ ǹnɛ.
12 Ǹtɛ Filipi-á pɔ Liyel tɔ̃́rí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ànɛ̂ Yesu Krista tyɩ́
yo pé tyɩ́ sɛ̃́, pè sɛ̃ ké yõ. Tɛ́ díbí ànɛ̂ syɔ́ mɛ à kɔ̃ à pè wel
wilki ni sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Simo ńtɛ̃ tɔ sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ Filipi kɔ̃ à à wel
wilki ni sɔkɔ. Ȁ náh tɔ̃ sȍ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé yal Filipi tnɔ̂.
Tɛ́ gbǐl tyi ǹgbnɔ nónó-á sȍ mɛ n pɩ à n yah, sè sȍ mɛ pɩ
gbɛ̃̌ndùǹɩnɛ ǹ tyɩ́.
14 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu tɛ̃ntȍ névye-á tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́
noh nɛ Samari gbɛ̃̌nyah tãn-á Liyel wɛy fɛ̃ syi sɛ̃́, pè Pyɛrɩ
ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ pè kɔ̃.
15-16 Pǎh kyɩ de Samari sɔkɔ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú nónó wɛ
nɛ́npɔ́, Liyel Mirki náh tɔ̃́nɩ̀ sȍ mɛ tiki pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ. Pè
sȍ mɛ wèlnwɩ̏lkɩ̏nɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɔ yɩ̃n yõ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ mɛ tyah nírílɛ n pɩ pé tyɩ́, nɛ pè Liyel
Mirki wɛ.
17 Pè sȍ mɛ pé gbȁn sah no nɔ́pi yõ à nírílɛ n pɩ pé tyɩ́.
Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel Mirki wɛ.
18 Képah tɛ̃́nɛ, Simo-á kè wɛ Yesu tɛ̃ntȍ névye pé gbȁnnɛ
n sah pé yõ, pè kɔ̃ pè Liyel Mirkilɛ n wɛ sɛ̃́, à pɔ pɔ́lɛ Pyɛrɩpi
tyɩ́,
19 tɛ́ nɛ, pè péwɔ tɔ kɔ̃ kénɛ tǎhkɩ̀lɛ. Képah sɔkɔ, pâh fyɔ̀
pé gbȁn sah nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel Mirki wɛ.
20 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, ǹ tyɩ́ yɩkɩ n to ànɛ̂ ǹ pɔ́
tɔlɛ, wǎh sɔ̃́npílɛ n sõ nɛ, páh kɩ fɛ̃ Liyel yɩ̃́nkɔ̃nɔ kwâh dwe
pɔ́lɛ.
21 Ǹ nɩ-á mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah. Képah-á, wɛ wɛ tɛ̃ náh
mɛ ǹ tyɩ́ yɩ̃ mɛ̀ sɔkɔ. Ȁ náh yɩ̃nɛ kélɛ pɔ́llɛ.
22-23 Páh kè wɛ nɛ, dyɔ́yɔ́kɩ̀ képékè-á yuku sah ǹ nɩlɛ, ànɛ̂
wǎh mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah-á, à ǹ nɩ vi mɔ, à mó Tɛ̃

ǹgbɛ̃ Liyel ni à kɔ̃ à ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pèkè mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃, kàh kɩ
fɛ̃ n pɩ n pi.
24 Képah sɔkɔ, Simo mɛ yo Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tyí nɛ, pépi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel ni pé tyí pé gblɔ̌y. Kàh kɩ pɩ sɛ̃, tyi nónó-á pè yo
pé tyí, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé nɔ n pi.
25 Képah náh, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á tyi nónó pĩ Yesu tyí sɔkɔ,
pǎh sè yãh tɛ névye tyí, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo tɛ pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ,
pè pé syɩ n yuku Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́ mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo
n yuku kwílpî náhnáh sɔkɔ wɛ̃̀kì yah, nónó-á mɛ Samari
gbɛ̃̌nyah.

Filipi Liyel wɛy yah yónɔ́lɛ Yetyopi gbɛ̃̌nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí

26 Sõ yɔ́lɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃́, à
ǹ gblɔ̌y vi, à mó ǹ yah mɔ gbĩ̀ngboke gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, à wɛ̃̀kì tɛ̃,
nɛ̂-á wil Yerusalɛmɩ, à n tiki n yuku Kasa kwil. Kénɛ wɛ̃̀kì
mɛ̀ yõ kɔ́pú náh mɛ fwɔ́ɔ.
27 Képah sɔkɔ, Filipi núkú yuku kénɛ wɛ̃̀kì tɛ̃. Wǎh n yuku,
dǒ, à Yetyopi gbɛ̃̌nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ.* Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Yetyopi
yɔ̃̀tɛ̃ pi Kãndasɩ tɔkɔ sah ǹ tahrɩ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. À sɔ̃̀ kyɩ Liyel ni
Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
28 Tɛ́ wǎh ǹ syɩ n yuku ǹ tĩ̀nnɛ, à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ wòtoro
sɔkɔ, mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́ynɛ n kar.
29 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kɔ n tel
wòtoro mɛ̀ tyí.
30 Filipi mɛ to tel ké tyí, tɛ́ dĩ́ kàrnɔ́ noh. À sɔ̃̀ mɛ fĩ́ yɔ́lɛ n
kar Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Filipi mɛ à piki
yah nɛ, fĩ́ nɛ̂-á à n kar yɔ̀, à se mɛ ké kɔ́rlɛ n pnɛ nɩ?
31 Dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pĩ ké kɔ́rlɛ, nɛ́ nɛy náh
ké yah yo pé syah nɩ? Tɛ́ mɛ kè yah kɔ̃ Filipi tyí nɛ, à pɔ n
dɔkɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé tnɔ̂ wòtoro sɔkɔ.
32 Tɛ́ fĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ dĩ́ mɛ n kar, kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́:
«À sɔ̃̀ pɩ képɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah;
képah náh pɩ, nɛ̂ yɛ̀-á pè n kõ,
tɛ́ à náh ǹ vyãh fyɔ.
33 Pè à yilɔ, tɛ́ lékàhlɛ à kɔ̃,
tɛ́ à ko mɔ, ǹ duku to kèkõyɔ̃́.
Nɛ̂ kɩ tɔ̃ n yãh ǹ no tyílɛ?»†

* **8:27** 8.27 - Díbí nónó pól-á sɔ̃̀ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ, pě pè wɔ̃, nɛ pè káh pɔ pé yĩ́ wil syɔ́ tyí. Képah ye, Yetyopi gbɛ̃̌nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ tɔ sɔ̃̀ mɛ wɔ̃́nɔ́lɛ.
† **8:33** 8.32-33 - Yah n tɛ Yesayi 53.7-8.

34 Dɨ́-á kar tɛ, à mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kékwɛ, à yo pé syah,
nɛ̂ tyí se Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi n yo sɛ̃́ yɔ̀ nɩ? Ǹ gblɔ̌y
tyí se à n yo, tɩ̂ ǹnî tyí se à n yo?
35 Képah sɔkɔ, Filipi syɔ̃ kénɛ Liyel wɛy mɛ̀ tyí, à Nìvìnì
tir yo à syah Yesu tyí sɔkɔ.
36 Păh mɛ wɛ̃kì yõ, pè kyɩ syɩ yɔ yɔ́ tyí. Dɨ́ mɛ yo Filipi tyí
nɛ ńkɛ̃́, yɔ-á yɔ̀, tir yɔ́ tɛ̃-à kɩ mɛ́-ńkɛ̃nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ, à
pé wel wilki ni sɔkɔ. [
37 Å mɛ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ mɛ sɛ̃ Yesu yõ ǹ nɩ póllɛ, páh
kɩ fɛ̃ à wel wilki ni sɔkɔ. Dɨ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh sɛ̃ ké yõ nɛ,
Liyel Pídɨ́-á Yesu Kristalɛ.]
38 Tɛ́ mɛ nɛ, pè wòtoro yĩn mɔ. Kăh yĩn, à tiki ànɛ̂ Filipilɛ
à kyɩ de yɔ, tɛ́ Filipi mɛ à wel wilki ni sɔkɔ.
39 Păh fyɔ̀ wil yɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel Mirki núkú Filipi
tɔkɔ sɔkɔ. Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh tɔ̃ à wɛ. Ǹtɛ à
yɔ̃ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́lɛ nìvìnì sɔkɔ.
40 Tɛ́ Filipi tɛ̃ wɔ mó kyɩ ǹ gblɔ̌y wɛ Asɔtɩ kwil. Å mɛ yɔ̃
sɔkɔ, à Nìvìnì tirlɛ n yo n yuku kwlo kwlo pól sɔkɔ, wăh n
kah nónó sɔkɔ, pópó à kyɩ de Sesarɩ kwil.

9

Yesu yónmɔnɔlɛ Sole tyí

1 Tɛ́ légbɨ́nɛ, Sole mó sɔ̏ mɛ yɔ̃ sɔkɔ dírílɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu tɔ̏ sấhpúlɛ, mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ. Képah
sɔkɔ, à kyɩ wil sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
2 Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ pé kɔ̃, pé kyɩ Damasɩ kwil
Nsyifunɔ Liyel ní-ńtẫn vì yɔ̏tãm kɔ̃. Képah sɔkɔ, páh kɩ kyɩ
díbí ànɛ̂ syɔ́ nónó wɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ pè mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kìlɛ
n kɔ, pé pè tɛ̃ n pukubi n pɔ Yerusalɛmɩ kwil.
3 Wăh sè wɛ syi, à wɛ̃kì tɛ̃ n yuku Damasɩ kwil. Wăh mɛ
yúkɛy kélɛ, kyòo yɔ́ núkú wil yɩ̂nyõ à kwɛ ǹ yõ pěrr, à à mɔ
gbĩ.
4 Képah sɔkɔ, à yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ noh, nɛ̂-á mɛ n
yo ǹ tyí nɛ: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh?»
5 Sole mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ
yɩ̃́npɔ̃́ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh.
6 Ǹtɛ yuku n de kwil sɔkɔ, tɛ́ wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ pɩ, pè kɩ kè
yo ǹ syah.»
7 Tɛ́ Sole-á sɔ̏ mɛ wɛ̃kì yõ ànɛ̂ nónónɛ, pé tɔ sɔ̏ mɛ yɩ̃́npɔ̃́
mɛ̀nɛ n nohnɩ, tɛ́ pè náh mɛ nɛy wɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pé gbẫn du,
pè yĩn tɛ̃ syísyí, pè náh mɛ fɛ̃ tirlɛ n yo.

[8] Képah sɔkɔ, Sole-á yuku yĩn, à ǹ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ à náh tɔ̃
mɛ fɛ̃ n yah. Pè mɛ ǹ gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃, à de ǹnɛ Damasɩ kwil.
[9] À sèpɩ̏n tɔ̃́nì pɩ nɛ́npɔ́ yɩ̃́tũri sɔkɔ, yõke yɔ̃́-ńkɛ̃̄nɛ ànɛ̂ ni
wɔ́-ńkɛ̃̄nɛ.
[10] Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye
Ananiyasilɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wil ǹ yah, tɛ́ nɛ: «Ananiyasi!»
Ananiyasi mɛ syi, tɛ́ nɛ páh yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃!
[11] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yuku ǹ wɛ̃kì tɛ̃, wɛ̃kì nɛ̂-á pè
n ye wɛ̃kì Tómmnɛ. Wáh kɩ kyɩ Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, ǹ ɗɩ̃́ yɔ́
tyí piki n yah. Kénɛ ɗɩ̃́ n wil Tarsɩ kwil, pè ǹnɛ n ye Solelɛ.
À mɛ Liyel nínɔ́ sɔkɔ núkúnúkú.
[12] Tɛ́ ǹ nɩ́rɩ́ pɩ́nɔ́ sɔkɔ, à ɗɩ̃́ yɔ́ wɛ pè n ye Ananiyasilɛ.* À
mɛ de pɔ ǹ gbɑ̏n sah ǹ yõ nɛ, à fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.»
[13] Képah sɔkɔ, Ananiyasi nɛ, ű, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, névye náhnáh-á
ɗɩ̃́ mɛ̀ tyí yɑ̃h pé noh, ànɛ̂ wǎh mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n fõh sɔ̃
Yerusalɛmɩ kwil, páh ké tɔ noh.
[14] Tɛ́ wǎh tɔ̃ sɛ́bɛ́y wɛ syi sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɑ̃m tyí, à
pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ nɛ, pé pɔ ǹmɔ yéngbopu pól tɛ̃ pukubi n sɔkɔ.
[15] Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tɔ̃ yo Ananiyasi tyí nɛ: «Ńmɔ ye yah
tɔkɔ pɩ ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ ń tɔ̏npɩlɛ nɛ, à ń tyílɛ n yo n kɔ̃ névye tyí,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yɔ̏tɑ̃m tyí, ànɛ̂ Yisrayel
tɑ̃n tɔ tyí. Képah ye, kyɩ ǹ tyí!
[16] Wǎh kɩ kwlɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ n pi ńmɔ yĩnnɛ, mé kɩ kélɛ à wɛ̃kɩ
ń gblɔ̌y.»
[17] Képah sɔkɔ, Ananiyasi yuku sɔkɔ. Wǎh kyɩ de Nsyudasɩ
gbô sɔkɔ, à ǹ gbɑ̏n sah Sole yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yű̃npi
Sole, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu nɛ̂-á wil ǹ yah wɛ̃kì yõ wǎh n pi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
ǹmɔ-á tɔ̃ pélɛ ǹ tyí nɛ, á fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃, ànɛ̂ Liyel Mirki mó
à tɔkɔ.
[18] Nɛ́npɔ́ swɔ, yî yísyɔ́ núkú wil Sole yɩ̃́ sɔkɔ à pɔ kwɛ
yɛ̃́nkô gbró sɔ̃, tɛ́ ǹ yɩ̃́ mɛ yɩkɩ. À mɛ yuku, tɛ́ pè mɛ à wel
wilki ni sɔkɔ.
[19] Képah náh, à yõke yõ, tɛ́ ǹ syɩ tǎhkì wɛ.

Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Damasɩ kwil

Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nónó-á sɔ̏ mɛ Damasɩ kwil, Sole
tɛ̃ à sèpɩ̏n yísyɔ́ pɩ pépilɛ.
[20] Tɛ́ núkú tyah Yesu tyílɛ n yo n kɔ̃ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n
vì sɔkɔ nɛ, Liyel Píɗɩ̃́-á ǹnɛ.

* **9:12** 9.12 - Ananiyasi sɔ̏ pĩ nɛ ɗɩ̃́ nɛ̂ tyí-á Liyel n yo pé tyí yɔ̀, péwɔ-á.

[21] Képah tɛ̃nɛ, nónó pól-á sɔ̀̃ mɛ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kè pé gbɛ̀̃n du. Pè tyah n yo nɛ, tɛ́ ǹmɔ kó lésõ n kah n fõh Yesu yĩn yéngbopulɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ nɩ? Tɛ́ pé tɛ̃npukubinsɔkɔ-ńsah ńtɛ̃-á à pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ, nɛ pé kyɩ pélɛ sárká syínwı̀̃lkı̀pu yɔ̀̃tãm tyí dɛ́!

[22] Ǹtɛ wãn sɔ̀̃ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku Sole tǎhkì yõ. À sɔ̀̃ mɛ kélɛ n yo n wah nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Damasɩ kwil Nsyifunɔ yáh-ńsah tyɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.

[23] Képah sɔkɔ, sèpı̀̃n náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ pɔ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ Sole ko mɔ.

[24] Tɛ́ Sole mɛ pɔ pé yı́̃nvı̀̃ mɛ̀ wɛ noh. Pè sɔ̀̃ mɛ kwil dé-ńtẫnnɛ n syɩkɩ, ké lékẫh ké gbı̀̃ntɔ̃̀, nɛ pé à wɛ n ko n mɔ.

[25] Ǹtɛ sõ yɔ́ lékẫhnɛ, ǹ tɔ̀̃ sɛ̃́hpú sɔ̀̃ mɛ ké tyí nɛ pé à pwah mɔ. Képah sɔkɔ, pè à dah mɔ tɔ̀kɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à tiki mɔ kɛ̃́nkahnɩnɛ, nɛ̂-á kwil kore vi.

Sole syínyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

[26] Képah sɔkɔ, Sole sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Wǎh kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sɔ̀̃ mɛ ké tyí nɛ, pé kwrɔ mɔ Yesu tɔ̀̃ sɛ̃́hpú sɔkɔ. Ǹtɛ pépi náh sɔ̀̃ mɛ fɛ̃ sɛ̃ ké yõ nɛ, wǎh pɩ Yesu tɔ̀̃ sɛ̃́h-òlɛ kègbɩsɩ tɛ̃ yõ; képah ye tíkí pè tɛ̃.

[27] Ǹtɛ Barnabasɩ wɔ mɛ à tɛ̃ yuku Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye tyí. Tɛ́ Sole-á sɔ̀̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wɛ dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ kwil wɛ̃̀kì yah, ànɛ̂ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á yo mɔ ǹ tyí sɔ̃́, Barnabasɩ ké yah yo pé tyí. Tɛ́ tɔ̃ kè yo pé tyí, wǎh Yesu tyí yo nìsãhlɛ dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ sɔkɔ.

[28] À tɔkɔ légbı̃́ tyí, Sole kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à Liyel wɛynɛ n yah n yo n kɔ̃ nìsãhlɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yĩn yõ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

[29] À sɔ̀̃ mɛ n yãh ànɛ̂ Nsyifunɔ tɔlɛ, nónó-á Krɛkɩ wɛynɛ n wɛkɩ, mɛ yékẫblɛ n pɩ pélɛ. Ǹtɛ pépi wɔ sɔ̀̃ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.

[30] Yesu yõ sɛ̃́pú-á pɔ kè noh, pè à tɛ̃ sɔkɔ Sesarɩ kwil, à kyɩ à tɛkɩ mɔ Tarsɩ kwil.

[31] Légbı̃́nɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀̃ nónó-á sɔ̀̃ Nsyude, ànɛ̂ Kalile, ànɛ̂ Samari gbɛ̃̆nyah pól sɔkɔ, pé pól sɔ̀̃ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Pè sɔ̀̃ mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, tɛ́ mɛ n kɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̀̃ yõ, wãn mɛ n mɔ n yuku pé nɛ́dán yõ.

Yene dɛ mɔ dùkùlɛ

[32] Tɛ́ légbı̃́nɛ, Pyɛrɩ sɔ̀̃ mɛ tɛ̀̃ntɛ̀̃n póllɛ n kɔ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, à tiki yuku Lida kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tɔ tyí.

33 Tɛ́ kyɩ ɗɩ́ yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Yenelɛ. Ɲ̃yân sɔ̀̃ mɛ ǹ
wil ko; képah ye à sɔ̀̃ mɛ sɛ̃ tɛ̃ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ pópó ye
kwǎrtɔ̃nɔ.
34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yene, Yesu Krista
ye álɛ n dɛ n mɔ yɔ̀. Yuku, ǹ tɛ́ á sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ tɔ̃ n sah á
gblɔ̌y.» Wǎh yo sɛ̃́, ɗɩ́ núkú yuku yĩn.
35 Képah sɔkɔ, Lida kwil ànɛ̂ Sarõ gbɛ̌nyah tãn-á képah
wɛ sɛ̃́, pé pól vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí yõ.

Tabita kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

36 Pi yɔ́ lésõ mɛ Nsyope kwil sɔkɔ Yesu tɔ̀̃ sɑ̃́h-òlɛ. Ǹ yĩn ye
sɔ̀̃ Tabitalɛ, pè n ye Dɔrkasɩlɛ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Ȁ sɔ̀̃ pèpɔrɩlɛ
n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mɛ yãm tãnnɛ n yohnɩ n mɔ.
37 Tɛ́ kénɛ sèpɩ̀̃n sɔkɔ, yam pɔ à fɛ̃ mɔ, à ku. Pè mɛ ǹ lékó
wel, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ sah yɩ̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
38 Tɛ́ kǎh pɩ Lida kwil ànɛ̂ Nsyope kwil sɔ̀̃ mɛ yúkɛy wɛ̃nɛ
sɛ̃́, Yesu tɔ̀̃ sɑ̃́hpú nónó-á sɔ̀̃ mɛ Nsyope sɔkɔ, pè sɔ̀̃ noh nɛ,
Pyɛrɩ-á mɛ Lida kwil. Képah sɔkɔ, pè mɛ díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí tõ
ǹ tyí nɛ, pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó pɔ pépi
tɩ̃̀nnɛ súú.
39 Pǎh kyɩ kè yo sɛ̃́, à núkú yuku pè sɔkɔ wɛ̃ tyí. Wǎh
kyɩ yĩni tɛ̃, pè à tɛ̃ dɔkɔ yuku yɩ̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pɛ́kúsyɔ
pól sɔ̀̃ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ n gbo, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ ànɛ̂
fwɔ̀mɔ̀npîlɛ ǹnɛ n wɛ̃kɩ, nónó-á Tabita tĩ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̀̃ à mɛ
vilɛ.
40 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ névye pól kɔ̃ pè wil kégbɔ́, tɛ́ ǹ
gbètukunɔ di à Liyel ni. Tɛ́ mɛ ǹ yah vi pi lékó tɩ̃̀nnɛ tɛ́
nɛ: «Tabita, yuku.» Pi núkú ǹ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ. Tɛ́ wǎh Pyɛrɩ wɛ,
à yuku kɔ̃ tɛ̃.
41 Pyɛrɩ mɛ ǹ gbɔ̀̃ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Képah náh, à Yesu
yõ sɛ̃́pú ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ ye pɔ ǹnɛ pè wɛ̃kɩ vilɛ.
42 Kǎh pɩ sɛ̃́, yĩ mɛ̀ tɔ̃ mɔ Nsyope kwil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ,
ànɛ̂ pé náhnáh pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ.
43 Képah náh, Pyɛrɩ tɛ̃ mo kwéy Nsyope sɔkɔ sénpɩ ɗɩ́ yɔ́
tyí, nɛ̂ yĩn-á Simolɛ.

10

Névye ye dùkùlɛ Liyel tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

1 Dɩ́ yɔ́ lésõ mɛ Sesarɩ kwil pè n ye Kɔrnɛylɛ. Sràsyíbí yɔ̀̃tɛ̃
yɔ́ ye sɔ̀̃ ǹnɛ, Wrome tãn sràsyíbí tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye
Yitalɩ gbɛ̌nyah sràsyíbí tɩ̃̀nkɩ̀lɛ.

2 À sȍ mɛ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ plɛ, mɛ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól mɛ ǹnɛ n ni. À sȍ mɛ Nsyifunɔ yãm tãnnɛ n yohnɩ n mɔ náhnáh, tɛ́ mɛ Liyellɛ n ni gbĩ́mɛgbĩ́.

3 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́ gbèkãm gbĩ́ kénkɔ̃ sɔkɔ, à wɛ̃̀kínɔ́ yɔ́ wɛ. À Liyel yĩ̂nyõ tȍnpɩ yɔ́ wɛ pnɛ́yy à de pɔ ǹ tĩ̀nnɛ, à pɔ à ye ǹ yĩnnɛ nɛ: «Kɔrnɛy!»

4 Ǹtɛ Kɔrnɛy sȍ mɛ yĩ̂nyõ tȍnpɩlɛ n yah díkídíkí tíkítìkì sɔkɔ, tɛ́ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se nɩ, pé yȍtɛ̃? Yĩ̂nyõ tȍnpɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh níri nónónɛ n pɩ, ànɛ̂ wáh yòhnìnmɔnɔ nónónɛ n pɩ yãm tãn tyí, Liyel yĩ́ mɛ sé yõ. Ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ á tyílɛ.

5 Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, nósyɔ́ wilki n tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo yɔ́ tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ.

6 À mɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ sénpɩ dĩ́ yɔ́ tyí, nɛ̂ tɔ yĩn-á Simolɛ. Ǹ gbô mɛ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ.»

7 Képah sɔkɔ, yĩ̂nyõ tȍnpɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ Kɔrnɛy tyí, tɛ́ yal ǹ tnɔ̂, Kɔrnɛy núkú ǹ tȍnpɩbɩ díbí nɛ́pĩ̂ nímí ye ànɛ̂ sràsyí yɔ́lɛ, nɛ̂-á sȍ mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ tnɔ̂ di mónɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ plɛ.

8 Tɛ́ mɛ tyi nɔ́pi pól yãh pé tyí, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ Nsyope kwil.

9 Ké dĩndallɛ, pè sȍ mɛ wɛ̃̀kì yõ sɛ̃́, tɛ́ pǎh pópó n de Nsyope kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, gbĩ sȍ mɛ yȍtah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ dɔkɔ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, mɛ nírílɛ n pɩ.

10 Képah sɔkɔ, kwɛkɩ pɔ à tɛ̃; à sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé yõke yõ. Tɛ́ pǎh mɛ yõkelɛ n pɩ ǹ tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, Liyel wɛ̃́kínɔ́ yɔ́lɛ à wɛ̃kɩ.

11 À yĩ̂nyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ kwâh yɔ́ mɛ wil ké sɔkɔ, fwɔ̀pĩ̀n-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃́, ké vyɛ̃ynɔ ńyã́hlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi sétáh.

12 Tɛ́ gbyȇh ǹyȇh yî duke pól sȍ mɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ yî nónó-à n til, à tahlɩ kèpye duke pól tyí.

13 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yĩ́npɔ̃́ yɔ́ noh kè mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.»

14 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syah nɛ, páh pɩ sɔ̃́ pilɛ, pé náh dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ yah, képah náh pɩ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. Képah-á, pé náh kè pɩ n pi póllɛ.

15 Képah tɛ̃̀nɛ, yĩ́npɔ̃́ mɛ̀ tɔ̃ ké syɩ yo à noh kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃̀kínɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ n silki Liyel yah.»*

---

* **10:15** 10.15 - Liyel lésõ gbɛ̃̀nkyɔ yísyɔ́ tyí yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè káh sélɛ n kɔ. Yah n tɛ Levitiki 11.

16 Képah tɛ̃ pɩ sɛ̃ kɛ tɔ̃nɔ́, tɛ́ Liyel núkú kénɛ kwâh yɔ̃ dɔkɔ
sɔkɔ yɩ̂nyɔ̃.
17 Kǎh pɩ sɛ̃, Pyɛrɩ lékɑ̃́m sɔ̃̀ mɛ fɛ̃kɩ, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n piki
n yah wɛ̃kínɔ́ nɛ̂-á à wɛ, ké yɔ̃-á kɩ fɛ̃ n pɩ n pi tir nɛ̂nɛ. À
mɛ képah sɔkɔ, tɛ́ Kɔrnɛy tɛ̃ntɔ̃̀ névye mó mɛ sénpɩ ɗɩ̃́ Simo
gbô tyí piki yah kɔ̃ pɔ wɛ, mɛ yɩ̃n tɛ̃ ké yah,
18 tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, Simo nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ, à se
mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ ásɔ̂ sɔkɔ nɩ?
19 Ǹtɛ Pyɛrɩ-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹ fɔkɔlɛ n sõ wɛ̃kínɔ́ mè tyí
sɔkɔ sɛ̃, Liyel Mirki mɛ yo ǹ tyí nɛ à yah, díbí nɛ́pɩ̂ tɔ̃mí-á
mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃.
20 Péwɔ-á tɛkɩ mɔ pélɛ ǹ tyí. Képah-á, à yuku n tiki n sɔkɔ
pélɛ, à káh tɔ̀tɔ̀ pɩ.
21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tiki kyɩ no nɔ́pi tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ,
nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, ǹmɔ-á péwɔlɛ. Ǹkɛ̃, pè kèyǎh kɔ̃.
22 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Kɔrnɛy-á tõ pélɛ ǹ
tyí. Nɛ́gbí-á ǹnɛ, wǎh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ Nsyifunɔ
pól-á ǹ yɩ̃́ngbílɛ n yo. Yɩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, wǎh
yɩ̃nɛ à pɔ ǹ tɛ̃ n kyɩ ǹ gbô sɔkɔ, tyi nónó-á mɛ á tyí yo yo
tɛ̃nɛ, á sè yo à syah.
23 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ pé kɔ̃ pè de gbô sɔkɔ, à twah ǹ
tyí à lékɑ̂h pɩ.
Tɛ́ ké ɗɩ̃ndallɛ, à mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yísyɔ́
tɔ sɔ̃̀ sɔkɔ pélɛ, nónó-á n wil Nsyope kwil.
24 Pé sɔkɔ sõ ɗɩ̃ndallɛ, pè kyɩ de Sesarɩ kwil; tɛ́ kyɩ nɛ yah
Kɔrnɛy mɛ ǹ gbô tãn ànɛ̂ ǹ kódíbí kègblɔ ye tuke, mɛ pɔ pè
syɩkɩ tɛ̃.
25 Pyɛrɩ-á pɔ n de gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Kɔrnɛy kyɩ à yohnɩ, tɛ́ kɔ
kwɩ̃nki ǹ yah, à à gbilki.
26 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ à yuku, tɛ́ à yilki sah, tɛ́ nɛ
névi ó-á péwɔ tɔlɛ dò.
27 Pè mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí, tɛ́ de yuku gbô à kyɩ no
nɔ́pi wɛ tùkèntɛ̃nɔ́lɛ pípí.
28 Pyɛrɩ mɛ pè syah nɛ, pǎh pɩ̃ nɛ, dêl-á kélɛ Nsyifunɔ tyí,
pè náh n pɩ n soh wɛ̃ tyí kwlókáhkí névyelɛ, ànɛ̂ pè náh n
de pé gbên sɔkɔ kɛ̀. Ǹtɛ Liyel-á kélɛ péwɔ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ, pé
náh yɩ̃nɛ pé ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah nɛ, wǎh mɛ sɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ Liyel
yah, képah náh pɩ, nɛ à náh yɩ̃nɛ pínsòhnɔ́lɛ névye tyí.
29 Képah-á, pé kɔ̃ pǎh pé ye pé pɔ yékɑ̂b pí-ńkɛ̃nɛ. Ǹkɛ̃,
pè se kɩ fɛ̃ pé yénɔ́ yɔ̃ yo pé syah nɩ?
30 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy mɛ yo ǹ tyí nɛ, ké sèpɩ̃̀n ǹyɛ̂h-á
yɔ̀, gbèkãm gbɩ̃́ mè ó kénkɔ̃ sɔkɔ, páh lésõ mɛ nírílɛ n pɩ

pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ dǒ, pé núkú dɪ̋ yɔ́ wɛ yɪ̋nntɛ̃̏nɔ́lɛ pé yah
tɪ̃̏nnɛ, wil flɔlɛ pěrr ǹ tyí,
31 tɛ́ mɛ pé ye pé yɪ̃nnɛ nɛ, Kɔrnɛy, Liyel-á pé nírɪ́ tɛ̃; ǹ
dyɔ-á mɛ n kwnɛ pé pèpɔrɪ pɪ́nɔ́ tyílɛ.
32 Képah-á, pé névye wilki n tɛkɪ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɪ
Simo ye n pɔ ásɔ̃̏, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɪlɛ. Wâh mɛ twáhntɛ̃̏nɔ́lɛ
sénpɪ dɪ̋ Simo gbô sɔkɔ, pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ.
33 Kăh pɪ sɛ̃́, pé núkú névye tɛkɪ mɔ ǹ tyí nɛ, pè kyɪ à ye
n pɔ. Ǹ tɔ mó tɔ̃ pɪ plɛ tɛ́ fɛ̃ syi pɔ. Núkúnúkú, pé pól-á ásɔ̃̏
Liyel yah sɔkɔ, ǹ wɛlɔ noh yɪ̃nnɛ, nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɪ
ǹ gbɔ̃̏, nɛ à yo pé syah.

Pyɛrɪ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Kɔrnɛy gbô

34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ mɛ wɛy tɔkɔ tɛ́ nɛ: «Núkúnúkú, mé
pɪ̃ kègbɪ yɔ̃ nɛ, Liyel náh ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wah.
35 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ ǹ yah tíkílɛ n pɪ, tɛ́ mɛ n kɔ gbɪ wɛ̃kì yɔ̃,
tɛ̃-à sɔ̃́ mɛ yìkì nɛ̂ nɛynɛ, ǹ tyí n nɔ Liyel tyí.
36 Ǹmɔ Liyel ye ǹ wɛy tɛkɪ mɔ Yisrayel tãn tyí, à Nìvìnì
tir yo pé tyí nɛ, yèvɪnɪ-á n wɛ Liyel tyí Yesu Krista gbɔ̃̏ yɔ̃,
ǹmɔ nɛ̂-á no pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
37 Nsyɔ̃-á kwní kɔ̃ tɛ ni sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́ tyí sɔkɔ, képah
náh, nɛ̂-á pɪ Kalile gbɛ̃̆nyah ǹgbò sɔkɔ ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃̆nyah
pól sɔkɔ, yé se mó kè pɪ̃ tɛ́!
38 Tɛ́ Liyel sɔ̃̏ mɛ Nasarɛtɪ kwil Yesulɛ. Ȁ ǹ Mirki ànɛ̂
tɛ̃́nwɛnɔlɛ à kɔ̃. Képah ye, à mɛ n kɔ n kɔ̃ tɛ̃̏ntɛ̃̏n pól sɔkɔ,
à pèpɔrɪlɛ n pɪ, tɛ́ nónó pól-á sɔ̃̏ mɛ sétɛ̃̏n yɔ̃̏tɛ̃ yɔ̃́rɪ sɔkɔ, à
sɔ̃̏ mɛ pélɛ n wilki ké sɔkɔ.
39 Tɛ́ wăh tyi nónó pól pɪ Yerusalɛmɪ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ
kwlo tɛ́lɔ́ sɔkɔ, á pól ye sè wɛ yɪ̋nɛ. Ǹtɛ pè mɛ à tɛ̃ syɪ dahnɪ
yɔ̃, à à ko mɔ.
40 Tɛ́ ké sèpɪ̏n tɔ̃́-ò sɔ̃lɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à
ǹ gblɔ̃̆ynɛ no wɛ̃kɪ,
41 ǹtɛ à náh ǹ gblɔ̃̆ynɛ no pól wɛ̃kɪ. Ȁ ǹ gblɔ̃̆ynɛ ápi ó wɛ̃kɪ,
ápi nónó-á lésɔ̃ Liyel yah tɔkɔ pɪ Yesu lékó yílkínmɔnɔ wɛ́pú
ànɛ̂ sé yɑ̃́hpúlɛ. Ȁpi lésɔ̃ yɔ̃ke yɔ̃, tɛ́ wɔ wɔ kwâh wɔ ǹnɛ
wɛ̃ tyí, ǹ lékó yílkínmɔntɛnɔ náh.
42 Képah sɔkɔ, à mɛ á tɔ̃ nɛ: ‹Yé kyɪ Liyel wɛynɛ n yo n
kɔ̃ no tyí. Yé kélɛ pè wɛ̃kɪ nɛ, ńmɔ-á Liyel sah vye ànɛ̂ lékyɪ̂
tùkè-òlɛ.›
43 Ǹmɔ Yesu tyí ye tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu pól yo nɛ, névi
nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, tɛ̃ tyípêl-á kɪ yɔ̃ mɔ à kɔ̃ ǹmɔ yɪ̃n yɔ̃.»

Liyel Mirki nósyɔ́ tɔkɔ, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sȍ mɛ wɛ́kɩ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ Liyel Mirki
tiki ǹ wɛy nòhnɩ̀pu pól yõ.
45-46 Liyel-á Mirki nɛ̂ kõ, kǎh tõ mɔ névye yõ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pè kõ pè wɛ́nkáhkɩ́nɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh
sè sãh, tɛ́ Liyellɛ n gbilki sɛ̃́, képah pɩ gbɛ̃̌ndùnǹnɛ Yesu yõ
sɛ̃́pú Nsyifunɔ tyí, pépi nónó-á sȍ pɔ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ.
47 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ nɛ: «Névye nónónɛ Liyel Mirki wɛ
tɛ ápi tyí kõlɛ, á kɩ fɛ̃ yahle sɔ̃́ nɛ, pè káh n wel n wilki ni
sɔkɔ?»
48 Tɛ́ mɛ pè kõ pè Kɔrnɛypi wel wilki ni sɔkɔ Yesu Krista
yĩn yõ. Képah sɔkɔ, pépi mó Pyɛrɩ ni nɛ, à wũ sèpȉn yísyɔ́
pɩ pélɛ.

11

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí

1 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ nónó-á sȍ mɛ
Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, pè kè noh nɛ, nósyɔ́ tɔ-á mɛ Liyel
wɛy fɛ̃ syi, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
2 Képah tɛ̃̌nɛ, Pyɛrɩ-á pɔ ǹ syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ gbĩ́
nɛ̂nɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú Nsyifunɔ kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kõ,
3 tɛ́ nɛ, à se sɔ̃́npí kyɩ de, à yõke tɔlɛ n yõ névye tȉnnɛ,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ nɩ?
4 Képah sɔkɔ, tir mɛ̀-á pɩ sɔ̃́, Pyɛrɩ ké yah yo wah pɔ dal
mɔ pé tyí wárwár nɛ,
5 páh sȍ mɛ Nsyope kwil mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ Liyel wɛ̃́kɩ́nɔ́
yɔ́lɛ pé wɛ̃kɩ. Páh kwâh yɔ́ wɛ kè mɛ wil yȋnyõ fwɔ̀pȉn-ǹgbɛ̃
yɔ́ sɔ̃́, ké vyɛ̃ynɔ ńyắhlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi à pɔ yĩni tɛ̃
pé tnɔ̂.
6 Páh mɛ ké yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí, pé yípɛ̂y wɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂
gbɛ̃́nkyɔlɛ, ànɛ̂ yî nónó-á n til, à tahlɩ kèpye tyí.
7 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé yĩ́npɔ̃́ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí nɛ:
«Pyɛrɩ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.»
8 Ǹtɛ pé mɛ yo yĩ́npɔ̃́ mɛ̀ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé náh képah
pɩ n pi, ńkɛ̃́ páh pɩ sɔ̃́ pilɛ, dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh de yah pé
vyãh ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah.
9 Képah tɛ̃̌nɛ, yĩ́npɔ̃́ mɛ̀ tõ wil yȋnyõ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́:
«Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké
wɛ̃́kɩ́nɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ n silki Liyel yah.»
10 Képah tɛ̃-á pɩ sɛ̃ kɛ tɔ̃́nɔ́, tɛ́ Liyel mɛ tõ kénɛ kwâh tɔkɔ
dɔkɔ yȋnyõ.

11 Tɛ́ légbĩ́ mɛ̀ ó sɔkɔ, díbí nɛ́pȋ tɔ̃́mí mó mɛ pɔ yĩn tɛ̃ péwɔ mɛ́-ńsah gbô yah sɔkɔ. Ǹnî-á tõ pélɛ Sesarı kwil, pè pɔ péwɔ tyí.
12 Tɛ́ Liyel Mirki mɛ yo péwɔ tyí nɛ, pé sɔkɔ pélɛ, pé káh tɔ̀tɔ̀ pı. Pé yṹnpyé nɛ́pȋ kénúkò nónó-á yɔ̀, pépi mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ à yuku Sesarı kwil. Pé pól kyı de Kɔrnɛy gbô sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy tɔ mó yo pé tyí nɛ, páh sɔ̃̀ mɛ pé gbô sɔkɔ, tɛ́ yȋnyõ tɔ̃̀npı yɔ́ wil mɔ pé yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pé nɛy tɛkı n mɔ Nsyope kwil. Tɛ̃ kyı Simo tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrılɛ.
14 Wǎh kı pɔ wɛlɔ yísyɔ́ yo pé tyí, nónó-á kı pé pwah mɔ ànɛ̂ pé gbô tãn póllɛ.
15 Kɔrnɛy-á képah yo tɛ sɛ̃́ péwɔ Pyɛrı tyí, tɛ́ pé fyɔ̀ tyah à tyilɛ n yo pé tyí, Liyel Mirki tiki Kɔrnɛypi tɔ yõ, sɔ̃́-á lésõ kè tiki pépi yõ ké tyah gbĩ́nɛ.
16 Kǎh pı sɛ̃́, péwɔ dyɔ to kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mɛ̀ tyílɛ, wǎh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, Liyel kı yé tõ sah ǹ Mirkilɛ kı yé pı yályál.»
17 Ǹtɛ pépi-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki nɛ̂nɛ pépi kɔ̃, wǎh fyɔ̀ kélɛ no nɔ́pi tɔ kɔ̃ tɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂ se péwɔlɛ kı fɛ̃ Liyel tir yah kõ nı?
18 Képah sɔkɔ, névye-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé pól vı, tɛ́ Liyel yĩnnɛ n gbilki mɛ n yo nɛ, Liyel-á ńtyĩ́nɔ ké wɛ̃̌kìlɛ névye tɔ kɔ̃ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pè kı fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, kı tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ dɛ́!

Antyɔsyı kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉlɛ

19 Yetyɛ̃nı ko mɔ gbĩ́nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n fõh. Képah ye, pè to karkı. Pé túkù sɔkɔ Fenisi gbɛ̃̌nyah, túkù sɔkɔ Syipri gbɛ̃̌nyah, túkù mɛ sɔkɔ Antyɔsyı kwil. Tɛ́ pè náh sɔ̃̀ mɛ Yesu tyílɛ n yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, nɛ́ Nsyifunɔ ó tyí náh.
20 Ǹtɛ túkù sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ, nónó-á n wil Syipri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ ànɛ̂ Sirɛnı kwil. Pépi-á pɔ Antyɔsyı sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo no tɛ́lɔ́* tɔ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí sɔkɔ.
21 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pélɛ n kɔ̃. Kǎh pı sɛ̃́, névye náhnáh vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̌kì yõ, à pı ǹ yõ sɛ̃́púlɛ.
22 Képah tɛ̃̌nɛ, Yerusalɛmı Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ-á képah noh sɛ̃́, pè Barnabası tɛkı mɔ Antyɔsyı sɔkɔ.
23-24 Barnabasılɛ, nɛ́pépɛ̌y ye lésõ ǹnɛ. Liyel Mirki sɔ̃̀ mɛ à tɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ kègbılɛ. Képah ye, wǎh

* **11:20** 11.20 Yah n tɛ Wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á Krɛkı tyílɛ n yo.

kyɩ yĩni tɛ̃, tɛ́ Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú tyí sɛ̃, ǹ nɩ vɩ. À mɛ sɔ̃́ré mɔ pé pól sɔkɔ nɛ, pè gbah tɛ̃ pé wrɔ́ tel tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ pé nnɔ póllɛ. Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ fɛ̃ syi sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.

25 Képah náh, Barnabasɩ sɔkɔ Tarsɩ kwil, Sole yáhnkɔ̃-
ńsah.

26 Wǎh kyɩ à wɛ, à à tɛ̃ pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pé nímí tɛ̃ à yi vi pól pɩ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃nkı̀lɛ, à névye náhnáh tɔ wɛ kwɔ Yesu wɛ̃kı̀lɛ. Nɛ́npɔ́ ǹgbò sɔkɔ ye pè Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye Kretyɛ̃bɩlɛ.

27 Tɛ́ kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu yísyɔ́ wil Yerusalɛmɩ kwil, à pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ.

28 Pé sɔkɔ núkú yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Akabusilɛ. Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ yuku kè yo nɛ ńkɛ̃, dǒ kwéy, kwɛ́npékè-á kɩ n de n pi kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ. Képah pínɔ́ pɔ Klode wɛ, Wrome kwíltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃nɛ.

29 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kè yah tɔkɔ, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól gbɑ̃̀n yî wɛ́nɔ́nɔlɛ nɛ, páh kɩ pé gbɑ̃̀n yî yísyɔ́ tuke mɔ, kɩ tɛkɩ mɔ Yesu yõ sɛ̃pú kɔ̃ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ.

30 Pǎh kè yah tɔkɔ sɔ̃, pè kè pɩ sɛ̃, tɛ́ mɛ yî nɔ́pilɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole gbɔ̃̀ dahbɩ, pépi mɛ kyɩ sélɛ Yesu yõ sɛ̃pú yah tɑ̃m kɔ̃.

12

Nsyakɩ kònmɔnɔ ànɛ̂ Pyɛrɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

1 Ké légbı̃́ mɛ̀ sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Yerɔdɩ tyah Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ névye túkù fɔ̃́hnɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil.

2 À Nsyɔ̃ nɛ́nkyí dı̃́ Nsyakɩ ko mɔ kèkírkı̀lɛ.

3 Tɛ́ wǎh kè wɛ yĩ mɛ̀ nɔ Nsyifunɔ tyí sɛ̃, à tɔ̃ Pyɛrɩ tɔ tɛ̃. Légbı̃́ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh syáhnɔ́lɛ.

4 Wǎh Pyɛrɩ tɛ̃ sɛ̃, à mɛ à dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí nɛ́pı̃̂ ǹyɛ̃̂h tı̃̀nkı̀nɔ́ ńyɑ̃́h névye kɔ̃ pè wɛ̃nɛ n sah, à ǹnɛ n syɩkɩ. À sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh-à kɩ sɔkɔ tɛ, pé à tuke no pól yı̃́ yah.

5 Pyɛrɩ yah sɔ̃̀ mɛ víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ mó mɛ Liyellɛ n gbah n ni ǹ tyí.

Liyel-á gbı̃̀l nɛ̂ pɩ, à Pyɛrɩ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

6 Tɛ́ sõ nɛ̂ dı̃ndal-á Yerɔdɩ kɩ Pyɛrɩ tuke n pi, ké lékɑ̃̂hnɛ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ púkúbínsàhnɔ́lɛ kɛ̃lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n dɔ

sràsyíbí nɛ́pî̃ nímí wrɔ́. Tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ syíkípú sɔ̃̀ mɛ
ké yah, mɛ kélɛ n syɩkɩ.
7 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yî̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ núkú wil mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ sɔkɔ, ké sɔkɔ pól piki pěrr. Yî̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ mɛ̀
mɛ Pyɛrɩ mɩ mɩ ǹ gbɔ̀pɔ tyí à à yilki mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́,
à yuku súú. Képah sɔkɔ, kɛ̃́lɔ́ nɔ́pi núkú kɔ̃lɩ to Pyɛrɩ gbɑ̃̀n
tyí, à kwɛ sétáh.
8 Képah tɛ̃́nɛ, yî̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ kɔ̃ dyɩ ànɛ̂ ǹ
lékyêhlɛ. Ȁ mɛ kè pɩ sɛ̃́. Yî̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɔ, à mó pé sɔ̃̀ tɛ̃.
9 Pyɛrɩ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à wil. Tɛ́ yî̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ-á tyi nónónɛ n pɩ,
Pyɛrɩ náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ sé yɔ̃ nɛ gblɔ-á sélɛ. Ȁ sɔ̃̀ wɛ nɛ dɛ́kɩ́-á
pé n dɔ.
10 Pè wɔ̀kɔ̀npèkè syíkɩ́-ńsah gben kal sɔkɔ, tɛ́ ké ní-ò tɔ
kal sɔkɔ, tɛ́ kyɩ syɩ vyɔrɩ wùkah gbɩ̃́ní tyí. Képah yah sɔ̃̀ mɛ
mɔ́nɔ́lɛ kwil nɩyɔ̃́ tɩ̃̀nnɛ. Ké tɔ núkú yɩkɩ mɔ ké gblɔ̌y. Pè mɛ
wil à wɛ̃́kì tɛ̃ n yuku. Dǒ, Pyɛrɩ núkú yî̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ yah
kwlɔ.
11 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yah pyě pɩ kyòo yĩ mɛ̀nɛ. Ȁ mɛ nɛ
núkúnúkú, páh pyě kè pĩ yɩ̃́ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tɔ̃ ǹ yî̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩlɛ
à pɔ pé pwah mɔ wilki Yerɔdɩ gbɔ̃̀ ànɛ̂ Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ mɛ pèl
nónónɛ n syɩkɩ nɛ, sè péwɔ nɔ.
12 Tɛ́ Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markɩlɛ, Pyɛrɩ-á ǹ fɔkɔ sɔ̃ yah, à
sɔkɔ ǹmɔ yɵ̃́ Mari gbô. Nírí pípú náhnáh sɔ̃̀ mɛ tuke mɔ tɛ̃
nɛ́npɔ́, mɛ Liyellɛ n ni.
13 Tɛ́ Pyɛrɩ-á pɔ gbô yah mɩ, tɔ̃̀npɩ pípír yɔ́ mɛ pè n ye
Wrodelɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de kélɛ, tɛ́ píkínyahnɔ pɩ nɛ, nɛ̂ se nɩ?
14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á yo mɔ, à ǹ yɩ̃́ pĩ. Ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tɛ̃ tyí, à
pyě gbô yah sah yíkínmɔ-ńkɛ̃̀nɛ tɛ́ ǹ syɩ to kyɩ kè yo no tɛ́lɔ́
tyí nɛ ńkɛ̃́, Pyɛrɩ-á mɛ yɩ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ gbô yah.
15 Ǹtɛ pè pyě nɛ, pípír yɔ̃̀gbèkè-á yuku. Tɛ́ wǎh mɛ kélɛ n
gbah n yo nɛ gbɩ-á pé n yo, pè tɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, Pyɛrɩ mírkɩ́-á kɩ
nɛ̂ à wɛ.
16 Ǹtɛ Pyɛrɩ wɔ mó mɛ wùkahlɛ n tɔ̃ n mɩ sɛ̃́. Képah sɔkɔ,
pǎh pópó pɔ wùkah yɩkɩ mɔ, pè kè wɛ kè pɩ ǹmɔlɛ ńtyɩ̃́nɔ.
Kè pɩ pé tyí gbɛ̃̀ndùnɩ̀nɛ.
17 Pyɛrɩ mɛ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ pé tyí nɛ, pè pé vyɛ̃y vike. Tɛ́
Liyel-á à yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ à kɔ̃ à wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
à de ké sɔkɔ à kè yɑ̃h pé tyí. Tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pè kyɩ
kè yɑ̃h Nsyakɩ ànɛ̂ pé yɵ̃́npyé Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ tyí. Képah
náh, à pyě wil sɔkɔ fɩ̃́ yɔ́.

[18] Ǹtɛ tyah-á pɔ dal, sràsyíbí fɔkɔ fil Pyɛrɩ tyílɛ. Képah
sɔkɔ, pè wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹ tyí se pɩ sɔ̃ nɩ?
[19] Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ pè kɔ̃ pè mɩ de Pyɛrɩ sóhnkɔ̃nɔ sɔkɔ.
Ǹtɛ pè náh à wɛ. Kăh pɩ sɛ̃, à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè syíkípú ye pɔ
piki yah, tɛ́ nɛ, pè pè ko mɔ. Képah náh, Yerɔdɩ wil Nsyude
gbɛ̃nyah sɔkɔ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Sesarɩ kwil.

Yɔ̏tɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩ kúnɔ́lɛ

[20] Tiri kwil ànɛ̂ Sidõ kwil tãn-á sɔ̏ mɛ gbɛ̃nyah nɛ̂ sɔkɔ, ké
yõke lésõ mɛ n wil yɔ̏tɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ yékɑ̂b-á
pɔ wɛ pé wrɔ́ ànɛ̂ Yerɔdɩlɛ, Yerɔdɩ fɔkɔ kah vyãh pélɛ. Kăh
pɩ sɛ̃, pépi mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ kyɩ wil Yerɔdɩ tyí.
Képah yĩnnɛ, pè kyɩ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɛ̃-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃nɛ, nɛ̂-á pè n ye Blasɩtusilɛ, nɛ pé kyɩ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ yah kɔ̃ Yerɔdɩ tyí.
[21] Păh gbȉyȉkȉ nɛ̂ yah tɔkɔ, ké lésõ-á nɔ, Yerɔdɩ ǹ yɔ̏tɔ̃rí flɔ
mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yɔ̏tɔ̃rí kǒ yõ, à tyah wɛy yɔ́lɛ n yo tɔ́wû tyí.
[22] Képah tɛ̃nɛ, névye tyah n gbo mɔ nɛ, névi tɛ̃ wɔ náh n
wɛkɩ yɔ̀ dɛ́, Liyel-á!
[23] Képah sɔkɔ, Yerɔdɩ-á sɔ̃npí gbílkínɔ́ mɛ̀ fɛ̃ syi, nɛ̂-á sɔ̏
yĩnɛ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yȋnyõ tɔ̏npɩ yɔ́ núkú à mɩ,
kèfyɔ̃ mɛ gbɔ ǹ sɔkɔ, à à yõ ko.
[24] Ǹtɛ Liyel wɛy sɔ̏ mɛ n gbah n tɔ̃ mɔ n yuku ólɛ.
[25] Tɛ́ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wɔ-á pé tɔ̏ pɩ tɛ Yerusalɛmɩ kwil,*
pè Nsyɔ̃-Markɩ tɛ̃ pé syɩ sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil.

13

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛ́kínmɔnɔlɛ Liyel tɔ̏ sɔkɔ

[1] Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu ànɛ̂ névye kwɔ́pú sɔ̏ mɛ Antyɔsyɩ
kwil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ: Barnabasɩ sɔ̏ mɛ, ànɛ̂ Solelɛ,
ànɛ̂ Simeyõlɛ, nɛ̂-á pè n ye Dɩ̃́syíkèynɛ, ànɛ̂ Sirɛnɩ kwil
Lusiyusilɛ, à tahlɩ Manayɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ kɔ̃rɩ pɩ wɛ̃ tyí
Kalile gbɛ̃nyah yɔ̏tɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩlɛ.
[2] Sõ yɔ́lɛ, păh mɛ níkȉ tɛ̃, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n ni gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, ǹ Mirki yo pé tyí nɛ: «Yé Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wilki pé
tyílɛ. Pè kɩ tɔ̏ pɩ, nɛ̂ yĩn-á mé n ye pélɛ.»
[3] Képah sɔkɔ, pè níkȉ tɛ̃,* à nírí pɩ pé tyí à pé gbȁn sah pé
yõ, tɛ́ pyě pè fin mɔ pè sɔkɔ.

---

* **12:25** 12.25 - Yah n tɛ 11.27-30. * **13:3** 13.3 - Níkȉ tɛ̃nɔ́ duke mɛ dò. Tɛ́ Nsyifunɔ tɛ̃ wɔ tyí, pàh níkȉ tɛ̃, ké kannɛ, pě ninɛ n wɔ, tɛ́ pé náh yõkelɛ n yõ.

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Syipri sɔkɔ

4 Liyel Mirki-á Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛkɩ mɔ tɔ̏ sɔkɔ sɛ̃́, pè
mɛ tiki yuku à kyɩ de Selesi kwil. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ
nɛ́npɔ́, nɛ páh n yuku gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ
yɔ nɩyɔ̋.
5 Pǎh yĩni tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Salamininɛ, pè tyah
Liyel wɛynɛ n yo Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyɔ̃-
Markɩ tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ, pé yohnɩ n mɔ yĩnnɛ.
6 Pè mɛ Syipri mɛ̀ kan kɔ kah, à kyɩ de ké kwil yɔ́ sɔkɔ
pè n ye Pafɔsɩlɛ. Pè kyɩ Nsyifunɔ sènpɩ ɗɩ̋ yɔ́ yohnɩ, nɛ̂-á
pè n ye Bar-Yesulɛ. Ǹmɔ sɔ̏ mɛ ǹ gblɔ̆ynɛ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-òlɛ.
7 Tɛ́ à sɔ̏ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Syipri yah tɛ̃́-ò ɗɩ̋ Sɛrɩsyusi Polusilɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á lésõ lékɑ̃̋m névilɛ. Tɛ́ Liyel wɛy noh dékè sɔ̏ mɛ
Sɛrɩsyusi Polusi tɛ̃. Képah ye, à pè kɔ̃ pè kyɩ Barnabasɩ ànɛ̂
Sole ye.
8 Ǹtɛ sènpɩ ɗɩ̋ Bar-Yesulɛ, pè tɔ̃ sɔ̏ ǹnɛ n ye Yelimasɩlɛ
Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̏ mɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Solelɛ n fwo. Ȁ
sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ Syipri yah tɛ̃́-ò ɗɩ̋ yɩ̋nínmɔ-ńsahlɛ, nɛ à káh
sɛ̃ Yesu yɔ̃.
9 Képah sɔkɔ, Sole nɛ̂-á tɔ̃ pè n ye Polelɛ,[†] Liyel Mirki à
tɔkɔ, à mɛ sènpɩ ɗɩ̋ yah díkídíkí,
10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ nɛ̂-á lékɑ̃̋mkɑ̃m ànɛ̂ yɩ̋nvɩ̌ ó á tɔ̂ɔ́,
sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃ névi mɛ̀; gblɔ wɑ̏l pól sépɛlɛ áwɔlɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɑ̏l
tómtóm fɛ̃kɩ̀nɔ́ yal mɔ dɛ́!
11 Núkúnúkú tɛ̃̆nɛ, Liyel gbɔ̏ kɩ sah á wil. Á kɩ pɩ yɩ̋tû̃nɛ
wrɔ́ yɔ́ sɔkɔ, á náh tɔ̃ gbĩ kyòo wɛ n pi.» Képah yóntɛnɔ
ǹsɔ̃, ǹ yɩ̋ núkú wɔ, à ǹ gblɔ̆y wɛ fɛ̃̋ntû̃ sɔkɔ, tɛ́ tyah n kɔ n
kore n vi n kɔ̃, à nɛynɛ n yah n kɔ̃ ǹ gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃ tɛ̃ tɛ̃̆nɛ.
12 Képah sɔkɔ, Syipri yah tɛ̃́-ò ɗɩ̋-á Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ wɛ,
tɛ́ kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh, sè ǹ nɩ tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ

13 Képah náh, Pole ànɛ̂ ǹ kɔ́mû de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yal
Pafɔsɩ kwil, tɛ́ yuku Pɛrsyɩ kwil, Pɑ̃nfili gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Pǎh
mɛ nɛ́npɔ́, Nsyɔ̃ ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ, à ǹ syɩ yuku Yerusalɛmɩ
kwil.

[†] **13:9** 13.9 - Solelɛ, Nsyifunɔ ye n ye ǹnɛ sɛ̃́, tɛ́ Wrome tɑ̃n mɛ ǹnɛ n ye Polelɛ.

14 Ǹtɛ Polepi tɛ̃ wɔ mó yal Pɛrsyɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ pé
kɔ́lɔ́lɛ, pópó à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah sɔkɔ.‡
Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõ-á pɔ nɔ, pè kyɩ de kɔ̃ tɛ̃ pélɛ pé
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
15 Képah tɛ̃nɛ, ǹnî yɔ́ mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ̃̀ntɔ̃̀nnɔ́ yísyɔ́ kar. Wǎh kar tɛ, Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ yah tãm mɛ pè kɔ̃ pè yo Polepi tyí nɛ, pé no, wɛlɔ
yísyɔ́-à kɩ mɛ pé tyí sɔ̃́ré mɔ mɔ tɛ̃nɛ tɔ́wû sɔkɔ, ké wɛ̃kì-á
mɛ pé tyí.
16 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ no tyí
nɛ, pè noh pé tyí yɔ̀. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yisrayel tãn, à tahlɩ
nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, tɛ́ mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ, yé
nóhnɔ́ pɩ ń tyí.
17 Ápi Yisrayel tãn Liyellɛ, à ápi náh tãn yah wilki. Ȁ tɔ̃
Yisrayel tãn pɩ dò, gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ;
tɛ́ tɔ̃ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè wilki ké sɔkɔ.
18 Tɛ́ à pè pu§ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí kénkɔ̃lɛ.
19 Képah náh, à yȉkȉnȉnɔ́ kwǎrninɔ névye ko mɔ, à pé duku
to Kanah gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ pé sétáhlɛ Yisrayel tãn kɔ̃ gbɛ̃kɩlɛ.
20 Tyi nɔ́pi pól-á pópó n pɩ n tɛ, kè nɔ ye kyɛyɛ̃́h tikininí
pɔ́ gbãm (450) kénkɔ̃lɛ. Képah náh, á náh tãn sɔkɔ ye Liyel
n wilki á vyãh syípúlɛ, pópó à pɔ nɔ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
Samuyɛlɩ gbĩ tyí.
21 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, pè mɛ kè yah kɔ̃ Liyel tyí nɛ, páh mɛ yɔ̃̀tɛ̃
yɔ́ tyí. Képah sɔkɔ, Liyel mɛ Kisi pídĩ́ Sawuli pɩ pé yɔ̃̀tɛ̃nɛ,
pópó ye tikininí. Tɛ́ Sawulilɛ, Bɛ̃nsyamɛ yȉkȉ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
22 Ǹtɛ Liyel-á pɔ ǹmɔ milki gbĩ́ nɛ̂nɛ, à mɛ Davidi pɩ pé
yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Davidi tyí sɔkɔ ye lésõ Liyel yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Mé wil mɔ
ń dyɔ yĩ́ nɛy yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyese pídĩ́ Davidilɛ. Ȁ kɩ ń dyɔ
yĩ́ tyi pól pɩ dal mɔ pallɛ.›
23 Liyel ye lésõ ǹ vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ, Yisrayel pwáhnmɔ-
ò-á kɩ dubi ǹmɔ pétóbé sɔkɔ. Kénɛ pwáhnmɔ-ò ye pɔ pɩ
Yesulɛ.
24 Tɛ́ Yesu-á pópó n pi, wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ ye yo Yisrayel tãn
pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ.
25 Ǹtɛ Nsyɔ̃ tɔ̃̀-á pópó pɔ n tyɛ, à mɛ n yo névye tyí nɛ ńkɛ̃́:
‹Yépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ? Yé káh wɛ nɛ, pwáhnmɔ-ò
nɛ̂ pɔ́nɔ́-á yé syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á ńmɔlɛ dɛ́! Ǹtɛ yé yah, à mɛ n

‡ **13:14** 11.19 - Antyɔsyɩnɔ sɔ̃̀ mɛ nínɔ́. Núkú sɔ̃̀ mɛ Pisidi gbɛ̃nyah sɔkɔ, ní-ò mɛ Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Siri gbɛ̃nyah Antyɔsyɩ sɔkɔ ye sɔ̃̀ pé kɔ́lɔ́ mè tyah. Yah n tɛ Tyípínì 13.1-4. § **13:18** 13.18 - Púnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, yõke ó náh sɔ̃̀ Liyel pélɛ n kɔ̃. Á sɔ̃̀ mɛ pé nɩlɛ n gbɛ, à n tɔ̃ n sah n pɩ pé tyí.

knɛ pɔ́-ńsah. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fő̃rɔɔ kah ǹ lékyêh fyé dɛ́nɔ́lɛ ǹ
gbyễh sɔkɔ.›»
26 Képah náh, Pole tɔ̃ nɛ: «Á no, yépi nónó-á Abrahmı
pétóbélɛ, à tahlı Liyel yah tíkí pípú pól tyí, pwáhnmɔnɔ
wɛy mɛ̀ ye tɛkı mɔ ápi pól yĩnnɛ.
27 Ǹtɛ Yerusalɛmı tãn ànɛ̂ pé yȍ̃tãm náh lésõ pĩ nɛ, Yesu-á
pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntȍ̃ syínyopu wɛlɔ nónó-á n kar
pé tyí Nsyifunɔ mı mı yòh sõnɔ́ póllɛ, pè náh sé yõ pĩ. Kénɛ
wɛlɔ tyi yónɔ́ ye lésõ pè pı dal mɔ, păh lékàhlɛ Yesu kɔ̃.
28 Pè náh Yesu tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ.
Ǹtɛ pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à à ko mɔ.
29 Tɛ́ Liyel wɛy-á tyi nónó pól yo Yesu tyí sɔkɔ, păh pɔ sè
pı dal mɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè ǹ lékó tiki mɔ to dahnı yõ, tɛ́ kyı
à yĩ diki yɔ́ sɔkɔ.
30 Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.
31 Képah náh, névye nónó-á lésõ ǹ sȍ̃ tɛ̃ yal Kalile gbɛ̃̆nyah,
à dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmı kwil, à ǹ gblɔ̃̆ynɛ pépi wɛ̃kı
sèpȉn náhnáh sɔkɔ. Kénɛ névye nɔ́pi ye mɛ ǹ tyi yónwàhpu
kègblɔlɛ Yisrayel tãn yah núkúnúkú yɔ̀.
32 Ǹtɛ ápilɛ, Nìvìnì tir ye ápi tɔ n yo yé tyí yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́:
Liyel-á ǹ vyãhlɛ á náh tãn kɔ̃ nɛ̂ tyí yõ,
33 képah-á à pı dal mɔ ápi tyí, ápi nónó-á pı pé wɛ̃́npȉlɛ.
Wăh Yesulɛ á kɔ̃, à yĩnɛ kăh wãrkı sah sɔ̃́ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y yìkì
ní-ò sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Ńmɔ Pı́dı̃́ ye álɛ;
à tɔkɔ kwɛy tyí, ńmɔ ye á Súlɛ.›*
34 Liyel ye lésõ kwãh tɛ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃́, Yesu-à pɔ ku, à
náh n pyãh n pi. Páh kı ǹ lékó yilki mɔ. À tɔ̃ lésõ kè yo dal
mɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Máh lésõ ń vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ,
mé kı kè pı yé tyí, kı sãm mɔ yé sɔkɔ,
tir yɔ́ náh ké dùkù ku n pi.›†
35 Képah ye Davidi yo fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Á náh n yɛ á tȍ̃npı pèpɛy lékó kɔ̃
kè n pyãh n pi.›‡
36 Ǹtɛ Davidi tɛ̃̀ wɔ gbĩ sɔkɔ, à Liyel tȍ̃ pı ké wɛ̃̆kì yõ.
Képah náh, à mɛ ku pè kɔ̃ pè yĩ ǹ náh tãn lékyî tnɔ̂, ǹ tɔ
lékó mɛ pyãh.
37 Ǹtɛ Liyel ye Yesu lékó yilki mɔ. Ǹmɔ lékó tɛ̃̀ wɔ náh
pyãh dɛ́!

* **13:33** 13.33 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.7. † **13:34** 13.34 - Yah n tɛ Yesayi 55.3.
‡ **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.10.

38 Á no, yé pĩ nɛ, ǹmɔ Yesu gbɔ̃̀ yõ-á tyípêl yɔ̃nmɔnɔ tyí
wɛ yo yé tyí dɛ́! Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh tɛ̃ wɛ yé yõ wilki
tyípêl nónó sɔkɔ,
39 névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃̀ yõ kɩ wil sé pól sɔkɔ, à kɩ fɛ̃ nɔ
de Liyellɛ.
40 Képah ye, yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́ pɩ, yè káh pɔ Liyel wɛy mɛ̀ yahle.
Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á tir nɛ̂ yo sah, kè
kɩ pɔ yé yĩni tɛ̃. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃́:
41 ‹Yé yah, wɛ̀nyɩ̀kɩ̀ wɛ́kípú nɔ́pi,
yé nɛ mɛ gbɛ̃̀ndùnì sɔkɔ, yè mó ku tɛ̃ yõ!
Máh kɩ pɔ nɛ̂ pɩ n pi yé sɔkɔ, tɛ́ kɩ yé sah min sɔkɔ;
névi-à sɔ̃́ sɔ̃̀ pɔ kélɛ n yãh yé tyí,
yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ.›»§
42 Sépi yóntɛnɔ náh, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á n wil Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, no tyah pélɛ n ni nɛ, mɩ mɩ yòh
kèyǎhlɛ, pè tõ pɔ pé syɩ pé wɛy mɛ̀ ó yõ.
43 Képah náh, tɔ́wû-á pɔ karkɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh
Pole ànɛ̂ Barnabasɩ sɔ̃̀ tɛ̃. Nsyifunɔ ye sɔ̃̀, à tahlɩ névye tyí,
nónó-á vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. Tɛ́ Pole ànɛ̂
Barnabasɩ sɔ̃̀ mɛ n yãh pélɛ, à pé sõnɔlɛ n vi n mɔ nɛ, Liyel-á
pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ pé tyí, pè ké tɛ̃́nɔ́ plɛ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kèyǎh-á vi pɔ, kwil
névye kan pɔ tuke mɔ Liyel wɛy noh yĩnnɛ.
45 Nsyifunɔ-á kénɛ tɔ́wû wɛ sɛ̃́, dyɔ́yɔ́kɩ̀ de pé sɔkɔ
képékèyɔ̂. Pè tyah Pole wɛynɛ n kɔ̃lɩ, à ké tyílɛ n yo n yɩkɩ.
46 Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ kè yo nɩ̀sãhlɛ pé tyí nɛ:
«Yépi ǹgbò tyí ye Liyel wɛy sɔ̃̀ yĩnɛ kè yo. Ǹtɛ yáh fyɔ̀ kè
yahle, tɛ́ kè wɛ̃kɩ nɛ yé náh yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ́nɔ́lɛ, kǎh
pɩ sɛ̃́, ápi kɩ á yah mɔ névye tĩ̀nnɛ núkúnúkú, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ.
47 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, képah ye á n pɩ dò. À kè yo nɛ
ńkɛ̃́:
‹Mé ye ǹ sah nɛ á pɩ kyòolɛ névye tyí, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ,
á mó kyɩ pwáhnmɔnɔ wɛy yo
kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ.›»*
48 Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh wɛlɔ nɔ́pi noh
sɛ̃́, pé nɩ vɩ, pè tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel wɛynɛ n gbilki. Tɛ́ névye

§ **13:41** 13.41 - Yah n tɛ Yabakuki 1.5. * **13:47** 13.47 - Yah n tɛ Yesayi 49.6.

nónó pól-á sɔ̀ yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́lɛ, pé pól sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ.

49 Liyel wɛy núkú tɔ̃ mɔ kénɛ gbɛ̃nyah tɛ̃ntɛ̃n pól sɔkɔ.

50 Tɛ́ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yɩ́syɔ́ sɔ̀ mɛ, nónó-á mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kìlɛ n kɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyifunɔ mɛ pépi ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ yɩ́syɔ́ kurki mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ yõ. Pè mɛ tyah Polepilɛ n fõh, tɛ́ pè yĩni yal pé sétáh yõ.

51 Pǎh mó n wil kénɛ kwil, pè pé gbyɛ̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer kwɛ ké sɔkɔ, tɛ́ sɔkɔ Yikonyumi kwil.

52 Ǹtɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu tɔ̀ sɛ̃́hpú tɛ̃ wɔ sɔ̀ mɛ nìvìnì ǹgbɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ.

14

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Yikonyumi kwil

1 Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á yĩni tɛ̃ Yikonyumi kwil, pè tɔ̃ de yuku Nsyifunɔ Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ tyah Liyel wɛynɛ n yo, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé náhnáh vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.

2 Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔkɔ nónó-á sɔ̀ yahle sɛ̃nɔ́lɛ Yesu wɛy yõ, pépi nɛ́káhbɩ́ kurki mɔ Yesu yõ sɛ̃pú yõ.

3 Ǹtɛ képah fyé yõ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tɔ̃ tɛ̃ à mo Yikonyumi sɔkɔ. Pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ sɔ̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ pè kɔ̃ pè n wɛkɩ nìsãhlɛ. Tɛ́ à sɔ̀ mɛ pé yah tɛ̃ pè kɔ̃ pè gbǐl tyilɛ n pɩ, gbǐl nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh wɛlɔ nónónɛ n yo Liyel pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.

4 Ǹtɛ kwil névye gbɛkɩ. Pé túkù sɔ̀ mɛ mɔ Nsyifunɔlɛ, túkù mó mɛ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̀ névyelɛ.

5 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yɔ̀tãmnɔ́ tyɩ́, pè wɛ̃ tyɩ́ mɔ nɛ, pé Pole ànɛ̂ Barnabasɩ fõh, pé mó pè minki ko dyêhlɛ.

6 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á pɔ pĩ ké sɔkɔ, pè to sɔkɔ Lisitir kwil, ànɛ̂ Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂ sé gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, Likawoni gbɛ̃nyah.

7 Tɛ́ yɔ̃ sɔkɔ, à Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ nɛ́npɔ́.

Sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Lisitir kwil

8 Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ Lisitir kwil, gbyɛ̂hnɛ kúnɔ́lɛ. À sɔ̀ dubi sèkùkùlɛ, à náh tɛ̃ wɛ kɔ yah.

9 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, Pole-á n wɛkɩ, kénɛ dɩ̃́ sɔ̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ. Képah tɛ̃nɛ, Pole tyah dɩ̃́nɛ n yah dɩ́kɩ́dɩ́kɩ́. Tɛ́ wǎh kè wɛ nɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á mɛ dɩ̃́ mɛ̀ tyɩ́ kɩ fɛ̃ dɛ́nmɔnɔ wɛ Liyel tyɩ́,

10 à yo ǹ tyí yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yuku n yı̃n tómm á gbyɛ̂̃h
yõ!» Képah sɔkɔ, dı̃́ núkú yɔkɔ syıkı ǹ gbyɛ̂̃h yõ, à tyah n
kɔ.
11 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ pínɔ́ wɛ sɛ̃́ Pole tyí, pè tyah n yo wòhòh
Likawoni tãn wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, tɛ̃̀n-á sé viri pı névyelɛ à tiki
pɔ pé wrɔ́ dɛ́!
12 Képah sɔkɔ, pè tɔ̃̀ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, pè képah yı̃n
dyı Barnabası kɔ̃. Tɛ́ wɛy-á sɔ̃̀ mɛ Pole wɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ sɛ̃́, pè
kèyǎh yı̃n dyı ǹmɔ kɔ̃, nɛ̂-á pè n ye Yɛrɛmɛsılɛ.
13 Tɛ́ tɔ̃̀ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, ké wɔ̀kɔ̀ sɔ̃̀ mɛ kwil dé-
ńsah yah sɔkɔ. Ké lékwén nɛ́tɛ̃̂ dı̃́ mɛ nyéhpyɛ́nı̀ tɛ̃ pɔ kénɛ
tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ yah ànɛ̂ yı̂ fı̃nɛ.* Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ,
pé gbètòh mɔ Barnabası ànɛ̂ Pole yõ.
14 Ǹtɛ Barnabası ànɛ̂ Pole-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pépi nónó-á
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, pè pé fwɔ̀mɔlɔ yɔrı tɔkı yèkwɔrı tɛ̃ tyí,
tɛ́ to de tɔ́wû nıyɔ̃́ mɛ yo tũ yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ:
15 «Á no, sɔ̃́ mɛ tɛ́ yé képahlɛ n pı? Névye ye ápi tɔlɛ, yépi
tyí kɔ̃lɛ dò! Nı̀vı̀nı̀ tir ye á pɔ yó-ńsah yé tyí nɛ, yé yõ kɛ̃́
fal fal tɛ̃̀n nɔ́pi milki, yé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á
min nɛ́tɛ̃̂nɛ. Ǹmɔ ye mɔ yı̃̂nyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ,
à tahlı sé sɔkɔ yíyı̃̀n pól tyí.
16 Ǹgbòlɛ, Liyel mɛ̀ ye sɔ̃̀ yɛ kwlo kwlo névye pól kɔ̃ pè n
kɔ pé dyɔ dyɔ wɑ̃̀l yõ.
17 Ǹtɛ à mɛ ǹ gblɔ̃̌y dùkùlɛ n wɛ̃kı sɛ̃́ gbı̃́mɛgbı̃́ ǹ pèpɔrı
pínɔ́ sɔkɔ. Á mɛ pũ̀nɛ n pı n mɔ yélɛ n kɔ̃ à n wil yı̃̂nyõ,
tɛ́ yé sèmukɔ kɔ̃ sè n pɛkı, tɛ́ yõke náhnáhlɛ yélɛ n kɔ̃ ànɛ̂
nı̀vı̀nı̀nɛ.»
18 Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́pi fyé yónɔ́ yõ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yah vyãh
tɔ́wû yı̃́nínmɔ-ńsah nɛ, pè káh gbètòh mɔ pé yõ.
19 Ké légbı̃́ sɔkɔ, Nsyifunɔ yísyɔ́ wil Antyɔsyı kwil, Pisidi
gbɛ̃̌nyah, ànɛ̂ Yikonyumi kwil, à pɔ nɛ́npɔ́. Pépi pɔ tɔ́wû vi
tɛ̃ mɔ Polepi yõ, pè kɔ̃ pè yuku Polelɛ n minki dyɛ̂hlɛ nɛ páh
ǹnɛ n min n ko. Képah náh, pè à yɔrı wilki sah kwil náh
tı̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ wǎh ku.
20 Ǹtɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pɔ tuke mɔ ǹ tnɔ̂, à à mɔ gbı̃ gbı̃́
nɛ̂nɛ, à mɛ yuku tɛ́ de kwil sɔkɔ. Tɛ́ ké dı̃ndallɛ, à sɔkɔ ànɛ̂
Barnabasılɛ Dɛrıbı kwil.

Pole ànɛ̂ Barnabası syínyukunɔlɛ Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

---

* **14:13** 14.13 - Névye náhnáh tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nyéhpyɛ́nı̀ nɔ́pi sɔ̃̀ mɛ kóhnmɔnɔlɛ
yı̂ fı̃ nɔ́pilɛ.

21 Képah tɛ̃nɛ, pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ Dɛrɩbɩ kwil, pè Nìvìnì tir yo nɛ́npɔ́ tãn tyí. Pé náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yõ, à pɩ ǹ tȍ sấhpúlɛ. Képah náh, Polepi pé syɩ syɔ̃ Lisitir kwillɛ, ànɛ̂ Yikonyumi kwillɛ, à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̀nyah sɔkɔ.
22 Tɛ́ nìsãh ànɛ̂ sőré ye sȍ pè n mɔ n kɔ̃ Yesu tȍ sấhpú sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ pé sõnɔ sah yĩ̋ Yesu yõ gbĩ̋mɛgbĩ̋. Pè sȍ mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, yèvyãhrɩ náhnáh dénwȉlnɔ́ sɔkɔ-á pé kɩ de Liyel tɔ̃̋rɩ́ mɛ́-ńsah sɔkɔ.
23 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃̋pú tȉnkȉnɔ́ nónó-á sȍ mɛ kwlo nɔ́pi pól sɔkɔ, Polepi sȍ yah tãm yísyɔ́ yah wilki sé sɔkɔ, à sah sé yõ. Tɛ́ níkȉ tɛ̃ à nírí pɩ pé tyí, à pè dahbɩ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu gbȍ̃, pǎh sɛ̃ ǹmɔ nɛ̂ yõ.
24 Képah náh, pè Pisidi gbɛ̃̀nyah kɔ kah, à kyɩ de Pãnfili gbɛ̃̀nyah sɔkɔ.
25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè Liyel wɛy yo Pɛrsyɩ kwil tãn tyí, tɛ́ pyě yuku Atali kwil.
26 Pǎh n yal nɛ́npɔ́, pè de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yuku Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sȍ pè pè dahbɩ Liyel gbȍ̃ sɔkɔ, tȍ mɛ̀ pɩ yĩnnɛ, nɛ̂-á pè pɩ tɛ yɔ̀.
27 Pǎh yĩni tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ, pè Yesu yõ sɛ̃̋pú tȉnkȉ ye tuke. Tɛ́ Liyel-á pé yah tɛ̃, à ǹ tȍ pɩ dùkù nɛ̂nɛ, pè kè yãh pé tyí; à tahlɩ wǎh ǹ yõ sɛ̃̋nɔ́ wɛ̃̀kì yɩkɩ mɔ névye tɔ kɔ̃ sɔ̃̋, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
28 Képah náh, Polepi tɛ̃ pélɛ Antyɔsyɩ sɔkɔ, à mo.

15

Yékȃb dénɔ́lɛ

1 Képah tɛ̃̀nɛ, díbí yísyɔ́ wil Nsyude gbɛ̃̀nyah, à pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ. Tɛ́ pɔ tyah Yesu yõ sɛ̃̋púlɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, nɛ́ pè náh kȍkè kɔ̃ sɔ̃̋-á Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ kè yo sah, pè náh fɛ̃ pwáhnmɔnɔ wɛ n pi.
2 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ náh fɛ̃ syi. Kǎh pɩ sɛ̃́, yékȃb ǹgbɛ̃ de pépi ànɛ̂ díbí nɔ́pi wrɔ́. Képah sɔkɔ, kè yah tɔkɔ nɛ Pole, ànɛ̂ Barnabasɩ, ànɛ̂ pépi túkù-á kɩ dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil. Pǎh kɩ kyɩ wil Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃̋pú yah tãm tyí, pè yĩ mɛ̀ yah wah.
3 Tɛ́ mɛ yòhnìnmɔnɔ pɩ Polepi tyí kénɛ kɔ́lɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ. Polepi-á n sɔkɔ, pè syɔ̃ sɔkɔ Fenisi gbɛ̃̀nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃̀nyah sɔkɔ, mɛ névye tyílɛ n yãh pé tyí, nónó-á vi mɔ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ. Kè pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃̋pú pól tyí.

4 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yõ sɛ̃pú, ànɛ̂ pé
yah tãm, ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye mɛ pè tɛ̃ pallɛ. Képah sɔkɔ,
Liyel-á Polepi yah tɛ̃ pè ǹ tɔ̃̀ pɩ dùkù nɛ̂nɛ, Polepi kè yãh pé
tyɩ́.
5 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye nónó-á vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pépi
túkù yuku tyah n yo nɛ ńkɛ̃, nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ Nsyifunɔ
náh pélɛ, pǎh yĩnɛ pè kɔ̃̀kè kõ; ànɛ̂ pǎh yĩnɛ kyɩ̃̀nmɔnɔlɛ pè
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ nɛ n pɩ.
6 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah
tãm wɛ̃ wɛ yĩ mè tyɩ́ sɔkɔ, à kè yah wɛ̃ tyɩ́.
7 Kè sɔ̃̀ pɩ yɩ̃́ yékẫb ǹgbɛ̃nɛ pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Pyɛrɩ pɔ yuku yĩn,
tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ ńkɛ̃: «Ń yṹnpyé, yépi ńtɛ̃ se kè pĩ nɛ Liyel-á
ńmɔ yah wilki yé sɔkɔ di mónɔ́lɛ tɛ́! Â nɛ mé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo
névye tyɩ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kõ pè kè wɛ noh, pè
mó sɛ̃ Yesu yõ.
8 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ, ǹmɔ ye ǹ Mirkilɛ
pè kõ, sɔ̃́-á lésõ à kélɛ ápi tɔ kõ, à kè wɛ̃kɩ nɛ páh pépi tɔ fɛ̃
syi.
9 Â náh wǎhkɩ̀ pɩ ápi ànɛ̂ pépi wrɔ́. Pǎh sɛ̃ ǹ yõ, képah ye
à pé nnɔ tɔ̃ sah.
10 Tɛ́ núkúnúkú, sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé Liyel vyãh sɔ̃̀lɛ n noh, à
tɔ́kɔ́pêllɛ n sah Yesu yõ sɛ̃pú yõ, nónó-á ápi náh tãn ànɛ̂
ápi ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ sè twah yah?
11 Ǹtɛ ápi sɛ̃ ké yõ nɛ áyáh pwáhnmɔnɔ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, no nɔ́pi tyɩ́ kɔ̃lɛ.»
12 Kǎh pɩ sɛ̃́, no pól tɛ̃ syɩ́syɩ́, tɛ́ pé ní kwɔ Pole ànɛ̂
Barnabasɩ tyɩ́. Képah sɔkɔ, Liyel-á syɔ̃ Polepi tyɩ́, à gbɩ̃̌l tyi
nónó pɩ névye tyɩ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Polepi sè yãh pé
tyɩ́.
13 Pǎh sè yãh tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Nsyakɩ wɛy tɔkɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃: «Ń
yṹnpyé Nsyifunɔ,* yé noh ń tyɩ́ yɔ̀.
14 Á pól yɩ̃́ yah ye Simo-Pyɛrɩ kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹgbò dùkù-á
Liyel kè yah tɔkɔ, à nósyɔ́ yah wilki névye sɔkɔ, nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ, à pɩ ǹ nolɛ.
15 Tɛ́ wɛy mè mó tɔ̃ mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu
wɛlɔlɛ. Yé yah, kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ,
16 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Képah náh, mé kɩ ń syɩ pɔ Davidi kéte sɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ.
Mé kɩ ǹ kéntɩ́kɩ́nɩ̀ tɔ̃ mɔ kɩ kè yilki pallɛ.

* **15:13** 15.13 - Yṹnpyé Nsyifunɔ nónó tyɩ́-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, pépi pɩ Nsyifunɔlɛ nónó-á sɛ̃ Yesu yõ.

17 Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye tɛ́lɔ́ pól kɩ yuku ńnɛ n yah n
kɔ̃.
Gbɩ yõ, kwlo kwlo névye pól ye kɩ n yah n kɔ̃ n pi ńnɛ,
máh pépi nónó ye nɛ pè pɩ ń tyíɩ̀lɛ.›
Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yo, ǹmɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɛ̃kɩ
18 di mónɔ́lɛ.†
19 Képah yĩnnɛ, ńmɔ Nsyakɩ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, névye nónó-á
vi mɔ Liyel tyí yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, á náh yĩnɛ à tyilɛ
n tɛ̃ n tah pé tyí.
20 Ǹtɛ á ye sɛ́bɛ́y wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, pè pé gblɔ̌ynɛ
n tɛ̃ sãh fálnɔ́ yîlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃́ kwáhkókè
kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, sè kɔ̃ sè káh pɔ pè silki.
21 Yé yah kɛ̀, à tɔkɔ ǹgbò dùkù tyí, kénɛ tyi ye ńkɛ̃́nɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, pě névyelɛ n kwɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́
póllɛ kwlo kwlo pól Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ.»

Sɛ́bɛ́y tɔ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

22 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú yah
tãm, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ pól yo sah núkú yõ nɛ, páh
kɩ nósyɔ́ yah wilki pé wrɔ́, tɛ́ kɩ pépi tɛkɩ mɔ Pole ànɛ̂
Barnabasɩlɛ Antyɔsyɩ kwil. Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyudasɩ, nɛ̂-á pè
n ye Barsabasɩlɛ, pè mɛ ǹmɔ ànɛ̂ Silasɩ yah wilki. Pé nímí
póllɛ, névye sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ.
23 Pè mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkɩ à dahbɩ pé gbɔ̃̀, nɛ̂ sɔkɔ-á
kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Á yṹnpyé yépi nónó-á Nsyifunɔ náh
yélɛ, tɛ́ mɛ Antyɔsyɩ, Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à tahlɩ Siri gbɛ̃̌nyah
kwlo tɛ́lɔ́ tyí, ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyahlɛ; ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂
yé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm ye n wɛkɩ yé tyí.
24 Á kè noh nɛ, nósyɔ́-á wil ápi sɔkɔ, à kyɩ pé wɛlɔlɛ yé
lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ, à yé mɔ sah fɔ́kɔ́sõnɔ sɔkɔ. Tɛ́ ápi náh se
mó tɔ̃ tõ pélɛ.
25 Képah ye, á kè yah tɔkɔ wɛ̃ tyí nɛ, áyáh kɩ névye wilki
tɛkɩ mɔ yé tyí. Pè kɩ n pɔ n pi wɛ̃ tyí ànɛ̂ á nìgbɛ̀kì névye
Barnabasɩ ànɛ̂ Polelɛ,
26 pépi nónó-á pé min mɔ kũ kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀
yĩnnɛ.
27 Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩ ye á n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Tyi nónó-á
á wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, pè kɩ pɔ sè tɔ̃ yo yé tyí vyãhlɛ.
28 Liyel Mirki ànɛ̂ ápi ye yah tɔkɔ kélɛ nɛ, á káh tɔ̃ tyi
yísyɔ́ kõ sah yé kɔ̃, à wil tyi nɔ́pi tyí sɔkɔ yɔ̀, sépi nónó-á
yĩnɛ pínɔ́lɛ káhkáh:

† **15:18** 15.16-18 - Yah n tɛ Amɔsɩ 9.11-12.

29 Yé yé gblǒ̃ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-
ńkɛ̃̂ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. Yâh yé gblǒ̃ynɛ n tɛ̃
n yɩ̃́ɩ̃́ sépi pól pínɔ́lɛ, yé mɛ n pɩ plɛ. Yé tɛ̃̌nɔ!»
30 Képah náh, pè wɛ̃̌kìlɛ tɛ̃ntɔ̃̀ névye kɔ̃ pè sɔkɔ à kyɩ de
Antyɔsyɩ kwil. Pè kyɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɔ́wû tuke mɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pè kɔ̃.
31 Pǎh kè kar, ké sɔkɔ tyíyónɔ́ sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ, kè pɩ
nìvìnìnɛ pé tyí.
32 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩpi tɔ-á sɔ̃̀ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopulɛ sɛ̃́, pépi tyah nolɛ n vi n mɔ, mɛ tyi náhnáhlɛ n
yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ.
33 Pǎh sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́, képah náh, no pè fín mɔ, tɛ́
wɛkɩ pé tyí nɛ, pè de lènɔlɛ pé tɔ̃́pú tɩ̃̀nnɛ. [
34 Tɛ́ Silasɩ wɔ mɛ nɛ, péwɔ-á kɩ wũ nɛ́npɔ́.]
35 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ.
Pépi ànɛ̂ névye náhnáh yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ nolɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ Tɛ̃̌
ǹgbɛ̃ Nìvìnì tirlɛ n yo.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ gbɛ́kínɔ́lɛ

36 Sèpɩ̃̀n yísyɔ́-á sɔkɔ sɛ̃́, Pole yo Barnabasɩ tyí nɛ, páh Tɛ̃̌
ǹgbɛ̃ wɛy yo kɔ̃ kwlo nónó pól sɔkɔ, à yɛ pé pé syɩ kyɩ yah
pé yũ̃́npyé Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí kénɛ kwlo sɔkɔ, pé tyí-à kɩ mɛ
dùkù nɛ̂nɛ.
37 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markɩlɛ, Barnabasɩ sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tɔ tɛ̃ pé sɔkɔ.
38 Ǹtɛ Pole wɔ náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɔkɔ ǹnɛ; ǹmɔ nɛ̂-á
lésõ ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ Pãnfili gbɛ̃̌nyah dùkù sɔkɔ, tɛ́ à náh
tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n kyɩ n pɔ pélɛ pé tɔ̃̀ sɔkɔ.
39 Kǎh pɩ sɛ̃́, yékẫb ǹgbɛ̃ de Pole ànɛ̂ Barnabasɩ wrɔ́, pè
mɛ gbɛkɩ. Barnabasɩ mɛ Nsyɔ̃-Markɩ tɛ̃ tahlɩ ǹ gblǒ̃y tyí, pè
de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à sɔkɔ Syipri gbɛ̃̌nyah.
40 Ǹtɛ Pole wɔ mó Silasɩ yah wilki. Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú-á níri
pɩ pé tyí, à pè dahbɩ tɛ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè mɛ
sɔkɔ wɛ̃ tyí.
41 Pè Siri gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyah pól kɔ kɔ̃, à Liyel yɔ̃
sɛ̃́nɔ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ n yuku Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ sɔkɔ.

16

Timote tàhlìnɔ́lɛ Pole ànɛ̂ Silasɩ tyí pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, Polepi-á wil Siri ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, pè
yɔ̃ sɔkɔ Dɛrɩbɩ kwil. Pǎh wil nɛ́npɔ́, pè yuku Lisitir kwil. Pè

kyı Yesu tȍ sấh-ò yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Timotelɛ. Ǹ yṹnɛ, Nsyifu nɛy ye sȍ ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ Yesu wɛ̃̆kı̀lɛ n kɔ, tɛ́ ǹ sú mɛ Krɛkı nɛynɛ.
2 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á sȍ mɛ Lisitir sɔkɔ ànɛ̂ Yikonyumi kwil, pè sȍ mɛ Timote yı̃́ngbı́lɛ n yo.
3 Képah sɔkɔ, Pole sȍ mɛ ké tyı́ nɛ pé à tɛ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ nónó-á sȍ mɛ kénɛ kwlo sɔkɔ, pè sȍ pĩ nɛ, Krɛkı nɛy-á Timote súlɛ.* Pépi yĩnnɛ, Pole mɛ Timote kõ.
4 Képah sɔkɔ, Polepi-à fyɔ̀ n sɔkɔ kwlo nónó sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂ Yerusalɛmı kwil Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm-á tyi nónó yah tɔkɔ, pě sélɛ n yãh kénɛ kwlo Yesu yõ sɛ̃́pú tyı́ nɛ, pè nɛ n kɔ sé wȁl yõ.
5 Kăh pı sɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ sȍ mɛ n gbah n sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ wãn tɔ̃ mɛ n mɔ pé nɛ́dán tɔ yõ sõmɛsɔ̃́.

Pole wɛ̃́kı́nɔ́ yɔ́ wɛ Turası kwil

6 Képah náh, Polepi sȍ mɛ ké tyı́ nɛ pé kyı Liyel wɛy yo Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, ǹtɛ Liyel Mirki kè yahle pé tyı́. Kăh pı sɛ̃́, pè mɛ kah syɔ̃ Frisyi gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ Kalasi gbɛ̃̆nyahlɛ.
7 Păh kyı yĩni tɛ̃ n tɛ Misi gbɛ̃̆nyahlɛ, pè tɔ̃ kè yah tɔkɔ nɛ, páh kı yuku Bitini gbɛ̃̆nyah. Ǹtɛ Yesu Mirki† kè yahle pé tyı́.
8 Kăh pı sɛ̃́, pè Misi kɔ kah, à tiki yuku Turası kwil.
9 Tɛ́ lékȃ̂hnɛ, Pole wɛ̃́kı́nɔ́ yɔ́ wɛ. Wɛ̃́kı́nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, à Masedonı gbɛ̃̆nyah ɗı̃́ yɔ́ wɛ yı̃́nntɛ̃̆nɔ́lɛ, tɛ́ tɛ̃̀ mɛ ǹnɛ n ni nɛ ńkɛ̃́, à pɔ Masedonı sɔkɔ, à pɔ pépi yohnı n mɔ.
10 Pole-á fyɔ̀ wɛ̃́kı́nɔ́ mɛ̀ wɛ sɛ̃́, á mɛ kè pĩ yı̃́ı̃ nɛ, Liyel-á ye álɛ nɛ, á kyı pé Nı̀vı̀nı̀ tir yo Masedonı tãn tyı́. Kăh pı sɛ̃́, á núkú á vi nɛ áyáh kı sɔkɔ nɛ́npɔ́.

Lidi-á pı Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ dùkù nɛ̂nɛ Filipi kwil

11 Képah sɔkɔ, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Turası kwil, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ pnɛ yɔ nıyɔ̃́ pè n ye Samotrasılɛ, á náh kwɔ dah fı̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ ké ɗı̃ndallɛ, á yuku Neyapolisi kwil.
12 Áyáh yal nɛ́npɔ́, á yuku kwı́l-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Filipilɛ, Masedonı gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil yȍtɔ̃rı́ sȍ mɛ Wrome tãn gbȍ. Á mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sèpȉn yı́syɔ́ pı.

---

* **16:3** 16.3 - Krɛkı névye náh sȍ kȍkèlɛ n kõ. Képah ye, Timote sú kõ à náh sȍ à kõ. Ǹtɛ kȍkè kȍ-ǹkɛ̃ névye tyı́ náh sȍ nɔ Nsyifunɔ tyı́. † **16:7** 16.7 - Yesu Mirki nɛ̂ tyı́-á yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Mirki ye kélɛ, nɛ̂ tyı́-á yónɔ́lɛ 16.6.

13 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõ-á pɔ nɔ, á kè sõ nɛ, pé Liyel ní-
ńsah-á kɩ wɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, á wil kwil nɩyɔ̃́, à
nɛ́npɔ́ nyáh sõ. Á kyɩ syɔ́ yísyɔ́ wɛ tùkènmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́.
Á mɛ kõ tɛ̃ pé tnɔ̂, à yɑ̃́hkɩ̀ yɑ̃h pélɛ Liyel wɛy tyí yõ.
14 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ syɔ́ nɔ́pi sɔkɔ pè n ye Lidilɛ. Fwɔ̀sɑ̃hlɔ
dɛ́nkɔ́kɔ́nɩ̀ gbò yɩ̃́-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Á n wil Tyatiri kwil, tɛ́ à sɔ̃̀
mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ wɛkɩ pi mɛ̀
nɩ sɔkɔ à kõ à ǹ níkí kwɔ, à Pole wɛlɔ noh pallɛ.
15 Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kéte tɑ̃n pól mɛ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ
ni sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pi mɛ kè yah kõ ápi tyí nɛ, áyâh kɩ mɛ
sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, á pɔ n kyɩ n
twah pé tyí pé gbô. Tɛ́ á gbah tɛ̃ pópó, á pɔ sah ǹ tyí yõ.

Pole ànɛ̂ Silasɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Filipi kwil

16 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ á mɛ n yuku nírí pí-ńsah, tɛ́ tɔ̃̀npɩ
pípír yɔ́ pɔ á yohnɩ. Sétõ sɔ̃̀ mɛ kénɛ pípír gbil à kõ à tyísnɔ́lɛ
n wɛ n yo. Á sɔ̃̀ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n wɛ ǹ yɔ̃̀tɑ̃mnɛ n kõ kénɛ
tyísnɔ́ wɛ́nyonɔ sɔkɔ.
17 Kénɛ pípír mɛ yuku, à ápi ànɛ̂ Pole sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ́ mɛ yo tũ
léyy no tyí nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pilɛ, yɔ̃̀tah Liyel tɔ̃̀npɩbɩ-á pélɛ.
Pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ tyí-á pè pɔ n yo pé tyí.
18 Á sɔ̃̀ mɛ képah tɛ̃̀nɛ n pɩ sɛ̃́, sèpɩ̃̀n náhnáh sɔkɔ. Kǎh pɔ
Pole gblɔ́lɛ n vyɑ̃h, à ǹ yah vi yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃́, Yesu
Krista yĩn yõ, à pípír mɛ̀ fĩn mɔ. Wǎh yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ sétõ
núkú pípír fĩn mɔ.
19 Képah sɔkɔ, pípír yɔ̃̀tɑ̃m-á kè wɛ nɛ, pé sõnɔ-á sɔ̃̀ mɛ pɔ́
nɛ̂ wɛ́nɔ́ yõ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ kǎh kɩ yĩn mɔ, pè Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃,
tɛ́ yuku pélɛ yɔ̃̀tɑ̃m tyí, tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ.
20 Képah náh, pè mɛ kyɩ pélɛ Wrome tɑ̃n yísyɔ́ tyí nónó-á
pé yɔ̃̀tɑ̃mnɛ, tɛ́ kyɩ tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-á mɛ fɛ̃̀kɩ̀nɔ́lɛ
n pɩ pépi kwil. Nsyifunɔ-á pélɛ,
21 tɛ́ pǎh mɛ pɔ wɑ̃̀l yísyɔ́lɛ névyelɛ n kwɔ nónó-á sé wɑ̃̀l
náh mɛ pépi Wrome tɑ̃n ńtɛ̃ tyí kɩ sè fɛ̃ syi, képah náh pɩ,
kɩ sè pɩ n pi.
22 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû tɔ núkú yuku Polepi yõ. Yɔ̃̀tɑ̃m nɔ́pi
mɛ pè kõ pè Polepi flɔ dɛ, tɛ́ nɛ pè pè ko yèfõhlɛ.
23 Képah sɔkɔ, pǎh yèfõh yɩ̃́ náhnáhlɛ pè ko tɛ, pè pè dah
mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ yo ké syíkí-ò dɩ̃́ tyí nɛ, à pélɛ n kyɔmɩ
pallɛ.
24 Dɩ̃́-á fyɔ̀ képah noh sɛ̃́, à mó pè tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sésár kârn mɔ pé gbyɛ̂̃h tyí.

[25] Ǹtɛ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Silasɩ sɔ̏ mɛ níríl̀ɛ n
pɩ, tɛ́ mɛ yìlɛ n gbɩ à Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
névye tɛ́lɔ́ mó mɛ n nohnɩ pé tyí.
[26] Képah tɛ̃̀nɛ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ núkú pɩ nɛ́npɔ́ swɔ, à
wɔ̀kɔ̀npèkè sètyah yike. Ké vì yey pól núkú yɩkɩ mɔ, ké
sɔkɔ névye pól gbyȇ̂h sɔkɔ kârnnɔ́ pól kɔ̃lɩ kwɛ.
[27] Wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò ɗí̃-á pópó dɔ yuku, tɛ́ ké vì yey wɛ
yíkínmɔnɔlɛ sɛ̃́, à wɛ nɛ ké sɔkɔ névye-á to wil. Képah tɛ̃̀nɛ,
à núkú ǹ kèkírkì yɔrɩ dɛ nɛ, pé pé gblɔ̆y ko mɔ.
[28] Ǹtɛ Pole mɛ yo mɔ ǹ tyí yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, à káh dlo yɔ́
ńtɛ̃nɛ ǹ gblɔ̆y nɔ, pé pól-á mɛ ásɔ̂̃.
[29] Képah sɔkɔ, wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò ɗí̃ pè kɔ̃ pè pɔ fɔ̀tnɔ̀lɛ
à kɔ̃, à de yuku súú wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ ǹ
gbètukunɔ di Pole ànɛ̂ Silasɩ yah wílsyahrɩ sɔkɔ.
[30] Tɛ́ mɛ pè tɛ̃ wil kégbɔ́, tɛ́ pè piki yah nɛ, pé nɛ́nkyíbí,
sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé pɩ pé mó pwáhnmɔnɔ wɛ nɩ?
[31] Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃, á kɩ pwáhnmɔnɔ
wɛ, áwɔ ànɛ̂ á nolɛ.»
[32] Képah sɔkɔ, Polepi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy yo ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô
tãn pól tyí.
[33] Dí̃ mɛ Polepi tɛ̃ légbí̃ mɛ̀ ó sɔkɔ lékȃ̂hnɛ, à kyɩ pé níy
wu; tɛ́ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól mɛ wèlnwìlkìnɔ́
wɛ ni sɔkɔ.
[34] Képah náh, à Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃ yuku ǹ gbô sɔkɔ, à kyɩ
yɔ̃kelɛ pè kɔ̃ pè yɔ̃. Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ no pól nɩ sɔ̏ mɛ vɩ yĩ́ĩ́ pé
wɛ́nsɛ̃nɔ yĩnnɛ Liyel yɔ̃ sɔkɔ.

[35] Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal, yɔ̏tãm nɔ́pi tɛ̃ntɔ̏ névye tɛkɩ
mɔ nɛ, pè kyɩ yo wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò ɗí̃ tyí nɛ, à díbí nɔ́pi
fin mɔ.
[36] Dí̃ mɛ kyɩ kè yo Pole tyí nɛ ńkɛ̃́, yɔ̏tãm-á tɛ̃ntɔ̏ mɔ pé
tyí nɛ, pé pè fin mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú pǎh kɩ fɛ̃ wil kɩ
n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.
[37] Ǹtɛ Pole mɛ pè syah nɛ, pépi nónó-á gbɔ̏ mɔ yɔ̃ Wrome
tãn tyí, pépi kó pè tɛ̃ ko tɔ́wû yĩ́ yah pé tùkè-ǹkɛ̃̀nɛ; tɛ́ pé
dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɩ? Tɛ́ núkúnúkú, pè tɔ̃ mɛ n yah
n kɔ̃ pé wìlkìnfinnmɔ-ńsahlɛ sètȉn sɔ̏ sɔkɔ nɩ? Képah náh
fɛ̃ n pɩ n pi dɛ́! Ńkɛ̃́, fɔ́ɔ́ pé dáhnmɔpu-á kɩ pɔ pé fin mɔ pé
gblɔ̆y.
[38] Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ntɔ̏ névye nɔ́pi mɛ pé syɩ kyɩ wɛlɔ nɔ́pi yo
yɔ̏tãm nɔ́pi tyí. Pépi-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́ nɛ, Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ,
Wrome tãn gbɔ̏nmɔ̀nyɔ̃be-á pélɛ, tíkí pè tɛ̃.

39 Pè pɔ gblɔ̌y yɛ yah kɔ̃ Polepi tyí, tɛ́ pè fin mɔ, tɛ́ mɛ pè
ni nɛ pè wil kwil sɔkɔ.
40 Polepi-á wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè yuku Lidi tɩ̏nnɛ. Pǎh
kyɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú wɛ, pè sɔ̋ré mɔ pé sɔkɔ tɛ́ sɔkɔ.

17

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Tesaloniki kwil

1 Képah náh, Polepi syɔ̃ Anfipolisi kwil ànɛ̂ Apɔlɔnɩ kwil,
à kyɩ de Tesaloniki kwil sɔkɔ. Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́.
2 Képah sɔkɔ, Pole-á sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ kélɛ n pɩ sɔ̃́, à tɔ̃ kyɩ yɑ̃́hkɩ̀
yɑ̃h Nsyifunɔlɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi yɔ̃ pé Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Ȁ képah tɛ̃ pɩ syɩ sɛ̃́ wɛ̃ tyí kɛ tɔ̃́nɔ́, pé mɩ mɩ
yòh sɔ̃nɔ́lɛ.
3 Ȁ sɔ̏ mɛ ké yahlɛ n yo pé tyí, à pélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃́:
«Pwáhnmɔ-ò sɔ̏ yɩ̃nɛ à pɔ yèvyɑ̃hrɩ pɩ ku sɛ̃́, Liyel mó à
yilki mɔ. Yesu nɛ̂ tyí-á mé n yo yé tyí yɔ̀, ǹmɔ ye kénɛ
pwáhnmɔ-òlɛ.»
4 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ túkù sah ǹ tyí yɔ̃, ànɛ̂ Krɛkɩ névye
nɛ́kwɩ̋nkílɛ, nónó-á sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, à tahlɩ
syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ náhnáh tyí. Pé pól mɛ mɔ Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ.
5 Ǹtɛ Nsyifunɔ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ Polepi dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ sɔkɔ à
kyɩ nɛ́túkúnɩ̀ ǹkɔ̌nkɔ̌nɩ̀ yísyɔ́ tɛ̃ wɑ̏l yey sɔkɔ, à pɔ tɔ́wûlɛ n
kurki n mɔ, tɛ́ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ n pɩ kwil sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kyɩ
kwɔ de Nsyasɔ̃ gbô, à Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé pè
tɛ̃ pɔ tɔ́wû tyí.
6 Pǎh kyɩ pè yah kwlɔ sɛ̃́, pè Nsyasɔ̃ ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yísyɔ́
tɛ̃ à yuku pélɛ pé kwil yɔ̏tɑ̃m tyí. Tɛ́ kyɩ tyah n yo wòhòh
nɛ, nónó-á fɛ̃kɩ kèkɔ̃yɔ̋ póllɛ, pépi-á pɔ de ásɔ̂̃ tɔ sɔkɔ yɔ̀.
7 Tɛ́ Nsyasɔ̃ mɛ fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè twah ǹ tyí. Ǹtɛ Wrome
kwɩ́ltɑ̃m yɔ̏tɛ̃ Sesar-á nɛ tyi nónó káh nɛ n pɩ, sépi-á no nɔ́pi
pól mɛ n pɩ. Pǎh mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́-á tɔ̃ mɛ,
nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ.
8 Képah sɔkɔ, wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɔ́wû ànɛ̂ kwil yɔ̏tɑ̃m fɔkɔ
fil.
9 Kǎh pɩ sɛ̃́, kwil yɔ̏tɑ̃m mɛ Nsyasɔ̃pi kɔ̃ pè pɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɔ̃,
tɛ́ pyɛ̌ pè fin mɔ.

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Bere kwil

10 Képah sɔkɔ, lékɑ̂̃h-á fyɔ̀ mɔ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú mɛ Pole ànɛ̂
Silasɩ kɔ̃ pè sɔkɔ Bere kwil. Pǎh yɩ̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pè kyɩ
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.

11 Nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃̀ nɛ́gblɔ́lɛ kal Tesaloniki kwil tãnnɛ. Nìvìnì
tir nɛ̂-á sɔ̃̀ Pole n yo Yesu tyí sɔkɔ, pè mɛ kè fɛ̃ syi pallɛ dékè
sɔkɔ. Tɛ́ mɛ Liyel wɛynɛ n kar, à ké sɔkɔ tyilɛ n sohlı n yah
sõmɛsɔ̃́ nɛ, pé pĩ gblɔ-à kı nɛ̂ Polepi wɛlɔlɛ.
12 Kǎh pı sɛ̃́, Nsyifunɔ náhnáh, ànɛ̂ Krɛkı syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ
yísyɔ́, ànɛ̂ díbí nɛ́kwĩ́nkí pı Yesu yõ sɛ̃́púlɛ.
13 Ǹtɛ Tesaloniki kwil Nsyifunɔ-á fyɔ̀ noh nɛ, Pole-á mɛ
Liyel wɛynɛ n yo Bere kwil tɔ sɔkɔ, pè tɔ̃ pɔ nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ,
à pɔ tɔ́wû kurki mɔ, pè kɔ̃ pè fɛ̃̀kìnɔ́ pı.
14 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú núkú Pole tɛkı mɔ pnɛ yɔ
tĩ̀nnɛ. Tɛ́ Silası ànɛ̂ Timote wɔ mɛ wũ nɛ́npɔ́.
15 Nónó-á kyı tɛkı mɔ Polelɛ, pè kyı de ǹnɛ, fɔ́ɔ́ Atɛnı kwil.
Tɛ́ pǎh pé syı n pi, Pole mɛ pè tõ nɛ, pàh kı kyı, pè kyı yo
Silası ànɛ̂ Timote tyí, pè pɔ péwɔ tnɔ̂ súú.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Atɛnı kwil

16 Tɛ́ Pole-á sɔ̃̀ mɛ Silası ànɛ̂ Timote syíkíntɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́
Atɛnı kwil, à fal fal tɛ̃̀n kyɔmı wɛ dò kénɛ kwil sɔkɔ. Kǎh
pı sɛ̃́, ǹ yah kah kwɔ.
17 Képah sɔkɔ, à kyı yɑ̃́hkì yɑ̃h Nsyifunɔlɛ, pé Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à tahlı nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̀kìlɛ n
kɔ. Tɛ́ sõmɛsɔ̃́, wàh kyı tɔ́wû tùkè-ǹsah, tɛ́ névye nónó wɛ
nɛ́npɔ́, ǎ yɑ̃́hkì yɑ̃h pé tɔlɛ.
18 Tɛ́ lékɑ̃́m ǹgbnɔ névye yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ. Pè túkù sɔ̃̀
mɛ Yepikur wɛ̃̀kì kwɔ́púlɛ, tɛ́ túkù mó mɛ Setoyiki wɛ̃̀kì
kwɔ́púlɛ. Pépi mɛ yékɑ̃̂b mɔ Polelɛ. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ yo tũ
nɛ, wɛ̀nkwĩnki nɛy mè tɔ se nɛ sɔ̃́-á nı? Túkù mó nɛ, kǎh pı
tɛ̃ nɛ fal fal tɛ̃̀n káhkí yísyɔ́ tyí sɔ̃́ à n yo, nónó-á pépi náh
sélɛ n pnɛ. Tɛ́ Nìvìnì tir ye sɔ̃̀ Pole n yo pé tyí Yesu tyí yõ,
ànɛ̂ lékyı̂ yílkínmɔnɔ tyílɛ.
19 Képah tɛ̃̀nɛ, pè à tɛ̃ sɔkɔ pé kwil fĩ́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Arewopasılɛ.* Pǎh kyı de, pè mɛ à piki yah nɛ, wǎh pɔ
kwɔ́nɔ́ késɑ̃́n nɛ̂nɛ névyelɛ n kwɔ, à se kı fɛ̃ ké yah yo pé
syah nı?
20 Ǹkɛ̃́, gbɛ̃̀ndùǹ tyi ó-á à n yo pé n nohnı yɔ̀. Képah-á, à
sé yah yo n wah pé syah.
21 Ǹtɛ gbı yõ, Atɛnı kwil tãn pól ànɛ̂ nɛ́pân nónó-á sɔ̃̀ mɛ
twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ ké sɔkɔ, pé pól ńkɛ̃́nɛ pé wrɔ́ kan tɔkɔ n pı
tyísnɔ́ yɑ̃́hnɔ́lɛ, képah náh pı, sé nóhnɔ́lɛ.

* **17:19** 17.19 - Arewopasılɛ, kènpĩn yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂ yõ-á sɔ̃̀ nɛ́-ǹgbnɔ wɛ̃nɛ n wɛ n pɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah.

22 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
«Atɛnɩ tãn, mé pĩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel yáhnkɔ̃pu yèsyìkìnì-á yélɛ.
23 Máh yé kwil kɔ kɔ̃, mé kè kyɔmɩ wɛ, líyelnɔ́ náhnáh
mɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ mé tyah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, kè mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké
yɔ̃ nɛ: ‹Dùkù pĩ́-ńkɛ̃́ líyel tyí ye.› Tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á yé n gbilki ǹ
dùkù pĩ́-ńkɛ̃́nɛ, ǹmɔ tyí ye mé pɔ yónwàh-ǹsah yé tyí.
24 Ǹmɔ Liyel ye mɔ kèkɔ̃yɔ̃́lɛ, ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyǐn póllɛ.
Ǹmɔ ye tɔ̃ yĩ̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃́nɛ. Ȁ náh n tɛ̃ névi gbɔ̏
wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ.
25 Ǹmɔ ye mɔ minnɛ névi sɔkɔ, ànɛ̂ mìnìnɛ à kɔ̃ à n mɩ,
à tahlɩ yíyǐn pól tyí. Képah ye, à náh mɛ névi gbɛ̃̌npɩnɩ yɔ́
ńtɛ̃́nɛ n yah n kɔ̃, ǹ gblɔ̌y yohnɩ n mɔ yĩnnɛ.
26 Yah, nɛ́núkù ó sɔkɔ ye kèkɔ̃yɔ̃́ yìkìnì pól wil Liyel-á nónó
mɔ, tɛ́ pè kɔ̃ pè tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ. Tɛ́ ki ànɛ̂
kɔ̀kì gbĩ́nɛ pè kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ gbàhnì gboke pé tɛ̃-ǹtɑ̏n tyí.
27 Liyel sépi pól pɩ nɛ, nɛ́núkù núkú pól fɛ̃ pé yah n kɔ̃.
Gbɔ̀kénpɩ, pǎh kɩ wnɛ yah kɔ̃ pɔ pé wɛ. Ǹtɛ gbɩ yɔ̃, à náh
mó tɔ̃ mɛ fíí á sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃́nɛ.
28 Ǹmɔ gbɔ̏ yɔ̃ sɔkɔ ye ápilɛ min sɔkɔ, tɛ́ mɛ n werke.
Képah ye tɔ̃ yé yì gbípú yísyɔ́ yo nɛ ńkɛ̃́,
Liyel wɛ̃́npì-á ápilɛ.
29 Ǹtɛ Liyel wɛ̃́npì-á ápilɛ sɛ̃́, á se tɔ̃ yĩnɛ à nɛ n sɔ̃ nɛ,
Liyel-á mɛ á kɩ nɛ tɑ̏n nɔ́pi sɔ̃́; sépi nónó-á névye sè mɔ
sɑ̃́nnɛ, képah náh pɩ wárn vyɔrɩlɛ, képah náh pɩ dyêhlɛ, à
yĩnɛ pé yɛ̃ngbɛ̃́ lékɑ̃́mnɛ?
30 Tɛ́ yé yah, névye-á tyi nónó pɩ sɔkɔ ǹpì-ǹkɛ̃́ sɔkɔ ǹgbòlɛ,
Liyel náh tɔ̃ mɛ sépilɛ n mɔ n kɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ kélɛ
n yo no pól tyí tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ.
31 Wáh wɛ à képahlɛ n yo, à mɛ gbìyìkì yɔ́ yah wilki sah,
sɔ̃ nɛ̂-á tukey kɩ n tuke n pi kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól yɔ̃, à yĩnɛ gbɩ
wɛ̃̌kìlɛ. Ȁ mɛ ɗĩ́ yɔ́ yah wilki sah, nɛ̂-á kɩ pɔ tukey mè tuke
n pi, tɛ́ pǎh pɔ tɛ̃ ko mɔ, à ǹ lékó yilki mɔ, à kélɛ á wɛ̃kɩ nɛ,
wǎh kɩ fɛ̃ tɛ̃.»
32 Képah tɛ̃́nɛ, pǎh fyɔ̀ lékó yílkínmɔnɔ tyí noh, pé túkù
tyah kɔ̃́lɛ Polelɛ n ko. Túkù mó mɛ n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃
yɔ́lɛ, à tɔ̃ pɔ ǹ syɩ ǹ wɛy mè yɔ̃ pé tyí.
33 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ yal pé tnɔ̂.
34 Ǹtɛ ǹ wɛy nóhpú túkù kyɩ kwrɔ mɔ ǹnɛ, à pɩ Yesu yɔ̃
sɛ̃́púlɛ. Nɛ́-ǹgbnɔ nónó-á ńkɛ̃́nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ, ǹ tyi
yahlɛ n wah, pépi nɛy yɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ pè n ye Denisilɛ, ànɛ̂
sê yɔ́ tɔlɛ pè n ye Damarisilɛ, à tahlɩ nósyɔ́ tyí.

18

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Korɛ̃nti kwil

1 Képah náh, Pole yal Atɛnɩ kwil, à yuku Korɛ̃nti kwil.
2 Légbɩ̃́ pɔ yĩnɛ Wrome kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Klode mɛ Nsyifunɔ
pól yal Wrome kwil. Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyifu dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́
pè n ye Akilasɩlɛ. À dubi Põte kwil. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Prisili mɛ
yal Wrome kwil, Yitalɩ sétáh yõ, à sɔkɔ Korɛ̃nti kwil. Pole
mɛ kyɩ yĩnɛ pé pɔ́ntwahnɔ késɛ̃́nnɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ kwrɔ mɔ pé
sɔkɔ.
3 Tɛ́ pé pól sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ, nɛ̂-á pɩ yèpye flɔ kóhnɔ́lɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ tɛ̃ pé tyɩ́ pè tɔ̃̀lɛ n pɩ wɛ̃ tyɩ́.
4 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ, Pole sɔ̃̀ mɛ yɛ̃́hkɩ̀lɛ n yãh n pɔ
Nsyifunɔlɛ pé Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé
pépi ànɛ̂ Krɛkɩ névye sõnɔ vi mɔ.
5 Képah sɔkɔ, Silasɩ ànɛ̂ Timote wil Masedonɩ gbɛ̃̆nyah à
pɔ. Pǎh fyɔ̀ pɔ de, Pole náh tɔ̃ mɛ tɔ̃̀ yɔ́ ńtɛ̃́nɛ n pɩ nɛ́ Liyel
wɛy yónkɔ̃nɔ ó náh. À sɔ̃̀ mɛ ké yahlɛ n yo Nsyifunɔ tyɩ́ nɛ,
Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ.
6 Ǹtɛ Nsyifunɔ mɛ kè yahle ǹ tyɩ́, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, à ǹ wil flɔ kwer, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ, pé mɔ́npunɔ kémû-á
kɩ pɩ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyɩ́lɛ, péwɔ vyãh náh mɛ ké sɔkɔ. À tɔkɔ
núkúnúkú tyɩ́, páh kɩ pé yah mɔ névye tɩ̃̀nnɛ, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ.
7 Képah sɔkɔ, tɛ́ yal nɛ́npɔ́ à sɔkɔ dɩ̃́ yɔ́ tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè n
ye Tityusi-Nsyusitusilɛ. Nsyifunɔ Liyel yõ sɛ̃́-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹ
gbô sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
8 Ǹtɛ Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Krisipusi ànɛ̂ ǹ no pól
sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ. Korɛ̃nti kwil tãn nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Pole
wɛynɛ n nohnɩ, pé náhnáh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, tɛ́ wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́
wɛ ni sɔkɔ.
9-10 Képah tɛ̃̆nɛ, sõ yɔ́ lékɛ̃̂hnɛ, Pole wɛ̃́kɩ́nɔ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂ sɔkɔ-
á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Névye náhnáh kɩ n pɩ n pi ńmɔ tyɩ́lɛ
kwil mɛ̀ sɔkɔ. Képah ye, káh á vyãh vike n sah, yɔ̃ n sɔkɔ
nɛ n wɛkɩ, káh tɩ́kɩ́ pɩ. Ńmɔ mɛ álɛ, nɛy náh fɛ̃ ǹ tɛ̃ n tir n
pi póllɛ.»
11 Képah tɛ̃̆nɛ, Pole tɛ̃, à yi núkú ànɛ̂ ńwɔ̃́ló kénúkò pɩ
Korɛ̃nti kwil, à nolɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ.
12 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ pɔ yuku wɛ̃ tyɩ́ mɔ, à tyah Polelɛ
n fwo. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Kalyõ ye lésõ Akayi gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-òlɛ.
Pè mɛ Pole tɛ̃ kyɩ ǹ tyɩ́ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ,

13 tɛ́ nɛ dɩ́ mɛ̀-á mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ, à pélɛ n mɔ
Liyel nínó gbɛ̃̀ntɛ̃̀náh yó sɔkɔ, nɛ̂ náh mɛ núkúlɛ pépi tyi
kɔ̃̀nsàhnólɛ.
14 Képah sɔkɔ, Pole-á mɛ nɛ pé wɛy tɔkɔ, Kalyõ mɛ yo
Nsyifunɔ tyí nɛ, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ tyíkɛ̃̀kì, képah náh pɩ, tyípékè
ǹgbɛ̃ yólɛ dɩ́ mɛ̀ pɩ, páh náhkɩ tɛ̃ noh pé tyí pallɛ.
15 Ǹtɛ pǎh se mɛ yékɑ̂̃blɛ n pɩ wɛlɔ, ànɛ̂ yni, ànɛ̂ pé yɛ̃́ngbɛ̃́
tyi kɔ̃̀nsàhnó yõ tɛ́; képah-á mɛ pépilɛ n yah kɛ̀. Péwɔ náh
fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ tukey tuke n pi ló!
16 Tɛ́ mɛ pè yal tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, Sositɛnɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yah yètɛ̃̀nɛ, pé pól tuke ǹmɔ yõ, à ǹnɛ n ko tukey
tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ǹtɛ Kalyõ náh dahbɩ wilki pé tyí ké sɔkɔ.

Pole syínyukunɔlɛ Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃̀nyah sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ wũ à sèpɩ̃̀n náhnáh pɩ Korɛ̃nti kwil.
Képah náh, à wɛ̃̀kì ni Yesu yõ sɛ̃pú tyí nɛ́npó nɛ, páh kɩ pé
syɩ yuku Siri gbɛ̃̀nyah sɔkɔ ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩlɛ. Tɛ́ à
lésõ mɛ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, wǎh pópó n sɔkɔ,
à kyɩ Sãnkrɩ kwil, à kyɩ ǹ yõ kye vyãh tókónó mɛ̀ yĩnnɛ.*
19 Képah náh, ǹmɔ, ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩ kyɩ de krótókè
ǹgbɛ̃ yó sɔkɔ, à yal nɛ́npó à kyɩ de Yefɛsɩ kwil. Pole mɛ ǹ
kómû sah nɛ́npó, tɛ́ mɛ sɔkɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, à kyɩ yɑ̃́hkì yãh pélɛ.
20 Képah sɔkɔ, pè kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à tɔ̃ sèpɩ̃̀n yísyó
pɩ pépilɛ nɛ́npó. Ǹtɛ Pole náh fɛ̃ syi.
21 Tɛ́ mɛ wɛ̃̀kì ni pé tyí, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, sõ yólɛ,
páh kɩ tɔ̃ pé syɩ pɔ yah pé tyí. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ
Yefɛsɩ kwil, à sɔkɔ.
22 Wǎh kyɩ tiki Sesarɩ kwil, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil,
à kyɩ wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì tyí. Wǎh wil nɛ́npó, à ǹ syɩ
tiki yuku Antyɔsyɩ kwil,
23 à kyɩ tɛ̃ yah nɛ́npó. Képah náh, à tɔ̃ yal à kyɩ Kalasi
gbɛ̃̀nyah kwlo kɔ kɔ̃ ànɛ̂ Frisyi gbɛ̃̀nyah kwlolɛ, à nìsãh mɔ
kɔ̃ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ.

Apɔlɔsɩlɛ Yefɛsɩ ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil

24 Légbɩ̃́nɛ, Nsyifu dɩ́ yó pɔ Yefɛsɩ kwil. Ǹ yĩn ye sɔ̃̀
Apɔlɔsɩlɛ, à dubi Alɛkisãdri kwil. À sɔ̃̀ wɛy tyí yah wɛ yɩ̃́í,
tɛ́ à mó tɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynó tyi pĩ yɩ̃́í.

---

* **18:18** 18.18 - Nsyifu nɛy-à sɔ̃̀ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí, à náh tɔ̃ ǹ yõlɛ n kye, fóó n pɔ nɔ ké tyɛ́nó tyí. Yah n tɛ Yɑ̃́hnó 6.1-21.

25 À lésõ kwɔ́nɔ́ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì tyí yõ, tɛ́ mɛ Yesu tyílɛ n yo, à kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ ké wɛ̃kì yõ, dékè sɔkɔ ǹ nɩ póllɛ. Ǹtɛ Nsyɔ̃ ni sɔkɔ wèlnwìlkìnɔ́ ó ye sɔ̃̀ à n pnɛ.
26 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, wǎh tyah n wɛkɩ nìsãhlɛ Nsyifunɔ Liyel níńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ sɛ̃́, Prisili ànɛ̂ Akilasɩ mɛ ǹ wɛy noh pɔ tyɛ. Képah tɛ̃́nɛ, tɛ́ à ye yah kyɩ Yesu wɛ̃kì tyi yo wah yɩ̃́ɩ̃́ à syah, wǎh sɔ̃̀ mɛ nónó yɩ̃́tũri sɔkɔ.
27 Képah náh, Akayi gbɛ̃̌nyah sɔ́kɔ́nɔ́ sõnɔ de Apɔlɔsɩ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pépi mɛ ké sɔ̃́ré gbah mɔ ǹ sɔkɔ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí Akayi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ nɛ, Apɔlɔsɩ-à kɩ yĩni tɛ̃ pé tyí, pè à tɛ̃ plɛ. Wǎh kyɩ yĩni tɛ̃, Liyel gbɔ̃̀ yõ, ǹ kyínɔ́ sɔ̃̀ pɩ yɩ̃́ɩ̃́ yõre ǹgbɛ̃̌nɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí Akayi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
28 À sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛynɛ n kar, à kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. Tɔ́wû pól yɩ̃́ yah, ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ kal Nsyifunɔ tyílɛ.

19

Pole yɩ̃́nîntɛ̃nɔlɛ Yefɛsɩ kwil

1 Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Apɔlɔsɩ mɛ Korɛ̃nti kwil, Pole sɔ̃̀ mɛ Asi gbɛ̃̌nyah tlɛy tɑ̃̀ntɑ̃̀n kɔ kah, à kyɩ de Yefɛsɩ kwil sɔkɔ. À kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ wɛ nɛ́npɔ́,
2 tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃́, pǎh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè se Liyel Mirki wɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé náh Liyel Mirki yɔ́ ńtɛ̃ tyí yónɔ́ noh yah póllɛ.
3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ ni sɔkɔ wèlnwìlkìnɔ́ dùkù nɛ̂ se pè wɛ nɩ? Pè mɛ à syah nɛ, Nsyɔ̃ tyí-á.
4 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á fɛ̃ syi pé nnɔ vi mɔ, pépi-á sɔ̃̀ Nsyɔ̃ n wel n wilki ni sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh sɔ̃̀ mɛ n yo névye tyí nɛ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, pè sɛ̃ ǹmɔ yõ; ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ.
5 No-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pè mɛ wèlnwìlkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ.
6 Pole mɛ ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ tɛ́ níríɩ́ pɩ pé tyí, Liyel Mirki mɛ tiki pé yõ. Képah tɛ̃́nɛ, pè tyah wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh,* tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntõnènɛ n wɛ n syi n yo névye tyí.
7 Pé pól sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí kénkɔ̃lɛ.

* **19:6** 19.6 - Yah n tɛ 2.4.

[8] Képah sɔkɔ, Pole sȍ mɛ n de n pɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À sȍ mɛ n yãh n pɔ névyelɛ nìsãh sɔkɔ Liyel tɔ̃́rí tyí yõ, pópó ńwɔ̃́ló tɔ̃́nó. À sȍ mɛ ǹ tah sah nɛ, pé pé wɛy nóhpú sõnɔ vi mɔ.

[9] Ǹtɛ túkù sȍ mɛ pɔ nikisekɔ́kɔ́lɛ n pɩ, à yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ké yõ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyílɛ n yo n ko tɔ́wû yĩ́ yah. Kǎh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ pè sah, tɛ́ Yesu tȍ sɑ̃́hpú tɛ̃ sɔkɔ pé yahlɛ, à kyɩ yɑ̃́hkìlɛ n yãh pélɛ sõmɛsȍ́ kǎrn pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á Tiranusi tyílɛ.

[10] À képah tɛ̃ pɩ sɛ̃́ ye nínɔ́, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ mɛ Asi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, pé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy wɛ noh.

Seva ɗɪ̃́npɪ̀ tyîpínìnɛ

[11] Liyel sȍ mɛ Pole tɔkɔ à gbɪ̌l tyísnɔ́lɛ n pɩ,

[12] fɔ́ɔ́ névye pɔ tyah Pole flɔ ànɛ̂ ǹ myèhtùkènènɛ n tɔkɔ n tũ n pɔ pé yámpú tyí, pè kõ pè n dɛ; ànɛ̂ sétȁn-à mɛ nónó sɔkɔ, sè n wil pé sɔkɔ.

[13] Tɛ́ Nsyifunɔ yísyɔ́ sȍ mɛ nónó tȍ-á sȍ sétȁn yĩ́nínwɪ̀lkɪ̀nkɔ̃nɔlɛ névye sɔkɔ. Pépi tɔ mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn tɔkɔ kélɛ n pɩ. Pè sȍ mɛ n yo sétȁn tyí nɛ, Yesu nɛ̂ tyí-á Pole n nɛ n yo, ǹmɔ yĩn yõ, ńkɛ̃́ sè wil.

[14] Nsyifunɔ sɔkɔ, sárká syínwɪ̀lkɪ̀pu yȍtɛ̃ nɛ̂-á pè n ye Sevalɛ, ǹmɔ ɗɪ̃́npɪ̀ nɛ́pɪ̂ kwǎrnimi ye sȍ n pɩ képahlɛ.

[15] Ǹtɛ pǎh képah yo sɛ̃́, sétõ pè syah nɛ, páh Yesulɛ n pnɛ, tɛ́ tõ pĩ névi dùkù nɛ̂-á Polelɛ. Ǹtɛ pépi-á dò, nónó se pépilɛ nɩ?

[16] Képah tɛ̃̌nɛ, sétõ-á sȍ ɗɪ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, à yuku mɩ pé sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ pé tyí képékèyɔ̂. À pè pɩ yɔ, fɔ́ɔ́ pè to wil wɔ̀kɔ̀ mè sɔkɔ à sɔkɔ wil tɪ̀tílɛ.

[17] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó pól-á sȍ mɛ Yefɛsɩ kwil, à tahlɩ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh yĩ mè noh, kè pɩ tíkílɛ pé pól tyí. Pè mɛ tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ n gbilki.

[18] Tɛ́ nónó-á sȍ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pé náhnáh pé tyítúkúnɪ̀ pínɔ́lɛ n yo n dal n mɔ n pɔ tɔ́wû yĩ́ yah.

[19] Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ mɛ snɛ̀ynɛ n pɩ, pé náhnáh mɛ pé snɛ̀y pɩ pɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔkɔ pɔ tuke mɔ, à sukɛ no pól yĩ́ yah. Pǎh sɛ́bɛ́y nɔ́pi drɔ kõ yah, sè pɩ pɔ́ pló kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́lɛ.†

† **19:19** 19.19 - Légbɪ̃́nɛ, pɔ́ pló kèyõ túkúrí pɔ́ kwló (50 000) kɩ sȍ fɛ̃ nɛ́pɪ̂ gbɔ̃nkenúkò kénkõ tȍ pínɔ́ pɔ́ dyah ye gbãm sɔkɔ.

20 Sɛ̃́ ye sɔ̃̀ Liyel wɛy mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, à n tɔ̃ n mɔ n yuku
yahlɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ.

Fɛ̃̌kìnɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á pɩ Yefɛsɩ kwil

21 Tyi nɔ́pi pɩ́nsɔkɔntɛnɔ náh, Pole kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ
kyɩ Masedonɩ gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Akayi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, tɛ́ kɩ pyě
yuku Yerusalɛmɩ kwil. À sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃́, páh
kɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, páh yĩnɛ pé kyɩ Wrome kwil tɔ sɔkɔ.
22 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ Timote ànɛ̂ Yerasɩtɩ tɛkɩ mɔ Masedonɩ
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, pépi nónó-á sɔ̃̀ ǹ yòhnìnmɔpulɛ. Tɛ́ ǹmɔ wɔ
wũ à sèpĩ̀n yɩ́syɔ́ pɩ Asi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
23 Légbĩ́nɛ, fɛ̃̌kìnɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ pɩ Yefɛsɩ kwil, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kì tyí
sɔkɔ.
24 Sã́n ywɔ́-ò kètɔ̃ndĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Demetriyusilɛ.
Kénɛ dĩ́ ńkɛ̃́nɛ tã̀n vì yã́ryã́r yɩ́syɔ́lɛ nɛ n ywɔ wárn vyɔrɩ
pérpérlɛ. Yefɛsɩ tãn tɔ̃̀ yũ̌kì nɛ̂-á pè n ye Artemisilɛ, képah
wɔ̀kɔ̀ kètɔ̀nɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ à n nɛ n ywɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ sɔ̃̀ mɛ
pɔ́lɛ n wɛ yĩ́ĩ́ ǹ tyí, tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ́nɔ́ sɔkɔ.
25 Sõ yɔ́lɛ, à ǹ tɔ̃̀npɩbɩ pól ye tuke, à tahlɩ ǹ tɔ̃̀ dùkù pɩ́pú
pól tyí. Képah tɛ̃̌nɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pé kɔ́díbí, pé pól-á
kè pĩ̀ yĩ́ĩ́ nɛ páh mɛ yõrelɛ n wɛ n yĩ́ĩ́ pé tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ́nɔ́ sɔkɔ.
26 Ǹtɛ dĩ́ nɛ̂-á pè n ye Polelɛ, wǎh mɛ pɔ tir nɛ̂nɛ n pɩ,
pǎh se mɛ kélɛ n nohnɩ, tɛ́ mɛ kélɛ n yah tɛ́. Kénɛ Pole-á
mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́, fal fal tã̀nnɛ, névye gbɛ̃̌npɩnɔ yĩ̂-á
sélɛ, yõ náh mɛ sé tyí. Kénɛ wɛy mɛ̀ ńtɛ̃-á mɛ névye náhnáh
yõ yɩkɩ Yefɛsɩ kwil. Tɛ́ kè náh se tɔ̃ mɛ yĩn képah ó tyí, ńkɛ̃́
kǎh mɛ Asi gbɛ̃̌nyah kwlo kan pól névye yõlɛ n yɩkɩ.
27 Kàh yɔ̃ sɔkɔ sɛ̃́, yĩ mɛ̀-á kɩ n syah pépi pɩ pɩ tɔ̃̀lɛ n yɩkɩ
dɛ́! Kè náh se tɔ̃ n yĩn n pi képah ó tyí, pé fal fal tɔ̃̀ yũ̌kì
Artemisi wɔ̀kɔ̀ náh tɔ̃ n mɔ n kõ n pi póllɛ. Gbílkɩ́nɔ́ nɛ̂-á
sɔ̃̀ mɛ n sah tɔ̃̀ mɛ̀ yõ, kǎh kɩ yĩn mɔ. Tɛ́ képah-á mɔ́ tɔ̃ Asi
gbɛ̃̌nyah névye pól ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ névye pól mɛ n gbilki.
28 Demetriyusi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo névye noh sɛ̃́, pé fɔkɔ
kah vyãh. Pè mɛ tyah yo tũ wòhòh nɛ ńkɛ̃́, pépi Yefɛsɩ tãn
Artemisi tɛ̃̀ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ.
29 Pɩ́ntũnɔ mɛ̀ yĩ́npɔ̃̀ kwil pól tɔ̃. Tɛ́ Masedonɩ gbɛ̃̌nyah tãn
nɛ́pĩ̂ nímí yɩ́syɔ́ tɔ sɔ̃̀ yuku Polelɛ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ Yefɛsɩ kwil. Pé
sɔkɔ núkú yĩn ye Kayusilɛ, ní-ò yĩn mɛ Arisitarkɩlɛ. Képah
tɛ̃̌nɛ, no núkú wɛ̃ tyí mɔ, à to tuke nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi yõ, à pè
tɛ̃ yɔrɩ sɔkɔ pé tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ.

30 Képah sɔkɔ, Pole sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé kyı pé yõ wilki mɔ
tɔ́wû tyí. Ǹtɛ Yesu tȍ sấhpú mɛ kè yahle ǹ tyí.

31 Asi gbɛ̃̌nyah nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ tɔ sȍ mɛ, nónó-á sȍ Pole
kódíbílɛ. Pépi tɔ mɛ tɛ̃ntȍ mɔ ǹ tyí, à à vi mɔ nɛ, à káh n
kyı tɔ́wû tùkè-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.

32 Tɛ́ légbȋ́nɛ, tɔ́wû mɛ̀ névye pól sȍ mɛ wɛkı fɛ̃kı tũ
wòhòh, tɛ́ pé pól tyíyónɔ́nɔ mó tɔ̃ mɛ sé tyí tyílɛ. Kǎh pı
sɛ̃́, kè pı fɛ̃kìnɔ́lɛ. Névye kan ńtɛ̃ náh sȍ mɛ pé pɔ́nɔ́ yõ pĩ.

33 Nsyifu ɗɩ̃́ yɔ́ tɔ sȍ mɛ pè n ye Alɛkisãdrelɛ. Pé no
Nsyifunɔ mɛ ǹmɔ kurki mɔ kyı sah tɔ́wû yah tȉnnɛ nɛ, à
yo ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Alɛkisãdre mɛ ǹ gbȍ pı mɔ tɔ́wû
tyí. À sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé pé no Nsyifunɔ vyãh syi.

34 Ǹtɛ tɔ́wû-á fyɔ̀ pɔ n pĩ ké sɔkɔ nɛ Nsyifu nɛy-á ǹnɛ, pé
pól núkú tɔ̃ tyah yo mɔ tũ wɛ̃ yõ wòhòh nɛ ńkɛ̃́, pépi Yefɛsı
tãn Artemisi tɛ̃̀ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ! Pè képah tɛ̃̀ yo tũ sɛ̃́, pópó
kè syi pɔ n nɔ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kénkɔ̃ tyí.

35 Ǹtɛ ké tyɛ́-ńsah, kwil sɛ́bɛ́y wấrkí-ò ɗɩ̃́‡ pɔ tɛ̃̀ wɛ pè yĩn
mɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ mɛ nɛ ńkɛ̃́, Yefɛsı tãn, névye pól-á pĩ nɛ,
Yefɛsı kwil-á n syıkı pépi fal fal tȍ ǹgbɛ̃ Artemisi wɔ̀kɔ̀lɛ,
ànɛ̂ ké tàhsè nɛ̂-á wil yȋnyõ à pɔ syıkı.

36 Ké kɔ̃̀lì-ò náh mɛ póllɛ. Képah-á, pè pé nnɔ vı. Pè káh
tir yɔ́ ńtɛ̃ pı sȍnyah-ńkɛ̃̄nɛ.

37 Díbí nónó-á pè tɛ̃ pɔ ásȏ, pè náh tir yɔ́ pı de pépi tȍ
wɔ̀kɔ̀ tyí, pè náh se mó tɔ̃ yo de pé fal fal tȍ yũ̏kì mɛ̀ tyí.

38 Ǹtɛ kàh kı mɛ pı ǹnî mɛ pı de Demetriyusi ànɛ̂ ǹ tȍ
pímû tyí, tukey tùkènɔ́ yòhnì-á mɛ, tukey tùkèpu mó tɔ̃ mɛ.
Pè kyı n tɔkɔ tɛ̃̀ kɔ̃ pépi tyí kɛ̀.

39 Tɛ́ tyi yísyɔ́ tɔ-à kı se tɔ̃ mɛ pé tyí wah wah tɛ̃̀nɛ, pǎh
kı fɛ̃ pɔ sé yah yo kwil névye tuke mɔ sõlɛ.

40 Páh yékȃb nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tir yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ pé tyí,
pé kı fɛ̃ wɛ yo yékȃb mɛ̀ yõlɛ nı? Képah-á, páh kı n to n kɔ̃
yɔ̀, pǎh kı pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ dɛ́!§

41 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, à névye kɔ̃ pè karkı.

20

Pole yúkúnɔ́lɛ Masedonı ànɛ̂ Krɛsı gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

‡ **19:35** 19.35 - Kwil sɛ́bɛ́y wấrkí-ò ɗɩ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, nɛ́-ǹgbɛ̃ ye sȍ ǹnɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ. § **19:40** 19.40 - Yȍtãm nónó-á Wrome tãnnɛ, pépi tyí ye pè n yo ásȏ sɔkɔ nɛ, páh kı n to n kɔ̃, pǎh kı pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃.

1 Tɛ́ fɛ̃kìnɔ́ mɛ̀-á pɔ yĩn mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Pole mɛ Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́hpú ye tuke, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ wɛ̃kì ni pé tyí, à sɔkɔ
Masedonι gbɛ̃nyah sɔkɔ.
2 À kénɛ gbɛ̃nyah pól kɔ kɔ̃, à sɔ̃́ré yah mɔ kɔ̃ náhnáh Yesu
yɔ̃ sɛ̃pú sɔkɔ. Wǎh yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ Krɛsι gbɛ̃nyah,*
3 à kyι ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ pι nɛ́npɔ́. Képah náh, wǎh pɔ ǹ vi nɛ,
pé de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pé yal n yuku Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ,
à kè wɛ noh nɛ, Nsyifunɔ-á mɛ ǹnɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Kǎh pι
sɛ̃́, à kè yah tɔkɔ nɛ páh kι pé syι syɔ̃ Masedonι gbɛ̃nyahlɛ.
4 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ Pole wɛ̃kì kɔ́mûnɛ, pépi wɛ yɔ̀: Sopatɛrι nɛ̂-
á n wil Bere kwil, tɛ́ ǹ sú yĩn mɛ Pirusilɛ, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ, à tahlι
Arisitarkι, ànɛ̂ Sekũdusi tyí, pépi nónó-á n wil Tesaloniki
kwil, ànɛ̂ Kayusilɛ, nɛ̂-á n wil Dɛrιbι kwil, ànɛ̂ Tisyikilɛ,
ànɛ̂ Torofiminɛ, pépi nónó-á n wil Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, à tahlι
Timote tyí.
5 Pépi mɛ sɔkɔ ápi yahlɛ, à kyι álɛ n syιkι Turasι kwil.
6 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃́ syáh syáhnsɔkɔntɛnɔ náh, ápi wɔ mó kyι de
krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Filipi kwil, à pé nyáh sõ. Á sèpĩ̀n kwâl
pι tɛ́ pyě de á no tnɔ̂ Turasι kwil. Képah tɛ̃nɛ, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à
sèpĩ̀n kwǎrninɔ pι.

Pole-á Yetiki lékó yilki mɔ sɔ̃ Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃, Turasι kwil

7 Yòh wrɔ́ gbĩ̀yĩ̀kì gben sõlɛ,† á lésõ mɛ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yɔ̃ke yɔ̃ yĩnnɛ, tɛ́ Pole mɛ yɑ̃́hkìlɛ n yɑ̃h tɔ́wûlɛ. À kι sɔ̃̀ n
yal n pi dĩndallɛ Turasι kwil. Kǎh pι sɛ̃́, à Liyel wɛy yo mo
pé tyí, pópó à pɔ nɔ tyah tɔ́nɔ́ tyí.
8 Tɛ́ á pól sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃́ntĩ̂n yɔ̃ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃́-ò sɔkɔ,
tɛ́ fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mɛ tũ̀nsàhnɔ́lɛ pĩ́pĩ́ ké sɔkɔ.
9 Kètɛ̃npĩ̀kì yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ álɛ pè n ye Yetikilɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ
kɔ̃ tɛ̃ fnètĩ́r vyɑ̃h yɔ̃. Dǒ, dɔy pɔ mι ǹ sɔkɔ. Ǹtɛ Pole Liyel
wɛy yɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ ko sɛ̃́, à pɔ dɔ, tɛ́ tɛ̃ syi yĩ̂nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃́-ò sɔkɔ,
fɔ́ɔ́ à pɔ syιkι sétáh. Pǎh pópó pɔ nɛ pé à yilki sah, pè à wɛ
kúnɔ́lɛ.
10 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɔ tiki pɔ, tɛ́ kɔ à yɔ̃ ǹ gbɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ yo
pé tyí nɛ: «Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ; à mɛ min sɔkɔ.»
11 Képah náh, à ǹ syι dɔkɔ yuku ńtɔ̃, pè kyι Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke
yɔ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ Liyel wɛy yónɔ́lɛ, pópó à pɔ nɔ tyah
dal gbĩ́ tyí, tɛ́ à pyě sɔkɔ.

* **20:2** 20.2 - Krɛsι nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, ké yĩn ye tɔ̃ Akayilɛ. Yah n tɛ 19.21. † **20:7** 20.7 - Yòh wrɔ́ gbĩ̀yĩ̀kì gben nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, túkù mɛ n sõ nɛ samidi-á, túkù mó mɛ n sõ nɛ dimansyi-á.

12 Képah sɔkɔ, no mɛ Yetiki tɛ̃ sɔkɔ ǹ vilɛ krémkrém ǹ
gbô. Yĩ mɛ̀ pɩ yɩ̃́ɩ̃́ nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ no pól tyí.

Pole wɩ̀ilnɔ́lɛ Turasɩ kwil, à yuku Milɛti kwil sɔkɔ

13 Pole sɔ̃̀ kè yah tɔkɔ, à sɔkɔ Asɔsɩ kwil sɔkɔ, gbáhkì yõ.
À sɔ̃̀ nɛ ápi pé yah yohnɩ nɛ́npɔ́, á pé twah. Kǎh pɩ sɛ̃́, ápi
mɛ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à mɔ ǹ yahlɛ à kyɩ ǹnɛ n syɩkɩ
nɛ́npɔ́, ǹ twah yĩnnɛ.
14 Wǎh pɔ de, á pól de krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ à kyɩ yĩn
Mitilɛnɩ kwil.
15 Képah náh, á tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ. Ké sèpɩ̃̀n ní-ò sõlɛ, á kyɩ yĩni tɛ̃
gbɛ̃̆nyah yɔ́ yèsreynɛ pè n ye Kyolɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Ké sèpɩ̃̀n
tɔ̃́-ò sõlɛ, á kyɩ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Samoselɛ,
pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Ké sèpɩ̃̀n ńyɑ̃́h-ò sõlɛ, á pyě yĩni tɛ̃ Milɛti kwil.
16 Tɛ́ Pole sɔ̃̀ mɛ sàlnɔ́ sɔkɔ nɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, pé nɛ
mɛ Yerusalɛmɩ kwil Pɑ̃ntekɔtɩ syáh syah sõlɛ. Képah ye à
kɔ̃ à yɔ̃ sɔkɔ, à náh syɔ̃ Yefɛsɩ kwillɛ. À sɔ̃̀ pĩ nɛ páh kɩ de
nɛ́npɔ́, pé náh wɛ n wil n pi súú Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.

Pole-á vɩ̀inmɔnɔ nênɛ Yesu yõ sɛ̃́pú yah tɑ̃m kɔ̃ Yefɛsɩ kwil

17 Képah sɔkɔ, Pole tɛ̃ Milɛti kwil, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ Yefɛsɩ kwil
Yesu yõ sɛ̃́pú yah tɑ̃m tyí nɛ pè pɔ.
18 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ ǹ tnɔ̂, à yo pé tyí nɛ: «À tɔkɔ ńmɔ pɔ sõ
tyí Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, máh mɛ n pɩ sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yé wrɔ́, yé
se kélɛ n pnɛ tɛ́.
19 Mé tɔ̃̀ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí gblɔ̌y tíkínmɔnɔ kègbɩ sɔkɔ, à yétĩ
kwɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ tɔ mɛ vi ń náh gbáhyɩ̃́ náhnáh sɔkɔ, à
yèvyɑ̃hrɩ náhnáhlɛ ń yĩni tɛ̃.
20 Ǹtɛ yé se pĩ nɛ, mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɔ̃bɩ yélɛ nɛ̂-á kɩ fɛ̃
yé tyí pɛkɩ n pi tɛ́. Mé sɔ̃̀ mɛ sé póllɛ n yo yé tyí, tɛ́ mɛ yélɛ
n kwɔ tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ ànɛ̂ yé gbên tɔ sɔkɔ.
21 Mé kè yo kɔ̃ Nsyifunɔ ànɛ̂ Krɛkɩ névye tɔ tyí nɛ, pè pé
nnɔ vi mɔ, pè mó sɛ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.
22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel Mirki wɛ ń kyĩ mɔ mé n sɔkɔ
Yerusalɛmɩ kwil yɔ̀. Mé náh pĩ tir nɛ̂ tɛ̃̀ wɔ-á kɩ kyɩ ń yĩni
n tɛ̃ n pi nɛ́npɔ́.
23 Máh nɛ̂ tɛ̃̀ wɔlɛ n pnɛ, mâh de kwil nɛ̂ sɔkɔ, Liyel Mirki
ńkɛ̃́nɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ, wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ ànɛ̂ yèvyɑ̃hrɩ-á
mɛ ń syɩkɩ tɛ̃.
24 Ǹtɛ sépinɔ́ pól sɔkɔ, ń gblɔ̌y min tɛ̃̀ tyí náh mɛ tah ń tyí
póllɛ. Mé náh mɛ kélɛ n mɔ n kɔ̃ kwáhtǎhlɛ. Tir nɛ̂ tyí-á
mɛ tah ń tyí, képah ye pɩ ń tɔ̃̀ pɩ́ntɛnɔlɛ; tɔ̃̀ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃

dahbı ń gbȍ sɔkɔ nɛ mé Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ Liyel pèpɔrı tyí sɔkɔ.

25 Ǹtɛ núkúnúkú, mé pĩ nɛ máh syɔ̃ yépi nónó pól tyí à Liyel tɔ̃́rí tyí yo kɔ̃, yé náh tɔ̃ ń wɛ n yah n pi.

26-27 Ǹtɛ mé náh yé wɔ̃bı Liyel dyɔ yĩ̋ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ, mé ye sé pól yo sɔkɔ yé tyí. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kwɛynɛ nɛ, yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kı se tɔ̃ mɔ pu, ké kémû náh n pı n pi ńmɔ tyílɛ.

28 Yé yé gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ plɛ, yè mó Liyel yípɛ̂y‡ tɛ̃́nɔ́ plɛ, Liyel Mirki-á yé sah sépi nónó yɔ̃ nɛ, yé sélɛ n tɛ̃ plɛ. Sépi ye Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉlɛ, Liyel-á nónó pı ǹ tyílɛ ǹ pídĩ́ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbȍ yɔ̃.

29 Mé pĩ nɛ, ńmɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, névye yísyɔ́-á kı pɔ de yé wrɔ́ gbɛ̃́nképèl tyí kɔ̃lɛ, kı yényêh pı yípɛ̂y sɔkɔ.

30 Tɛ́ yépi ńtɛ̃ sɔkɔ, névye túkù kı pɔ yuku tyah mìnì wɛlɔlɛ n yo, kı Yesu tȍ sã̋hpú yɔ̃ yıkı, pè kɔ̃ pè kı pé sȍ tɛ̃.

31 Kǎh pı sɛ̃́, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı, yè mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ, máh lésɔ̃ yé kwɔ ye tɔ̃́nɔ́, ké lékã̂h ké gbȉntɔ̃, à vȉnmɔnɔlɛ yé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃. Tɛ́ kèyǎhlɛ ń yétĩ ńtɛ̃ n kwɛ ké tyí sɔkɔ.

32 Tɛ́ núkúnúkú, mé yélɛ n dahbı Liyel ànɛ̂ ǹ pèpɔrı wɛy gbȍ sɔkɔ. Tǎhkì mɛ ǹmɔ sɔkɔ kı fɛ̃ yé kɔ̃ yé kı yuku yahlɛ ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ pèpɔrı nɛ̂ tyí sɔkɔ, yé kı kè wɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ nónó pól-á mɛ Liyel tyí yɔ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ.

33 Mé náh pɔ́, ànɛ̂ sã̋n, ànɛ̂ flɔ yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.

34 Yé pól pĩ nɛ, máh tȍ pı ń gbȁnnɛ à yĩn ń gblɔ̌y yĩ́nnɔ́lɛ, ànɛ̂ ń kɔ́mû tɔ yĩ́nnɔ́lɛ kɛ̀.

35 Mé kélɛ yé wɛ̃kı tyi pól sɔkɔ nɛ, sɛ̃́-á névi yĩnɛ à tȍlɛ n pı, à kwâhlɛ n wɛ à yãm tãnnɛ n yohnı n mɔ, à mó ǹ dyɔ sah nɛ n kwnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mè tyílɛ wǎh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́, sãm-á mɛ kɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à kal wɛ́nsyinɔlɛ.»

36 Pole-á wɛlɔ nɔ́pi yo pɔ tyɛ, à kuku yĩn pélɛ wɛ̃ tyí, pé pól Liyel ni.

37-38 Tɛ́ Pole sȍ yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ pé yèpɔ wɛ n yah n pi póllɛ. Képah sɔkɔ, pé pól tyah ǹnɛ n pɔrı n tɛ̃ n pɔ à n wɛkı ǹ tyí, tɛ́ n gbo yèkwɔrı tɛ̃ tyí. Képah náh, pè kyı à tɛkı mɔ, fɔ́ɔ́ krótókè tɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ.

‡ **20:28** 20.28 - Liyel yípɛ̂y nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú ye pè n ye.

21

Pole dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

[1] Képah sɔkɔ, áyáh pɔ wɛ yal pé tyí, á de krótókè ǹgbɛ̃
yɔ́ sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Koselɛ, pnɛ yɔ
nɩyɔ̃́. Á náh kwɔ dah fı̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Ké dı̃ndallɛ, á yɔ̃ sɔkɔ
gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Wrodɛsɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Áyáh wil
nɛ́npɔ́, á yuku Patara kwil sɔkɔ.
[2] Á kyɩ yı̃nɛ krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ, kè mɛ n yuku Fenisi
gbɛ̃nyah sɔkɔ. Á mɛ de ké sɔkɔ, à sɔkɔ.
[3] Á kyɩ syɔ̃ yúkɛy gbɛ̃nyah yɔ́lɛ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ
nɩyɔ̃́, fɔ́ɔ́ á ké yɔ̃ ńtɛ̃nɛ n yah. Ǹtɛ á mɛ kè mɔ á gbɛ̃yı̃̀nè
sɔ̃̀lɛ, tɛ́ á yah mɔ Siri gbɛ̃nyahlɛ, à kyɩ tiki ké kwil yɔ́ sɔkɔ
pè n ye Tirilɛ. Krótókè mɛ̀ vyɔ́ kɩ sɔ̃̀ n tiki n mɔ n pi nɛ́npɔ́.
[4] Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nónó wɛ nɛ́npɔ́, á
tɛ̃ pélɛ à sèpı̃̀n kwǎrninɔ pɩ. Tɛ́ kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́hpú kè yo Pole tyí Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ nɛ, à káh dɔkɔ yuku
Yerusalɛmɩ kwil.*
[5] Ǹtɛ sèpı̃̀n kwǎrninɔ nɔ́pi-á fyɔ̀ sɔkɔ, á tɔ̃ kyɩ yɔ̃ sɔkɔ
á kɔ́lɔ́lɛ. Áyáh n sɔkɔ, díbí, ànɛ̂ syɔ́, ànɛ̂ wɛ̃npı̃̀ pól kyɩ á
gbáhkì wilki mɔ kwil náh tı̃̀nnɛ, yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Á pól mɛ á
gbètukunɔ di nɛ́npɔ́, à Liyel ni pélɛ wɛ̃ tyí.
[6] Képah náh, á wɛkɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ wɛ̃ fin mɔ. Á tɛ́kínmɔpu
nɔ́pi mɛ pé syɩ sɔkɔ pé tı̃̀nnɛ. Ápi mɛ tɔ̃ de krótókè mɛ̀ sɔkɔ
[7] à yal Tiri kwil sɔkɔ, pópó à kyɩ de kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Pitolemayisilɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye á krótókè sɔkɔ kóló yı̃n mɔ.
Á mɛ wil krótókè sɔkɔ, à kyɩ yah wɛkɩ kɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí
kwil nɩyɔ̃́, tɛ́ gbı̃̀yı̃̀kì núkú pɩ pélɛ.
[8] Ké dı̃ndallɛ, á pɔ yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ, à sɔkɔ Sesarɩ kwil.
Áyáh yı̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́, á kyɩ twah Filipi tyí, nɛ̂-á Nìvìnì tir yó-
òlɛ. Nɛ́pı̃̂ kwǎrnimi† nónó-á lésɔ̃ pè yah wilki Yerusalɛmɩ
sɔkɔ, à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yòhnìnmɔpulɛ, pépi sɔkɔ nɛy
yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
[9] Tɛ́ syɔ́npı̃̀ nɛ́pı̃̂ ǹyɛ̂h sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè náh díbí tyí pı̃. Kénɛ
syɔ́npı̃̀ sɔ̃̀ Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ n syi n yo.
[10] Képah sɔkɔ, á mɛ sèpı̃̀n yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Á mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ tɔ wil Nsyude gbɛ̃nyah, à pɔ á wɛ.
Pè ǹnɛ n ye Akabusilɛ.
[11] Wǎh pɔ á wɛ, à Pole kɔ̃ tɔkɔ, à ǹ gblɔ̌y gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbɑ̃̀n
pukubi kélɛ, tɛ́ nɛ, Liyel Mirki-á yo nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃-á pé pukubi

---

* **21:4** 21.4 - Yah n tɛ 20.22-24. † **21:8** 21.8 - Yah n tɛ 6.5 ; 8.5.

pé gblɔ̌ynɛ, sɛ̃́ntɛ̃-á Nsyifunɔ kɩ n pukubi n pi kɔ̃ mɛ̀ nɛ́tɛ̃́nɛ
Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́ kɩ ǹ gbàh dɛ mɔ névye kɔ̃, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ.
12 Képah tɛ̃́nɛ, áyáh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, à tahlɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
nónó-á sɔ̃̀ mɛ Sesarɩ kwil, ápi pól Polelɛ n ni nɛ, à káh dɔkɔ
yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
13 Ǹtɛ Pole mɛ yo á tyí nɛ, sɔ̃ se pɩ, tɛ́ á n gbo, à n yah n kɔ̃
yèkwɔrɩ mɔ́-ńsahlɛ pé sɔkɔ nɩ? Ńkɛ̃́, kàh kɩ sɔ̃ yɩ̃́n-ńkɛ̃́nɛ pé
púkúbínɔ́ ó tyí, tɛ́ pé ku ńtɛ̃́nɛ Yesu yɩ̃nnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ,
páh kè fɛ̃ syi.
14 Tɛ́ áyáh ǹ sɔ̃nɔ vi mɔ kwlɔ sɛ̃́, á yal mɔ ǹ gbáhntɛ̃́nɔlɛ,
tɛ́ nɛ, Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃́ ó pɩ!
15 Áyáh sèpɩ̃̀n nɔ́pi pɩ pɔ n dal mɔ, á á vi, tɛ́ wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃, à
dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
16 Tɛ́ Sesarɩ kwil Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ mɛ á sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi mɛ
á tɛ̃ yuku ɗɩ́ yɔ́ tɩ̃̀nnɛ pè n ye Mnasɔ̃nɛ. À sɔ̃̀ n wil gbɛ̃̌nyah
yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Á sɔ̃̀ yɩ̃nɛ à twah ǹmɔ
tyí. Kénɛ ɗɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ di mónɔ́lɛ.

Pole kyínyahnɔlɛ Nsyakɩ tyí

17 Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yɔ̃
sɛ̃́pú mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
18 Ké ɗɩ̃ndallɛ, Pole sɔkɔ álɛ Nsyakɩ tɩ̃̀nnɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̃̀
Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɑ̃m tɔ mɛ tùkènmɔnɔlɛ pé tɔ̂ɔ́.
19 Wǎh kyɩ de, à wɛkɩ pé tyí, tɛ́ Liyel-á à tɔkɔ à tyi nónó
pɩ névye wrɔ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à mɛ sé pól yo wah
pé tyí pnɛ́pnɛ́.
20 Pǎh képah noh sɛ̃́, pè Liyel gbilki, tɛ́ mɛ yo Pole tyí nɛ,
pé yũ̃́npi Pole, à kó mɛ n yah Nsyifunɔ nɛ́kwɩ̃́nkí sɛ̃ Yesu yɔ̃
nɩ? Ńkɛ̃́, pǎh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ n yɩ̃́ɩ̃́ pé
póllɛ dɛ́!
21 Ǹtɛ à yah, no-á mɛ nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ; pǎh mɛ n yo
nɛ, Nsyifunɔ nónó pól-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, wǎh
mɛ pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́, pè pé syɩ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh.
Wǎh mɛ n yo pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ pé wɛ̃́npɩ̀lɛ n kɔ̃, ànɛ̂ pè
káh tɔ̃ Nsyifunɔ wɑ̃̀llɛ n kɔ.
22 Tɛ́ pǎh kɩ se mó tɔ̃ ǹ pɔ́nɔ́ noh n pi. Núkúnúkú, sɔ̃ se
pé kɩ pɩ nɩ?
23 Ńkɛ̃́, páh kɩ nɛ̂ yo n pi ǹ tyí, à képah pɩ. Díbí nɛ́pɩ̂ ǹyɛ̂h-á
mɛ ásɔ̂, nónó-á pé vyɑ̃hlɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kɩ ké tyi pɩ n pi.
24 Ńkɛ̃́, à pè tɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ànɛ̂ pépi kyɩ ké tyi pɩ pé gblɔ̌y tɔ̃
sah Liyel yah, ǹmɔ mó yɩ̃n pé ywɔ̃ kyénɔ́ sárká gbɔ̃̀nwɩ̀lkɩ̀lɛ.

Képah sɔkɔ, no pól-á kɩ pĩ nɛ, páh tyi nónónɛ n nohnɩ ǹ
tyí sɔkɔ, gblɔ náh sélɛ, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ-á mɛ n kɔ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀kì yõ.
25 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ vi mɔ pɩ Yesu yõ
sɛ̃́púlɛ, páh nɛ̂ yah tɔkɔ, páh kè wãrkɩ tɛkɩ mɔ tɛ pé tyí nɛ:
Pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ yîlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃
kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ.
26 Képah sɔkɔ, ɗĩndallɛ Pole díbí nɔ́pi tɛ̃ pè sɔkɔ wɛ̃ tyí, à
kyɩ pé gblɔ̌y tɔ̃ sah. Képah náh, à de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
Tɛ́ sõ nɛ̂-á pé gblɔ̌y tɔ̃́nsàhnɔ́ sèpǐ̀n kɩ tũ, tɛ́ pè kɩ sárká wilki
n pi pé nɛ́núkù núkú pól yĩn yõ, à mɛ ké gbǐ̀yǐ̀kì yo nɛ́npɔ́.

Pole tɛ̃́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

27 Tɛ́ sèpǐ̀n kwǎrninɔ nɔ́pi tyɛ́nɔ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó-á n
wil Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, pè Pole wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè
mɛ tɔ́wû pól kurki mɔ ǹ yõ, tɛ́ à tɛ̃.
28 Pè sɔ̃̀ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, Yisrayel tãn, pè pé yohnɩ
n mɔ oo! Pè yah ɗĩ́ mɛ̀nɛ, ǹmɔ-á n yo n yɩkɩ pépi Nsyifunɔ
tyílɛ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyílɛ, ànɛ̂ Liyel
ní-ńsah gbô tyílɛ. À wil képah sɔkɔ, névye nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, wǎh pè tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Liyel tyah
mɛ̀ ńtɛ̃ dêl kó à pɩ yɔ̀ nɩ?
29 Tɛ́ Torofimi nɛ̂-á n wil Yefɛsɩ kwil, ǹmɔ ye lésõ pè wɛ
ànɛ̂ Polelɛ wɛ̃ tyí kwil nɩyɔ̃́ sɔkɔ. Képah ye, pè núkú wɛ nɛ,
Pole-á à tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
30 Kǎh pɩ sɛ̃́, kwil fɛ̃kɩ. Névye mɛ to wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, à
pɔ. Pè mɛ Pole tɛ̃ yɔrɩ wil Liyel ní-ńsah gbô náhlɛ, tɛ́ núkú
ké yey vike.
31 Gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ n yah n kɔ̃ Pole kònmɔ-ńsahlɛ, Wrome
tãn sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè wɛ noh nɛ, Yerusalɛmɩ kwil pól-á
mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ.
32 Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú sràsyíbí ye tuke ànɛ̂ sràsyíbí
yɔ̃̀tãmnɛ, tɛ́ to sɔkɔ pélɛ tɔ́wû mɛ̀ mɛ́-ńsah sɔkɔ. Tɛ́ tɔ́wû
mɛ̀-á fyɔ̀ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ à n pi ànɛ̂ sràsyíbílɛ, pè
núkú yal mɔ Pole kònɔ́lɛ.
33 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ nɔ de Polelɛ, à à tɛ̃,
tɛ́ nɛ, pè à pukubi kɛ̃́lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ. Tɛ́ piki yah nɛ, nɛ́dúkú
nɛ̂ se ǹnɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂ se à pɩ nɩ?
34 Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ névye pól yuku yo mɔ tũ wɛ̃ yõ pé
tyíyónɔ́nɔlɛ sé tyí tyílɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀
náh fɛ̃ tɛ̃ ké yõ pĩ. Képah sɔkɔ, à nɛ sràsyíbí Pole tɛ̃ kyɩ dah
mɔ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.

35-36 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yah, tɛ́ Pole tyah n dɔkɔ
ké súndɔkɔ-ńtɑ̂n yõ, no pól ǹ sõ tɛ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ, pè à ko
mɔ oo, pè à ko mɔ! No-á Polelɛ n kah n yĩkɩ n kɔ̃ sɛ̃́, sràsyíbí
kwlɔ pè à yɔ̃ sɔkɔ.

Pole-á ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ sɔ̃́

37 Tɛ́ gbĩ́ nɛ̂-á pè n tyah dénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ, Pole mɛ
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ syah nɛ, pé se kɩ fɛ̃ tir yɔ́ yo ǹ tyí nɩ? Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́
nɛ, è, tɛ́ wǎh Krɛkɩ wɛynɛ n nohnɩ kɛ̀!
38 Ńkɛ̃́, Yesyipti kwil dĩ́ nɛ̂-á fɛ̃kı̀nɔ́ pɩ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀, à tyínyêh
pípú nɛ́pĩ̂ kèyõ nínɔ́ (4 000) tɛ̃ sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, tɛ̃̀ náh
ǹmɔlɛ kɛ̀.
39 Képah sɔkɔ, Pole à syah nɛ, Nsyifu nɛy-á péwɔlɛ, pé
dúbí-ńsah tɔ́tɔ́-á Tarsɩ kwillɛ, Silisi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Pé dúbí-
ńsah kwil mɛ̀ yĩn-á mɛ wı̃̀lnɔ́lɛ. Ńkɛ̃́, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ, à mó yɛ
pé kɔ̃ pé yo mɔ no tyí.
40 Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ ké wɛ̃̆kı̀lɛ à kɔ̃. Képah tɛ̃̆nɛ, Pole
yuku yĩn súndɔkɔ-ńtɑ̂n yõ, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ no tyí, pè mɛ yĩn
sṹmm. À mɛ tyah n wɛkɩ pé tyí Yebre wɛy‡ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

22

1 «Ń súbí ànɛ̂ ń yṹnpyé, yé yé gblɔ̃̌y yɛ, yè mó noh ń tyí,
nɛ̂-á mé kɩ yo kɩ ń vyɑ̃h kɔ̃lɩ n pi yé tyí.»
2 Képah sɔkɔ, pǎh Pole wɛ à n wɛkɩ pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ
sɛ̃́, tyah tɔ̃ gbah pɩ sṹmm.
3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nsyifu nɛy ye ńmɔlɛ. Mé dubi Tarsɩ
kwil, Silisi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Yerusalɛmɩ kwil mɛ̀ sɔkɔ ye
mé kyɑ̃h yɔ̀. Tɛ́ Kamalyɛlɩ ye sɔ̃̀ kwɔ ńnɛ. À ń kwɔ yĩ́ á náh
tɑ̃n tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ. Mé sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ yĩ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ, sɔ̃-á yélɛ ké sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀.
4 Mé Yesu yõ sɛ̃́pú fõh, fɔ́ɔ́ à pé túkù ko mɔ. Mé pé díbí
ànɛ̂ pé syɔ́ túkùlɛ n tɛ̃ n pukubi n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ.
5 Sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnı̀ pól
kɩ fɛ̃ pɩ ń tàrfyɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ tyí ye lésõ mé wɛ syi
sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ nɛ mé kyɩ á no Nsyifunɔ kɔ̃ Damasɩ kwil, mé mó
Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ n tɛ̃ n pukubi nónó-á mɛ nɛ́npɔ́, mé pɔ pélɛ
Yerusalɛmɩ sɔkɔ, mé pɔ pè fõh.
6 Képah sɔkɔ, máh mɛ wɛ̃̆kı̀ yõ, tɛ́ mɛ de n tɛ Damasɩ
kwillɛ, kyòo yɔ́ núkú wil yĩ̂nyõ sɔkɔ gbı̃̀ntɔ̃lɛ, à pɔ kwɛ ń yõ
pěrr à ń mɔ gbĩ.

‡ **21:40** 21.40 - Nsyifunɔ wɛy ye sɔ̃̀ Yebre wɛynɛ.

7 Kăh pı sɛ̃, mé yɔ̃ syıkı sétáh, tɛ́ yı̃́npɔ̃́ yɔ́ noh nɛ̂-á mɛ n
yo ń tyí nɛ: ‹Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pı tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃́?›
8 Mé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nı, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃? Kénɛ yı̃́npɔ̃́
tɔ̃ ké syı yo ń tyí nɛ: ‹Nasarɛtı kwil Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n
fõh.›
9 Képah sɔkɔ, máh sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̌kì yɔ̃ ànɛ̂ nónónɛ, pépi tɔ sɔ̃̀
kyòo mɛ̀ wɛ; tɛ́ nɛ̂-á n yo n mɔ ń tyí, pè náh tɛ̃̌ wɔ wɛy noh.
10 Mé mɛ piki yah nɛ, tir nɛ̂ se mé yı̃nɛ mé pı nı, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃?
À mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Yuku n de Daması kwil. Tɛ́ wáh yı̃nɛ ǹ
tyi nónó pól pı, pè kı sè yo ǹ syah.›
11 Ǹtɛ kyòo mɛ̀ píkínɔ́ sɔ̃̀ mɛ ń yı̃́ wɔ. Kăh pı sɛ̃́, áyáh mɛ
wɛ̃̌kì yɔ̃ ànɛ̂ nónónɛ, pépi mɛ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de Daması
kwil.
12 Tɛ́ ɗı̃́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Kénɛ ɗı̃́ sɔ̃̀
mɛ Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃́nɔ́ plɛ, mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pı sé wã̀l yɔ̃.
Nsyifunɔ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹ yı̃́ngbílɛ
n yo.
13 Ǹmɔ mɛ pɔ ńmɔ tnɔ̂, tɛ́ yo ń tyí nɛ: ‹Ń yṹnpi Sole, fɛ̃
nɛ n yah ńtɔ̃.› Wăh yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ ń yı̃́ yıkı, mé mɛ à wɛ.
14 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Liyel nɛ̂-á á náh tãn n
gbilki, ǹmɔ ye ǹ yah tɔkɔ nɛ á pé dyɔ yı̃̃́nɛ n pnɛ, ànɛ̂ á pé
tɔ̃̀npı nɛ́gbí* wɛ yı̃́nɛ, á mó ǹ vyãh wɛy noh.
15 Képah ye, wáh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh Liyel tɔ̃̀npı
nɛ́gbí tyí sɔkɔ, á kı n pı n pi sé yónwàh-òlɛ no pól yı̃́ yah.
16 Kăh pı sɛ̃́, núkúnúkú káh n tɔ̃ n tɛ̃ n mo. Yuku, á yı̃nɛ
wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ ni sɔkɔ, á tyípêl mó yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu
yı̃n yéngbonɔ sɔkɔ.›
17 Képah náh, mé ń syı sɔkɔ Yerusalɛmı kwil. Tɛ́ sõ yɔ́lɛ,
máh mɛ nírílɛ n pı Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, Liyel wɛ̃́kínɔ́ yɔ́lɛ
ń wɛ̃kı.
18 Mé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ wɛ à mɛ n yo ń tyí nɛ ńkɛ̃́, Yerusalɛmı kwil
tãn náh ń tyíyónɔ́ fɛ̃ n syi n pi péwɔ tyí sɔkɔ. Képah-á, mé
sal n wil súú Yerusalɛmı kwil sɔkɔ.
19 Ǹtɛ mé mɛ yo ǹ tyí nɛ, á no Nsyifunɔ-á kè pı̃ yı̃̃́ nɛ, máh
lésõ mɛ n kyı n pɔ á Liyel ní-ńtã̂n vì sɔkɔ, à ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃́púlɛ
n tɛ̃ n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pélɛ n ko yèfõhlɛ;
20 à tahlı păh ǹ tyí yónwàh-ò Yetyɛ̃nı ko mɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
ńmɔ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ dò. Máh sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹ kònmɔpulɛ, tɛ́ pı pé
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ syíkí-òlɛ dò.
21 Képah sɔkɔ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Fíí sɔkɔ ye mé n
tɛkı n mɔ álɛ kwlókáhkí névye tyí. Nɛ n yuku!›»

* **22:14** 22.14 - Liyel tɔ̃̀npı nɛ́gbí nɛ̂ tyí-á pè n yo yɔ̀, Yesu ye.

22 Tɔ́wû sɔ̏ mɛ Pole wɛlɔlɛ n tɔ̃ n sah n nohnɩ, ǹtɛ wǎh fyɔ̀
pɔ wɛlɔ nɔ́pi yo nɛ, kwlókáhkɩ́ névye tyɩ́-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n tɛkɩ
n mɔ pélɛ, pè núkú gbo mɔ wòhòh nɛ, ǹsɔ̃ntɛ̃́ névi-á yĩnɛ
kònmɔntonɔlɛ sétáh yõ. À náh yĩnɛ à tɛ̃ min sɔkɔ.
23 Pè sɔ̏ mɛ kah gbo mɔ tũ, mɛ pé flɔlɛ n dɛ n milki, tɛ́ mɛ
nɛ̀ngbɔ̃nɛ n yilki n mɔ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃́, sràsyɩ́bɩ́ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ, sràsyɩ́bɩ́ Pole tɛ̃ de pé
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pè mó à ko yèfõhlɛ. Képah sɔkɔ, tir nɛ̂
yĩn-á tɔ́wû n gbo n mɔ ǹ yõ sɔkɔ, páh kɩ ké yõ pĩ.
25 Ǹtɛ pǎh Pole pukubi mnɔlɛ nɛ páh ǹnɛ n ko gbĩ́ nɛ̂nɛ,
sràsyɩ́bɩ́ yɔ̏tɛ̃ ɗĩ́ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, à yo ǹmɔ tyɩ́ nɛ: «Ké
wɛ̃̆kɩ̀ se mɛ yépi tyɩ́ kɩ fɛ̃ Wrome tãn gbɔ̏ mɔ yõ ko ǹ tùkè-
ǹkɛ̃́ ńtɛ̃nɛ?»
26 Ɗĩ́-á képah noh sɛ̃́, à kyɩ kè yo sràsyɩ́bɩ́ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́ nɛ,
tyɩ́túkù nɛ̂ se à n tyah pɩ́nɔ́lɛ sɛ̃́ nɩ? Ǹgbǒ Wrome tãn gbɔ̏
mɔ yõ-á ɗĩ́ mɛ̀nɛ dɛ́!
27 Képah sɔkɔ, sràsyɩ́bɩ́ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ Pole piki yah nɛ, à yo
pé syah, Wrome tãn gbɔ̏ mɔ yõ se ńtyĩ́nɔ ǹnɛ nɩ? Pole mɛ
nɛ àwe-á.
28 Pole-á yo sɛ̃́, ɗĩ́ à syah nɛ, tɛ́ pɔ́ ǹgbɛ̃-á péwɔ tɛ̃ wɔ wilki,
tɛ́ pɩ Wrome tãn gbɔ̏ mɔ yõlɛ dɛ́! Pole mɛ nɛ, ǹtɛ péwɔ tɛ̃
wɔ-á dubi kélɛ.
29 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á kɩ sɔ̏ yĩnɛ pè Pole ko n pi nɛ à wɛkɩ,
pè gbɛ mɔ ǹnɛ. Tɛ́ sràsyɩ́bɩ́ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kè wɛ pĩ nɛ, Wrome
tãn gbɔ̏ mɔ yõ-á Polelɛ, tɛ́ pé mɛ pè kɔ̃ pè à pukubi, ké tɩ́kɩ́
de ǹ sɔkɔ.

Pole tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu ɗĩ̏nkɩ̏ tyɩ́

30 Képah sɔkɔ, ké ɗĩndallɛ sràsyɩ́bɩ́ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ ké tyɩ́
nɛ pé pĩ tɔ́tɔ́, tir nɛ̂ yõ-á Nsyifunɔ tɔkɔ Pole kɔ̃. Képah tɛ̃nɛ,
à pè kɔ̃ pè kyɩ Pole wah mɔ, tɛ́ mɛ tukey tùkèpu ɗĩ̏nkɩ̏ névye
pól ye tuke, pépi nónó sɔkɔ-á sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãmnɛ, tɛ́
pè kɔ̃ pè Pole tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̋.

23

1 Képah sɔkɔ, Pole tyah tukey tùkèpu ɗĩ̏nkɩ̏lɛ n yah
dɩ́kɩ́dɩ́kɩ́, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Ń yṹnpyé, mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ
n kɔ Liyel wɛ̃̆kɩ̀ yõ, pópó à pɔ nɔ kwɛy tyɩ́.»
2 Pole-á yo sɛ̃́, nónó-á sɔ̏ mɛ ǹ tnɔ̂, sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃
ǹgbɛ̃ Ananiyasi yo pé tyɩ́ nɛ, pè ǹ vyãh mɩ.
3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, sékṹ sɔ̏ wahy nɛ̂-á ǹnɛ,
Liyel-á kɩ mɩ ǹmɔlɛ. Wǎh mɛ kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̂̏, à péwɔlɛ n tuke à

yĩnɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ à yo, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ sé dêllɛ n pɩ nɛ pè pé mɩ kɛ̀.

4 Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pè à syah nɛ, Liyel sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃̀nɛ à n gbyɔ lɛ́?

5 À mɛ pè syah nɛ, pé náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹnɛ lɔ́, pé yű̃npyé. Ńkɛ̃̂, kǎh mɛ wấ̃rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ: «Káh á kwil névye yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ n gbyɔ.»

6 Képah sɔkɔ, Pole-á sɔ̃̀ mɛ kè pĩ sah nɛ, tukey tùkèpu tȉnkȉ tɔ́nɩ́ núkúlɛ Sadusɛ̃ névye-á, tɛ́ pé tɔ́nɩ́ mɛ̀ mɛ Farisiyɛ̃ névyelɛ sɛ̃́, à tyah n kah n wɛkɩ pé nɩyɔ̃́ nɛ: «Ń yű̃npyé, Farisiyɛ̃ névye ye ń dúbípúlɛ, ńmɔ tɔ mɛ Farisiyɛ̃ nɛynɛ. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ-á mɛ ké yõ nɛ, lékyî-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn ye ńnɛ tukey sɔkɔ ásɔ̃̂ yɔ̀.»

7 Pole-á fyɔ̀ képah yo n tɛ ǹsɔ̃, yékấ̂b ǹgbɛ̃ núkú de Farisiyɛ̃ névye ànɛ̂ Sadusɛ̃ névye wrɔ́, à pé tɔ́wû gbɛkɩ.

8 Sadusɛ̃ névye wɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ, lékó yílkínmɔnɔ náh mɛ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, mírkí yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye wɔ mó nɛ, sé pól-á mɛ.

9 Kǎh pɩ sɛ̃́, wãn tɔ̃ mɔ névye gbónmɔnɔ yõ. Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ n wil Farisiyɛ̃ névye tȉnkȉ sɔkɔ, pépi yísyɔ́ yuku yahle képékèyɔ̂ nɛ, pépi náh mɛ tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pɩ́nɔ́ wɛ ɗĩ́ mɛ̀ tyɩ́ póllɛ. Tɛ́nkàh mírkí yɔ́, képah náh pɩ, Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á kɩ nɛ̂ yo mɔ ǹ tyɩ́ tɛ́?

10 Tɛ́ yékấ̂b-á pɔ kah pɩ sǒhsǒh sɛ̃́, tíkí mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ nɛ, pǎh kɩ pɔ Pole yɔrɩ n kɔ̃lɩ n pi. Képah sɔkɔ, à mɛ yo sràsyíbí tyɩ́ nɛ, pè tiki kyɩ Pole tɛ̃ n yal pé wrɔ́, pè yuku ǹnɛ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.

11 Ké lékấ̂h-á pɔ mɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wil Pole yah, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Sɔ̃́ré mɔ á gblɔ̌y sɔkɔ. Ǹgbǒ, wáh ń tyɩ́ yo sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, á yĩnɛ ǹ tɔ̃ ń tyɩ́ yo sɛ̃́ Wrome kwil tɔ sɔkɔ dɛ́!»

Nsyifunɔ-á yĩ̋nvȉ nɛ̂ dahbɩ Pole gbáhkɩ̀ sɔ̃̀

12 Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal Nsyifunɔ yísyɔ́ yuku Pole tyɩ́ yo syɩ wɛ̃ tyɩ́, tɛ́ pé wo Liyellɛ nɛ, pé náh tɔ̃̀nɩ̀ yõ yõ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, Pole kònmɔ-ńkɛ̃̂ sɔkɔ.

13 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ pɩ yĩ̋nvȉ mɛ̀nɛ, pè kah nɛ́pȋ tikinininɩ́nɛ.

14 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè kyɩ wil sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ tyɩ́, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ, pépi-á pé wo Liyellɛ képékèyɔ̂ nɛ, pé náh tɔ̃̀nɩ̀ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ dah n mɔ n pi pé vyɛ̃y sɔkɔ, Pole kònmɔ-ńkɛ̃̂ sɔkɔ.

15 Képah-á, ńkɛ̃́ pépi tɔ pé vyɛ̃y pɩ núkúlɛ ànɛ̂ tukey
tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀lɛ, pè mó kyɩ kè yah kɔ̃ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí
nɛ, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃. Ńkɛ̃́, pè kè pɩ á kɩ nɛ, pè sɔ̃́ mɛ ké
tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ pépi tɛ̃ wɔ-á kɩ pé vi,
kɩ kyɩ à syɩkɩ tɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ yah sɔkɔ, kɩ à wɛ ko mɔ, ǹ yɩ̃́níntɛ̃-ńkɛ̃́
sɔkɔ.
16 Ǹtɛ Pole lèpi mɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ mɛ̀ tyí wɛ noh, tɛ́ Pole nyáh sõ
sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à kyɩ kè yo à syah.
17 Képah sɔkɔ, Pole mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
tir yɔ́-á mɛ dípír mɛ̀ tyí yo yo tɛ̃̀nɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
Ńkɛ̃́, à kyɩ ǹnɛ ǹ tyí.
18 Wǎh yo sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ kyɩ dípírlɛ, tɛ́ yo pé yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ, Pole
nɛ̂ yah-á víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ-á ye yah pélɛ, tɛ́ kè
yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pé pɔ dípír mɛ̀nɛ ǹ tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ,
pé tir yɔ́ yo à syah.
19 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃ pè kɛ̃kɩ
gbɔ̀pɔlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se ǹ tyí yo yo tɛ̃̀nɛ nɩ?
20 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yísyɔ́-á mɛ yo sah núkú yõ
nɛ, páh kɩ pɔ à ni, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃ ńsɔ̂nɛ tukey tùkèpu
tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, á kɩ nɛ pè sɔ̃́ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah
pallɛ.
21 Tɛ́ à yah, nɛ́pɩ̃̂ tikininí dòhnɔ̀-á mɛ pé vi sah, mɛ Polelɛ
n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Pǎh kè yah tɔkɔ, à pé wo nɛ, pé náh tɔ̃́nɩ̀
yõ yõ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃
wɔ n pi, ǹ kònmɔ-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Pǎh kè sah tɛ gbáhkɩ̀ núkú yõ,
tɛ́ mɛ ǹmɔ ó fɛ̃̀nsyinɔ syɩkɩ tɛ̃. Ǹtɛ à káh n yɛ pè à pilki.
22 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír fin mɔ, tɛ́ kè
gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh kè yãh ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ, páh tyi nɔ́pi
gbél kye péwɔ tyí dɛ́!

Pole tɛ́kínmɔnɔlɛ Sesarɩ kwil

23 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tãm nɛ́pɩ̃̂
nímí ye pɔ yo pé tyí nɛ, pè sràsyíbí nɛ́pɩ̃̂ lègbãm (200) wilki n
sah, ànɛ̂ sèsèn nátãm nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃nɩ́ pɔ́ gbãmnɛ, ànɛ̂ màmàl
nátãm nɛ́pɩ̃̂ lègbãmnɛ (200). Pè mó pé vi sah Sesarɩ kwil
sɔkɔ sɔkɔ tɛ̃̀nɛ yɛ̃pní sɔ̃̀.
24 Pè mó tɔ̃ sèsèn yísyɔ́ wilki n sah, sépi pɔ Pole twah yuku
gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Felikisi tɩ̃̀nnɛ, dlo yɔ́ ńtɛ̃ káh à wɛ nɔ.
25 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè kyɩ Felikisi kɔ̃,
nɛ̂ sɔkɔ-á à yo nɛ ńkɛ̃́:
26 «Ńmɔ Klode Lisyasɩ ye n tõ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ á tyí, gbɛ̃̀nyah
yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ pèpɛy Felikisi. Ń wɛy mɛ á tyí.

27 Dɩ̃́ nɛ̂-á mé n tɛkɩ mɔ á tyí yɔ̀, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃, mɛ n
yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Ǹtɛ máh noh nɛ Wrome tãn gbɔ̃̀
mɔ yõ-á ǹnɛ, ńmɔ ànɛ̂ ń sràsyíbí mɛ kyɩ à tɛ̃ syi pé tyí.
28 Ǹtɛ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ̃ tir nɛ̂ yɩ̃n-á pè tɔkɔ à kɔ̃.
Képah ye, mé à tɛ̃ kyɩ pé tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí.
29 Képah sɔkɔ ye mé pɩ̃ nɛ, pǎh mɛ yékɑ̃̂blɛ n pɩ Polelɛ pé
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ, tɛ́ képah tyí yõ-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Tɛ́ sépi
pól sɔkɔ, à náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yɩ̃nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah
náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
30 Képah náh, mé pɔ noh nɛ, pǎh mɛ yɩ̃́nvɩ̀ yɔ́lɛ n dahbɩ ǹ
gbáhkì sɔ̃̀. Képah ye, mé núkú ǹnɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀. Tɛ́
nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɔkɔ à kɔ̃, mé mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ ké yah
yo áwɔ tyí.»
31 Képah sɔkɔ, kǎh yo sɔ̃́ sràsyíbí tyí, pè mɛ kè pɩ sɛ̃́. Pè
kyɩ Pole tɛ̃ à sɔkɔ ǹnɛ lékɑ̃̂hnɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ de Antipatrisi kwil.
32 Dɩ̃ndallɛ, pè sèsèn nátãm kɔ̃ pè yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ, tɛ́ pé tɛ́lɔ́
mɛ pé syɩ sɔkɔ pé sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
33 Sèsèn nátãm nɔ́pi-á fyɔ̀ kyɩ de Polelɛ Sesarɩ kwil, pè
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ kɔ̃, tɛ́ Polelɛ ǹ gbɔ̃̀ dahbɩ.
34 Gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ mɛ sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar, tɛ́ Pole piki yah
nɛ, gbɛ̃̌nyah nɛ̂ nɛy se ǹnɛ nɩ? Wǎh noh nɛ Silisi gbɛ̃̌nyah
nɛy-á ǹnɛ,
35 à yo ǹ tyí nɛ, nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, pàh kɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh
kɩ pyě nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí. Tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè à tɛ̃ ǹ yah vike
n sah Yerɔdɩ tɔ̃́rí kéte sɔkɔ.

24

Nsyifunɔ mɛ n yah n kɔ̃ Pole tùkè-ǹsahlɛ

1 Tɛ́ sèpɩ̃̀n kwâl sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ Ananiyasi tiki pɔ Sesarɩ kwil, ànɛ̂ yèwàhnì yísyɔ́lɛ, à
tahlɩ wɛy pɩ̃́-ò ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Tɛrtulusilɛ. Pè sɔ̃̀
mɛ pɔ Pole ye, gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Felikisi tyí.
2 Képah sɔkɔ, pè mɛ Pole ye yah, tɛ́ Tɛrtulusi mɛ de wɛy
sɔkɔ, à n tɔkɔ Polelɛ n kɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò pèpɛy,
yèvɩnɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ kwɛynɛ yɔ̀, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ-á
kè wɛ. Wǎh ǹ gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃ pallɛ sɔ̃́, képah-á vɩ̀nmɔnɔ
náhnáh dahbɩ ké sɔkɔ.
3 Wǎh n tɔ̃ n sah n pɩ pépi tyí sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ,
páh n gbah n wɛkɩ ǹ tyí képah yɩ̃nnɛ.
4 Tɛ́ à ǹ kékwɛ, à mó ǹ níkí kwɔ noh pé tyí kwéy. Pé náh
pé wɛy yõ ko n pi, kè kɔ̃ kè n pɩ n pi ǹ tyí gblɔ́vyɑ̃́hrílɛ.

5 Ń́kɛ̃, ɗí nɛ̂-á yɔ̀, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, wǎh mɛ pɩ tɛ̃ soh
soh ńyân tyí kɔ̃lɛ. Wǎh mɛ Nsyifunɔ yɔ̃lɛ n yɩkɩ kèkɔ̃yɔ̋ pól
sɔkɔ. Ǹmɔ-á n tɛ̃ névye yahlɛ, nónó-á n kɔ Nasarɛtɩ kwil
Yesu wɛ̃kì yɔ̃, nɛ̂-á gbɩ náh kélɛ.
6 Wǎh sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô dêl ńtɛ̃ pí-ńsahlɛ,
képah-á pé kɔ̃ pé à tɛ̃. [Páh sɔ̃̀ nɛ pé à tuke à yĩnɛ pépi
Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi yónɔ́lɛ.
7 Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-á pɔ à tɛ̃ syi pé tyí gbùgbù,
8 tɛ́ nɛ: «Nónó-á nɛ Pole tyípínɔ́ náh mɛ plɛ, pè kyɩ tɔkɔ à
kɔ̃ Felikisi tyí.»] Képah náh, Tɛrtulusi tɔ̃ nɛ, núkúnúkú ǹmɔ
ńtɛ̃ Pole piki yah ǹ gblɔ̌y, képah sɔkɔ, wǎh kɩ pĩ nɛ, tyi nónó
yĩn-á pépi pɔ tɔkɔ à kɔ̃, gblɔ-á sélɛ.
9 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ mɛ ɗí wɛy sɔ̃̀ so mɔ nɛ, sɛ̃́-á kè wɛ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃́ tukey sɔkɔ

10 Képah náh, gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò ɗí mɛ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ Pole
tyí, à wɛynɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, Pole mɛ nɛ: «Mé pĩ nɛ áwɔ-á
ápi no tukey tùkè-òlɛ ké ye náhnáh-á yɔ̀. Képah ye, ń nɩ mɛ
yĩ́nnɔ́lɛ kɩ ń vyãh kɔ̃lɩ á yah sɔkɔ.
11 Ń́mɔ dɔ́kɔ́npɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, nɛ mé pɔ Liyel
gbilki, kè náh tɔ̃́nì kah sèpĩ̀n gbɔ̃ninɔ́lɛ. Áwɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃ ké
níy tɛ̃, kɩ ké gbɩ pĩ.
12 Pè náh ń wɛ mé mɛ yékɑ̃̂blɛ n pɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ, képah náh pɩ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ, képah
náh pɩ kwil fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Mé náh se mó tɔ̃ tɔ́wû kurki mɔ
tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
13 Tɛ́ pǎh pɔ tɔkɔ ńnɛ n kɔ̃ yɔ̀, tir nɛ̂ mɛ pè kɩ fɛ̃ yo nɛ̂-á
n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé tyíyónɔ́ nɔ́pilɛ?
14 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃́-á mé kɩ n yo n pi, képah ye yɔ̀, mé mɛ tɔ̃̀lɛ
n pɩ ń náh tãn Liyel tyí wɛ̃̌kì mè yɔ̃, wɛ̃̌kì nɛ̂-á pépi nɛ gbɩ
náh kélɛ. Ǹtɛ tyi nónó pól-á wãrkɩ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ sé pól yɔ̃.
15 Ń́mɔ sɔ̃nɔ-á mɛ Liyel yɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, pépi tɔ sɔ̃nɔ mɛ
képah ó yɔ̃ nɛ, nɛ́péplɔ ànɛ̂ nɛ́túkúnì pól lékyî-á kɩ yilki mɔ.
16 Képah ye, mé mɛ gbah tɛ̃ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel yah
ànɛ̂ névye yah sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ.
17 Ń́ pɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á mé yo yɔ̀, ye náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh ye
mé pɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à pɔ ń kwil névye yohnɩ mɔ pɔ́lɛ,
tɛ́ sárkánɔ́ wilki Liyel tyí.

18 Képah sɔkɔ ye sɔ̏ pè pɔ wɛ ńnɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, máh ń gblɔ̌y tɔ̃ sah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Tɔ́wû náh sɔ̏ mɛ ńnɛ, ànɛ̂ gbrɔ̌gbrɔ̌ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ n pɩ.

19 Tɛ́ Asi gbɛ̌nyah Nsyifunɔ yísyɔ́ wɔ sɔ̏ mɛ. Mâh sɔ̏ mɛ tir yɔ́ pu pɩ pè wɛ, pépi ye náhkɩ pɔ ásɔ̂, à pɔ tɔkɔ ń kɔ̃ áwɔ tyí dò.

20 Képah náh pɩ, Nsyifunɔ nónó-á ásɔ̂ yɔ̀, pǎh lésɔ̃ ń tɛ̃ kyɩ pé tukey tùkèpu tɩ̏nkɩ̀ tyí, lékàh-à kɩ mɛ wɛ ń tyí, pè kè yo kɛ̀!

21 Tyínúkú yɔ́ ó ye lésɔ̃ mé yo gbǎp pé tyí tukey tùkèpu yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, máh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ lékyɩ̂-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn-á ńnɛ tukey sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀ dɛ́!»

22 Tɛ́ kwil yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Felikisi sɔ̏ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kɩ̀ dùkù pĩ yɩ̃́ɩ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, à tukey mɛ̀ kur mɔ sah náh tɩ̏n yɔ̃, tɛ́ nɛ sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-à kɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ pé tir mɛ̀ yah wah.

23 Tɛ́ mɛ nɛ, sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ ǹ syɩ n kyɩ Pole dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Ȁ mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n mɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃ kwéy. Ȁ káh ǹ tyí névye yĩni mɔ ǹ pɔ́nyòhnɩ̀nmɔnɔlɛ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Felikisi ànɛ̂ Drusili tyí

24 Sèpɩ̏n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Felikisi pɔ de ànɛ̂ ǹ kyɩ Drusililɛ. Tɛ́ Drusililɛ, Nsyifu nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ. Képah sɔkɔ, Felikisi pè kɔ̃ pè Pole ye yah, à pɔ Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃ dùkù tyílɛ n yãh ǹ tyí.

25 Ǹtɛ Pole-á pɔ tyah n yãh gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ dùkù pèpɛy tyí yɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ tyí yɔ̃, ànɛ̂ Liyel névye pɔ n tuke dùkù tyí yɔ̃, képah sɔkɔ, tíkí Felikisi tɛ̃, à mɛ yo Pole tyí nɛ, núkúnúkú tɛ̃̌nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ n yuku, tɛ́ pâh pɔ wrɔ́ wɛ, páh kɩ tɔ̃ yo mɔ ǹ tyí.

26 Tɛ́ ǹ sɔ̃nɔ sɔ̏ mɛ ké yɔ̃ tɔlɛ nɛ, Pole-á kɩ pé kɔ̃ n pi pɔ́lɛ; képah ye, à sɔ̏ mɛ ǹnɛ n tɔ̃ n ye fárfár pè yɑ̃́hkɩ̀lɛ n yãh n pɔ ǹnɛ.

27 Pè ye nínɔ́ pɩ képah tɛ̃ sɔkɔ sɛ̃́. Képah náh, yɔ̏tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́ pɔ Felikisi swɔ tɔkɔ pè n ye Porsiyusi Fɛsitusilɛ. Tɛ́ Felikisi-á sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyifunɔ dyɔ yɩ̃́ɩ̃ pɩ sɛ̃́, képah ye à Pole sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

25

Pole ǹ gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwɩ̂ltãm yɔ̏tɛ̃ Sesar gbɔ̏

[1] Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò Fɛsitusi* pɔ́nɔ́ sèpı̃̀n tɔ̃-ò
sõlɛ Sesarı kwil sɔkɔ, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil.
[2] Képah sɔkɔ, sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Nsyifunɔ nɛ́-
ǹgbnɔ kyı ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, Pole-á tyı́túkúnı̃̀ pı.
[3] Tɛ́ tyah ǹnɛ n gbah n ni nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ pé tyí, à mó
Pole kɔ̃ à pɔ Yerusalɛmı kwil, pé ǹ tyi sohlı n yah pallɛ. Ǹtɛ
kègbı tɛ̃ yõ, yı̃́nvı̃̀ ye sɔ̃̀ pè n pı nɛ, pé à wɛ ko mɔ wɛ̃̀kì yah.
[4] Ǹtɛ Fɛsitusi mɛ pè syah nɛ, Pole-á mɛ dáhnmɔnɔlɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Sesarı kwil. Tɛ́ péwɔ ńtɛ̃ tɔ náh tɔ̃ n mo n
pi pé syínsɔkɔ-ńsah nɛ́npɔ́.
[5] Ńkɛ̃́, pé yah tãm nónó-à kı fɛ̃ n tɛ̃ n pi, pè péwɔ sɔ̃̀ tɛ̃ pé
tiki yuku Sesarı kwil. Pole-à kı se mɛ tyı́túkù yɔ́ pı pè wɛ,
páh kı kyı nɛ́npɔ́, pè kı n tɔkɔ à kɔ̃.
[6] Képah sɔkɔ, Fɛsitusi náh tɔ̃ tɛ̃ mo nɛ́npɔ́ à kah sèpı̃̀n
kwǎrtɔ̃nɔ, képah náh pı, gbãm yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹ syı sɔkɔ Sesarı
kwil. Ké dı̃̌ndallɛ, à mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀
mɔ nɛ pè pɔ Polelɛ.
[7] Pole-á pɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ wil Yerusalɛmı
kwil, pè pɔ à mɔ gbı̃, tɛ́ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ képékèyɔ̂ tyi
náhnáh sɔkɔ. Tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ pé tyíyɔ́nɔ́ nɔ́pi sɔkɔ,
nɛ̂-á wɛ̃kı nɛ gblɔ-á sélɛ.
[8] Képah sɔkɔ, Pole mɛ tyah ǹ gblɔ̌y vyãhlɛ n kɔ̃lı nɛ, pé
náh tyı́túkù yɔ́ ńtɛ̃ pı à de Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí, képah
náh pı Liyel ní-ńsah gbô tyí, képah náh pı Wrome kwı́ltãm
yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí.
[9] Ǹtɛ Fɛsitusi wɔ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, Nsyifunɔ pé yı̃́ngbílɛ n
yo. Kǎh pı sɛ̃́, à Pole syah nɛ, à se kı fɛ̃ syi kyı Yerusalɛmı
sɔkɔ, ǹ tukey kyı n tuke péwɔ yı̃́ yah nı?
[10] Wǎh yo sɛ̃́, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tukey tùkè-ǹsah yɔ́
sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀, ǹmɔ tyí-á pé tukey yı̃nɛ kè tuke. Nsyifunɔ-
á yɔ̀, pé náh tyı́túkù yɔ́ ńtɛ̃ pı pé tyí. Yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ
pı̃́nyı̃nɔ-á mɛ ké sɔkɔ ó.
[11] Ńkɛ̃́, pé tyí-à kı mɛ kah, ànɛ̂ pé mɛ tir yɔ́ pı nɛ̂-á yı̃nɛ
kũnɛ, pé náh mɛ yahle pé kúnɔ́ yõ dò. Ǹtɛ pǎh tɔkɔ péwɔlɛ
n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ, gblɔ-à ńkɛ̃̄nɛ sélɛ, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ pé
gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ n pi. Páh mɛ ké tyí nɛ, pé tyí tukey kyı n
tuke Sesar tyí.
[12] Képah sɔkɔ, Fɛsitusi ànɛ̂ ǹ tukey tùkèpu tı̃̀nkı̃̀ mɛ wɛ̃
wɛ. Pǎh tyɛ, à mɛ yo Pole tyí nɛ, wǎh fyɔ̀ Sesar yı̃n yo tɛ,
wǎh kı kyı ǹmɔ tyí Wrome kwil sɔkɔ.

* **25:1** 25.1 - Fɛsitusilɛ, Wrome nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Wrome kwı́ltãm yɔ̃̀tɛ̃
Sesar sah Nsyude gbɛ̃nyah yah tɛ̃-òlɛ.

Akripa mɛ Polelɛ n piki n yah

13 Sèpȉn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, yȍtɛ̃ ɗí Akripa ànɛ̂ ǹ dósê
Berenisi pɔ yah gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò ɗí Fɛsitusi tyí, Sesarı kwil.
14 Pè kı sȍ sèpȉn yísyɔ́ pı n pi nɛ́npɔ́. Kǎh pı sɛ̃́, Fɛsitusi
mó núkú Pole tyí wɛ kõ mɔ yãh Akripa tyí nɛ ńkɛ̃́, Felikisi-á
ɗí yɔ́ dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ásȍ.
15 Tɛ́ páh pɔ yuku Yerusalɛmı kwil, sárká syínwȉlkȉpu
yȍtãm ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnì-á mɛ pɔ n tɔkɔ ǹnɛ n kõ pé
tyí, tɛ́ mɛ kélɛ n yah n kõ pé tyí nɛ, pé à mɔ kũ kõ.
16 Ǹtɛ páh kè yo pé tyí nɛ, kè náh n pı sɛ̃́ pépi Wrome tãn
wɛ̃kì sɔkɔ. Pé náh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛynɛ n mɔ kũnɛ n kõ,
nɛ́ pé náh wɛ̃kìlɛ à kõ, à ǹ yo yo tɛ̃ yo névye yı̃́ yah, nónó-á
tɔkɔ à kõ.
17 Képah sɔkɔ, kénɛ no mɛ pɔ ànɛ̂ péwɔlɛ ásȍ sɔkɔ. Péwɔ
náh sȍ mɛ ké tyí nɛ pé tir mɛ̀ sah mo. Képah-á, ké ɗı̃ndal
ńtɛ̃nɛ pé núkú yuku tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ nɛ pè pɔ kénɛ
ɗı̃́nɛ.
18 Péwɔ tɛ̃-á sȍ mɛ n sõ nɛ, névye nónó-á tɔkɔ à kõ, pǎh
kı pɔ tyítúkúnì ǹgbnɔ duke duke kwãh n pi nɛ, sépi-á à pı.
Ǹtɛ pǎh pɔ, kè náh pı sɛ̃́.
19 Pǎh mɛ pɔ yékȃb yísyɔ́ ólɛ n pı ǹnɛ pé yɛ̃ngbɛ̃́ Liyel
wɛ̃kì tyí sɔkɔ ànɛ̂ Yesu yɔ́ tyí sɔkɔ nɛ̂-á lésõ ku, tɛ́ Pole tõ
mɛ n yo nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ.
20 Kǎh pı sɛ̃́, péwɔ náh sȍ pĩ, páh nɛ yĩ mɛ̀ dùkù wah
n pi sɔ̃́. Képah sɔkɔ, pé mɛ Pole piki yah nɛ, à se kı kyı
Yerusalɛmı kwil, ǹ tukey kyı tuke nɛ́npɔ́ nı?
21 Ǹtɛ Pole mɛ nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ásȍ, pé tyi yah
mó pɔ kyı wah Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar tyí. Kǎh pı sɛ̃́,
pé mɛ nɛ pè à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ ǹ
tɛ́kínmɔnɔ tyí Sesar tyí.
22 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, péwɔ tɔ-á mɛ
ké tyí nɛ ɗí mɛ̀ pɔ ǹ tyi yãh pé noh. Képah tɛ̃nɛ, Fɛsitusi mɛ
nɛ ńkɛ̃́, ńsȍ ńtɛ̃ ó sɔkɔ, wǎh kı pɔ ǹ tyi yãh à kı noh.

23 Dı̃ndallɛ, Akripa ànɛ̂ Berenisi pé mɔ wil yȍtɔ̃rí flɔ sɔkɔ,
tɛ́ sràsyíbí yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ mɛ pé sȍ tɛ̃, pè
yuku tukey tùkè-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Fɛsitusi pè
kõ pè pɔ Polelɛ.
24 Wǎh pɔ, Fɛsitusi mɛ de wɛy sɔkɔ tɛ́ nɛ, yȍtɛ̃ ɗí Akripa,
ǹmɔ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ pélɛ ásȍ sɔkɔ yɔ̀, pé pól-á mɛ ɗí
mɛ̀nɛ n yah kɛ̀. Nsyifunɔ tɔ́wû pól-á pɔ wil pé tyí ǹ tyí sɔkɔ

Yerusalɛmɩ, ànɛ̂ fɔ́ɔ́ ásɔ̂ tɔ sɔkɔ. Păh mɛ gbo mɔ tũ nɛ, à náh yĩnɛ sàhnɔ́lɛ min sɔkɔ póllɛ.
25 Ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ tyípínì sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. Tɛ́ wăh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀, képah-á pé nɛ, páh kɩ à tɛkɩ mɔ à kɔ̃.
26 Tɛ́ tir nɛ̂ tɛ̃ tɔ́tɔ́-á pé kɩ wãrkɩ, kɩ à tɛkɩ mɔ n pi Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí, pé náh mɛ képah pĩ. Képah-á pé pɔ ǹnɛ pé tyí ànɛ̂ ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ tyí ǹ wahlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Akripa. Páh nɛ, pàh kɩ à piki yah tɛ, pé tɛ̃ wɛ tir yɔ́ wɛ n wãrkɩ ǹ tyí sɔkɔ, pé à tɛkɩ n mɔ Sesar tyí.
27 Péwɔ tɛ̃ tyí ké yah náh, à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛy tɛkɩ mɔ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ tyí, tɛ́ à náh mó tɔ̃ tɛ̃ tyi yah wɛ yo tɛkɩ mɔ ǹ tyí, nónó yĩn-á pè tɔkɔ à kɔ̃.

26

Pole-á ǹ tyîpínì yãh sɔ̃́ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Akripa tyí

1 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Akripa yo Pole tyí nɛ, wɛy-á mɛ ǹ tyí, wăh kɩ fɛ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Wăh yo sɛ̃́, Pole mɛ ǹ gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ́ tyah ǹ vyãh kɔ̃lìnɔ́lɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃́,
2-3 yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Akripa, ǹmɔ-á pépi Nsyifunɔ tyídî póllɛ n pnɛ ànɛ̂ tyi nónó yõ-á pě yékẫblɛ n pɩ. Képah-á, nìvìnì ǹgbɛ̃-á kélɛ péwɔ tyí kwɛynɛ, kɩ pé vyãh kɔ̃lɩ tyi nɔ́pi pól sɔkɔ, Nsyifunɔ-á n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó noh pé tyí.
4 Ȁ tɔkɔ pé kètɛ̃npìkì gbĩ́ dùkù tyí, páh sɔ̃̀ mɛ pé minnɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ pé kwil tãn wrɔ́ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, Nsyifunɔ pól-á képahlɛ n pnɛ.
5 Păh pélɛ n pnɛ di mɔ́nɔ́lɛ. Pàh kɩ mɛ ké tyí, pǎh kɩ fɛ̃ pé kèdùkù yo ńtɛ̃nɛ nɛ, Farisiyɛ̃ névye tɩ̃̀nkì sɔkɔ nɛy-á pélɛ, tɩ̃̀nkì nɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì tyí-á kah tah.
6 Ǹtɛ Liyel-á ǹ vyãh tɔkɔ pé náh tãn tyí nɛ̂ tyí sɔkɔ, péwɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ, képah yĩn-á pélɛ tukey sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.
7 Tɛ́ pépi yìkìnì gbɔ̃ninɔ́ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, kǎh kɩ n pɩ n dal n mɔ n pi, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ à Liyellɛ n gbilki ké lékẫh, ké gbɩ̃̀ntɔ̃. Képah yõ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ yĩn-á Nsyifunɔ tɔkɔ péwɔ kɔ̃ yɔ̀, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Akripa.
8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ ké fɛ̃nsyinɔ tɔ̃ kah tah pé no Nsyifunɔ tyí nɛ, Liyel-á lékyîlɛ n yilki n mɔ nɩ?
9 Péwɔ ńtɛ̃ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, páh yĩnɛ pé tyi pól pɩ, pé Nasarɛtɩ kwil Yesu yĩn yõ sɛ̃nɔ́ yah kɔ̃.

[10] Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm-á ké wɛ̃kìlɛ pé kɔ̃ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
páh Yesu yɔ̃ sɛ̃pú náhnáh tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Tɛ́
pàh sɔ̃́ sȍ pélɛ n ko n mɔ fyélɛ, péwɔ kè fɛ̃ n syi. Képah-á
pé pɩ Yerusalɛmɩ kwil.
[11] Páh sȍ mɛ n de n kɔ̃ pépi Nsyifunɔ Liyel ní-ńtȃn vì sɔkɔ,
à Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n fõh, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pè kyĩ mɔ,
pè Yesu yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yal mɔ. Tɛ́ pé fɔkɔ vyấhnkàhnmɔnɔ tɛ̃̌ tyí
pélɛ, páh ńkɛ̃nɛ pé nyáh sõ ǹ kyɩ pélɛ n fõh kwlókáhkínɔ tɔ
sɔkɔ.
[12] Sɛ̃́-á sõ yɔ́lɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm mɛ tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂
wɛ̃kìlɛ pé kɔ̃, pé yuku à n yuku Damasɩ kwil.
[13] Ńkɛ̃́, yȍtɛ̃ dĩ́ Akripa, páh sȍ mɛ wɛ̃kì yɔ̃ gbȉntɔ̃ pɔ̃́lɛ, tɛ́
mɛ kyòo yɔ́ wɛ kè wil yȋnyɔ̃, nɛ̂-á piki kal gbĩnɛ, à pɔ kwɛ
péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃kì kɔ́mû yɔ̃ pěrr, à pé mɔ gbĩ.
[14] Képah tɛ̃nɛ, pé pól syɩkɩlɩ sétáh tɛ́ péwɔ mɛ yĩ́npɔ̃́ yɔ́
noh kè mɛ n yo pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Sole, Sole,
kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃́? Ǹgbǒ gbȍ nɛ̂-à yahle náh
vȉnɔ́lɛ, képah ye n kwɔ dɛ́!»
[15] Kǎh pɩ sɛ̃́, pé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃?
À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh.
[16] Ǹtɛ yuku n yĩn á gbyɛ̂̃h yɔ̃. Máh ń gblɔ̃́ynɛ ǹ wɛ̃kɩ tir
nɛ̂ yĩnnɛ, képah wɛ yɔ̀: Mé nɛ á pɩ ń tȍnpɩlɛ. Sɔ̃́-á á wɛ ńnɛ
yɔ̀, á kɩ kélɛ n yah n yo n kɔ̃, à tahlɩ tyi nónó tɔ-á mé kɩ pɔ
ǹ wɛ̃kɩ n pi náhlɛ.
[17] Mé kɩ ǹ pwah mɔ wilki Nsyifunɔ ànɛ̂ kwlókáhkínɔ
névye gbȍ, pépi nónó tyí-á mé n tɛkɩ n mɔ álɛ.
[18] Mé álɛ n tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, á kyɩ pé yĩ́ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè
wil fɛ̃ntȗ̃ sɔkɔ pè pɔ kyòo yah. Pè mó wil sétȃn yȍtɛ̃̌ yɔ̃rɩ
sɔkɔ pè pɔ Liyel tyí, pé tyípêl kɔ̃ sè yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, pè mó kyɩ
tɛ̃̌-ǹsah wɛ Liyel wɛ̃́npȉ wrɔ́, nónó-á mɛ Liyel tyí yɔ̃ ńmɔ yɔ̃
sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ.»
[19] Pole-á Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à ǹ syɩ yo Akripa
tyí nɛ ńkɛ̃́, yȍtɛ̃ dĩ́, páh tyi nónó noh, tɛ́ tyi nónó wɛ wɛ̃kínɔ́
mè sɔkɔ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, pé náh yahle sé pínɔ́lɛ.
[20] Tɛ́ Damasɩ tãn ǹgbò tyí-á pé yo sélɛ. Képah náh, pé mɛ
sè yo Yerusalɛmɩ tãn tyí, ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃̌nyah tãn póllɛ, à
tahlɩ kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí. Páh kè yo pé pól tyí nɛ, pè pé nnɔ
vi mɔ, pè mó Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Ńkɛ̃́, pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á
n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yɔ̃, pé nnɔ-á vi mɔ.
[21] Tɛ́ képah yɔ̃ sɔkɔ-á Nsyifunɔ tɛ̃ pélɛ, gbĩ́ nɛ̂-á sȍ pé mɛ
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pǎh sȍ mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-
ńsahlɛ.

22 Ǹtɛ Liyel yòhnı̀nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, páh mɛ min sɔkɔ à pɔ
syı kwɛy tyí. Tɛ́ páh tɔ̃ ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, gblɔ yo yĩnnɛ tahbı ànɛ̂
yãm tãn tyí. Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ànɛ̂ Moyisi-á tyi nónó tyí
yo nɛ, sǎh kı pɔ n pı n pi, pé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo kah mɔ sépi
yõ, sépi nónó-á yo nɛ ńkɛ̃́:
23 Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kı yèvyãhrı pı kı ku. Tɛ́ ǹmɔ-á
kı n pı n pi nɛ́gbennɛ, kı yilki mɔ lékyî sɔkɔ. Wǎh kı pɔ
pwáhnmɔnɔ tyí yo wah kyòo pépi Nsyifunɔ tyí ànɛ̂ névye
tɛ́lɔ́ tyí.
24 Tɛ́ Pole-á mɛ ǹ tyi yah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́ mɛ ǹ vyãhlɛ n kɔ̃lı,
Fɛsitusi wɛkı páhpáh ǹ yõ nɛ ńkɛ̃́, ǹ yɔ̃̀gbèkè náh mɛ, ǹ kǎrn
pínɔ́ képékè-á ǹ yɔ̃̀gbèkè yuku.
25 Ǹtɛ Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ pèpɛy, pé yɔ̃̀gbèkè náh
yuku dɛ́! Gblɔ ànɛ̂ yèsrey wɛlɔ ó kɔ́kɔ́-á pé n wɛkı.
26 Ńkɛ̃́, tyi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pı sètı̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ, pé sɛ̃́nɔ́-
á mɛ ké yõ nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Akripa ńtɛ̃ pı̃́nɔ́-á mɛ sé sɔkɔ dò.
Képah-á, pé kɔ̃ pé kélɛ n yo n dal n mɔ ǹ yah sɔkɔ nı̀sãhlɛ.
27 Ǹtɛ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Akripa, à kó sɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ yõ
nı? Péwɔ tɛ̃́-á pı̃ nɛ wǎh sɛ̃ sé yõ.
28 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Pole tyí nɛ, kàh náh kı nɛ pé
mo kwéy, wǎh náhkı núkú péwɔ vi mɔ pı Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ.*
29 Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kı se pı núkúnúkú ò, kàh kı
se mo ò, péwɔ tɛ̃́-á mɛ Liyellɛ n ni nɛ, kè káh yĩn ǹmɔ ńtɛ̃
ó tyí, ńkɛ̃́ nónó pól tɔ-á mɛ pé wɛlɔlɛ n nohnı kwɛynɛ yɔ̀,
pé pól pı péwɔ tyí kɔ̃lɛ, Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, tɛ́ kârn wɔ káh mɔ
pépi tyí.
30 Képah náh, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Akripa yuku, ànɛ̂ gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò dı̃́
Fɛsitusilɛ, ànɛ̂ Berenisilɛ, à tahlı nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̌nɔ́lɛ
pélɛ.
31 Ǹtɛ pǎh wil, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, dı̃́ mè náh tir yɔ́
ńtɛ̃ pı, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh pı, ǹ dáhnmɔnɔlɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
32 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, dı̃́ mè à sɔ̃̀
mɛ ǹ tukey tyí dáhbí-ńkɛ̃̌nɛ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀
sɔkɔ, wǎh yĩnɛ fı̃́nmɔnɔlɛ.

27

Fɛsitusi nɛ pè sɔkɔ Polelɛ Wrome kwil

* **26:28** 26.28 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù sõnɔ sɔkɔ, kɔ̃́ ye Akripa Polelɛ n ko. Túkù sõnɔ sɔkɔ mó, Pole wɛy ǹ nı tɛ̃.

1 Képah sɔkɔ, kăh pɔ sah núkú yõ nɛ, áyáh kɩ yuku n pi
Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí Yitalɩ gbɛ̆nyah sɔkɔ,
pè mɛ Pole ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye yísyɔ́ dahbɩ sràsyíbí
yȍtɛ̃ yɔ́ gbȍ, nɛ à sɔkɔ álɛ. Dɩ̃́ mɛ̀ yĩn ye sȍ Nsyulyusilɛ.
Ǹmɔ ye sȍ Wrome tãn sràsyíbí tȉnkì yɔ́ yȍtɛ̆nɛ nɛ̂-á pè n ye
Wokustilɛ.

2 Képah tɛ̆nɛ, á de Adramiti kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ,
à sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ kɩ sȍ n syɔ̃ n pi Asi gbɛ̆nyah krótónè
yɩ̃́n-ńtɑ̂n sɔkɔ. Arisitarkɩ sȍ mɛ álɛ, nɛ̂-á n wil Masedonɩ
gbɛ̆nyah kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tesalonikilɛ.

3 Ké ɗĩndallɛ, á kyɩ de Sidõ kwil. Ǹtɛ Nsyulyusi sȍ mɛ Pole
tɛ̆nɔ́ plɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, à wɛ̆kìlɛ Pole kɔ̃ nɛ, à kyɩ yah ǹ kódíbí
tyí, pè kɔ̃ pè à wɛ n yohnɩ n mɔ.

4 Képah náh, áyáh yal nɛ́npɔ́, yɑ̃́hkí sȍ mɛ álɛ n fwo. Kăh
pɩ sɛ̃́, á syɔ̃ gbɛ̆nyah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́.
Képah sȍ mɛ yɑ̃́hkí yah kõ sah á tyí kwéy.

5 Tɛ́ yɔ̃ sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ, à syɔ̃ Silisi gbɛ̆nyah ànɛ̂ Pãnfili
gbɛ̆nyah gbɔ̀pɔ, à kyɩ tiki Mira kwil, Lisi gbɛ̆nyah sɔkɔ.

6 Áyáh mɛ nɛ́npɔ́, Wrome tãn sràsyíbí yȍtɛ̃ mɛ Alɛkisãdri
kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á kɩ sȍ n yuku n pi Yitalɩ*
gbɛ̆nyah sɔkɔ. Ȁ mɛ á dah mɔ képah sɔkɔ.

7 Á sèpȉn náhnáh pɩ, tɛ́ á náh sȍ mɛ fɛ̃ n to súú. Á yèvyãhrɩ
kah pɩ, tɛ́ pyě yĩni tɛ̃ Knidi kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy. Ǹtɛ yɑ̃́hkí-
á sȍ mɛ álɛ n fwo nɛ́npɔ́ tȉn yúkúnɔ́lɛ sɛ̃́, gbɛ̆nyah nɛ̂-á pè
n ye Krɛtɩlɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́, á syɔ̃ képah dónmɔ-ńsah yɔ́ gbɔ̀pɔ
pè n ye Salmonenɛ. Nɛ́npɔ́ sȍ mɛ yɑ̃́hkí yah kõ sah á tyí
kwéy.

8 Á yèvyãhrɩ pɩ nɛ́npɔ́ sɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ, à kyɩ yĩni tɛ̃ Krɛtɩ
fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Krótónè yɩ̃́n-ńsah pèpɛynɛ. Lasɩ kwil mɛ
nɛ́npɔ́ tnɔ̂.

9 Légbɩ̃́nɛ, wrɔ́ náhnáh sȍ mɛ sɔkɔ tɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ fílsɑ̏hkì
sȍ níkì tɛ̃ gbɩ̃́-á sȍ mɛ sɔkɔ tɛ sɛ̃́, yɑ̃́hkí sȍ mɛ kõ. Kăh pɩ sɛ̃́,
krótókè tónɔ́ sȍ mɛ pɩ dlolɛ. Képah ye, Pole mɛ ké gbáhdyâh
di pé tyí nɛ,

10 pé kódíbí, péwɔ-á kè wɛ tɛ nɛ, krótókè tónɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n
yɔ̃ n sɔkɔ n pi, nɛ́ dlo náh wɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ kè náh n yĩn n
pi krótókè ànɛ̂ ké sɔkɔ vyɔ́ yíkínɔ́ képékè ó tyí dɛ́, pépi tɔ
min-á kɩ n syah n wũ ké sɔkɔ.

11 Ǹtɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ dɩ̃́ sȍ mɛ sɛ̃ krótókè tó-ò dɩ̃́ ànɛ̂ ké yȍtɛ̃
wɛy yõ sɔkɔ, à kal Pole tyílɛ.

* **27:6** 27.6 - Yitalɩ gbɛ̆nyah sɔkɔ ye Wrome kwillɛ.

12 Té Krɛtɩ gbɛ̃̆nyah krótónè yɩ̃́n-ńsah mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ plɛ
kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye, névye kan sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, kàh kɩ
fɛ̃ n pɩ n pi, pé yĩni tɛ̃ ké krótónè yɩ̃́n-ńsah yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Fenikisilɛ, pé kyɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ pɩ nɛnpɔ́. Nɛnpɔ́ sɔ̃̀ mɛ Krɛtɩ
gbɩ̃̀yiki tɩ̃̀nnɛ.

Yɑ̃́hpékè yɔ́ kɔ̃̀nɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yɑ̃́hkí yɔ́ tyah n kõ n wil fálfál yɔ nɩyɔ̃́
tɩ̃̀nnɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ páh nɛ̂ yah tɔkɔ, kǎh kɩ
fɛ̃ pɩ, tɛ́ mɛ krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbílkì dɔkɔ mɔ, krótókè
kõ kè tyah n sɔkɔ, à kyɩ tɔrɩ sɔkɔ Krɛtɩ gbɛ̃̆nyah gbɔ̀pɔlɛ.
14 Dǒ kwéy, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ wil ymɔ yõ à tiki pɔ mɩ á sɔkɔ.
Yɑ̃́hkí mɛ̀ yĩn ye sɔ̃̀ Yerakilõnɛ.
15 Kè pɔ á krótókè tɔkɔ n yuku gbɛ̃̆ntɛ̃̆náhlɛ, á náh tɛ̃ wɛ
ké yah kõ. Á mɛ á gblɔ̃̌y fin mɔ kè kõ.
16 Kè kyɩ sɔkɔ álɛ gbɛ̃̆nyahpír yɔ́ tnɔ̂ pè n ye Kodalɛ, pnɛ yɔ
nɩyɔ̃́. Kénɛ gbɛ̃̆nyah sɔ̃̀ mɛ yɑ̃́hkí yah kõ sah á tyí kwéy. Kǎh
pɩ sɛ̃́, krótópír nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ krótókè ǹgbɛ̃ tyí,
á gbah tɛ̃, à képah wɛ yɔrɩ dah mɔ ké sɔkɔ yèvyɑ̃hrɩlɛ.
17 Ké dáhnmɔntɛnɔ náh, á mnɔlɛ krótókè ǹgbɛ̃ pukubi
kore vi nɛ kè káh kwɔkɩ. Tɛ́ tíkí-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃ nɛ á káh kyɩ
n nir Libi gbɛ̃̆nyah sèmɩ̃̀yɑ̃́hrí sɔkɔ sɛ̃́, képah ye á krótókè
yɔ̃̀tah flɔ kũ, sépi nónó gbɔ̃̀ yõ-á ńkɛ̃́nɛ yɑ̃́hkí kélɛ n tu n mɔ
súú, tɛ́ mɛ á gblɔ̃̌y fin mɔ yɑ̃́hkí kõ kè n yuku álɛ.
18 Dĩndallɛ, yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n kah fwo sɛ̃́, kǎh pɩ
sɛ̃́, pè krótókè tɔ́kɔ́bí wilki min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ.
19 Sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ, krótókè tópú tɔ mɛ ké tɔ̃̀npɩ̀vyɔ́ túkù
wilki ké sɔkɔ, à min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ pé gblɔ̃̌y.
20 Kè sɔ̃̀ mɛ pɩ sèpɩ̃̀n náhnáhlɛ, tɛ́ á náh gbĩ wɛ yah yɩ̃́nɛ,
képah náh pɩ, ńwɔ̃́ kèpyelɛ. Yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ peke tɛ̃ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ á
náh tɔ̃ mɛ pɔ n sõ nɛ, áyáh kɩ pwah.
21 Kǎh pɩ sɛ̃́, á sɔ̃̀ mɛ sèpɩ̃̀n náhnáh pɩ yõke yɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ.
Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn no pól nɩyɔ̃́, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, pé
kódíbí, pǎh sɔ̃̀ yĩnɛ pè sah péwɔ yóré yõ, pé mó wũ Krɛtɩ
gbɛ̃̆nyah. Képah-à sɔ̃̀ mɛ pɩ, páh dlo nónó gbal, ànɛ̂ yíkínɔ́
nónó-á pɩ pé tyí yɔ̀, sè náh náhkɩ pé yĩni n tɛ̃ n pi dò!
22 Ǹtɛ núkúnúkú, páh kélɛ n yah n kõ pé tyí nɛ, pè pé nɩ
syɑ̃h, ńkɛ̃́ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh yĩ n pi à wil krótókè tyí sɔkɔ.
23 Ǹkɛ̃́, Liyel nɛ̂ tyí yõ-á péwɔlɛ pé tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyí, ǹmɔ
yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á wil pé yah lékɑ̃̂h mɛ̀ sɔkɔ,

24 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Káh tíkí pı, Pole! Á kı n yĩn n pi Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar yah sɔkɔ, kı á yɔ̃́tyí yo ǹ tyí. Tɛ́ névye nónó pól-á mɛ n yuku álɛ krótókè sɔkɔ, áwɔ gbɔ̃̀ yõ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh n yĩ n pi.»
25 Képah-á, péwɔ Pole sɛ̃́nɔ́-á mɛ Liyel yõ nɛ, kăh kı n pı n pi sɔ̃́-á ǹ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npı yo kélɛ pé tyí. Képah-á, pè pé nı syãh pé kódíbí.
26 Ǹtɛ krótókè tɛ̃́ wɔ-á kı kyı n yıkı n pi pé tyí yɔ nıyɔ̃́ kwil yɔ́ sɔkɔ dɛ́!
27 Légbĩ́nɛ, yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n fwo n yuku sɛ̃́ pnɛ yɔ yõ, nɛ̂-á pè n ye Mediteranınɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syı ké sèpĩ̀n gbɔ̃nyɑ̃́h-ò sõ lékɑ̂̃h tyí. Tɛ́ lénı mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, krótókè tópú sɔ̃̀ kè sõ nɛ, áyáh mɛ de n tɛ kènkwɑ̃̀h yõlɛ,
28 tɛ́ yɔ́ntĩ́ sãh sãh kwâh min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ yõgbãm pɔ́ kwărninɔlɛ. Áyáh yuku yahlɛ kwéy, pè tɔ̃ kè min dah mɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ túkúrí pɔ́ kwărtɔ̃nɔlɛ.
29 Pè sɔ̃̀ mɛ tíkílɛ n pı nɛ, krótókè káh pɔ kyı syı dyêh yísyɔ́ tyí, kè yıkı. Képah ye, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl ǹyɛ̂̃h dah mɔ krótókè náh tĩ̀nnɛ, tɛ́ mɛ tyah dálnɔ́ ólɛ n dɛkı.
30 Ǹtɛ krótókè tópú sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ tó-ńsahlɛ. Kăh pı sɛ̃́, pè krótópír tiki mɔ yɔ yõ, tɛ́ nɛ páh nɛ pé krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl dah mɔ krótókè yah tĩ̀nnɛ.
31 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo sràsyíbí ànɛ̂ pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tyí nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-à kı wṹ-ńkɛ̃́nɛ krótókè sɔkɔ, pépi náh tɛ̃ wɛ n pwah n pi dɛ́!
32 Képah sɔkɔ, mnɔ nónó-á sɔ̃̀ tɛ̃ sah krótópírlɛ, sràsyíbí núkú sépi kɔ̃lı mɔ kè kɔ̃ kè sɔkɔ.
33 Képah náh, tyah-á pópó n dal, Pole kè yah kɔ̃ no pól tyí nɛ ńkɛ̃́, pè yõke yõ. À nɛ ńkɛ̃́, ké sèpĩ̀n gbɔ̃nyɑ̃́h-ò-á kwɛynɛ yɔ̀, pé yáh-ńsah mɛ tyɛ tɛ̃ pópó, pè náh mɛ fɛ̃ yõkelɛ n yõ.
34 Ǹtɛ yõke vyãh-á mó tɔ̃ mɛ pé min pwáhnɔ́ tyí sɔkɔ. Képah-á, páh kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yõke yõ. Ńkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃̀yén pɔ́ núkú fyé náh n mɔ n pu n pi.
35 Képah yóntɛnɔ náh, Pole búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkı Liyel tyí no pól yĩ́ yah, tɛ́ kè kwɔ à tyah n tah.
36 Képah sɔkɔ, no pól nı sũ, pé tɔ mɛ yõke yõ.
37 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, á pól sɔ̃̀ mɛ nɛ́pĩ̂ lègbãm tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ kénúkòlɛ (276).
38 Á pól-á yõ tɔ̃ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, á sèmukɔ wilki min dah mɔ yɔ sɔkɔ krótókè kɔ̃ kè pı fáhfáh.

Krótókè tyí yíkínɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

39 Képah tɛ̃nɛ, tyah-á pɔ dal krótókè tópú náh sɔ̃̀ mɛ
kènkwɛ̃̀h yõ yah pɩ̃. Pǎh pɔ yɔ kéngbárkɩ̀ yɔ́ kyɔmɩ wɛ,
nɛ́npɔ́ mɛ wɛ́nyɩ̃́n-ńsahlɛ, pè nɛ páh kɩ yuku yah nɛ́npɔ́
krótókèlɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi.
40 Képah sɔkɔ, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl dɛ mɔ sè
kɔ̃ sè wũ pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ́ núkú yɔ̃ sɔkɔ krótókè yah tɛ̃ tɛ̃ yî
tɔ wah mɔ, ké yah tɛ̃ yĩnnɛ. Tɛ́ mɛ fwɔ toh yĩ̂nyõ, krótókè
yah tĩ̀nnɛ, yɛ̃́hkí kɔ̃ kè kélɛ n tu n mɔ, tɛ́ pé yah mɔ à yɔ
kéngbárkɩ̀ mɛ̀nɛ n yĩkɩ.
41 Ǹtɛ pè kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́ntáh sèmɩ̀yɛ̃́hrí fĩ̀ yɔ́ tyí, à nir ké
sɔkɔ. Krótókè yah tĩ̀n sɔ̃̀ mɛ kyɩ di sèmɩ̀yɛ̃́hrí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè
náh mɛ fɛ̃ n yike, tɛ́ níkwîl mɛ ké náh tĩ̀nnɛ n mɩ n kwɔkɩ
n pɔ.
42 Képah sɔkɔ, sràsyíbí sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
névye kònmɔ-ńsahlɛ. Tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ n yɔ̃ n
wil n to n pwah.
43 Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé Pole pwah mɔ
sɛ̃́, à pè yĩni mɔ képah pínɔ́lɛ. Tɛ́ nɛ, yɔ yɔ̃́npnɛ̀pu ǹgbò
yɔkɔ de yɔ sɔkɔ, pè kènkwɛ̃̀h yõlɛ n yĩkɩ.
44 Tɛ́ mɛ nɛ, no tɛ́lɔ́ sésárnɔ tɔkɔ, képah náh pɩ, krótókè
kwɔ́kínɔ́lɛ, pè dɔkɔ sépi yõ, pè nɛ n yɔ̃ n yuku. Sɛ̃́ ye kè pɩ,
tɛ́ no pól yĩni tɛ̃ kènkwɛ̃̀h yõ sɔkɔ krómkróm pé vyelɛ.

28

Pole-á nɛ̂ pɩ gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Maltɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́

1 Képah sɔkɔ, áyáh pwah sɛ̃́, á kè noh nɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́
gbɛ̃̆nyah mɛ̀ yĩn-á Maltɩlɛ.
2 Kénɛ kwil tãn mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ yĩ́ĩ́ pallɛ. Tɛ́ pũ̀-á sɔ̃̀ mɛ n
pɩ, tɛ́ vɩrɩ mɛ n pɩ sɛ̃́, pè mɛ nyàh mɔ tĩ̀í á pól kɔ̃ á mɛ tuke
mɔ tɛ̃ n wnɛ.
3 Képah sɔkɔ, Pole-á kyɩ lésɔ́pî kwel nɛ pé pɔ mɔ nyàh
sɔkɔ, nyàh swɔ̀ɔ̀-á kyɩ sé tyí, wáhnpo yɔ́ wil sé sɔkɔ à Pole
kõ, fɔ́ɔ́ à toh mɔ ǹ gbɔ̃̀ tyí.
4 Kwil mɛ̀ tãn-á wahy wɛ tóhnmɔnɔlɛ ǹ gbɔ̃̀ tyí sɛ̃́, pè tyah
n yo wɛ̃ tyí nɛ, tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ póllɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á nɛ́kókè
mɔ yah. Wǎh sénsɔ̃ pwah pnɛ yɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ ó, ǹtɛ pépi sétõ
nɛ̂-á gbɩlɛ n wah, képah tɛ̃ wɔ náh à sah n pi min sɔkɔ dɛ́!
5 Képah sɔkɔ, Pole wahy mɛ̀ mir dah mɔ nyàh sɔkɔ. Tɛ́
syɛ̃́hɛ̃́h kwéy ńtɛ̃ náh kyɩ Pole wil tyí.

6 Tɛ́ kwil tãn sɔ̃̀ mɛ syíkíntɛ̃̀nɔ́lɛ n pɩ nɛ, dǒ páh kɩ à wɛ
à kɩ mɛ tyah n sɛ̃, képah náh pɩ, kɩ syɩkɩ n ku n pi nɛ́npɔ́
swɔ. Ǹtɛ pǎh képah syɩkɩ tɛ̃ wrɛ́tɛ́tɛ́, pè pɔ pĩ nɛ, pèkè yɔ́
ńtɛ̃ náh à nɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè pé vyɛ̃y vi à tyah n yo nɛ,
tɔ̃̀ yɔ́-á ǹnɛ.
7 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ álɛ, fĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pnɛ yɔ
nɩyɔ̃́ gbɛ̃̀nyah mè yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ tyílɛ. Kénɛ ɗĩ́ yĩn ye sɔ̃̀ Publiyusilɛ.
Ǹmɔ mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ ǹ kódíbí sɔ̃́, tɛ́ á kɔ̃ á twah ǹ tyí à
sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì pɩ.
8 Tɛ́ kénɛ ɗĩ́ sú sɔ̃̀ mɛ yam pɛ̀kì yõ. Ǹ wil sɔ̃̀ mɛ vyãh, tɛ́
ǹ fɔkɔ tɔ mɛ kye. Képah tɛ̃̀nɛ, Pole mɛ kyɩ yah ǹ tyí, tɛ́ ǹ
gbɛ̃̀n sah ǹ yõ à Liyel ni ǹ tyí, à à dɛ mɔ.
9 Képah náh, kénɛ kwil yámpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ pɔ Pole tyí, tɛ́
pɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ.
10 Kǎh pɩ sɛ̃́, á yõ yɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ kègbɩlɛ. Tɛ́ áyáh pɔ n
tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ, yĩ nónó yétɔ̃̂-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃, pè sé póllɛ á kɔ̃.

Pole yĩ́nîntɛ̃̀nɔlɛ Wrome kwil

11 Képah náh, ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, á mɛ de sɔkɔ
Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á kèǹìǹìnɛ.
Képah sɔ̃̀ mɛ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ́ tyɛ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ Maltɩ gbɛ̃̀nyah sɔkɔ.
12 Áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Sirakusi kwil, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì
pɩ.
13 Áyáh yal nɛ́npɔ́, à tyah n tɔrɩ n yuku krótókèlɛ yɔ vyãh
tyí, pópó à kyɩ de Wregbyo kwil. Ké ɗĩndallɛ, yɑ̃́hkí kõ wil
á náh tĩ̀nnɛ à pɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, sèpɩ̃̀n nínì wrɔ́, á yĩni tɛ̃ Pusɔlɩ
kwil, tɛ́ wil krótókè sɔkɔ.
14 Áyáh kyɩ nɛ́npɔ́, á kyɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ wɛ. Pépi mɛ
á ni, á kɔ̃ á wũ à sèpɩ̃̀n kwǎrninɔ pɩ pé tyí. Képah náh, á
sɔkɔ Wrome kwil.
15 Tɛ́ Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃́pú-á fyɔ̀ á pɩ̀nɔ́ noh, pé túkù
pɔ á yohnɩ, fɔ́ɔ́ Apyusi yòhntàhkì sɔkɔ; pé túkù mó pɔ á
yohnɩ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Nɛ́pân twáh-ńtɑ̃̂n tɔ̃́nìnɛ. Pole-á
fyɔ̀ pè wɛ sɛ̃́, à wɛkɩ Liyel tyí, ànɛ̂ ǹ nɩ sũ.
16 Képah tɛ̃̀nɛ, áyáh yĩni tɛ̃ Wrome kwil, pè ké wɛ̃̀kìlɛ Pole
kɔ̃ à kyɩ tɛ̃ ǹ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sràsyí yɔ́ kɔ̃ à ǹnɛ n kyɔmɩ.

Pole Liyel wɛy yɔ́nɔ́lɛ Wrome kwil

17 Képah sɔkɔ, sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì-á sɔkɔ, Pole Nsyifunɔ yah tãm
ye ǹ tĩ̀nnɛ. Pǎh pɔ tuke mɔ, à yo pé tyí nɛ, pé no, pé náh
sénsɔ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ de pé no Nsyifunɔ tyí, pé náh pé náh tãn
wɑ̃̀l dêl pɩ, ǹtɛ pè pé tɛ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ pé dahbɩ Wrome
tãn gbɔ̃̀ sɔkɔ.

18 Ǹtɛ Wrome tãn-á pé piki yah tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè náh pé
tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂ yĩn-á pé yĩnɛ pé ko mɔ. Kăh pı sɛ̃́, pè
mɛ nɛ páh pélɛ n fin n mɔ.
19 Tɛ́ Nsyifunɔ mɛ képah yahle. Képah-á, pé gbɔ̃̀ yĩ́ĩ́ náh,
pé mɛ pé gblɔ̃̌y tyí dahbı Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀.
Ǹkɛ̃́, tɔ́kɔ́nkɔ̃nɔ tɛ̃ wɔ náh pé nɛ pé tɔkɔ pé no Nsyifunɔ kɔ̃
dɛ́!
20 Képah yĩn-á pé kɔ̃ pé kè yah kɔ̃ nɛ, pé pè wɛ, pé mó
yã́hkı̀ yãh pélɛ. Yisrayel tãn gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ pwáhnmɔ-ò nɛ̂
yõ, ǹmɔ yĩn-á kârn nɔ́pilɛ mɔ́nɔ́lɛ péwɔ gbɑ̃̀n sɔkɔ yɔ̀.
21 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo Pole tyí nɛ, sɛ́bɛ́y yɔ́ ńtɛ̃ náh wil
Nsyude gbɛ̃̌nyah, à pɔ pépi tyí ǹmɔ Pole tyí sɔkɔ. Pé no
Nsyifunɔ sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃ wil nɛ́npɔ́, à pɔ tir yɔ́ yo pé
tyí ǹ tyí sɔkɔ, képah náh pı, à ǹ yĩ́po yo pépi tyí.
22 Ǹtɛ pépi-á pĩ nɛ, wɛ̃̌kı̀ nɛ̂ sɔkɔ-á ǹnɛ, păh mɛ kélɛ n fwo
ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Képah-á, ǹmɔ sõnɔ-á nɛ̂nɛ, páh mɛ ké
tyí nɛ pé kè noh ǹ vyãh sɔkɔ.
23 Képah tɛ̃̌nɛ, pè mɛ wɛ̃ wɛ́nɔ́ yòh mɔ wɛ̃ tyí Polelɛ.
Lésõ-á pɔ nɔ, wãn tɔ̃ mɔ pé wı̃̀lnɔ́ yõ, à pɔ Pole tyí ǹ
twáhntɛ̃-ǹsah sɔkɔ. À mɛ tyah à Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n wah
pé tyí, à tɔkɔ séngbɔ̃ tyí, pópó à pɔ nɔ ńvĩ́ tyí. À sɔ̃̀ mɛ de
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ sɔkɔ, à
Yesu tyílɛ n yo pé tyí nɛ, pè kè fɛ̃ syi.
24 Képah sɔkɔ, túkù ǹ tyi yɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, ǹtɛ túkù mó sè yahle.
25 Ǹtɛ păh tɛ̃ wɛkı sah kwlɔ núkú yõ, tɛ́ n karkı gbĩ́ nɛ̂nɛ,
Pole tɔ̃ tyínúkú yɔ́ yo pé tyí nɛ, gbı-á Liyel Mirki wɛy mɛ̀nɛ,
nɛ̂-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi yo pé náh tãn tyí nɛ
ńkɛ̃́:
26-27 «Kùkùtăhkı̀ mɛ de no nɔ́pi nnɔ sɔkɔ.
Pè mɛ pé níkílɔ́ tah tũ,
tɛ́ pé yĩ́ vike sah;
nɛ ńkɛ̃́ pé yĩ́ káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé níkílɔ́ káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh,
pé nnɔ kɔ̃ sè pɔ n yɛ kùkùtăhkı̀ pínɔ́lɛ,
pé mó vi mɔ ńmɔ Liyel wɛ̃̌kı̀ tɛ̃,
ń kɔ̃ mé pè wɛ pwah mɔ.
Képah ye, kyı n yo pé tyí nɛ,
păh kı n nohnı tɛ̃ wɔlɛ, tɛ́ pè náh ké tyí yah wɛ n pi.
Păh kı n yah dyĕh sɛ̃́ yɔ̀, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi.»*

* **28:26-27** 28.26-27 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10.

28 Képah yóntɛnɔ náh, Pole tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyı́ nɛ: «Yé pı̃
nɛ, Liyel-á pwáhnmɔnɔ wɛy tɛkı mɔ névye tɔ tyı́, nónó náh
pı Nsyifunɔlɛ. Pépi tɛ̃̀ wɔ kı kè noh n pi.» [
29 Wǎh képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yuku sɔkɔ, tɛ́ mɛ yékâ̂blɛ n pı
n yuku képékèyɔ̂ pé wɛ̃ wrɔ́.]
30 Képah náh, Pole ye nı́nɔ́ tũ ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ tɔkɔ
de tɛ̃. Nónó pól-á sɔ̃̀ n wil n pɔ ǹ tyı́, à sɔ̃̀ mɛ pé póllɛ n tɛ̃
pallɛ.
31 Ȁ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rı́ tyı́lɛ n yo névye tyı́, tɛ́ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
Yesu Krista tyilɛ nolɛ n kwɔ nı̀sãh sɔkɔ. Ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀
mɛ ǹ yahlɛ n kõ ké pı́nɔ́lɛ.

Pole sέbέy tέkínmɔnɔlɛ Wrome tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Liyel ye Pole yah wilki nɛ à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ nɛ̂-á kɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Yah n tɛ Wrome tãn 1.5; Kalatɩ tãn 2.9. Ǹmɔ Pole ye wãrkɩ tɛkɩ mɔ sέbέy mɛ̀nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí, nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ. Nósyɔ́ ye wɛ yo pé tyí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ Yesu tyí sɔkɔ, tέ pè mɛ kè fɛ̃ syi. Képah sɔkɔ, Pole mɛ sέbέy wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé pɔ pé tɩ̏nnɛ, pé pɔ sɔ̋ré mɔ pé sɔkɔ pé mó yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à mɛ n pɩ, képah yah ye à yo pé tyí ǹ sέbέy mɛ̀ sɔkɔ.

À nɛ ńkɛ̃́ Nsyifunɔ ò, ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, pé pól-á tyípêl pɩ, pè kɔ̃ pè náh wɛ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. Ǹtɛ pé pól tyí-á nɔ Liyel tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ pè pé nnɔ vi mɔ. Pè yal n mɔ tyípêl pínɔ́lɛ, pè mó sɛ̃ Yesu Krista yɔ̃. Ǹmɔ-á ku pé tyípêl yĩnnɛ. Pàh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, ǹmɔ gbɔ̏ yɔ̃ pǎh kɩ pɩ nέgblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. Yɔ̏bènɔrɩ-á Liyel pɩ pé tyí kélɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yɔ̃, tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ mɛ n pi tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. Tɛ̃-á kɩ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ kṹmm, tέ Liyel Mirki kɩ ǹnɛ n yohnɩ n mɔ. Yah n tɛ Wrome tãn 1-8.

Pole tɔ̃ Nsyifunɔ Yesu yáhlenɔ tyí yo ǹ sέbέy sɔkɔ. Liyel-á yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ, kè n tɛ̃ n pnɛ tyi pól tyí. Képah ye, à nɛ pé Liyel yáhlenɔ náh n yɔ̃ n sɔkɔ n pi. Yah n tɛ Wrome tãn 9-11.

À tɔ̃ kè yo nɛ, núkúnúkú Liyel-á mɛ sãmnɛ n mɔ névye pól sɔkɔ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pǎh yĩnɛ pè pé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí. Yah n tɛ Wrome tãn 12-15.

Sέbέy tyέ-ńsah sɔkɔ, Pole nɛ páh mɛ ké tyí nɛ pé yuku Wrome kwil sɔkɔ, nέnpɔ́ tãn kɔ̃ pè pé wɛ yohnɩ mɔ pé kɔ̃ pé yɔ̃ sɔkɔ Yesɩpayĩ yamana sɔkɔ. À nɛ páh n wɛkɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú pól tyí Wrome kwil sɔkɔ, nónó-á pé nέpĩ́nɔ́lɛ.

1 Ńmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɔ̏npɩlɛ, ńmɔ ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sέbέy mɛ̀nɛ yé tyí. Liyel ye ńmɔ ye pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ. À ń wilki sah nɛ mé pé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.

[2] Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ sah kénɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir nɛ̂ tyɪ́ sɔkɔ, à lésõ
syɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syɪ́nyopu tyɪ́ à ké tyɪ́ yo sah ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
ǹgbò dùkùlɛ.

[3] Ǹ Pɪ́dɪ̃́ tyɪ́ ye kè n yo, nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á pɪ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ Davidi pétó náhkɪ̀lɛ ǹ pɔ́ndubinɔ sɔkɔ névilɛ.

[4] Tɛ́ wǎh pɔ ku, tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ, képah sɔkɔ Liyel Mirki
mɛ kè wɛ̃kɪ nɛ Liyel Pɪ́dɪ̃́-á ǹnɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyɪ́.

[5] Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye ńmɔ yɔ̃̀bènɔrɪ wɛ à pɪ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, kɪ
yɪ̃̀kɪ̃̀nɪ̃̀ pól yohnɪ mɔ pè kɪ pɪ ǹmɔ yõ sɛ̃́púlɛ kɪ n sah ǹ tyɪ́
yõ, ǹ yɪ̃̀n kɔ̃ kè kɪ n gbilki.

[6] Kénɛ yɪ̃̀kɪ̃̀nɪ̃̀ sɔkɔ névye ye yépi tɔlɛ, Yesu Krista-á yépi
nónó ye pɪ ǹ tyɪ́lɛ.

[7] Yépi nónó pól tyɪ́-á nɔ Liyel tyɪ́ Wrome kwil sɔkɔ, tɛ́ à
mɛ yé ye nɛ yé yé minnɛ n pɪ péwɔ tyɪ́ yõ, yépi tyɪ́ ye mé n
tɛkɪ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɪ́ nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɪ ànɛ̂ yèvɪnɪnɛ yé kɔ̃.

Kyɪ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyɪ́

[8] Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, mé n wɛkɪ ń Sú Liyel ǹgbò tyɪ́ yépi
pól tyɪ́ sɔkɔ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyɪ́-á sɔ̃́npɪ́lɛ mɛ n yo kèkõyɔ̃́
pól sɔkɔ.

[9] Mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɪ Liyel tyɪ́ ń nɪ póllɛ ǹ Pɪ́dɪ̃́ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yónɔ́
sɔkɔ. Ǹmɔ ńtɛ̃ ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́, mâh nírɪ́lɛ n pɪ,
máh ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ yé tyɪ́lɛ n yo pé tyɪ́.

[10] Máh ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyɪ́ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ nɛ,
péwɔ dyɔ yɪ̃́ɪ̃́ tɛ̃-à kɪ nɛ̂, pé wɛ̃̀kɪ̀ yɪkɪ mɔ ń kɔ̃ sɛ̃ mé n kyɪ n
yah yé tyɪ́.

[11] Yé náh wɛ di, pɔ n yah dékè mɛ ń kah tɛ̃ yé tyɪ́. Képah
sɔkɔ, Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé kɪ pɔ kélɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɪ
tǎhkɪ̀lɛ yé kɔ̃.

[12] Képah ye kɪ á kɔ̃ á kɪ sɔ̃́ré wɛ mɔ wɛ̃ sɔkɔ à yuku ápi
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyɪ́ tɪ̃̀nnɛ.

[13] Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyɪ́ nɛ yé kè pɪ̃ nɛ máh kè yah kɔ̃
gbáhyɪ̃́ náhnáhlɛ nɛ mé pɔ yé tɪ̃̀nnɛ, mé pɔ tɔ̃̀ wɛ n pɪ yõre-á
mɛ nɛ̂ tyɪ́, sɔ̃́-á mé pɪ kélɛ yɪ̃̀kɪ̃̀nɪ̃̀ tɛ́lɔ́ tɪ̃̀nnɛ. Ǹtɛ ké wɛ̃̀kɪ̀ náh
mɛ tɛ̃ wɛ wɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɪ núkúnúkú tyɪ́ yɔ̀.

[14] Mé yɪ̃nɛ mè Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo yɪ̃ pɪ̃́pú ànɛ̂ yɪ̃ pɪ̃́-ńkɛ̃́pú
tyɪ́, ànɛ̂ kǎrn pɪ́pú ànɛ̂ kǎrn pɪ́-ńkɛ̃́pú tyɪ́.

[15] Képah ye, ké dékè mɛ yɪ̃́ɪ̃́ ń sɔkɔ nɛ mé pɔ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yo
yépi tɔ tyɪ́, yépi nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ.

Tǎhkɪ̀ nɛ̂-á mɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir sɔkɔ

16 Nɩvɩnɩ tir yónɔ́ sen náh mɛ ńmɔ tɛ̃. Liyel tăhkɩ̀ ye kélɛ
nɛ̂-á névye póllɛ n pwah n mɔ nónó-à sɛ̃ ké yõ. Kè tyah
Nsyifunɔ ǹgbò tyɩ́, tɛ́ pyĕ yĩni tɛ̃ névye tyɩ́ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ.
17 Yé náh wɛ di, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel-á mɛ
névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Ǹ yõ
sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̃̀ yõ ye kè n pɩ, sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ,
tɛ̃ kɩ min yèsyɩ̀kɩ̀ wɛ képah gbɔ̃̀ yõ.»*

Névye pól mɛ tyɩ̂pékè mnɔ sɔkɔ

18 Yé yah, névye Liyel yah tɩ́kɩ́ pɩ́-ńkɛ̃́ ànɛ̂ pé tyɩ́túkúnɩ̀
pɩ́nɔ́ pól yĩnnɛ, Liyel tɛ̃ yĩ̂nyõ tɛ́ ǹ fɔ́kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ pè wɛ̃kɩ, păh
sɔ̃́npɩ́lɛ pé tyɩ́túkúnɩ̀ tɔkɔ à gbɩ yah vike.
19 Yé náh wɛ di, névi-á fɛ̃ nɛ̂ pĩ n pi Liyel tyɩ́ sɔkɔ, ké sèndɩ̀
náh pépilɛ dò. Liyel ye kélɛ pè wɛ̃kɩ.
20 Liyel tyi nónó-á sè náh n wɛ yĩ́nɛ, sépi nónó-á pɩ ǹ
tɛ̃́npnɛ̀nɔ́lɛ nɛ̂-á mɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wăh mɛ dùkù nɛ̂nɛ tɔ́tɔ́;
sépi mɛ fɛ̃ n pnɛ ǹ tyɩ́pɩ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ à tɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́ dùkù
tyɩ́. Kăh pɩ sɛ̃́, lénɔ̀ náh fɛ̃ n wɛ n pi névye tyɩ́ póllɛ.
21 Pè ye Liyel pĩ, tɛ́ pè náh fɛ̃ syi gbɩ́lkɩ́nɔ́ sah ǹ yõ nɛ̂-á
yĩnɛ ǹnɛ. Pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛy nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ, pè náh kélɛ
à kõ. Ǹtɛ pè pyĕ sõnɔ wɑ̃̂nnɛ pé gblɔ̃̌y pilki, à pɩ lékɑ̃́m kɛ̃
névyelɛ à de fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.
22 Pé gblɔ̃̌y tɛ̃ pɩ́nɔ́ sɔkɔ lékɑ̃́m névyelɛ, pè pyĕ pɩ nɛ́wɑ̃̂nnɛ
yɔ̀ sɔ̃́.
23 Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ sàhnɔ́lɛ kú-ńkɛ̃́ Liyel yõ, pè képah vi
mɔ n sah névye, ànɛ̂ kèpye, ànɛ̂ gbyɛ̃̂hnyɛ̃̂h yĩ, ànɛ̂ til til yĩ
kètɔ̀ pɩ́nsàhnɔ́nɔ yõ. Tɛ́ névye ànɛ̂ kénɛ gbɛ̃́nkyɔ nɔ́pi pól
kɩ mó tɔ̃ pɔ n ku n pi.
24 Képah ye Liyel yɛ pè kɔ̃ pè pé pɔ̃̌pɔ̃̌lɛ n pɩ, képah nɛ̂
dékè-á mɛ pé sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ sennɛ n pɩ pé gblɔ̃̌y tyɩ́.
25 Gbɩ nɛ̂-á yo Liyel tyɩ́ sɔkɔ, pè képah vi mɔ pɩ mɩ̀nɩ̀nɛ. Pè
mɔ mɔ Liyel sah tɛ́ ǹ yĩ mɔ́nɔ́ wɔlɛ n gbilki, tɛ́ tɔ̃̀lɛ n pɩ sépi
tyɩ́. Ǹtɛ ǹmɔ ye mó tɔ̃ yĩnɛ gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. Amiina!
26 Képah ye, Liyel mɛ yɛ pè kɔ̃ pè sen tyi ólɛ n pɩ nónó
dékè-á mɛ pé sɔkɔ. Pé syɔ́ mɛ pɛ̀kɩ̀ yah tyi vi mɔ ké
gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh yõ, mɛ n sɛ̃ wɛ̃nɛ.
27 Sɛ̃́ ó ye, dɩ́bɩ́ tɔ mɛ pɛ̀kɩ̀ yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh yõ.
Pè náh tɔ̃ mɛ n sɛ̃ syɔ́lɛ. Sɛ̃́nɔ́lɛ wɛ̃nɛ, képah lédɔ́rɩ́ ó ye mɛ

* **1:17** 1.17 Yah n tɛ Yabakuki 2.4.

n ko pélɛ. Sen pĩ́-ńkɛ̃́ tir ye pè mɛ n pɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ mó pé mɔ́npunɔ lédyáhní wɛ nɛ̂-á yĩnɛ pélɛ.
28 Pǎh yahle Liyel pĩ́nɔ́lɛ sɛ̃́, à mɛ yɛ pè kɔ̃ pè pé sõnɔ
túkúnì̃ sɔ̃̀ tɛ̃ à pí-ńkɛ̃́ tyilɛ n pɩ.
29 Tyíknɛ̌nɩ̀ duke pól ye pè mɛ n pɩ, ànɛ̂ tyítúkúnì̃nɛ,
ànɛ̂ yĩ́sesúkúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékèlɛ. Dyɔ́yɔ́kè ó ye pé tɔ̃̀lɛ, à
tahlɩ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ tyí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́ynɛ, ànɛ̂ yĩ́nvì̃ pínɔ́lɛ, ànɛ̂
nɛ́túkùnì̃ tyi pínɔ́lɛ, ànɛ̂ mìnì sàhnɔ́lɛ névye yõ,
30 ànɛ̂ névye tyí yónkònɔ́lɛ. Pè pɩ Liyel sépɛ́bílɛ,
ànɛ̂ vyã́hsenóhkìpúlɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y gbílkípúlɛ, ànɛ̂ wɛ̀ngbì̃l
wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ pèkè yah wɛ́npɩpulɛ, ànɛ̂ dúbípú tyí
yáhlepulɛ.
31 Pè pɩ lékã́m kɛ̃́ névyelɛ. Pàh nɛ̂ yo, pè náh kélɛ n pɩ.
Kùkùtǎhkì névye ànɛ̂ nɛ́pĩ́kɔbɩ ye pélɛ.
32 Tɛ́ pè mó tɔ̃ pĩ nɛ Liyel-á mɛ kè yo sah nɛ, sɛ̃́nknɔ tyi
pípú-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ tyi
nɔ́pi póllɛ n pɩ. Tɛ́ pè náh mɛ yĩn sépi ó tyí dɛ́, pè mɛ mɔ
sɛ̃́nknɔ tyi pípú tɔlɛ.

2

Liyel-á kɩ tukey nɛ̂ tuke n pi

1 Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kɔ̃, wáh kɩ sɔ̃ mɛ nɛ́dúkú
nɛ̂nɛ, lénɔ̀ wɛ́-ńsah náh mɛ á tyí. Á náh wɛ di, wáh lékàhlɛ
no tɛ́lɔ́lɛ n kɔ̃, lékàh ye á á gblɔ̃̌ynɛ n kɔ̃, áwɔ tɔ-á sɔ̃́npílɛ
mɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ, áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ pélɛ n kɔ̃.
2 Ápi pĩ nɛ ńkɛ̃́ nónó-á kénɛ tyi dùkùlɛ n pɩ, Liyel-á kɩ pè
tuke n pi à yĩnɛ gbɩ wɛ̃̀kìlɛ.
3 Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ kénɛ tyi pípúlɛ n kɔ̃, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ
sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ, á se mɛ n sõ nɛ wáh kɩ n pwah n pi Liyel
tukey sɔkɔ?
4 Képah náh pɩ, Liyel pèpɔrɩ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ, ànɛ̂
ǹ sɔ̃́mnɔ́ se á yahle mɔ́nkɔ̃̀nɔ́lɛ? Á náh pĩ nɛ Liyel pèpɔrɩ
mɛ̀-á kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ á nɩ vi mɔ kɩ tyípêl pínɔ́ yal mɔ di?
5 Ǹtɛ á níkísekɔ́kɔ́ ànɛ̂ á nɩ táhntũnɔ yĩnnɛ, á mɛ Liyel
plɔlɛ n gbah n yɔrɩ n mɔ á gblɔ̃̌y yõ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi ǹ
fɔ̀kɔ̀vyã̀hnì sõlɛ, sõ nɛ̂-á à kɩ névye tuke n pi à yĩnɛ gbɩ
wɛ̃̀kìlɛ.
6 À kɩ nɛ́núkù núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.
7 Nónó-á mɛ gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pɩ, nɛ pé kyɩ yõ yɔ̃̌nɔ́ wɛ,
gbílkínɔ́ mó nɛ n sah pé yõ, ànɛ̂ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ, à kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ pépi kɔ̃.

8 Tɛ́ névye nónó-á yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ́ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́
yahle tɛ́ pèkè pínɔ́ sɔ̏ tɛ̃, à kɩ ǹ fɔ̀kɔ̀vyȁhnì pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ
fɔ̋hnɔ́ sah pé yõ.
9 Yèvyãhrɩ ànɛ̂ tíkí képékè kɩ pɩ tyítúkúnì pípú pól tyílɛ.
Kè kɩ tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kɩ pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
10 Ǹtɛ gbílkínɔ́, ànɛ̂ yõ yɔ̃nɔ́, ànɛ̂ yèvɩnɩ kɩ pɩ tyípéplɔ pípú
nɛ́núkù núkú pól tyílɛ. Kè kɩ tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kɩ
pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
11 Yé náh wɛ di, Liyel náh névyelɛ n wah.

12 Névye nónó pól-á pè náh Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ
tɛ́ tyípêl pɩ, kénɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ vyãh náh n wɛ n pi pépi
tyí yíkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ nónó pól-á tyípêl pɩ tɛ́ mɛ Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, pépi kɩ n tuke n pi à yĩnɛ képahlɛ.
13 Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tyíyónɔ́ nóhpú náh Liyel n yah
nɛ́gblɔ́lɛ dɛ́. Ké tyíyónɔ́ pípú ye.
14 Névye nónó-á pè náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi náh Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ pé kɔ dùkù mó tɔ̃ pɔ yĩnɛ Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ yórélɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, képah n wɛ̃kɩ nɛ pǎh pèpɛynɛ
n pnɛ pé gblɔ̌y, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kɛ̃́nɛ pé tyí.
15 Pè mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-
á nɛ̂ yo nɛ kè nɛ n pɩ, kǎh mɛ pé nnɔ sɔkɔ. Pé sõnɔ sɔkɔ,
kèyǎhlɛ pè n nɛ n mɛ lékàhlɛ pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃, kèyǎhlɛ ǹ tɛ
n nɛ n mɛ gbɩlɛ pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃.
16 Nìvìnì tir nɛ̂-á ńmɔ n yo, à yĩnɛ képahlɛ, Liyel kɩ syɔ̃
Yesu Krista tyí kɩ névye tuke n pi pé sètȉn sɔ̏ tyi pól tyí sɔkɔ.
Lésõlɛ, tyi nɔ́pi kɩ wilki mɔ kwèy.

Nsyifunɔ náh mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ

17 Yépi nónó-á nɛ Nsyifunɔ-á yélɛ, yé mɛ yé gbɔ̏ sah Moyisi
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yõ, tɛ́ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ Liyel-á mɛ
yépilɛ.
18 Tɛ́ Liyel dyɔ yĩ̋-á nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́! Yáh kwɔ́nɔ́
nɛ̂ wɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, képah gbɔ̏ yõ, yé pèpɛynɛ
n pnɛ dò.
19-20 Kénɛ kwɔ́nɔ́ gbɔ̏ yõ, yé nɛ yé pnɛ̀nɔ́-á syɩ ké yȉn tyí,
ànɛ̂ yáh gbɩ pĩ dal mɔ, tɛ́ núkú yuku yĩ̋tũbi yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ
kyòolɛ n mɔ fɛ̃́ntȗ̃ sɔkɔ névye tyí yé yo kɛ̀? Yé mɛ vȉnmɔnɔlɛ
lékȃ́m kɛ̃́ névyelɛ n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃́npì yrɔ̃́lɛ n kwɔ yé yo kɛ̀?

21 Yé mɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kwɔ, tɛ́ yé náh yé gblɔ̌y wɔlɛ n kwɔ
kɛ̀? Yé mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ pè káh yĩbelɛ n yĩ, tɛ́ yépi wɔ
n yĩ kɛ̀?
22 Yé nɛ fɔ̀fɩ́kɩ̀ káh nɛ n pɩ, tɛ́ yépi wɔ kélɛ n pɩ kɛ̀? Yé nɛ
fal fal tɛ̏n tyɩ́ náh nɔ yé tyɩ́ póllɛ, tɛ́ mó tɔ̃ tɛ̏n vɩ̀ yȋlɛ n yĩ n
tɔkɔlɩ kɛ̀?
23 Yé mɛ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ yáh Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ sé dêllɛ n pɩ. Liyel náh yé n
yilɔ yɔ̀ di?
24 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɛ̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ: «Yépi Nsyifunɔ ye yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n
yɩkɩ.»*
25 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, yõre mɛ kɔ̏kè tyɩ́ yâh mɛ fɛ̃ n kɔ Moyisi
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɛ̏l yõ. Ǹtɛ yâh mɛ sé dêllɛ n pɩ, yé kɔ̏nɔ́ pɩ
nɔ̀nɔ́lɛ.
26 Kɔ̏-ǹkɛ̃̂ névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ n kɔ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɛ̏l
yõ, Liyel kɩ tɛ̃ mɔ kõ kènkõbe sɔkɔ.
27 Yépi Nsyifunɔlɛ, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɛ̋rkɩ́nsàhnɔ́ mɛ
yé tyɩ́, ànɛ̂ yé se mó tɔ̃ kɔ̏kè tɔ kõ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé mɛ
Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ dêllɛ n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃, kɔ̏-ǹkɛ̃̂ névye
nónó-á mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɛ̏llɛ n kɔ, pépi ye kɩ pɔ
lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi.
28 Yé náh wɛ di, névi kɔ̏nɔ́ náh n pɩ tɛ̃nɛ Nsyifulɛ. Kɔ̏kè
kɔ̏nɔ́ nótɔ́lɩ́ tɔ náh n pɩ névilɛ Nsyifulɛ.
29 Liyel-à névi nɛ̂ nɩ vi mɔ, tɛ̃ wɔ ye n pɩ Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ.
Kɔ̏kè yèsyɩ̀kɩ̀ tɔlɛ, Liyel Mirki ye n pɩ kélɛ nɩ sɔkɔ, Moyisi
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh. Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, Liyel ye n sõ ǹnɛ, névi
náh.

3

Névye pól mɛ pȋlkȋnɔ́ sɔkɔ

1 Wâh pɩ Nsyifulɛ tɛ́ kɔ̏kè kõ, yõre se mɛ ké tyɩ́?
2 Ké yõre mɛ gblò yey yey póllɛ. Pépi ǹgbò gbɔ̏ sɔkɔ ye
Liyel dahbɩ ǹ wɛynɛ.
3 Ǹtɛ à, pépi sɔkɔ túkù-á yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃kɩ̀ yõ, képah
se kɩ pɔ Liyel tɔ kɔ à kɩ yahle kɔ́lɔ́lɛ ǹ tyi yónɔ́ sɔ̏?
4 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Névye pól sénsɔ̃ mɛ mɩ̀nyobelɛ, ǹtɛ kè yĩnɛ kè
nɛ mɛ pɩ́kɩ́nɔ́lɛ nɛ Liyel wɔ-á n kɔ ǹ tyɩ́yónɔ́ sɔ̏, sɔ̃́-á kélɛ
wɛ̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Á tyɩ́yónɔ́ yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yó-ò-á álɛ.

* **2:24 2.24** Yah n tɛ Nsyeremi 52.5.

Pàh álɛ n tuke, gbɩ yĩnɛ kè wɛ á tyí.»*

5 Ǹtɛ ápi kɛ̃kìnɔ́-à kɩ pɔ kè kɔ̃ kè wɛ pĩ nɛ Liyel-á mɛ tómm
à, á kɩ tɔ̃ yo sɔ̃́ wɛ́? Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh mɛ n kɔ
gbɩ wɛ̃kì yõ, wǎh ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sɔkɔ fɔ̃́hnɔ́lɛ n sah á yõ? —
Névi yɔ̃̀tàhsyi sõ dùkù ye mé yah tɛ́ kélɛ n yo. —

6 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Kàh mɛ sɛ̃, tɛ́ Liyel kɩ tuke sɔ̃́ kèkõyɔ̃́ névyelɛ wɛ́?

7 Ǹtɛ ńmɔ mìnì yónɔ́-à kɩ mɛ kè wilki mɔ nɛ Liyellɛ, gbɩ
Liyel-á ǹnɛ ǹ yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki à, sɔ̃́ pɩ tɛ́ lékàh kɩ tɔ̃
ńmɔlɛ n kɔ̃ á kɩ nɛ tyípékè pí-ò sɔ̃́ ńnɛ?

8 Tɛ́ névye yĩn yíkípú yísyɔ́ nɛ, ápi-á mɛ n yo nɛ pèkè-á
yĩnɛ kè nɛ n pɩ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi pèpɔrɩlɛ. Lékàh ye yĩnɛ
kénɛ névye dùkù kɔ̃́nɔ́lɛ.

9 Á yĩnɛ à yo sɔ̃́ yɔ̀ wɛ́? Ápi Nsyifunɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ névye tɛ́lɔ́ yõ?
Póllɛ! Yé náh wɛ di, mé ye kè yo wah tɛ nɛ Nsyifunɔ ànɛ̂
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ,

10 sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

«Nɛ́gbí náh mɛ póllɛ.

Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.

11 Lékɑ̃́m névi náh mɛ póllɛ.

Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyellɛ n yah n kɔ̃.

12 Pé pól ye wɛ̃kì pèpɛy fin mɔ, tɛ́ mɛ mɔ pu wɛ̃ tyí.

Nɛy náh mɛ nɛ̂-á mɛ tyípépɛ̌ynɛ n pɩ.

Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.†

13 Pé yɩ̃̀ngbɑ̃hlɔ mɛ léyɑ̂l yey yíkínmɔnsàhnɔ́ sɔ̃́.

Pě névyelɛ n vi n tɛ̃ pé nɛ́npɔ́rílɛ.‡

Pé vyɛ̃y wɛlɔ mɛ wahy sohrɩ sɔ̃́.§

14 Plɔ yénmɔnɔ wɛlɔ ànɛ̂ wɛ̀npèl ó n nɛ n wil pé vyɛ̃y sɔkɔ.*

15 Kàh pɩ nɛ́kókè mɔ́-ńsah yúkúnɔ́ wɔlɛ, pé gbáhkì n nɛ n
sal képah sɔ̃̀.

16 Pépi syɔ̃-ǹtɑ̃̀n pól sɔkɔ, pě yíkínɔ́ ànɛ̂ pèkè ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ.

17 Yèvɩnɩ wɛ̃kì tɛ̃nɛ, pè náh képahlɛ n pnɛ.†

18 Pè náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ póllɛ.»‡

19 Ǹtɛ á mó tɔ̃ pĩ nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tyi nónó póllɛ
n yo, sǎh mɛ sé yey mɔ sé wɑ̃̀l kɔ́pú tɩ̃̀nnɛ pé vyɛ̃y tũ yĩnnɛ,
ànɛ̂ lékàh wɛ yĩnnɛ kèkõyɔ̃́ névye pól tyí Liyel yah sɔkɔ.

---

* **3:4** 3.4 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 51.6. † **3:12** 3.10-12 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 14.1-3 ; 53.2-4. ‡ **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 5.10. § **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 140.4. * **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 10.7. † **3:17** 3.15-17 - Yah n tɛ Yesayi 59.7-8. ‡ **3:18** 3.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 36.2.

20 Képah ye, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n pɩ n pi nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah
sɔkɔ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ gbɔ̀̃ yõ.§ Yé náh wɛ di, Moyisi tyi
kɔ̀̃nsàhnɔ́ yõre-á nɛ̂nɛ, tyɩ́pékè ye kè névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Névye-á n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ dùkù nɛ̂nɛ Liyel yah sɔkɔ

21 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye kè wɛ̃kɩ nɛ páh mɛ névyelɛ n pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ vyãh náh mɛ ké
sɔkɔ. Kénɛ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syɩ́nyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
ńtɛ̃ kè yo ó.

22 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ ye Liyel névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
ǹ yah sɔkɔ. Nɛ̂ tɛ̃́-à fyɔ̀ sɛ̃ Yesu Krista yõ, Liyel tɛ̃́ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ
ǹ yah sɔkɔ. Yé náh wɛ di, wǎhkɩ̀ náh mɛ ké sɔkɔ dò.

23 No pól ye tyɩ́pêl pɩ, pè kõ pè tɛkɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ.

24 Ǹtɛ Liyel yɔ̀̃bènɔrɩ pɩ pé tyɩ́, à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ
nɔ̀nɔ́lɛ Yesu Krista gbɔ̀̃ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á pwah mɔ pélɛ tyɩ́pékè
sɔkɔ.

25 Yesu Krista ye Liyel tɔkɔ kõ sárkálɛ, nɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̀̃
yõ, nónó-á sɛ̃ ǹ yõ, pé tyɩ́pêl yɔ̃ n mɔ pè kɔ̃. Képah álɛ n wɛ̃kɩ
nɛ Liyel-á mɛ tómm. Ǹgbòlɛ, à náh lésõ mɛ névye tyɩ́pêllɛ
n mɔ n kõ,

26 à lésõ mɛ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ sélɛ n mɔ
n kõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, nónó-á
sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah n wɛ̃kɩ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́ mɛ
névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.

27 Gblɔ̃̌y gbɩ́lkɩ́-ńsah se tõ mɛ névi tyɩ́? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́. Ǹtɛ kwâh
nɛ̂ pɩ wɛ́? Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀ sɔ̃ mɛ n mɔ n kõ,
Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ ye mɛ n mɔ n kõ képah ye.

28 Yé náh wɛ di, ápi kɩ fɛ̃ kè yo nɛ névi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̀̃
yõ-á tɛ̃́ n pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah. Kè náh mɛ á kɩ nɛ Moyisi tyi
kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̀̃ yõ sɔ̃.

29 Tɔ̀dɩ̀ Liyellɛ, Nsyifunɔ ó Liyel se ǹnɛ? No tɛ́lɔ́ tɔ Liyel
náh ǹnɛ di? Àwe, no tɛ́lɔ́ tɔ Liyel ye ǹnɛ,

30 ǹmɔ ó-á sɔ̃́npɩ́lɛ pɩ Liyellɛ. Ǹmɔ ye kɩ Nsyifunɔ pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ, tɛ́ kɩ tõ no tɛ́lɔ́ tɔ
pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ.

31 Ǹtɛ kǎh pɩ sɛ̃, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ se mɛ pɔ á kõ á mɛ Moyisi
tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́lɛ n pɩ yõre kɛ̃́ kwâhlɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, yõre ye pyɛ̌ á
kélɛ n kõ yɔ̀ ńkɛ̃́.

4

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ ye Abrahmɩ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ

§ **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 143.2.

[1] Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo Abrahmɩ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á á náh nɛynɛ? Kwâh nɛ̂ mɛ à fɛ̃ wɛ ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tǎhkɩ̀lɛ?

[2] Abrahmɩ tyípínɩ̀ yĩn-à sɔ̀ nɛ Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ, à náhkɩ sɔ̀ fɛ̃ ǹ gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah kɛ̀. Ǹtɛ à náh fɛ̃ képah pɩ Liyel yah sɔkɔ dɛ́.

[3] Kè mɛ wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó à pɩ nɛ́gbílɛ.»*

[4] Ǹtɛ kàh mɛ tɔ̀ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ, tɔ̀npɩ ye n wɛ ǹ tɔ̀ pínɔ́ lédyáhnínɛ. Nɔ̀nɔ́ náh à wɛ kélɛ dɛ́. Å yĩnɛ ké wɛ́nɔ́lɛ.

[5] Ǹtɛ sɛ̃ náh kélɛ Liyel tɛ̃ wɔ tyí dɛ́. Névi nɛ̂-à sɔ̃ tɔ̀lɛ n pí-ńkɛ̃nɛ tɛ́ fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tyípêl pípúlɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah gbɔ̀ yõ ǎ tɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ.

[6] Liyel-á névye nónónɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ pé tyípínɩ̀ mɔ́nkɔ̀-ǹkɛ̃nɛ, yɔ̀tɛ̃ dí Davidi pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ́nɔ́ tyí yo nɛ ńkɛ̃:

[7] «Névye nónó pílkí-ńtɑ̃̂n-á yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ pé tyípêl mɛ niri pé tyí,
pépi tyí nɔ.

[8] Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névye nónó tyípêl mɔ́nkɔ̀-ǹkɛ̃nɛ,
pépi tyí nɔ.»†

[9] Kénɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ̀nɛ, Nsyifunɔ ó tyí náh kélɛ dɛ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pépi tɔ tyí ye. Á kè yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah.

[10] Ǹtɛ gbí nɛ̂ mɛ Liyel pɩ ǹnɛ nɛ́gbílɛ? Ǹ kɔ̀-ǹkɛ̃ gbí sɔkɔ se, tɩ̂ ǹ kɔ̀ntɛnɔ náh sɔkɔ se? Ɔ́ɔ̃, ǹ kɔ̀ntɛnɔ náh sɔkɔ náh dɛ́, ǹ kɔ̀-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye.

[11] Képah náh sɔkɔ ye Liyel à kɔ̃ à kɔ̀kè kõ. Kénɛ kɔ̀kè kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ wǎh à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̀ yõ ǹ kɔ̀-ǹkɛ̃ gbí sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, kɔ̀-ǹkɛ̃ névye nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Abrahmɩ pɩ pépi súlɛ Liyel yah.

[12] Tɛ́ pɩ kènkõbe tɔ súlɛ, nónó-á pè náh mɛ n yah pé kɔ̀nɔ́ ó tyí, pè mɛ sɛ̃ Liyel yõ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ gbí nɛ̂-á à náh tɔ̃nɩ̀ sɔ̀ mɛ kõ.

Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̀ yõ ye Liyel ǹ vyãhlɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ náh tãn kɔ̃

[13] Yé yah, Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn kɔ̃ nɛ páh kɩ kèkõyɔ́lɛ pè kɔ̃, kè náh pɩ á kɩ nɛ Abrahmɩ-á n kɔ tyi kɔ̀nsàhnɔ́ wǎl yõ képah yĩn sɔ̃ dɛ́, ǹ pínɔ́ yĩn ye nɛ́gbílɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̀ yõ.

---

* **4:3** 4.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6. † **4:8** 4.7-8 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 32.1-2.

14 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, kàh sɔ̀̃ mɛ pɩ nɛ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɔ̀̃l kɔ́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ sɔ̃́ képah n wɛ, yõ se náhkɩ tɔ̃ mɛ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ ǹ vyãh kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ tyí?

15 Yé náh wɛ di, tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ ye n yilki n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyɔ̀̃hnìnɛ. Tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́-à n knɛ ńyãh sɔkɔ, ké dêl náh fɛ̃ n pɩ nɛ́npɔ́.

16 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ ye képah n wɛ. Képah kɩ pɩ yɔ̀̃bènɔrɩlɛ Abrahmɩ náh tãn pól tyí. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɔ̀̃l kɔ́pú ó tyí sɔ̃́ à pɩ kélɛ dɛ́. Nónó pól tɔ-á sɛ̃ ǹ yõ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ, pépi pól tyí ye à pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Abrahmɩ ye á pól súlɛ,

17 sɔ̃́-á kélɛ wɔ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Áwɔ ye mé pɩ kwlo kwlo náhnáh.»‡ Ǹmɔ ye ápi súlɛ Liyel yah sɔkɔ, wăh sɛ̃ nɛ̂ yõ. Ǹmɔ Liyel ye n yilki n mɔ lékyîlɛ, tɛ́ yîlɛ n mɔ ǹ vyãh wɛynɛ nónó náh sɔ̀̃ mɛ.

18 Tir nɛ̂-á kè náh sɔ̀̃ mɛ gbɔ̀̃ sah sah tɛ̃́nɛ ké yõ, Abrahmɩ ǹ gbɔ̀̃ sah képah yõ. Ȁ sɛ̃ Liyel yõ, képah yĩnnɛ Liyel mɛ à pɩ kwlo kwlo náhnáh névye súlɛ, sɔ̃́-á lésõ à yo kélɛ ǹ tyí nɛ, ǹ náh tãn-á kɩ pɩ dò.§

19 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Abrahmɩ sɔ̀̃ kè wɛ nɛ páh wah mɔ náhnáh. Ȁ sɔ̀̃ mɛ ye lèkwɛ̌ vyãh yah sɔkɔ. Ǹ kyɩ Sara tɔ pɩ̀kɩ̀ sɔ̀̃ sɔkɔ tɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, wɩ̀lkɩ̀nɔ́ náh pɩ ǹ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.

20 Ȁ náh tɔ̀tɔ̀ pɩ sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yõ. Ǹtɛ à tǎhkɩ̀ wɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ, à Liyellɛ n gbilki.

21 Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ sɔ̀̃ mɛ ké yõ nɛ, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ kè pɩ.

22 Képah ye, Liyel mɛ à mɔ kõ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ.

23 Tɛ́ kăh wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel à mɔ kõ nɛ́gbílɛ.» Kè náh pɩ nɛ Abrahmɩ ó yĩn sɔ̃́ dɛ́;

24 ápi tɔ yĩn ye, ápi nónó Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á kɩ n mɔ n kõ n pi, áyáh sɔ̃́npílɛ sɛ̃ Liyel yõ nɛ̂-á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu lékó yilki mɔ.

25 Ȁ lésõ ko mɔ ápi tyípêl yĩnnɛ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ ápi pɩ yĩnnɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

5

Névye wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ

1 Ápi-á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, yèvɩnɩ wɛ á wrɔ́ ǹnɛ á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̀̃ yõ.

‡ **4:17** 4.17 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.5. § **4:18** 4.18 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.5.

2 Yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ wɛ̃kɩ̀-á yɩkɩ mɔ á tyí tɛ́ álɛ ké sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ
ye dah mɔ álɛ ké sɔkɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á
mɛ ké yõ nɛ áyáh kɩ Liyel tɔ̃́rí wɛ n pi, kè mɛ yɔ̃́nɔ́lɛ á tyí.
3 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, yèvyãhrɩ ńtɛ̃ tɔ pínɔ́ mɛ yõ yɔ̃́nɔ́lɛ
ápi tyí. Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ ńkɛ̃́ yèvyãhrɩ pínɔ́-á névilɛ n
pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ,
4 gbáhntɛ̃nɔ mó névilɛ n pɩ tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ gbĩ́nɛ.
Névi-à pɩ tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ sɔkɔ, ǹmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ n nɛ n
mɛ Liyel yõ.
5 Ǹtɛ ápi nìgbɛ̀kì-á mɛ Liyel sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, à kélɛ á wɛ̃kɩ
ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ wăh képah nɛ̂nɛ á kɔ̃. Képah ye névi nɛ̂-à ǹ
gbɔ̃̀ sah ǹ yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.

6 Yé náh wɛ di, Liyel-á gbĩ́ nɛ̂ yah tɔkɔ sah, kăh pɔ nɔ,
Krista ku tyípêl pípú pwah n mɔ yĩnnɛ. Tɛ́ légbĩ́nɛ, ápi lésõ
mɛ tăhkì kɛ̃́nɛ á sɔkɔ.
7 Névi nɛ̂-á kɩ fɛ̃ syi n ku n pi nɛ́gbí yĩnnɛ, tɛ̃ wɛ́nɔ́ kɩ tah.
Gbɔ̀kénpɩ ǹnî kɩ fɛ̃ fɛ̃ syi ku pèpɔrɩ pí-ò wɔ yĩnnɛ.
8 Ǹtɛ Liyel-á kélɛ á wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí,
kè wɛ yɔ̀: Ápi lésõ mɛ á tyípêl sɔkɔ sɛ̃́ tɛ́ Krista ku á pwah
n mɔ yĩnnɛ.
9 Tɛ́ núkúnúkú, áyáh fyɔ̀ pɩ tɛ́ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ
Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ, Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì wɔ yah se pyě à kɩ n
yɛ n pi kɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí?
10 Áyáh lésõ mɛ Liyel sépɛ́bílɛ, à á wrɔ́ tɔ̃ sah ǹnɛ ǹ Pídĩ́
kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ ǹ Pídĩ́ tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à se kɩ pyě n
yɛ n pi á pwáhnmɔnɔlɛ?
11 Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, kè tɔ̃ mɛ yõ yɔ̃́nɔ́lɛ á tyí
Liyel yah sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á wrɔ́
tɔ̃ sah Liyellɛ.

Tyi nónó-á wɛ Adama tyí sõwãh ànɛ̂ nónó-á wɛ Yesu tyí sõwãh

12 Yé yah, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye tyípékè de kèkõyɔ̃́. Kénɛ
tyípékè ye yɔrɩ mɔ kũnɛ. Tɛ́ névye pól mɛ kũ mnɔ sɔkɔ,
pé pól-á sɔ̃́npílɛ tyípékè pɩ...
13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ tyípékè wɛ kèkõyɔ̃́. Ké pɔ́-ńkɛ̃́
gbĩ́nɛ, tyípékè mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ n mɔ n kõ.
14 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, à tɔkɔ Adama gbĩ tyí, pópó à pɔ nɔ
Moyisi gbĩ tyí, névye pól sɔ̃̀ mɛ kũ mnɔ sɔkɔ. Pè náh sénsɔ̃
tyípékè pɩ Adama tyí kɔ̃lɛ ǹmɔ nɛ̂-á Liyel dêl pɩ, ǹtɛ kũ sɔ̃̀
mɛ pélɛ n tɛ̃. Névi nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ, Adama pɩ ǹmɔ kètɔ̀lɛ.

[15] Ǹtɛ tyı́pékè nɛ̂-á pı, kè náh mɛ sãh yah yah tɛ̃nɛ
yɔ̀̃bènɔrılɛ Liyel-á nɛ̂nɛ n pı. Gbı ye, nɛ́núkù tɛ̃ wɔ tyı́pékè
yĩn ye névye náhnáh ku ó; ǹtɛ Liyel-á yɔ̀̃bènɔrı nɛ̂ pı á tyı́,
ànɛ̂ wǎh syɔ̃ Yesu Krista tɔ gblɔ̌y núkúní tyı́ à pèpɔrı nɛ̂ pı
nɛ́kwı̃́nkı́ tyı́, sépi ye kal.
[16] Liyel-á pèpɔrı nɛ̂ pı, ké swɔ náh mɛ núkúlɛ nɛ́núkù
tyı́pékè mɛ̀ tyı́lɛ. Yé náh wɛ di, nɛ́núkù tyı́pékè yĩn ye lékàh
wɛ. Ǹtɛ névye tyı́pêl náhnáh pı́ntɛnɔ náh ye Liyel yɔ̀̃bènɔrı
pı pé tyı́ à pè pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
[17] Gbı tɛ̃ wɔ ye nɛ́núkù tyı́pékè ye mɔ névyelɛ kũ mnɔ sɔkɔ
ó, ǹtɛ Liyel-á yɔ̀̃bènɔrı ǹgbɛ̃ pı nónó tyı́ à pè pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ
yah sɔkɔ, pépi kı mɛ min sɔkɔ Yesu Krista gblɔ̌y núkúní gbɔ̀̃
yõ, kı tɔ̃rı́lɛ n pı.
[18] Sɔ̃-á nɛ́núkù tyı́pékè pı́nɔ́ lékàhlɛ no pól yĩni tɛ̃, sɛ̃ ó ye,
nɛ́núkù tyı́pépɛ̌y pı́nɔ́ yĩn ye no pól kı fɛ̃ pı nɛ́gblɔ́lɛ, nɛ̂-á
kı pè kɔ̃ pè kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
[19] Sɔ̃-á nɛ́núkù Liyel yóré yáhlenɔ pɔ kénɛ névye náhnáh
kɔ̃ pè pı tyı́pêl pı́púlɛ, sɛ̃ ó ye, nɛ́núkù Liyel yóré fɛ̃nsyinɔ
yĩn ye névye náhnáh kı pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.
[20] Tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, képah ye pɔ tyı́pêl kɔ̃ sè kwel. Tɛ́
tyı́pêl-à kwel ńyãh sɔkɔ, Liyel n mó yɔ̀̃bènɔrı pı nɛ́npɔ́ sɔkɔ
nɛ̂-á kal sépilɛ.
[21] Kǎh pı sɛ̃, sɔ̃-á tyı́pékè névye pól dahbı kũ mnɔ sɔkɔ, sɛ̃
ó ye, yɔ̀̃bènɔrı nɛ̂-á Liyel n pı névye tyı́ à pélɛ n pı nɛ́gblɔ́lɛ,
képah tɔ kı tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ pé pól kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
gbɔ̀̃ yõ.

6

Nɛ̂-à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, tɛ̃ kı min pı dùkù kı vi mɔ pı sɛ̃́nnɛ

[1] Sɔ̃ mɛ ápi kı yo yɔ̀ wɛ́? Á se yĩnɛ à yɔ̃ n sɔkɔ tyı́pêl pı́nɔ́
sɔkɔ, Liyel kɔ̃ à yɔ̀̃bènɔrılɛ n gbah n pı á tyı́?
[2] Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Ápi á náh vi tyı́pêl pı́nɔ́ kɔ̃ á kı nɛ á sɔ̃ ku. Tɛ́ á
kı pı sɔ̃ tɛ́ kı tɔ̃ pɔ á minnɛ n pı tyı́pêl pı́nɔ́ sɔkɔ?
[3] Yé náh pĩ nɛ, ápi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ à kwrɔ mɔ
Yesu Kristalɛ, á wèlnwı̀lkı̀nɔ́ mɛ̀-á mɛ á kı nɛ kúnɔ́ sɔ̃ ápi tɔ
ku ǹnɛ wɛ̃ tyı́ di?
[4] Wèlnwı̀lkı̀nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, ápi tɔ ye ku ǹnɛ wɛ̃ tyı́, tɛ́ yĩ ǹnɛ
wɛ̃ tyı́. Tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ Sú Liyel tɛ̃nwɛnɔ ǹgbɛ̃ gbɔ̀̃ yõ
sɔ̃, sɛ̃ ye ápi tɔ min pı dùkù vi mɔ pı sɛ̃́nnɛ.
[5] Yé náh wɛ di, áyáh fyɔ̀ kwrɔ mɔ ǹnɛ à kũ dùkù núkú ku,
ápi tɔ lékyı̂ kı pɔ n yilki n mɔ n pi ǹmɔ tyı́ kɔ̃lɛ.

6 Á yĩnɛ à pĩ nɛ áyáh sɔ̀̃ mɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, áyáh
képah kwrɔ mɔ syɩ Kristalɛ dahnɩ yõ à ké tyɩ́ yɩkɩ, tɛ́ wɛ wil
tyɩ́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.
7 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à ku, tɛ̃ vyãh n dɛ tyɩ́pékè pɩ́nɔ́
sɔkɔ.
8 Tɛ́ áyâh fyɔ̀ ku ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyɩ́, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ
áyáh kɩ á min pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyɩ́.
9 Ápi pĩ nɛ Krista lékó-á yilki mɔ, à náh tɔ̃ n ku n yah n
pi, kũ náh tɔ̃ tɛ̃ wɛ n pi ǹ tyɩ́.
10 Wǎh kũ nɛ̂ ku yɔ̀, tyɩ́pêl tyɩ́ yɩkɩ yĩn ye kṹmm à ku. Ǹtɛ
núkúnúkú wǎh mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹ minnɛ n pɩ Liyel tyɩ́
yõ.
11 Sɛ̃ ó ye, yépi tɔ yĩnɛ yè pĩ nɛ yáh yé náh vi tyɩ́pêl pɩ́nɔ́
kɔ̃ á kɩ nɛ yé sɔ̃́ ku, tɛ́ mɛ min sɔkɔ Liyel tyɩ́ yõ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.
12 Gbɩ̃́ nɛ̂-á ye mɛ min sɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, yé káh tɔ̃
yɛ tyɩ́pékè pɔ fyãh yé yõ, kè pɔ yélɛ n mɔ yé dyɔ dyɔ tyi
pɩ́nɔ́ sɔkɔ dɛ́.
13 Yé káh tɔ̃ yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ tyɩ́pêllɛ n pɩ á kɩ nɛ
tyɩ́pékè sɔ̃́ n tɛ̃ yé yahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̃̌ynɛ Liyel kɔ̃. Yé
mɛ á kɩ nɛ yé sɔ̃́ ku tɛ́ yé lékyɩ̂ mɛ yilki mɔ. Yé yé wil gbɛ̃́nsê
tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól fin mɔ Liyel kɔ̃ sè pɩ tyɩ́gblɔ́ pɩ pɩ tɔ̃̀npɩ̀yɩ̂lɛ.
14 Tyɩ́pékè náh tɔ̃ n dɔkɔ n tɛ̃ n pi yé yõ póllɛ. Yé náh tɔ̃
mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ dò. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ
nɛ̂nɛ n pɩ yé tyɩ́, képah gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ ye yélɛ.

Gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ

15 Á yĩnɛ à yo sɔ̃́ yɔ̀ wɛ́? Áyáh fyɔ̀ mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ gbɔ̃̀ sɔ̃̀
sɔkɔ, tɛ́ á náh tɔ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, képah
se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ tyɩ́pêl pɩ́nɔ́ wɛ̃kɩ̀-á yɩkɩ mɔ á tyɩ́? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́!
16 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ yâh tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹnɩ̂ yɔ́ tyɩ́ yɔ̃bɩ sɔ̃́ yélɛ,
tɛ́ n sah ǹ tyɩ́ yõ, yè n pɩ tɛ̃ yɔ̃̌lɛ kègbɩ yõ di? Sɛ̃ ó ye, yâh
n sah tyɩ́pékè tyɩ́ yõ, yè n pɩ ké yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ kũnɛ.
Tɛ́ yâh n sah Liyel tyɩ́ yõ, yè n pɩ ǹ yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ gbɩ
wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ.
17 Yé léső mɛ tyɩ́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ,
képah gbɔ̃̀ yõ, núkúnúkú yé mɛ n sah Liyel yóré yõ yé nnɔ
póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, á ye wɛkɩ Liyel tyɩ́.
18 Yé wil tyɩ́pékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ de gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
19 Yépi tyi yah yáhnkwlɔnɔ ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pilɛ n yo à
yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ yɔ̀. Ǹgbòlɛ léső, yáh yé wil gbɛ̃́nsê
tɛ̃̀ntɛ̃̀n póllɛ pɔ̃̌pɔ̃̌ ànɛ̂ tyɩ́túkúnɩ̀nɛ n pɩ, à Liyel dêllɛ n

pɩ sɔ̃; núkúnúkú, yé sélɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, yè n nɛ n mɛ wɩ̀lkɩ̀nsàhnɔ́lɛ Liyel tyɩ́ yõ.

20 Yáh lésõ mɛ tyɩ́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nɛy náh mɛ yélɛ
n kyɩ̃ n mɔ nɛ yé gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ.
21 Kénɛ tyi nónó-á lésõ yé n pɩ, kwâh nɛ̂ mɛ yé wɛ sɔkɔ sé
sɔkɔ, à wil sen tyɩ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ yé yõ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ? Sépi
tyɛ́-ńsahlɛ kũ ye dò.
22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel-á yé wilki tyɩ́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹmɔ tyɩ́, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ mɛ wɩ̀lkɩ̀nsàhnɔ́lɛ ǹ tyɩ́
yõ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah.
23 Yé náh wɛ di, tyɩ́pékè lédyáhnɩ́nɛ, kũ ye. Ǹtɛ Liyel-á
kwâh nɛ̂nɛ n yɩ̃ névyelɛ n kɔ̃, tyɛ́-ńkɛ̃ min ye. À képahlɛ
névyelɛ n kɔ̃ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

7

Yesu yõ sɛ̃́pú wɩ̀lnɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂
yo n pi yé tyɩ́, ké sèndɩ̀ náh yélɛ. Névi tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ,
à mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ.
2 Sɛ̃ ó ye, sê nɛ̂-à de pɛ tyɩ́, ǹ pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à
mɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ fúr wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ tɛ̃ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ,
à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃y yõ fúr wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ.
3 Tɛ́ wàh de dɩ̃́ káhkɩ́ tyɩ́ tɛ́ ǹ pɛ sah min sɔkɔ, à kɩ n ye
fɔ̀fɩ́npɩlɛ. Tɛ́ ǹ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃y yõ fúr
wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. Wàh de dɩ̃́ káhkɩ́ tyɩ́, fɔ̀fɩ́kɩ̀ náh képahlɛ.
4 Képah núkú ó ye ń yṹnpyé, yépi wrɔ́-á kwrɔ mɔ Kristalɛ,
kè mɛ á kɩ nɛ yé tɔ sɔ̃́ ku ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, yé náh tõ mɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ. Ǹtɛ ǹ lékó-á yilki mɔ, yé mɛ ǹmɔ
tyɩ́ yõ núkúnúkú, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ Liyel dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ.
5 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ á dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ lésõ mɛ tyɩ́pékè dékè kɔ̃ kè á tɛ̃, á kɔ̃ á
mɛ tyilɛ n pɩ nónó-á kɩ kũnɛ á yɩ̃ni n tɛ̃ n pi.
6 Ǹtɛ núkúnúkú kwâh nɛ̂ yɔ̃rɩ sɔkɔ-á lésõ álɛ, áyáh á náh
vi kè kɔ̃ á kɩ nɛ á sɔ̃́ ku, á ye wil Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀. Tɛ́
núkúnúkú á kɩ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyɩ́ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ ǹ Mirki
gbɔ̃̀ yõ. Kè náh tõ n pɩ n pi ǹgbò tyɩ́ kɔ̃lɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ á mɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tir nɛ̂nɛ n pɩ

[7] Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Tyíṕékè se Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ?
Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Sépi gbɔ̃̀ yõ ye ńmɔ pĩ tyíṕékèlɛ. Sépi-à sɔ̃̀ mɛ yó-
ńkɛ̃̄nɛ nɛ ńkɛ̃: «Káh yĩ́wílkl̀ilɛ n pɩ!» Mé se náhkɩ pĩ nɛ
tyíṕékè-á yĩ́wílkl̀i pɩ́nɔ́lɛ?
[8] Kăh pɩ sɛ̃́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ ye wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ tyíṕékè kõ
kè wɛ syɔ̃ à ńmɔ mɔ yĩ́wílkl̀i duke pól pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Yé náh wɛ
di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-à sɔ̃̀ mɛ n knɛ, tăhkɩ̀ náh n wɛ n pi
tyíṕékè sɔkɔ.
[9] Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ́-ńkɛ̃̄ gbĩ́nɛ, ńmɔ sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ.
Ǹtɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á fyɔ̀ pɔ, tyíṕékè tăhkɩ̀ wɛ
[10] à pɔ ńmɔ min syi. Kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɔ
ńmɔ kõ mè min wɛ, képah ye pyě pɔ kũnɛ ńmɔ yĩni tɛ̃ yɔ̀
sɔ̃́.
[11] Tyíṕékè ye syɔ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ à ńmɔ pilki, tɛ́ kũnɛ ń
yĩni tɛ̃.
[12] Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól mɛ yályál. Sè mɛ gbɩ
wɛ̃kɩ̀ yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ plɛ.
[13] Sépi nónó-á mɛ plɛ, sépi se n mɔ ńmɔlɛ kũ sɔkɔ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́!
Tyíṕékè ye. Sɛ̃ ye kè wɛ̃kɩ dal mɔ ké gblɔ̌y dùkùlɛ kwèy. Kè
pil pèpɛy náh, tɛ́ ń fike ko. Sɛ̃ ye tyíṕékè pil pèpɛy náh tɛ́
gbah peke tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

Névye mɛ tyíṕékè mnɔ sɔkɔ

[14] Á pól pĩ yĩ́ĩ́ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á wil Liyel tyɩ́. Ǹtɛ
ńmɔ gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́ sɔkɔ, mé mɛ yɔ̃ sɔ̃ ńnɛ pè tɛ̃
yãm tyíṕékè tyɩ́.
[15] Kègbɩ yõ, máh nɛ̂nɛ n pɩ, mé náh ké dùkùlɛ n pnɛ. Mâh
mɛ ké tyɩ́ nɛ mé pèpɛy nɛ̂ pɩ, mé náh képahlɛ n pɩ. Tɛ́ ń
dêl-á nɛ̂ wɔlɛ, mè n pyě képahlɛ n pɩ.
[16] Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, mé sah ké yõ nɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ plɛ.
[17] Kăh pɩ sɛ̃́, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyíṕékè nɛ̂-á ń sɔkɔ,
képah ye n pɩ kélɛ.
[18] Yé náh wɛ di, tyíṕépɛ̌y yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ ń gblɔ̌y dyɔ dyɔ
tyi sɔkɔ. Tyíṕépɛ̌y pɩ́nɔ́ sõnɔ mɛ ń sɔkɔ, tɛ́ ké fɛ̃npɩnɔ tăhkɩ̀
náh n wɛ ń sɔkɔ.
[19] Mâh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé tyíṕépɛ̌y nɛ̂ pɩ, mé náh kélɛ n pɩ.
Ǹ tɛ́ n pyě pèkè wɔlɛ n pɩ nɛ̂ tyɩ́ náh nɔ ń tyɩ́.
[20] Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyíṕékè
nɛ̂-á ń sɔkɔ, képah ye n pɩ kélɛ.
[21] Máh nɛ̂ kyɔmɩ wɛ ń gblɔ̌y sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Mâh mɛ ké
tyɩ́ nɛ mé tyíṕépɛ̌y pɩ, pèkè ó n nɛ n yĩn ń yah.

[22] Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ tyɩ́ nɔ yɩ̋ɩ̋ ń tyɩ́ ń nɩ póllɛ.

[23] Ǹtɛ mé kè kyɔmɩ wɛ nɛ, sépi nónó tyɩ́-á nɔ yɩ̋ɩ̋ ń tyɩ́,
mâh nɛ mé sé wȁllɛ n kɔ, kwâh yɔ́ n wɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á mɛ sélɛ
n fwo. Kénɛ kwâh ye mɔ sah ńnɛ tyɩ́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.

[24] Ǹ yãm pɩ́nɔ́ dùkù tɛ̃nɛ n yah yɔ̀ lɛ́! Nɛ̂ tɛ̃ ó kɩ pɔ wɛ syi
fin mɔ ńnɛ kénɛ kwâh tyɩ́, képah nɛ̂-á n mɔ ń yõ kũnɛ?

[25] Liyel ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbȍ yõ. Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n
sah ǹ yõ képah yĩnnɛ.

Mâh nɛ mé kè yo yȍtukulɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́
tyɩ́ mɛ ń tyɩ́ ń nɩ sɔkɔ. Ǹtɛ ń gblɔ̋y dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́ sɔkɔ,
mé mɛ tyɩ́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.

8

Névi nɛ̂-á yɛ Liyel Mirki kɔ̃ kè ǹ yahlɛ n tɛ̃

[1] Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nónó wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu
Kristalɛ, Liyel tukey náh tɔ̃ n syɩkɩ n pi pé yõ.

[2] Yé náh wɛ di, Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃ tɛ̃ wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ, képah ye wɛ wilki ńmɔlɛ
tyɩ́pékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ.

[3] Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ náh sȍ fɛ̃ képah pɩ n pi dò. Névye
gblɔ̋y dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́ sȍ mɛ kǎn pɩ kélɛ képah ye. Kǎh pɩ
sɛ̃́, Liyel mɛ ǹ Pɩ́dɩ̋ tɛkɩ mɔ à pɔ dubi névi wil dùkùlɛ ǹ tyɩ́
ápi tyɩ́pêl pɩ́pú tyɩ́ kɔ̃lɔ, tɛ́ ku ápi tyɩ́pêl yĩnnɛ, sé tyɩ́ wɛ n
yɩkɩ yĩnnnɛ névye sɔkɔ.

[4] Ápi nónó-á á dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Liyel Mirki sȍ tɛ̃. Liyel
kè pɩ nɛ á fɛ̃ tyi kȍnsàhnɔ́ tyɩ́yónɔ́lɛ n pɩ. Képah ye à kɔ̃ à
képah pɩ.

[5] Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à yɛ ǹ dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyi yah syi ǹ tyɩ́, tɛ̃
sõnɔ n nɛ n mɛ ǹ dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyi ó yõ. Nɛ̂-à mó yɛ Liyel Mirki
yah syi ǹ tyɩ́, tɛ̃ sõnɔ n nɛ n mɛ Liyel Mirki dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyi ó yõ.

[6] Wâh á dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyi sȍ tɛ̃, ké syȉ-ǹsah n pɩ kũnɛ. Tɛ́ wâh Liyel
Mirki dyɔ yɩ̋ɩ̋ sȍ tɛ̃, ké syȉ-ǹsah n pɩ yèvɩnɩ ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃́ min
wɛ́nɔ́lɛ.

[7] Kègbɩ yõ, névye nónó dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyi-á yah syi pé tyɩ́, Liyel
sépɛ́bɩ́ ye pélɛ pǎh sɔ̃́npɩ́lɛ yahle sàhnɔ́lɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́
yóré yõ. Pè náh fɛ̃ sé wȁl kɔ ńtɛ̃nɛ dò.

[8] Tɛ́ névye-à pé gblɔ̋y dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyilɛ n pɩ, Liyel yɩ́ náh n yuku
pélɛ.

[9] Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé náh mɛ yé gblɔ̋y dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyilɛ n pɩ. Liyel
Mirki dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyi ye yé mɛ n pɩ, képah nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ. Krista
Mirki-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh mɛ ǹ tyɩ́ yõ.

10 Krista-à mɛ yé yahlɛ n tɛ̃, yé kɩ sénsɔ̃ pɔ kũ n pi ó, ǹtɛ
Liyel Mirki gbɔ̏ yõ, yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ à tyɛ́-ńkɛ̃̏
min wɛ.
11 Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Yesu lékólɛ, ǹ Mirki-à kɩ mɛ yépi tɔ
sɔkɔ, yáh sɔ̃́ pɔ ku, yé lékyî kɩ yilki mɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̏ min wɛ.

12 Képah ye ń yṹnpyé, á yĩnɛ à Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n
pɩ, á náh tɔ̃ yĩnɛ à á gblɔ̌y dyɔ yĩ́ĩ tyílɛ n pɩ.

13 Yâh yé dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ, yé kɩ ku. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̏
yõ yâh yé dyɔ yĩ́ĩ́ tyi wɛ yɛ, yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̏ min wɛ.

14 Yé náh wɛ di, Liyel Mirki-à nónó yahlɛ n tɛ̃, Liyel wɛ̃́npɩ̏
ye pélɛ.

15 Liyel-á ǹ Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè náh yélɛ n mɔ yɔ̃rɩ pɩ́nɔ́
sɔkɔ ànɛ̂ tíkí pɩ́nɔ́ sɔkɔ dɛ́. Képah ye pɩ yélɛ Liyel wɛ̃́npɩ̏lɛ,
tɛ́ yé fɛ̃ n yo yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Bɔ̌, ápi Sú!»

16 Liyel Mirki mɛ̀ ńtɛ̃ ye á kɔ̃ á sɛ̃ yĩ́ĩ́ ké yõ nɛ Liyel wɛ̃́npɩ̏-á
álɛ.

17 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ pɩ ǹ wɛ̃́npɩ̏lɛ, á vyãh kɩ wɛ pèpɔrɩ sɔkɔ, wǎh
ǹ vyãhlɛ ǹ wɛ̃́npɩ̏ kɔ̃ nɛ̂ tyɩ́ sɔkɔ. Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ Krista
tyɩ́, ápi tɔ vyãh kɩ wɛ ké sɔkɔ. Áyáh fyɔ̀ mɛ yèvyãhrɩlɛ n pɩ
wɛ̃ tyɩ́ Kristalɛ, gbɩ́lkɩ́nɔ́ kɩ n sah n pi á yõ ǹnɛ wɛ̃ tyɩ́.

Gbɩ̂lkɩ̂nɔ́ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi

18 Mé pĩ nɛ áyáh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ kwɛy mɛ̀nɛ, képah
náh mɛ sãh n yah yah tɛ̃́nɛ gbɩ́lkɩ́nɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ n sah
n pi á yõ ńsɔ̂̃nɛ.

19 Liyel wɛ̃́npɩ̏-á kɩ gbɩ́lkɩ́nɔ́ wɛ n pi sɔ̃́, képah ye ǹ yɩ̂
mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ n dɛkɩ.

20 Yé náh wɛ di, Liyel yɩ̂ mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ yɔ̃re kɛ̃̏ tǎhkɩ̀ yɔ́
gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ. Pépi dyɔ dyɔ tɛ̃̏ náh nɛ kè pɩ sɛ̃́ dɛ́. Nɛ̂-á sah
pélɛ ké gbɔ̏ sɔ̏, ǹmɔ ye pɩ kélɛ. Ǹtɛ gbɔ̏ sàh-ǹsah tɔ̃ mɛ pé
tyɩ́.

21 Sõ yɔ́ mɛ n pi, Liyel yɩ̂ mɔ́nɔ́nɔ pól kɩ pɔ n wilki n pi
yɔ̃rɩ sɔkɔ yɩ́kɩ́nɔ́ pɩ́-ò gbɔ̏. Tɛ́ kɩ gbɩ́lkɩ́nɔ́ wɛ wɛ̃ tyɩ́ Liyel
wɛ̃́npɩ̏lɛ.

22 Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyɩ́, á pĩ nɛ Liyel yɩ̂ mɔ́nɔ́nɔ pól-á
mɛ n gbĩ kúrntɛ̃́sè tyɩ́ kɔ̃lɛ yèvyãhrɩ tɛ̃̏ tyɩ́.

23 Tɛ́ kè náh yĩn pépi ó tyɩ́ dɛ́, Liyel-á ǹ Mirkilɛ ǹgbòlɛ ápi
nónó kɔ̃, ápi tɔ mɛ n gbĩ á fɔkɔ táhlɔ́ sɔkɔ, mɛ gbɩ̏yɩ̏kɩ̀lɛ n
syɩkɩ sõ nɛ̂-á Liyel kɩ kè wɛ̃kɩ n pi nɛ áyáh pɩ pé wɛ̃́npɩ̏lɛ, tɛ́
kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ dal mɔ.

24 Yé náh wɛ di, á ye pwáhnmɔnɔ wɛ. Tɛ́ kè mɛ á kɩ nɛ
sɔ̃́-á ńkɛ̃́nɛ névi ǹ gbɔ̏ sah kwâh yɔ́ pɔ́nwɛnɔ yõ. Ǹtɛ wàh

kè wɛ syi tɛ, à náh tɔ̃ ǹ gbɔ̏ sah n pi ké pɔ́nwɛnɔ yõ dò. Wàh
kè wɛ syi tɛ, à kɩ tɔ̃ ǹ gbɔ̏ sah sɔ̃ ké pɔ́nwɛnɔ yõ?
25 Ǹtɛ áyâh tɔ̃̃nì mɛ kwâh nɛ̂ wɛ́nsyi-ńkɛ̃̄nɛ, ǎ sɔ̃́mnɔ́ pɩ ǹ
tɛ́ á gbɔ̏ sah ké pɔ́nwɛnɔ yõ.
26 Sɛ̃ ó ye, Liyel Mirki tɔ mɛ ápilɛ n yohnɩ n mɔ á
tɛ̃́nkwlɔ́nɔ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ápi náh pĩ nɛ̂-á yĩnɛ nínɔ́lɛ.
Ǹtɛ Liyel Mirki mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí nɛ̂-á ápi náh fɛ̃ ké dùkù
yah yo.
27 Tɛ́ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ táhlɔ́lɛ n pnɛ, ǹ Mirki-á mɛ
nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, ǹmɔ kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹ Mirki
nírílɛ n pɩ Yesu yõ sɛ̃̄pú tyí à yĩnɛ ǹmɔ dyɔ yĩ̋ tɛ̃̄nɛ.
28 Á mó tɔ̃ pĩ tɔlɛ nɛ Liyel tyí-á nɔ nónó tyí, ǎ tyi póllɛ n
pɩ pépi tyí pɛkɩ yĩnnɛ, pépi nónó-á à ye à yĩnɛ wǎh kè yah
tɔkɔ sah sɔ̃.
29 Liyel-á nónó yah wilki ǹgbò dùkùlɛ, à ye kwãh tɛ̃ kè
yah tɔkɔ tɔlɛ nɛ pǎh yĩnɛ pè pɩ pé Píɗĩ́ tyí kɔ̃lɛ, ǹmɔ kɔ̃ à pɩ
pé pól nɛ́nkyílɛ.
30 Wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah tɔkɔ, à ye pè ye tɔlɛ. Wǎh nónó
ye, à ye pè pɩ nɛ́gblɔ́ tɔlɛ ǹ yah sɔkɔ. Wǎh nónó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
ǹ yah sɔkɔ, à ye yõ yɔ̃nɔ́lɛ pè kɔ̃.
31 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel-à mɛ ápilɛ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ á fwo?
32 Ǹmɔ nɛ̂-á à náh yɛ ǹ yɛ̃̄ngbɛ̃̄ Píɗĩ́ kɔ̃̄nɔ́lɛ, à à mɔ kũ kɔ̃
ápi pól yĩnnɛ. Ȁ kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ à náh yî tɛ́lɔ́ póllɛ á kɔ̃ à n tahlɩ
n pi ǹmɔ gbɔ̏ yõ.
33 Liyel-á névye nónó yah wilki, nɛ̂ tɛ̃̄ kɩ pɔ n tɔkɔ pélɛ n
kɔ̃? Liyel ye pɩ névyelɛ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
34 Nɛ̂ kɩ tɔ̃ fɛ̃ Liyel tukey kɔ̃ kè kɩ syɩkɩ pé yõ? Yesu Krista
ye ku, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ǹ lékó yilki mɔ. Yé náh
wɛ di, à mɛ tɛ̃̄nɔ́lɛ Liyel gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí.
35 Ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃
ké yah kɔ̃ n pi. Yèvyãhrɩ ò, tíkí képékè ò, fɔ̃́hnɔ́ ò, kwɛkɩ ò,
kwâh kɛ̃̄ ò, dlo ò, kũ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi.
36 Kè mɛ wɑ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̄:
«Áwɔ yĩnnɛ, ápi mɛ kũ dlo sɔkɔ sõmɛsɔ̃́. Pè mɛ álɛ n pɩ
á kɩ nɛ yípɛ̂y sɔ̃ pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah sɔkɔ.»*
37 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, á tyí-á nɔ Liyel nɛ̂ tyí, ǹmɔ gbɔ̏ yõ á
pɩ tɛ̃̄npnèpu ǹgbnɔlɛ.
38-39 Gbɩ yõ, ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ, tɛ́ à syɔ̃ á Tɛ̃̄
ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí à kélɛ á wɛ̃kɩ, ń sɛ̃̄nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ,
kwáhmɔ́ní yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi. Kàh kɩ sɔ̃ kũnɛ ò,
kàh kɩ sɔ̃ minnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyõ tɔ̏npɩbɩlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃

* **8:36 8.36** Yah n tɛ Gbálnɔ́ 44.23.

yȍtɔ̃rínɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ kwɛy gbĩ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ ńsɔ̂ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ tɛ̃npnɛ̀nɔ́nɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yȋnyõ tǎhkɩ̀nɔ́lɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ sétáh sõwãh tǎhkɩ̀nɔ́lɛ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ápi tyínɔnɔ yah kõ n pi ǹ tyí.

9

Y̏ikȉ nɛ̂ névye-á Liyel yah tɔkɔ

1 Krista tyí yõ ye ńnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi, gbɩ ye
kélɛ, mɩ̀nɩ̀ náh mɛ ké sɔkɔ. Liyel Mirki ye ké sõnɔ dahbɩ tɛ
ń sɔkɔ nɛ nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi, gbɩ-á kélɛ.
2 Yèkwɔrɩ ǹgbɛ̃ mɛ ń sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ n sukɛ gbȋ́mɛgbȋ́.
3 Yé náh wɛ di, máh mɛ nɛ̂ tyí, ńmɔ tyí sɔ̃ náhkɩ yɩkɩ ànɛ̂
ń wrɔ́ mó gbɛ Kristalɛ ń yṹnpyé swɔ sɔkɔ, pé pwah n mɔ
yĩnnɛ, pépi nónó-á ń yȉkȉ névyelɛ.
4 Pépi ye Yisrayel nolɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ wɛ̃npȉlɛ. Ȁ yõ
yɔ̃nɔ́lɛ pè kɔ̃, tɛ́ yégbékè kwrɔ mɔ pélɛ gbáyȋ́ náhnáhlɛ, tɛ́
tyi kõ sah pè kɔ̃, tɛ́ ǹ ni dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ, tɛ́ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃.
5 Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi ye pé náh tãnnɛ.
Y̏ikȉ núkú ye pélɛ Yesulɛ wǎh pɔ sétáh yõ. Ǹmɔ ye Liyellɛ,
nɛ̂-á mɛ yíyȉn pól yõ. Ǹ yĩn nɛ n gbilki gbȋ́mɛgbȋ́. Amiina!
6 Máh nɛ̂ yo sɔkɔ yȍtah, képah náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh
n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sȍ. Ǹtɛ Yisrayel no pól náh pɩ Yisrayel no
yèsyɩ̀kɩ̀nɩ̀nɛ Liyel yah sɔkɔ.
7 Sɛ̃ ó ye, Abrahmɩ wɛ̃npȉ pól tɔ náh pɩ ǹ wɛ̃npȉ
yèsyɩ̀kɩ̀nɩ̀nɛ. Ǹ pídȋ́ Yisakɩ wɔ wɛ̃npȉ ye kɩ n mɔ n kõ ǹ
pétóbélɛ sɔ̃-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí.
8 Mâh nɛ mé kè yo pallɛ, wɛ̃npȉ nónó-á dubi gbɔynɛ, pépi
náh Liyel wɛ̃npȉlɛ. Nónó-á dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́lɛ,
pépi ye ǹ wɛ̃npȉlɛ.
9 Yé yah, Liyel lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kõ nɛ ńkɛ̃: «Gbĩ yɔ́
yȋ̌nkõ gbȋ́nɛ, mé kɩ ń syɩ pɔ á tȉnnɛ, tɛ́ Sara kɩ mɛ dȋ́npir wɛ
dubi.*»
10 Tɔ̂ɔ náh dɛ́, yé yah Wrebeka tɔ tyílɛ kɛ̀: Ápi sútó Yisakɩ
mɛ̀ ye dubi à kõ dȋ́npȉ nɛ́pȋ̂ nímínɛ nónó-á kènȉnȉnɛ.
11-13 Gbȋ́ nɛ̂-á wɛ̃npȉ nɔ́pi náh tɔ̃nɩ̀ dubi, pè náh tyítúkúnȉ
pɩ, pè náh tyípéplɔ tɔ pɩ. Ǹtɛ Liyel mɛ yo Wrebeka tyí nɛ:
«Wɛ̃npȉ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́nkyí tɛ̃ kɩ pɔ pɩ gbɛ̃ tɛ̃ yɔ̃lɛ.»† Kè tõ mɛ
wȃ́rkínɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y ńtɛ̃ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Nsyakɔbɩ wɔ
tyí ye nɔ ń tyí, Yesayu náh»‡ Yé náh wɛ di, képah n wɛ̃kɩ nɛ

---

* **9:9 9.9** Yah n tɛ Yenɛsɩ 18.10. † **9:11-13 9.11-13** Yah n tɛ Yesɛsɩ 21.23.
‡ **9:11-13 9.11-13** Yah n tɛ Malaki 1.3.

névi tyı́pínɔ́ náh Liyel n yah ǹ tɛ́ tɛ̃̀ yah n wilki. Névi nɛ̂-à
ǹ dyɔ, tɛ̃̀ wɔ ye à n yah n wilki.
14 Sɔ̃̀ mɛ ápi kı yo yɔ̀ wɛ́? Liyel náh mɛ n kɔ gbı wɛ̃̀kı̀ yõ
di? À mɛ n kɔ gbı wɛ̃̀kı̀ yõ kɛ̀.
15 Yé náh wɛ di, à yo Moyisi tyı́ nɛ: «Mâh mɛ ké tyı́ nɛ mé
pèpɔrı pı névi nɛ̂ tyı́, mě kè pı tɛ̃̀ tyı́. Tɛ́ mâh mɛ ké tyı́ nɛ
mé névi nɛ̂ yãm yah, mě tɛ̃̀ yãm yah.»§
16 Kǎh pı sɛ̃́, képah náh n wil névi dyɔ yı̃́ı̃́ tɛ̃̀ sɔkɔ, képah
náh pı ǹ gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ dɛ́. Ǹtɛ kè n wil Liyel ó tyı́, nɛ̂-á
névi yãmnɛ n yah.
17 Kè mɛ wã̋rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á
yo Yesyipti yɔ̃̏tɛ̃ dı̋ tyı́ nɛ: «Ń tɛ̃́nwɛnɔ wɛ̃kı yı̃n ànɛ̂ ń yı̃n
wil yı̃n ye kèkõyɔ̋ pól sɔkɔ, ń kɔ̃ mé ǹ pı yɔ̃̏tɛ̃̀nɛ.»*
18 Kǎh pı sɛ̃́, kàh Liyel dyɔ, ǎ ǹnı̂ yãm yah, tɛ́ kàh ǹ dyɔ ǎ
ǹnı̂ pı kùkùtǎhkı̀ névilɛ.
19 Gbɔ̀kénpı túkù kı fɛ̃ nɛ, kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ Liyel kı tɔ̃ n
tɔkɔ névyelɛ n kɔ̃ nı? Nɛ̂ se kı fɛ̃ ǹ dyɔ dyɔ tyi yah kɔ̃ nı?
20 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃̀ ó mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kı pɔ Liyellɛ n kɔ̃́lı? Pı̋n se
kı fɛ̃ ké mɔ́-ò piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ à pé mɔ sɛ̃́ nı?
21 Pnı́ mɔ́-ò tyı́ náh ǹ fãhrılɛ di? À kı fɛ̃ tyı́gbı́ pı pı pı̋n
mɔ kélɛ, tɛ́ kı tɔ̃ fɛ̃ ńyã̋n tyi pı pı pı̋n mɔ kénɛ fãhrı ólɛ.
22 Liyel mɛ ké tyı́ nɛ pé pé fɔ̀kɔ̀vyã̏hnı̀ wilki mɔ, pé mó
pé tǎhkı̀ wɛ̃kı. Tɛ́ wǎh mó tɔ̃ sɔ̃̏ yı̃nɛ à ǹ fɔkɔ vyãh névye
nónónɛ, à sɔ̋mnɔ́ pı tɛ́ ǹ gblɔ̌y yɛ náhnáh pé tyı́.
23 Ǹtɛ ǹ tɔ̃́rı́-á mɛ gblò dùkù nɛ̂nɛ, à sɔ̃̏ mɛ ké tyı́ nɛ pé
kélɛ no tɛ́lɔ́ wɛ̃kı, wǎh pépi nónó yãm yah tɛ́ pè yah wilki
sah ǹ tɔ̃́rı sɔkɔ de yı̃nnɛ.
24 Tɛ́ kénɛ névyelɛ, ápi ye. À náh á yah wilki Nsyifunɔ ó
sɔkɔ dɛ́, ǹtɛ à túkù yah wilki yı̏kı̏nı̏ tɛ́lɔ́ sɔkɔ,
25 sɔ̃́-á Liyel kè yo sah Wose sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névye nónó
náh sɔ̃̏ mɛ ńmɔ nolɛ, mé kı pélɛ n ye ń nolɛ. Yı̏kı̏ nɛ tyı́ náh
sɔ̃̏ nɔ ń tyı́, mé kı kélɛ n ye ń dyɔ yı̃́ı̃́ yı̏kı̏lɛ.†
26 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á lésõ kè yo pé tyı́ nɛ ńmɔ no náh pélɛ,
nɛ́npɔ́ mè ó sɔkɔ ye tɔ̃ pè kı ye pélɛ Min nɛ́tɛ̃́ Liyel wɛ̃́npı̏lɛ.»‡
27 Yesayi tɔ mó yo Yisrayel no tyı́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yisrayel
névye-à sɔ̃́ mɛ dò pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ sèmı̏yã̋hrı́ sɔ̃́, kwéy ó ye kı
n pwah n pi pé sɔkɔ.
28 Yé náh wɛ di, TƐ̃̀ ǸGBƐ Liyel-á tyi nónó yo, à kı sè pı
dal mɔ súú sétáh yõ.»§

§ **9:15** 9.15 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.19. * **9:17** 9.17 - yah n tɛ Yálnɔ́ 9.16. † **9:25** 9.25 - Yah n tɛ Wose 2.25. ‡ **9:26** 9.26 - Yah n tɛ Wose 2.1. § **9:28** 9.27-28 - Yah n tɛ Yesayi 10.22-23.

29 Tɛ́ Yesayi tɔ̃ lésõ kè yo sah nɛ ńkɛ̃́: «Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò
TƐ̀ ǸGBƐ́ Liyel-à sɔ̃̀ mɛ á túkù sàh-ǹkɛ̃́nɛ min sɔkɔ, á duku
náhkɩ to Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩ névye tyí kɔ̃lɛ.»
30 Sɔ̃́ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pépi nónó-á pè
náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃.
31 Tɛ́ Yisrayel no nónó wɔ-á pyě sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé
pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ,
pè náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ képah gbɔ̃̀ yõ.
32 Sɔ̃́ pɩ tɛ́ pé náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ wɛ́? Pè náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n
yah n kɔ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pè sɔ̃̀ wɛ nɛ ńkɛ̃́ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀-á
kɩ fɛ̃ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah képah ye. Pé gbáhkɩ̀ ye pyě
pè mɩ pé wilki n mɔ mɔ dáhkɩ̀ tyí yɔ̀ sɔ̃́.
33 Kénɛ dáhkɩ̀lɛ, Yesu Krista ye. Képah tyí ye
wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah, mé
kɩ gbáhkɩ̀ mɩ mɩ dáhkɩ̀ yɔ́ sah Siyõ kwil sɔkɔ. Névye wilki
n mɔ mɔ tɛ́dáhkɩ̀ yɔ́ ye kélɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̃̀ sah ké yõ,
sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.»*

10

1 Ń yɯ̃́npyé, máh mɛ nɛ̂ tyí ń nɩ póllɛ, képah ye nɛ
Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔ wɛ. Mé mɛ Liyellɛ n ni pé tyí képah
tyí sɔkɔ.
2 Yé náh wɛ di, mé kɩ fɛ̃ kè yo nɛ pǎh mɛ gbah tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́ Liyel
wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, ǹtɛ pǎh mɛ kélɛ n pɩ yɩ̃́tũri sɔkɔ.
3 Liyel-á névilɛ n pɩ nɛ́gbɩ́lɛ ǹ yah sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, pè náh
kè pɩ̃. Tɛ́ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyílɛ n pɩ, tɛ́ Liyel tyí wɔ yahle.
4 Krista ye pɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pɩ syɩ sé yĩn tyí.
Névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yõ, tɛ̃ kɩ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.
5 Névi-á fɛ̃ n pɩ n pi nɛ́gbɩ́lɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ dùkù
nɛ̂nɛ, Moyisi-á nɛ̂ wɑ̃rkɩ ké tyí sɔkɔ kè wɛ yɔ̀: «Névi nɛ̂-à
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tyɩ́yónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ kɩ ǹ minnɛ n pɩ sépi
gbɔ̃̀ yõ.»*
6 Ǹtɛ névi-á n pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ dùkù nɛ̂nɛ,
kè mɛ yónɔ́lɛ képah tyí sɔkɔ nɛ: «Káh nɛ n sõ á fɔkɔ sɔkɔ
nɛ: ‹Nɛ̂ kɩ dɔkɔ kyɩ yɩ̃̂nyõ?›» Nɛ̂ kɔ́r-á, kɩ kyɩ Krista kɔ̃ à kɩ
tiki pɔ.
7 Képah náh pɩ: «Nɛ̂ kɩ tiki yuku sétáh sõwɑ̃h?» Nɛ̂ kɔ́r-á,
kɩ kyɩ Krista kɔ̃ à kɩ wil lékókwɩ́l kɩ dɔkɔ pɔ.

* **9:33** 9.33 - Yah n tɛ Yesayi 28.16 ; 8.14. * **10:5** **10.5** Yah n tɛ Levitiki 18.5.

8 Ǹtɛ tir nɛ̂ mɛ tɔ̃ yónɔ́lɛ wɛ́? Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Liyel wɛy
mɛ á tnɔ̂. Kè mɛ á vyãh sɔkɔ ànɛ̂ á nɩ sɔkɔ.» Kénɛ wɛynɛ,
Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ wɛy ye kélɛ, áyáh mɛ nɛ̂nɛ n yo n kɔ̃.†
9 Wâh kè yo á vyãhlɛ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ-á Yesu Kristalɛ, tɛ́ sɛ̃ ké
yõ á nɩ sɔkɔ nɛ Liyel-á ǹ lékó yilki mɔ, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.
10 Wâh sɛ̃ Liyel yõ á nɩ sɔkɔ, képah álɛ n pɩ nɛ́gbɩ́lɛ; ànɛ̂
wâh kè yo á vyãhlɛ, képah álɛ n pwah n mɔ.
11 Á náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yõ, sen náh tɛ̃̀ tɛ̃ n pi.
12 Kǎh pɩ sɛ̃́, wǎhkɩ̀ náh mɛ Nsyifunɔ wrɔ́ ànɛ̂ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ. Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ núkú ó ye mɛ pé pól tyɩ́, nɛ̂-á pèpɔrɩlɛ
n pɩ no pól tyɩ́ nónó-á ǹnɛ n ye n gbo.
13 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Névi nɛ̂-à Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ ye gbo, tɛ̃̀ kɩ pwáhnmɔnɔ
wɛ.»
14 Ǹtɛ sɔ̃́ mɛ pè kɩ ye gbo ǹnɛ, nɛ́ pè náh sɛ̃ ǹ yõ? Ǹ tyɩ́
wɛ́nnoh-ńkɛ̃́nɛ, pè kɩ sɛ̃ sɔ̃́ ǹ yõ? Pè kɩ wɛ noh sɔ̃́ ǹ tyɩ́lɛ nɛ́
nɛy náh ǹ tyɩ́ wɛ yo pé tyɩ́?
15 Tɛ́ sɔ̃́ mɛ Liyel wɛy kɩ yo, nɛ́ névi náh tɛkɩ mɔ ké yo
yĩnnɛ? Képah ye kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃́: «Kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ wâh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yópú wɛ pè pé
gbáhkɩ̀ tɔkɔ n pi.»‡
16 Ǹtɛ no pól se yɔ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir fɛ̃ syi? Yé yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Yesayi lésõ mɛ pɩ́kɩ́nyahnɔlɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃,
ápi-á tir nɛ̂nɛ n yo, nɛ̂ sɛ̃ ké yõ?»§
17 Sɛ̃̀ ye Krista yõ sɛ̃́nɔ́ n wɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nóhnɔ́ sɔkɔ. Tɛ́
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀nɛ mó, Yesu Krista tyɩ́ yónɔ́ ye.
18 Ǹtɛ à; pè náh ǹ tyɩ́ yónɔ́ noh yah di? Pè kè noh kyɔ́!
Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃́nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pé yĩ́npɔ̃́
mɛ n dɔkɔ sétáh yõ pól sɔkɔ, pé wɛy mɛ n yĩni n tɛ̃ kèkõyɔ̃́
tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól tyɩ́.»*
19 Ǹtɛ à; Yisrayel no náh lésõ Liyel wɛy mɛ̀ syɩ́kɩ́-ńsah pĩ
di? Moyisi mó tɔ̃ kwãh tɛ̃ kè yo nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Mé kɩ kè
pɩ yé kɔ̃ yé kɩ yȉkȉ fɔ̃́rɔɔ yɔ́ yèwannɛ n yah. Yȉkȉ nɛ̂ névye-á
lékɑ̃́m kɛ̃́ névyelɛ, mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pé dyɔlɛ n yɔ.»†
20 Yesayi ǹ nɩ syãh kè yo ńtɛ̃́nɛ nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Névye
nónó náh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n yah n kɔ̃, pépi ye wɛ ńnɛ. Névye
nónó náh sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃́nɛ n yah n kɔ̃ ń tyɩ́, mé ń
gblɔ̃̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ.»

† **10:8 10.8** Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 30.12-14. ‡ **10:15 10.15** Yah n tɛ Yesayi 52.7.
§ **10:16 10.16** Yah n tɛ Yesayi 53.1. * **10:18 10.18** Yah n tɛ Gbálnɔ́ 19.5.
† **10:19 10.19** Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.21.

[21] Ǹtɛ Yisrayel no tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ, Yesayi nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mè n nɛ n mɛ ń gbȁn yɩkɩ mɔ pè syɩkɩ n tɛ̃, pépi nónó-á nòhnì-ǹkɛ̃ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névyelɛ.»‡

11

Liyel náh ǹ náh vi Yisrayel no kɔ̃

[1] Ǹtɛ-à, Liyel se ǹ náh vi ǹ no Yisrayel tãn kɔ̃? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé náh wɛ di, ńmɔ tɔlɛ Yisrayel nɛy ye dò. Abrahmɩ náh nɛy yɔ́ ye ńnɛ, nɛ̂-á wil Bɛ̃nsyamɛ yȉkȉ sɔkɔ.
[2] Liyel náh ǹ náh vi ǹ no kɔ̃ wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah wilki sah dɛ́. Yé se kɩ nɛ yé pɩ̃́nɔ́ náh mɛ ké sɔkɔ nɛ, kǎh mɛ wȁ́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Yeli-á sȍ mɛ n tɔkɔ Yisrayel nolɛ n kɔ̃ Liyel tyí
[3] nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pè ye á tɛ̃ntȍ syɩ́nyopu ko mɔ, tɛ́ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńtȃn yɩkɩ nónó-á mɛ áwɔ tyí yõ. Ńmɔ ó wũ ń gblɔ̌y, tɛ́ pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ.»
[4] Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel yo ǹ tyí? Á nɛ: «Mé ye díbí nɛ̂pȋ kèyõ tɔ̃́nɔ́ kyɛgbãm (7 000) wilki sah ń gblɔ̌y tyí, nónó-á pè náh gbètukunɔ di fal fal tȍ Baal yah sɔkɔ à kè gbilki.»
[5] Képah núkú ó ye kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ, névye kwéy yɩ́syɔ́ mɛ wũ tɛ̃ Liyel-á yȍbènɔrɩ pɩ nónó tyí à pè yah wilki.
[6] Ǹtɛ yȍbènɔrɩ-à kɩ nɛ̂ Liyel pɩ pé tyí à pè yah wilki, pé tyɩ́pɩ́nɔ́ gbȍ yõ náh mó tɔ̃ kɛ̀. Kàh mɛ sépi gbȍ yõlɛ, yȍbènɔrɩ náh mó tɔ̃ dò.
[7] Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Yisrayel no-á nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pé pól náh kè wɛ. Ǹtɛ Liyel-á nónó yah wilki pé sɔkɔ, pépi ó wɛ kélɛ tɛ́ tɛ́lɔ́ wɔ ní mɛ tah tũ
[8] sɔ̃-á kélɛ wȁ́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel ye pè pɩ tɔ̃́rɔ̀ɔ̀. Á pé yɩ̃́ pɩ sè náh mɛ n yah, tɛ́ pé ní pɩ sè náh mɛ n nohnɩ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí.»
[9] Yȍtɛ̃ dɩ̃́ Davidi tɔ tɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃: «Pé yõke yɩ̃nɛ kè pɩ pé tyí pé tɛ̃ tɛ̃ vyɔ́nɛ, ànɛ̂ pé tɛ̃ tɛ̃ kɛ̃́ynɛ, ànɛ̂ pé wilki n mɔ mɔ kwâhlɛ, kɩ pé tyɩ́túkúnȉnɛ pè dyah.
[10] Pé yɩ̃́ mó nɛ mɛ syȉȉ, pè káh fɛ̃ nɛ n yah, pè mó nɛ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ tɔ́kɔ́bɩ́ sɔ̃ mɛ pé yõ.
[11] Ǹtɛ-à, Yisrayel no-á pé gbáhkì mɩ syɩkɩ sɛ̃-à, pè se kɩ wũ tɛ̃ sɛ̃ kṹmm? Sɛ̃ tɛ̃ wɔ náh dɛ́. Ǹtɛ pépi-á pilki, yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ mó pwáhnmɔnɔ wɛ, pépi Nsyifunɔ kɔ̃ pè pé yèwannɛ n yah.

‡ **10:21 10.21** Yah n tɛ Yesayi 65.1-2.

12 Ǹtɛ pépi-à pílkínɔ́-à kɩ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ kèkõyṍ
névye tyí, tɛ́ pé tɛ̃́nkwlɔnɔ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ yìkìnì tɛ́lɔ́
tyí à, pépi-à pwáhnmɔnɔ wɛ tɛ, képah náh n pɩ n pi pèpɔrɩ
ǹgbɛ̃nɛ kal di?

Névye pwáhnmɔnɔlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

13 Yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yépi tyí ye mé n yo wɛy
mɛ̀nɛ núkúnúkú. Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńmɔlɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n
pɩ yépi yĩnnɛ. Tɔ̃̀ mɛ̀ mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ńmɔ tyí,
14 nɛ̂-á kɩ á no Nsyifunɔ kɔ̃ kè kɩ yìkìnì tɛ́lɔ́ yèwannɛ n
yah, ń kɔ̃ mé kɩ pé túkù wɛ pwah mɔ.
15 Yé náh wɛ di, Liyel-á pè gbɛ milki képah-à mɛ kèkõyṍ
névye wrɔ́ tɔ̃ sah Liyellɛ à, wàh tɔ̃ pɔ pé ye kwrɔ́ ǹnɛ, kè kɩ
pɩ sɔ̃́ wɛ́? Kè náh n pɩ n pi á kɩ nɛ lékyî sɔ̃́ yilki mɔ di?
16 Sèmukɔ pye nónó-á ko gbrolɛ, sépi-à kɩ mɛ wilki sah
Liyel tyí yõ, sé tɛ́lɔ́ pól tɔ mɛ ǹ tyí yõ. Séswɔ̂ sémîn-à mɛ
sàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ, ké yı̃̀ngbɛ̃̀n tɔ kɩ mɛ ǹ tyí yõ.
17 Nsyifunɔ mɛ wólívî séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ sɔ̃́, tɛ́ Liyel mɛ ké
yı̃̀ngbɛ̃̀n kɔ̃lɩ. Tɛ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi mó mɛ á
kɩ nɛ kyẽh sɔkɔ wólívî séswɔ̂ sɔ̃́, nɛ̂-á Liyel ké yı̃̀ngbɛ̃̀n kɔ̃lɩ
kyɩ pukubi wólívî yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyí. Yáh Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂
wɛ, képah n wil Nsyifunɔ tyí sɔ̃́-á wólívî séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ nìkì n
yohnɩ n mɔ yı̃̀ngbɛ̃̀n púkúbínɔ́lɛ.
18 Képah ye, yı̃̀ngbɛ̃̀n nónó-á Liyel kɔ̃lɩ kwɛ, yé káh sélɛ n
yilɔ. Yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah, yépi tyí náh sémînnɛ,
pépi tyí ye sélɛ.
19 Yé kɩ fɛ̃ ń syah nɛ, Liyel-á yı̃̀ngbɛ̃̀n nɔ́pi kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi
wɛ pukubi.
20 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, pépi Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́ ye Liyel kɔ̃ à pè kɔ̃lɩ
to tɛ́ yépi wɛ pukubi pé swɔ sɔkɔ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
Yé náh yĩnɛ yè yé gblɔ̃̌ynɛ n gbilki. Kè pyě yĩnɛ kè nɛ n mɛ
tíkílɛ yé tyí ńtɛ̃nɛ ńkɛ̃́.
21 Yé náh wɛ di, Liyel-à mɛ yɛ̀-ǹkɛ̃́nɛ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ yı̃̀ngbɛ̃̀n
kɔ̃lìnɔ́lɛ, yépi wɔ se pyě à kɩ wɛ yɛ yâh sɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ ǹ yõ?
22 Yé yah, Liyel plɛ, tɛ́ mó tɔ̃ peke. Á peke pílkípú yõ, tɛ́ n
pɩ plɛ yépi tyí. Ǹtɛ yé yĩnɛ yè nɛ n mɛ ǹ pèpɔrɩ mɛ̀nɛ n pnɛ
gbı̃́mɛgbı̃́. Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, yé tɔ kɩ kɔ̃lɩ milki.
23 Ǹtɛ Nsyifunɔ tɔ-à kɩ pé kèlékɛ̃ pínɔ́ yal mɔ tɛ́ sɛ̃ Liyel
yõ, Liyel kɩ pè tɔ̃ pukubi séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ tyí. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹmɔ
tyí kɩ ǹ syɩ pè tɔ̃ pukubi.
24 Yé náh wɛ di, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yé mɛ á kɩ
nɛ kyẽh sɔkɔ wólívî séswɔ̂ sɔ̃́, nɛ̂-á Liyel ké yı̃̀ngbɛ̃̀n kɔ̃lɩ

kyɩ pukubi wólívî yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyɩ́. Nsyifunɔ mó mɛ wólívî
séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ yɩ̃̀ngbɛ̃̀n tyɩ́ kɔ̃lɛ nónó-á Liyel kɩ pè tɔkɔ pukubi
sé séswɔ̂ tyɩ́.

Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔlɛ

25 Ń yṹnpyé, mé kɩ Liyel tir wɔ̃̄bɩ̀nsàhnɔ́ yɔ́ tyɩ́ yah yo
wah yé syah, sɔ̃nko yè káh n pɔ yé gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n pɩ yĩ
pĩ́púlɛ. Yé yah, Yisrayel no túkù kɩ wũ tɛ̃ níkɩ́sekɔ́kɔ́ pɩ́nɔ́
sɔkɔ, pópó kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ kɩ de Liyel no sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, Yisrayel no pól kɩ pyě pwah sɔ̃́-á kélɛ
wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pwáhnmɔ-
ò kɩ wil Siyõ kwil sɔkɔ. Â kɩ pɔ Nsyakɔbɩ no tyɩ́pêl tɔ́kɔ́bɩ́
tɛ̃ yõ pé yõ.
27 Ńmɔ Liyel-á kɩ pɔ pé tyɩ́pêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ kɩ yégbékè
nɛ̂ kwrɔ n mɔ n pi pélɛ, képah ye yɔ̀.» *
28 Yah yɔ́lɛ, Liyel sépɛbɩ́ ye Yisrayel nolɛ pǎh sɔ̃́npɩ́lɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yahle, tɛ́ képah wɔ mó nɛkɩ yépilɛ. Ǹtɛ yah yɔ́lɛ,
pépi ye sɔ̏ à yah tɔkɔ pɩ ǹ nolɛ. Pé tyɩ́ nɔ ǹ tyɩ́ pé náh tãn
yĩnnɛ.
29 Yé náh wɛ di, Liyel-à kwâhlɛ névi kɔ̃, à náh ǹ yahlɛ n
vi kélɛ n syi póllɛ. Wàh névi nɛ̂ ye, à náh ǹ nahlɛ n vi tɛ̃nɛ
n kɔ̃ póllɛ.
30 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ Liyel yóré yahle. Ǹtɛ núkúnúkú,
Nsyifunɔ tɔ-á ǹ yóré yahle, à mɛ yépi yãm yah.
31 Sɛ̃́ ó ye, Liyel yóré nɛ̂-á pè yahle núkúnúkú yɔ̀, tɛ́ Liyel
mɛ yépi yãm yah, pépi tɔ yãm yah yĩn ye à pɩ képahlɛ.
32 Yé náh wɛ di, Liyel yɛ no pól kɔ̃ pè ǹ yóré yahle pé pól
yãm wɛ n yah yĩnnɛ.

33 Liyel pèpɔrɩ mɛ gblò dɛ́! Lékɑ̃́m mɛ yĩ̃́ ǹ sɔkɔ, ǹ fɔkɔ
se mó tɔ̃ mɛ dényĩnɔlɛ. Ǹ tyi tɛ̃ dùkù náh fɛ̃ n pĩ, ǹ syɔ̃-ǹtɑ̃̀n
tɔ náh fɛ̃ n pĩ lɔ́.
34 Kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vɩ̀nmɔnɔlɛ à kɔ̃?†
35 Nɛ̂ kwâh yɔ́lɛ à kɔ̃,
tɛ́ à pɔ ké lédyáhnɩ́nɛ tɛ̃ kɔ̃ náhlɛ?»‡
36 Yé náh wɛ di, yɩ́yɩ̀n pól wil ǹmɔ tyɩ́. Ǹmɔ mɔ́nɔ́ ye sé
póllɛ. Sé pól mɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ. Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah ǹ yõ
gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

* **11:27 11.27** Yah n tɛ Yesayi 59.20-21. † **11:34** 11.34 - Yah n tɛ Yesayi 40.13.
‡ **11:35** 11.35 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 41.3.

12

Min pínɔ́ késấnnɛ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, Liyel pèpɔrı pínɔ́ yĩnnɛ ápi tyí, mé kélɛ n yah
n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃ yé sɔ̃́ pı sárkálɛ ǹ tyí.
Yè mó yé minnɛ n pı yályál ǹ yah sɔkɔ, nɛ̂-á kı ǹ yĩ́ yuku.
Képah ye Liyel gbilki dùkù pèpɛynɛ, yáh yĩnɛ yè nɛ̂nɛ n pı.
2 Yé káh kèkõyɔ̃́ névyelɛ n yah n pı. Ǹtɛ yé yɛ Liyel kɔ̃ à
lékấm késấnnɛ yé kɔ̃ sɔ̃nko yé vi mɔ. Képah sɔkɔ, tyi nónó
tyí-á mɛ Liyel tyí, yé kı tɛ̃ wɛ sélɛ n wah n pnɛ. Sépi ye
pı tyi tyípéplɔlɛ, ànɛ̂ nónó tyí-á nɔ ǹ tyí, ànɛ̂ nónó-á sɔ̌hkì
kɛ̃́nɛ.
3 Liyel-á yɔ̃̀bènɔrı nɛ̂ pı ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ mé kélɛ n
yo yé nɛ́núkù núkú pól tyí nɛ, yé káh yé gblɔ̌ynɛ n gbilki n
kah n mɔ. Yé yɛ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sõnɔ nɛ n mɛ yé sɔkɔ, à
yĩnɛ Liyel-á ǹ yõ sɛ̃́nɔ́lɛ yé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃ sɔ̃́.
4 Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃́nsê núkú núkú ye á pól tyí, tɛ́
tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ sé tyí dò, nónó-á sé pól pı pı tyi mɛ sé tyí tyílɛ.
5 Sɛ̃́ ó ye, ápi tɔ mɛ dò, ǹtɛ á pól pı wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ tyí
kɔ̃lɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Á pól kwrɔ mɔ pı
núkúlɛ wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n tyí kɔ̃lɛ nónó yétɔ̃̂-á mɛ wɛ̃nɛ n
tɛ̃.
6 Liyel-á pèpɔrı pı á tyí à nónónɛ á kɔ̃, sè mɛ sé tyí tyílɛ.
Nɛ̂ tyí-à kı mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyonɔlɛ, tɛ̃ kélɛ nɛ n pı à
yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kìlɛ.
7 Nɛ̂ tyí-à kı mɛ sónmɔnɔlɛ névye tyí, tɛ̃ nɛ n so n mɔ pé
tyí. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye kwɔ́nɔ́lɛ, tɛ̃ névyelɛ n kwɔ.
8 Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye vìnmɔnɔlɛ, tɛ̃ névyelɛ n vi n mɔ.
Nɛ̂ tyí-à kı mɛ pèpɔrı pínɔ́lɛ névye tyí, tɛ̃ kélɛ nɛ n pı
fɔ̀kɔ̀pènɔrı sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye yah tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ̃ gbah
tɛ̃ ké sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye yãm yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ kélɛ n pı
nìvìnì sɔkɔ.
9 Yé yĩnɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí fɔ̀kɔ̀kwĩ̌nkì kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Yé
pèkè pínɔ́ yal n mɔ pnɛ́pnɛ́, yè mó pèpɔrılɛ n pı.
10 Yé yɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí yṹnpíkì núkú tyí kɔ̃lɛ. Yé gbah tɛ̃
yè yɔ̃̀yénnɛ n sah wɛ̃ yõ.
11 Yé klɛ́yklɛ́ynɛ n pı, yé káh pı gbãndal névyelɛ. Yé tɔ̃̀lɛ
n pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yé nnɔ póllɛ.
12 Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ képah
yĩnnɛ. Yé sɔ̃́mnɔ́lɛ n pı yèkwɔrı gbĩ́nɛ. Yé gbah n tɛ̃ nírí
pínɔ́ sɔkɔ.
13 Yé yé yṹnpyélɛ n yohnı n mɔ pé fyɛ̃̀h-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ, yé mó
nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ.

14 Nónó-á yélɛ n fõh, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé sãmmnɛ
n mɔ pé sɔkɔ, yé káh léplɔlɛ n ye n mɔ pé yõ.
15 Nónó-à mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ, yé nɛ n mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ pélɛ wɛ̃
tyí. Nónó-à mó mɛ gbní sɔkɔ, yé nɛ n mɛ gbní sɔkɔ pélɛ wɛ̃
tyí.
16 Yé yé fɔ́kɔ́sõnɔ pı núkúlɛ. Yé káh pı gblɔ̌y gbílkípúlɛ,
yé yɛ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ tyí nɔ yé tyí. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n pı
yĩ pĩ́púlɛ.
17 Yé káh ǹnî yɔ̀ ńtɛ̃ pèkè pínɔ́ wɔ́ dɛ ǹ sɔkɔ. Yé pèpɔrılɛ
n pı no pól tyí.
18 Kàh kı mɛ yépi tɛ̃́ ó sɔ̃́, yé gbah n tɛ̃ yé minnɛ n pı yèvını
sɔkɔ ànɛ̂ no póllɛ kàh kı fɛ̃́ n pı n pi.
19 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, yé káh nɛ yáh yé gblɔ̌y vyãhlɛ n syi, yé kè
toh Liyel syĩ. Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ tyí ye vyãh syínɔ́lɛ,
ńmɔ ye n dɛ wɔ́lɛ.»*
20 Tɛ́ tɔ̃ yo ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ: «Á sépɛ-à mɛ kwɛkı sɔkɔ, yĩ
à kɔ̃ à yõ; wàh mɛ níkı̀ sɔkɔ, yĩ à kɔ̃ à wɔ. Wâh képah pı,
kè mɛ á kı nɛ nı̀ségbnɔ sɔ̃́ á kwɛ mɔ ǹ yɔ̃̀nı yõ.»†
21 Káh n yɛ pèkè kɔ̃ kè fyãh á yõ sɔkɔ, ǹtɛ áwɔ fyãh ké yõ
sɔkɔ á pèpɛy pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

13

No pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ

1 Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ se mɛ nɛ́ kè náh wil Liyel tyí? Névye nónó-á
mɛ tɔ̃́rí yõ, Liyel sahkı sɔkɔ ye pélɛ dò. Képah ye, no pól
yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ.
2 Kǎh pı sɛ̃́, névi nɛ̂-à yɔ̃̀tãmnɛ n fwo, Liyel yóré ye tɛ̃ n
yahle. Tɛ́ nɛ̂-à se mó tɔ̃ Liyel yórélɛ n yahle, pèkè ye tɛ̃ n
yɔrı n mɔ ǹ gblɔ̌y yõ.
3 Tyípéplɔ pí-ò náh yĩnɛ tukey tùkèpu yah tíkí pínɔ́lɛ.
Tyítúkúnı̀ pí-ò wɔ ye yĩnɛ pé yah tíkí pínɔ́lɛ. Wáh kı mɛ
ké tyí nɛ á káh yɔ̃̀tãm tíkílɛ n pı, tyípéplɔlɛ nɛ n pı, képah
sɔkɔ pè kı álɛ n sõ.
4 Á náh wɛ di, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye yɔ̃̀tãmnɛ á tyí pıkı yĩnnɛ.
Ǹtɛ wâh tyítúkúnı̀lɛ n pı, pé tíkí yĩnɛ kè ǹ tɛ̃. Dípíyî náh
pè kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ mɛ pé tyí Liyel tɔ̃̀ mè sɔkɔ kı fɛ̃
fɔ̃́hnɔ́ sah pèkè pí-ò yõ, kı Liyel yrɔ wilki tɛ̃ sɔkɔ.

---

* **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.35. † **12:20** 12.20 - Yah n tɛ Sèmı̀rn 25.21-22.

5 Képah ye á yĩnɛ ǹ nɛ n sah pé tyí yõ. Liyel fɔ̀kɔ̀vyȁhnì yah tȉ to yĩn ó náh dɛ́, á nɩ tɔ mɛ kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ nɛ képah-á plɛ.

6 Képah tɔ yĩn ye yě mɔ́rɩ́lɛ n mɔ. Tɛ́ nónó-á mó n syi sélɛ, Liyel tȍ sɔkɔ ye pélɛ ké tɔ̃ n sah n pɩ yĩnnɛ.

7 Kwâh nɛ̂-à yĩnɛ névi nɛ̂ kɔ̃́nɔ́lɛ, kélɛ tɛ̃̀ kɔ̃. Mɔ́rɩ́lɛ mɔ́rɩ́
syí-òlɛ n kɔ̃, ǹ tɛ́ lȁpolɛ lȁpo syí-òlɛ n kɔ̃. Wâh yĩnɛ ǹ névi
nɛ̂ yah tíkí pɩ, tɛ̃̀ yah tíkí pɩ. Wâh yĩnɛ ǹ yȍyén sah névi nɛ̂
yõ, kè sah tɛ̃̀ yõ.

Yé tyí-á yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃́

8 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃̀ kɔ̃lɩ káh wɛ yé yõ sɔkɔ. Yé yɛ wɛ̃ tyínɔnɔ ó kɔ̃lɩ nɛ n mɛ yé yõ. Ɛ́ ní-ò tyí-à mɛ nɔ á tyí, Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl pól ye á kɔ dal mɔ.

9 Kǎh yo Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛy káh fɔ̀fíkì pɩ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ, nɛy káh yĩbe yĩ, nɛy káh ǹ yĩ́ wil ǹ ní-ò kwâh tyí, à tahlɩ tyi nónó tɛ́lɔ́ tɔ tyí-á yónɔ́lɛ ké sɔkɔ, sépi pól ye tir kȍnsàhnɔ́ núkú mɛ̀ tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.»*

10 Tyínɔnɔ névi náh n pɩ n dah n mɔ névi tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃̀ mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl póllɛ n kɔ n dal n mɔ.

11 Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, yé kè pĩ ó. Pwáhnmɔnɔ mɛ yúkɛy álɛ núkúnúkú à kal gbĩ́ nɛ̂-á lésõ á sɛ̃ Krista yõ. Képah ye, dɔ n yuku gbĩ́ nɔ.

12 Tyah kah tɛ, tyah dal gbĩ́ mɛ yúkɛy. Ɛ́ ye fɛ̃́ntȗ tyi wɛ n yɛ. Liyel-á nɛ̂nɛ á kɔ̃ kyòo yah tȍ pɩ yĩnnɛ,

13 à mó képahlɛ kyòo yah tyípɩ́nɔ́ ólɛ n pɩ. Ɛ́ ye káh n pɩ yèwònpɩbɩlɛ, á ye káh mó tɔ̃ sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. Ɛ́ ye káh n pɩ fɔ̀fínpɩbɩlɛ, á ye káh n pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ. Ɛ́ ye káh mâllɛ n kɔ̃lɩ, á ye káh yĩ́wílkȉlɛ n pɩ.

14 Yé yɛ yé tyípɩ́nɔ́ pól nɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Yé káh n yɛ yé dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́ fyãh yé yõ, kè pɔ yé mɔ tyítúkúnȉ pɩ́nɔ́ sɔkɔ.

14

Káh á yṹnpilɛ n tuke

1 Névi nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yúkú-ńkɛ̃̂nɛ yahlɛ, yé tɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ. Yé káh tɛ̃ sõnɔlɛ n kɔ̃lɩ.

* **13:9 13.9** Yah n tɛ Levitiki 19.18.

2 Sɔ̃ kénkɔ̃-á ǹnî Liyel yõ sɛ̃nɔ́-à yuku yahlɛ tɛ̃ kɔ̃ à mɛ fɛ̃ yíyı̀n póllɛ n yõ, tɛ́ nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ náh mó yuku yahlɛ, kè mɛ tɛ̃ kɔ̃ à mɛ kɔ̀ yahle;

3 yíyı̀n pól yɔ̃́-ò káh kɔ̀ kɔ̀-ǹkɛ̃ névilɛ n yilɔ, kɔ̀ kɔ̀-ǹkɛ̃ névi tɔ káh mó yíyı̀n pól yɔ̃́-òlɛ n tuke. Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃ tɛ̃ plɛ dò.

4 Ǹtɛ nɛ̂ mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kı pɔ ǹnî yɔ́ tɔ̃̀npılɛ n tuke? Wàh kı sɔ̃ mɛ n pı plɛ ò, à náh mɛ n pı plɛ ò, képah mɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ɗı̃́nɛ n yah kɛ̀. Ǹtɛ à kı pı plɛ n pi. Yé náh wɛ di, tǎhkì mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kı fɛ̃ à kɔ̃ à kı n pı plɛ.

5 Túkù tyí sèpı̀n mɛ sé tyí tyílɛ, túkù tyí sè mɛ núkúlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɔ̃ mɛ nɛ̂nɛ n sõ, tɛ̃ sɛ̃nyı̃nɔ nɛ n mɛ ké yõ.

6 Névi nɛ̂-á mɛ sèpı̀nnɛ n mɔ n kõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pı kélɛ. Nɛ̂-à mɛ yíyı̀n póllɛ n yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pı kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yı̃n ye tɛ̃ n gbilki. Nɛ̂-à se yíyı̀n póllɛ n yɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pı kélɛ. Liyel yı̃n ye tɛ̃ tɔ n gbilki.

7 Yé náh wɛ di, ápi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ min sɔkɔ ǹ gblɔ̌y yı̃nnɛ, ànɛ̂ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n ku n pi ǹ gblɔ̌y yı̃nnɛ.

8 Áyâh mɛ min sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ min sɔkɔ. Áyâh se ku, ǹmɔ tyí yõ ye á ku. Képah ye, á mɛ min sɔkɔ ò, á ku ò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ.

9 Krista ye ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à pı lékyî ànɛ̂ vye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

10 Ǹtɛ áwɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pı tɛ́ á á yũ̋npilɛ n tuke? Tɛ́ áwɔ tɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pı tɛ́ á á yũ̋npilɛ n yilɔ? Liyel kı pɔ á pól tuke n pi dò.

11 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ nɛ̂-á Tɛ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ mé mɛ min sɔkɔ. No pól kı gbètukunɔ di ńmɔ yah sɔkɔ, ànɛ̂ no pól kı ńmɔlɛ n gbilki.»*

12 Kǎh pı sɛ̃, á nɛ́núkù núkú pól kı á tyípínɔ́ yah yo n pi Liyel tyí á gblɔ̌y.

13 Képah ye, á ye yal mɔ wɛ̃ tùkènɔ́lɛ, yè mó kè yah tɔkɔ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh tir yɔ́ pı nɛ̂-á kı yé yũ̋npi yɔ́ yõ yıkı, képah náh pı tɛ̃ syıkı mɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.

14 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, ńmɔ kè pı̃, ànɛ̂ ń sɛ̃nyı̃nɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ sı̀lkı̀nɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ké gblɔ̌y sɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n sõ nɛ kwâh nɛ̂-á mɛ sı̀lkı̀nɔ́lɛ, kè n pı sı̀lkı̀nɔ́lɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ.

---

* **14:11** 14.11 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

15 Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ á yṹnpi mɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ, á náh
tõ mɛ n kɔ tyínɔnɔ wɛ̃kì yõ dò. Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ névi
min kɔ̃ kè mɔ pu, Krista-á ku ǹmɔ nɛ̂ yĩnnɛ.
16 Kwâh nɛ̂-á kwâh pèpɛynɛ áwɔ tyí, képah káh pɔ pɩ
yɩ̃́nyíkìlɛ dɛ́.
17 Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rílɛ, yõke ànɛ̂ wɔ wɔ yî náh. Gbɩ
wɛ̃kì, ànɛ̂ yèvɩnɩ, ànɛ̂ nìvìnì ye kélɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ.
18 Névi nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ n pɩ Krista tyí sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ, Liyel yɩ̃́ n yuku
tɛ̃̀nɛ, ànɛ̂ névye ǹ yɩ̃́ngbílɛ n yo.
19 Képah ye, áyáh nɛ yèvɩnɩ ànɛ̂ wɛ̃ yah yúkúnɔ́ wɛ n pi
sɔ̃́, á ye képahlɛ n yĩkɩ.
20 Á náh yĩnɛ ǹ pɔ Liyel tɔ̃̀lɛ nɛ n yɩkɩ yõke yĩnnɛ. Gbɩ ye,
yíyı̀n pól tɛ̃ wɔ mɛ yályál Liyel yah ó; ǹtɛ wâh kwâh yɔ́lɛ
n yõ nɛ̂ yɔ̃́nɔ́-á kɩ fɛ̃ pɔ á yṹnpi yɔ́ syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ, képah náh plɛ.
21 Nɛ̂-á ké pèpɛynɛ, tir nɛ̂-á kɩ fɛ̃ á yṹnpi syɩkɩ mɔ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, kè se kò kònɔ́lɛ ò, kè se tõ wɔ́nɔ́lɛ ò, kè se tyi
dùkù nɛ̂nɛ, káh kélɛ n pɩ.
22 Áwɔ sɛ̃́nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à yuku nɛ́npɔ́ tɩ̃̀nnɛ, yɛ képah tɛ̃
áwɔ ànɛ̂ Liyel wrɔ́. Nɛ̂-à tyilɛ n pɩ wǎh mɛ nónónɛ n yah nɛ
sǎh mɛ plɛ, tɛ́ à náh mɛ lékàhlɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n kɔ̃, tɛ̃ tyí nɔ.
23 Ǹtɛ névi nɛ̂-à kwâh yɔ́lɛ n yõ tɛ́ mɛ ké tyílɛ n sõ tɔ̀tɔ̀,
lékàh mɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ, wǎh sɔ̃́npílɛ kélɛ n pɩ tɛ́ kè
náh mɛ pɔ yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kìlɛ. Tyi nónó pól-á n pɩ
nónó náh mɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kì yõ, tyípêl ye sélɛ.

15

Wɛ̃ tɛ̃́nplɛnɔlɛ

1 Ápi nónó Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á yuku yahlɛ, á ye á no tɛ́lɔ́ yɔ̃́tyílɛ
n twah pé tyí. Á ye káh á dyɔ yɩ̃̃́ tyi ó yah wũ.
2 Nɛ̂ mè nɛ̂ mè, à ǹ ní-ò tyí pɛkɩ pɛkɩ tyilɛ nɛ n pɩ à kɔ̃ à
nɛ n yuku yahlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
3 Krista ńtɛ̃ fyé náh ǹ dyɔ yɩ̃̃́ tyi pí-ńsah yah kɔ̃. Kè
mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Liyel, á gbyɔ̀pu-á ǹ gbyɔ gbyɔ nónónɛ, sè vi kwĩnki ńmɔ
yõ.»*
4 Tyi nónó pól-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò
dùkùlɛ, sè wɑ̃rkɩ nɛ sè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ ápi tyí. Sépi gbɔ̃̀ yõ, á kɩ
gbah tɛ̃ ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ wɛ á sɔkɔ, á yáh-ńsah kɔ̃ kè náh n tyɛ n
pi.

* **15:3** 15.3 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

5 Liyel nɛ̂-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ ànɛ̂ sɔ̋ré névilɛ, mé
kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à yé sɔ̃nɔ pɩ núkúlɛ, yé mó Krista
pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.
6 Képah sɔkɔ, yé pól kɩ yé vyãh pɩ núkúlɛ kɩ Liyellɛ n
gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ.
7 Képah ye, yé wɛ̃ tɛ̃ plɛ sɔ̃-á Krista yé tɛ̃ plɛ à gbílkínɔ́lɛ
n sah Liyel yõ.

8 Máh nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̏.
Wăh ǹ vyãhlɛ Nsyifunɔ náh tãn kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, Krista pɔ
pɩ pé tɔ̏npɩlɛ à képah pɩ pé tyí.
9 À wil képah tyí sɔkɔ, yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ tɔ yĩn ye à pɔ, pè kɔ̃ pè kɩ
Liyellɛ n gbilki ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔ̀rɩ yĩnnɛ, sɔ̃-á kélɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Képah ye mé kɩ álɛ n gbilki yȉkȉnȉ
tɛ́lɔ́ névye nɩyɔ̋, tɛ́ kɩ álɛ n gbɩ.»†
10 Kè tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ ké fɩ̃ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ névye,
yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí Liyel nolɛ.»‡
11 Tɛ́ tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ névye, yé pól Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ n gbilki. No pól mó ǹ gbilki gbilki yɩ̀lɛ n gbɩ.»§
12 Yesayi tɔ kè yo nɛ ńkɛ̃: «Nsyese pétó náhkɩ̀ kɩ pɔ yuku
kɩ yȉkȉnȉ pól névye yah tɛ̃, tɛ́ pè kɩ pé gbɔ̏ sah ǹ yõ.»*
13 Liyel nɛ̂-á névi gbɔ̏ sàh-ǹsahlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ
tyí nɛ à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ mɔ yé sɔkɔ, à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃ yáh
sɔ̃npílɛ sɛ̃ ǹ yõ. Képah sɔkɔ, yé kɩ yé gbɔ̏ sah yɩ̃̋ ǹ yõ ǹ
Mirki tǎhkɩ̀ gbɔ̏ yõ.

Pole sɛ́bɛ́y wɑ̋rkínɔ́ yõlɛ

14 Ń yɵ̋npyé, ńmɔ sɛ̃ yɩ̃̋ ké yõ nɛ pèpɔrɩ pípú-á yélɛ, yáh
tyi póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ yáh kɩ fɛ̃ vȉnmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃.
15 Ǹtɛ yé dyɔ to n kɔ̃ yĩn ye ń kɔ̃ mé tyi túkù wãrkɩ nɩ̀sãhlɛ
tɑ̏ntɑ̏n yísyɔ́ sɔkɔ. Liyel gbɔ̏ yõ ye mé pɩ képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
pèpɔrɩ pɩ ńmɔ tyí,
16 à ń pɩ Yesu Krista tɔ̏npɩlɛ névye wrɔ́, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ. Liyel tɔ̏ kètǎr ye mé n pɩ ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́lɛ.
Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ pé gblɔ̌ynɛ Liyel
kɔ̃ kɩ pɩ yályál ǹ yah ǹ Mirki gbɔ̏ yõ, pè kɔ̃ pè kɩ pɩ Liyel
dyɔ yɩ̃̋nɛ.
17 Ń wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ, máh tɔ̏ nɛ̂nɛ n pɩ
Liyel tyí, kè mɛ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ ń tyí.

---

† **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 18.50 ; 2 Samuyɛlɩ 22.50. ‡ **15:10** 15.10 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.43. § **15:11** 15.11 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 117.1. * **15:12** 15.12 Yah n tɛ Yesayi 11.10.

18 Kénɛ tȍ ye Krista ńmɔ tɔkɔ à pι névye wrɔ́ nónó náh pι
Nsyifunɔlɛ. Mé se kι tɔ̃ kèyǎh yo kah mɔ képah yõ? Ǹmɔ
ye pè kõ pè n sah Liyel tyí yõ, ńmɔ vyãh wɛy ànɛ̂ ń tyípínì
gbȍ yõ,
19 ànɛ̂ gbȉl tyi ǹgbnɔ náhnáh sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkì gbȍ
yõ. À tɔkɔ Yerusalɛmι kwil tyí ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlolɛ, fɔ́ɔ́ à
kyι sɔkɔ Yiliri mara pól sɔkɔ, mé Nìvìnì tir yo yȋ̃ Krista tyí
sɔkɔ.
20 Tɛ́ mé kè yah tɔkɔ à Nìvìnì tirlɛ n yo tȁntȁn nónó sɔkɔ-
á Krista yȋn náh yo yah. Nìvìnì tir-á yo sɔkɔ tɛ tȁntȁn nónó
sɔkɔ, mé náh sȍ mɛ ké tyí nɛ mé kè yo nɛ́npɔ́ ńtɔ̃, á kι nɛ
ǹnî wɔ̀kɔ̀ sètyah yõ sɔ̃ mé n mɔ n dohnι.
21 Tɛ́ máh tȍ nɛ̂ pι yɔ̀, kè mɛ yȋ̃nɛ́nɔ́lɛ Liyel wɛynɛ nɛ̂-á
wȁ̃rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Ǹ tyí náh yo sah nónó tyí, pépi ye
kι wɛ ǹnɛ. Nónó-á pè náh ǹ tyí noh yah, pépi ye kι ké dùkù
pȋ.»†

Pole mɛ Wrome kwil yúkúnɔ́ tyílɛ n sõ

22 Kénɛ tȍ ye kõ ń yahlɛ gbáhyȋ̃ náhnáhlɛ ń kɔ̃ mé náh mɛ
tɛ̃ wɛ kyι yé tȉnnɛ.
23 Ǹtɛ núkúnúkú, ń tȍ ye tyɛ mara mɛ̀ sɔkɔ. Tɛ́ ké ye
náhnáh ye yɔ̀, yé tȉn kyι dékè mɛ ń kah tɛ̃.
24 Máh kι pɔ n yuku Yɛsιpayȋ yamana sɔkɔ, mé kι yȋn yah
yé tyí kι yé dékè ku yah kwéy, yè mó yòhnìnmɔnɔ pι ń tyí
ń kõ mè fɛ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ kénɛ yamana sɔkɔ.
25 Ǹtɛ núkúnúkú, sɔ́kɔ́nɔ́ ye ńnɛ Yerusalɛmι kwil sɔkɔ kι
kyι Yesu yõ sɛ̃pú yohnι mɔ nɛ́npɔ́.
26 Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á mɛ Masedoni ànɛ̂ Akayi sɔkɔ, pépi
ye kè yah tɔkɔ à pé gbȁn yȋ yísyɔ́ tuke mɔ wɛ̃ yõ, Yesu yõ
sɛ̃pú yãm tãn yohnι n mɔ yȋnnɛ Yerusalɛmι sɔkɔ.
27 Pè kè yah tɔkɔ pé gblɔ̌y. Ǹtɛ gbι yõ, ké kɔ̃lι ńtɛ̃ sȍ
mɛ pé yõ. Yah kɛ̀; Nsyifunɔ gbȍ yõ ye névye nónó náh pι
Nsyifunɔlɛ pé tɔ vyãh wɛ Liyel tyi sɔkɔ. Pépi tɔ mó yȋnɛ pè
Nsyifunɔlɛ n yohnι n mɔ pé gbȁn yȋlɛ kɛ̀.
28 Mâh pɔ kénɛ tyi nɔ́pi yah wah tɛ à gbȁn yȋ tùkènmɔnɔ
nɔ́pilɛ pè kõ tɛ, tɛ́ n sɔkɔ Yɛsιpayȋ yamana sɔkɔ, mé kι syɔ̃
yé tyí.
29 Ń sɛ̃nyȋnɔ mɛ ké yõ nɛ mâh pɔ yé tȉnnɛ, Krista-á kι sãm
mɔ yȋ̃ á sɔkɔ.

---

† **15:21 15.21** Yah n tɛ Yesayi 52.15.

30 Ń yṹnpyé, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, ànɛ̂ Liyel
Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, sépi yĩnnɛ, mé kélɛ n yah
n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé so mɔ ń tyí náhnáh Liyel nínɔ́ sɔkɔ.
31 Yé Liyellɛ n ni ńmɔ tyí ń kɔ̃ mè wɛ n pwah Nsyude
mara Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ yòhnìnmɔnɔ nɛ̂-á mé syi n
yuku kɔ̃-ńsah Yerusalɩmɩ kwil sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú kè fɛ̃ n syi
nìvìnì sɔkɔ.
32 Képah náh, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ yĩni tɛ̃ yé tɛ̃̀nnɛ nìvìnì
sɔkɔ kɩ pɔ mɩ yah kwéy.
33 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃́nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à
nɛ n mɛ yé póllɛ. Amiina.

16

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí

1 Mé á dósê Febelɛ n dahbɩ yé gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á yòhnìnmɔ-
òlɛ Sãnkrɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃̀nkɛ̀ sɔkɔ.
2 Yé ǹ tɛ̃́nɔ́ plɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, ǹ yõ sɛ̃pú-á wɛ̃nɛ n tɛ̃ sɔ̃́.
Yè mó ǹnɛ n yohnɩ n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ yé yétɔ̂̃-à syɩ ǹ tyí.
Yé náh wɛ di, à ye névye náhnáh yohnɩ mɔ sɔkɔ, tɛ́ ńmɔ tɔ
yohnɩ mɔ.
3 Yé wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí, pépi nónó-á ńmɔ tɔ̃̀ pɩ
mûnɛ Yesu Krista tyí.
4 Pè ye ku farkɩ ńmɔ min pwáhnmɔ-ńsah. Ńmɔ ó náh n kɔ̃
pélɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃̀nkɛ̀nɔ́ pól nónó-á
pè náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi tɔ mɛ pé pèpɔrɩlɛ n pnɛ.
5 Yé wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃̀nkɛ̀ tɔ tyí, nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n
mɔ pé gbô sɔkɔ. Yé wɛkɩ ń nɛ́nɔ́nɩ́ Yepayinɛtɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á
pɩ nɛ́gbennɛ à sɛ̃ Krista yõ Asi mara sɔkɔ.
6 Yé wɛkɩ Mari tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃̀ kah pɩ yé tyí.
7 Yé wɛkɩ Andronikusi ànɛ̂ Nsyunyasɩ tyí, pépi nónó-á
ńmɔ tyí névyelɛ tɛ́ á wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ wɛ̃ tyí pélɛ. Yɔ̃̀yén mɛ
n sah n yĩ́ pé yõ pé no Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ pɩ
Yesu yõ sɛ̃púlɛ ńmɔ yah sɔkɔ.
8 Yé wɛkɩ Anpiliyatusi tyí ǹmɔ nɛ̂ tyí-á tah yĩ́ ń tyí Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛ̃̆kɩ̀ kólɔ́ sɔkɔ.
9 Yé wɛkɩ Yuribɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ Krista tyí. Yè
mó wɛkɩ ń nɛ́nɔ́nɩ́ Syitakisi tɔ tyí.
10 Yé wɛkɩ Apɛlɛsɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yĩ́n-ńsah filkɛ̀ viki Krista
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé wɛkɩ Arisitobuli gbô tãn tyí.
11 Yé wɛkɩ Yorodyõ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ń tyí névilɛ. Yé wɛkɩ
Narsisi gbô tãn tyí, nónó-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ.

12 Yé wɛkɩ Tirifɛnɩ ànɛ̂ Tirifɔsɩ tyí, pépi nónó-á tɔ̏ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Yè mó wɛkɩ ń kósê Pɛrsidi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yi-á tɔ̏ kah pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
13 Yé wɛkɩ Wrufusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yĩn-á mɛ wȉlnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̏ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mó wɛkɩ ǹ yű tyí, ǹmɔ nɛ̂ tɔ-á pɩ ńmɔ yűnɛ.
14 Yé wɛkɩ Asɛ̃kriti tyí, ànɛ̂ Flekõlɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmɛsɩlɛ, ànɛ̂ Patrobaselɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmasɩlɛ, à tahlɩ á yűnpyé nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
15 Yé wɛkɩ Filolɔkɩ ànɛ̂ Nsyuli tyí, ànɛ̂ Nere, ànɛ̂ ǹ dósêlɛ, à tahlɩ Wolɛ̃pasɩ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí, nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
16 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ pól n wɛkɩ yé tyí.

Pole mɛ vȉnmɔnɔ tɛ́ynɛ n kɔ̃

17 Ń yűnpyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nónó-á yé wɛ sɔkɔ, névye nónó-á mɛ yuku sépilɛ n fwo, tɛ́ gbɛ́kínɔ́lɛ n dah n mɔ yé wrɔ́, yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ pélɛ. Yé káh pélɛ n tȉnki.
18 Kénɛ névye nɔ́pi dùkùlɛ kɛ̀; yé káh wɛ nɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí-á pè n pɩ tɔ̏lɛ dɛ́, pé kèkùrn ye pè n yĩkɩ. Vyấhsesyĩ́rí sɔkɔ, pě ǹpȉ-ǹkɛ̃̏ névye yõ yɩkɩ pé yĩ́nvȉ wɛlɔlɛ.
19 Yáh mɛ n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ dùkù nɛ̂nɛ, no pól mɛ kélɛ n pnɛ. Képah ye ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ náhnáh. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé lékấm wɛ yé tyípéplɔlɛ n pɩ. Yé nɛ n mɛ yályál, yé káh tyítúkúnȉnɛ n pɩ.
20 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃̂nɛ, dǒ kwéy, à kɩ sétȁn yȍtɛ̃ tyí yɩkɩ pɩ yé gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí.
21 Timote nɛ̂-á ń tɔ̏ pɩ mûnɛ, à n wɛkɩ yé tyí, à tahlɩ Lusiyusi, ànɛ̂ Nsyasõ, ànɛ̂ Sosipatɛrɩ tyí, pépi nónó-á ń tyí névyelɛ.
22 Ńmɔ Tɛrityusi nɛ̂-á pè ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ, ń tɔ n wɛkɩ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ.
23 Kayusi nɛ̂ tyí-á ńmɔlɛ twáhntɛ̃̂nɔ́lɛ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ ǹ tȉnnɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Kwil pɔ́ màr-ò dĩ́ Yerasɩtɩ ànɛ̂ á yűnpi Kwaritusi n wɛkɩ yé tyí.
24 [Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé pól tyí. Amiina!]

Gbȋlkȋnɔ́ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ

25 Gbi̋lki̋nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃
tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ à yĩnɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂nɛ mé n yo yé tyɩ́ Krista
tyɩ́ sɔkɔ. Sètı̃̀n sɔ̃̀ tir ye lésõ kélɛ ǹgbò dùkùlɛ,
26 tɛ́ pɔ wilki mɔ núkúnúkú kwèyy kyòo yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syi̋nyopu tyi wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tyɛ́-ńkɛ̃̂ Liyel ye lésõ pè
kɔ̃ pè kè wɑ̃rkɩ sah sɔ̃nko yı̀kı̀nı̀ pól névye kè wɛ n pĩ. Képah
sɔkɔ, pè kɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ kɩ n sah ǹ tyɩ́ yõ.
27 Liyel núkúní nɛ̂-á lékɑ̃́m ó ǹ tɔ̂ɔ́, gbi̋lki̋nɔ́ nɛ n sah ǹmɔ
yõ gbı̃̋mɛgbı̃̋ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Korɛ̃nti kwillɛ, kè mɛ pnɛ yrɛynɔ nínɔ́ yísyɔ́ wrɔ́, pè n ye Yesye ànɛ̂ Yadratikilɛ. Gbɔ̀ yĩ yĩ wɑ̃̀l ǹgbnɔ nónó pól-á sɔ̃̀ syɔ̃ kénɛ kwil, kénɛ kwil tãn ye sɔ̃̀ n yah sé yõ. Krɛkı névye mɔ́ntɛ̃̀-ǹsah kédyâh yɔ́ ye sɔ̃̀ nɛ́npɔ́lɛ. Ǹtɛ Wrome tãn pɔ kè sɔ, tɛ́ tɔ̃ pé syı kè tɔ̃ mɔ. Korɛ̃nti kwil tãn tyí, lékɔ̃lɔ́ wɑ̃̀l kɔ́-ńtɑ̃̂n sɔ̃̀ tnɔ kah mɔ. Kǎh pı sɛ̃́, tyíɗ̃ì duke pól sɔ̃̀ n wɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ lékɑ̃́m dukenɔ póllɛ, à tahlı tɑ̃̀n gbilki gbilki wɑ̃̀l duke náhnáh tyí. Tɛ́ gbɔ̀ yĩ́-ńsah kwil ye tɔ̃ sɔ̃̀ kélɛ.

Pole-á lésõ n yuku ǹ kɔ́lɔ́ kɛ ní-ò sɔkɔ, à kyı ńwɔ̃́lɔ́ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ pı nɛ́npɔ́. Tɛ́ Nı̀vı̀nı̀ tir wɛ yo, névye kɔ̃ pè wɛ sɛ̃ Yesu yõ nɛ́npɔ́. Nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, Nsyifunɔ ye sɔ̃̀ pé túkùlɛ. Tɛ́ pé kannɛ, Nsyifunɔ náh pélɛ. Tahbı ànɛ̂ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ fwɔ́ɔ pé sɔkɔ. Pé kan sɔ̃̀ mɛ yãm tãnnɛ. Pè sɔ̃̀ pé gblɔ̃̌ynɛ n pı lékɑ̃́m ǹgbnɔ névyelɛ. Kǎh pı sɛ̃́, pè sɔ̃̀ mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ pǎh mɛ pé gblɔ̃̌y yõ, ànɛ̂ lékɑ̃́m-á mɛ pé tyí.

Ye yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Pole-á pópó n sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ kɛ tɔ̃́-ò sɔkɔ, sɛ́bɛ́y nɛ̂-á yɔ̀, à kè wãrkı Yefɛsı kwil sɔkɔ, à tɛkı mɔ Korɛ̃nti tãn tyí.

Ǹtɛ ɗĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Apɔlɔsılɛ. Ȁ n wil Alɛkisãdri kwil. Wǎh pɔ kyı Yefɛsı kwil, Prisili ànɛ̂ ǹ pɛ Akilası nɛ̂-á Pole kóɗ̃́inɛ, pépi mɛ à kwɔ, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à kyı sèpı̃̀n yísyɔ́ pı Korɛ̃nti kwil.

Kè mɛ á kı nɛ Pole sɔ̃́ sɛ́bɛ́ynɔ́ yísyɔ́ wãrkı tɛkı mɔ Korɛ̃nti tãn tyí, nónó-á sé tyí yah náh mɛ wɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, à wil 1 Korɛ̃nti ànɛ̂ 2 Korɛ̃nti tyí sɔkɔ.

Tyinɔ nínɔ́ yĩn ye sɔ̃̀ Pole wãrkı tɛkı mɔ 1 Korɛ̃ntilɛ:

- Pole lésõ tyi yísyɔ́ wɛ noh Korɛ̃nti kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí sɔkɔ, nónó-á mɛ yèkwɔrılɛ n mɔ ǹ sɔkɔ.
- Korɛ̃nti tãn lésõ nósyɔ́ tɛkı mɔ nɛ, pè pɔ sɛ́bɛ́y yɔ́lɛ Pole kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á pè mɛ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pé vi mɔ tyi náhnáh sɔkɔ.

Ȁ wil képah sɔkɔ, Pole-á kwɔ́nɔ́ nónó pı, Yesu yõ sɛ̃́pú túkù sɔ̃̀ mɛ sè yahle, ànɛ̂ pè náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀

névi-á ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ de yo kénɛ tyi sɔkɔ náhnáh ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ.

1 Korɛ̃nti sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, kè vǐnmɔnɔ náhnáhlɛ n kɔ̃, nónó-á kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tǐnkǐnɔ́ yohnɩ mɔ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

1 Ńmɔ Pole nɛ̂-á Liyel ye pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Sositɛnɩ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ

2 yépi Yesu yõ sɛ̃pú tǐnkǐ tyí, yépi nónó-á mɛ Korɛ̃nti kwil. Yépi nónó-á mɛ wǐlkǐnsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ tɛ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, yépi ye Liyel ye à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ. Yépi pól mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ n ye n gbo. Ǹmɔ ye yépi Tɛ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ ànɛ̂ ápi tɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

3 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

4 Liyel ye yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, yáh sɔ̃́npílɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Képah ye, mé n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi yĩnnɛ.

5-6 Yesu Krista tyí nɛ̂-á yo wah yé tyí, kè ye tɛ̃-ǹsah wɛ yé nnɔ sɔkɔ. Képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé wɛ kwrɔ mɔ Kristalɛ, tɛ́ Liyel mɛ pèpɔrɩ dukenɔ pól pɩ yé tyí, yé kɔ̃ yé wɛy dùkù póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ yé tyí.

7 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel pèpɔrɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh yah kwlɔ yé tyí, yépi nónó-á mɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ syɩkɩ tɛ̃.

8 Liyel ye kɩ tɔ̃ yé pɩ gbáhntɛ̃pulɛ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ n pɔ sõ tyí. Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí lésõlɛ.

9 Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á yé ye pɔ kwrɔ mɔ ǹ Píɗĩ́ Yesu Kristalɛ, nɛ̂-á á pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á de Yesu yõ sɛ̃pú wrɔ́ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ

10-11 Ń yṹnpyé, mé noh Klowe no yísyɔ́ tyí nɛ yékɑ̂b-á mɛ de yé wrɔ́. Képah ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé vyãh pɩ núkúlɛ. Yé káh n yɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ mɛ yé wrɔ́. Yé yé sõnɔ ànɛ̂ yé tyi yáhntɔkɔnɔnɔ pól pɩ núkúlɛ.

12 Nɛ̂-á mé n yo yé tyí gbɛ́kínɔ́ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: - Túkù nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ Pole náh névye-á pépilɛ. - Túkù mɛ nɛ Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ. - Túkù mó nɛ Pyɛrɩ náh névye-á pépilɛ. - Túkù wɔ mó nɛ Krista náh névye-á pépilɛ.

13 Yépi tɛ̃ se mɛ n sõ nɛ Krista-á mɛ tɔ́kɩ́nɔ́lɛ? Pole se pè
syɩ dahnɩ yõ yé yĩnnɛ? Pole yĩn yõ se pè wel wilki yélɛ ni
sɔkɔ?
14 Mé n wɛkɩ Liyel tyɩ́, máh sɔ̃́npɩ́lɛ mé náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wel
wilki ni sɔkɔ yépi sɔkɔ, à wil Krisipusi ànɛ̂ Kayusi tyɩ́ sɔkɔ.
15 Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ, ńmɔ yĩn yõ-á
pè pé wel wilki ni sɔkɔ.
16 Ɔ̀ɔ̃ɔ̃, ń dyɔ to kõ nɛ máh Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no tɔ wel wilki
ni sɔkɔ. Tɛ́ à wil pépi tɛ̃ tyɩ́ sɔkɔ, ń dyɔ náh tɔ̃ mɛ n kwnɛ
nɛ máh ǹnî yɔ́ wel wilki ni sɔkɔ.
17 Krista náh ńmɔ tɛkɩ mɔ nɛ mé wèlnwȉlkȉnɔ́lɛ n pɩ ni
sɔkɔ dò, à ń tɛkɩ mɔ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh yĩnɛ
kè nɛ n yo à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yɩ̃́pɩ̃̂ dùkùlɛ, Krista syɩ́nɔ́ kɔ̃
kè pɔ pɩ yõ kɛ̃́nɛ dahnɩ yõ.

Krista syɩ́nɔ́ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́pɩ̃̂lɛ n wɛ̃kɩ

18 Yah, wâh nɛ Krista-á ku dahnɩ yõ, kè n pɩ n tɛ̃ nɛ́wõré
wɛlɔlɛ névye yah, nónó-á mɛ mɔ́npunɔ wɛ̃̀kɩ̀ yõ Liyel tyɩ́
tȉnnɛ. Ǹtɛ ápi nónó-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, ápi tɛ̃ wɔ
tyɩ́, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ye kèlɛ.
19 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Mé kɩ yĩ pɩ̃́pú yɩ̃́pɩ̃̂ yɩkɩ,
tɛ́ kɩ lékɑ̃́m névye lékɑ̃́m niri.»*
20 Ǹtɛ yĩ pɩ̃́pú tɔ̃ ńyãh, ànɛ̂ kǎrn ǹgbnɔ pɩ́pɩ́lɛ, à tahlɩ kwɛy
gbĩ vyɑ̃́hsensyɩ̃́rɩ́pu tyɩ́ wɛ́? Liyel kè wɛ̃kɩ pnɛ́yy nɛ yɩ̃́pɩ̃̂ nɛ̂-á
mɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ névye sɔkɔ, nɛ́wõré-á kélɛ dò.
21 Kèkõyɔ̃́ névye ànɛ̂ pé yɩ̃́pɩ̃̂ fyé yõ, pè náh tɛ̃ wɛ Liyel
dùkù pĩ ǹ yɩ̃́pɩ̃̂ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ wɛy nɛ̂-á n yo tɛ́ kélɛ
nɛ́wɑ̃̂n wɛynɛ pé yah, nónó-á sɛ̃ ké yõ, Liyel kè yah tɔkɔ à
pépi pwah mɔ képah gbɔ̃̏ yõ.
22 Nsyifunɔ tɛ̃ n nɛ n mɛ ké tyɩ́ nɛ gbȉl tyi pɩ pé wɛ, tɛ́
Krɛkɩ névye wɔ n mó n nɛ n mɛ yɩ̃́pɩ̃̂lɛ n yah n kɔ̃.
23 Ǹtɛ ápi tɛ̃ wɔ mɛ Krista tyɩ́lɛ névyelɛ n kwɔ, nɛ̂-á Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ pè syɩ dahnɩ yõ. Kè mɛ yõ yɩ́kɩ́nɔ́ wɛynɛ
Nsyifunɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ. Nɛ́wõré wɛlɔ mó kélɛ névye tyɩ́ nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
24 Ǹtɛ Liyel-á nónó ye pwah mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ, ànɛ̂ no tɛ́lɔ́
sɔkɔ, pépi tɛ̃ wɔ tyɩ́, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́pɩ̃̂ ye Kristalɛ.
25 Yé náh wɛ di, Liyel tyɩ̃́pɩ́nɩ̀ nónó-á nɛ́wõré tyilɛ névye
sõnɔ sɔkɔ, sè yɩ̃́pɩ̃̂ tyilɛ kal névi yɩ̃́pɩ̃̂lɛ, tɛ́ ǹ tyɩ̃́pɩ́nɩ̀ nónó-á

* **1:19** 1.19 - Yah n tɛ Yesayi 29.14.

ǹ tɛ̃nkwlɔnɔlɛ n wɛ̃kɩ névye sõnɔ sɔkɔ, sé tɔ tɛ̃nwɛnɔlɛ kal
névi tɛ̃nwɛnɔlɛ.
[26] Ń yṹnpyé, Liyel-á yépi nónó ye, yé yé gblɔ̌y kèdùkù
yah kɛ̀. Kèkõyố névye-á nónónɛ n yah yɩ̃́pɩ̂ névyelɛ, ànɛ̂
tɛ̃npnɛ̀pulɛ, ànɛ̂ nɛ́-ǹgbnɔlɛ, sɛ̃nknɔ névye náh mɛ fwɔ́ɔ yé
sɔkɔ.
[27] Ǹtɛ tyi nónó-á kèkõyố névye mɛ n yah nɛ́wẩn tyilɛ, sépi
ye pyě Liyel yah tɔkɔ à sennɛ yĩ pɩ̃́pú tɛ̃. Tɛ́ tyi nónó-á pè mɛ
n yah tɛ̃nkwlɔnɔ tyilɛ, sépi ye à yah tɔkɔ à sennɛ tɛ̃nwɛpu
tɛ̃.
[28] Tyi nónó-á kèkõyố névye mɛ n yilɔ, sè náh mɛ kwâh
yɔ́lɛ pé yah, pè náh mɛ sélɛ n mɔ n kõ, sépi ye Liyel yah
tɔkɔ à sé tɛ́lɔ́ tyɩ́ yɩkɩ, pǎh mɛ nónónɛ n mɔ n kõ.
[29] Képah sɔkɔ, Liyel nɛ́mɔ́nɩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃
n sah n pi Liyel yah sɔkɔ.
[30] Ǹtɛ Liyel gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yélɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu
Kristalɛ. Tɛ́ Yesu Krista wɔ gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye ápi mɛ yɩ̃́pɩ̂ mè
wɛ, nɛ̂-á wil Liyel tyɩ́. Ǹmɔ gbɔ̏ yõ ye tɔ̃ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
tyɩ́, tɛ́ mɛ wȉlkȉnsàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ. Tɛ́ à mɛ á pwah mɔ á
tyɩ́pêl sɔkɔ.
[31] Képah ye, «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyɩ́ nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pɩ ápi tyɩ́, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yĩnnɛ.»†
Sɛ̃ ye kélɛ wẩrkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

2

[1] Ń yṹnpyé, Liyel tir nɛ̂-á sɔ̏ mɛ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, máh kyɩ
yé tȉnnɛ à kyɩ ké tyɩ́ yo wilki mɔ yé tyɩ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé náh
sɔ̏ mɛ kélɛ n yo yé tyɩ́ wɛ̀ngbȉl sɔkɔ, ànɛ̂ névi yɔ̏tàhsyi yɩ̃́pɩ̂
sɔkɔ.
[2] Mé náh sɔ̏ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ yo yo tɛ̃nɛ yé tyɩ́ yõ-á mɛ nɛ̂
tyɩ́, à wil Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ Yesu tyɩ́ sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ syɩ́nɔ́
tyɩ́lɛ dahnɩ yõ sɔkɔ.
[3] Ńmɔ sɔ̏ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tǎhkɩ̀ kɛ̃nɛ ń sɔkɔ, tɛ́ tɩ́kɩ́ mɛ ń
tɛ̃, ànɛ̂ ń wil mɛ n syah.
[4] Máh sɔ̏ mɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ, tɛ́ Liyel wɛy nɛ̂nɛ n yo,
névi yɔ̏tàhsyi yɩ̃́pɩ̂ náh sɔ̏ mé n pɩ sélɛ à yé sõnɔlɛ n vi n
mɔ. Liyel Mirki ye sɔ̏ n wɛ̃kɩ ǹ tɛ̃nwɛnɔlɛ.
[5] Kǎh pɩ sɛ̃, kè náh pɩ nɛ névye yɩ̃́pɩ̂ gbɔ̏ yõ sɔ̃ yé sɛ̃ Yesu
yõ dɛ́, Liyel tɛ̃nwɛnɔ gbɔ̏ yõ ye.

Yɩ̃́pɩ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyɩ́

† **1:31** 1.31 - Yah n tɛ Nsyeremi 9.23.

6 Nónó Yesu yõ sɛ̃nɔ́-á de yĩn, á mɛ pépilɛ n kwɔ yĩ́pĩ̂lɛ
nɛ̂-á ké gblɔ̌y kèkõyő́ névye ànɛ̂ pé yȍtãm tyílɛ, pépi nónó
min-á kɩ n tyɛ n pi.
7 Ápi mɛ yĩ́pĩ̂lɛ névyelɛ n kwɔ nɛ̂-á wil Liyel tyí, képah
nɛ̂-á sȍ mɛ wɔ̃̌bìnsàhnɔ́lɛ. Kèkõyő́ mɔ́-ńkɛ̃́ gbĩ́ dùkù sɔkɔ ye
lésõ Liyel yah tɔkɔ sah kélɛ, ápi yõ yɔ̃ yĩnnɛ.
8 Kèkõyő́ yȍtãm sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ. Pàh sȍ mɛ kè pĩ, pè
náh náhkɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pi dahnɩ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃́rí nétɛ̃́nɛ.
9 Tyi nɔ́pi pɩ à yĩnɛ sɔ̃́-á lésõ kélɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Névi yĩ́ náh tɛ̃ yah nɛ̂ yõ,
ǹ níkí náh nɛ̂ noh yah,
nɛ̂ sõnɔ náh de yah ǹ sɔkɔ,
sépi ye Liyel yah sah névye kõ, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.»*
10 Yé náh wɛ di, Liyel tyi nɔ́pilɛ á wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbȍ yõ. Liyel
Mirki kɩ fɛ̃ tyi pól sohlɩ, kàh sɔ̃́ Liyel fɔ́kɔ́sõnɔ ńtɛ̃ tɔlɛ.
11 Nɛ́ áwɔ ó náh, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ á sõnɔ pĩ n pi. Nɛ́ Liyel
Mirki tɔ ó náh, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel sõnɔ pĩ n pi.
12 Ǹtɛ Mirki nɛ̂ tɛ̃̀ wɔ-á ápi sɔkɔ, Liyel Mirki ye; kèkõyő́ tyí
náh. Liyel-á yȍbènɔrɩ pɩ ápi tyí à yî nónónɛ á kɔ̃, ǹ Mirki
gbȍ yõ sɔkɔ ye á fɛ̃ pĩ yĩ́ĩ́ sélɛ.
13 Tɛ́ á náh mɛ sé tyílɛ n yo à yĩnɛ névi yȍtàhsyi yĩ́pĩ̂ kwɔ
dùkùlɛ dɛ́, Liyel wɛy ye ápi n yo à yĩnɛ Liyel Mirki-á kélɛ á
wɛ̃kɩ sɔ̃́. Tɛ́ Liyel Mirki-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyí ye à n nɛ
n yo n wah Liyel Mirki tyilɛ.
14 Névi yȍtàhsyi sõnɔ dùkù kɔ́kɔ́ tɛ̃̀ ó-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃̀
náh Liyel Mirki tyilɛ n fɛ̃ n syi. Tɛ̃̀ n tɛ̃ sé dùkù pĩ n kwlɔ.
Kàh pɩ sɛ̃́, sè n nɛ n mɛ nɛ́wõré tyilɛ tɛ̃̀ yah. Ǹtɛ Liyel Mirki
gbȍ yõ ó ye, névi sé dùkùlɛ n pnɛ.
15 Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃̀ wɔ ye kɩ fɛ̃ tyi pól
dùkù kyɔmɩ pĩ, tɛ́ nɛy náh fɛ̃ tɛ̃̀ wɔ dùkù kyɔmɩ n pĩ n pi.
16 Kè mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Nɛ̂ tɛ̃̀ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃̀ wɔ kɩ fɛ̃ vǐnmɔnɔlɛ à kɔ̃?»† Ǹtɛ yé yah, Krista sõnɔ ye
ápi sɔkɔ.‡

3

Liyel wɛy yópú tȍ-á nɛ̂nɛ

* **2:9** 2.9 - Yah n tɛ Yesayi 64.3. † **2:16** 2.16 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **2:16** 2.16 - Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Krista sõnɔ mɛ núkúlɛ.

1 Ń yṹnpyé, mé náh lésõ tɛ̃ wɛ Liyel wɛy yo yé tyí, sɔ̃́-á
mě kélɛ n yo névye tyí, nónó-á Liyel Mirki mɛ pé yahlɛ n
tɛ̃. Ǹtɛ mé kè yo yé tyí, sɔ̃́-á mě kélɛ n yo névye tyí nónó-á
nɛ̂ ó-à tɛ̃ dyɔ à n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yé lésõ mɛ pı́yı̃́rı́nɔlɛ Yesu
Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.
2-3 Yáh lésõ mɛ pı́yı̃́rı́nɔlɛ sɛ̃́, yõke tı̃́ntı̃́ kɩ lésõ kǎn pɩ yélɛ,
képah ye mé lésõ yɛ̃nı́kı̀lɛ yé kõ. Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ ńtɛ̃
tyí, nɛ̂ ó-à yé dyɔ yè n pɩ. Képah ye, kè kɩ tɔ̃ kǎn pɩ yélɛ. Yé
yah kɛ̀, sɔ̃́-á yṹnwɔ̃rí ànɛ̂ mâl tɛ̃nɛ fyɔ̀ yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, nɛ̂
ó-á yé dyɔ képah ye yé mɛ n pɩ, ànɛ̂ névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù
ye yé sɔkɔ.
4 Sɔ̃́-á yé túkù tyah n yo nɛ, Pole náh névye-á pépilɛ, túkù
mɛ nɛ, Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ, névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù
ye yé n pɩ.

5 Nɛ̂ mɛ Apɔlɔsɩlɛ? Ànɛ̂ nɛ̂ mɛ ńmɔ Polelɛ? Tɔ̃̀npɩbɩ ye
ápilɛ, nónó gbɔ̃̀ yõ-á yé sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Á nɛ́núkù núkú pól
tɛ̃̀n ye á n pɩ, à yı̃nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nónó sah á kõ.
6 Ńmɔ ye sõ mɔ, Apɔlɔsɩ mɛ kè pu. Ǹtɛ Liyel ye pɩ kélɛ kè
kyãh.
7 Ǹmɔ nɛ̂ wɔ-á pɩ kélɛ kè kyãh, ǹmɔ ó kɩ n mɔ n kõ. Névi
nɛ̂-á sõ kélɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi náh n mɔ n kõ n pi.
8-9 Ápi pól pɩ tɔ̃̀ pı́púlɛ Liyel tyí. Képah ye névi nɛ̂-á sõ
mɔ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi pól mɛ núkúlɛ. Tɛ́ pé nɛ́núkù
núkú pól kɩ pɔ pé tɛ̃̀n pı́nɔ́ lédyáhní wɛ n pi à yı̃nɛ pé tɛ̃̀n
pı́nɔ́lɛ. Yépi ye pɩ Liyel swãhlɛ.

Yépi ye tɔ̃ pɩ ǹ wɔ̀kɔ̀lɛ nɛ̂-á à mɛ n mɔ.
10 Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, mé tɛ̃
wɛ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki wɔ̀kɔ̀ mɔ́npnɛ̀-ò pèpɛy tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́
képah yõ sɔkɔ ye ǹnî mɛ n mɔ n dohnɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à n mɔ n
dohnɩ ké yõ, tɛ̃ kyɔ̀mı̀nɔ́lɛ n pɩ ǹ mɔ dùkù sɔkɔ.
11 Sètyah nɛ̂-á wilki tɛ yɔ̀, ǹnî yɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ kèyǎh wilki n
pi à wil képah tyí sɔkɔ, képah nɛ̂-á Yesu Kristalɛ.
12 Wɔ̀kɔ̀ sètyah nɛ̂-á wı̀lkı̀ntɛnɔlɛ yɔ̀, sɔ̃́-á túkù-à mɛ kélɛ
n mɔ n dɔkɔ mo mo yı̂lɛ sɔ̃́-á sɑ̃́nnɛ, ànɛ̂ wárnnɛ, ànɛ̂ dyêh
pèplɔlɛ, tɛ́ túkù mɛ kélɛ n mɔ n dɔkɔ mó-ńkɛ̃̂ yı̂lɛ sɔ̃́-á léslɔ́lɛ,
ànɛ̂ ǹdrɔlɛ, képah náh pɩ fı̃lkɔ́kɔ́rı́lɛ,
13 kèkõyɔ̃́ tukey tuke sõ ye, nɛ́núkù núkú pól-á tɛ̃̀n nónó
pɩ sɔkɔ, sàh kɩ mɛ plɛ, sé gbɩ kɩ pı̃. Lésõ kɩ mɛ nyàh sɔ̃, nɛ̂-á
kɩ no pól tɛ̃̀n gbɩ yah, kɩ sé dùkù wɛ̃kɩ.
14 Nɛ̂ tɔ̃̀ pı́nɔ́-à súkɛ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ kɩ ké lédyáhní wɛ.

15 Ǹtɛ nɛ̂ tyí-à sukɛ, tɛ̃ tɛ̃ wɔ kɩ pwah ó, tɛ́ à náh ké
lédyáhnɩ́ wɛ n pi. À kɩ núkú mɛ á kɩ nɛ nyàh sɔkɔ sɔ̃ à
yĩkɩ to wil ǹ gbɔ̂̀ kɔ́kɔ́lɛ.

16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀-á Liyel nɩ́-ńsah
gbôlɛ, ànɛ̂ ǹ Mirki-á mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ tɛ́.
17 Liyel nɩ́-ńsah gbô mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyɩ́ yõ, képah nɛ̂-á
yépilɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à Liyel nɩ́-ńsah gbô yɩkɩ, Liyel kɩ
tɛ̃ tyɩ́ yɩkɩ.
18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y tɔ̃ mɔ. Yé sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ
n pɩ yĩ̋pĩ̂ névilɛ à yĩnɛ kèkõyɔ̋ névye yĩ̋yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y
vi n mɔ n pɩ nɛ́wɔ̂̃lɛ à yĩnɛ névye yĩ̋yáhnɔ́lɛ, à mó Liyel yĩ̋pĩ̂
wɛ.
19 Yé náh wɛ di, kèkõyɔ̋ névye yĩ̋pĩ̂lɛ, nɛ́wõré ye kélɛ Liyel
yah sɔkɔ dò. Kè mɛ wã̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃̄: «À yĩ pĩ̋púlɛ n mɔ n tɛ̃ pé lékã̋mkãm sɔkɔ.»*
20 Tɛ́ tɔ̃ mɛ wã̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ ké fĩ̋ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̄: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yĩ pĩ̋pú sõnɔlɛ n pnɛ. À pĩ nɛ sè náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɛkɩ n pi.»†
21-22 Kǎh pɩ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ páh
mɛ yã̏hnkõ náh, képah náh pɩ yã̏hnkõ wɔ náh. Ǹmɔ Pole ò,
Apɔlɔsɩ ò, Pyɛrɩ ò, kèkõyɔ̋ ò, min képah náh pɩ kũ ò, kwɛy
gbĩ tyi ò, ńsɔ̂̃ tyi ò, sépi ànɛ̂ ápi póllɛ, yépi tyɩ́ ye.
23 Ǹtɛ yépi mɛ Krista tyɩ́ yõ, Krista wɔ mó mɛ Liyel tyɩ́ yõ.

4

Pole ànɛ̂ Korɛ̃nti tãn wrɔ́ tyilɛ

1 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ Krista tɔ̃̏npɩbɩ-á ápilɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á
lésõ wɔ̃̀bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, Liyel-á sélɛ ápi gbɔ̏ dahbɩ, á kɔ̃ á syi n
yo.
2 Ǹtɛ tyi-à dahbɩ nɛ̂ gbɔ̏, kè n nɛ n mɛ yáhnkɔ̃nɔlɛ tɛ̃ tyɩ́
nɛ à nɛ n mɛ tómm sé pɩ́nɔ́ sɔkɔ.
3 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ tyɩ́, yépi képah náh pɩ tukey tùkèpu-à kɩ sɔ̃
lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńnɛ n kɔ̃ sɔ̃, képah náh mɛ tir
yɔ́lɛ ńmɔ yah. Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ
ń gblɔ̌ynɛ n kɔ̃.
4 Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ńmɔ nɩ sɔkɔ póllɛ nɛ máh tyɩ́pékè pɩ. Ǹtɛ
képah náh n wɛ̃kɩ nɛ lékàh kɛ̃̋ névi-á ńnɛ tɛ̃ wɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃
ó ye kɩ fɛ̃ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńmɔ kɔ̃.
5 Képah ye, yé káh ǹmɔ dyàh tɛ̃ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ ké gbĩ̋
nɔ́-ńkɛ̃̄ sɔkɔ. Yé ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ. Ǹmɔ kɩ pɔ sètɩ̃̏n sɔ̏ tyi wilki

* **3:19** 3.19 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 5.13. † **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 94.11.

mɔ kwèyy, tɛ́ kɩ névye fɔkɔ sõnɔ wilki mɔ kégbɔ́. Képah
sɔkɔ, yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-à yĩnɛ nɛ̂nɛ, tɛ̃ kɩ kè wɛ Liyel tyí.

6 Ń yṹnpyé, yépi yĩn ye mé Apɔlɔsɩ ànɛ̂ ń gblɔ̌y pɩ dùkù
tɔkɔ à yé wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ tyi nónó-á wãrkɩ,
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n pɩ n kah n mɔ sépi yõ. Képah
sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹ gblɔ̌y gbílkínɔ́ sɔkɔ, ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̋nfɔ̋
pɩ n kal n pi ǹ ní-òlɛ.
7 Kwâh nɛ̂ kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ? Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ á
tyí, nɛ́ Liyel náh ǹ kɔ̃ kélɛ? Ǹtɛ kɔ̃nɔ́ à kélɛ à, sɔ̃ pɩ tɛ́ á á
gblɔ̌ynɛ n gbilki á kɩ nɛ Liyel kósyì ǹ kɔ̃ kélɛ?
8 Yì nónó pól-á yé n yah n kɔ̃, yé ye núkú sè wɛ tɛ yé yo
kɛ̀? Yé pɩ tɛ tahbɩlɛ yé yo kɛ̀? Yɔ̏tɔ̃rí ye núkú yé mɛ n pɩ ápi
kɛ̃nɛ yé yo kɛ̀? Yáh náhkɩ sɔ̏ mɛ wɛ pɩ yɔ̏tãmnɛ ápi tɔ náh
kɩ mɛ yɔ̏tɔ̃rí sɔkɔ yélɛ.
9 Ǹkɛ̃ kè mɛ ńmɔ tɛ̃ tyí, á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ ápi Yesu tɛ̃ntɔ̏
névye pɩ no pól náh névyelɛ. Á pɩ névye sɔ̃ nónó-á kɩ pɔ n
ko n mɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃, á pɩ syáh syah yîlɛ kèkõyɔ̋ pól tyí,
yȋnyõ tɔ̏npɩbɩ tɔkɔ dohnɩ névye yõ.
10 Ápi pɩ nɛ́wȃnnɛ Krista yĩnnɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ yĩ pȋ́púlɛ
Krista sɔkɔ yé yo kɛ̀? Ápi pɩ tɛ̃́nkwlɔpulɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ
tɛ̃́nwɛpulɛ yé yo kɛ̀? Ápi mɛ yílɔ́nɔ́lɛ n wɛ, tɛ́ yɔ̏yén mɛ n
sah yépi yõ yé yo kɛ̀?
11 Yé náh wɛ di, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ ńtɛ̃ tyí, kwɛkɩ
ànɛ̂ níkì mɛ álɛ n kwlɔ. Mɔ mɔ flɔ náh mɛ á tyí. Á mɛ kolɛ
n syi, tɛ́ tɛ̃-ǹsah náh mɛ á tyí.
12 Á mɛ tɔ̏lɛ n pɩ kétǎhkìyɔ̂ á gbȁnnɛ, à á yõ yõ tɛ̃nɛ n wɛ.
Pàh álɛ n gbyɔ, ǎ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pàh álɛ n fõh, ǎ kè
fɛ̃ n syi.
13 Pàh á tyílɛ n yo n ko, ǎ wɛ̀npèplɔlɛ n wɛkɩ pé tyí. Á mɛ
pɩ tɛ̃ kèkõyɔ̋ yésyî ànɛ̂ ké yítúkúnìnɛ névye tyí, pópó à pɔ
syɩ núkúnúkú mɛ̀ tyí yɔ̀.

14 Ǹtɛ mé náh mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ
mé sennɛ yé tɛ̃ dɛ́, gbáhdyâh ye mé n di n sah kélɛ yé tyí,
yépi nónó tyí-á nɔ yĩ̋ ń tyí á kɩ nɛ ń wɛ̃npì sɔ̃.
15 Yé yah, Nìvìnì tir yónó gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yé pɩ ńmɔ
wɛ̃npìlɛ à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah ye, ńmɔ mɛ n mɔ kɔ̃
á kɩ nɛ yé sú sɔ̃. Nónó-á mɛ yélɛ n kwɔ Yesu Krista tyilɛ,
pàh sɔ̃ mɛ nɔ nɛ́pȋ kèyõ kwlɔ́lɛ ò (10 000), yé pĩ nɛ sú núkú
tɛ̃ ó-á yé tyí.
16 Képah ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ
n yah n pɩ.

17 Képah yĩn ye tõ mé Timotelɛ n tɛkɩ mɔ yé tyɩ́, nɛ̂-á mɛ ń
píɗɩ̃́ sɔ̃́. Ǹ tyɩ́ nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyɩ́. Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ kó-ò pèpɛy ye ǹnɛ.
Ǹmɔ ye kɩ pɔ yé dyɔlɛ n to n kõ máh mɛ Krista wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ
dùkù nɛ̂nɛ, sɔ̃́-á mé kélɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ póllɛ n yah n
kwɔ n kõ tɜ̃̀ntɜ̃̀n pól sɔkɔ.

18 Ǹtɛ yé túkù mɛ n sõ nɛ mé náh ń syɩ n pɔ n pi yé tɩ̃̀nnɛ,
tɛ́ mɛ yuku pé gblɔ̌ýnɛ n yɔ̃ n sah.

19-20 Ǹtɛ kàh kɩ nɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́, mé kɩ n syɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ
núkúnúkú. Wɛ̀ngbɩ̀l wɛ́kɩ́nɔ́ náh n wɛ̃̀kɩ nɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ névi-á
álɛ, Liyel tǎhkɩ̀ nɛ̂-á á sɔkɔ, képah ye n wɛ̃̀kɩ kélɛ. Képah
ye, mâh pɔ pɔ, kè náh n yĩn n pi gblɔ̌y gbílkípú wɛ̀ngbɩ̀l
nóhnɔ́-ó tyɩ́ dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ-à kɩ mɛ pé tyɩ́, mé kɩ kè pĩ.

21 Máh kɩ kènpyãhnɩ́ tɔkɔ pɔ yé tyɩ́, képah náh pɩ máh kɩ
pɔ yárr yé tyɩ́ tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃̀ mɛ yé n yah n kõ?

5

Pɩ́-ńkɛ̃́ tyi nónó-á sɔ̃̀ Yesu yõ sɛ̃́pú túkù mɛ n pɩ

1 Kè mɛ n nohnɩ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́-á
mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ. Prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́ yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á
Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃́pú ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi sɛ̃́nkõ pɩ n pi. Pè nɛ yé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ ǹ sú kyɩ tɔkɔ.

2 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, yé tõ mɛ yé gblɔ̌ýnɛ n yɔ̃ n sah n kõ
kɛ̀? Kè pyɛ̌ sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɩ yɩ̃́ɩ̃́ yèkwɔrɩlɛ yé tyɩ́, yé kõ yè kénɛ
tɛ̃̀ yĩni n wilki yé wrɔ́.

3 Ǹmɔ tɛ̃̀ wɔ náh mɛ yélɛ fɩ̃́ núkú sɔkɔ. Ǹtɛ mé mɛ yélɛ
sõnɔ sɔkɔ. Képah ye, ńmɔ tɛ̃̀ wɔ lékàhlɛ yĩ mɛ̀ pɩ́-ò kõ tɛ, á
kɩ nɛ mé sɔ̃́ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.

4-5 Yâh pɔ wɛ̃ tuke mɔ, ńmɔ tɔ kɩ mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Sɛ̃́nkõ
névi tɛ̃́nɛ, yé Yesu Krista yĩn ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ à wilki yé wrɔ́,
yè ǹ gbàh dɛ n mɔ sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kõ. Kàh tɛ̃́nɛ n kwlɔ, à kɩ pɩ́-
ńkɛ̃́ tyi pɩ́nɔ́ yal mɔ ǹ min kõ kè kɩ wɛ pwah, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu
syɩ n pɔ sõlɛ.

6 Yé gblɔ̌y gbílkɩ́nɔ́ mɛ̀ yah náh. Yé se yɔ́ pĩ nɛ, kɔ́kɔ́nɔ́
kwéy ó-á n dɔkɔ mɩ́fɜ̃́hkɩ̀ póllɛ tɛ́.*

7 Yé kénɛ tyɩ́pékè wilki n to yé wrɔ́, képah nɛ̂-á mɛ n tõ n
mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyɩ kõlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ mɛ wásáá kɔ́kɔ́nɔ́ kɜ̃̂n
búrn tyɩ́ kõlɛ. Krista lésõ fɛ̃ syi pè kõ pè à ko mɔ Nsyifunɔ
yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh képɔ́ tyɩ́ kõlɛ ápi tyɩ́pêl wu n to yĩnnɛ á tyɩ́.
Kǎh pɩ sɛ̃̀, yé mɛ wásáá kɔ́kɔ́nɔ́ kɜ̃̂n búrn tyɩ́ kõlɛ.

* **5:6** 5.6 - Kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy mɩ́fɜ̃́hkɩ̀ pól dɔ́kɔ́nɔ́ nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, képah dùkù ye Wɩ̃́n n nɛ n yo pé sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ sɔkɔ nɛ, yɜ̃́kúnkáh núkú-á n põ yɔ póllɛ.

8 Yé yɛ à tyi̋pêl duke pól wilki n to á min sɔkɔ, à mó nɛ n
mɛ yályál nɛ́gblɔ́lɛ kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂n búrn tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè n nɛ
n tah Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ.†
9 Máh lésõ sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé lésõ yo ké
sɔkɔ nɛ yé káh nɛ n pɩ n soh prɔ̀npɩbɩlɛ.
10 Ǹtɛ kèkõyő névye tyí sɔkɔ náh lésõ ńnɛ dɛ́. Kèkõyő
mɛ̀ prɔ̀npɩbɩ, képah náh pɩ ké yi̋sesúkú névye, ànɛ̂ ké yi̋pú,
képah náh pɩ, ké sãh fálpú tyí sɔkɔ-à sɔ̏ ńnɛ, yé náh náhkɩ
sɔ̏ fɛ̃ n wũ n pi kèkõyő mɛ̀ sɔkɔ dò.
11 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́. Mé nɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n ye Yesu yõ
sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ mɛ prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ, képah náh pɩ, yi̋sesúkúlɛ n pɩ,
képah náh pɩ, sãhlɛ n fal, képah náh pɩ, névye tyílɛ n yo
n ko, képah náh pɩ, sètɛ̃̌nɩ̀nɛ n pɩ, képah náh pɩ, mɛ yĩbelɛ
n yĩ, yé káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃́nkɔ̃ nɛynɛ póllɛ. Yé káh yõke
ńtɛ̃nɛ n yõ wɛ̃ tyí tɛ̃̌nɛ.
12-13 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̂pú tùkènɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tɔ̏ náh
képahlɛ. Liyel ye kɩ tuke pélɛ. Ǹtɛ kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yé nɛ́pékè yĩni n wilki yé
wrɔ́.»‡ Kǎh yo sɛ̃́ à, yé náh yé tı̏nkı̏ névye tuke n pi di?

6

Yesu yõ sɛ̃́pú píndenɔlɛ wɛ̃ tyí

1 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tir-à de yépi Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ
ní-ò wrɔ́, yě yé tı̏nkı̏ névye sah, ǹ tɛ́ kè tɔkɔ n kyɩ nɛ n tuke
Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̂pú tyí?
2 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú-á kɩ pɔ kèkõyő névye
tuke n pi di? Ǹtɛ yépi-à mɛ pɔ n tuke n pi kèkõyő névyelɛ,
tyi̋pî wɔ se yé kɩ tɛ̃ tuke kwlɔ?
3 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃́, áyáh kɩ yi̋nyõ tɔ̏npɩbɩ ńtɛ̃ tuke n pi di?
Tɛ́ kèkõyő mɛ̀ tyi wɔlɛ pyě á kɩ pɔ tuke kwlɔ nɩ?
4 Ǹtɛ sɛ̃́nkɔ̃ tir-à wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, névi nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú
náh mɛ ǹnɛ n mɔ n kõ, yè n pyě n kyɩ ǹmɔ tɔkɔ n pɔ nɛ, à
pɔ kè tuke nɩ?
5 Sen ye kélɛ yé tyí dɛ́. Yépi tɛ̃ wrɔ́ sɔkɔ, lékɑ̃́m névi yɔ́
ńtɛ̃ náh núkú mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé wrɔ́ tyi yah wah lɛ́?
6 Tir se yĩnɛ kè wɛ yé sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò wrɔ́, kè syi n pɔ
n yĩni n tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̂pú ńtɛ̃
tɔ pɔ pɩ ké tùkèpulɛ?

---

† **5:8** 5.8 - Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-à sɔ̏ de n tɛ, Nsyifunɔ pé gbên kɔ́kɔ́nɔ́ dyî pól kwɛ, ǹ tɛ́ n tyah kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂nnɛ n yõ. Pě képah tɛ̃̌nɛ n pɩ sɛ̃́, ǹ kè wɛ̃̌kɩ nɛ, tyi̋pêl nónó pól-á sɔ̏ pé pɩ, páh sè milki. ‡ **5:12-13** 5.12-13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.7.

7 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ wɛ̃ tɛ̃nɛ n ye n tuke n pɔ, képah yé
tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ tɛ dò. Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ pàh tyíkɛ̌kɩ̀ pɩ yé tyí,
ànɛ̂ pàh yé gbɛ̏n yî yĩ tɔkɔ, yè n tɛ̃ yé nnɔ tɛ̃ n kwlɔ?
8 Tɛ́ yépi ye mó tɔ̃ n pɩ kénɛ tyíknɛ̌nɩ̀ ànɛ̂ yĩbe tyilɛ yé
yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí.
9 Yé náh pĩ nɛ tyíknɛ̃̌nɩ̀ pípú náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ
di? Yé káh yé gblɔ̌y tɔ̃ mɔ lɔ́. Prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ sãh fálpú, ànɛ̂
fɔ̀fínpɩbɩ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́pú,
10 ànɛ̂ yɛ̃nwóbé, ànɛ̂ yĩ́sesúkú névye, ànɛ̂ sètɛ̃̌nɩ̀ pípú, ànɛ̂
névye tyí yónkòpu, ànɛ̂ névye yõ syíkípúlɛ, pépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃
náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
11 Tɛ́ yé yah, sɛ̃́nknɔ névye ye sɔ̏ yé túkùlɛ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̏ yõ sɔkɔ, yé pɩ yályál.
Yé mɛ wȉlkȉnsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ. Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah
sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃́-ò gbɛ̃́nsê-á pɩ Liyel tyílɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ
ńmɔ tyí.» Ǹtɛ yõre náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́
gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.» Ǹtɛ ńmɔ náh n pɩ n pi sé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ lɔ́.
13 Kè tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yõke mɛ kèkùrkȉ yĩnnɛ,
kèkùrkȉ tɔ mó mɛ yõke yĩnnɛ.» Ǹtɛ Liyel kɩ pɔ sé nínɔ́ pól
tyí yɩkɩ n pi. Ǹtɛ névi wil gbɛ̃́nsê tɛ̃ wɔ náh mɔ prɔ̀prɔ̀ pɩ
yĩnnɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye kè mɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ ye mó n yah
ké yõ.
14 Liyel ye yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ. À kɩ ápi tɔ lékyî
yilki n mɔ n pi ǹ tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̏ yõ.
15 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsênɔ́lɛ, Krista wil tɛ̏ntɛ̏nnɔ́-á
tɛ́. Mé pɩ sɔ̃ mè n pɔ Krista wil fĩ́ yɔ́ tɔkɔ n pɔ n kwrɔ n mɔ
prɔ̀npɩ willɛ? Póllɛ, mé náh képah pɩ n yah n pi.
16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ prɔ̀npɩlɛ, pé nímí-á kwrɔ mɔ
pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ tɛ́. Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pé nímí-á kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.*
17 Ǹtɛ névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à ǹ gblɔ̌ynɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɔ̃, tɛ̃ sɔ̃nɔ
vi n mɔ n pɩ núkúlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyílɛ.
18 Yé yé náh vi prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ kɔ̃. Tyípêl tɛ́lɔ́ nónó-á névi n
nɛ n pɩ, tɛ̃ wil gbɛ̃́nsê vyãh náh n wɛ sé sɔkɔ. Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀
pínɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ tɛ̃ mɛ n pɩ n de ǹ wil gbɛ̃́nsê tyí.
19-20 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsê-á Liyel Mirki mɛ́-ńsahlɛ
tɛ́. Liyel ye yé kɔ̃ ǹ Mirkilɛ, nɛ̂-á déntɛ̃̌nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃

* **6:16** 6.16 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24.

ye yé dwe dántăhlɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, yé tyí náh yé gblɔ̌ynɛ dò. Képah ye, yé yé wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ gbilki gbilki kwâhlɛ.

7

Fúr tyi dùkù yónɔ́lɛ

1 Yáh tyi nónó piki yah ń tyí yé sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sépi yah ye
mé kɩ yo yé syah núkúnúkú yɔ̀. Yé nɛ ńkɛ̃́* kăh sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ ɖɩ̃́
tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́nɛ.
2 Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́ yah kõ yĩnnɛ, kè ye fɔ̃́nfɔ̃́ ɖɩ̃́ mɛ̀ ɖɩ̃́ mɛ̀,
à sê tɔkɔ, ànɛ̂ sê mɛ̀ sê mɛ̀, ǹ tɔ mó de pɛ tyí.
3 Dɩ̃́-á yĩnɛ nɛ̂ pɩ́nɔ́lɛ ǹ kyɩ tyí tnɔ sɔkɔ, à kélɛ n pɩ ǹ tyí.
Sê tɔ-á yĩnɛ nɛ̂ pɩ́nɔ́lɛ ǹ pɛ tyí tnɔ sɔkɔ, ǹ tɔ kélɛ n pɩ ǹ tyí.
4 Sê tyí yõ náh ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ dɛ́. Ǹ pɛ tyí yõ ye kélɛ. Dɩ̃́
tɔ tyí yõ náh ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ dɛ́. Ǹ kyɩ tyí yõ ye kélɛ.
5 Yé káh pɛ̀kì kãm wɛ̃nɛ, nɛ́ kè náh pɩ yé nɩ́mɩ́
yáhntɔkɔnɔlɛ nírí yɔ́ wɛ n pɩ yĩnnɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. Ǹtɛ
képah-à sɔkɔ tɛ, yé yé syɩ pɛ̀kì kwrɔ mɔ. Képah-à pɩ́-ńkɛ̃́nɛ,
yé kɩ pɔ n syah n tɛ̃ n kwlɔ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kõ à kɩ syɔ̃́-ǹsah wɛ
kɩ yé wilki mɔ.
6 Ǹtɛ ńmɔ-á nɛ̂ yo yé tyí yɔ̀, kyɩ̃̀nmɔnɔ náh dɛ́, syɔ̃́-ǹsah
yɔ́ wɛ̃́kì ye mé yé kõ.
7 Kàh ńmɔ tɛ̃ ó sɔ̃́, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ no pól nɛ mɛ
lédyɔ́nìnɛ ńmɔ tyí kõlɛ. Ǹtɛ Liyel ye no pól mɔ ànɛ̂ pé
tɛ̃́nwɛ-ńtɛ̃̂nnɛ. Ă tir yɔ́ pɩ́nɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹnî kõ, ǹtɛ kèyăh
pɩ́nɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ ní-ò kõ.
8 Ǹtɛ nɛ̂-á mé kɩ yo lédyɔ́nì ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ tyí, képah ye yɔ̀.
Pàh tɛ̃ lédyɔ́nìnɛ ńmɔ tyí kõlɛ, képah kɩ plɛ.
9 Ǹtɛ pàh kɩ pĩ nɛ pé náh fɛ̃ pé gblɔ̌y tɛ̃ n pi, pè fúr pɩ.
Fúr pɩ́nɔ́ ye fɔ̃́nfɔ̃́ kal, ǹ tɛ̃ lédɔ́rí kõ kè nɛ n ko.
10 Tɛ́ nónó-á fúr pɩ tɛ, máh kɩ nɛ̂ kõ n sah pè kõ n pi, ńmɔ
náh n kõ n sah kélɛ pé tyí dɛ́. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye n kõ n sah kélɛ pé
tyí nɛ ńkɛ̃́, sê náh yĩnɛ à yal ǹ pɛ tyí.
11 Wàh se mó yal ǹ pɛ tyí, à náh tɔ̃ yĩnɛ à de pɛ káhkí yɔ́
tyí, à yĩnɛ à ǹ syɩ yuku ǹ pɛ tyí, pè kyɩ pé wrɔ́ tɔ̃ n sah. Ǹtɛ
ɖɩ̃́ tɔ káh mó ǹ kyɩ wilki.
12 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n yo no tɛ́lɔ́ tɛ̃̀ wɔ tyí yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh n yo
képahlɛ dɛ́. Ńmɔ ye n yo kélɛ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́-ò ɖɩ̃́ yɔ́ tyí
sê-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ kénɛ pi mɛ ké tyí nɛ pé
tɛ̃ ǹ tyí, à káh à wilki.

* **7:1** 7.1 - Túkù sõnɔ sɔkɔ, Pole ye yo wɛy mɛ̀nɛ nɛ ńkɛ̃́, kăh sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ ɖɩ̃́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́nɛ.

13 Yesu yõ sɛ̃-ò sê yɔ́ tɔ tyí pɛ-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-
òlɛ, tɛ́ kénɛ ɗɛ̃́ mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí, à káh yal ǹ
tyí.
14 Yé náh wɛ di, Yesu yõ sɛ̃-ò pi mɛ̀ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ǹ pɛ kɩ
mɛ yúkɛy Liyellɛ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃-ò ɗɛ̃́ mɛ̀ tɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye
ǹ kyɩ kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ. Ńkɛ̃ kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, pé wɛ̃́npɩ̀
kɩ mɛ á kɩ nɛ pé wrɔ́ sɔ̃́ dɔ Liyellɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yõ sɔkɔ, pè
ye mɛ yúkɛy Liyellɛ.
15 Ǹtɛ kàh mɛ pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ nɛy tɛ̃ wɔ nɛ páh pé ní-ò
Yesu yõ sɛ̃-òlɛ n yahle, yé yɛ à kɔ̃ à kè pɩ. Kàh pɩ sɛ̃, ǹ ní-ò
Yesu yõ sɛ̃-ò nɛ̂-á pɛ képah náh pɩ kyɩlɛ, ǹmɔ kɩ wɛ wũ ǹ
gblɔ̃̌y yõ sɔkɔ. Yèvɩnɩ sɔkɔ tɛ̃ yĩn ye Liyel ye álɛ dò.
16 Ńkɛ̃ à, áwɔ nɛ̂-á kyɩlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ wáh kɩ tɛ̃ wɛ á
pɛ min pwah mɔ? Tɩ̃̂, áwɔ nɛ̂-á pɛlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ, wáh
kɩ tɛ̃ wɛ á kyɩ min pwah mɔ?

Swɔ nɛ̂ sɔkɔ-á lésõ álɛ tɛ́ Liyel ǹ ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, tɛ̃ képah ó sɔkɔ

17 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-à nɛ̂ sah swɔ nɛ̂ sɔkɔ,
kè yĩnɛ kè yĩnɛ tɛ̃ tyí. Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à
ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, à yĩnɛ à nɛ n pɩ à yĩnɛ képahlɛ. Kénɛ pɩ
dùkù ye mé mɛ n yo Yesu yõ sɛ̃pú ɗĩ̀nkĩ̀nɔ́ pól tyí.
18 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃̀nɔ́lɛ. Nɛ̂
tɔ-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɔ káh nɛ páh kɔ̃̀kèlɛ n
kõ.
19 Á kõ ò, á náh kõ ò, yõ náh mɛ képah tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí,
képah ye Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ.
20 Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, tɛ̃
yĩnɛ à tɛ̃ képah sɔkɔ.
21 Wâh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀lɛ tɛ́ à ǹ ye, káh n yɛ kè álɛ n yɔ. Ǹtɛ
gblɔ̃̌y yõ wɛ́ntɛ̃̀nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ-à mɔ́ wil mɔ á yõ, káh n yɛ kè
n kal.
22 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀lɛ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, ǹ
tyípêl yɔ̃rɩ n tyɛ. Yé náh wɛ tɔlɛ à, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̃̌y
yõ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, à n pɩ Krista yɔ̃̀lɛ.
23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yé dwe wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ dántǎhlɛ. Képah ye, yé
káh ńtɔ̃ n pɩ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃̀lɛ gbɔ́gbɔ́.
24 Ǹtɛ ń yṹnpyé, yáh lésõ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel yé ye
pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, yé yĩnɛ yè tɛ̃ képah ó sɔkɔ.

Fúr-á n pɔ n pɔ tyi nónónɛ

25 Névye nónó-á pè náh tɔ̃̀nɩ̀ fúr pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh tir yɔ́ yo
ń tyí pé tyí sɔkɔ. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, mé pɩ névi yɔ́lɛ

nɛ̂-á yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ. Képah ye, mé kɩ ń yɛ̃ngbɛ̃ sõnɔ yo yé tyí fúr tyí sɔkɔ.

26 Tyi-á mɛ tɛ̃ tah sɔ̃ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ, ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yé nɛ́núkù núkú pól-à tɛ̃ sɔ̃-á yélɛ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ.

27 Wáh kɩ mɛ sê tɔkɔ tɛ, káh à fin n mɔ. Wáh kɩ se mó tɔ̃nì mɛ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ fɔ̃nfɔ̃.

28 Dĩ-à sê tɔkɔ, képah náh pɩ sênpir-à de pɛ tyí, tyípékè tɛ̃ wɔ náh pè pɩ dɛ́. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á mɛ ké sɔkɔ, ké pípú kɩ kwlɔ́nɔ́lɛ n wɛ. Képah yah ye mé mɛ ké tyí nɛ mé n kõ yé tyí.

29 Ń yũ̃npyé, mé kélɛ n yo yé tyí, tyah mɛ n tyah sɔ́kɔ́ntɛnɔlɛ. Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, sê-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ, sê kósyì mɛ ǹ tyí.

30 Nɛ̂-à mɛ gbní sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì mɛ gbní sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ nìvìnì sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì mɛ nìvìnì sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ yídwénènɛ n dwe, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ ǹ tyí kósyì yídwénè nɔ́pilɛ.

31 Nɛ̂-à mɛ kèkõyɔ̃ mɛ̀ nɔlɩlɛ n yõ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì mɛ ké nɔlɩlɛ n yõ. Wáh n yah yɔ̀, kèkõyɔ̃ mɛ̀ náh tõ n mo n pi lɔ́.

32 Mé mɛ ké tyí nɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ káh kwel. Névi nɛ̂-à sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀n tyí sɔkɔ. Á n nɛ n mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ.

33 Ǹtɛ sê-à mɛ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ kèkõyɔ̃ tyi yõ. Á n nɛ n mɛ ǹ kyɩ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ.

34 Kàh pɩ sɛ̃, ǹ nɩ n nɛ n mɛ n yil n kõ yey nínínɛ. Tɛ́ sênpir, képah náh pɩ sê nɛ̂-à dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀n yah syi tɛ̃ tyí. Tɛ̃ ǹ gblɔ̌y kõ n dal n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀n pínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ sê pɛ̀tɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, kèkõyɔ̃ tyi yah syi ǹmɔ tyí. Á n nɛ n mɛ ǹ pɛ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ.

35 Mé náh tyi nɔ́pi yo yé tyí yé fikéntɛ̃nɔ yĩnnɛ dɛ́, yé yohnɩ n mɔ yĩn ye mé n yo sélɛ yé tyí. Képah ye, nɛ̂-á pèpɛynɛ, mé mɛ ké tyí nɛ yé képahlɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó tɛ̃̀n yah wũ̃nɔ́lɛ.

36 Kètɛ̃npìkì nɛ̂-à pĩ nɛ pé ségbĩ́nɩ dékè-á mɛ pélɛ n ko,† tɛ́ páh kɩ n to n kõ, páh kɩ n syah n pɩ n de ǹ tyí, tɛ́ tyi-á yĩnɛ sè kɔ sé wɛ̃̀l yõ, tɛ̃ à fur ǹ dyɔ ó. Tyípékè náh kélɛ.

---

† **7:36** 7.36-38 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù nɛ Pole-á nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-à pĩ nɛ ńkɛ̃ pé písê pɛ tyí dé-ńkɛ̃ yah náh, tɛ́ à syi pɔ n dye, tɛ́ wǎh yĩnɛ à de pɛ tyí, tɛ̃ ǹnɛ pɛ kõ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Tyípékè náh kélɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyɛ̃̀h-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, nɛ ńkɛ̃ páh kɩ fɛ̃ pé písê tɛ̃ sah à náh n de n pi pɛ tyí, tyi vi sɔkɔ-á tɛ̃nɛ. Képah-á, nɛ̂-à ǹ písêlɛ pɛ kõ, tɛ̃-á pɩ plɛ, tɛ́ nɛ̂-à se ǹ písêlɛ pɛ kõ-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃-á pɩ plɛ yĩ̃.

37 Ǹtɛ kètɛ̃npı̀kı̀ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nι sɔkɔ nɛy fyə̀h-ǹkɛ̃nɛ
ǹ yõ, tɛ́ nɛ páh kι fɛ̃ tɛ̃ pé gblə̌y tyί lédɔ́rί náh fɛ̃ pé fwo pɛ̀kì
kɔ̃ kè n wɛ n pi pé wrɔ́ pé ségbı̃́nίnɛ, tɛ̃ pι plɛ.
38 Képah ye, nɛ̂-à ǹ ségbı̃́nί fur, tɛ̃ pι plɛ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ ségbı̃́nί
fúr-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ wɔ pι plɛ kal.
39 Sê pɛ-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à yı̃nɛ à nɛ n mɛ ǹmɔ ó tyί.
Ǹtɛ ǹ pɛ-à pɔ yah kwlɔ, à kι fɛ̃ de pɛ yɔ́ tyί nɛ̂ tyί-á nɔ ǹ tyί,
tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.
40 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ ó sõnɔ sɔkɔ, wàh wũ dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyί, képah
nı̀vı̀nı̀ kι kal ǹ tyί. Ńmɔ fɔ́kɔ́sõnɔ ye mé yo yé tyί yɔ̀. Ǹtɛ
ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ ń sɔkɔ.

8

Sãh fálnɔ́ kɔ̀ tyί yónɔ́lɛ

1 Á ye á fɔkɔ mɔ n yah núkúnúkú à yuku sãh fálnɔ́ kyɔ
tyί tı̃̀nnɛ. Gbι tɛ̃ wɔ ye yé yo nɛ á pól-á mɛ tyilɛ n pnɛ ó.
Tɛ́ kénɛ tyi pnɛ̀nɔ́ wɔ ye mó tõ n mɔ névilɛ gblə̌y gbílkínɔ́
sɔkɔ. Ǹtɛ tyίnɔnɔ wɔ yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kɔ̃.
2 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh tyilɛ n pnɛ, tɛ̃ náh tɔ̃̌nı̀ mɛ
kwâh yɔ́lɛ n pnɛ wǎh sɔ̃̀ yı̃nɛ à sè pı̃ sɔ̃́.
3 Ǹtɛ Liyel tyί-à nɔ névi nɛ̂ tyί, Liyel tɛ̃nɛ n pnɛ.
4 Ǹtɛ à yuku sãh fálnɔ́ kɔ̀ kɔ̀nɔ́ tɛ̃ tyί tı̃̀nnɛ, á se yı̃nɛ à
sélɛ n kɔ? Á pı̃ nɛ fal fal tɔ̃̀lɛ, kwâh yɔ́ náh kélɛ kèkõyɔ̃́
sɔkɔ, Liyel núkú ó-á mɛ.
5 Gbι tɛ̃ wɔ ye, yίyı̀n náhnáh mɛ yı̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nónó-
á túkù mɛ sélɛ n tɔkɔ n pι pé lίyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ lίyelnɔ́ ànɛ̂ tãm
náhnáh-à sɔ̃́ mɛ pé tyί,
6 ápi tɛ̃ wɔ tyί, Liyel núkú ó ye mɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. Ǹmɔ
ye mɔ yίyı̀n póllɛ, ápi mɛ ǹmɔ tyί yõ. Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú
ó tɔ ye mɛ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ. Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yίyı̀n pól
mɛ, ànɛ̂ ápi tɔlɛ min sɔkɔ.
7 Ǹtɛ fal fal tə̃̀nnɛ, Yesu yõ sɛ̃pú túkù náh pı̃ nɛ kwâh yɔ́
náh sélɛ. Pé túkù lésõ dar kah mɔ sãh fálnɔ́ tyilɛ. Tɛ́ pépi
sɔkɔ nónó tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́-à fyɔ̀ yúkú-ńkɛ̃nɛ yahlɛ, pàh sãh
fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ, pè n nɛ n sõ n kyι n pɔ sãh fálnɔ́ tyί sɔkɔ.
Kàh pι sɛ̃, pè n nɛ n sõ nɛ tyίpékè-á pé n pι kɔ̀ mè kɔ̀nɔ́lɛ.
8 Yõke náh ápi nɔ n de n pi Liyellɛ dò. Ké yɔ̃́-ńkɛ̃ náh
kwâh yɔ́ wilki n pi á sɔkɔ, ké yɔ̃́nɔ́ tɔ náh se mó tõ kwâh yɔ́
dohnι n pi á yõ.
9 Sé kɔ̀nɔ́ gbàh sénsɔ̃ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ yé tyί ó, ǹtɛ yé
kyɔ̀mı̀nɔ́lɛ n pι, képah káh pɔ túkùlɛ n syιkι n mɔ, nónó
Yesu yõ sɛ̃nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ.

10 Sɔ̃-á áwɔ nɛ̂-á tyilɛ n pnɛ, ǹnî yɔ́-à ńtyɩ̃́nɔ kyɩ ǹ wɛ tɔ̃̀
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ á mɛ yõkelɛ n yõ, tɛ́ tɛ̃̀ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh mɛ yuku
yahlɛ, sɔ̃́ mɛ kè kɩ pɩ? Kè náh sɔ̃́ré mɔ n pi tɛ̃̀ sɔkɔ, à kɔ̃ à
sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ n pi di?
11 Kàh pɩ sɛ̃́ à, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh mɛ yuku
yahlɛ, ǹ min náh n mɔ n pu n pi áwɔ tyi pnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ
di? Tɛ́ á yṹnpi ye mó tɔ̃ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂ tɔ yĩn-á Yesu Krista
ku.
12 Yâh n pɩ n de yé yṹnpyé tyí sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ à pé sõnɔlɛ n yɩkɩ
pé tyi yah wɛ́-ńkɛ̃́ yĩnnɛ, Yesu Krista tyí ye yé n pɩ n de dɛ́.
13 Mâh nɛ yõke yɔ́ yõ, tɛ́ képah ń yṹnpi yɔ́ yõ yɩkɩ n mɔ
n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, mé kɩ kè wɛ yɛ gbógbó. Képah sɔkɔ,
mé náh tɛ̃̀ yõ yɩkɩ n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.

9

Pole pɩ dùkùlɛ

1 Ń yṹnpyé, gblɔ̃̌y yõ névi náh ńnɛ di? Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi
náh ńnɛ di? Mé náh Yesu wɛ yɩ̃́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ
di? Ńmɔ tɔ̃̀ pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ náh yé wɛ sɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yõ di?
2 Yáh fyɔ̀ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ
nɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ. Képah ye, túkù-à sɔ̃́ ké pɩ̃́-ńkɛ̃́nɛ ń tyí
nɛ ǹmɔ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ, yépi tɛ̃̀ wɔ yĩnɛ yè kè pĩ.
3 Nónó-á mɛ n tɔkɔ ńmɔlɛ n kɔ̃, máh nɛ nɛ̂ yo n pi pé tyí,
kè wɛ yɔ̀:
4 Ápi náh yĩnɛ à á tɛ̃̀n pínɔ́ yõke yõ à mó ké ni wɔ di?
5 Ké wɛ̃kì náh mɛ ápi tyí kɩ fɛ̃ syɔ́ tɔkɔ Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ,
tɛ́ áyâh n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, á fɛ̃ n sɔkɔ n pi pélɛ, sɔ̃́-á Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́lɔ́ kélɛ n pɩ, pépi nónó sɔkɔ yɔ́-á Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂
sɔ̃́-á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yṹnpyé kélɛ n pɩ di?
6 Tɩ̂, ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ ó kɔ́kɔ́ se yĩnɛ à tɛ̃̀n káhkínɔlɛ n
pɩ ńtɔ̃ à á gblɔ̃̌y vyãhlɛ n yah?
7 Yé se kè wɛ noh yah nɛ, ǹnî yɔ́-á mɛ sràsyɩ̀yálɛ n pɩ,
tɛ́ mɛ yĩn ǹ gblɔ̃̌y yɩ̃́nnɔ́lɛ? Tɩ̂, séswɔ̂ sɔ̃́-ò náh yĩnɛ ké pye
yɔ̃́nɔ́lɛ di? Tɩ̂, nɛ̂ tɛ̃̀ wɔ kɩ yípɛ̂ynɛ n fɛ̃, tɛ́ à náh sé yɛ̃́níkì
wɔ n pi?
8 Yé káh n wɛ nɛ kégbɔ́ mɛ̀ tyi pɩ dùkù ó-á mé yah tɛ́ sélɛ
n yo dɛ́. Kè tɔ̃ mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀ ńtɛ̃nɛ tótó Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.
9 Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á Liyel Moyisi kɔ̃, kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

á tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi á sèmukɔ yɔ̃́nɔ́lɛ.* Yé
se wɛ nɛ nyeh yãm-á tɛ̃ Liyellɛ à kɔ̃ à képah yo?
10 Ápi yĩn náh à yo kélɛ di? Àwe, ápi yĩn ye à yo kélɛ. Yé
náh wɛ à, ápi yĩn ye tyi nɔ́pilɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ ńtɔ̃ nɛ ńkɛ̃́,
sètõ-à swãhlɛ n wɔ, ǹ sõnɔ n nɛ n mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃̀ yõ. Táh
mí-ò tɔ-à mó táhlɛ n mɩ, ǹ sõnɔ n nɛ mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃̀ yõ.
11 Ápi-á pɔ Liyel wɛy yo yé tyí, ǹ tyí kɔ̃ kè wɛ de yé nnɔ
sɔkɔ à; áyâh sɔ̃̀ mɛ yé gbɛ̃̀n yîlɛ á gblɔ̃̌ynɛ n pu, kè se yĩnɛ
kè yé gbɛ̃̀n du?
12 Ké yah-à kɩ nɛ̂ fyɔ̀ névye túkù mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ yé tyí
à, ápi wɔ se pyě? Tɛ́ képah fyé yõ, ápi náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ syi
yé tyí. Ǹtɛ ápi náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ kè fɛ̃̀kìnɔ́ dahbɩ Nìvìnì
tir yónɔ́ sɔkɔ Yesu Krista tyí yõ. Képah ye, á mɛ tyi pól sro.
13 Tɛ́ yé pĩ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃́, Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃̀ pípúlɛ, Liyel
ní-ńsah gbô-á n yah pé vyãhlɛ. Sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu tɔ-á pé
wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ n wɛ sárká yî sɔkɔ.
14 Sɛ̃́ ó ye, Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃́, Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ-á
Nìvìnì tir yópú kɩ n yõ.
15 Ǹtɛ ńmɔ yõke yɔ́ ńtɛ̃ náh wil képah sɔkɔ. Mé náh mó
tɔ̃ mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé yé kɔ̃ sélɛ
dɛ́. Máh kélɛ n pɩ nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ nìvìnì nɛ̂nɛ n wɛ ké sɔkɔ,
kàh nɛ̂ n tɛ̃ n syi n pi ń tyí, mè n ku ńtɛ̃nɛ.
16 Kè nɔ ń tyí ò, kè náh nɔ ń tyí ò, mé yĩnɛ mè yo ólɛ
Nìvìnì tir yo. Képah ye, ké yónɔ́ náh mɛ yĩ́nyáhkì tirlɛ ńmɔ
tyí. Tɛ́ pèkè mɛ ń yõ, mâh yahle ké yónɔ́lɛ.
17 Ńmɔ-à sɔ̃̀ mɛ yah tɔkɔ tɔ̃̀ mɛ̀nɛ, à ń gblɔ̃̌y mɔ ké pínɔ́
sɔkɔ, mé náhkɩ ké yõre wɛ. Ǹtɛ kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye Liyel kɔ̃ sah ń
kɔ̃ kélɛ mé n pɩ. Képah ye, ń pɩ pɩ tɔ̃̀ ó ye mé n pɩ.
18 Ǹtɛ ńmɔ wɛ wɛ tɛ̃̀ wɔ nɛ̂nɛ wɛ́? Nìvìnì nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ
ń kɔ̃ mé Nìvìnì tirlɛ n yo névye tyí nɔ̀nɔ́lɛ kwâh yɔ́ yáhnkɔ̃-
ńkɛ̃̀nɛ ké sɔkɔ, képah ye ń wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ.
19 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh ńnɛ dɛ́, mé mɛ ń gblɔ̃̌y yõ. Ǹtɛ mé ń
gblɔ̃̌y pɩ no pól yɔ̃̀lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu
yõ sɛ̃́púlɛ.
20 Mâh mɛ Nsyifunɔ sɔkɔ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ nɛ
mé pé yõ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Pépi nónó-á
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́púlɛ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ
ǹ pé yõ wɛ n vi n mɔ, tɛ́ sé wɛ̃̀l kɔ́-ò náh mó tɔ̃ ńnɛ dɛ́.
21 Mâh sɔ̃ mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́-ńkɛ̃̀pú sɔkɔ ò, mè n nɛ
n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ, ǹ pé náhnáh yõ wɛ n vi n mɔ. Tɛ́ képah
náh n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́-ńkɛ̃ névi-á ńnɛ

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.4.

dɛ́. Máh fyɔ̀ mɛ Krista tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l tɛ̃nɛ n kɔ, képah n
wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l-á mé n kɔ.
22 Névye nónó Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh yuku yahlɛ, mâh mɛ pé
sɔkɔ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè
kɔ̃ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Mâh sɔ̃ mɛ nɛ́dúké nónó sɔkɔ ò,
mě ń gblɔ̃̌y pɩ pɩ dùkùnɔ́ póllɛ pé yĩnnɛ, nɛ mé pé túkù yõ
wɛ n vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ.
23 Mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yuku
yĩnnɛ, nɛ pèpɔrɩ nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ń vyɑ̃h wɛ ké sɔkɔ.
24 Yé se pĩ nɛ ńkɛ̃́ wɛ̃ kàlnɔ́ tóló tópú pól-á ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ
n to kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ pé nɛ́núkù ó-á n wɛ ké yõrelɛ tɛ́? Yépi
tɔ nɛ n to tɛ̃́ tyí kɔ̃lɛ ké yõre wɛ yĩnnɛ.
25 Wɛ̃ kàlnɔ́ tóló tópú kwlɔ́nɔ́nɔ pól fɛ̃ n syi yõ yɔ̃̀nɔ́ pɔ n
wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh n mo n pi. Ǹtɛ ápi kélɛ n pɩ yõ yɔ̃̀nɔ́
pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ mɛ kɯ̃́mm.
26 Képah ye ńmɔ tɔ mɛ n to, tɛ́ mé náh mɛ n to n dah n
mɔ dɛ́. Mé mɛ gbɔ̃̀nkukuri syí-ò yó sɔ̃, nɛ̂-á à náh n syɩ n
dah n mɔ.
27 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel wɛynɛ n yo no tɛ́lɔ́ tyí, mé mɛ ń wil
gbɛ̃́nsêlɛ n fõh ń gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, nɛ mé káh n pɔ n tɛkɩ yõ
yɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ.

10

Yisrayel no pɩ dùkùlɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ

1 Ń yɯ̃́npyé, nɛ̂-á á sútóbé yĩni tɛ̃ Moyisi gbĩ sɔkɔ, mé mɛ
ké tyí nɛ yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ kélɛ. Pé pól sɔ̃̀ mɛ n kɔ
ńyĩ́rkɩ̀ fob sɔ̃̀, tɛ́ de kah pnɛ yónsyɑ̃̂h sɔkɔ pé tɔ̂ɔ́.
2 Pé pól de sɔkɔ ńyĩ́rkɩ̀ fob sɔkɔ ànɛ̂ pnɛ yónsyɑ̃̂h sɔkɔ
wèlnwɩ̃̀lkɩ̀nɔ́ tyí kɔ̃lɛ, à pɩ Moyisi sɔ̃̀ tɛ̃́púlɛ.
3 Pé pól yõke núkú yõ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á wil Liyel tyí,
4 tɛ́ mɛ wɔ wɔ ni núkú wɛ wɔ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Tɛ́dáhkɩ̀
yó sɔkɔ ni ye sɔ̃̀ kélɛ. Kénɛ tɛ́dáhkɩ̀lɛ sɔ̃̀, Krista ye nɛ̂-á mɛ
n yuku pélɛ.
5 Ǹtɛ pé kan náh sɔ̃̀ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.* Kǎh pɩ sɛ̃́, pè
ku kwɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
6 Kénɛ tyi ye pɩ, à ápi yĩ́ yɩkɩ, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á yĩ́ náh tɔ̃ n
wil n pi tyítúkúnɩ̀ pínɔ́ tyí pépi tyí kɔ̃lɛ.
7 Yé káh pɩ sɑ̃h fálpúlɛ pépi túkù tyí kɔ̃lɛ, pépi nónó tyí-á
yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Tɔ́wû ye kɔ̃ tɛ̃ à n yõ,
tɛ́ n wɔ, képah náh tɛ́ yuku à syáhlɛ n syah.»†

* **10:5** 10.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 14.22-24 ; 28-38. † **10:7** 10.7 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo
ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, pé tɔ̃̀ yah sɔkɔ ye sɔ̃̀ pè syah syáh mɛ̀nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1-6.

[8] Á ye káh á gblɔ̌y pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ, sɔ̃́-á lésõ pé túkù kélɛ n
pɩ, tɛ́ nɛ́pɛ̃̂ kèyõ gbɔ̃núkú kyɛgbãm (23 000) mɛ ku pé sɔkɔ
gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkúlɛ.‡
[9] Á ye káh Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n mɔ n yah, sɔ̃́-á lésõ pé túkù pɩ kélɛ,
tɛ́ vyeh mɛ pè kwãkɩ ko.§
[10] Yé káh Liyel sèyòkèlɛ n yo sɔ̃́-á lésõ pé túkù kélɛ n pɩ,
tɛ́ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ nɛ̂-á nɛ́kókèlɛ n mɔ, ǹmɔ mɛ pɔ pé duku to.*
[11] Tyi nɔ́pi ye pè yĩni tɛ̃, à névye yɩ̃́ yɩkɩ. Ápi nónó-á mɛ
kèkõyɔ̃́ tyɛ́ntɛnɔ gbɩ̃́ mɛ sɔkɔ yɔ̀, ápi yĩn ye pè tyi nɔ́pi wãrkɩ,
à gbáhdyâh di sah á tyɩ́.
[12] Képah ye, nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh mɛ wɛ su yĩn pallɛ, tɛ̃
kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ, à káh pɔ yɔ̃ syɩkɩ.
[13] Tɔ̃nmɔnɔ nónó-á yé yĩni tɛ̃ yah, sɛ̃́nknɔ ye n nɔ névi
yɔ̃̀tàhsyilɛ. Ǹtɛ Liyel n kɔ ǹ tyɩ́yónɔ́ sɔ̃̀. À náh n yɛ tɔ̃nmɔnɔ
yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kè kǎn pɩ n pi yélɛ. Tɛ́ tɔ̃nmɔnɔ-à yé wɛ, à kɩ
tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé kɩ kè fwo, tɛ́ kɩ yé wɛ̃kɩ syɔ̃-ǹsahlɛ, yáh
nɛ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ sɔ̃́.

Á ye káh nɛ n pɩ n soh tɛ̃̀nnɛ

[14] Ń yɯ̃́npyé pèplɔ, yé yé náh vi tɛ̃̀n tyi kɔ̃ pnɛ́pnɛ́.
[15] Ńmɔ mɛ yélɛ n mɔ n kɔ̃ yĩ pɩ̃́pú sɔkɔ. Képah ye, tyi
nónó-á mé n yo yé tyɩ́, yé sõ n yah sé tyɩ́ yõ yé gblɔ̌y.
[16] Liyel yõke yõ gbɩ̃́nɛ, áyáh ńkɛ̃́nɛ wɔ wɔ kwâh nɛ̂ wɔ
á wɛ́kɩ́ntɛnɔ náh Liyel tyɩ́, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ áyáh pɩ
núkúlɛ Yesu Kristalɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Búrn nɛ̂ tɔ-á ńkɛ̃́nɛ
à n kwɔkɩ n dibi n tah wɛ̃ tyɩ́, ké tɔ álɛ n pɩ núkúlɛ Yesu
Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ.
[17] Búrn núkú ó ye mɛ. Tɛ́ ápi pɩ́pɩ́ nɔ́pi pól mɛ kénɛ búrn
núkú mɛ̀ ólɛ n tah. Képah ye, kè mɛ á kɩ nɛ á pól sɔ̃́ pɩ wil
gbɛ̃́nsê núkúlɛ.
[18] Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ Yisrayel no nɩyɔ̃́, yé yé fɔkɔ mɔ n yah
képah tyɩ́ yõ kɛ̀. Pé sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah mɛ Liyel tyɩ́ yõ.
Képah ye, yɩ́pɛ̂y nónó-á pè n ko ké yõ sɔkɔ, pé nónó-á sé
kyɔlɛ n kɔ, pè mɛ núkúlɛ Liyellɛ.
[19] Képah se n wɛ̃kɩ nɛ máh nɛ yõre-á mɛ tɛ̃̀n ànɛ̂ sãh fálnɔ́
kyɔ tyɩ́?
[20] Ɔ́ɔ̃ dɛ́, mé nɛ sãh fálpú-á sãhlɔ nónónɛ n fal, sétɛ̃̀n tyɩ́-á
pè n fal sélɛ, Liyel tyɩ́ náh. Mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ yé pɩ núkúlɛ
sétɛ̃̀nnɛ gbógbó.

‡ **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 25.1-9. § **10:9** 10.9 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 21.4-7.
* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 16 ; 17.

21 Yé náh fɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wóh sɔkɔ wɔ wɔ kwâh wɔ n pi, tɛ́ tɔ̃ yé yah vi n wɔ n pi sétɛ̃̀n tyí sɔkɔ. Yé náh fɛ̃ nɛ n yõ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, tɛ́ tɔ̃ yé yah vi kyι n yõ n pi sétɛ̃̀n tyí.
22 Tɪ̂̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ, ǹmɔ vyãh sɔ̃̀ se á n yah n kɔ̃ nóh-ńsahlɛ? Ápi tǎhkì se kal ǹ tyílɛ?

Gbîlkînɔ́lɛ n sah Liyel yõ, á tyípínì pól sɔkɔ

23 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ yõre náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ sé túkù pínɔ́ náh yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kɔ̃.
24 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y pɛ́kí-ńsah ólɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, yé no tɛ́lɔ́ pɛ́kí-ńtɛ̃̂nnɛ n yah n kɔ̃ n kal.
25-26 Kè mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye sétáh ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyìn póllɛ.»[†] Képah ye, yî nónó pól-á fyɔ̀ mɛ yãbrι sɔkɔ yòh sɔkɔ, yé kι fɛ̃ sé póllɛ n yõ. Kè náh yĩnɛ kè nɛ n mɛ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé tyí, yé kɔ̃ yè píkínyahnɔ yɔ́ ńtɛ̃ pι sé wı̃̀l-ǹtɛ̃̀n tyí sɔkɔ.
27 Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́ névi yɔ́-à ǹ ye yõke yɔ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ á fɛ̃ syi kyι, wàh yé nónó tɔkɔ pɔ, sélɛ n yõ fwòó. Kè náh yĩnɛ kè pι yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ á tyí ǹ kɔ̃ ǹ pɔ píkínyahnɔ yɔ́lɛ n pι sé wı̃̀l-ǹtɛ̃̀n tyí sɔkɔ.
28 Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à yo á tyí nɛ ńkɛ̃́, kò mɛ̀nɛ, sãh fálnɔ́ kɔ̀-á kélɛ, tɛ̃̀ wɔ yĩnnɛ ànɛ̂ ké tyí sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, káh kè kɔ.
29 Sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí nɛ̂ tyí-á mé yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, áwɔ tyí sɔkɔ náh ńnɛ dɛ́, nɛ̂-á yo ǹ syah kélɛ, tɛ̃̀ wɔ tyí sɔkɔ ye ńnɛ. Ǹtɛ ǹnî kι fɛ̃ nɛ kwâh nɛ̂ se pι tɛ́ ǹnî fɔkɔ sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, péwɔ náh fɛ̃ pé dyɔ dyɔ tyi pι n pi nι?
30 Pâh wɛkι Liyel tyí yõke nɛ̂ yĩnnɛ, tɛ́ fyɔ̀ kélɛ n yõ, nɛy se yĩnɛ à pé tyílɛ n yo kénɛ yõke yɔ̃́nɔ́ yĩnnɛ, képah nɛ̂ yĩn-á pé wɛkι Liyel tyí nι?
31 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, wâh kwâh nɛ̂nɛ n yõ ò, wâh kwâh nɛ̂nɛ n wɔ ò, wâh se tir dùkù nɛ̂nɛ n pι ò, yɛ Liyel yĩn nɛ n gbilki ké sɔkɔ.
32 Kè se Nsyifunɔ́ ò, kè se nónó náh pι Nsyifunɔlɛ ò, kè se Yesu yõ sɛ̃́pú tɪ̃̀nkı̃̀lɛ ò, yépi tyípínɔ́ káh pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ yιkι n mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.
33 Yé ńmɔlɛ n yah n pι. Ǹmɔ ńkɛ̃́nɛ n gbah n tɛ̃ ǹ no pól nìvìnìnɛ n pι tyi pól sɔkɔ. Ǹmɔ náh mɛ ń gblɔ̌y pɛ́kí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ nɛ́kwı̃́nkílɛ n yohnι n mɔ pé wɛ n pwah n mɔ yĩnnɛ.

[†] **10:25-26** 10.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 24.1.

11

[1] Yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ, sɔ̃-á mé Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.

Dɩ̃́ ànɛ̂ sê gblɔ̃y tɛ̃ dùkùlɛ Liyel ni gbɩ̃́nɛ

[2] Mé yélɛ n sõ náhnáh, yáh sɔ̃npílɛ yé dyɔ sah n kwnɛ ńmɔ tyílɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tɛ́ se tɔ̃ mɛ n kɔ tyi yónɔ́ wɛ̃̀l yõ, máh kwɔ́nɔ́ wɛ sépi nónó yõ à pɔ yé kwɔ.

[3] Ǹtɛ mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yé kè pɩ̃ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, sê yɔ̃̀tɛ̃-á dɩ̃́nɛ, díbí pól yɔ̃̀tɛ̃ mó Yesu Kristalɛ, Yesu Krista wɔ yɔ̃̀tɛ̃ mó Liyellɛ.

[4] Képah ye, dɩ̃́ nɛ̂-à yɔ̃́kúrí kwɩ̃nki sah tɛ́ nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ.

[5] Ǹtɛ sê nɛ̂-à ǹ yõ dɛ mɔ sah tɛ́ nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. Kè núkú mɛ á kɩ nɛ ǹ yõ sɔ̃ à kye mɔ.

[6] Sê nɛ̂-à nɛ mɔ̀nsɔr tɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ, à ǹ yõ kye. Ǹtɛ sen-à nɛ sê tyɩ́ ǹ yõ kyénɔ́lɛ, képah náh pɩ ké kɔ̃́nɔ́lɛ, à káh kè dɛ n mɔ n sah kɛ̀.

[7] Dɩ̃́nɛ, Liyel kètɔ̀ ye ǹnɛ, ànɛ̂ à Liyel yõ yɔ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ. Képah ye, à náh yɩ̃nɛ yɔ̃́kúrí kwɩ̃́nkínsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ sê wɔ dɩ̃́ yõ yɔ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ.

[8] Kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ náh wil sê sɔkɔ, sê wɔ ye wil dɩ̃́ sɔkɔ.

[9] Dɩ̃́ náh mɔ sê yɩ̃nnɛ dɛ́, ǹtɛ sê mɔ dɩ̃́ yɩ̃nnɛ.*

[10] Képah ye, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yɩ̃nnɛ, kwâh yɔ́ yɩ̃nɛ kè nɛ n mɛ sê yõ sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ǹ yɩ̃́n-ńsahlɛ n wɛ̃kɩ.

[11] Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, ápi nónó tɛ̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, á ye pɩ̃ nɛ ńkɛ̃, dɩ̃́ yétɔ̃̂-á mɛ sê tyɩ́, sê tɔ yétɔ̃̂ mó mɛ dɩ̃́ tyɩ́.

[12] Yé náh wɛ di, sê wil dɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ sê ye mó n dubi dɩ̃́nɛ. Ǹtɛ Liyel ye pɩ sépi póllɛ sɛ̃.

[13] Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀; ké yah se sê Liyellɛ nɛ n ni ǹ yõlɛ dɛ́nmɔnsàhnɔ́lɛ?

[14] À yɩ̃nɛ kégbɔ́ dùkùlɛ, yé náh pɩ̃ nɛ ńkɛ̃ dɩ̃́-à yɔ̃̀yùkù mɔ, sen-á kélɛ ǹ tyɩ́ di?

[15] Ǹtɛ yɔ̃̀yùkù mɔ́nɔ́lɛ, yõ yɔ̃nɔ́ ye kélɛ sê tɛ̃ wɔ tyɩ́. Liyel kélɛ à kɔ̃, ǹ yõ yah vike yɩ̃nnɛ.

[16] Névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à kɩ tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ yékɑ̂b pɩ́-ńsahlɛ yɩ̃ mɛ̀ tyɩ́ yõ, tɛ̃ pɩ̃ nɛ ńkɛ̃, sɛ̃-á ápi n pɩ kélɛ à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ pól tɔ tyɩ́.

* **11:9** 11.9 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.18-23.

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke-á yĩnɛ kè nɛ n yõ dùkù nɛ̂nɛ

17 Tɛ́ yah, máh tyi nónó tɔ yo n pi yé tyí núkúnúkú, sè
wɛ yɔ̀: Yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ mɛ yényêhlɛ n pɩ n kal yé tyí
pèpɛynɛ. Képah ye, mé náh fɛ̃ yé sõ n pi képah sɔkɔ lɔ́.
18 Ké gbennɛ, pè nɛ yâh wɛ̃ tuke mɔ, gbɛ́kínɔ́ n nɛ n mɛ
yé wrɔ́. Tɛ́ ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á mɛ pé wɛy sɔkɔ.
19 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ dùkù yɔ́ tɛ̃́ wɔ yĩnɛ kè wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, á
kɔ̃ à Yesu yõ sɛ̃́pú kègblɔ pĩ n wah yé sɔkɔ.
20-21 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ tyí-á mé n yo yé wrɔ́ sɔkɔ, yâh wɛ̃
tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ gbɩ̃́nɛ, yé nɛ́núkù núkú pól n núkú
n yĩkɩ n kyɩ yé yɛ̃́ngbɛ̃́ yõkenɔ tɔkɔ n yõ. Képah sɔkɔ, túkù
n wũ kwɛkɩlɛ, tɛ́ túkù n nɛ n mɛ sètɛ̃̀nɩ̀ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yõke tɛ̃́ wɔ náh tɔ̃ kélɛ yé n yõ légbɩ̃́nɛ dɛ́.
22 Gbên náh mɛ yé tyí nónó sɔkɔ-á yé kɩ fɛ̃ yõkelɛ n yõ, tɛ́
kɩ n wɔ di? Tɩ̃̂, Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ se yé n yilɔ, tɛ́ mɛ ké tyí
nɛ yé sennɛ kwâh kɛ̃́pú tɛ̃́? Sɔ̃́ mɛ mé kɩ yo yé tyí yɔ̀ wɛ́?
Mé se yĩnɛ mè yé sõ? Póllɛ, mé náh yé sõ n pi képah sɔkɔ
lɔ́.
23 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ̂nɛ ńmɔ kwɔ tɛ́ mé mɛ kélɛ yé kwɔ,
kè wɛ yɔ̀: Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á kɩ sɔ̃̀ n dahbɩ n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ sõ nɛ̂
lékẫhnɛ, lésõlɛ à búrn tɔkɔ,
24 tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ mɛ kè kwɔkɩ dibi pé tyí, tɛ́ mɛ n yo
pé tyí nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé kélɛ
n pɩ, yè yé lékã́m sah ńmɔ tyílɛ.»
25 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ dɩ̃̀vɛ̃nɛ ké
sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi
yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késã́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye
wrɔ́. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékã́m sah ńmɔ tyílɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh
kélɛ n wɔ.»
26 Yé yah, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀nɛ n
wɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kúnɔ́ tyí ye yé mɛ n yo, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ
ǹ syínpɔnɔ tyí.
27 Képah ye, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀nɛ n
wɔ, tɛ́ tɛ̃́ pɩ dùkù náh mɛ plɛ, tɛ̃́ mɛ pèkèlɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil
ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ tyí píndenɔ sɔkɔ.
28 Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pé pé gblɔ̃̌y dùkù kyɔmɩ yah
pallɛ, pè mó pyě búrn mɛ̀ tah, pè mó dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀ wɔ.
29 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀ tah tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀ wɔ, tɛ́
tɛ̃́ náh sè mɔ kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ willɛ, tɛ̃́ mɛ pèkèlɛ n yɔrɩ n mɔ ǹ
gblɔ̃̌y yõ.
30 Képah yĩn ye yámpú ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́lɛ pípí yé wrɔ́, tɛ́ yé
náhnáh ńtɛ̃ mɛ ku.

31 Ʌ́yâh mɛ n sõ n yah pallɛ á gblɔ̃̌y tyɩ́ sɔkɔ, Liyel tukey náh n syɩkɩ n pi á yõ.
32 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh mɛ ké tyɩ́ nɛ ápi tɔ tyɩ́ kyɩ yɩkɩ wɛ̃ tyɩ́ ànɛ̂ kèkõyő névyelɛ, képah ye à kõ à ápilɛ n fõh á kwɔ yĩnnɛ.
33 Képah ye ń yű̃npyé, yâh tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ yĩnnɛ, yé pól wɛ̃ syɩkɩ.
34 Kwɛkɩ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ yõ ǹ tȉnnɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé náh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèkè yɔrɩ n mɔ n pi yé gblɔ̃̌y yõ yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ sɔkɔ. Tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ, mâh pɔ pɔ yé tȉnnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé kɩ sépi tyɩ́ yah wah.

12

Liyel Mirki-á tyi nónó pɩ́nɔ́ yȍbènɔrɩlɛ névilɛ n kõ

1 Ǹ́ yű̃npyé, Liyel Mirki-á tyi nónó pɩ́nɔ́ yȍbènɔrɩ tɛ̃ wɔlɛ névilɛ n kõ, mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ yé nɛ n mɛ sé yĩ́tũri sɔkɔ.
2 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ gbĩ́ nɛ̂-á lésõ yé náh tɔ̃̏nì Liyel pĩ, vȉ-ǹsah yɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ mɛ yé tyɩ́ nɛ́ tȁn yah ó tónkɔ̃nɔ náh tɔ̃̌ɔ̀, sépi nónó-á sè náh fɛ̃ n wɛkɩ.
3 Képah ye, mé kélɛ n yo n yĩ́ yé tyɩ́ nɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ yahlɛ n tɛ̃, tɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃́ Yesu tyɩ́ yɩkɩ; ànɛ̂ nɛy tɔ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃́ Yesu-á Tɛ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ nɛ́ Liyel Mirki náh tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ.
4 Tyi duke náhnáh pɩ́nɔ́ yȍbènɔrɩ kɩ fɛ̃ wɛ, ǹtɛ kénɛ Liyel Mirki núkúní ó ye sélɛ névyelɛ n kõ.
5 Liyel tȁn duke mɛ dò, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkúní tyɩ́ ye sé póllɛ á n pɩ.
6 Tȁn pɩ dùkùnɔ́ mɛ dò, ǹtɛ Liyel núkúní ó ye sé pól pɩ́nɔ́ tǎhkɩ̀lɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kõ.
7 Liyel Mirki ye tir fɛ̃npɩnɔ yȍbènɔrɩlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kõ, no pól tyɩ́ pɛkɩ yĩnnɛ.
8 Liyel Mirki ńkɛ̃́nɛ yȍbènɔrɩlɛ ǹnî kõ, à n nɛ n wɛkɩ yĩ́pĩ̂ sɔkɔ, tɛ́ kénɛ Mirki ó ńtõ yȍbènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ tyilɛ n pnɛ n yo.
9 Kénɛ Liyel Mirki ó ye tõ ńkɛ̃́nɛ yȍbènɔrɩlɛ ǹnî kõ, à n sɛ̃ yĩ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, kénɛ Liyel Mirki núkúní n tõ yȍbènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
10 Kě yȍbènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ gbȉl tyilɛ n pɩ, ǹ tɛ́ yȍbènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ Liyel tɛ̃ntȍlɛ n syi n yo. Kě yȍbènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ Liyel Mirki tyɩ́pɩ́nɩ̀nɛ n wah n pnɛ sétȁn tyɩ́ sɔkɔ. Kě

yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ wɛ́nkáhkíl̀ɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh,
ǹ tɛ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n fɛ̃ sé yahlɛ n yo.
11 Kénɛ Liyel Mirki núkúní ó tɔ̃̀ vyãh ye sépi póllɛ. Kě tyi
fɛ̃̌npɩnɔ yɔ̃̀bènɔrɩ dibi nɛ́núkù núkù pól kɔ̃, à yĩnɛ nɛ̂-á ké
dyɔ.

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú-á tɔkɔ sãh névi wil gbɛ̃̌nsêlɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Névi wil gbɛ̃̌nsêlɛ, núkú ye kélɛ. Ǹtɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n mɛ dò ké
tyí. Ké tɛ̃̂ntɛ̃̂n dò fyé yɔ̃, wil gbɛ̃̌nsê núkú ye kélɛ. Névye
nónó tɔ-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Krista sɔkɔ, sɛ̃́ ó ye pépi
tɔlɛ.
13 Yé náh wɛ di, kè se Nsyifunɔ ò, kè se nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ ò, kè se yɔ̃bɩ ò, kè se gblɔ̃̌y yɔ̃ névye ò, Liyel
Mirki núkú mɛ̀ ó gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye á pól wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ, à pɩ
wil gbɛ̃̌nsê núkúlɛ. Kènɛ Liyel Mirki mɛ̀ ye mɛ á pól sɔkɔ.
14 Wil gbɛ̃̌nsêlɛ, tɛ̃̀ntɛ̃̀n mɛ dò ké tyí, fɩ̃́ núkú ó náh ké tyí.
15 Gbáhkɩ̀-à sɔ̃̀ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ gbɔ̃̀lɛ, wil gbɛ̃̌nsê
tyah yɔ́ náh mó pélɛ, képah se náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ gbɛ
wilki wil gbɛ̃̌nsê sɔkɔ?
16 Níkí-à sɔ̃̀ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ yɩ̃́nɛ, wil gbɛ̃̌nsê tyah
yɔ́ náh mó pélɛ, képah se náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ gbɛ wilki
wil gbɛ̃̌nsê sɔkɔ?
17 Wil gbɛ̃̌nsê pól-à sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nɛ, kè náhkɩ n nohnɩ sɔ̃́? Ké
pól-à sɔ̃̀ mɛ níkílɛ, kè náhkɩ pãnnɛ n tɔkɔ sɔ̃́?
18 Ǹtɛ Liyel ye wil gbɛ̃̌nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól mɔ ké sɔkɔ, à yĩnɛ ǹ
dyɔ dyɔ tɛ̃̌nɛ.
19 Wil gbɛ̃̌nsê pól-à sɔ̃̀ mɛ fɩ̃́ núkú ólɛ, wil gbɛ̃̌nsê náh
náhkɩ n mɛ n pi.
20 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, wil gbɛ̃̌nsêlɛ, núkú ye kélɛ, tɛ́ tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ
dò ké tyí.
21 Kǎh pɩ sɛ̃́, yɩ̃́ náh fɛ̃ n yo n pi gbɔ̃̀ tyí nɛ, ké yétɔ̃̂ náh mɛ
pé tyí. Yɔ̃ tɔ náh fɛ̃ n yo n pi gbyɛ̃̂h tyí nɛ, sé yétɔ̃̂ náh mɛ
pé tyí.
22 Ǹtɛ wil gbɛ̃̌nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n nónó ńtɛ̃ wɔ-á pyě á kɩ nɛ sohkɩ
kósyɩ̀ mɛ sé sɔkɔ, yétɔ̃̂ mɛ sé tyí.
23 Wil gbɛ̃̌nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n nónó-á sè náh mɛ n mɔ n kɔ̃ n yɩ̃́ɩ̃,
sépi ye pyě à n nɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃. Sé nónó-á sé tyí yɔ́nɔ́ mɛ
sennɛ, à n nɛ n yah n dah n mɔ yɩ̃́ɩ̃ sépi tyí sɔkɔ,
24 tɛ́ nónó wɔ-á mɛ pallɛ, à n pyě sépi sah. Wil tɛ̃̀ntɛ̃̀n
nónó-á á náh mɛ sélɛ n mɔ n kɔ̃ kwâh yɔ́lɛ, Liyel-á wil
gbɛ̃̌nsê mɔ, à gbílkínɔ́ sah kal sépi yɔ̃.

25 Kǎh pɩ sɛ̃́, wil gbɛ̃́nsê tȁntȁn náh wɛ̃nɛ n wɛ n mɔ. Sé
pól mɛ wɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ dùkù núkúlɛ.
26 Ké tyah yɔ́-à mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n nɛ n mɛ n
kwlɔ kélɛ wɛ̃ tyɩ́. Tɛ́ gbɩ́lkɩ́nɔ́-à mó n sah ké tyah yɔ́ yõ, sé
tɛ́lɔ́ tɔ n mó ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ kélɛ wɛ̃ tyɩ́.
27 Ǹtɛ yé yah kè, yépi ye Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ dò. Yé nɛ́núkù
núkú póllɛ, Krista wil gbɛ̃́nsê fɩ̃́ yɔ́ ye yélɛ.
28 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ nósyɔ́ wilki sah Yesu yõ sɛ̃́pú
tȉnkȉ sɔkɔ pé tyɩ́ tyɩ́lɛ: Gbennɛ, à Yesu tɛ̃ntȍ névye yah wilki.
Nɩ́-òlɛ, à Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyopu yah wilki. Tɔ̃́-òlɛ, tɛ́ kwɔ́pú
yah wilki. Képah náh, gbȉlnpɩbɩ mɛ syɩ. Tɛ́ mɛ yámpú
fɛ̃ndɛnmɔnɔ yȍbènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́ névye yòhnɩ̀nmɔnɔ
yȍbènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́ névye yah tɛ̃́nɔ́ yȍbènɔrɩlɛ túkù kɔ̃,
tɛ́ yȍbènɔrɩlɛ túkù kɔ̃ pè fɛ̃ wɛ́nkáhkɩ́nɔlɛ n wɛkɩ nónó-á pè
náh sè sãh.
29 No pól se yɔ́ pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ, képah náh pɩ Liyel
tɛ̃ntȍ syɩ́nyopulɛ, képah náh pɩ kwɔ́púlɛ, képah náh pɩ
gbȉlnpɩbɩlɛ?
30 Tȋ, no pól se yɔ́ pɩ yámpú dɛ́nmɔpulɛ, képah náh pɩ
wɛ́nkáhkɩ́nɔ wɛ́kɩ́púlɛ nónó-á pè náh sè sãh, képah náh pɩ
wɛ́nkáhkɩ́ nɔ́pi yah yópúlɛ?
31 Kǎh pɩ sɛ̃́, tir nɛ̂ fɛ̃npɩnɔ-á kɩ névi yohnɩ mɔ kal, yé
képah yȍbènɔrɩ yah n kɔ̃.
Ǹtɛ mé kɩ tõ yé wɛ̃kɩ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ́lɛ nɛ̂-á plɛ kal sé tɛ́lɔ́lɛ.

13

Wɛ̃ wrɔ́ tyɩ́nɔnɔlɛ

1 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃́ névye wɛlɔlɛ n wɛkɩ, à tahlɩ yȋnyõ tȍnpɩbɩ
wɛlɔ ńtɛ̃ tyɩ́, tɛ́ tyɩ́nɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, mé mɛ á kɩ nɛ ǹtey
yɔ́ sɔ̃́ mɔ tũ, képah náh pɩ kɛ̃nkɛ̃̀kɩ̀ yɔ́lɛ.
2 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃́ mɛ Liyel tɛ̃ntȍ wɛlɔlɛ n syi n yo, Liyel-à kɩ sɔ̃́
mɛ tyi póllɛ n wɛ̃kɩ nónó-á sȍ mɛ wɔ̃́bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ńmɔ-à
kɩ sɔ̃́ mɛ tyi póllɛ n pnɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à kɩ sɔ̃́ mɛ ń sɔkɔ
nɛ̂-á ymɔlɛ n tɔkɔ n yal sé mɛ́-ńtȃn sɔkɔ tɛ́ tyɩ́nɔnɔ náh mɛ
ń sɔkɔ, kwâh yɔ́ náh ńnɛ.
3 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃́ ń gbȁn yȋ pól dibi kwɛ́ndébé kɔ̃ ò, ńmɔ-à kɩ
sɔ̃́ ń wil gbɛ̃́nsê ńtɛ̃ kɔ̃ pè sukɛ nyàh sɔkɔ ò, tɛ́ tyɩ́nɔnɔ náh
mɛ ń sɔkɔ, kè náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi ń tyɩ́.
4 Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃́ tyilɛ n sro, ǎ
yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ n pɩ, à náh yɩ̃́wɩ́lkȉlɛ n pɩ, à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n
wɛ̃kɩ, à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n gbilki.

5 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh sen tir yó ńtɛ̃nɛ n pɩ,
à náh ǹ wȉl-ǹsah ólɛ n yah n kɔ̃, à náh ǹ fɔkɔlɛ n vyãh, ànɛ̂
à náh nɛy tyílɛ n tɛ̃ n sah ǹ fɔkɔ.
6 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tyíkɛ̃̀kì pínɔ́ náh n pɩ nìvìnì
tirlɛ ǹ tyí, gbɩ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ nìvìnìnɛ ǹnɛ n kɔ̃.
7 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃̏ tyi póllɛ n yɔ̃ n mɔ. Tyi
tyi pól sɔkɔ, à n nɛ n mɛ sɛ̃nɔ́lɛ Liyel yõ, ǹ yáh-ńsah náh n
tyɛ, ànɛ̂ à n nɛ n mɛ gbah n tɛ̃.
8 Yȉn náh mɛ tyínɔnɔ tyí. Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔ kɩ pɔ
tyɛ, wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kínɔ́ kɩ pɔ yal mɔ, pnɛ̀nɔ́ tɔ kɩ pɔ tyɛ.
9 Ápi pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ, ànɛ̂ á Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔ tɔ
náh dal mɔ.
10 Ǹtɛ sé píndalnmɔnɔ gbĩ-à kɩ sɛ Liyel tyí gbĩ̋ nɛ̂nɛ,
légbĩ̋nɛ sépi nónó-á sè náh dal mɔ, sè kɩ tyɛ.
11 Máh lésõ mɛ wɛ̃̋npirlɛ gbĩ̋ nɛ̂nɛ, ń wɛkɩ dùkù, ànɛ̂ ń
sõnɔ dùkù, ànɛ̂ ń tyi yah dùkù pól sɔ̏ mɛ wɛ̃̋npir tyí kɔ̃lɛ.
Ǹtɛ máh pɔ wah mɔ, mé wɛ̃̋npȉ tyi yal mɔ.
12 Núkúnúkú, ápi mɛ tyilɛ n yah yȉrkɔ̀ɔ̀, á kɩ nɛ dwɔ̌ldyâh
dȉrɔ̀ɔ̀ yó sɔkɔ sɔ̃̋ á n yah sélɛ. Ǹtɛ á kɩ pɔ sè wɛ n pi kyòo.
Núkúnúkú, ńmɔ pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ. Ǹtɛ mé kɩ pɔ sè pĩ sɔ̃̋-á
Liyel ńnɛ n pnɛ.
13 Núkúnúkú, tyinɔ tɔ̃̋nɔ́ nɔ́pi wɔ ye sépi náh n tyɛ n pi:
Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ, yáh-ńsah tyɛ́-ńkɛ̃̋nɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á
kal sé póllɛ, képah ye tyínɔnɔlɛ.

14

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̏bènɔrɩlɛ n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃̋pú tȉnkȉ yohnɩ n mɔ yĩnnɛ

1 Yé gbah n tɛ̃, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Liyel Mirki-á tyi nónó
pínɔ́ yɔ̏bènɔrɩlɛ n kɔ̃, yé sé tɔ yah n kɔ̃, tɛ́ ké nɛ̂ wɔ-á Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyonɔlɛ, yé képah wɔ gbah n yah n kɔ̃ n kal.
2 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè
sãh, Liyel tyi wɔ̃̋bìnsàhnɔ́ ye ńkɛ̃̋nɛ à n nɛ n yo Liyel Mirki
gbɔ̏ yõ, nónó-á névye náh sélɛ n nohnɩ. Kàh pɩ sɛ̃́, névye tyí
náh tɛ̃̏ n nɛ n yãh dɛ́, Liyel tyí ye.
3 Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ n syi n yo, névye tyí ye tɛ̃
n nɛ n yo n mɔ, ǹ yah yúkúnɔ́lɛ pélɛ n kɔ̃, ǹ tɛ́ sɔ̋rélɛ n mɔ
pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ pé nnɔlɛ n sũ.
4 Tɛ́ nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ mɛ ǹ
gblɔ̌y ó yah yúkúnɔ́lɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ n
syi n yo, tɛ̃ wɔ mɛ Yesu yõ sɛ̃̋pú tȉnkȉ pól yah yúkúnɔ́lɛ n
yah n kɔ̃.

[5] Yé pól-à sɔ̃̀ mɛ wɛ́nkáhkɩ́nɔlɛ n wɛkɩ nónó-á yé náh sè
sãh, kè náhkɩ plɛ ó; ǹtɛ yáh kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, képah
kɩ nɔ kal ń tyɩ́. Névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè
sãh, tɛ́ ké yah náh tɛ̃ wɛ yo Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ wɛ̃kɩ kè kɔ̃
kè yah yúkúnɔ́lɛ pè kɔ̃, yõre náh mɛ tɛ̃̀ sɔkɔ à nɔ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syɩ́nyó-òlɛ.

[6] Ń yʉ̃́npyé, sɔ̃́-á mâh ńtyɩ̃́nɔ pɔ yah yé tyɩ́, tɛ́ wɛ́nkáhkɩ́lɛ
n wɛkɩ yé tyɩ́, tir nɛ̂ mɛ kè kɩ pɛkɩ yé tyɩ́, nɛ́ kè náh pɩ tir
yɔ́lɛ Liyel ń wɛ̃kɩ mé yo yé syah, képah náh pɩ pnɛ̀nɔ́ yɔ́lɛ,
képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ mé syi yo yé tyɩ́, képah náh pɩ
kwɔ́nɔ́ yɔ́lɛ mé yé kɔ̃.
[7] Yé yah yɩ́mɔ́nɩ̀nɛ kɛ̀, sɔ̃́-á yɩkɩlɛ, képah náh pɩ gbrèynɛ;
sàh n mɔ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃́nɛ, nɛy se kɩ fɛ̃ sé yɩ̀ dùkù pɩ̃?
[8] Tɛ́ kèpɔ̃ nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ pè n fɩ̃bɩ ǹ yo névye tyɩ́ nɛ pè yuku
n sɔkɔ mɛ́kɩ̀ fwó-ńsah, képah-à ńtyɩ̃́nɔ fɩ̃́bɩ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃́nɛ,
nɛ̂ tɛ̃̀ wɔ kɩ ǹ vi mɛ́kɩ̀ fwo yɩ̃nnɛ?
[9] Sɛ̃́ ó ye, yé nɛ́npɔ́rɩ́-à wɛ́nkáhkɩ́nɔ yɩ́syɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á
névye náh mɛ sélɛ n nohnɩ, tyi nónó-á yé n yo, pè kɩ pɩ̃ sɔ̃́
sélɛ? Wɛ́kɩ́nmɩ́ndahnmɔnɔ ye yé kɩ n wɛkɩ n min n dah n
mɔ ni sɔkɔ.
[10] Wɛlɔ duke mɛ dò kèkõyɔ̃́, mé náh sé dan ńtɛ̃nɛ n pnɛ.
Ǹtɛ kɔ́r mɛ sé núkú núkú pól tyɩ́.
[11] Ǹtɛ mâh wɛy nɛ̂nɛ n nòhnɩ̀-ǹkɛ̃́nɛ, ké wɛ́kɩ́-ò n pɩ
nɛ́kɑ̂̃hnɛ ń tyɩ́, ńmɔ tɔ n mó n pɩ nɛ́kɑ̂̃hnɛ tɛ̃̀ tyɩ́.
[12] Képah ye, Liyel Mirki-á tyi nónó pɩ́nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n kɔ̃,
yáh mɛ sépi yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ yɔ̀, sé nónó-á Yesu yõ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̀lɛ n yuku yahlɛ, yé sépi náhnáh yah n kɔ̃.
[13] Kǎh pɩ sɛ̃́, nɛ̂-à wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh,
tɛ̃̀ kè yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ à ké yah yónɔ́lɛ à wɛ̃kɩ.
[14] Yé náh wɛ di, nɩ́rɩ́ pɩ́nɔ́ sɔkɔ wâh wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ
nɛ̂-á á náh kè sãh, ǹ n pɩ̃ á nɩ sɔkɔ nɛ wáh mɛ nɩ́rɩ́lɛ n pɩ,
ǹtɛ wɛy nɛ̂-á á n wɛkɩ, áwɔ ńtɛ̃ náh kélɛ n nohnɩ.
[15] Ǹtɛ sɔ̃́ mɛ mé yɩ̃nɛ mè n pɩ wɛ́? Mé kɩ nɩ́rɩ́lɛ n pɩ
wɛ́nkáhkɩ́ sɔkɔ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ kélɛ n pɩ ń noh noh
wɛy tɔ sɔkɔ. Mé kɩ yɩ̀lɛ n gbɩ wɛ́nkáhkɩ́ sɔkɔ Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ n gbɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ.
[16] Kàh pɩ́-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́, tɛ́ á wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ wɛ́nkáhkɩ́ ó
sɔkɔ, nónó-á mɛ ké sèndɩ̀lɛ, pépi kɩ pɩ sɔ̃́ tɛ́ kɩ yohnɩ syi yo
nɛ Liyel á wɛy mɛ̀ tɛ̃, wáh kɩ sɔ̃́ mɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ Liyel
tyɩ́ sɔ̃́ ǹ pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ yɩ̃nnɛ?
[17] Á Liyel tyɩ́ tɔ̃́nsàhnwɛkɩnɔ mɛ̀-à kɩ sɔ̃́ mɛ plɛ sɔ̃́, kè náh
yah yúkúnɔ́lɛ tɛ́lɔ́ kɔ̃ n pi.

18 Ǹmɔ n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ n wɛkɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ à kal yépi póllɛ.

19 Ǹtɛ mâh mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃nkɩ̀ wrɔ́, mâh wɛlɔ kwlɔ́ wɛkɩ nónó-á névyelɛ n kwɔ, képah tyí nɔ ń tyí kal wɛlɔ kèyõ kwlɔ́ (10 000) wɛ́kínɔ́ yõ wɛ́nkáhkí sɔkɔ.

20 Ń yṹnpyé, yé káh yɛ yé tyi yah dùkù nɛ mɛ wɛ̃́npɩ̀ tyí kɔ̃lɛ. Kàh mɛ pèkè pínɔ́lɛ, yé nɛ mɛ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ tyi yah dùkù tɛ̃ wɔ sɔkɔ, yé nɛ mɛ yèwàhnɩ̀ tyí kɔ̃lɛ.

21 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Yìkɩ̀ yɔ́ névye ye mé kɩ kɔ̃ pè kɩ yo mɔ no nɔ́pi tyí wɛy yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè náh kélɛ n nohnɩ. Ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh fɛ̃ syi n noh n pi ń tyí.»*

22 Képah ye, wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́lɛ nɛ̂-á á náh kè sãh, kè Liyel tǎhkìlɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃́púlɛ n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ. Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔ syínyonɔ wɔlɛ, képah Liyel tǎhkìlɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃́pú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ.

23 Sɔ̃-á Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ pól-à ńtyɩ̃́nɔ mɛ tuke mɔ, tɛ́ yé pól núkú tyah wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ à, nónó-á mɛ ké sèndɩ̀lɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃́pú yísyɔ́-à pɔ de nɛ́npɔ́, pè náh yé pɩ n pi vínpɩbɩlɛ di?

24 Ǹtɛ kàh mɛ Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔlɛ yé pól n syi n yo, névi nɛ̂-á mɛ ké sèndyàhlɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃́ névi nɛ̂-à de pɔ nɛ́npɔ́, yé wɛlɔ nɔ́pi pól nóhnɔ́ kɩ à kɔ̃ à kɩ pĩ nɛ páh pèkè pɩ, pé tyí-á kah.

25 Ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ wɔ̃bɩ̀ntɛ̃nɔ́ pól kɩ wilki mɔ kènkwɑ̃̀h yõ kwèyy. Képah sɔkɔ, à kɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh kɩ Liyel gbilki, tɛ́ kɩ n yo nɛ, kègbɩ tɛ̃ yõ Liyel-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃ pàh wɛ̃ tuke mɔ

26 Sɔ̃ mɛ á yĩnɛ à nɛ n pɩ wɛ́, ń yṹnpyé? Yâh tuke mɔ nɛ yé Liyel ni gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹnî kɩ fɛ̃ yìkɩ̀ gbɩ, ǹnî mó kwɔ́nɔ́ kɔ̃, ǹnî mó Liyel tyi wɛ̃kínɔ́lɛ n wɛ n yo, ǹnî mó wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ, ǹnî mó wɛ́nkáhkí mɛ̀ yahlɛ n yo. Sépi pól yĩnɛ sè yah yúkúnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀lɛ n kɔ̃.

27 Nósyɔ́-à mɛ ké tyí nɛ pé wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ, kè káh kah nɛ́pɩ̂ nímí, képah náh pɩ tɔ̃́mí yõ. Pè mó wɛ̃nɛ n syɩkɩ n wɛkɩ. Tɛ́ ǹnî mó nɛ mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ sé yahlɛ n yo.

28 Ǹtɛ sé yah yó-ò-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ, wɛ́nkáhkí wɛ́kí-ò mɛ̀ yĩnɛ à ǹ vyãh vike Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ wrɔ́. Tɛ̃ Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, ǹ gblɔ̌y tyí.

---

* **14:21** 14.21 - Yah n tɛ Yesayi 28.11-12.

29 Nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syíɩnyopulɛ, pépi nɛ́pɛ̂ nímí, képah
náh pɩ tɔ̃́mí wɔ yĩɩnɛ pè wɛkɩ, tɛ́lɔ́ mó nɛ n mɛ pé wɛlɔlɛ n
sohlɩ n yah.
30 Ǹtɛ Liyel-à tir yɔ́lɛ ǹnî yɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n wɛkɩ, ǹmɔ
yĩɩnɛ à ǹ vyãh vike, tɛ̃̀ mó ǹ tyí yo.
31 Yé pól kɩ fɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ́núkù
núkúlɛ, nɛ̂-á kɩ no pól kɔ̃ pè kɩ kwɔ́nɔ́ wɛ, ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ de pé
sɔkɔ.
32-33 Liyellɛ, tyíɩfɛ̃̀ tyí náh nɔ ǹ tyí. Tir tɔ̃́nsàhnpɩnɔ tyí nɔ
ǹ tyí, yèvɩnɩ Liyel ye ǹnɛ. Képah ye Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syíɩnyopu
yĩɩnɛ pè nɛ mɛ n fyãh n pnɛ pé gblɔ̃̌y yɔ̃.

Sɔ̃́-á kélɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ pól sɔkɔ,
34 wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ pól sɔkɔ, syɔ́ yĩɩnɛ pè tɛ̃ syísyí. Pè
náh yĩɩnɛ yóndahnmɔnɔlɛ wɛy sɔkɔ. Pè yĩɩnɛ pè tɛ̃ gblɔ̃̌y
tíkínmɔnɔ sɔkɔ, sɔ̃́-á tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo kélɛ.
35 Pàh mɛ ké tyí nɛ pé tir yɔ́ dùkù pĩ, pè pé pɛbɩ piki yah
gbên sɔkɔ. Ké yah náh sê nɛ n yo n dah n mɔ wɛy sɔkɔ Yesu
yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ sɔkɔ.
36 Liyel wɛy sɔ̃ se tyah yépi tyí? Yépi ó se noh kélɛ?
37 Névi nɛ̂-à mɛ n sɔ̃ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syíɩnyo-ò-á pélɛ, képah
náh pɩ, Liyel Mirki-á mɛ pé yahlɛ n tɛ̃, wɛy nɛ̂-á mé n wãrkɩ
n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀, tɛ̃̀ yĩɩnɛ à kè fɛ̃ syi nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́-á kélɛ.
38 Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ, Liyel náh mó mɛ
tɛ̃̀nɛ n mɔ n kɔ̃ lɔ́.
39 Kàh pɩ sɛ̃́ ń yṹnpyé, yé Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔ syíɩnyonɔlɛ n
yah n kɔ̃, tɛ́ yé káh wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́ tɔ yah kɔ̃.
40 Ǹtɛ tyi pól yĩɩnɛ sè nɛ n pɩ sé yah yɔ̃, ànɛ̂ sè mó nɛ n tɔ̃
n sah n pɩ.

15

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir-á nɛ̂ yo Krista lékó yîlkɩ̂nmɔnɔ tyí sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ mé yé dyɔ to kɔ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir
mè tyílɛ, nɛ̂-á mé yo sɔkɔ yé tyí, képah nɛ̂-á yé kè fɛ̃ syi tɛ́
mɛ ké wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ n yĩ́ĩ.
2 Képah gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ, yé kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, yáh kɩ n kɔ
ké wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃ máh kè yo sɔ̃́ yé tyí. Kàh kɩ pí-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́, ké yɔ̃
sɛ̃́nɔ́ kɩ pɩ yɔ̃ kɛ̃́nɛ yé tyí.
3 Ǹmɔ-á kwɔ́nɔ́ wɛ nɛ̂ yɔ̃, képah ǹgbò ye mé yé kwɔ
nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á ku ápi tyípêl yĩɩnnɛ. Sɛ̃́ ye kélɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

4 Mé tɔ̃ kwɔ́nɔ́lɛ yé kɔ̃ nɛ wǎh yĩ, tɛ́ ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ ǹ
lékó mɛ yilki mɔ. Sɛ̃ ye kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ.
5 À ǹ gblɔ̌ynɛ Pyɛrɩ wɛ̃kɩ, képah náh tɛ́ gblɔ̌ynɛ pé nɛ́pȋ̃
gbɔ̃nimí* wɛ̃kɩ, pépi nónó-á ǹ tɛ̃ntȍ̃ névyelɛ.
6 Képah náh, à pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tȍ̃ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ̃ kyɛkwɛ́ (500)
kahnɩ wɛ̃kɩ fĩ́ núkú sɔkɔ. Pépi kan mɛ min sɔkɔ kwɛy nɔ
yɔ̀, tɛ́ pé túkù wɔ ku.
7 Képah náh, tɛ́ ǹ gblɔ̌ynɛ Nsyakɩ wɛ̃kɩ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ
tɛ̃ntȍ̃ névye pól wɛ̃kɩ.
8 Pépi pól tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ńmɔ tɔ wɛ̃kɩ,
ńmɔ nɛ̂-á piri kòndal-ńkɛ̃ tyí kõlɛ.
9 Ńmɔ ye Yesu tɛ̃ntȍ̃ névye sɔkɔ tyĩ́ĩ tɛ̃nɛ. Mé náh yĩnɛ
yénɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntȍ̃ névilɛ, máh sɔ̃́npílɛ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ yõ sɛ̃pú
tȉnkȉ yõ.
10 Ǹtɛ máh swɔ nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, Liyel pèpɔrɩ gbȍ̃ yõ
sɔkɔ ye ńnɛ ké sɔkɔ. Pèpɔrɩ nɛ̂-á à pɩ ńmɔ tyí, kè náh sɔkɔ
de ni sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ ye tȍ̃ pɩ kal á no tɛ́lɔ́ póllɛ.
Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ tǎhkì náh n pɩ kélɛ dɛ́, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ
ń tyí, képah gbȍ̃ yõ sɔkɔ ye mé n pɩ kélɛ.
11 Képah ye, kè sɔ̃ ńmɔ ò, kè sɔ̃ pépi ò, kénɛ Nìvìnì tir mɛ̀
ó ye á pól mɛ n yo. Képah yõ ye mó tɔ̃ yépi tɔ mɛ sɛ̃.

Lékyî pɔ́nyilkinmɔnɔlɛ

12 Ápi-á kélɛ n yo n wah nɛ ńkɛ̃ Krista lékó-á yilki mɔ, sɔ̃
mɛ tɛ́ yé túkù nɛ lékyî náh n yilki n mɔ n pi?
13 Lékyî-à kɩ mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ
náh mó yilki mɔ dò.
14 Tɛ́ wàh mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, ápi Nìvìnì tir yónɔ́lɛ, nɔ̀nɔ́
ye kélɛ, yépi tɔ Krista yõ sɛ̃nɔ́lɛ mó, nɔ̀nɔ́ ye ké tɔlɛ.
15 À wil képah sɔkɔ, kàh sȍ̃ mɛ gbɩlɛ nɛ lékyî náh n yilki
n mɔ n pi, mìnì yónsàhpu ye ápi ńtɛ̃nɛ Liyel yõ sɔkɔ, áyáh
sɔ̃́npílɛ nɛ wǎh Krista lékó yilki mɔ, tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kè pɩ.
16 Lékyî-à kɩ mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ
náh mó yilki mɔ dò.
17 Tɛ́ Krista lékó-à kɩ mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, yé sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ. Yé mɛ sɛ̃ yé tyípêl sɔkɔ.
18 Tɛ́ névye nónó-á sɛ̃ Krista yõ tɛ́ ku, pépi tɔ tyí ye mó
yɩkɩ.

* **15:5** 15.5 - Nɛ́pȋ̃ gbɔ̃nimí nónó tyí-á n yo ásȏ̃ sɔkɔ yɔ̀, yĩ́ndyíní ye sȍ̃ kélɛ Yesu tɛ̃ntȍ̃ névye tyí. Pàh sɔ̃ mɛ tṹ-ńkɛ̃nɛ, pě pélɛ n ye sɛ̃.

19 Kàh kɩ mɛ ápi á gbɔ̏ sah Krista yõ, á min pɩ yĩnnɛ kèkõyɔ̋
mɛ̀ tɛ̃ ó sɔkɔ, yãm pɩ́pú ye álɛ à kal no póllɛ.
20 Ǹtɛ gbɩ yõ sɔkɔ, Krista lékó ye yilki mɔ gbennɛ lékyî
sɔkɔ, nɛ̂-á kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ n dal n mɔ nɛ névye nónó tɔ́-á ku
sɔkɔ, pé tɔ lékyî-á kɩ pɔ yilki mɔ.
21 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye névye póllɛ kũ mnɔ
sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ nɛ́núkù yɔ́ tɔ gbɔ̏ yõ ye névye pól lékyî kɩ pɔ
yilki mɔ.
22 Sɔ̃-á Adama náh tãn pól n ku, sɛ̃ ó ye Krista yõ sɛ̃pú pól
tɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
23 Ǹtɛ no pól lékyî kɩ yilki mɔ syɩ yuku wɛ̃ náh, kǎh yĩnɛ
sɔ̃. Krista ǹgbò lékó ye yilki mɔ. Képah náh, ǹ syɩ n pɔ
gbĩ́nɛ, nónó-á mɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ, pépi tɔ lékyî kɩ yilki mɔ.
24 Képah náh, tyi tyi pól tyɛ gbĩ́ kɩ nɔ. Képah tɛ̃nɛ, Krista
kɩ mɛ névye fnɛ̀pu ànɛ̂ tɔ̃rɩ́nɔ, ànɛ̂ tǎhkɩ̀nɔ́ duke duke pól
tyɩ́ yɩkɩ, tɛ́ kɩ yɔ̏tɔ̃rɩ́ dahbɩ Sú Liyel gbɔ̏.
25 Yé náh wɛ di, Krista yĩnɛ à nɛ n mɛ tɔ̃rɩ́ yõ, fɔ́ɔ́ kè pɔ
n nɔ gbĩ́ nɛ̂-á Liyel kɩ sépɛ́bɩ́ pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-
ǹsahlɛ.[†]
26 Kũ ye kɩ pɩ sépɛ tɛ́ynɛ, nɛ̂ tyɩ́-á kɩ yɩkɩ.
27 Liyel yɩ́yɩ̀n pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.[‡]
Ǹtɛ kǎh yo sɛ̃, pè náh nɛ Liyel tɔ-á dɛ́, ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yɩ́yɩ̀n
pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.
28 Yɩ́yɩ̀n pól-à kɩ pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
ǹmɔ Krista nɛ̂-á Pɩ́ɗĩ́nɛ, à kɩ ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ Liyel yah, ǹmɔ
nɛ̂-á yɩ́yɩ̀n pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ. Képah sɔkɔ,
Liyel kɩ tɔ̃rɩ́ tɔkɔ dal mɔ yɩ́yɩ̀n pól yõ.
29 Ǹtɛ à, lékyî-à pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, névye nónó-á
pé gblɔ̃̌ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ lékyî yĩnnɛ, pè se náhkɩ
kélɛ n pɩ? Lékyî tɛ̃-à mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, sɔ̃ pɩ tɛ́
pè pé gblɔ̃̌ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ pépi yĩnnɛ wɛ́?
30 Tɛ́ lékyî-à kɩ mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, sɔ̃ pɩ tɛ́ ápilɛ
dlo sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́ wɛ́?
31 Ń yṹnpyé, sɔ̃-á kélɛ gbɩlɛ nɛ ń nɩ-á mɛ vɩ́nɔ́lɛ yélɛ Yesu
Krista yõ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ, sɛ̃ tɔ ye kélɛ gbɩlɛ nɛ swɔ̃swɔ̃ póllɛ
máh mɛ kũnɛ n dɔ n yah.
32 Gbɛ̃nképèl nónó-á sɔ̏ mɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, máh mɛ́kɩ̀
fwo sélɛ dùkù nɛ̂nɛ nɛ́npɔ́, kàh sɔ̏ mɛ nɛ kèkõyɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ
min pɩ yĩn tɛ̃ ó sɔ̃, yõre nɛ̂ mɛ mé náhkɩ wɛ ké sɔkɔ? Ǹtɛ
kàh mɛ pɩ nɛ lékyî tɛ̃ náh pɔ n yilki n mɔ n pi, á ye nɛ n yõ
à mó nɛ n wɔ kɛ̀, ńsɔ̂nɛ á kɩ se pɔ n ku n pi tɛ́.

† **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1. ‡ **15:27** 15.27 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.7.

33 Yé káh yé gblɔ̃ynɛ n tɔ̃ n mɔ dɛ́, ǹgbǒ wâh nɛ́túkù pɩ á
kɔ́-òlɛ, ǎ á yɔ̃ yɩkɩ dɛ́!
34 Mé kélɛ n yo yé tyí, túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh Liyellɛ n
pnɛ. Ǹtɛ yé pól sen ye kélɛ dò. Yé tɔ̃ n tɛ̃ kègbɩ yɔ̃, yè yèsrey
tyilɛ n pɩ kǎh yĩnɛ sɔ̃́, yè mó pèl pɩ́nɔ́ yal n mɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ wil gbɛ̃́nsê dùkùlɛ

35 Ǹnî kɩ fɛ̃ n piki n yah nɛ, lékyî se kɩ yilki mɔ sɔ̃́ nɩ? Wil
gbɛ̃́nsê dùkù nɛ̂ se kɩ mɛ pé tyí nɩ?
36 Lékɑ̃́m kɛ̃́ névi! Wâh sèmukɔ pi duku mɔ, kàh fi,
dúkúnmɔnɔ mè ye ńkɛ̃́nɛ n ku dò.
37 Wáh ńkɛ̃́nɛ nɛ̂ duku n mɔ, sèmukɔ pi yɔ́ ó ye. Kè kɩ fɛ̃
pɩ kwlɔlɛ, képah náh pɩ sèmukɔ káhkɩ́lɛ, ńkɛ̃́ yòhkɩ̀ tɛ̃ wɔ
náh ǹ n duku mɔ kè n fi dɛ́.
38 Képah náh, Liyel kè kɔ̃ kè n fi n wil yòhkɩ̀lɛ à yĩnɛ ǹ
dyɔ dyɔ tɛ̃́nɛ. Sèmukɔ pye duke pól yèh mɛ sé tyí tyɩ́lɛ.
39 Wil gbɛ̃́nsê dùkù núkú náh min sɔkɔ yî pól tyí. Névye
wil gbɛ̃́nsê mɛ ké tyɩ́lɛ, gbɛ̃́nkyɔ tyí mɛ ké tyɩ́lɛ, kèpye tyí
mɛ ké tyɩ́lɛ, yɛ̃́nkyɔ tyí mɛ ké tyɩ́lɛ.
40 Yĩ̂nyɔ̃ yî tɔ mɛ, sétáh yɔ̃ yî mɛ. Ǹtɛ yĩ̂nyɔ̃ yî plɛ́nɔ́ mɛ
sé tyɩ́lɛ ànɛ̂ sétáh yɔ̃ yî tyɩ́lɛ.
41 Gbĩ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, ńwɔ̃́ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, ńwɔ̃́ kèpye
plɛ́nɔ́ mɛ sé tyɩ́lɛ. Tɛ́ ńwɔ̃́ kèpye túkù ńtɛ̃́ plɛ́nɔ́ tɔ̃ sé gblɔ̃́y
sé túkù tyɩ́lɛ.
42 Sɛ̃́ ye lékyî yɩ́lkɩ́nmɔnɔ tɔ kɩ pɔ n pɩ n pi. Wil gbɛ̃́nsê
nɛ̂-á kɩ n pyãh n pi, képah kɩ yĩ, tɛ́ kɩ pɔ yilki mɔ pɩ wil
gbɛ̃́nsêlɛ nɛ̂ náh tɔ̃ n pyãh n yah n pi.
43 Kàh n yĩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kè n nɛ n mɛ kétúkùyɔ̂ sohkɩ kɛ̃́nɛ.
Ǹtɛ kàh pɔ yilki mɔ, kè n nɛ n mɛ kètǎr ó, tǎhkɩ̀lɛ ké sɔkɔ.
44 Kè n yĩ wil gbɛ̃́nsê gbɔynɛ, ǹtɛ n pɔ n yilki n mɔ wil
gbɛ̃́nsê késɑ̃́nnɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃. Wil gbɛ̃́nsê gbɔy mɛ,
wil gbɛ̃́nsê késɑ̃́n tɔ mɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃.
45 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Nɛ́gben nɛ̂-á Adamalɛ, nɛ́gbɔy ye ǹmɔlɛ, nɛ̂-á
min dah mɔ ǹ sɔkɔ.»§ Ǹtɛ Adama tɛ́y wɔlɛ,* Liyel Mirki mɛ
ǹmɔ sɔkɔ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃.
46 Wil gbɛ̃́nsê késɑ̃́n nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, képah náh
pɔ gbennɛ dɛ́, wil gbɛ̃́nsê gbɔy ye pɔ gbennɛ. Képah náh,
nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, képah pyě pɔ.
47 Puri ye mɔ Adama gbennɛ, sétáh névi ye ǹmɔlɛ. Adama
ní-ò wɔlɛ, ǹmɔ wil yĩ̂nyɔ̃.

§ **15:45** 15.45 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.7. * **15:45** 15.45 - Adama tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo
ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye Kristalɛ.

48 Nɛ̂-á wil sétáh sɔkɔ, sétáh yõ névye mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
Nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ, yĩ̂nyõ tyínɔ mó mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
49 Ǻyáh pı sétáh yõ névi mɛ̀ kètɔ̀lɛ dùkù nɛ̂nɛ, sɛ̃́ ó ye á kı
tõ pɔ n pı n pi yĩ̂nyõ névi mɛ̀ tɔ kètɔ̀lɛ.

50 Yé yah, nɛ̂-á mé n yo yé tyí ń yṹnpyé, kè wɛ yɔ̀: Wil
gbɛ̃́nsê gbɔy náh fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. Pyãh pyãh
kwâh tɔ náh fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̀ min wɛ.

51-52 Yé yah, mé kı tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ yo yé syah: Ǻ pól
tɛ̃̀ wɔ náh n ku n pi dɛ́. Ǹtɛ kèpɔ̃ tɛ́y-à pɔ fĩbı, á pól kı viri
nɛ́npɔ́ swɔ, yĩ́ víkényıkınmɔnɔ wrɔ́. Kàh fĩbı gbĩ́ nɛ̂nɛ, lékyî
kı yilki mɔ, tɛ́ pè náh tõ n ku n yah n pi. Ǹtɛ ápi nónó-à mɛ
min sɔkɔ, ápi kı viri.

53 Pyãh pyãh kwâh yĩnɛ kè vi mɔ pı pyã́h-ńkɛ̃̀ kwâhlɛ. Tɛ́
ku ku kwâh mó vi mɔ pı kú-ńkɛ̃̀ kwâhlɛ.

54 Ǹtɛ pyãh pyãh kwâh mɛ̀-à pɔ vi mɔ pı pyã́h-ńkɛ̃̀ kwâhlɛ,
tɛ́ ku ku kwâh mɛ̀ mɛ vi mɔ pı kú-ńkɛ̃̀ kwâhlɛ, légbĩ́nɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir wã́rkínsàhnɔ́ mɛ̀ kı wil, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃́:
«Kũ tyí ye yıkı. Gbɔ̃̀ ye syi ké tyí pnɛ́pnɛ́.»†
55 «Kũ, ńyãh mɛ á tɛ̃́nwɛnɔlɛ? Kũ, á kókè mɔ mɔ sõhkı
ńyãh?»‡

56 Névye tyípékè pínɔ́ ye kũ sõhkılɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mó
tǎhkìlɛ tyípékèlɛ n kɔ̃.

57 Ǹtɛ á ye wɛkı Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ tyi
nɔ́pi yõ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.

58 Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé yé tah n sah yé nɛ mɛ
yĩ́nnɔ́lɛ gbáhkì núkú yõ. Yé wãnnɛ n mɔ yé gbáhntɛ̃nɔ yõ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mó pĩ nɛ yáh kwlɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pı Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ, kè náh n pı n pi nɔ̀nɔ́lɛ.

16

Pɔ́ mɔ́rí nɛ̂-á yah kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì yohnı n mɔ yĩnnɛ, nónó-á mɛ Yerusalɛmı kwil

1 À yuku pɔ́ mɔ́rí wɔ tyí tĩ̀nnɛ, nɛ̂-á kı Yerusalɛmı kwil
Yesu yõ sɛ̃́pú yohnı n mɔ, máh vìnmɔnɔlɛ Kalasi mara Yesu
yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkìnɔ́ kɔ̃ nɛ pè kè pı sɔ̃́, yépi tɔ kè pı sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.
2 Dimansyi sõnɔ́ póllɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀-à nɔ nɛ̂nɛ, à kè wilki n kɛ̃kı
n sah gbɔ̀pɔlɛ. Yé káh ńmɔ pɔ́nɔ́ ólɛ n syıkı pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ.

† **15:54** 15.54 - Yah n tɛ Yesayi 25.8. ‡ **15:55** 15.55 - Yah n tɛ Wose 13.14.

3 Képah sɔkɔ, mâh pɔ pɔ, mé kɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ wãrkɩ tɛ́ kɩ sépi
ànɛ̂ pɔ́ nɔ́pilɛ yé névye yáhnẁìlk̀ìnsàhnɔ́ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè kɔ̃
pè kɩ kyɩ sè kɔ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
4 Kàh kɩ se mɛ nɔ ńmɔ tɔ kyɩ́nɔ́ tyɩ́, á kɩ wɛ̃̀kì pɩ núkúlɛ.

Kɔ́lɔ́ nónó-á mɛ Pole gbáhkì sɔ̃̀

5 Mé kɩ n pɔ n pi yé t̀ĩnnɛ. Máh kɩ n pi, mé kɩ sɔkɔ
Masedonɩ maralɛ. Képah ye mé kɩ kah tɛ́ kɩ de yé t̀ĩnnɛ.
6 Máh kɩ pɔ, kè kɩ fɛ̃ pɩ mé kɩ sèp̀ĩn yɩ́syɔ́ pɩ yé tyɩ́.
Gbɔ̀kénpɩ mé kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ́ pól ńtɛ̃ pɩ n pi yé tyɩ́. Képah
sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ yòhnìnmɔnɔ pɩ ń tyɩ́ ń kɔ̃ mé kɩ yɔ̃ sɔkɔ ń
kɔ́lɔ́lɛ nɛ́npɔ́.
7 Kèpàhpɩ́kì sɔkɔ, mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé n pɔ n yah n
sɔkɔ yé tyɩ́ yĩ̂nyɔ̃. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ wũ kɩ wɔ̂ yɔ́ pɩ
yélɛ.
8-9 Ń fwópú sénsɔ̃ mɛ dò Yefɛsɩ kwil sɔkɔ ó, ǹtɛ wɛ̃̀kì ǹgbɛ̃
yɔ́ mɛ wɛ yɩkɩ mɔ ń tyɩ́ ń tɔ̃̀ wɛ n pɩ yĩnnɛ nɛ́npɔ́. Képah
ye, mé kɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́ kɩ syi pɔ nɔ Pãntekɔtɩ syáh syah sõ tyɩ́.
10 Timotelɛ, Liyel tɔ̃̀ ye à n pɩ ńmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Képah ye wàh
kɩ pɔ pɔ yé t̀ĩnnɛ, yé ǹ tɛ̃́nɔ́ plɛ tɩ́kɩ́ kɔ̃ kè káh à tɛ̃ yé wrɔ́
sɔkɔ.
11 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹnɛ n yilɔ dɛ́. Ńmɔ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ ànɛ̂ ń
yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Képah ye, wàh kɩ pɔ n yal yé t̀ĩnnɛ,
yé yòhnìnmɔnɔ pɩ ǹ tyɩ́ ǹ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à kɔ̃ à pɔ ń tnɔ̂ yèvɩnɩ
sɔkɔ.
12 Tɛ́ á yṹnpi Apɔlɔsɩ wɔlɛ, mé sɔ̃̀ kè yah kɔ̃ ǹ tyɩ́ gbáhyĩ́
náhnáhlɛ nɛ à kyɩ yé t̀ĩnnɛ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́ à náh
sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ póllɛ nɛ pé kyɩ yé t̀ĩnnɛ núkúnúkú. Ǹtɛ wrɔ́-à
pɔ wɛ ǹ tyɩ́, à kɩ pɔ yé t̀ĩnnɛ sõ yɔ́lɛ.

Wɛy sỳì-ǹsahlɛ

13 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé su yĩn gbáhkì núkú yõ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé yé nɩ syãh, yè mó yé tah n sah.
14 Yé tyi póllɛ n pɩ tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ.
15 Ń yṹnpyé, Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no ye pɩ nɛ́gbrolɛ à pɩ Yesu
yõ sɛ̃púlɛ Akayi mara sɔkɔ. Pè tɔ̃ mɛ pé gblɔ̌y kɔ̃ yĩ́ĩ mɛ Yesu
yõ sɛ̃púlɛ n yohnɩ n mɔ. Yé p̃ĩ́nɔ́ se yɔ́ mɛ ké sɔkɔ tɛ́. Képah
ye, mé kɩ tɔ̃ kè yah kɔ̃ yé tyɩ́ nɛ,
16 yé nɛ n sah sɛ̃́nknɔ névye tyɩ́ yõ, à tahlɩ nónó tɔ-á mɛ
tã̀n nɔ́pilɛ n pɩ pélɛ mɛ n kwlɔ.
17 Sitefanasɩ ànɛ̂ Fɔrtunatusi, ànɛ̂ Asyayikusi mɛ́nɔ́lɛ ńnɛ
ásɔ̃̂, kè ń nɩ vɩ yĩ́ĩ. Pè ye mɛ pɔ yé swɔ tɔkɔ.

[18] Pè ńmɔ nɩ de à tahlɩ yépi tɔ tyɩ́ tyɩ́. Yé yĩnɛ yè fɛ̃ sɛ̃́nknɔ névye yĩ́gbɩ́lɛ n yo.
[19] Asi mara Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̏nkȉnɔ́ n wɛkɩ yé tyɩ́. Akilasɩ ànɛ̂ Prisili à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á Liyellɛ n ni n pɔ Akilasɩpi gbô, pé pól n wɛkɩ yé tyɩ́ Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ.
[20] Yé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú nónó pól-á mɛ ńnɛ ásȏ̂, pé pól n wɛkɩ yé tyɩ́.
Yé pól wɛkɩ wɛ̃ tyɩ́ tyɩ́nɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
[21] Yé yah, nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyɩ́ ń gbȍ̂lɛ, kè wɛ yɔ̀: Ǹmɔ Pole n wɛkɩ yé tyɩ́.
[22] Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ Yesu tyɩ́-à nɔ́-ńkɛ̃̄nɛ névi nɛ̂ tyɩ́, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ tɛ̃̆ tyɩ́ yɩkɩ.
Maranata. [Pàh nɛ Maranata-á, ké kɔ́r ye: Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, pɔ!]
[23] Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ Yesu yȍ̂bènɔrɩ pɩ yé tyɩ́!
[24] Yé pól tyɩ́ nɔ ń tyɩ́ Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ
yĩ́ĩ́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yũnpi Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ
Yesu yõ sɛ̃́pú tĩnkì tyí Korɛ̃ntɩ kwil sɔkɔ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú
pól tyí nónó-á mɛ Akayi mara pól sɔkɔ.
2 Á kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí
nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

3 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
Súlɛ. Ǹmɔ ye Súlɛ nɛ̂-á névye yãmnɛ n yah. Névye nnɔ dé-ò
Liyel ye ǹnɛ.
4 Ǹmɔ ye ápi nnɔ dé-òlɛ á yèkwɔrɩ tyinɔ pól sɔkɔ, sɔ̃nko
nónó pól-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ápi tɔ fɛ̃ pé nnɔ de sɔ̃́-á à ápi
nnɔ de.
5 Áyáh mɛ yèvyãhrɩlɛ n gbah n wɛ n yuku sɔ̃́ Krista tyí
kɔ̃lɛ, sɛ̃́ ye Krista tɔ mó mɛ á nnɔlɛ n gbah n de n yuku sɛ̃́.
6 Áyâh yèvyãhrɩlɛ n pɩ, yépi nnɔ de yĩn ye ànɛ̂ yé
pwáhnmɔnɔ yĩnnɛ. Á nnɔ-à de, sɔ̃́ré mɔ yĩn ye yé sɔkɔ
sɔ̃nko yépi tɔ fɛ̃ yèvyãhrɩlɛ n sro ápi-á nónó dùkù sro sɔkɔ.
7 Ápi yáh-ńsah náh mɛ tyɛ́nɔ́lɛ à yuku yépi tyí tĩnnɛ. Á pĩ
nɛ sɔ̃́-á yé yèvyãhrɩlɛ n pɩ álɛ wɛ̃ tyí, sɛ̃́-á yé nnɔ tɔ kɩ n de
n pi álɛ wɛ̃ tyí.
8 Á yũnpyé, áyáh yèvyãhrɩ nɛ̂ wɛ Asi mara sɔkɔ, á náh
mɛ ké tyí nɛ yépi tɛ̃ ké yĩ́tũri sɔkɔ. Kénɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ kǎn
pɩ ápilɛ à pɔ kah mɔ á yáh-ńsah kõ kè tyɛ, fɔ́ɔ́ á sõ mɛ n sõ
nɛ kǎh kɩ á yõ yĩ.
9 Á sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ ké yõ nɛ tir yɔ́ náh á kúnɔ́ dùkù ku n
pi. Képah ye á mɛ á sõnɔ tɔkɔ to á gblɔ̃̌y yõ, tɛ́ kè sah Liyel
yõ ǹmɔ nɛ̂-á lékyîlɛ n yilki n mɔ.
10 Ǹmɔ ye ápi pwah mɔ kũ mɛ̀ dùkù gbɔ̃. À kɩ tɔ̃ á pwah
n mɔ n pi. Á gbɔ̃ sàhnɔ́ mɛ ǹ yõ nɛ, wǎh kɩ á pwah n mɔ n
pi ńtɔ̃.
11 Sónmɔnɔ ye yépi tɔ mɛ n so mɔ á tyí yáh nírílɛ n pɩ á
tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, á kɩ pèpɔrɩ wɛ Liyel tyí nɛ́kwĩ́nkí nírí pínɔ́
gbɔ̃ yõ. Tɛ́ névye náhnáh tɔ kɩ wɛ wɛkɩ ǹ tyí ápi yĩnnɛ.

Pole vìnmɔnɔ dah mɔ ǹ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ

12 Ápi nìvìnì yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Á kè pĩ á sõnɔ sɔkɔ nɛ
áyáh mɛ á fɔkɔ dal no póllɛ yɑ̃́ryɑ̃́r pí-ńkɛ̃̂nɛ, ǹtɛ áyáh mɛ
sɛ̃́ntɛ̃̂nɛ n pɩ n kal yépi wɔ tyí. Liyel yòhnìnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ ye
á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ képah pɩ, névi lékɑ̃́m gbɔ̃̀ yõ náh.
13 Ápi tɔ náh kwâh yɔ́ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí nɛ̂-á yé kar tɛ́
ké kɔ́r pĩ kwlɔ. Ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ fɛ̃ ǹyɔ̌ tɔ kar
kɩ ké kɔ́r pĩ yĩ̋.
14 Yé mɛ tyi nɔ́pi dùkùlɛ n pnɛ kwéy. Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n
pɔ sõlɛ, yé yõ kɩ yɔ̃ ápi yĩnnɛ, ápi tɔ yõ kɩ mó yɔ̃ yépi yĩnnɛ.
15 Ń sɛ̃́nyĩnɔ sɔ̃̀ mɛ képah yõ, képah ye mé nɛ mé pɔ yépi
ǹgbò tĩ̀nnɛ kè kɔ̃ kè pɩ yɔ̃̀bènɔrɩ kɛ ní-òlɛ yé tyí.
16 Ńmɔ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ máh kɩ n sɔkɔ Masedonɩ mara
sɔkɔ, mé n pɔ n wil n sɔkɔ yé tyí. Tɛ́ máh kɩ ń syɩ, mé n pɔ
n wil yé tyí ńtɔ̃ yé kɔ̃ yé ń yohnɩ n mɔ mé wɛ n yɔ̃ n sɔkɔ ń
kɔ́lɔ́lɛ Nsyude mara sɔkɔ.
17 Ǹtɛ kǎh pɔ pɩ mé náh tɛ̃ wɛ pɔ yé tĩ̀nnɛ, képah se n wɛ̃kɩ
nɛ máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ n dah n mɔ sɛ̃́? Képah náh
pɩ, máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ ń yah yĩ̋nɛ; mâh nɛ àwe-á,
dǒ mè n tɔ̃ nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á?
18 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ áyáh wɛy nɛ̂ yo yé tyí,
kɔ̃́nvìnwɛkɩnɔ náh kélɛ.
19 Ńmɔ, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote-á Liyel Pídĩ̂ Yesu Krista wɛy
nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kɔ̃́nvìnwɛkɩnɔ wɛy náh kélɛ dɛ́, gbɩ kɔ́kɔ́
ye kélɛ.
20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ tyi pól
yĩnɛ n tɛ̃. Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye tɔ̃ ápi amiinalɛ n yo à gbílkínɔ́lɛ
n sah Liyel yõ.
21 Liyel ye kɔ̃ ápi ànɛ̂ yépilɛ tǎhkìlɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Ǹmɔ ye wilki sah álɛ ǹ tyí yõ.
22 À á pɔkɔ mɔ à á pɩ ǹ tyílɛ. Tɛ́ ǹ Mirki dah mɔ á sɔkɔ nɛ̂
gbɔ̃̀ yõ-á á pĩ nɛ, wǎh ǹ vyãhlɛ á kɔ̃ yî nónó tyí sɔkɔ, áyáh
kɩ sè wɛ n pi.
23 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ, máh kɩ mɛ mìnì yo mè n ku. Yé yõ
wilki yĩn ye tir sɔkɔ ń kɔ̃ mé náh ń syɩ pɔ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ.
24 Á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ á tir yɔ́ kãhlɩ n sah yé yõ à yuku
yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tĩ̀nnɛ dɛ́. Yòhnìnmɔnɔ ye á n yohnɩ n
mɔ yélɛ sɔ̃̀nko nìvìnì wɛ yé sɔkɔ, yáh sɔ̃̀npílɛ mɛ yé tah sah
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.

2

1 Ńmɔ kè yah ń gblɔ̌y nɛ yõ náh mɛ ké tyí mé n syɩ n pɔ
yé tĩ̀nnɛ mé pɔ yèkwɔrɩ yɔrɩ mɔ yé yõ ńtɔ̃.

2 Ŋ́mɔ-à kɩ yèkwɔrɩ mɔ yépi sɔkɔ, nɛ̂ kɩ pɩ ńmɔ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
yõlɛ, nɛ́ yépi náh máh yèkwɔrɩ mɔ yépi nónó sɔkɔ?
3 Mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, sɔ̃nko mé káh pɔ yé
tɩ̃nnɛ yé túkù kõ pè yèkwɔrɩ mɔ ń sɔkɔ, pépi nónó-á sõ̀ yĩnɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɔ́nɔ́lɛ ń sɔkɔ. Mé kè pĩ yĩ́ nɛ, mâh mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ,
kè n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ yépi tɔ tyí.
4 Ŋ́mɔ-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ń nɩ sõ̀ mɛ yɩ́kɩ́nɔ́lɛ,
ń lékã́m sõ mɛ vye fɛ̃kɩ tɛ́ yétĩ mɛ n kah n kwɛ. Yèkwɔrɩ
náh sõ mé n yah n kõ mɔ́-ńsahlɛ yé sɔkɔ dɛ́, mé sõ̀ mɛ ké
tyí nɛ yé pĩ, yé tyí-á mɛ nɔ ń tyí à kyɩ syɩ ńyãh tyí.
5 Yèkwɔrɩ-à wɛ ǹnî yó gbõ̀ yõ, ńmɔ tyí náh tɛ̃ pɩ dɛ́, yé pól
yõ ye tɛ̃ yɔrɩ mɔ kélɛ. Ǹtɛ áyâh nɛ á káh kè yo n kah mɔ, á
kɩ nɛ yé pól yõ-á tɛ̃ yɔrɩ mɔ kélɛ.
6 Kénɛ tɛ̃ tɛ̃nɛ, tɔ́wû-á kɩ lékàh nɛ̂nɛ à kõ, képah kɩ yĩnɛ
ǹnɛ.
7 Képah ye, yé yĩnɛ yè yɔ̃ mɔ tɛ̃ kõ yè mó ǹ nɩ de, sɔ̃nko
yèkwɔrɩ káh pɔ ǹ yáh-ńsah tyɛ n kah mɔ.
8 Mé kélɛ n yah n kõ yé tyí tɔlɛ nɛ, yé kélɛ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ ǹ
tyí-á mɛ nɔ yé tyí.
9 Máh sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yõ nɛ̂ yõ
tɔlɛ, mé sõ̀ mɛ ké tyí nɛ mé yé gbɩ yah, yáh kɩ mɛ n sah ń
yóré yõ tyi tyi pól sɔkɔ.
10 Yâh yɔ̃ mɔ névi nɛ̂ kõ, ńmɔ tɔ kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kõ. Tɛ́ yâh wɛ
mé yɔ̃ mɔ ǹnî kõ, yépi yĩn ye mè n pɩ kélɛ Krista yah sɔkɔ.
11 Képah sɔkɔ, sétãn yõtɛ̃ náh syɔ̃-ǹsah wɛ à tɛ̃ wɛ n pi á
tyí. Á pól ǹ yah mɔ́-ńsahlɛ n pnɛ dò.

Pole sõnɔ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ Tite tyí sɔkɔ

12 Máh yĩni tɛ̃ Turasɩ mara sɔkɔ Yesu Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yó-
ńsah, mé kè wɛ Liyel ké wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ ń kõ pallɛ.
13 Ǹtɛ mé náh ń yũnpi Tite wɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ń
sõnɔ náh sõ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fĩ́ núkú sɔkɔ. Képah ye, mé mɛ wɛ̃kɩ̀
ni nɛ́npɔ́ tãn tyí, tɛ́ sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ.

Tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á n wɛ Yesu Krista gbõ̀ yõ

14 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á pɩ tɛ̃nwɛpulɛ á
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Kristalɛ. À á kõ á Krista dùkùlɛ n
yo n tɔ̃ n mɔ n kõ tãntãn pól sɔkɔ, sɔ̃-á làsèkwěl pãn n tɔ̃ n
mɔ tyah pól sɔkɔ.
15 Ápi pɩ làsèkwěl pãn pènɛ̀kɩ̀ tyí kɔ̃lɛ Liyel tyí, á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbõ̀ Kristalɛ. Névye nónó-á pwáhnmɔnɔ wɛ̃kɩ̀
yõ, ànɛ̂ nónó-á mɛ tyí yɩ́kɩ́nɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ, pãn mɛ̀ mɛ n yĩni n
tɛ̃ pé pól tyí.

16 Túkù tyí, á mɛ n põ kétukùyɔ̂ nɛ̂-á n pɔ n pɔ kũnɛ. Túkù
tyí mó, á mɛ n põ pallɛ nɛ̂-á n pɔ n pɔ minnɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ
kı fɛ̃ képah pı wɛ́?
17 Névye náhnáh mɛ Liyel wɛy tɔkɔ gbɔ̀lɛ n yĩ. Ápi tɛ̃ wɔ
náh mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ. Liyel ye tõ ápilɛ, képah ye á mɛ á fɔkɔ
dal mɔ ǹ wɛynɛ n yo ǹ yah sɔkɔ, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ
Kristalɛ.

3

1 Ápi se tɔ̃ yĩnɛ á gblɔ̌y dùkù yónɔ́lɛ yé tyí? Képah náh
pı, á se yĩnɛ à sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkı yé kɔ̃ à á gblɔ̌y dùkù yo yé
syah, sɔ̃-á túkù kélɛ n pı? Tĩ, yépi se kı wãrkı á kɔ̃ sɛ́bɛ́ynɛ,
nɛ̂ sɔkɔ-á yé kı mɛ ápi dùkù yo?
2 Yépi ye ápi sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Kè mɛ wɑ̃́rkínɔ́lɛ á nnɔ sɔkɔ.
No pól kélɛ n pnɛ, tɛ́ kélɛ n kar n pnɛ.
3 Kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ yépi-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, nɛ̂ sɔkɔ wɛlɔ-á
Krista á kɔ̃ á wãrkı. Wɑ̃́rkínɔ́ mɛ̀nɛ, min nɛ́tɛ̃ Liyel Mirki
gbɔ̃ níy ye, wãrkı wãrkı kwâh níy náh. Dyêh fábkɔ́ fábkɔ́
yõ sɔkɔ náh kélɛ wɑ̃́rkínɔ́lɛ dɛ́, névye nnɔ sɔkɔ ye.
4 Krista gbɔ̃ yõ ye á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ kénɛ wɛlɔ yõ Liyel yah
sɔkɔ.
5 Ápi-á tyi nónónɛ n pı yɔ̀, á yɛ̃́ngbɛ̃́ tɛ̃́nwɛnɔ náh á fɛ̃ n
pı sélɛ dɛ́, Liyel kɔ̃́nɔ́ ye.
6 Ǹmɔ ye á kɔ̃ tɛ̃́nwɛnɔlɛ á fɛ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késɑ̃́n
tyilɛ névyelɛ n kwɔ. Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ náh n wil
tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wɑ̃́rkínsàhnɔ́ sɔkɔ dɛ́, Liyel Mirki tɔ̃ vyãh ye
kélɛ. Yé náh wɛ di, tyi kɔ̃nsàhnɔ́ nɛ̂-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ, képah
n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki wɔ minnɛ n kɔ̃.
7 Tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wɔ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, ké
wɑ̃́rkínmɔnɔ gbĩ́nɛ dyêh fábkɔ́ fábkɔ́nɔ́ yõ, Liyel tɔ̃́rí sɔ̃ mɛ
tiki pɔ Moyisi yèpɔ kɔ̃ kè n tɛ̃, fɔ́ɔ́ Yisrayel no náh sɔ̃ mɛ fɛ̃
n yah n dah n mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ tɔ̃́rí náh mo póllɛ.
8 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃ wɔ-á tɔ̃ nɛ̂nɛ n pı, képah náh Liyel
tɔ̃́rí wɛ̃kı n kal n pi di?
9 Tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wɑ̃l kɔ́nɔ́ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ,
gbílkínɔ́-à wɛ képah tyí sɔkɔ, gbı wɛ̃kì kɔ́nɔ́ wɔ se pyɛ̌.
10 Á kı fɛ̃ yo ńtɛ̃nɛ nɛ tɔ̃́rí nɛ̂-á sɔ̃ mɛ gben tɛ̃nɛ, núkúnúkú
tyí-á képah tɔkɔ yõ.
11 Gbílkínɔ́-à mɛ sah mó-ńkɛ̃́ kwâh yõ, mo mo tyí wɔ se
pyɛ̌.
12 Á gbɔ̃ sàhnyĩnɔ mɛ képah yõ, képah ye á nı mɛ yĩ́nnɔ́lɛ.
13 Ápi náh mɛ pı Moyisi tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á sɔ̃ fwɔ vike tũ ǹ
yah sɔkɔ sɔ̃nko Yisrayel no káh ǹ yèpɔ tɛ̃́nɔ́ yal n mɔ gbĩ pĩ,
képah nɛ̂-á sɔ̃ mo mo tyí náh kélɛ.

14 Ǹtɛ pè mɛ sɛ̃ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ. À pɔ nɔ kwɛy tyí, pàh
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kédyâhlɛ n kar, kénɛ fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ
fɔ́kɔ́ntũtɛ̃̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Kè náh tɔkɔ to pé yah. Nɛ́ nɛ̂
náh ǹ wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè náh n tɔkɔ n to tɛ̃ yah.
15 Gbɩ yõ à pɔ syɩ kwɛy tyí, pàh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n
kar, fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ pé lékã̂m yah fɔkɔ n tũ n sah.
16 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, fwɔ mɛ̀ n tɔkɔ n to tɛ̃ yah
sɔkɔ.
17 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Liyel Mirki ye. Ǹtɛ Liyel
Mirki-à mɛ ńyãh sɔkɔ, névye n nɛ mɛ pé gblɔ̃̌y yõ nɛ́npɔ́.
18 Fwɔ náh mɛ víkéntũnɔlɛ ápi tɛ̃ wɔ yah. Á dùkù mɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tɔ̃́rílɛ n wɛ̃kɩ. Á vi mɔ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. Wãn mɛ n
mɔ n yuku á tɔ̃́rí yõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõ vyãh ye képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
Mirkilɛ.

4

Pole ànɛ̂ pé no-á fɔ̃̋hnɔ́ nónó wɛ

1 Liyel ye ápi yãm yah tɛ́ tɔ̃̀ mɛ̀ dahbɩ á gbɔ̃̀, képah ye á
kélɛ n pɩ wílkúnì kɛ̃́nɛ.
2 Sen tyi nónó-á névye n nɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, ápi sépi wɛ yɛ.
Á mɛ á tyilɛ n pɩ yĩ̋nvĩ̀ kɛ̃́nɛ, á náh mɛ Liyel wɛy kɔ́rlɛ n vi
n mɔ póllɛ. Gbɩ ye ápi mɛ n yo tɔ́tɔ́, sɔ̃̀nko névye pól sɛ̃ á
yõ Liyel yah sɔkɔ.
3 Ǹtɛ ápi-á Nɩ̀vɩ̀nì tir nɛ̂nɛ n yo, képah-à kɩ tɔ̃ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ
kyòo, tyí yíkípú tyí ye kè náh mɛ kyòo.
4 Sétãn yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃̋ mɛ̀ tɔ̃̀lɛ, ǹmɔ ye fɛ̃ntũ̂ mɔ pé yah.
À kàh-ǹsah tũ pé tyí, sɔ̃̀nko Nɩ̀vɩ̀nì tir-á Krista tɔ̃́rí kyòo nɛ̂nɛ
n wɛ̃kɩ, pè káh fɛ̃ képah wɛ. Tɛ́ Liyel kètɔ̀ ye mó tɔ̃ Kristalɛ.
5 Ápi gblɔ̃̌y tyí náh á n yo n kɔ̃ dɛ́, Yesu Krista tyí ye á n
yo n kɔ̃ nɛ ǹmɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ápi tɛ̃ wɔ pɩ tɔ̃̀npɩbɩlɛ yé tyí
Yesu Krista yĩnnɛ.
6 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃̋ kyòo mɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ,
ǹmɔ ye kɔ̃ mɔ kyòolɛ ápi nnɔ sɔkɔ, sɔ̃̀nko névye ǹ tɔ̃́rí wɛ
nɛ̂-á mɛ n tɛ̃ Krista yèpɔ sɔkɔ.
7 Kénɛ tahrɩ mɛ̀ ye ápi kɔ̃, ápi nónó-á sohkɩ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ
puri pĩ̋n tyí kɔ̃lɛ, sɔ̃̀nko névye pĩ nɛ ńkɛ̃̋ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ mɛ̀
náh wil ápi tyí, kǎh wil Liyel tyí.
8 Fɔ̃̋hnɔ́ mɛ n sah ápi yõ yey yey póllɛ, ǹtɛ á náh mɛ tɛ̃
kwlɔ. Á lékã̂m mɛ vye fɛ̃kɩ, ǹtɛ á yáh-ńsah náh tyɛ.
9 Pè mɛ kɔ̃ á náh à álɛ n fõh, ǹtɛ Liyel náh ǹ náh vi á kɔ̃.
Pè á mɩ min, ǹtɛ á náh ku.

10 Yesu-á fɔ̃́hnɔ́ wɛ à ku dùkù nɛ̂nɛ, képah ye mɛ ápilɛ n wɛ sõmɛsɔ̃. Képah ye kɩ névye kɔ̃ pè kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ á min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.

11 Nɛ́ ápi náh ku, gbĩ́mɛgbĩ́ á kɩ mɛ kũnɛ n dɔ n yah Yesu yĩnnɛ. Á wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á mó sohkɩ kɛ̃́nɛ, kè kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.

12 Kǎh pɩ sɛ̃́, ápi mɛ wɛ̃ sɔkɔ kũnɛ, yépi mó mɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ n wɛ.

13 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̂: «Mé sɛ̃ Liyel yõ, képah ye ń kɔ̃ mé ǹ wɛynɛ n yo.» Sɛ̃́ ye ápi tɔ sɛ̃ ǹ yõ, képah ye á kɔ̃ á ǹ wɛynɛ n yo.

14 Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ, wǎh kɩ ápi tɔ lékyî yilki mɔ, tɛ́ kɩ kyɩ ápi ànɛ̂ yépi sah ǹ tnɔ̂.

15 Yépi yĩn ye tyi nɔ́pi pól ápilɛ n wɛ. Tɛ́ képah sɔkɔ ye mó Liyel kɩ yɔ̃bènɔrɩ náhnáh pɩ névye tyí, sɔ̃́nko pè nɛ n wɛkɩ ǹ tyí, pè mó ǹnɛ n gbilki.

Káh n yɛ á wil ku, nɔlɩ dò mɛ ǹ syɩkɩ tɛ̃́

16 Képah ye kè náh mɛ wílkúnìnɛ ápi tyí póllɛ. Á wil gbɛ̃́nsê tyí-à kɩ sɔ̃́ mɛ n yɩkɩ n yuku, á min tɛ̃́ wɔ mɛ n gbah n pɩ n yuku sã́nnɛ sõmɛsɔ̃.

17 Yé náh wɛ di, mó-ńkɛ̃̂ yèvyãhrɩ kwéy nɛ̂-á ápi yõ núkúnúkú yɔ̀, képah náh mɛ sãh yah yah tɛ̃́nɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ yõ yɔ̃̀nɔ́ nɛ̂-á á kɩ pɔ n wɛ n pi képah tyí sõwãh.

18 Yĩ́-á yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi náh ápi mɛ n yah n kɔ̃. Kè náh yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi ye á mɛ n yah n kɔ̃. Yĩ́-á n tɛ̃ n pnɛ yî nónó yõ, sépi náh n mo. Ǹtɛ kè náh n tɛ̃ n pnɛ nónó yõ, sépi n nɛ n mɛ tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃́nɛ.

5

1 Wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á ápi min tɛ̃̀-ǹsahlɛ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ yɔ̀, ké tyí-à pɔ yɩkɩ, Liyel kɩ min tɛ̃̀-ǹsah yɔ́ yah á kɔ̃ yĩ̂nyõ, nɛ̂-á kɩ mɛ kṹmm yõ sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃̀-ǹsah mɛ̀nɛ, névi gbɛ̃̌npɩnɩ náh kélɛ.

2 Ǹtɛ núkúnúkú, ké sɔkɔ de dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ n gbĩ ké yĩnnɛ.

3 Áyáh kɩ wɛ de ké sɔkɔ, á wil tìtí náh tõ n wɛ n pi.

4 Wɔ̂ nɛ̂ pól-á á min kɩ n pɩ n pi sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, á kɩ mɛ gbĩ̀nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pékè sɔ̃́ á yõ. Min tɛ̃́-ǹsah nɛ̂-á á tyí sétáh mɛ̀ yõ, kè náh mɛ á kɩ nɛ á sɔ̃́ mɛ ké tyí yíkí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́. Yíkí-ńkɛ̃̂ min tɛ̃́-ǹsah nɛ̂-á Liyel kɩ á kɔ̃ n pi yĩ̂nyõ, á mɛ ké tyí nɛ képah pɔ yɩkɩ yɩkɩ tyí mɛ̀ swɔ tɔkɔ.

5 Liyel ye sépi pól yah sah ápi yĩnnɛ. Pèpɔrɩ nónó-á à kɩ n pɩ n pi á tyí, ǹ Mirki ǹgbò ye à tɛkɩ mɔ á kɔ̃ sé sɔkɔ.

6 Képah ye, á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ á min tɛ̃-à kɩ
fyɔ̀ tɛ̃ á wil gbɛ̃́nsê mɛ̀ tɛ̃ sɔkɔ, á wrɔ́-á mɛ dɔ́nɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
7 Ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbõ yõ ye á mɛ n yuku yahlɛ, ǹ wɛ́nɔ́ gbȍ yõ
náh.
8 Á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ, képah ye á mɛ ké tyí nɛ á min yal
wil gbɛ̃́nsê mɛ̀ sɔkɔ, kè kyɩ n tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tnɔ̂.
9 Ǹtɛ kàh kɩ se wɛ wil ò; kàh kɩ se wɛ wìl-ǹkɛ̃́nɛ ò; áyáh
pɩ sɔ̃́ tɛ́ á tyí n nɔ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah ye á mɛ n yah n
kɔ̃.
10 Yé náh wɛ di, á pól yĩnɛ Krista á tuke. Képah sɔkɔ, nɛ̂-à
kɩ mɛ pèpɛy pɩ kèkõyő mɛ̀ sɔkɔ, à kɩ à dyah kélɛ. Nɛ̂-à kɩ
mó mɛ pèkè pɩ, à kɩ à dyah kélɛ.

Ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ Liyellɛ Krista gbõ yõ

11 Kwâh nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́lɛ, ápi kélɛ n pnɛ.
Képah ye, á mɛ n yah n kɔ̃ nɛ á névye sõnɔ vi mɔ pè ǹ
yah tíkílɛ n pɩ. Ápi fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyel pu. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ
sɔkɔ, yépi tɔ api pĩ yĩ́ĩ.
12 Á gblɔ̌y dùkù náh tɔ̃ á n yo yélɛ n syah, ǹtɛ syɔ̃̀-ǹsah ye
á yélɛ n kɔ̃ yè fɛ̃ yé gblɔ̌ynɛ n gbilki ápi yĩnnɛ. Képah sɔkɔ,
wɛ́nyo-ńsah kɩ wɛ yé tyí yĩ́ yah pípú tyí.
13 Ápi yõgbèl-à kɩ sɔ̃́ mɛ yuku, Liyel yĩn ye. Ǹtɛ á yah-à kɩ
se mó mɛ gbrɛ́y, yépi yĩn ye.
14 Krista tyínɔnɔ ye yah syi ápi tyí, ápi nónó-á pĩ nɛ
nɛ́núkú-á ku no pól swɔ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè mɛ á kɩ nɛ
no pól tɔ sɔ̃́ ku.
15 À ku no pól yĩnnɛ sɔ̃nko nónó-á mɛ min sɔkɔ, pè káh
pé minnɛ n pɩ pé gblɔ̌y yĩnnɛ, nɛ̂-á ku tɛ́ ǹ lékó yilki mɔ, pè
kélɛ n pɩ ǹmɔ yĩnnɛ.
16 Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú tɛ̃́nɛ á náh tɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yah n pi
à yĩnɛ névi yȍtàhsyi yáhnɔ́lɛ. Áyâh sɔ̃́ sõ mɛ Kristalɛ n yah
sɛ̃́, núkúnúkú á náh tɔ̃ mɛ ǹnɛ n yah sɛ̃́.
17 Névi nɛ̂ wrɔ́-à mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ nɩ n vi n
mɔ. Ắ ǹ pɩ dùkù kédyâh fĩn n mɔ, ǹ tɛ́ pɩ dùkù késɛ̃́n tɔkɔ.
18 Liyel tȍ vyãh ye sépi póllɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ
ǹnɛ Krista gbȍ yõ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tȍ dahbɩ ápi gbȍ.
19 Yé náh wɛ di, Liyel náh kèkõyő névye tyípêl mɔ kõ, à syɔ̃
Krista tyí à pé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tyí
yónɔ́ dahbɩ ápi gbȍ nɛ, á névye wrɔ́lɛ n kwrɔ n mɔ péwɔlɛ.
20 Krista yĩn yõ ye ápi mɛ n wɛkɩ. Kè mɛ á kɩ nɛ Liyel sɔ̃́
n yo n mɔ névye tyí ápi gbȍ yõ. Képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃
yé tyí Krista yĩn yõ nɛ, yé yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Liyellɛ.

21 Krista nɛ̂-á à náh tyípékè pɩ yah, Liyel ǹmɔ twah mɔ
ápi tyípêllɛ, sɔ̃̀nko ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ, ápi tɔ pɩ yályál Liyel yah
sɔkɔ.

6

1 Ápi-á pɩ Liyel tõ̀ pɩ mùnɛ sɛ̃́, képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃
yé tyí nɛ wǎh yõ̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ yé tyí, yé káh yɛ kè pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
2 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ ńkɛ̃́:
«Tyah-á sõ mɛ pallɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé á nírí tɛ̃.
Pwáhnmɔnɔ sõlɛ, mé ǹ yohnɩ mɔ.
Tyah pèpɛy gbɩ̃́ mɛ̀ ye núkúnúkú yɔ̀.
Yah, pwáhnmɔnɔ yòh ye kwɛynɛ.»*
3 Á náh mɛ ké tyí nɛ á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ, ǹnî kɔ̃ à pɔ
wɛ́nyo-ńsah wɛ á tɔ̃̀ tyí sɔkɔ.
4 Ǹtɛ tyi tyi pól sɔkɔ, ápi mɛ á gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ Liyel tõ̀npɩbɩ
kègblɔlɛ. Á mɛ gbah tɛ̃ yèvyãhrɩ, ànɛ̂ yèkwɔrɩ, ànɛ̂ tíkí
képékèlɛ n sro náhnáh.
5 Á ko syi, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ. Pè névye mɔ á yõ, tɛ́ á mɔ
tãn pèl pínɔ́ sɔkɔ. Á náh mɛ n wɛ n dɔ, yõke tɔ náh mɛ n
wɛ n yõ.
6 Á mɛ tõ̀lɛ n pɩ Liyel tyí fɔkɔlɛ píkínɔ́lɛ ànɛ̂ á lékã̂m
póllɛ. Á mɛ tyilɛ n sro mɛ pèpɔrɩlɛ n pɩ Liyel Mirki gbɔ̃̀
yõ. Tyínɔnɔ yèsyɩ̀kɩ̀ mɛ á sɔkɔ,
7 ànɛ̂ gbɩ wɛlɔ ye á mɛ n yo Liyel tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ. Gbɩ wɛ̃̀kɩ̀
kɔ́lɔ́ ye ápi pɩ á mɛ́fwó yîlɛ à á sépɛ́bílɛ n fwo, tɛ́ á gblɔ̌y
yõlɛ n syɩkɩ.
8 Névye á dɔkɔ n mɔ, képah náh pɩ pě á kõ fɛ̃. Pě á yɩ̃́gbílɛ
n yo, képah náh pɩ pě á yɩ̃́pollɛ n yo. Pě álɛ n pɩ mɩ̀nyobelɛ,
tɛ́ gblɔ yópú ye mó tɔ̃ álɛ.
9 Pě álɛ n pɩ pé kósyì á pɩ̃, tɛ́ pè mó tɔ̃ álɛ n pnɛ kyɔ́. Pě
álɛ n pɩ lékyɩ̂ sɔ̃́ álɛ tɛ́ vye ye mó tɔ̃ álɛ. Pě fõ̀hnɔ́lɛ n sah á
yõ, tɛ́ pè náh álɛ n ko n mɔ.
10 Pě yèkwɔrɩ tyilɛ n pɩ á tyí, tɛ́ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ à n nɛ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
sɔkɔ. Pě álɛ n tɔkɔ n pɩ yãm tãnnɛ, tɛ́ á mó tɔ̃ mɛ névye
náhnáhlɛ n pɩ tahbɩlɛ. Pě álɛ n pɩ kwâh kɛ̃́púlɛ, tɛ́ yíyìn pól
mó tɔ̃ mɛ á tyí.
11 Korɛ̃ntɩ tãn, gbɩ ye ápi n yo yé tyí. Á á fɔkɔ dal mɔ yélɛ.
12 Ápi náh á fɔkɔ kwɩ̃nki yélɛ. Yépi ye yé fɔkɔ kwɩ̃nki
ápilɛ.
13 Sú-á ńkɛ̃́nɛ tyilɛ n yo ǹ wɛ̃́npì tyí sɔ̃́, sɛ̃́ ye mé mɛ n yo
tyilɛ yé tyí. Yé yɩ̃nɛ yè kè pɩ̃ á tyí, yépi tɔ mó yé fɔkɔ dal n
mɔ yɩ̃̃́ álɛ.

* **6:2 6.2** Yah n tɛ Yesayi 49.8.

Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ

14 Yé káh nɛ n pɩ n soh Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
Gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ ànɛ̂ tyítúkúnì pɩ́nɔ́ náh mɛ wɛ̃kì núkú yõ.
Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ.
15 Krista ànɛ̂ sétãn yõ̀tɛ̃ wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. Yesu yõ
sɛ̃-ò ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ.
16 Fal fal tãn náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
Yé náh wɛ di, ápilɛ, Liyel ní-ńsah gbô ye álɛ à yĩnɛ Liyel-á
kè yo sɔ̃ nɛ ńkɛ̃:

«Mé kɩ tɛ̃ pélɛ té kɩ mɛ pélɛ pé kɔ́-ńtãn sɔkɔ.
Mé kɩ pɩ pé Liyellɛ, tɛ́ pè kɩ mó pɩ ń nolɛ.»
17 Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ: «Yé wil kénɛ névye wrɔ́, yè
gbɛ n tɛ̃ yé tyílɛ.
Yé káh n tũ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ̂ náh mɛ yályál ńmɔ yah,
képah sɔkɔ ńmɔ kɩ mó yé tɛ̃ plɛ.
18 Mé kɩ pɩ yé Súlɛ, tɛ́ yé kɩ mó pɩ ń dĩnpì ànɛ̂ ń syɔ́npìlɛ.»
Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkì nɛ́tɛ̃nɛ.»

7

1 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ nɔ́pilɛ, ápi tɔ vyãh mɛ sé
sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó pól-á silki sah á wil ànɛ̂ á minnɛ,
á ye sè wu n to á gblɔ̃y sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ yályál Liyel yah
ǹ yah tíkí pɩ́nɔ́ sɔkɔ.

Nìvìnì nɛ̂-á wɛ Pole sɔkɔ Korɛ̃ntɩ tãn-á pé gblɔ̃y tiki mɔ

2 Yé yɛ á tyí nɔ yé tyí. Ápi náh pɩ de ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á náh
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ gbõ tyɛ. Á náh syɩkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ.
3 Yé káh wɛ nɛ máh mɛ sépilɛ n yo à lékàhlɛ yélɛ n kɔ̃ dɛ́.
Mé kè yo sah tɛ yé tyí nɛ á min pól sɔkɔ, yé tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ
á tyí kũ ńtɛ̃ fyé náh fɛ̃ á wrɔ́ yɩkɩ.
4 Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ yé yõ, ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ. Yé tyí pɩ yĩĩ
nɩ dénɔ́lɛ ń tyí. Yèkwɔrɩ duke pól sénsɔ̃ mɛ álɛ n wɛ, ǹtɛ
képah fyé yõ, nìvìnì mɛ kah mɔ ń sɔkɔ.
5 Áyáh fyɔ̀ pɔ de Masedonɩ mara sɔkɔ, yèvyãhrɩ duke pól
núkú syɩkɩ á yõ, á náh wɛ mɩ yah kwéy ńtɛ̃nɛ. Mâl ye yey
yey póllɛ, tíkí wɛ á sɔkɔ.
6 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á tɛ̃nkwlɔpu nɩ dé-òlɛ, à Tite tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃
á nɩ kɔ̃ kè de.
7 Kè náh mɛ nɛ Tite pɔ́nɔ́ ó sɔ̃ ápi nɩ kɔ̃ kè de, yáh sɔ̃ré
nɛ̂ mɔ ǹ sɔkɔ képah tɔ ye. Tite pɔ yo á syah ń wɛ dékè-á
mɛ yé kah tɛ̃ sɔ̃, ànɛ̂ yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ yáh mɛ
yuku yĩn sɔ̃ à ń vyãhlɛ n syi. Képah wãn gbah mɔ ń nìvìnì
yõ.
8 Máh sɛ́bɛ́y nɛ̂ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé pĩ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ
yé sɔkɔ. Ǹtɛ ké tɛ́kínmɔnɔ náh pɩ nàhnpĩnɛ ńmɔ tyí. Tɛ́

máh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ wrɔ́ kwéy ó sɔkɔ, kè pɩ nàhnpĩnɛ ń tyí.

9 Ǹtɛ núkúnúkú, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ń tyí. Kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ képah yĩn náh dɛ́, yèkwɔrɩ mɛ̀-á vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé pɩ dùkù sɔkɔ, képah yĩn ye. Yé yèkwɔrɩ mɛ̀ sõ mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí. Kǎh mó pɩ sɛ̃, á náh pèkè yɔ́ ńtɛ̃ pɩ yé tyí.

10 Yé náh wɛ di, yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, képah névi pɩ dùkùlɛ n vi n mɔ à ǹnɛ n mɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kì yõ, kè náh n pɩ nàhnpĩnɛ tɛ̃ tyí. Ǹtɛ kèkõyɔ̃́ tyi sõnɔ-á yèkwɔrɩ nɛ̂nɛ n mɔ névi sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ kũnɛ.

11 Yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, kǎh vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ yé kè wɛ yɔ̀:
Yé mɛ yé gblɔ̃̌y kõ yɩ̃́ɩ̃.
Yé mɛ gblɔ̃̌y yɛlɛ n yah n kõ.
Yé fɔkɔ mɛ vyãh yɩ̃́ɩ̃ yé gblɔ̃̌ynɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ.
Tíkí mɛ yé tɛ̃ pèkè pínɔ́lɛ.
Ń wɛ dékè mɛ yé tɛ̃.
Yé mɛ gbah tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
Yé mɛ ké tyí nɛ fõ̌hnɔ́ sah lékàh névi yõ.
Yé kè wɛ̃kɩ dal mɔ nɛ yé vyãh náh mɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ póllɛ.
12 Ńmɔ náh sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ tyítúkù pí-ò yĩnnɛ, képah náh pɩ tyítúkù-á pɩ névi nɛ̂ sɔkɔ tɛ̃ wɔ yĩnnɛ dɛ́, mé kè tɛkɩ mɔ nɛ yé kè pĩ Liyel yah sɔkɔ nɛ ápi tyí-á mɛ tah yɩ̃́ɩ̃ yé tyí.

13 Yáh nɛ̂ pɩ, képah ápi nnɔ de kègbɩlɛ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, yáh Tite nɩ sũ ǹ nɩ kõ kè vɩ sɔ̃́, kè wãn mɔ ápi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõ.

14 Mé lésõ ń gblɔ̃̌y yɔ̃ sah kwéy Tite tyí yé tyí sõwãh. Ǹtɛ yé náh mó sennɛ ń tɛ̃. Áyáh dar tɛ́ gbɩlɛ n yo sɔ̃́ yé tyí, sɛ̃́ ye á yo yé yɩ̃́ngbílɛ Tite tyí, tɛ́ à mó ńtyɩ̃́nɔ kyɩ kè wɛ sɛ̃́.

15 Yáh à tõ sah tɛ̃ tɛ́ yɔ̃̀yen sah ǹ yõ sɔ̃́, ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ kélɛ, képah ye yé tyí gbah nɔ yɩ̃́ɩ̃ ǹ tyí.

16 Kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ń tyí, à tɛ̃ wɛ ń gbɔ̃̀ sah yé yõ tyi tyi pól sɔkɔ.

8

Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀-á pɔ́ mɔ́rí nɛ̂ mɔ

1 Ń yɩ̃́npyé, Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ tyí, á mɛ ké tyí nɛ á kè yo yé syah.

2 Yèkwɔrɩ duke náhnáh sɔ̃̀ pè yĩni tɛ̃, ǹtɛ képah fyé yõ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ kah mɔ pé sɔkɔ. Yãm sɔ̃̀ mɛ kah peke pé yõ, ǹtɛ képah fyé yõ, pè pɩ yɩ̃́nkõpu kègblɔlɛ.

3 Ŋ́mɔ ye pé tàrfyɔ̀lɛ nɛ pǎh kè pɩ à syɩ pé gbɔ̏ yȉn tyí, fɔ́ɔ́
à kah mɔ pé gbɔ̏ yȉn ńtɛ̃ yõ à yĩnɛ pé dyɔ dyɔ tɛ̃̏nɛ.
4 Tɛ́ mɛ kè gbah yah kɔ̃ ápi tyí nɛ á yɛ pé gbɔ̏ dahbɩ á
tyí yòhnìnmɔnɔ mɛ̀ tɛ́kínmɔnɔ sɔkɔ Nsyude mara Yesu yõ
sɛ̃̏pú tyí.
5 Ápi-á sɔ̏ mɛ nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè kè pɩ kah mɔ képah yõ
ńtɛ̃̏nɛ. Pè pé gblɔ̌ynɛ Liyel ǹgbò kɔ̃, képah náh, tɛ́ pé gblɔ̌y
dahbɩ ápi tɔ gbɔ̏ sɔkɔ à yĩnɛ Liye dyɔ yĩ̋ tɛ̃̏nɛ.
6 Képah ye, á mɛ Titi ni nɛ wǎh pɔ́ mɔ́rí syínɔ́ tɔ̏ nɛ̂ tyah
yé tȉnnɛ, à kè pɩ n dal n mɔ.
7 Sɔ̃́-á yélɛ yahlɛ tyi pól sɔkɔ yɔ̀: Liyel yõ sɛ̃̏nɔ́lɛ yé sɔkɔ,
yé n wɛkɩ n pnɛ, yĩ̋pȋlɛ yé sɔkɔ, sɔ̃̋rélɛ yé sɔkɔ yȉn kɛ̃̋nɛ, à
tahlɩ névye tyínɔnɔ nɛ̂-á á dahmɔ yé sɔkɔ, képah yĩnnɛ á
mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yahlɛ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́ mɛ̀ tɔ sɔkɔ.
8 Kyĩ̋nmɔnɔ náh mé n kyĩ n mɔ yélɛ máh képahlɛ n yo dɛ́.
Ǹtɛ máh no tɛ́lɔ́ gbáhntɛ̃nɔ tyílɛ n yo yé tyí, mé mɛ ké tyí
nɛ yépi tɔ kè wɛ̃kɩ nɛ tyínɔnɔ kègbɩ-á mɛ yé sɔkɔ.
9 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, yé kélɛ n pnɛ. Yé náh
wɛ di, ǹmɔ nɛ̂-á kwâh nɛ́tɛ̃̏nɛ, à fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y pɩ yãm nɛynɛ
sɔ̃̀nko yépi pɩ kwâh nátãmnɛ.
10 Ŋ́mɔ sõnɔ-á nɛ̂nɛ, yĩ mɛ̀ tyí tȉnnɛ, képah ye mé n yo yé
tyí. Képah mɛ yĩ̋nɛ́nɔ́lɛ yépi tyí yépi nónó-á pɩ gbrolɛ yán
dùkùlɛ à pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ mɔ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ké
pínɔ́ yáhntɔkɔnɔ wil yépi tyí.
11 Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú yé tɔ̏ mɛ̀ pɩ n dal n mɔ. Yáh kè
yah tɔkɔ sõnɔ pèpɛynɛ sɔ̃́, yé kè pɩ n dal n mɔ sɛ̃́ à yĩnɛ yé
gbɔ̏ yȉnnɛ.
12 Yé náh wɛ di, wâh yĩ kɔ̃ á gbɔ̏ yȉnnɛ à yĩnɛ wáh kè yah
tɔkɔ sɔ̃́, képah tyí nɔ Liyel tyí. Kwâh nɛ̂ náh mɛ á tyí, à náh
képah níynɛ n tɛ̃.
13 Mé náh yo nɛ yé yé gblɔ̌y mɔ yãm sɔkɔ no tɛ́lɔ́ tyí pɛkɩ
yĩnnɛ dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pɩ yé pól nɛ n mɛ
núkúlɛ.
14 Kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, kwâh mɛ yépi gbɔ̏. Képah ye, kwâh náh
mɛ nónó tyí, yé pélɛ n yohnɩ n mɔ. Kwâh-à mó sõ nɛ̂nɛ mɛ
pépi tyí tɛ́ kɩ n knɛ yépi tyí, pè kɩ yé yohnɩ mɔ. Kàh pɩ sɛ̃́,
yé pól kɩ mɛ núkúlɛ,
15 sɔ̃́-á kélɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á
sɔ̏ kwel dò, wãn náh wũ ǹ tyí. Nɛ̂-á sɔ̏ kwel kwéy, ǹ tyí náh
tɛkɩ.»*

* **8:15 8.15** Yah n tɛ Yálnɔ́ 16.18.

Titi ànɛ̂ ǹ kɔ́mûnɛ

16 Liyel yĩn nɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á yé yòhnìnmɔnɔ dékè
dahbɩ Titi nɩ sɔkɔ, sɔ̃-á sɔ̃̀ à kè dahbɩ ápi nnɔ sɔkɔ.
17 Áyáh nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kè fɛ̃ syi. Tɛ́ yé yòhnìnmɔnɔ
dékè-á sɔ̃̀ mɛ ǹ nɩ sɔkɔ sɛ̃́, à núkú kè yah tɔkɔ ǹ gblɔ̃̌y ńtɛ̃nɛ
nɛ, páh kɩ yuku yé tɩ̃̀nnɛ.
18 Á mɛ á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á Yesu
yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkı̀nɔ́ pól mɛ ǹ yɩ̃́ngbílɛ n yo Nìvìnì tir yónɔ́ tyí
sɔkɔ.
19 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkı̀nɔ́ yah
wilki nɛ à ápi tɛkɩ mɔ á kyɩ pèpɔrɩ tɔ̃̀ mè pɩ. Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ yĩn
gbilki yĩn ye ápi n pɩ tɔ̃̀ mɛ̀nɛ à kélɛ n wɛ̃kɩ tɔlɛ nɛ tɔ̃̀ mɛ̀
pínɔ́ tyí-á mɛ nɔ á tyí.
20 Á mɛ tyi póllɛ n pɩ tɔlɛ nɛ, pɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á dahbɩ á gbɔ̃̀,
á ké tyi tɔ̃ sah pɩ pɔ tyɛ á káh yɩ̃́nyíkì wɛ ké tyí sɔkɔ.
21 Á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́
kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n
pɩ névye tɔ yah sɔkɔ.
22 Á ye á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ mɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Á à wɛ mɔ
yah gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ, tɛ́ sé pól sɔkɔ á kè wɛ nɛ gbáhntɛ̃-ò-á
ǹnɛ. Ǹtɛ à tɔ̃ mɛ gbah tɛ̃ kal núkúnúkú, wǎh sɔ̃́npílɛ mɛ sɛ̃
yɩ̃̃́ yépi yõ sɔkɔ.
23 Titi tɛ̃́ wɔlɛ, ńmɔ kɔ́-ò ye ǹnɛ, à mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ànɛ̂ ńmɔlɛ
wɛ̃ tyí yépi yĩnnɛ. Ǹtɛ á yṹnpyé tɛ́lɔ́ wɔlɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkı̀nɔ́ ye tɛkɩ mɔ pélɛ, Krista yĩn gbilki yĩnnɛ.
24 Képah ye, yé kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pé tyí-á mɛ nɔ yɩ̃̃́ yé tyí,
sɔ̃nko Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkı̀nɔ́ kè wɛ, pè mó pĩ nɛ gbɩ-á mɛ á
tyí á yélɛ n sõ.

9

Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkı̀ yòhnìnmɔnɔlɛ Yude mara sɔkɔ

1 Yòhnìmɔnɔ nɛ̂-á kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi Yude mara Yesu yõ
sɛ̃́pú tyí, yõ náh mɛ ké tyí mè sɛ́bɛ́y tõ yé tyí képah tyí sɔkɔ.
2 Mé pĩ nɛ yáh mɛ ké tyí nɛ yé kè pɩ. Mé mɛ yélɛ n sõ
ńtɛ̃nɛ Masedɔnɩ mara Yesu yõ sɛ̃́pṹ tyí, mɛ n yo pé tyí nɛ,
Akayi mara Yesu yõ sɛ̃́pú-á mɛ pé gblɔ̃̌y vi tɛ yòhnìnmɔnɔ
pɩ yĩnnɛ fɔ́ɔ́ yán dùkùlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yépi nónó-á mɛ kénɛ
mara sɔkɔ, yépi gbáhntɛ̃nɔ mɛ̀ sɔ̃́ré mɔ névye kan sɔkɔ.
3 Mé á yṹnpyélɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, sɔ̃nko máh mɛ yélɛ n
sõ sɔ̃̀nɔ́ nɛ̂nɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè káh pɔ pɩ yõ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yè
nɛ n mɛ yé gblɔ̃̌y vi sah kègbɩ yõ sɔ̃-á mé yo kélɛ.

4 Kàh kɩ pɩ dùkù yɔ́lɛ, tɛ́ Masedɔnɩ mara tãn-à kɩ pɔ́nɔ́ yɩ̃́
ŋ́mɔlɛ, tɛ́ pɔ nɛ yah yé náh mɛ yé gblɔ̃̌y vi sah, kè kɩ pɩ sen
ŋ̀gbɛ̃nɛ ápi tyɩ́ áyáh sɔ̃́npɩ́lɛ kàh sɛ̃ yé yõ. Tɛ́ yépi ŋ́tɛ̃ wɔ tyɩ́
ye kè kɩ pɩ sennɛ. Ŋ̀tɛ mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé képah yo.

5 Képah ye, mé kè sõ nɛ máh yĩnɛ mé á yṹnpyé nɔ́pi ni
pè mɔ ŋ́mɔ yahlɛ, pè pɔ pɔ́ mɔ́rɩ́ mɛ̀ tyɩ́ yahlɛ n wah yáh yé
vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyɩ́ sɔkɔ; sɔ̃́nko máh kɩ pópó n pi, ké tyɩ́ yah nɛ
n mɛ wàhntɛnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh kè pɩ yé dyɔ dyɔ
tɛ̃̀nɛ, kyɩ̃́nmɔnɔ náh pè kyĩ mɔ yélɛ.

6 Yé se kè pĩ nɛ, névi nɛ̂-à duku mɔ kwéy, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ
kwéy tɔkɔ; tɛ́ nɛ̂-à duku mɔ dò, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ dò tɔkɔ tɛ́.

7 Yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè kɔ̃ à yĩnɛ yáh kè yah tɔkɔ sɔ̃́
yé nnɔ sɔkɔ. Nɛy káh kɔ̃ à mó tɔ̃ ké nàhnpĩnɛ n gbo, képah
náh pɩ, pè sɔ̃́ tɛ̃̀ kyĩ mɔ. Yé náh wɛ di, nɛ̂-á n yĩ n kɔ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
sɔkɔ, ŋ̀mɔ tyɩ́ nɔ Liyel tyɩ́.

8 Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ Liyel tyɩ́ kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ duke pól pɩ yĩ̃́ yé
tyɩ́, sɔ̃́nko yî nónó pól yétɔ̃̂-á mɛ yé tyɩ́, sè nɛ n mɛ yé tyɩ́
gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ dòhnɔ̀ tɔlɛ, yé kɔ̃ yè fɛ̃ pèpɔrɩ duke póllɛ n pɩ,

9 sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

«À ǹ nɩlɛ n dal n mɔ n yĩ n kɔ̃,

à n yĩ yãm tãnnɛ n kɔ̃ n yĩ̃́.

ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ tyɩ́ yĩ̀n náh mɛ.»

10 Liyel nɛ̂-á kwáhdúkúlɛ sètõlɛ n kɔ̃, tɛ́ ǹ yõ yõ yõkelɛ
ǹnɛ n kɔ̃, ŋ̀mɔ ye kɩ kwáhdúkúlɛ yépi kɔ̃ n pi, tɛ́ kɩ kè kɔ̃ kè
kɩ kwel, kɩ wãn mɔ yé fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ pɩ́nɔ́ yõ.

11 À kɩ yé pɩ kwâh nátãmnɛ gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃́nko yè fɛ̃
fɔ̀kɔ̀pènɔrɩlɛ n pɩ tyɛ́-ŋ́kɛ̃́nɛ. Képah sɔkɔ, yáh yî nónónɛ
álɛ n kɔ̃ á névyelɛ n kɔ̃ n pɔ, pé náhnáh kɩ wɛkɩ Liyel tyɩ́
sépi yĩnnɛ.

12 Yé náh wɛ di, yé pɔ́ mɔ́rɩ́ mɛ̀ kɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yohnɩ mɔ.
Tɛ́ kè náh n yĩn n pi képah ó tyɩ́ dɛ́, kè kɩ névye náhnáh kɔ̃
pè kɩ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃.

13 Yõre tɔ̃̀ nɛ̂-á yé pɩ, pàh kɩ kè wɛ pè kɩ Liyel yĩn gbilki
yáh sɔ̃́npɩ́lɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ à fɛ̃ syi tɔ̃̀ pɩ Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́nɔ́
sɔkɔ. Pè kɩ tɔ̃ Liyel yĩn gbilki yáh sɔ̃́npɩ́lɛ yé gbɑ̃̀n yîlɛ pépi
ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól tɔ yohnɩ mɔ.

14 Pè kɩ nɩ́rɩ́ pɩ yé tyɩ́, kɩ pé tyɩ́nɔnɔlɛ yé wɛ̃kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ
ŋ̀gbɛ̃ mɛ̀ yĩnnɛ, Liyel-á nɛ̂ pɩ yé tyɩ́.

15 Gbílkɩ́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ ǹ pèpɔrɩ ŋ̀gbɛ̃ pɩ́nɔ́ yĩnnɛ,
nɛ̂-á ké kénkɔ̃ náh mɛ.

10

Pole mɛ lékàhlɛ ǹ tyí yónyıkıpulɛ n kɔ̃

1 Ǹmɔ Polelɛ, pè nɛ mâh mɛ yé tnɔ̂ mè n nɛ n wɛkı dáb
dáb, tɛ́ mâh gbɛ mɔ yélɛ mè n nɛ n wɛkı fyɔ̌rı̀ fyɔ̌rı̀. Yesu
Krista nɛ́pír pínɔ́ ànɛ̂ ǹ nıgbɛ̀kı̀ yĩn yõ,
2 ńmɔ Pole kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̌y yɛ, máh
kı pɔ pɔ yé tnɔ̂, yé káh ń kɔ̃ mè pɔ nɛ n wɛkı fyɔ̌rı̀ fyɔ̌rı̀
yépi tɔ tyí, sɔ̃́ mé mɛ kè sõ sah pı pı tɛ̃̀nɛ névye tyí nónó-á
mɛ n sõ nɛ névi yɔ̃̀tàhsyi pı dùkù-á ápi sɔkɔ.
3 Gbı ye névye tɛ̃̀ wɔ ye álɛ ó, ǹtɛ áyáh mɛ́kı̀ nɛ̂ sɔkɔ yɔ̀,
névi yɔ̃̀tàhsyi tǎhkı̀ náh á n fwo kélɛ.
4 Ápi-á mɛ́kı̀lɛ n pı mɛ́fwóyı̂ nónónɛ, névi gbɛ̃̌npınɔ náh
sélɛ, sè n wil Liyel tyí. Tǎhkı̀ mɛ sé sɔkɔ kı fɛ̃ Liyel sépɛ́bí
tyí yıkı ànɛ̂ sõnɔ túkúnı̀nɛ.
5 Kénɛ mɛ́fwóyı̂ gbɔ̃̀ yõ, ápi mɛ gblɔ̌y gbílkípú tǎhkı̀lɛ n
yıkı pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ kàh-ǹsah tũ névye tyí nɛ pè káh
Liyel pĩ. Á mɛ névye yõlɛ n vi n mɔ pè kɔ̃ pè n sah Krista
tyí yõ.
6 Yáh kı pɔ n sah pallɛ Krista tyí yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ápi náh tõ
nòhnı̀-ǹkɛ̃̂ tir sah kè n sɔkɔ n pi fɔ̃́hnɔ́ kɛ̃́nɛ ké tyí sɔ̃́wãh.
7 Yé yĩ́-á mɛ tyi nónó yõ, yě tyilɛ n yah n tɔkɔ à yĩnɛ sépi
ólɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ páh mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃̀ yĩnɛ à
kè pĩ yĩ̋ tɔlɛ nɛ sɔ̃́-á pélɛ Krista tyí yõ, sɛ̃̀ ó-á ápi tɔlɛ ǹ tyí
yõ.
8 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ nɛ á yé yohnı mɔ yé yuku yahlɛ.
À náh kélɛ á kɔ̃ yé tyí yıkı yĩnnɛ. Tɛ́ ńmɔ-à kı sɔ̃́ mɛ ń gblɔ̌y
yɔ̃ sah kah mɔ kwéy képah tyí sɔ̃́wãh, kè náh mɛ sennɛ ńmɔ
tyí.
9 Kè náh mɛ á kı nɛ sɛ́bɛ́y nɔ́pi sɔ̃́ mé n wãrkı n tɛkı n mɔ
yé tyí à tíkílɛ n mɔ yé sɔkɔ dɛ́.
10 Yé náh wɛ di, túkù nɛ mâh mɛ fíí yélɛ tɛ́ sɛ́bɛ́ynɛ n tɛkı
n mɔ yé tyí mè n nɛ n nɔ n wɛkı fyɔ̌rı̀ fyɔ̌rı̀ ké sɔkɔ, tɛ́ mâh
pɔ yé tnɔ̂ mè n pı tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ, wɛ̀nfı̀ ó-á mè n nɛ n wɛkı.
11 Névi nɛ̂-á n yo képahlɛ, tɛ̃̀ yĩnɛ à kè pĩ nɛ sɔ̃́-á ápi wɛkı
tɛkı mɔ á sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, áyâh pɔ yé tĩ̀nnɛ sɛ̃̀-á á kı n wɛkı.
12 Névye nónó-á mɛ pé gblɔ̌y yĩ́gbílɛ n yo, ápi náh á nılɛ
n syãh à á gblɔ̌ynɛ n sãh pépilɛ. Lékã́m kɛ̃́ névye ye pélɛ,
nónó-á pé gblɔ̌y tɔkɔ pı sãh sãh dúlɛ à wɛ̃nɛ n sãh kélɛ.
13 Ýín-ńsah nɛ̂-á mɛ ápi tyí, ápi tɛ̃̀ wɔ náh á gblɔ̌y gbilki
n kah n mɔ n pi képah yõ. Tɔ̃̀ nɛ̂-á Liyel dahbı á gbɔ̃̀, nɛ̂

gbȍ yõ-á á yĩni tɛ̃ yé ȉnnɛ, ápi kɩ á gblɔ̌ynɛ n gbilki à yĩnɛ képahlɛ.
[14] Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, á kɩ nɛ á kósyȉ pɔ yé ȉnnɛ. Ápi ǹgbò ye pɔ yé ȉnnɛ à pɔ Yesu Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yé tyí.
[15] Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, kɩ pɔ á gblɔ̌ynɛ gbilki no tɛ́lɔ́ tȍ pínɔ́ yĩnnɛ. Ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé yuku yahlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko wãn mɔ á tȍ yõ yé ȉnnɛ à yĩnɛ yĩn-ńsáh nɛ̂-á á kɔ̃.
[16] Képah náh, á kɩ fɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ tȁntȁn tɛ́lɔ́ sɔkɔ nónó-á sé gblɔ̌y yépi ȉnnɛ. Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tȍ pínɔ́ tɔkɔ á gblɔ̌y gbilki n pi.
[17] Kè mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pɩ ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yĩnnɛ.»*
[18] Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n sõ, kè náh pɩ á kɩ nɛ ǹmɔ sɔ̃ nɛ́gbílɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névi nɛ̂nɛ n sõ, ǹmɔ ye nɛ́gbílɛ.

11

Pole ànɛ̂ névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ

[1] Yé náh wɛ di, mé mɛ ké tyí nɛ yé ń vî tyi sɔ̋mnɔ́ pɩ yah sɛ̃́ kwéy. Ȕű, yé ń sɔ̋mnɔ́ pɩ.
[2] Mé mɛ yé gbĩ mɔ sah pɛ núkú ó tyí, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ, kɩ pɔ yélɛ à kɔ̃ n pi dı̋ tyí pı̋-ńkɛ̃́ sénpir sɔ̃ nɛ̂-á mɛ yályál Liyel yah. Képah ye, yé tyí mɛ ń nɩlɛ n yɔrɩ sɔ̃-á kè Liyel nɩlɛ n yɔrɩ.
[3] Ǹtɛ tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ yé sõnɔ káh pɔ vi mɔ, kè pɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ pèpɛy mɛ̀ gbɛkɩ ànɛ̂ Kristalɛ, sɔ̃-á wahy Awa vi tɛ̃ lékã̋mkãm sɔkɔ.
[4] Yé náh wɛ di, névi yɔ́-à pɔ Yesu káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á mɛ ǹ gblɔ̌y áyáh nɛ̂ tyí yo yé tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ mírkí káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Liyel Mirkilɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi.
[5] Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntȍ névye ǹgbnɔlɛ yé tyí yé yo, ńmɔ náh mó tɔ̃ mɛ fı̋ yɔ́ wɛ, ńyãh-á pè fɔ̋nfɔ̋ ńmɔ yõ.
[6] Máh kɩ sɔ̃ mɛ wɛy yah wɛ́-ńkɛ̃́nɛ, pnɛ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ mɛ ń tyí à yuku Liyel tyí ȉnnɛ. Á ye képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ dal mɔ tyi tyi pól sɔkɔ.

---

* **10:17 10.17** Yah n tɛ Nsyeremi 9.23 ; 1 Korɛ̃ntɩ tãn 1.31.

7 Máh Liyel Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yé tyɩ́ nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ ń gblɔ̌y tiki mɔ
yé yõ yɔ̃ yĩnnɛ, tyɩ́pékè se pyě mé pɩ képahlɛ?

8 Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ yísyɔ́ ye yĩn ńmɔ yĩ́nnɔ́lɛ ń kõ mé
tɛ̃ wɛ pɔ tɔ̃̀ pɩ yépi wrɔ́ à yé yohnɩ mɔ.

9 Máh lésõ mɛ yé tĩ̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yĩ̂ túkù yétɔ̃̂ lésõ mɛ
ń tɛ̃, ǹtɛ mé náh sè syi ǹnĩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́. Á yṹnpyé nónó-á
wil Masedɔnɩ mara sɔkɔ, pépi sɔ̃̀ mɛ ń yétɔ̃̂ yĩ̂ póllɛ ńnɛ n
kɔ̃ képah ye. Tyi pól sɔkɔ, mé náh sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ mé pɩ
yɔ̃́tɔ́kɔ́bɩ́lɛ ǹnĩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́, tɛ́ mé kɩ tõ gbah n tɛ̃ n pi sɛ̃́.

10 Gbɩ yó-ò ye ńnɛ Krista gbɔ̃̀ yõ: ǹnĩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ yõ
yɔ̃̀nɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yah kõ n pi ń tyɩ́ Akayi mara pól sɔkɔ.

11 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ mé képahlɛ n yo? Yé tyɩ́ náh mɛ nɔ ń tyɩ́
képah se? Liyel ńtɛ̃ pĩ nɛ yé tyɩ́-á nɔ ń tyɩ́ dò.

12 Máh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, mé kɩ yɔ̃ n sɔkɔ n pi ké pɩ́nɔ́lɛ,
kɩ névye kùrn kah nónó-á mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃ kɩ pé
gblɔ̌y gbilki, nɛ páh pɩ núkúlɛ ápilɛ.

13 Kénɛ névye nɔ́pilɛ, nósyɔ́ ye nónó-á mɛ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. Pè n nɛ n vi n syɩkɩ névye yõ, ǹ tɛ́ pé
gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ.

14 Ǹtɛ képah náh mɛ gbɛ̃̌ndùǹĩnɛ dò. Yé náh wɛ di, sétã̀n
yɔ̃tɛ̃ ńtɛ̃ tɔ ǹ gblɔ̌ynɛ n viri n pɩ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩlɛ, nɛ̂-á mɛ kyòo
dò.

15 Képah ye ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tɔ-à pé gblɔ̌ynɛ n pɩ gbɩ Liyel
tɔ̃̀npɩbɩlɛ, kè náh mɛ gbɛ̃̌ndùǹĩnɛ. Pè kɩ pé tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ lédyáhnɩ́
wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ à yĩnɛ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀nɛ.

Pole-á yèvyãhrɩ nónó pɩ Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ

16 Mé kɩ n syɩ kè tɔ̃ yo yé tyɩ́ nɛ, ǹnĩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh ńmɔlɛ n
yah vɩ́npɩlɛ. Ǹtɛ yáh kɩ se mɛ n sõ sɛ̃́, yé ń tɛ̃ vɩ́npɩ tyɩ́ kɔ̃lɛ,
ń tɔ mó ń gblɔ̌y wɛ n gbilki kwéy kè.

17 Ǹtɛ máh kɩ nɛ̂ yo n pi, mé náh mɛ kélɛ n yo Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á
mɛ ké tyɩ́ sɔ̃́ dɛ́, mé mɛ kélɛ n yo vɩ́npɩ tyɩ́ kɔ̃lɛ sɔ̃̀nko mè ń
gblɔ̌y wɛ n gbilki.

18 Névye náhnáh-á fyɔ̀ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki kèkõyɔ̃́ dékè
tyi yĩnnɛ, ńmɔ tɔ kɩ ń gblɔ̌y gbilki.

19 Yépi nónó-á lékã́m névyelɛ, kè yé dyɔ yé fɛ̃ syi à vɩ́npɩbɩ
sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ.

20 Yè n fɛ̃ n syi pè kɔ̃ pě yélɛ n pɩ yɔ̃bɩ tyɩ́ kɔ̃lɛ, ǹ tɛ́ nɛ n
syɩkɩ yé yõ, ǹ tɛ́ yélɛ n yĩ, ǹ tɛ́ yélɛ n yilɔ, ǹ tɛ́ yé létáhlɔ́lɛ
n kɔ̃lɩ.

21 Máh nɛ̂nɛ n yo yɔ̀, kè mɛ sennɛ yé tyɩ́. Kè ye á
tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ.

Ǹtɛ képah fyé yõ, ǹnî-à kɩ fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ tyɩ́ sɔkɔ, ńmɔ tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃̀ pɩ, máh kɩ sɔ̃́ mɛ n wɛkɩ vɩ́npɩ tyɩ́ kɔ̃lɛ.

22 Pépi-à kɩ se mɛ Yebreninɛ, Yebreke ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Yisrayel nolɛ, Yisrayel nɛy ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Abrahmɩ náh tãnnɛ, ǹ náh nɛy ye ńmɔ tɔlɛ.

23 Pàh kɩ se mɛ Krista tɔ̃̏npɩbɩlɛ ò, mé kɩ tɔ̃ kè yo á kɩ nɛ vɩ́npɩ sɔ̃́ ńnɛ. Ńmɔ tɔ̃̏ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ yèvyãhrɩ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ de wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ à kal pé póllɛ, tɛ́ ko syi kal pé póllɛ, tɛ́ kũ dlo gbal gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ à kal pé póllɛ.

24 Nsyifunɔ ń ko yèfõh yɩ̃́ yõgbãm pɔ́ kwǎryãhlɛ, fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwlɔ.

25 Wrome tãn n ko yèfõhlɛ gbáhyɩ̃́ tɔ̃́nɔ́.
Névye ń minki dyêhlɛ kɛ núkúlɛ.
Krótókè tiki de yah ńnɛ yɔ sɔkɔ kɛ tɔ̃́nɔ́,
ànɛ̂ yɔ ń yõ farkɩ yah gbɩ̃̏yɩ̃̏kɩ̃̏ núkú ànɛ̂ lékã̂h núkú wrɔ́ sɔkɔ.
26 Ń kɔ́lɔ́ náhnáh sɔkɔ,
mé dlo gbal yrɛy yúkúnɔ́ kàh-ǹtãn̏ sɔkɔ,
tɛ́ de wil névye yõ vɩ̃̀nsyɩkɩpu dlonɔ sɔkɔ.
Mé sɔ̃̏ mɛ dlo sɔkɔ ń yɩ̃̀kɩ̃̀ névye Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ nɛ́káhbɩ́ wrɔ́.
Mé sɔ̃̏ mɛ dlo sɔkɔ kwil nɩyɔ̃́,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
Mé sɔ̃̏ mɛ dlo sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ ń yũ̋npyé mɩ̀nyobe wrɔ́.

27 Mé tãn̏kyèh náhnáh pɩ à yèvyãhrɩ pɩ sɔkɔ. Mé yah sõ lékãhlɔ náhnáhlɛ, tɛ́ kwɛkɩ ànɛ̂ níkɩ̃̀ sɔ̃́mnɔ́ pɩ. Yõke yah kwlɔ yah ń tyɩ́ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ, mé tɛ̃ kwɛkɩ sɔkɔ. Mé tɛ̃ yah vɩrɩ sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ yah flɔ kɛ̃́nɛ ń tyɩ́.

28 Ǹtɛ nɛ̂ ńtɛ̃ tyɩ́-á mɛ tah yɩ̃̋ ń tyɩ́, ń vyãh náh syɩ képah tyɩ́ dɛ́: Képah nɛ̂-á pɩ fɔ́kɔ́sõnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ à yuku Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̏nkɩ̃̀nɔ́ tyɩ́ tɩ̃̏nnɛ.

29 Ǹnî-à mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, ńmɔ tɔ n pɩ tɛ̃̀ tyɩ́ kɔ̃lɛ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ. Ǹnî-à tyɩ́pékè pɩ, kě ńmɔlɛ n yɔ.

30 Máh kɩ sɔ̃́ mɛ yɩ̃nɛ mè ń gblɔ̌y gbilki, mé kɩ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki ń tɛ̃́nkwlɔnɔ tyɩ́ sɔkɔ.

31 Liyel nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Súlɛ, ǹmɔ pɩ̃ nɛ mɩ̀nɩ̀ náh mé n yo. Sãm nɛ mɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.

32 Máh sɔ̃̏ mɛ Damasɩ kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ Aretasɩ-á kwɩ́ltɛ̃́ nɛ̂ wilki sah nɛ́npɔ́, ǹmɔ sɔ̃̏ mɛ pè kɔ̃ pè kwil dé-ńtãn̂nɛ n syɩkɩ ńmɔ tɛ̃ yɩ̃nnɛ.

33 Ǹtɛ pè mɛ ń dah mɔ gbétó yó sɔkɔ à wilki mɔ sétír
pwằhlɛ à tiki mɔ kwil kɛ̃́nkahnɩnɛ ń kɔ̃ mé wɛ pwah ǹ gbɔ̏.

12

1 Ǹmɔ se yĩnɛ mè ń gblɔ̌ynɛ n gbilki? Yõ kɛ̃́ ye képahlɛ. Ǹtɛ
képah fyé yõ, máh wɛ̃́kínɔ́ nɛ̂ wɛ, tɛ́ pnɛ̀nɔ́ nɛ̂ wɛ wil Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ sépi tyí yo.
2 Mé Krista yõ sɛ̃́-ò yɔ́lɛ n pnɛ, ké ye gbɔ̃nyấh ye yɔ̀, — à yɔ̃
dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyõ léyy tɛ̃-ǹsah sɔkɔ. Tɛ́nkàh à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ
ǹ wil gbɛ̃́nsê tɔlɛ nɩ? Tɛ́nkàh wɛ̃́kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃
wɔ náh pĩ. Liyel ó ye n pnɛ kélɛ. —
3-4 Gbɩ ye, mé pĩ nɛ ɗɩ̃́ mɛ̀-á yɔ̃ dɔkɔ yuku fɔ́ɔ́ yɩ̃̂nyõ pal tɛ̃-
ǹsah. Tɛ́nkàh à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃́nsê tɔlɛ nɩ? Tɛ́nkàh
wɛ̃́kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh pĩ. Liyel ó ye n pnɛ
kélɛ. Tɛ́ à mɛ wɛlɔ yísyó noh nónó-á sè náh fɛ̃ n yo, ké wɛ̃̌kɩ̀
náh mɛ névi tyí kɩ fɛ̃ ǹ syɩ sé yõ.
5 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ ń gblɔ̌y gbilki sɛ̃́nkɔ̃ névi tyí sɔkɔ. Ǹtɛ mé náh ń
gblɔ̌y gbilki n pi ń tir yó ńtɛ̃ yĩnnɛ nɛ́ ń tɛ̃́nkwlɔ-ńtấn ó yĩn
náh.
6 Mâh sɔ̃ sɔ̏ mɛ nɛ mé ń gblɔ̌y gbilki, mé náh n mɔ n kõ n
pi vínpɩlɛ. Yé náh wɛ di, gbɩ ye mé náhkɩ n yo. Ǹtɛ mé mɛ
ń gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ képah pínɔ́lɛ, sɔ̃nko yáh nɛ̂ wɛ té nɛ̂ noh ń
tyí, ǹnî yó ńtɛ̃ káh pɔ ń sõ kah mɔ sépi yõ,
7 ànɛ̂ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yĩnnɛ
nɛ̂-á pɩ gbȉllɛ. Fɔ̃́hnɔ́ yó mɛ sah ńmɔ wil gbɛ̃́nsê yõ, á kɩ nɛ
sétằn yɔ̃̏tɛ̃ sɔ̃ tɛkɩ mɔ ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̏npɩ yɔ́lɛ nɛ à pɔ ń yah kõ
mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki.
8 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, à fɔ̃́hnɔ́ mɛ̀ wrɔ́ gbɛ mɔ ńnɛ.
9 Ǹtɛ à mɛ yo ń tyí nɛ: «Ńmɔ-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí, képah
kɩ yĩnɛ álɛ. Ǻ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ ye ńmɔ n wɛ̃kɩ n yɩ̃́ɩ̃́ ń
tǎhkɩ̀lɛ.» Képah ye, ńmɔ mɛ ké tyí nɛ mé ń gblɔ̌ynɛ n gbilki
ń tɛ̃́nkwlɔnɔ wɔ sɔkɔ, sɔ̃nko Krista tǎhkɩ̀ nɛ n mɛ ń sɔkɔ.
10 Képah ye, Krista yĩnnɛ mâh mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, képah
náh pɩ pàh ńnɛ n gbyɔ, képah náh pɩ mâh mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ,
képah náh pɩ pàh ńnɛ n fõh, képah náh pɩ tíkí képékè-à mɛ
ń sɔkɔ, mè n nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Ǹ tɛ̃́nkwlɔnɔ gbɩ̃́ ye tǎhkɩ̀
n wɛ ń sɔkɔ.

Pole yáh-ńsah mɛ tyɛ Korɛ̃nti tãn Yesu yõ sɛ̃́pú tyílɛ

11 Mé wɛ pɩ lékấm kɛ̃́ névi sɔ̃ ńnɛ. Tɛ́ képah wil yépi tyí.
Yépi ye sɔ̏ yĩnɛ ńmɔ yɩ̃́ngbí yónɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, máh kɩ sɔ̃
mɛ tir yɔ́lɛ n pɛ́kí-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á yé n ye Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye
ǹgbnɔlɛ, pè náh fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ.

12 Gbɩ yõ, mé sɔ̋mnɔ́ pɩ yé tȉnnɛ à gbɛ̌ndùnȉ tyi pɩ, ànɛ̂ gbȉl
tyi duke náhnáhlɛ, ànɛ̂ tyítǎhnɩ̀nɛ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ Yesu
tɛ̃ntɔ̏ névi-á ńnɛ.
13 Mé se Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ tɛ́lɔ́ tɔkɔ fɔ̋nfɔ̋ pɩ yélɛ tir yɔ́
sɔkɔ? Máh yahle nɛ yé káh yĩn ń yɩ̋nnɔ́lɛ képah ó náh di?
Yé képah yɔ̃ mɔ ń kɔ̃, mé náh pɩ plɛ yé tyɩ́. Yesu yõ sɛ̃pú
tȉnkȉnɔ́ tɛ́lɔ́ fɔ̋nfɔ̋ yé yõ tir nɛ̂ sɔkɔ?
14 Yé yah, ńmɔ mɛ ń gblɔ̌y vi tɛ gbáhyɩ̋ tɔ̃-ò pɔ́nɔ́ yĩnnɛ yé
tȉnnɛ, tɛ́ yé náh n yĩn n pi ń yɩ̋nnɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, yépi ye
mé n yah n kɔ̃, yé gbȁn yȋ náh. Wɛ̃npȉ náh yĩnɛ pè gbȁn
yȋlɛ n yah n sah pé dúbípu tyɩ́. Dúbípú ye yĩnɛ pè nɛ n yah
n sah pé wɛ̃npȉ tyɩ́.
15 Ńmɔ kɩ fɛ̃ syi kɩ ń gbȁn yȋ ànɛ̂ ń min tɔ kɔ̃ yépi yĩnnɛ.
Yé tyɩ́-á sɔ̃npɩlɛ kah nɔ ń tyɩ́, képah se kɩ kwâh wilki ńmɔ
tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ yé tyɩ́?
16 Gbɩ ye ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩn ń yɩ̋nnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé túkù mɛ n
yo nɛ lékǻmkãm névi-á ńnɛ, máh yélɛ n yõ yɩ̋nvȋ sɔkɔ.
17 Máh nónó tõ tɛkɩ mɔ yé tyɩ́, mé se syɔ̃ pépi tyɩ́ à yé yõ?
18 Mé Tite gbah tɛ̃ nɛ à kyɩ yé tȉnnɛ. Mé á yű̃npi yɔ́ tɔ tɛkɩ
mɔ ǹnɛ nɛ̂ tyɩ́-á lésõ mé yo yé tyɩ́. Tite se mɛ pɔ yélɛ n yõ?
Ǹmɔ sõnɔ ànɛ̂ ńmɔ tyɩ́ náh pɩ núkúlɛ di? Á kɔ dùkù tɔ náh
pɩ núkúlɛ di?
19 Yé mɛ n sõ di mónɔ́lɛ nɛ ápi-á mɛ gbɩlɛ á gblɔ̌ynɛ n kɔ̃
yépi yah sɔkɔ. Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, tyi nónó-á á n yo, Liyel yah
sɔkɔ ye á n yo sélɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Kristalɛ. Ń
nɛ́nɔ́nɔ́, ápi mɛ sé póllɛ n yo yépi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yah yuku
yĩnnɛ.
20 Tɩ́kɩ́ mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tȉnnɛ mé káh n pɔ yé wɛ
máh mɛ n sȍ sɔ̃, yépi tɔ káh ńmɔ wɛ yáh mɛ n sȍ sɔ̃. Tɩ́kɩ́
tɔ̃ mɛ ń tɛ̃ nɛ mé káh n pɔ mâl wɛ yé wrɔ́, ànɛ̂ yű̃nwɔ̃rɩ́
pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyȁhnɩ̀ pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃
tyɩ́ yónkònɔ́lɛ, ànɛ̂ yɩ̋n yɩ̀kɩ̀ pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ ànɛ̂
tyɩ́fɛ̃ pɩ́nɔ́lɛ.
21 Tɩ́kɩ́ tɔ̃ mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tȉnnɛ, ń Liyel káh n
pɔ ń yilɔ yé wrɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ mé káh n pɔ n gbo névye yĩnnɛ,
nónó-á lésõ tyɩ́pékè pɩ ǹgbòlɛ, tɛ́ pè náh mɛ yal mɔ pɔ̌pɔ̌
pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ sèn pɩ̋-ńkɛ̃ tyi pɩ́nɔ́lɛ.

13

Pole-á vȉnmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Korɛ̃ntɩ tãn kɔ̃

1 Ń gbáhyĩ́ tɔ̃́-ò ye n pi yé tĩ̀nnɛ. Tyi pól kɩ n wah à yĩnɛ
tàrfyɔ̀ nɛ́pĩ̂ nímí, képah náh pɩ tɔ̃́mí vyãh wɛynɛ.
2 Ń pɔ́nyahnɔ kɛ ní-ò sɔkɔ, mé lésõ gbáhdyâh di névye tyí
nónó-á sɔ̃̀ tyípêl pɩ sɔkɔ ǹgbòlɛ ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ tɔ tyí. Tɛ́ kwɛynɛ
mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé tõ ké gbáhdyâhlɛ n tõ n di yé tyí
nɛ, mâh ń syɩ pɔ, mé náh tõ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yãm yah n pi.
3 Yé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ Krista-à kɩ mɛ n syɔ̃ ńmɔ tyí à n
yo n mɔ yé tyí. Tɛ̃́nkwlɔ-ò náh ǹnɛ yé tyí. À kɩ ǹ tɛ̃́nwɛnɔ
wɛ̃kɩ yé wrɔ́ sɔkɔ.
4 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, ǹ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ ye à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ
à mɛ min sɔkɔ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ. Ápi wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ ǹnɛ, á tɔ mɛ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ. Ǹtɛ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀
yõ, á mɛ min sɔkɔ ǹnɛ.
5 Yé yé gblɔ̃̌y sohlɩ n yah yè pĩ yáh kɩ mɛ yé minnɛ n pɩ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé kɩ kè wɛ pĩ nɛ Krista-á mɛ yélɛ. Gbɩ
náh di? Kàh mó pí-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́, gblɔ̃̌y sóhlínyahnɔ mè náh
sɔkɔ ké wɛ̃̀kì yõ yé tyí.
6 Ǹtɛ ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ kè wɛ pĩ nɛ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́-á mɛ á sɔkɔ.
7 Á mɛ Liyellɛ n ni yé tyí sɔ̃nko yè káh tyípékèlɛ n pɩ. Á
náh mɛ ké tyí nɛ á kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ á tyí, ǹtɛ
á mɛ ké tyí nɛ yé tyípéplɔ ólɛ n pɩ, ápi-á sɔ̃́ mɛ tɛ̃ klwɔ.
8 Yé náh wɛ di, gbɩ fwo fwo tǎhkì náh mɛ á sɔkɔ. Gbɩ tyí
ye á mɛ n so n mɔ.
9 Ápi-à mɛ tɛ̃ kwlɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yépi mɛ tɛ̃ wɛ, ké nɛ mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ápi tyí. Áyáh mɛ nɛ̂nɛ n ni Liyel tyí képah ye nɛ,
yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ n yuku yahlɛ.
10 Képah ye n kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí tɛ́ ń
sah fíí yélɛ, sɔ̃nko máh kɩ pɔ pɔ yé tĩ̀nnɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ
nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé káh n pɔ képah tɔkɔ n peke yé yõ. Yé náh wɛ
di, à kélɛ ń kɔ̃ nɛ mé yé yohnɩ mɔ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kɔ̃ kè nɛ
n yuku yahlɛ. À náh kélɛ ń kɔ̃ yé tyí yɩkɩ yĩnnɛ.
11 Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, yé tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yè mó
gbah n tɛ̃ n pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ye tyí. Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃
sɔkɔ, yè mó nɛ n sah wɛ̃ tyí yõ. Yé yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ
sɔkɔ, képah sɔkɔ tyínɔnɔ ànɛ̂ yèvɩnɩ Liyel kɩ mɛ yélɛ.
12 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. Yesu yõ sɛ̃́pú pól
n wɛkɩ yé tyí.
13 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, Liyel mó tyínɔnɔ dahbɩ yé sɔkɔ, ǹ Mirki
mó yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Kalatı tãn tyí

Kalatı tãn wȉl-ǹsah kwil yĩn ye sȍ̃ Kolelɛ ǹgbòlɛ. Kénɛ kwil ye pè n ye Frãnsilɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè kyı tɛ̃ Asi minɛrı sɔkɔ, képah nɛ̂-á pè ye Tirki yamanalɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pole-á kyı kénɛ kwlo kɔ kõ gbȋ̃ nɛ̂nɛ à Nı̀vı̀nı̀ tir yo pé tyí, névye náhnáh fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ. Képah náh, nósyɔ́ kyı pè vi tɛ̃. Pè sȍ̃ mɛ kyı n yo pé tyí nɛ pǎh yĩnɛ pè Nsyifunɔ tyi kȍ̃nsàhnɔ́ wȁ̃llɛ n kɔ, ànɛ̂ pǎh yĩnɛ pè pé ɗȋ́npȉlɛ n kõ à yĩnɛ sɔ̃́-á Moyisi tyi kȍ̃nsàhnɔ́ yo kélɛ.

Pole-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à sɛ́bɛ́y wãrkı tɛkı mɔ pé tyí à yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ yĩnɛ pè yɛ névye pè kyĩ mɔ pè kɔ̃ pè Nsyifunɔ tyi kȍ̃nsàhnɔ́ wȁ̃llɛ n kɔ káhkáh. Ǹkɛ̃́ kénɛ tyi kȍ̃nsàhnɔ́ gbȍ̃ yõ náh pè pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ̃ yõ-á pè pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

Pole sɛ́bɛ́y tyàh-ǹsah sɔkɔ, à kè yo wɛ̃kı dùkù nɛ̂-á Yesu à ye pı ǹ tɛ̃ntȍ̃ névilɛ, ànɛ̂ wǎh ǹ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ à wɛ̃kı dùkù nɛ̂nɛ. À tɔ̃ kè yo tɔlɛ nɛ péwɔ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntȍ̃ névye tɛ́lɔ́ tɔ́-á pɔ wɛ̃ wɛ. Pé wɛ̃ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, pǎh kè yo pé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pé mɛ n pı Nı̀vı̀nı̀ tir yõ, kǎh mɛ n pı ké yah yõ. Yah n tɛ Kalatı 1-2.

Pole syɔ̃ Vyãh kɔ̃́nɔ́ kédyâh wɛy tyí, à kè wɛ̃kı nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃́-á kı pwáhnmɔnɔ wɛ. Yesu Krista kúnɔ́lɛ dahnı yõ, képah gbȍ̃ yõ-á pépi mɛ pé gblɔ̌y yõ, pé náh tɔ̃ mɛ tyi kȍ̃nsàhnɔ́ yɔ̃rı sɔkɔ. Yah n tɛ Kalatı 3-4.

Pole sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, à nɛ pépi min pı dùkù-á yĩnɛ kè kè wɛ̃kı nɛ, páh mɛ pé gblɔ̌y yõ, yɔ̃rı sɔkɔ náh pélɛ. Pé ye yɛ Liyel Mirki pé yahlɛ n tɛ̃, pé káh tɔ̃ tyípêllɛ n pı. Pé pé minnɛ n pı Yesu tyí kɔ̃lɛ, pé tyí mó nɔ wɛ̃ tyí.

Pole mɛ kélɛ n wɛ̃kı nɛ Yesu tɛ̃ntȍ̃ névi-á pélɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu tɛ̃ntȍ̃ névilɛ, mé náh pı Yesu tɛ̃ntȍ̃ névilɛ névye gbȍ̃ yõ, képah náh pı ǹnî yɔ́ yòhnı̀nmɔnɔ gbȍ̃ yõ dɛ́. Ǹtɛ Yesu Krista ànɛ̂ Sú Liyel gbȍ̃ yõ ye mé pı kélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesu lékó yilki mɔ wilki lékyî sɔkɔ.

2 Ǹmɔ ànɛ̂ ń yṹnpyé nónó pól-á mɛ ásȍ̂, ápi ye n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ Kalatı mara Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ tyí.

3 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí
nɛ pè yɔ̏bènɔrı pı yé tyí, pè mó yèvınınɛ yé kɔ̃.
4 Krista ye ǹ gblɔ̋y kɔ̃ pè à ko mɔ ápi tyípêl yĩnnɛ, nɛ pé á
wilki kèkõyő mɛ̀ pèkè sɔkɔ à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̋, ǹmɔ
nɛ̂-á á Súlɛ.
5 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbɪ̋mɛgbɪ̋. Amiina!

Kalatı tãn náh vɪ̀nɔ́lɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir kɔ̃

6 Liyel nɛ̂-á ye yélɛ Yesu Krista pèpɔrı gbɔ̏ yõ, yáh yé náh
vi ǹmɔ kɔ̃ súú tɛ́ tir káhkí yɔ́ sɔ̏ tɛ̃, nɛ̂-á mɪ̀nyobe nɛ képah-á
Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ, képah pı gbɛ̃ndùn̏ɪnɛ ńmɔ tyí.
7 Tɛ́ kè náh mɛ á kı nɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir káhkí yɔ́ sɔ̋ mɛ dɛ́, ɔ̋ɔ̃,
ǹtɛ nósyɔ́ ó ye mɛ, nónó-á mɛ fɛ̃kɪ̀nɔ́lɛ n dahbı yé wrɔ́ sɔkɔ,
mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé Krista Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir vi mɔ.
8 Ǹtɛ ǹnɪ̂ yɔ́, képah náh pı ápi ńtɛ̃, képah náh pı yɪ̂nyõ
tɔ̏npı yɔ́ fyé-à pɔ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh
mɛ núkúlɛ ápi-á nɛ̂ yo yé tyí, tɛ̃ tyí kı yıkı.
9 Á kè yo sɔkɔ tɛ, tɛ́ mé kı tɔ̃ ń syı kè tɔ̃ yo núkúnúkú
nɛ, ǹnɪ̂ yɔ́-à Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ
núkúlɛ yáh nɛ̂ fɛ̃ syi sɔkɔ tɛ, tɛ̃ tyí kı yıkı.
10 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ
n sõ dɛ́, mé mɛ ké tyí nɛ Liyel ńnɛ n sõ. Névye dyɔ yɪ̋ɪ̃ tɛ̃
náh ńmɔ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ. Képah-à nɛ̂ sɔ̏ mé n yah n
kɔ̃, mé náh náhkı n mɛ n pi Krista tɔ̏npılɛ.

Pole-á pı Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ dùkù nɛ̂nɛ

11 Ń yɯ̋npyé, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir
nɛ̂-á mé yo yé tyí, kè náh wil névye tyí dɛ́.
12 Névi náh yo ń syah kélɛ, ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃ kwɔ ńnɛ
kélɛ. Ǹtɛ Yesu Krista ye ń wɛ̃kı kélɛ.
13 Ńmɔ-á sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kɪ̀lɛ n kɔ gbɪ̋ nɛ̂nɛ,
máh sɔ̏ mɛ n pı dùkù nɛ̂nɛ, yé ké tyí yónɔ́ noh. Mé sɔ̏ mɛ
Yesu yõ sɛ̃pú tɪ̏nkɪ̏lɛ n kah n fõh, fɔ́ɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ pé duku
tó-ńsahlɛ.
14 Mé sɔ̏ mɛ á kɔ̃ Nsyifunɔ náhnáh yah tɪ̏nnɛ ápi Nsyifunɔ
Liyel nínɔ́ wɛ̃kɪ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Mé sɔ̏ mɛ gbah tɛ̃ kal pélɛ kénɛ
wɛ̃kɪ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah nɛ̂-á á súbí wɛ̃dyàhlɛ.
15 Ǹtɛ Liyel ye ńmɔ yah tɔkɔ ń dúbí-ńkɛ̃ gbɪ̋ dùkùlɛ, tɛ́ ń
ye ǹ tɔ̏ pı yĩnnɛ ǹ pèpɔrı gbɔ̏ yõ.
16 Tɛ́ wǎh pɔ kè yah tɔkɔ à ǹ Pɪ́dɪ̋nɛ ń wɛ̃kı, tɛ́ nɛ mé ǹ
tyílɛ n yo n kɔ̃ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, kǎh pı sɛ̃,
mé náh kyı vɪ̀nmɔnɔ yah kɔ̃ ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.

[17] Mé náh mó tɔ̃ dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ à kyɩ wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí nónó-á tɔ̃̀ tyah ńmɔ yah dɛ́. Mé yɔ̃ sɔkɔ Arabi yamana ǹgbò sɔkɔ. Képah náh, mé ń syɩ pɔ Damasɩ kwil sɔkɔ.
[18] Tɛ́ ye tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, mé kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, á kyɩ wɛ̃ wɛ pĩ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ, tɛ́ tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí à sèpı̃̀n gbɔ̃nkwlɔ́ pɩ.
[19] Ǹtɛ à wil ǹmɔ ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɛ̃̀ndɩ̃́ Nsyakɩ tyí sɔkɔ, mé náh tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi yɔ́ ńtɛ̃ wɛ.
[20] Tyi nónó pól-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀, Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ mı̀nı̀ náh mé n yo.
[21] Képah náh, mé mɛ sɔkɔ Siri yamana ànɛ̂ Silisi mara sɔkɔ.
[22] Ǹtɛ Nsyude mara Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀nɔ́ náh sɔ̃̀ mɛ ńnɛ n pnɛ yı̃́ yah.
[23] Pè sɔ̃̀ noh ólɛ nɛ, névi nɛ̂-á sɔ̃̀ n fɔ̃h pélɛ ǹgbòlɛ, wǎh mɛ ǹ syɩ Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ tyílɛ n yo, képah nɛ̂ tyí-á lésɔ̃ à n yah n kɔ̃ yíkí-ńsahlɛ.
[24] Képah sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n gbilki ńmɔ tyí sɔkɔ.

2

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

[1] Képah náh, ye gbɔ̃nyã́h sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, mé tɔ̃ yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɩlɛ. Mé Tite tɔ tɛ̃ dohnɩ ń gblɔ̌y yɔ̃ à sɔkɔ.
[2] Liyel ye wɛ̃kɩ ńnɛ tir yɔ́lɛ ń kɔ̃ mé dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Tɛ́ máh tɔ̃̀ nɛ̂ pɩ sɔkɔ tɛ, ànɛ̂ máh mɛ nɛ̂ pínɔ́ sɔkɔ, mé náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ sè pɩ yɔ̃̀kɛ̃̀nnɛ. Képah yı̃nnɛ, máh yı̃ni tɛ̃, mé kyɩ wil Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yah tãm tyí pé yahlɛ, tɛ́ máh Nı̀vı̀nı̀ tir yo dùkù nɛ̂nɛ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, mé ké yah yo pépi tyí.
[3] Ǹtɛ ńmɔ kɔ́-ò Tite nɛ̂ ńtɛ̃-á Nsyifu náh ǹnɛ, pè náh à kyı̃ mɔ à kɔ̃ à kɔ̃̀kè kɔ̃.
[4] Á yṹnpyé nɛ́túkúnı̀ yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ Tite kɔ̃̀kè kɔ̃. Pépi ye sɔ̃̀ pɔ de fɛ̃kɩ á wrɔ́ sɔkɔ, Yesu Krista-á pɔ á wɛ wilki tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ nɛ̂ sɔkɔ, képah ségblɔ́ ye pè pɔ yáh-ńsah tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé á tɔ̃ dahbɩ kénɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ.
[5] Ǹtɛ ápi sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂-á gbɩlɛ, kè tɛ̃ ké dùkùlɛ yépi yı̃nnɛ. Képah ye, á náh kè fɛ̃ syi pé tyí. Á náh sah pé tyí yɔ̃ kwéy ńtɛ̃́nɛ.
[6] Ǹtɛ nónó-á no mɛ n yah yah tãmnɛ, yı̃́n-ńsah nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pé tyí, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Liyel náh ǹnı̂ yɔ́

ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ fɔ̋nfɔ̋nɛ n pı ǹ ní-òlɛ dò. Kénɛ névye nɔ́pi ńtɛ̃
tɔ náh mó tir yɔ́ wɛ yo dohnı ń Nı̀vı̀nı̀ tir yɔ́nɔ́ yõ.
7 Ǹtɛ pè pyě kè wɛ pĩ ńtɛ̃nɛ nɛ, Liyel-á kè dahbı ńmɔ gbɔ̏
nɛ mé Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ,
sɔ̃-á à kè dahbı Pyɛrı gbɔ̏ nɛ à kélɛ n yo Nsyifunɔ tyí.
8 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á pı Pyɛrılɛ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ Nsyifunɔ
tyí, ǹmɔ ó ye pı ńmɔ tɔlɛ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ névye tyí nónó náh
pı Nsyifunɔlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Nsyakı ànɛ̂ Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃pi nónó-á yah
tãmnɛ Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkı̏ sɔkɔ, pépi mɛ kè pĩ nɛ Liyel-á pı
ń tyí yɔ̏bènɔrılɛ à ń dah mɔ tɔ̏ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ. Kăh pı sɛ̃́, pè
mɛ yuku pɔ gbȁn dahbı wɛkı ńmɔ ànɛ̂ Barnabası tyí, à kè
wɛ̃kı nɛ á pól-á pı tɔ̏ núkú pípúlɛ pélɛ. Képah tɛ̃nɛ, á mɛ
yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, ápi-á kı á yah mɔ névye tı̏nnɛ nónó
náh pı Nsyifunɔlɛ, tɛ́ pépi kı mó pé yah mɔ Nsyifunɔ tı̏nnɛ.
10 Tɛ́ pè kè yah kɔ̃ á tyí wɔlɛ nɛ, á á dyɔ sah nɛ n kwnɛ
pépi Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkı̏ yãm tãn tyílɛ Yerusalɛmı sɔkɔ. Păh
kè yo sɔ̃, képah ye mé mɛ n pı ń nı póllɛ.

Pole mɛ lékàhlɛ Pyɛrılɛ n kɔ̃ Antyɔsyı kwil sɔkɔ

11 Képah náh, Pyɛrı-á pɔ pɔ Antyɔsyı kwil sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
à pí-ńkɛ̃̂ tyi pı. Kăh pı sɛ̃́, mé lékàhlɛ à kɔ̃ no pól yı̃́ yah.
12 Yé náh wɛ di, gbı̃́ nɛ̂-á lésõ Nsyakı tɛ̃ntɔ̏ névye náh tɔ̃nı̀
mɛ pɔ Antyɔsyı sɔkɔ, Pyɛrı sɔ̏ mɛ n yõ wɛ̃ tyí ànɛ̂ á yű̃npyé
Yesu yõ sɛ̃púlɛ, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ no nɔ́pi-á fyɔ̀
pɔ yı̃ni tɛ̃, à núkú ǹ gbɛ á yű̃npyé Yesu yõ sɛ̃pú nɔ́pilɛ, nónó
náh pı Nsyifunɔlɛ. Ȁ náh tɔ̃ mɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí Nsyifunɔ
yah tíkí tɛ̃ tyí.*
13 Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ tɔ mó kõ ǹ náh pí-ńkɛ̃̂ tyi nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ,
fɔ́ɔ́ pè Barnabası ńtɛ̃ tɔ yõ yıkı mɔ ké sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂-á gbılɛ, máh fyɔ̀ pɔ kè wɛ nɛ pè náh
mɛ n kɔ képah wɛ̃̆kı̀ yõ, mé núkú yo Pyɛrı tyí no pól yı̃́ yah
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Áwɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, wáh pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ, á á náh
vi Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ̃, tɛ́ n kɔ á yű̃npyé Yesu yõ
sɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ yõ nɛ̂ yõ mɛ, á kı
pɔ pépi wɔlɛ n kyĩ n mɔ n mɔ Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl
kɔ́lɔ́ sɔkɔ núkúnúkú wɛ́?»

* **2:12** 2.12 - Nsyifunɔ yah tíkí pínɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ yɔ̀, Nsyifunɔ pól náh pè n ye dɛ́. Pé nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl nɛ n kɔ káhkáh, pépi ye pè n ye.

15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye Nsyifunɔ ye ápilɛ á wȉl-ǹsah sɔkɔ, nɛ́káhbɩ́ náh álɛ pépi nónó-á pè n nɛ n ye Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ dêl pɩ́púlɛ.

16 Ǹtɛ á pól pɩ̃ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyɩ́ nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ pèpɛy gbȍ yõ sɔ̃́. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah sɔkɔ, képah gbȍ yõ tɛ́. Ǹtɛ á pól pɩ̃ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyɩ́ nɛ á pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ pèpɛy gbȍ yõ sɔ̃́. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ, képah gbȍ yõ tɛ́.

17 Ǹtɛ áyáh n yah n kɔ̃ pɩ́-ńsahlɛ tómm Liyel yah sɔkɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Kristalɛ, tɛ́ kè kè wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ dêl pɩ́pú-á ápi tɔlɛ, képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ Krista-á á mɔ tyɩ́pékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ? Póllɛ!

18 Ńmɔ-à ńtyɩ̃́nɔ ń náh vi Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ pɔ ń syɩ pɔ sélɛ n kɔ à, mé náh ń gblɔ̌y wɛ̃kɩ sé dêl pɩ́-òlɛ di?

19 Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ tyɩ́ tȉnnɛ, ńmɔ mɛ nɛ kókè sɔ̃́ ńnɛ. Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ńtɛ̃ ye pɩ képahlɛ ń kɔ̃ mé ń minnɛ n wɛ n pɩ Liyel tyɩ́ yõ. Ńmɔ ànɛ̂ Kristalɛ, á tɔ̂ɔ́ ye syɩ dahnɩ yõ wɛ̃ tyɩ́.

20 Mé sénsɔ̃ mɛ min sɔkɔ ó, ǹtɛ ńmɔ náh n tɛ̃ ń gblɔ̌y yahlɛ dɛ́, Krista ye n tɛ̃ ń yahlɛ. Máh min sɔkɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ ń tyɩ́ núkúnúkú yɔ̀, mé mɛ ń min póllɛ n pɩ Liyel Pɩ́dɩ̃́ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ń tyɩ́-á nɔ ǹmɔ nɛ̂ tyɩ́, fɔ́ɔ́ à fɛ̃ syi pè à ko mɔ ńmɔ yȋnnɛ.

21 Yé náh wɛ di, kàh sȍ mɛ pɩ nɛ névi-á kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ gbȍ yõ, yõ se náhkɩ sȍ mɛ Krista kúnɔ́ tyɩ́? Ńmɔ náh Liyel pèpɔrɩ yahle n pi dɛ́!

3

Pole-á Kalatɩ mara tãn yah yo dùkù nɛ̂nɛ

1 Kalatɩ mara tãn, yé lékɑ̃́m tɛkɩ kah mɔ; nɛ̂ yɩkɩ yé yõlɛ? Tɛ́ Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyɩ́ mó tɔ̃ yo wah yé wɛ̃kɩ pallɛ.

2 Nɛ̂ ó-á mé mɛ ké tyɩ́ nɛ mé piki yah yé tyɩ́ képah ye yɔ̀.
Tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ gbɔ̏ yõ se yé wɛ Liyel Mirkilɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́,
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye yé wɛ kélɛ.
3 Yé lékā́m tɛ́kɩ́nɔ́ se yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ tyɩ́? Yáh nɛ̂ tyah Liyel
Mirki tǎhkɩ̀lɛ, yé se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ fɛ̃ kè syi yé yɛ̃́ngbɛ̃
tǎhkɩ̀lɛ?
4 Ǹtɛ à, tyi nónó pól sɔkɔ-á yé de wil sɔkɔ, sè se pɩ yõ
kɛ̃́nɛ? Sè náh fɛ̃ n pɩ n pi yõ kɛ̃́nɛ dɛ́.
5 Liyel nɛ̂-á yé kɔ̃ ǹ Mirkilɛ, tɛ́ mɛ gbǐl tyilɛ n pɩ yé wrɔ́
sɔkɔ, yé tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ yĩn se à n pɩ kélɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́,
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ yĩn ye.
6 Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Abrahmɩ tɛ̃
wɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah yĩnnɛ à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.»*
7 Yé yĩnɛ yè kè pĩ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú-á Abrahmɩ náh
tãnnɛ.
8 Liyel kè yo Abrahmɩ tyɩ́ nɛ: «Mé kɩ syɔ̃ áwɔ tyɩ́ kɩ sãm
mɔ yɩ̏kɩ̏nɩ̏ pól sɔkɔ.»† Képah ye, kè lésõ mɛ wā́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
Liyel-á kɩ pè pɩ tómm Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ.
9 Sɔ̃́-á Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ à mɛ sãm mɔ ǹ sɔkɔ, sɛ̃́ ye
névi nɛ̂ tɔ-à sɛ̃ Yesu yõ, Liyel kɩ sãm mɔ tɛ̃ sɔkɔ ǹmɔ tyɩ́
kɔ̃lɛ.
10 Kè mɛ wā́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-
á tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tyɩ́yónɔ́ pól wȁllɛ n kɔ́-ńkɛ̃́nɛ, pèkè-á mɛ tɛ̃
yõ.‡ Képah ye, nónó pól gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl
kɔ́lɔ́ ó yõ, pèkè mɛ pé yõ.
11 Kè mɛ wā́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye tómm kɩ min yèsyɩ̀kɩ̀ wɛ.»§ Képah
ye, kè mɛ pɩ́kɩ́nɔ́lɛ nɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel
yah sɔkɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ yõ.
12 Ǹtɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ náh mɛ núkúlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́lɛ
dò. Kè mɛ wā́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-à
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, sépi gbɔ̏ yõ-á tɛ̃ kɩ mɛ min sɔkɔ.*
13 Krista ye ápi yõ dwe wilki tyi kɔ̏nsàhnɔ́ pèkè gbɔ̏, wǎh
sɔ̃́npɩ́ fɛ̃ syi pèkè twah ǹ yõ ápi yĩnnɛ. Kè mɛ wā́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, pàh névi nɛ̂ gbel séswɔ tyɩ́, pèkè-á
mɛ tɛ̃ yõ.†
14 Sɛ̃́ ye kè pɩ tɛ́ sãm nɛ̂-á mɔ Abrahmɩ sɔkɔ, Yesu Krista
gbɔ̏ yõ, kè yĩni tɛ̃ névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́

* **3:6** 3.6 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6. † **3:8** 3.8 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.3. ‡ **3:10** 3.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 27.26. § **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Yabakuki 2.4. * **3:12** 3.12 - Yah n tɛ Levitiki 18.5. † **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.

Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ ye ápi Liyel Mirki wɛ, Liyel-á ǹ vyãh kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ vi n mɔ n pi

15 Ń yṹnpyé, mé kɩ wɛy mɛ̀ yo kɩ yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ.
Sɔ̃́-á névi-à ǹ fɔkɔ wɛkɩ ǹ kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, tyi nónó-á ńkɛ̃́nɛ tɛ̃
n yo, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sé dùkùlɛ n ko n pnɛ, képah náh pɩ kɩ
fɛ̃ kwâh dohnɩ sé yõ.
16 Ɔ̀hɔ̃, sɛ̃́ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ tɔlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh nɛy
tyí. Kè náh yo nɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn
kõ, á kɩ nɛ ǹ náh tãn sɔ̃́ mɛ dò dɛ́. Kè yo nɛ, ǹ náh nɛy-á.
Képah n wɛ̃kɩ nɛ nɛ́núkù tyí-á n yo, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ.
17 Yé yah, nɛ̂-á sɔ̃̀ mé mɛ ké tyí nɛ mé yo kè wɛ yɔ̀.
Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyãh kõ sah tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, ye kyɛyɛ̃́h yõgbãm
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ képah ko
kè kõ kè n pɩ n pi yõ kɛ̃́nɛ dò.
18 Yé náh wɛ di, Liyel-á ǹ vyãh kõ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí sɔkɔ,
képah-à mɛ n wɛ n pnɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀
yõ, vyãh kɔ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh mó tɔ̃ kè n wɛ dò. Ǹtɛ Liyel vyãh
kɔ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye à pèpɔrɩ pɩ Abrahmɩ tyí.
19 Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kõ? À sɔ̃̀ képahlɛ
á kõ dohnɩ, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ ǹ dêl tyilɛ álɛ n wɛ̃kɩ, pópó kɩ pɔ
nɔ Abrahmɩ náh nɛy dúbínɔ́ tyí, Liyel-á lésõ ǹ vyãh kõ nɛ̂
tyí sɔkɔ. Yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ ye sɔ̃̀ syɔ̃ wɛy syínyo-ò‡ tyí, à tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀nɛ névye kõ.
20 Tɛ́ kàh nɛ́núkù ólɛ, á se kɩ fɛ̃ nɛ nɛy pɔ de yo ǹ wrɔ́
sɔkɔ? Ǹtɛ Liyellɛ, núkú ó ye ǹnɛ dò.
21 Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ Liyel vyãh
kɔ̃́nɔ́lɛ n fwo? Póllɛ! Kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́ sɔ̃́
névye kõ, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ pé min pwah mɔ, névye náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃
pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ dò.
22 Ǹtɛ Liyel wɛy nɛ ńkɛ̃, kèkõyɔ̃́ névye pól-á mɛ tyípékè
mnɔ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel-á ǹ vyãh kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kɩ
kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú kõ pé sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ Yesu Krista yõ.
23 Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbĩ-á pópó n sɛ, á lésõ mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ ǹgbò gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ à légbĩ́nɛ n syɩkɩ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃́, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye lésõ n wɛ̃kɩ álɛ wɛ̃kì
pèpɛynɛ, pópó à pɔ yĩni tɛ̃ Krista pɔ́nɔ́ tyí, á kõ á wɛ pɩ
tómm Liyel yah Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

‡ **3:19** 3.19 - Wɛy syínyo-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Moyisi ye.

25 Ǹtɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbĩ-á fyɔ̀ sɛ tɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh dɛ
á yah tɛ̃́nɔ́ tyı́ sɔkɔ.
26 Núkúnúkú, Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yépi pól pı Liyel
wɛ̃́npı̃̀lɛ.
27 Yépi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ, yé pı núkúlɛ Kristalɛ.
Krista pı dùkù ye yé sɔkɔ tótó.
28 Képah ye, kè se Nsyifu ò, kè se névi nɛ̂ náh pı Nsyifulɛ
ò, kè se yɔ̃̀ ò, kè se névi nɛ̂ náh pı yɔ̃̀lɛ ò, kè se dı̃́ ò, kè se sê
ò, núkú ye yé póllɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
29 Tɛ́ yáh fyɔ̀ pı Krista tyı́lɛ, Abrahmı náh tãn ye yélɛ
nónó-á kı pèpɔrı wɛ n pi, à yı̃nɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmı
kɔ̃ sɔ̃́.

4

1 Máh mɛ nɛ̂nɛ n sõ, kè wɛ yɔ̀: Gbɛ̃nyõ-à mɛ wɛ̃́npirlɛ gbı̃́
nɛ̂nɛ, à n nɛ mɛ núkúlɛ yɔ̃̀lɛ ǹ tahrı nétɛ̃̂ fyé yah yõ.
2 Kàh pı sɛ̃́, ǹ tɛ̃́nsàhpu ànɛ̂ ǹ tyi yah wàhpu n nɛ n yah n
dah n mɔ ǹ tyı́ sɔkɔ, pópó ǹ pɔ n nɔ ǹ yah syı́kı́nɔ́ gbı̃́ tyı́,
ǹ sú-á nɛ̂ yah tɔkɔ sah.
3 Sɛ̃́ ye, gbı̃́ nɛ̂-á ápi tɔ lésõ mɛ wɛ̃́npı̃̀ sɔ̃́, á lésõ mɛ kɔ̃
kèkɔ̃yɔ̃́ tyi náh, tɛ́ mɛ pı tɛ̃ yɔ̃̀bılɛ sé tyı́.
4 Ǹtɛ gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Liyel syıkı tɛ̃, légbı̃́-á pɔ nɔ, à ǹ Pı́dı̃́ tɛkı
mɔ kèkɔ̃yɔ̃́. Pı́dı̃́ mɛ̀ pɔ dubi sê yɔ́ tyı́, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ,
5 névye yõ wɛ n dwe n wilki yı̃nnɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ yɔ̃̀rı sɔkɔ, ànɛ̂ á pól wɛ n pı yı̃nnɛ Liyel wɛ̃́npı̃̀lɛ.
6 Ǹtɛ ǹ wɛ̃́npı̃̀ ye ńtyı̃́nɔ yélɛ kɛ̀. Yé náh wɛ à ǹ Pı́dı̃́ Mirki
dah mɔ á pól nnɔ sɔkɔ, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ á kɔ̃ à n nɛ n yo yı̃́npɔ̃́
ǹgbɛ̃nɛ nɛ: ‹Bɔ̌, ńmɔ Sú!›*
7 Kăh pı sɛ̃́, yɔ̃̀bı náh tɔ̃ álɛ; Liyel pye ye álɛ. Tɛ́ áyáh pı ǹ
pyelɛ sɛ̃́, képah ye ápi tɔ kı pèpɔrı wɛ ǹmɔ tyı́.

Pole yáh-ńsah tyɛ́nɔ́lɛ Kalatı tãn tyı́lɛ

8 Ǹgbòlɛ, gbı̃́ nɛ̂-á yé náh lésõ mɛ Liyellɛ n pnɛ, yé lésõ mɛ
yɔ̃̀rılɛ n pı yı̃ yı́syɔ́ tyı́ sé gbı́lkı́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel náh se mó
tɔ̃ sélɛ sé wı̃̀l-ǹsah.
9 Ǹtɛ núkúnúkú, yé Liyel pı̃. Tɛ́ mé kı tɔ̃ fɛ̃ yo nɛ Liyel-á
n pnɛ yépilɛ ńkɛ̃́. Yé se tɔ̃ yı̃nɛ yè yé syı n tɔ̃ n de kénɛ yɔ̃̀rı
sɔkɔ, yè kénɛ yõ kɛ̃ yı̂lɛ n gbilki sépi nónó-á sohkı kɛ̃́nɛ?
10 Yé mɛ sèpı̃̀n, ànɛ̂ ńwɔ̃́lɔ́, ànɛ̂ tyi túkù pı gbı̃́, ànɛ̂ ye wɔ
túkùlɛ n mɔ n kɔ̃.

* 4:6 4.6 - Bɔ̌, ńmɔ Sú nɛ̂-á Liyel Mirki á kɔ̃ á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, á dyɔ ye kè n to
n kɔ̃ nɛ Liyel-á á Súlɛ.

11 Ɛ́! Yé tyí mɛ ńmɔ yáh-ńsah tyɛ dɛ́. Máh yèvyãhrɩ tɔ̃̀ nɛ̂
pɩ yépi yĩnnɛ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ lɛ́?
12 Ńmɔ ń gblɔ̌y pɩ yépi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye ń yṹnpyé, mé
yélɛ n ni nɛ, yépi tɔ yé gblɔ̌y pɩ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé náh pɩ de
yah ń tyí dò.
13 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, Nìvìnì tir yónó gbennɛ yé tyí, yam gbɔ̃̀
yõ-á mé wɛ yo kélɛ yé tyí.
14 Tɛ́ ń wil gbɛ̃́nsê yam mè yáhnɔ́ náh sɔ̃̀ mɛ nɔ. Tɛ́ képah
fyé yõ, yé náh fɛ̃ syi ń yilɔ, yé náh ń sohlɩ. Ǹtɛ yé pyě ń tɔ̃
sah tɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃́ ńnɛ; á kɩ nɛ Yesu Krista ńtɛ̃
sɔ̃́ ńnɛ.
15 Nìvìnì lésõ mɛ yĩ̃́ yé sɔkɔ légbĩ́nɛ. Tɛ́ ńyãh mɛ yé mɔ
kénɛ nìvìnìnɛ núkúnúkú wɛ́? Mé kélɛ n yo kègbɩ yõ nɛ, kàh
sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n pɩ n pi, yáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ yé yĩ́ gbahlɩ wilki ń kɔ̃.
16 Ǹtɛ núkúnúkú, ń gbɩ yónó yĩnnɛ yé tyí, mé kɩ pɩ yé
sépɛlɛ lɛ́?
17 Nósyó mɛ gbah tɛ̃ nɛ páh mɛ yé sɔ̃̀ tɛ̃, ǹtɛ yé tyí sõnɔ
pèplɔ náh mɛ pé sɔkɔ dɛ́. Pè mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ ànɛ̂ yépi
wrɔ́ gbɛkɩ, yépi mó gbah tɛ̃ pépi sɔ̃̀ tɛ̃.
18 Yâh gbah tɛ̃ tyípéplɔ sɔ̃̀ tɛ̃ gbĩ́mɛgbĩ́, tyípépɛ̌y ye kélɛ.
Tɛ́ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pɩ yâh ńmɔ wɛ gbĩ́ nɛ̂ ólɛ dɛ́.
19 Ń wɛ̃́npɩ̀, mé tɔ̃ mɛ n kwlɔ yé tyí sɔkɔ kúrntɛ̃́sè sɔ̃́, pópó
kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á yé pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ Krista tyí kɔ̃lɛ.
20 Ǹtɛ ń yáh-ńsah mɛ tyɛ yé tyílɛ. Képah ye, mé sɔ̃́ náhkɩ
ǹ gblɔ̌y wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ, mè tyi nɔ́pi wɛ n
yo yé tyí dùkù yɔ́lɛ.

Gblɔ̌y yõ mɛ́nɔ́ se fɔ̃́nfɔ̃́, tɩ̃̂, yɔ̃rɩ se fɔ̃́nfɔ̃́?

21 Yépi nónó-á mɛ n yah n kɔ̃ tɔ̃́nkɔ̃̀-ǹsahlɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh, yé se kɩ fɛ̃ yo ńmɔ tyí nɛ kǎh tyi nónó yo, yé
náh sè wɛ noh?
22 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, wɛ̃́npɩ̀
nɛ́pĩ̂ nímí-á lésõ mɛ Abrahmɩ tyí. Núkúlɛ, yɔ̃ pi Akar pídĩ́-á,
ní-ò mɛ Sara pídĩ́nɛ, nɛ̂-á yɔ̃ náh ǹnɛ.†
23 Piri nɛ̂-á pɔ dubi yɔ̃ pi Akar tyí, ǹmɔ dubi à yĩnɛ névi
yɔ̃̀tàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹtɛ piri nɛ̂-á pɔ dubi Sara wɔ tyí,
ǹmɔ dubi à yĩnɛ Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyãh kɔ̃ sɔ̃́.
24 Tyi nɔ́pilɛ yɔ̀ kɛ; tir yɔ́ ye sè álɛ n wɛ̃kɩ. Syɔ́ nɔ́pi tyi
mɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ duke nínɔ́lɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Akar ye
yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbennɛ, nɛ̂-á wɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ. Yɔ̃bɩ
ye ǹmɔ mɛ n dubi n mɔ.

† **4:22** 4.22 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 16 ; 17 ; 21.

25 Ǹmɔ ye Syinayi yɔ̃lılɛ, nɛ̂-á mɛ Arabi yamana sɔkɔ. Ấ
kı fɛ̃ à tɔkɔ sãh Yerusalɛmı kwillɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ
di, Yerusalɛmı kwil tɔ mɛ yɔ̃rı sɔkɔ ànɛ̂ ké névyelɛ.

26 Ǹtɛ Yerusalɛmı nɛ̂-á mɛ yı̃̂nyõ, képah náh mɛ yɔ̃rı sɔkɔ.
Képah ye ápi yṹnɛ.

27 Yé yah, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́:

‹Nɛ n mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ píkɑ̃́nsè, áwɔ nɛ̂-á á náh sɔ̃̀ mɛ pilɛ n wɛ.
Nɛ n syɔ n wilki n mɔ nı̀vı̀nı̀ tɛ̃ tyí, áwɔ nɛ̂-á á náh pi dúbínɔ́ yɔ́nɔ́ pĩ.
Yé náh wɛ di, sê yáhlensàhnɔ́ pye kı dò kal
pɛ̀tɛ̃ tyílɛ.›‡

28 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, ń yṹnpyé, yé dubi à yĩnɛ Liyel vyãh
kɔ̃́nɔ́lɛ, sɔ̃́-á Yisakılɛ.

29 Piri nɛ̂-á lésõ dubi à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ,
ǹmɔ lésõ mɛ ǹ ní-òlɛ n fõh, nɛ̂-á dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́
sɛ̃́ ó ye kélɛ kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ.

30 Ǹtɛ sɔ̃́ mɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo wɛ́? Kè nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃ pi
píɗı̃́ náh yĩnɛ gbɛ̃kı yɔ̃́nɔ́lɛ wɛ̃ tyí píɗı̃́ yɔ́lɛ, nɛ̂ yṹ náh mɛ
yɔ̃̀lɛ. Képah ye, yɔ̃ pi yĩni ànɛ̂ ǹ píɗı̃́ tɔlɛ.›§

31 Kǎh pı sɛ̃́, ń yṹnpyé, yɔ̃ pi pye náh ápilɛ dɛ́. Sê nɛ̂ pye-á
ápilɛ, yɔ̃ náh ǹnɛ.

5

Yé se kı yé syı de yɔ̃rı sɔkɔ ńtɔ̃?

1 Krista mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ á gblɔ̌y yõ sɔkɔ, képah ye
à kɔ̃ à á wilki yɔ̃rı sɔkɔ. Tɛ́ yé yé tah n sah, yé káh n tɔ̃ yé
syı n de yɔ̃rı sɔkɔ.

2 Ńmɔ Polelɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yáh kı kɔ̃̀kè kõ, Krista náh
tir yɔ́ pɛkı n pi yé tyí.*

3 Mé kélɛ n yo yé tyí ńtɔ̃ nɛ, névi nɛ̂ tɛ̃-à kı fyɔ̀ kɔ̃̀kè kõ,
wǎh kı Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól wɑ̃̀llɛ n kɔ káhkáh.

4 Yépi nónó-á mɛ n yah n kɔ̃ nɛ yé pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yé gblɔ̌y ye yé gbɛ
Krista náh. Yé vyãh náh tɔ̃ mɛ Liyel pèpɔrı tyí sɔkɔ.

‡ **4:27** 4.27 - Yah n tɛ Yesayi 54.1. § **4:30** 4.30 - Yah n tɛ Yenɛsı 21.10. * **5:2** 5.2 - Kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ nɛ̂ tyí-á Pole n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, kè náh mɛ á kı nɛ à sɔ̃ nɛ kɔ̃̀kè káh nɛ n kõ dɛ́. Ấ nɛ névi nɛ̂-à ǹ sõnɔ sah kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ yõ nɛ képah-á kı pé pı nɛ́gbılɛ Liyel yah, Krista náh tir yɔ́ pɛkı n pi tɛ̃ tyí.

5 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á mɛ ké tyí nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ǹ
yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Képah sõnɔ ye Liyel Mirki dahbɩ ápi sɔkɔ,
tɛ́ á mɛ kélɛ n dɛkɩ náhnáh.
6 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂ wrɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ
Kristalɛ, tɛ̃ kɔ̃̀kè kõ ò, tɛ̃ náh kɔ̃̀kè kõ ò, tir yɔ́ náh képahlɛ.
Nɛ̂-á ké yõlɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnɛ kè nɛ n wɛ̃kɩ tyi pɩ dùkù
sɔkɔ, tyínɔnɔ sɔkɔ.
7 Yé lésõ mɛ n yuku yahlɛ pallɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó pɔ kõ yé yahlɛ
yé kɔ̃ yé gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ fin mɔ wɛ́?
8 Liyel nɛ̂-á yé ye pɩ ǹ tyílɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh se yɩkɩ yé yõlɛ
tɛ́.
9 Pè náh nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ mɩ́fã́hkɩ̀ póllɛ di?
10 Tɛ́ sépinɔ pól sɔkɔ, ńmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ yé yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
gbɔ̃̀ yõ nɛ, yé náh n fɛ̃ n syi káhkɩ́ vi n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-á n
yɩkɩ yé yõlɛ, tɛ̃-à ké se mɛ nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, fɔ̃́hnɔ́ kɩ n sah n pi
tɛ̃ yõ.
11 Ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ ń yṹnpyé, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ tyí sɔ̃́
tõ mé mɛ gbah tɛ̃ n yo nɛ kè nɛ n pɩ, yõ se náhkɩ mɛ ké tyí
pè ńnɛ nɛ n fõh ńtõ? Kègbɩ yõ, képah tyí-à tõ sɔ̃̀ nɛ mé mɛ
gbah tɛ̃ sɛ̃́, Krista dahnɩ yõ syínɔ́ se náhkɩ mɛ yõ yíkínɔ́lɛ
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí ńtõ?
12 Nónó-á n dahbɩ fɛ̃̀kɩ̀nɔ́lɛ yé wrɔ́, pè káh yĩn kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́
ó tyí dɛ́, pè pé tyínɔ́ kɔ̃lɩ n to pnɛ́pnɛ́ ńtɛ̃nɛ kè.
13 Ń yṹnpyé, gblɔ̃̌y yõ wɛ n tɛ̃ yĩn ye Liyel ye yélɛ. Ǹtɛ yé
káh núkú sah képah yõ, yè mó yé dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ dɛ́. Yé
wɛ̃nɛ nɛ n yohnɩ n mɔ tyínɔnɔ sɔkɔ.
14 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pól ye tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mɛ̀ tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Á ní-
ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.»†
15 Ǹtɛ yáh wɛ̃nɛ n nwãhkɩ, tɛ́ wɛ̃nɛ n kɔ sɛ̃́ à; yáh kɩ yé
gblɔ̃̌y tɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ, yé kɩ pɔ wɛ̃ tyí yɩkɩ.
16 Yé noh ń tyí yɔ̀: Yé yɛ Liyel Mirki yé yahlɛ n tɛ̃. Képah
sɔkɔ, yé náh tõ yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ tyi pɩ n pi.
17 Yé náh wɛ di, névi gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ, Liyel Mirki dêl
tyi ye sépilɛ. Liyel Mirki tɔ dyɔ yĩ́ĩ tyi-á mó tyi nónónɛ, névi
dyɔ yĩ́ĩ tyi náh sépilɛ. Tɛ́ sépi tɛ̃-á pɩ wɛ̃ sépɛ́bílɛ sɛ̃́, képah
ye yé kɔ̃ yé náh yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pɩ n pnɛ.
18 Ǹtɛ Liyel Mirki-à kɩ fyɔ̀ yé yahlɛ n tɛ̃, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh
kɩ dɛ yé tyí sɔkɔ.

† **5:14** 5.14 - Yah n tɛ Levitiki 19.18, ànɛ̂ Markɩ 12.31, ànɛ̂ Likyi 10.27.

19 Ǹtɛ á gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi-á tyi nónónɛ, á pól sélɛ n pnɛ. Sè
wɛ yɔ̀: fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ, pɔ̋pɔ̋ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ,
20 ànɛ̂ sãh fálnɔ́lɛ, ànɛ̂ klɔ́ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ, ànɛ̂
mɛ́kɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔkɔ vyɑ̃́hnɔ́lɛ, ànɛ̂
wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ tɩ̏ntɩ̏nnɛ,
21 ànɛ̂ yɩ̃́wílkɩ̀lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃́nɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yèwò pínɔ́lɛ, ànɛ̂
sé sɛ̃́nknɔ dukelɛ. Mé ké gbáhdyâhlɛ n di yé tyí, máh sɔ̃̀ kè
di sah sɔkɔ yé tyí ǹgbò dùkùlɛ sɔ̃́ nɛ, névye nónó pól-á n pɩ
sɛ̃́ntɛ̃́nɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
22 Ǹtɛ tyi nónó-á n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀:
Tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ, ànɛ̂ sɔ̋mnɔ́lɛ, ànɛ̂
pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yãm yáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ,
23 ànɛ̂ gblɔ̌y yɛlɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́lɛ. Sépi póllɛ, tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ náh mɛ sélɛ n fwo.
24 Névye nónó-á mɛ Krista tyí yõ, pépi ye pé gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ɩ̃́
tyi, ànɛ̂ pé dékè tyi, ànɛ̂ pé yɩ̃́wílkɩ̀ tyi pól syɩ dahnɩ yõ, à sè
ko.
25 Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ á kɔ̃, á ye yɛ képah kɔ̃ kè á yahlɛ
n tɛ̃ kɛ̀.
26 Á ye káh pɩ gblɔ̌y gbílkípúlɛ, à nɛ n pɩ n de wɛ̃ tyí, képah
náh pɩ, à wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.

6

1 Ń yṹnpyé, yâh sɔ̃́ ǹnî yɔ́ wɛ tɛ̃ à mɛ tyítúkù yɔ́lɛ n pɩ,
Liyel Mirki-á mɛ yépi nónó yahlɛ n tɛ̃, yépi tɛ̃̀ tɛ̃ mámmám
yè pɔ ǹnɛ wɛ̃̀kɩ̀ pèpɛy yõ. Yé nɛ́núkù núkú pól mó yé
gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé tɔ káh pɔ de tyítúkúnɩ̀ pínɔ́ sɔkɔ.
2 Yé wɛ̃ yɔ̋tɔ́kɔ́bílɛ n twah. Yâh képahlɛ n pɩ, yé mɛ Krista
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏llɛ n kɔ.
3 Névi yɔ́-à ǹ gblɔ̌ynɛ n dɔkɔ n sah, tɛ́ kwâh yɔ́ náh mó tɔ̃
ǹnɛ, tɛ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ.
4 Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pè pé tyípínɩ̀ kyɔmɩ n yah pallɛ.
Nɛ̂ nɩ-à mɛ fɛ̃ n vɩ n pi ǹ gblɔ̌ynɛ, ǹ nɩ vɩ ǹ gblɔ̌ynɛ, à káh
ǹ gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n sãh ǹ ní-òlɛ.
5 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù núkú pól-á tyi nónó pɩ, pè kɩ yĩn
sé yɔ̋tyílɛ.
6 Névi nɛ̂-à álɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ, á yĩnɛ ǹ tɛ̃̀nɛ n yohnɩ
n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ.
7 Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ lɔ́, pè náh kɔ̋lɛ Liyellɛ n ko.
Névi-à sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, képah ye à kɩ tɔkɔ.
8 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ, gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi yɔ̃re
ye tɛ̃̀ kɩ wɛ, képah nɛ̂-á tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel Mirki

dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ, Liyel Mirki dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi yõre ye tɛ̃ kɩ wɛ,
képah nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ.
9 Á ye káh yal mɔ tyi pèplɔ pɩ́nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, áyâh tyi
pèplɔ pɩ́nɔ́ yálnmɔ-ńkɛ̃nɛ, á kɩ pɔ ké yõre wɛ ké gbɩ̃́ pèpɛy
sɔkɔ.
10 Képah ye, áyâh tyɩ́pépɛ̌y pɩ́-ńsah wɛ, á ye kélɛ n pɩ no
pól tyɩ́. Tɛ́ á ye kélɛ n pɩ n kal á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú wɔ
tyɩ́.

Pole wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

11 Yáh wã́rkɩ́nɔ́ mɛ̀ wɛ kélɛ yɛ̌hyɛ̌h yɔ̀, ńmɔ ye n wãrkɩ
kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ.
12 Gblɔ̌y wɛ̃kɩ́nɔ́ tyɩ́-á nɔ nónó tyɩ́, pépi náh mɛ ké tyɩ́ nɛ
pé fɔ̃́hnɔ́ wɛ Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyɩ́ yónɔ́ yĩnnɛ. Képah ye
pè yépilɛ n kyĩ n mɔ n mɔ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ.
13 Kénɛ névye nónó ńtɛ̃-á mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ, pè náh mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀llɛ n kɔ ò. Pè mɛ ké tyɩ́ ólɛ nɛ yé kɔ̃̀kè kõ, pé
kɔ̃ pé pé gblɔ̌ynɛ n wɛ n gbilki képah yĩnnɛ.
14 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, mé náh ń gblɔ̌y gbilki n pi tir yó ńtɛ̃
yĩnnɛ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyɩ́ sɔkɔ. Ǹmɔ
dahnɩ yõ kúnɔ́ yĩn ye ńmɔ kɔ̃ mé kèkõyɔ̃́ tyilɛ n yah yõ kɛ̃
tyilɛ, tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye tɔ mó mɛ ńmɔlɛ n yah sɛ̃ntɛ̃nɛ.
15 Névi kɔ̃̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ, yõ náh mɛ sépi tyɩ́. Yõ-á mɛ
nɛ̂ tyɩ́, képah ye pɩ vĩ̀nmɔnɔ nɛ̂-á Liyel dahbɩ tɛ̃ nɩ sɔkɔ.
16 Nónó pól-á mɛ n kɔ képah wɛ̃kɩ̀ yõ, pépi ànɛ̂ Liyel no
póllɛ, pépi nónó-á Yisrayel nolɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel
tyɩ́ nɛ à yèvɩnɩnɛ pè kɔ̃ à mó pé yãm yah.
17 À tɔkɔ núkúnúkú tyɩ́, ǹnî yó ńtɛ̃ káh tɔ̃ ńmɔlɛ n kwlɔ.
Nɩ́tbɔ́ nónó-á ńmɔ wil sɔkɔ, sépi n wɛ̃kɩ nɛ máh pɩ Krista
tyɩ́lɛ.
18 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́
nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyɩ́. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Yefɛsɩ tãn tyɩ́

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyɩ́

1 Ǹ́mɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yĩnɛ Liyel
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ névye tyɩ́ nónó-
á pɩ Liyel nolɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ pallɛ pé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ.
2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyɩ́ nɛ, pè yɔ̏bènɔrɩ pɩ yé tyɩ́ pè mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel-á pèpɔrɩ nónónɛ n pɩ ápi tyɩ́ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ

3 Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista Súlɛ. Á ye sãm mɔ á sɔkɔ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ, à
pèpɔrɩ duke duke pól pɩ á tyɩ́ nónó-á wil yĩ̂nyõ sɔkɔ.
4 Kèkõyő mɔ́-ńkɛ̃́ gbɩ̃́ dùkùlɛ, Liyel sɔ̏ ápi yah tɔkɔ pɩ ǹ
tyɩ́lɛ Krista gbɔ̏ yõ sɔkɔ, nɛ á pɩ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ á
tyɩ́ péwɔ yah sɔkɔ. Tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ,
5 Liyel sɔ̏ kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ ápi pɩ pé wɛ̃́npɩ̏lɛ
Yesu Krista gbɔ̏ yõ. Yé náh wɛ di, képah ye sɔ̏ à pɩ à yĩnɛ ǹ
dyɔ yɩ̃̋ tɛ̃nɛ.
6 Á ye ǹnɛ n gbilki ǹ pèpɔrɩ yĩnnɛ, wăh nɛ̂ pɩ á tyɩ́ ǹ nɩ̀dɛ̀
Pɩ́dɩ̃́ gbɔ̏ yõ.
7 Ǹmɔ tő kwɛ́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye á wɛ wil pèkè sɔkɔ, tɛ́ á tyɩ́pêl
mɛ yɔ̃ mɔ á tyɩ́. Sɛ̃ ye Liyel pɩ yɔ̏bènɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ á tyɩ́,
8 képah nɛ̂-á à pɩ á tyɩ́ náhnáh à yɩ̃́pɩ̂ ànɛ̂ lékɐ̃́mnɛ á kɔ̃
yɩ̃̋.
9 Sètɩ̏n sɔ̏ tir nɛ̂ tyɩ́-á nɔ ǹ tyɩ́, à sɔ̏ képah yah tɔkɔ sah
ǹgbò dùkùlɛ. Núkúnúkú, à kélɛ á wɛ̃kɩ. Krista gbɔ̏ yõ ye sɔ̏
à yah tɔkɔ tyɩ́pépɛ̌y mɛ̀nɛ.
10 Ké pɩ gbɩ̃́-à pɔ nɔ, à kɩ yɩ́yɩ̏n pól tuke mɔ nónó-á mɛ
yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nɛ́núkù kɔ̃ à kɩ pɩ sé yɔ̏tɛ̃̏nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
Kristalɛ.
11 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ, nɛ̂-á sɔ̏ á wɛ wɛ tɛ̃̏nɛ,
Liyel ye kélɛ á kɔ̃. Á sɔ̏ kwãh tɛ̃ á yah tɔkɔ sah ǹ tyɩ́lɛ. Ǹmɔ
nɛ̂-á Liyellɛ, ǹ dyɔ yɩ̃̋ tir ye à n nɛ n pɩ à yĩnɛ wăh kè yah
tɔkɔ sɔ̃́.

12 Képah ye, ápi nónó ǹgbò-á á gbȍ sah Krista yõ, á ye
gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.

13 Yépi tɔlɛ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Kristalɛ, yé gbɩ
wɛy wɛ noh, képah nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ, nɛ̂-á yélɛ n pwah n
mɔ. Ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ye tɔ̃, Liyel-á ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ
Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kélɛ yé kɔ̃ à yé pɔkɔ mɔ.

14 Liyel Mirki nɛ̂-á à á kɔ̃, képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ wǎh ǹ
vyãhlɛ ǹ no kɔ̃ yȋ nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi. Képah
á nɩlɛ n sũ nɛ áyáh kɩ sè wɛ n pi, áyâh sõ nɛ̂nɛ pwáhnmɔnɔ
wɛ pnɛ́pnɛ́. Képah sɔkɔ, gbílkínɔ́-á kɩ n sah Liyel yõ.

Pole nîrî pínɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

15 Képah ye, ńmɔ tɔ-á fyɔ̀ noh nɛ yáh mɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
yõ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tyí-á mɛ nɔ yé tyí,

16 gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mè n nɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé tyí sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnɛ
n ye n gbo yé tyí.

17 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Liyel tyí,
ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃́rí nɛ́tɛ̃́nɛ, nɛ à lékɑ̃́m Mirkilɛ yé kɔ̃ nɛ̂-á kɩ Liyel
dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ tɛ́ kɩ yé kɔ̃ yé kɩ à pĩ yɩ̃́ɩ̃́.

18 À mó yé lékɑ̃́m yɩkɩ mɔ, sɔ̃nko wǎh yé ye nɛ yé yé gbȍ
sah kwâh nɛ̂ yõ sɔkɔ yé fɛ̃ ké dùkù pĩ; ànɛ̂ wǎh mɛ yípéplɔ
nónó yah sah ǹ no kɔ̃, yé sé tɔ pĩ.

19 Yè mó pĩ gbɩ̌l tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á à mɛ yah sah á kɔ̃ ápi nónó-á
Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Kénɛ tɛ̃́nwɛnɔ mè ye Liyel tȍ pɩ tǎhkɩ̀lɛ,

20 wǎh Krista lékó yilki mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ à kɔ̃ à kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbȍyȍ
sȍlɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ.

21 À mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ tɔ̃́rí, ànɛ̂ tǎhkɩ̀, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ yȍtɔ̃rínɔ
pól yõ sɔkɔ. Nónó yni-á mɛ wil kwɛynɛ, ànɛ̂ nónó yni-á kɩ
n wil n pi ńsȍ̂nɛ, ǹmɔ mɛ pépi pól yah sɔkɔ.

22 Liyel yíyɩ̀n pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ, tɛ́ à pɩ
ǹ yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ pól yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ,

23 pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ. Krista mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ pépi sɔkɔ
ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɔ mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

2

Tyɛ́-ńkɛ̃́ min nɛ̂-á n wɛ nɔ̀nɔ́lɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî tyí kɔ̃lɛ yé tyítúkúnɩ̀ ànɛ̂ yé
tyípêl pínɔ́ yĩnnɛ.

2 Kénɛ tyípêl sɔkɔ ye sȍ yé mɛ n pɩ yé minnɛ ǹgbòlɛ, gbɩ̃́
nɛ̂-á yé mɛ kèkõyő mɛ̀ tǎhkɩ̀ yȍtɛ̃ sȍ tɛ̃. Kénɛ yȍtɛ̃ mɛ tȍlɛ n
pɩ tyah kènkãh sɔkɔ. Ǹmɔ ye mɛ Liyel tyí yáhlepu yahlɛ n
tɛ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀.

3 Ápi tɔ pól sȍ mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, mɛ á dyɔ yɩ̃́ tyi ólɛ n pɩ. Tir nɛ̂-à sȍ nɔ á wil gbɛ̃́nsê tyí ànɛ̂ áyâh nɛ̂ sõ wɛ nɛ kăh mɛ plɛ, képah ye à n nɛ n pɩ. Áyáh sȍ pɩ sɛ̃́, képah ye Liyel pèkè kɩ sȍ á nɔ n pi no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ.
4 Ǹtɛ Liyel nìgbɛ̀kì tnɔ. Á tyí kah nɔ ǹ tyí,
5 képah ye, áyáh lésõ mɛ lékyɩ̂ tyí kɔ̃lɛ á tyɩ́túkúnì pínɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à minnɛ á kɔ̃ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Kristalɛ. — Yȍbènɔrɩ ye Liyel pɩ yé tyí à yé pwah mɔ. —
6 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Kristalɛ, Liyel ye á wilki kũ sɔkɔ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ á sah yɩ̂nyõ tɔ̃́rí sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
7 Pèpɔrɩ nɛ̂-á Liyel pɩ ápi tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ, à kè pɩ ǹ yȍbènɔrɩ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ yĩnnɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ no pól tyí.
8 Yé náh wɛ di, yáh sɛ̃ Liyel yõ, à mɛ yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí à yé pwah mɔ. Pwáhnmɔnɔ mɛ̀ náh wil yépi tyí dɛ́, Liyel yɩ̃́nkɔ̃nɔ ye kélɛ
9 Yépi tǎhkì pínwɛnɔ náh kélɛ dɛ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gblɔ̃́y gbilki n pi.
10 Yé náh wɛ di, Liyel mɔ́nɔ́ ye álɛ. À ye á mɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ tyɩ́péplɔ pɩ yĩnnɛ Liyel-á nónó yah sah ǹgbò dùkùlɛ nɛ á pɔ sélɛ n pɩ.

No pól pɩ núkúlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ

11 Yépi nónó-á lésõ Nsyifunɔ n ye kȍ-ǹkɛ̃́ névyelɛ, tɛ́ mɛ pé gblɔ̃́ynɛ n ye kènkõbelɛ ké nítbɔ́ yĩnnɛ nónó-á mɛ pé wil sɔkɔ, yáh lésõ mɛ dùkù nɛ̂nɛ légbɩ̃́nɛ, yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ képahlɛ.
12 Légbɩ̃́nɛ yé lésõ mɛ fíí Kristalɛ. Yé lésõ mɛ nɛ́pânnɛ, yé náh mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel no sɔkɔ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ n no kɔ̃ nɛ páh yɩ̂ nónónɛ pè kɔ̃ pé Yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ pélɛ, yé vyãh lésõ dɛ sé tyí sɔkɔ. Yé lésõ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ gbȍ sàh-ǹsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Liyel náh lésõ mɛ yé tyí.
13 Ǹtɛ núkúnúkú, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ, yépi nónó-á sȍ mɛ fíí, yé nɔ de Liyellɛ Krista tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbȍ yõ.
14 Ǹmɔ ye ápi yèvɩnɩnɛ. Ǹmɔ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pè kwrɔ mɔ pɩ yìkì núkú névyelɛ. Dyɔ́yɔ́kì nɛ̂-á sȍ mɛ kɛ̃kɩ tyí kɔ̃lɛ, mɛ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé wrɔ́ gbɛkɩ sah, à ye pɔ kénɛ kɛ̃kɩ sɔ to ǹ kúnɔ́ gbȍ yõ.

15 À ye Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ sé wȁl kɔ dúkùnɔ́ pól yĩn mɔ. Ǹmɔ gbȍ yõ, à Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé kwrɔ mɔ pɩ yȉkȉ núkú névyelɛ, yèvɩnɩ kɔ̃ kè wɛ pé wrɔ́.
16 À Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé pól kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ ǹ kúnɔ́ gbȍ yõ dahnɩ yõ, tɛ́ pé wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ Liyellɛ. À dyɔ́yɔ́kȉ tɔ tyɩ́ tyɩ́ yɩkɩ ǹ syɩ́nɔ́ gbȍ yõ dahnɩ yõ.
17 À pɔ yèvɩnɩ wɛlɔ yo yé tyɩ́ yépi nónó-á sȍ mɛ fɩ́ɩ́, ànɛ̂ nónó-á sȍ mɛ yúkɛy.
18 Yé náh wɛ di, Krista gbȍ yõ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, á pól kɩ tɛ̃ wɛ yĩni tɛ̃ Sú Liyel tnɔ̂ ǹ Mirki núkúní mɛ̀ gbȍ yõ sɔkɔ.
19 Kǎh pɩ sɛ̃́, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, nɛ́pân náh tɔ̃ yélɛ, wɔ̂ yah tãn náh yélɛ. Yé pɩ kwil núkú tãnnɛ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́púlɛ. Tɛ́ pɩ Liyel nolɛ.
20 Yé mɛ á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃́ pè mɔ nɛ̂ sètyah-á pɩ Yesu tɛ̃́ntȍ névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃́ntȍ syɩ́nyopulɛ, tɛ́ Yesu mɛ pɩ ké dáhgbɩ́lɛ ǹ wahlɛ.
21 Ǹmɔ Yesu gbȍ yõ sɔkɔ ye wɔ̀kɔ̀ kɩ yĩn gbɑ̃́hngbɑ̃́h, tɛ́ kɩ kyãh kɩ pɩ Liyel nɩ́-ńsah gbôlɛ, nɛ̂-á mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́ yõ.
22 Yé wrɔ́-á kwrɔ mɔ ǹmɔlɛ, yépi tɔ ye pɩ gbô mɛ̀ fɩ̃́ yɔ́lɛ, kɩ wɛ kwrɔ mɔ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ kɩ pɩ tɛ̃̀-ǹsah yɔ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel kɩ mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ Mirki sɔkɔ.

3

Pole-á kɩ tȍ nɛ̂ pɩ n pi névye yĩnnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

1 Képah ye, ńmɔ Pole nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tȍ yĩnnɛ, ànɛ̂ yépi yĩnnɛ, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ...
2 Liyel-á ǹ pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ sɔkɔ tȍ nɛ̂ dahbɩ ń gbȍ yépi tyɩ́ pɛkɩ yĩnnɛ, mé sɛ̃ ké yõ nɛ yáh képah tɛ̃̀ wɔ noh ó.
3 Liyel ye syɔ̃ wɛ̃́kɩ́nɔ́ yɔ́ tyɩ́ à ǹ sètɩ̃̏n sȍ tirlɛ ń wɛ̃kɩ, sɔ̃́-á mé yo sɔkɔ kélɛ yé tyɩ́ kwéy sɛ́bɛ́y mɛ̀ yȍtah sɔkɔ yɔ̀.
4 Yáh kɩ kélɛ n kar, yé kɩ pĩ nɛ sètɩ̃̏n sȍ tir nɛ̂-á mɛ Krista tyɩ́ sɔkɔ, ké sèndyàh náh ńnɛ.
5 Liyel náh sȍ kénɛ sètɩ̃̏n sȍ tirlɛ ǹgbò tãn wɛ̃kɩ, sɔ̃́-á à kélɛ Yesu tɛ̃́ntȍ névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃́ntȍ syɩ́nyopu nɛ́gblɔ́ wɛ̃kɩ núkúnúkú ǹ Mirki gbȍ yõ.
6 Sètɩ̃̏n sȍ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀, nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir gbȍ yõ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á kwrɔ mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ kɩ gbɛ̃kɩ núkú yõ n pi pélɛ, tɛ́ kɩ n pɩ n pi gbɛ̃́nsê núkúlɛ pélɛ. Tɛ́ Liyel-á ǹ

vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyı́ sɔkɔ Yesu Krista gbɔ̏ yõ, pé tɔ vyãh-á kı n
wɛ n pi ké tyı́ sɔkɔ.
7 Liyel-á ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̏ yõ yɔ̏bènɔrı nɛ̂ pı ńmɔ tyı́, képah
gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye ńnɛ Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́ tɔ̏ sɔkɔ.
8 Ḿmɔ nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú pól nɛ́tɛ́ynɛ, ńmɔ ye wɛ yɔ̏bènɔrı
mɛ̀nɛ kı Yesu pèpɔrı tyı́lɛ n yo névye tyı́ nónó náh pı
Nsyifunɔlɛ. Kénɛ pèpɔrı mɛ̀nɛ, yı̏n náh mɛ ké tyı́.
9 Liyel-á kı sètı̏n sɔ̏ tir mɛ̀ pı n pi dùkù nɛ̂nɛ, mé yı̃nɛ mè
kélɛ névye wɛ̃kı n yı̃́ı̃́ pallɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á yı́yı̀n pól mɔ́-òlɛ, à ye
képah wɔ̃bı sah ǹgbò dùkùlɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ,
10 sɔ̃̀nko à tɔkɔ núkúnúkú tyı́, yı̃́pı̃̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyı́,
yɔ̏tãm pól ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tɔ̃́rı́ nónó-á mɛ tɔ̏lɛ n pı yı̂̃nyõ sɔkɔ,
pé pól tɛ̃ wɛ kè pı̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̏nkı̀ gbɔ̏ yõ sɔkɔ.
11 Sépi pól pı à yı̃nɛ Liyel-á sɔ̏ nɛ̂ yah tɔkɔ sah tyɛ́-ńkɛ̃̂, tɛ́
pɔ kè pı á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̏ yõ.
12 Áyáh á wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, képah gbɔ̏ yõ,
wɛ̃̀kı̀ mɛ yı́kı́nmɔnɔlɛ á tyı́ kı fɛ̃ nɔ de Liyel tnɔ̂ nı̀sãh sɔkɔ.
13 Kǎh pı sɛ̃́, ńmɔ-á mɛ yèvyãhrı nɛ̂nɛ n pı yé yı̃nnɛ, yé
káh yɛ képah yé wil ku. Képah ye kı yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ yé kɔ̃.

Tyı́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ

14 Képah ye, mé kı gbètukunɔ di Sú Liyel yah sɔkɔ,
15 ǹmɔ nɛ̂ gbɔ̏ yõ-á kétlo pól mɛ sétáh yõ ànɛ̂ yı̂̃nyõ.
16 Ǹ tɔ̃́rı́ mɛ gblò. Képah ye, mé kélɛ n yah kɔ̃ ǹ tyı́ nɛ
à tǎhkı̀lɛ yé kɔ̃ ǹ Mirki gbɔ̏ yõ, sɔ̃̀nko tǎhkı̀ nɛ n mɛ yı̃́ı̃́ yé
sɔkɔ.
17 Krista nɛ n mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ yé nnɔ sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ,
tyı́nɔnɔ mó nɛ mɛ yǎ̀hnı̀ mɔ yı̃́ı̃́ yé sɔkɔ.
18 Képah sɔkɔ, tyı́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, yépi ànɛ̂ ǹ yõ
sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól kı ké yɔ̏tukuri, ànɛ̂ ké yɔ̏sɛ̃̀kı̀, ànɛ̂ ké kyãhlɔ,
ànɛ̂ ké súkúlı́nɔ́ dùkù pı̃.
19 Yé kı tyı́nɔnɔ mɛ̀ dùkù pı̃, képah nɛ̂-á kal pnɛ̀nɔ́ duke
póllɛ. Képah sɔkɔ, Liyel kı mɛ ǹ tɔ̂ɔ́ yé sɔkɔ.
20 Áyáh yı̂ nónónɛ n yah n kɔ̃ ànɛ̂ áyáh mɛ nónó tyı́lɛ n sõ,
Liyel ye kı fɛ̃ sélɛ álɛ n kɔ̃ gbı̃́mɛgbı̃́, fɔ́ɔ́ kı kah mɔ ńtɛ̃nɛ, ǹ
tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̏ yõ nɛ̂-á mɛ tɔ̏lɛ n pı ápi sɔkɔ.
21 Yesu Krista gbɔ̏ yõ, gbı́lkı́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ à wil Yesu
yõ sɛ̃́pú tı̏nkı̀ tyı́, knɔ knɔ pól sɔkɔ tyɛ tyɛ́nı́ kɛ̃́nɛ. Amiina.

4

Yesu yõ sɛ̃́pú yégbékè pı́nɔ́lɛ núkúlɛ

[1] Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ yĩnnɛ, mé yélɛ
n ni yépi nónó-á Liyel ye, nɛ yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ ǹ yénɔ́
mènɛ.
[2] Yé pɩ gblɔ̌y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír névyelɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́
pípúlɛ. Yé wɛ̃nɛ n n tɛ̃ tyínɔnɔ sɔkɔ.
[3] Yáh mɛ yèvìnì nɛ̂ sɔkɔ wɛ̃ tyí, képah gbɔ̃̀ yɔ̃, yé gbah n
tɛ̃ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tɛ̃ n sah Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ yé kɔ̃.
[4] Yé pól pɩ wil gbɛ̃́nsê núkú Krista gbɔ̃̀ yɔ̃, ànɛ̂ Liyel Mirki
núkú ye mɛ. Liyel yé ye tɔlɛ kwâh núkú yĩnnɛ nɛ yé yé gbɔ̃̀
sah ké yɔ̃.
[5] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ye mɛ, ànɛ̂ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ núkúlɛ, ànɛ̂ ni
sɔkɔ wèlnwi̋kínɔ́ núkúlɛ.
[6] Liyel núkú ye mɛ. No pól Sú ye ǹnɛ. Ǹ tɔ̃́rí mɛ no pól
yɔ̃. Ȁ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ no pól sɔkɔ. Ȁ mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ no pól sɔkɔ.
[7] Ǹtɛ á nɛ́núkù núkú pól ye Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à yĩnɛ
Krista-á mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ á kɔ̃ sɔ̃́.
[8] Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

«Wǎh dɔkɔ yuku yĩ̂nyɔ̃ sɛ̃́,
à sɔkɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névyelɛ.
Ȁ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ yĩ névye kɔ̃.»

[9] Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ pè n ye yĩ̂nyɔ̃ dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ wɛ́?
Képah ye n wɛ̃kɩ nɛ wǎh sɔ̃̀ tiki yuku sétáh sɔ̃wãh tɔ sɔkɔ.
[10] Nɛ̂-á tiki pɔ, ǹmɔ ó ye tɔ̃ dɔkɔ yuku yĩ̂nyɔ̃ léyy tɛ̃-ǹsah
sɔkɔ, kɩ kèkɔ̃yɔ̃́ pól yuku.
[11] Ǹmɔ Krista ye kɔ̃ névyelɛ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ duke dukelɛ. Ȁ túkù
pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, tɛ́ túkù pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, tɛ́ túkù
pɩ Nìvìnì tir yónkɔ̃pulɛ, tɛ́ túkù pɩ kwɔ́púlɛ.
[12] Sɛ̃́ ye à vi mɔ Liyel nolɛ pè kɔ̃ pè kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ dal mɔ, wãn
kɔ̃ kè kɩ n mɔ Krista yɔ̃ sɛ̃́pú yɔ̃.
[13] Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ kɩ á pól wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ,
tɛ́ á kɩ Liyel Pídí̃ pĩ tɛ́ kɩ yuku yahlɛ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ
fɔ́ɔ́ kɩ pɔ pɩ Krista tyí kɔ̃lɛ.
[14] Képah sɔkɔ, á náh tɔ̃ n pɩ n tɛ̃ n pi wɛ̃́npi̋lɛ nónó-á
kwɔ́nɔ́ kétúkúnì pípú ànɛ̂ pé névye vi̋ntɛ̃̀nɔ kɩ álɛ n tɔkɔ n
fi n kɔ̃ yɑ̃́hkí tyí kɔ̃lɛ, kɩ á mɔ pílkínɔ́ wɛ̃̀kì yɔ̃.
[15] Ǹtɛ áyáh kɩ gbɩlɛ n yo tyínɔnɔ sɔkɔ, á kɩ yah yúkúnɔ́
wɛ tyi pól sɔkɔ kɩ n nɔ n de Kristalɛ ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̃lɛ.
[16] Ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ ye wil gbɛ̃́nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n póllɛ núkúlɛ. Gbèl
tél-ńtɑ̂n gbɔ̃̀ yɔ̃ ye wil gbɛ̃́nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól wɛ̃ tɛ̃ yĩn sah. Kǎh
pɩ sɛ̃́, wil tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól-à tɔ̃̀lɛ n pɩ kǎh yĩnɛ sɔ̃́, wãn kɩ n mɔ
wil gbɛ̃́nsê yɔ̃, kè kɩ n yuku yahlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Min pɩ dùkù késʌ̃́nnɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

17 Nɛ̂-á mé n gbah n yo yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì sɔkɔ, kè wɛ
yɔ̀: Yé káh tɔ̃ yé minnɛ n pɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃́ névye tyí kɔ̃lɛ, pépi
nónó-á pé lékʌ̃́m pé yahlɛ n tɛ̃ n mɔ yõre kɛ̃́ tyi sɔkɔ.
18 Pé lékʌ̃́m mɛ fɔ́kɔ́ntũnɔlɛ. Liyel-á min nɛ̂nɛ n kɔ̃, kè
náh mɛ pé tyí. Képah ye pè pɩ yah wɛ́-ńkɛ̃́pú ànɛ̂ kùkùtǎhkì
névyelɛ.
19 Pè pɩ sen pɩ̃́-ńkɛ̃́púlɛ, pè náh n fyãh. Tɛ́ pè pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ
à tyítúkúnì duke póllɛ n pɩ yɩ̃̀n kɛ̃́nɛ.
20 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, sɛ̃́ntɛ̃ náh yé pɩ̃ Kristalɛ dɛ́.
21 Mé sɛ̃ ké yõ nɛ ǹ tyí dùkù pól-á yo yé tyí. Tɛ́ gbɩ nɛ̂-á
mɛ ǹ tyí sɔkɔ, yé kwɔ́nɔ́ wɛ ké tɔ yõ.
22 Yáh sɔ̃̀ mɛ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, yé yɩ̃nɛ yè képah milki. Yé
yé náh vi yé pɩ dùkù kédyâh kɔ̃, képah nɛ̂-á sõnɔ túkúnìnɛ
n mɔ yé sɔkɔ, nónó-á yé tyílɛ n yɩkɩ.
23 Liyel Mirki-á lékʌ̃́m nɛ̂nɛ yé kɔ̃, yé yɛ kè yé vi mɔ.
24 Yé vi mɔ nɛ n pɩ pɩ dùkù késʌ̃́nnɛ à yɩ̃nɛ Liyel-á mɛ ké
tyí sɔ̃́, yè mó nɛ n mɛ tómm ànɛ̂ yályál liyel yah gbɩ wɛ̃kì
kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
25 Képah yɩ̃nnɛ, yé mìnì yónɔ́ yal n mɔ, yè mó gbɩlɛ n yo
wɛ̃ tyí. Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃́nsê núkú tʌ̃̀ntʌ̃̀n ye á póllɛ.
26 Yé fɔkɔ-à vyãh yé káh tyípékè pɩ. Gbɩ̃́yɩ̃́ náh yɩ̃nɛ kè pɔ
de yè mó nɛ n mɛ fɔ̀kɔ̀vyʌ̃̀hnì sɔkɔ sɛ̃́.
27 Yé káh yé mɔ n tɛ̃ tɛ̃ wɛ̃kì yɔ́ ńtɛ̃ yɩkɩ mɔ sétʌ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃.
28 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yɩ̃belɛ n yɩ̃, tɛ̃ kè yal mɔ, à mó ǹ gblɔ̌y
kɔ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ gbʌ̃̀nnɛ yɩ̃́nvɩ̃̌ kɛ̃́nɛ, à fɛ̃ kwâh wɛ à névi yɔ́ tɔ
yohnɩ n mɔ nɛ̂-á mɛ yãm nɛynɛ.
29 Wɛ̀ntùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh yɩ̃nɛ kè nɛ n wil yé vyãh sɔkɔ.
Yé wɛ̀npèplɔ ólɛ n wɛkɩ nónó-á kɩ fɛ̃ névye yohnɩ mɔ, ànɛ̂
nónó-á kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ pɩ sé nóhpú tyí.
30 Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ kètɔ̃̀npɔ́kɔ́ sɔ̃́ yé wil tyí, yé káh
yèkwɔrɩlɛ n mɔ ké sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ
ye yé sɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́ ké yõ nɛ sõ yɔ́-á mɛ n pi, Liyel-á kɩ yé pwah mɔ
n pi pnɛ́pnɛ́.
31 Yé káh yrɔlɛ n tɛ̃ n sah yé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Yé fɔ̀kɔ̀vyʌ̃̀hnì,
ànɛ̂ mâl, ànɛ̂ wɛy sǒhsǒh, ànɛ̂ gbyɔ yal n mɔ, à tahlɩ nɛ́pékè
pínɔ́ duke pól tyí.
32 Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, yé tyí mó nɛ n mɛ nɔ́nɔ́lɛ wɛ̃ tyí. Yé nɛ
n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃, sɔ̃́-á Liyel yɔ̃ mɔ yé kɔ̃ Krista gbɔ̃̀ yõ.

5

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

1 Yáh pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ nónó tyɩ́-á nɔ ǹ tyɩ́ sɛ̃́, képah ye yé
ǹmɔlɛ n yah n pɩ.
2 Yé yɛ yé tyɩ́ nɔ wɛ̃ tyɩ́, sɔ̃́-á á pól tyɩ́ nɔ Krista tyɩ́, tɛ́ à
mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃ ápi yĩnnɛ à pɩ sárkálɛ, nɛ̂-á mɛ n põ
sírr tɛ́ ké tyɩ́ mɛ nɔ Liyel tyɩ́.
3 Yé pɩ Liyel nolɛ, képah ye fɔ̀fɩ́kɩ̀, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́ duke
pól, à tahlɩ yɩ̃́sesúkú tyɩ́, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ pɩ́nɔ́ tyɩ́ náh yĩnɛ
kè nɛ n nohnɩ yé wrɔ́ sɔkɔ.
4 Sen pɩ̃́-ńkɛ̃̂ wɛlɔ, ànɛ̂ wɛ̀ntùkùnɩ̀, ànɛ̂ nɛ́wɑ̃̂n wɛlɔ tɔ náh
yĩnɛ sè nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. Ǹtɛ pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛy ye yé
yĩnɛ yè Liyellɛ n kɔ̃.
5 Yé yĩnɛ yè kè pĩ yɩ̃̃́ nɛ prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ nónó-á mɛ sɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ
Liyel yah, ànɛ̂ yɩ̃́sesúkú névyelɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n
pi Krista tɔ̃́rɩ́ ànɛ̂ Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. Yɩ̃́sesúkú pɩ́nɔ́lɛ, sãh fálnɔ́
dùkù yɔ́ ye kélɛ.
6 Yé káh yɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki ǹ sõnɔ prɛ̌nɩ̀nɛ.
Sépi dùkù pɩ́nɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ n pɔ Liyel kɔ̃ ǎ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ tyɩ́
yáhlepu yõ.
7 Képah ye, yé káh nɛ pɩ n soh pélɛ póllɛ.
8 Yé lésõ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ núkúnúkú yé mɛ
kyòo sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̏ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Kyòo sɔkɔ
névye-á n pɩ sɔ̃́, yé tɔ nɛ n pɩ sɛ̃́.
9 Yé náh wɛ di, kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́ ye n pɔ n pɔ pèpɔrɩ pɩ́nɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ yónɔ́lɛ.
10 Nɛ̂ tyɩ́-á nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́, yé gbah tɛ̃ kélɛ n pnɛ.
11 Yé káh fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ tyilɛ n pɩ. Yɔ̃re náh mɛ sé tyɩ́. Ǹtɛ yé
sé gbĩnɛ n wɔ.
12 Tyi nónó-á kénɛ névye mɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, sé tyɩ́ yɑ̃́hnɔ́ ńtɛ̃
mɛ sennɛ.
13 Ǹtɛ tyi nónó gbĩ-à wɔ, sépi n nɛ n mɛ kyòo.
14 Yé náh wɛ di, tyi nónó gbĩ-à wɔ, sé dùkù n nɛ n pnɛ.
Képah ye, kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ:

«Áwɔ nɛ̂-á mɛ n dɔ, dɔ n yuku.
Yuku n wil lékyɩ̂ wrɔ́,
Krista kɩ kyòo mɔ á tyɩ́.»

15 Yé yé pɩ dùkùlɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yé káh nɛ n pɩ yĩ pɩ̃́-ńkɛ̃̂
névye tyɩ́ kɔ̃lɛ, yé nɛ n pɩ yĩ pɩ̃́pú tyɩ́ kɔ̃lɛ,
16 nónó-á tir nɛ̂ pɩ́nɔ́ yɔ̃̏bènɔrɩ-à fyɔ̀ wɛ pé tyɩ́, pě kè pɩ.
Yé náh wɛ di, gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, kè náh mɛ pallɛ.

17 Képah ye, yé káh pɩ lékə̃́m kɛ̃ névyelɛ, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dyɔ yɩ̃́ tɛ̃-á nɛ̂nɛ, yé gbah n tɛ̃ képahlɛ n pnɛ.

18 Yé káh tɔ̃ wɔ kè yé tɛ̃, képah névi tyílɛ n yɩkɩ. Yé yɛ Liyel Mirki yé tɔkɔ.

19 Yé sɔ̋rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ yìgbìnì sɔkɔ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n gbilki, yè mó yìlɛ n gbɩ ǹ tyí ǹ Mirki-á nónó dahbɩ yé sɔkɔ. Yé yìlɛ n gbɩ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki yé nnɔ póllɛ.

20 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ànɛ̂ tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n wɛkɩ Sú Liyel tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yɔ̃.

Pɛbɩ ànɛ̂ pé syɔ́-á yĩnɛ pè tɛ̃ sɔ̃́ wɛ̃ tyí

21 Yépi nónó-á pɩ Krista yah tíkí pípúlɛ, yé nɛ n sah wɛ̃ tyí yɔ̃ sɔkɔ.

22 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yɔ̃, sɔ̃́-á yé n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yɔ̃.

23 Yé náh wɛ di, dɩ̃́ ye sê yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ sɔ̃́-á Kristalɛ ǹ yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ tɛ́ à mɛ pɩ pé pwáhnmɔ-òlɛ.

24 Syɔ́ yĩnɛ pè nɛ n sah pé pɛbɩ tyí yɔ̃ tyi tyi pól sɔkɔ, sɔ̃́-á Krista yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì n sah ǹ tyí yɔ̃.

25 Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, Krista yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì tyí-á nɔ sɔ̃́ ǹ tyí, fɔ́ɔ́ à ǹ min kɔ̃ pé yĩnnɛ.

26 Sɛ̃ ye sɔ̃̀ à mɛ ké tyí nɛ pé pé yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì pɩ yályál Liyel yah, ni sɔkɔ wèlnwìlkìnɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ Liyel wɛy gbɔ̃̀ yɔ̃.

27 À sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pè pɔ pé yah sɔkɔ yályál syíi kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ tìkìlì-ǹsah kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yíkí-ńsah kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí.

28 Sɛ̃ ye pɛbɩ tɔ yĩnɛ pé syɔ́ tyí nɔ pé tyí pé gblɔ̌y wil gbɛ̃́nsê tyí-á nɔ sɔ̃́ pé tyí. Névi nɛ̂ kyɩ tyí-à nɔ ǹ tyí, ǹ gblɔ̌y tyí ye nɔ ǹ tyí.

29 Yé náh wɛ di, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wil gbɛ̃́nsê kɔ̃́ náh ǹnɛ n tɛ̃ dò, tɛ̃ n pyě kélɛ n pu ńkɛ̃; ǹ tɛ́ kè tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃́-á Krista tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkìlɛ,

30 képah nɛ̂-á ápilɛ.

31 Képah ye, dɩ̃́ kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tnɔ̂, tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.*

32 Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃ ye kélɛ. Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo nɛ kǎh mɛ ké yah mɔ Krista ànɛ̂ ǹ yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì tyí.

33 Ǹtɛ kè mɛ ké yah mɔ yépi tɔ tyí. Yé nɛ́núkù núkú pól syɔ́ tyí yĩnɛ kè nɔ yé tyí yé gblɔ̌y sɔ̃́, syɔ́ nɛ́núkù núkú pól mó yɔ̃̀yénnɛ n sah pé pɛbɩ yɔ̃.

* **5:31 5.31** Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24.

6

Wɛ̃́npɩ̀ ànɛ̂ pé dúbîpú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

1 Wɛ̃́npɩ̀, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́
sɔkɔ. Képah ye plɛ.

2 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́
gbennɛ, vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ tàhlɩ̀nɔ́lɛ ké tyí nɛ:

3 Wâh képah pɩ, wáh kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ tɛ́ kɩ min sɛ̃́kɩ̀ wɛ
sétáh yõ sɔkɔ.*

4 Dúbípú, yépi tɔ káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ yé wɛ̃́npɩ̀ sɔkɔ. Ȁ
yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ, yé pélɛ n pu, yè mó kwɔ́nɔ́ pèpɛynɛ
pélɛ n kõ, yè mó pélɛ n vi n mɔ pallɛ.

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé nátãm wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

5 Yɔ̃bɩ, yé nátãm nónó-á sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, yé nɛ n sah
pé tyí yõ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩlɛ ké sɔkɔ. Yé kélɛ n pɩ yɑ̃́ryɑ̃́r
dáhbí-ńkɛ̃́nɛ ké sɔkɔ Krista tyí sɔ̃́ yé n pɩ kélɛ.

6 Kè káh pɩ á kɩ nɛ păh yélɛ n kyɔmɩ képah yĩn sɔ̃́ yé n
pɩ kélɛ, á kɩ nɛ névi dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ sɔ̃́ yé n yah kõ pí-ńsahlɛ dɛ́.
Yé kélɛ n pɩ Krista yɔ̃bɩ sɔ̃́ yélɛ, yè Liyel dyɔ yɩ̃́ tɛ̃nɛ n pɩ yé
nnɔ póllɛ.

7 Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí yé nnɔ póllɛ, á kɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃́ yé
n pɩ kélɛ, kè káh nɛ n mɛ névi tyí sɔ̃́ yé n pɩ kélɛ.

8 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yé nɛ́núkù núkú póllɛ, nɛ̂-à
kɩ sɔ̃́ mɛ yɔ̃̀lɛ ò, nɛ̂ náh mɛ yɔ̃̀lɛ ò, tɛ̃-á kɩ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní
wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.

9 Yépi nónó-á yɔ̃bɩ nátãmnɛ, yépi tɔ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ pé tyí.
Yé káh dírílɛ n kõ pé yõ sɔkɔ. Yé pĩ nɛ yépi ò, pépi ò, yé pól
tyí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, nɛ̂-á à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ
n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ ní-òlɛ.

Liyel yõ sɛ̃́-ò mɛ́fwóyîlɛ

10 Ké tyɛ́-ńsah, yé yɛ yé tǎhkɩ̀ nɛ n wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́
ǹgbɛ̃ tyí.

11 Yé Liyel mɛ́fwó yî tɔkɔ, sɔ̃́nko yè tɛ̃ wɛ sétõ yɩ̃́nvɩ̌ tyi yah
kõ.

12 Yé náh wɛ di, ápi mɛ́kɩ̀ náh mɛ ké yah mɔ névye tyí
dɛ́. Ǹtɛ kǎh mɛ ké yah mɔ nónó tyí pépi ye pɩ, yɔ̃̀tãmnɛ,
ànɛ̂ tǎhkɩ̀nɔ́lɛ, ànɛ̂ névye fnɛ̀pu nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kèkõyɔ̃́
fɛ̃́ntũ̂ mɛ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ pèkè pɩ pɩ mrɛ́y nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ
yɩ̃̂nyõ.

* **6:3 6.3** Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12.

13 Képah ye, yé Liyel mɛ́fwóyȋ tɔkɔ, sɔ̃̀nko yòhnpèkè sõ-à
pɔ, yè tɛ̃ n wɛ sépɛ fwo. Képah-à pɩ yé kɩ yĩn gbáhkɩ̀ núkú
yõ.
14 Yé nɛ n mɛ yé gblɔ̃̌y vi n sah. Yé yɛ gbɩ yónɔ́ pɩ syĩ kɔ̃lɛ
yé tyí, gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́ mó pɩ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩnɛ yé tyí.
15 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kɔ̃, ké yónɔ́ dékè nɛ mɛ yé
sɔkɔ yé gbyê̂h sɔkɔ lékyêh tyí kɔ̃lɛ.
16 Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ n yĩn mɛ̀mɛ̀kɩ̀ swàhkɩ̀ sɔ̃́ yé gbȁ̃n
sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, yè fɛ̃ pèkè pí-ò pnɛ́pêl pól swah kélɛ.
17 Yé pwáhnmɔnɔ fɛ̃ n syi á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃́ yé kwĩnki,
yè mó Liyel wɛy fɛ̃ n syi kèkírkȉ sɔ̃́ Liyel Mirki-á nɛ̂ kɔ̃.
18 Yé yɛ yé Liyel nínɔ́ ànɛ̂ yé Liyel fàlnɔ́ duke pól nɛ n pɩ
Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé gbah tɛ̃ nɛ n yuku
yahlɛ képah sɔkɔ. Yé Liyellɛ n ni Yesu yõ sɛ̃́pú tȉ̃nkȉ pól tyí.
19 Yé nírílɛ n pɩ ńmɔ tɔ tyí, sɔ̃̀nko Liyel wɛlɔ pèplɔ dahbɩ
ń vyãh sɔkɔ mâh n wɛkɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mè n tɛ̃ n wɛ nɩ̀sãh wɛ
mè tyípȉllɛ n yo n wah nónó-á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ.
20 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yuku yĩn ye kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń gbȁ̃n
tyí wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ yɔ̀. Yé nírílɛ n pɩ ń tyí ń kɔ̃ mè tɛ̃ n wɛ
kélɛ n yo nɩ̀sãhlɛ kǎh yĩnɛ sɔ̃́.

Wɛy tɛ́ynɛ

21 Mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ pĩ ń tyí-á mɛ dùkù nɛ̂nɛ, ànɛ̂
tir nɛ̂-á mé mɛ n pɩ. Á yũ̋npi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ, tɛ́ mɛ
tɔ̃̏lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo
yé tyí.
22 Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ á tyí
kèdùkù yo yé syah à mó yé nɩ sũ.
23 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyí nɛ pè yèvɩnɩ, ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ á yũ̋npyé
pól kɔ̃.
24 Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ nónó pól tyí
tyɛ́tyɛ́nɩ kɛ̃́nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃̏bènɔrɩ pɩ
pé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Filipi tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛy

1 Ńmɔ Pole ànɛ̂ Timotelɛ, ápi nónó-á Yesu Krista tɔ̃̀npıbılɛ,
ápi ye n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́pú pól tyí
Filipi kwil sɔkɔ, pépi nónó sɔkɔ yísyɔ́-á yah tɛ̃́pú ànɛ̂
yòhnìnmɔpulɛ, nónó-á yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ.
2 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí
nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrı ànɛ̂ yèvınınɛ yé kɔ̃.

Pole-á nîrî nɛ̂nɛ n pı Filipi kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí

3 Gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ mâh sõ yé tyí sɔkɔ, mè n wɛkı Liyel tyí.
4 Gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ mě nírílɛ n pı yé pól tyí nìvìnì sɔkɔ,
5 yáh sɔ̃́npílɛ pı ńmɔ yòhnìnmɔpulɛ Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ,
à tɔkɔ ké tyah sõ duku tyí, pópó à pɔ syı núkúnúkú tyí.
6 Ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛ̂-á tyah tɔ̃̀ pèpɛy
mɛ̀nɛ yé nnɔ sɔkɔ, wǎh kı yɔ̃ sɔkɔ kı kélɛ n tɔ̃ n sah n pı,
pópó kı pɔ syı ké píntɛnɔ tyí Yesu Krista syı n pɔ sõlɛ.
7 Yé tyí nɔ yɪ̃́ ń tyí. Képah ye, ké yah ye yé pól tyí sɔ̃nɔlɛ ń
sɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃́nɛ. Yépi tɔ vyãh mɛ yɔ̃̀bènɔrı mɛ̀ tyí sɔkɔ, Liyel-á
nɛ̂nɛ n pı ń tyí wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ànɛ̂ máh sɔ̃̀ mɛ Nìvìnì tirlɛ
n yo n wah gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, à kélɛ n wɛ̃kı nɛ gbı-á kélɛ.
8 Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ, Yesu Krista tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ
ńmɔ sɔkɔ, képah-á ń nı kɔ̃ kè n yɔrı yé tyílɛ.
9 Máh mɛ Liyellɛ n ni yé tyí tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah ye yɔ̀
nɛ: Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, kè nɛ n yuku yahlɛ, yé kɔ̃ yé
pı lékɑ̃́m névyelɛ, ànɛ̂ yĩ pɪ̃́púlɛ.
10 Képah sɔkɔ, tyi nónó-á yĩnɛ kal, yé kı sépilɛ n yah n
tɔkɔ n pnɛ. Képah-à pı, yé kı mɛ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ
yé tyí Krista syı n pɔ sõlɛ.
11 Képah sɔkɔ, yé kı tyi póllɛ n pı gbı wɛ̃kì yõ Yesu Krista
gbɔ̃̀ yõ, Liyel yĩn kɔ̃ kè kı pı gblò, tɛ́ kı n gbilki.

Nìvìnì tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́lɛ

12 Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ, tir nɛ̂-á ńmɔ yĩni
tɛ̃, kǎh yòhnìnmɔnɔ pı Nìvìnì tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́ sɔkɔ.
13 Yé náh wɛ di, yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ tɔ̃́rí kéte nɛ̂ sɔkɔ-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn pól ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól pĩ nɛ, Krista tɔ̃̀ yĩn-á ńnɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

14 Ń yű̃npyé-á ńmɔ wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃, wãn mɔ pé kan
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ sɛ̃nɔ́ yõ. Kǎh pɩ sɛ̃, pé nɩ tɔ̃ gbah syãh, pè Liyel
wɛynɛ n yo tíkí kɛ̃nɛ.
15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, túkù mɛ ńmɔ dyɔ yɔ yĩnnɛ Krista tyílɛ n
yo à pé gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔlɛ. Ǹtɛ túkù tɛ̃ wɔ mɛ
kélɛ n yo sõnɔ pèplɔlɛ pé sɔkɔ.
16 Tyínɔnɔ sɔkɔ ye pépi n pɩ képahlɛ. Pè pĩ nɛ Nìvìnì tir
gbɩ yo n wah yĩn-á ńnɛ ásɔ̂̃.
17 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á Krista tyílɛ n yo à ńmɔlɛ n fwo, pépi
sõnɔ náh mɛ plɛ. Pè mɛ n sõ nɛ páh kɩ wãn mɔ n pi ńmɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ yèvyãhrɩ yõ.
18-19 Ǹtɛ képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Kè sɔ̃ pɩ sõnɔ
túkù sɔkɔ ò, kè sɔ̃ pɩ sõnɔ pèpɛy sɔkɔ ò, Krista tyí tɛ̃ wɔ mɛ
n yo. Képah ye, kè mɛ nìvìnìnɛ ńmɔ tyí.
Tɛ́ ńmɔ pĩ nɛ yépi nírí ànɛ̂ Yesu Krista Mirki yòhnìnmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ, yĩ mɛ̀-á mɛ n pi ńmɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ. Képah
ye, ń nɩ kɩ tɔ̃ n vɩ n yuku n pi yahlɛ.
20 Máh mɛ nɛ̂ syɩkɩ tɛ̃ kègbɩlɛ, tɛ́ ń gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ ké yõ,
képah ye nɛ, sen káh ń tɛ̃ ń tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ póllɛ. Ńmɔ
sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ núkúnúkú ànɛ̂ gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ, mâh se
wũ min sɔkɔ ò, mâh se ku ò, képah-á kɩ Kristalɛ n gbilki.
21 Yé náh wɛ di, ńmɔ mɛ́nɔ́ yõlɛ min sɔkɔ, Krista gbilki
yĩn ye. Tɛ́ kúnɔ́lɛ, yõre wɛ́nɔ́ ye kélɛ ńmɔ tyí.
22 Ǹtɛ min sɔkɔ tɛ̃nɔ́-à kɩ ńmɔ kɔ̃ mé fɛ̃ tɔ̃̀ wɛ n pɩ n pi
yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, mé yĩnɛ mè nɛ̂ tɛ̃ yah n tɔkɔ wɛ́?
23 Ńmɔ mɛ tɔ̀tɔ̀ sõnɔ sɔkɔ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé yal kèkõyɔ̃́
mɛ̀ sɔkɔ mé n kyɩ n tɛ̃ Kristalɛ, képah tyí mɛ kal ń tyí.
24 Ǹtɛ ń tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, yõ mɛ képah tyí kal yépi yĩnnɛ.
25 Ń sɛ̃nɔ́ mɛ ké yõ, ànɛ̂ mé pĩ nɛ máh kɩ wũ, kɩ n tɛ̃ n pi
yé póllɛ, yé yah yuku yĩn ànɛ̂ yé nìvìnì wɛ yĩnnɛ Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, ńmɔ syínpɔnɔlɛ yé tnɔ̂, kè kɩ yé kɔ̃ yé kɩ
Yesu Kristalɛ n gbah n gbilki.
27 Nɛ̂ tɛ̃-á tah kal, yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ Krista Nìvìnì
tir yɔ́nɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, máh kɩ sɔ̃ pɔ wil yé tyí ò, máh kɩ sɔ̃
pɔ n wìl-ǹkɛ̃nɛ yé tyí ò, mé kɩ mɛ yé tyílɛ n nohnɩ nɛ yáh
mɛ su yĩn gbáhkì núkú yõ sõnɔ núkúlɛ yé sɔkɔ, tɛ́ mɛ so wɛ̃
tyí à gbah tɛ̃ Nìvìnì tir yõ sɛ̃nɔ́ yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ.
28 Yé káh yɛ yé sépɛ́bí kɔ̃ pè yé wore tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Képah
sɔkɔ ye pè kɩ pĩ nɛ pé tyí yɩkɩ yɩkɩ wɛ̃kì yõ-á pélɛ, tɛ́ yépi-á
mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ. Liyel ye n pɩ sépi póllɛ.
29 Yé náh wɛ di, Liyel ye yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí yé kɔ̃ yé pɩ
Krista yõ sɛ̃púlɛ. Tɛ́ kè náh yĩn ǹ yõ sɛ̃nɔ́ ó tyí dɛ́, yé kɩ tɔ̃

yèvyãhrɩ tɔ wɛ n pɩ n pi ǹmɔ yĩnnɛ.
30 Yépi ye mɛ mɛ́kɩ̀lɛ n fwo Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yúkúnɔ́ tyɩ́ sɔkɔ
ńmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ, sɔ̃̋-á lésõ yé ń wɛ mé mɛ ké mɛ́kɩ̀lɛ n fwo. Tɛ́
ńmɔ mɛ yɔ̃ sɔkɔ sɛ̃̋ kélɛ. Yépi ńtɛ̃ pɩ̃̋nɔ́ mɛ ké sɔkɔ ó.

2

Krista gblɔ̌y tɩ̂kɩ̂nmɔnɔlɛ ànɛ̂ ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ dùkùlɛ

1 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, kè mɛ sɔ̃̋rélɛ n mɔ yé sɔkɔ.
Ǹ tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á yé sɔkɔ, kè mɛ yé nnɔlɛ n sũ. Yé wrɔ́ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel Mirkilɛ. Yé mɛ wɛ̃ yãmnɛ n yah, tɛ́ mɛ
pèpɔrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyɩ́.
2 Kăh pɩ sɛ̃̋, núkúnúkú tɛ̃̋nɛ, yé nɛ n sah núkú yõ. Tyɩ́nɔnɔ
dùkù núkú yĩnɛ kè nɛ n mɛ yé sɔkɔ, yè mó yé fɔkɔ táh ànɛ̂
yé sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yâh képah pɩ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye yé kɩ mɔ yɩ̃̋ ńmɔ
sɔkɔ.
3 Yé káh tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ wɛ̃ fwónɔ́ sɔkɔ. Yé káh yé
gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ. Yé yé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ, yè mó no tɛ́lɔ́lɛ
n tɔkɔ n pɩ fɔ̃̋nfɔ̃̋ yé gblɔ̌ynɛ.
4 Yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n yah ǹ yɛ̃̋ngbɛ̃̋ tyi ó tyɩ́ dɛ́, yé nɛ
n sõ n kal no tɛ́lɔ́ tyɩ́ sɔkɔ.
5 Sõnɔ nɛ̂ dùkù-á sɔ̃̏ mɛ Yesu Krista sɔkɔ, yé yɛ kénɛ sõnɔ
dùkù nɛ̂ mɛ yépi tɔ sɔkɔ.
6 Ǹmɔ mɛ núkúlɛ Liyellɛ,
tɛ́ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ, à náh sɔ̃̏ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ káhkáh.
7 Ǹtɛ à sépi pól wɛ yɛ
tɛ́ ǹ gblɔ̌y pɩ yɔ̃̌lɛ,
à ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ.
No pól sɔ̃̏ ǹnɛ n pnɛ névilɛ.
8 À ǹ gblɔ̌y tiki mɔ
à n sah Liyel tyɩ́ yõ,
à syi pɔ dahnɩ yõ kũ ku.
9 Képah ye, Liyel mɛ ǹmɔ dɔkɔ sah kal no póllɛ,
tɛ́ yɩ̃̋n-ńsah ǹgbɛ̃nɛ à kɔ̃ kal no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Képah sɔkɔ, yî nónó pól-á mɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ,
ànɛ̂ sétáh yõ, ànɛ̂ lékókwɩ́l,
sé pól kɩ sé gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ,*
11 tɛ́ kɩ n yo nɛ Yesu Krista-á TƐ̀ ǸGBƐ̃NƐ,
Sú Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.

Yesu yõ sɛ̃̋pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃̋

* **2:10** 2.10 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

12 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, máh sɔ̏ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tɛ́ yé mɛ n nohnɩ
sɔ̃́ ń tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, núkúnúkú mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé
kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé wãn mɔ sɛ̃́ yé nòhnìnɔ́ yɔ̃. Yáh
fyɔ̀ pwah mɔ, yé tɔ̏lɛ nɛ n pɩ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ sɔkɔ képah
yĩnnɛ.
13 Yé náh wɛ di, Liyel ye n dahbɩ yé sɔkɔ tɔ̏ pínɔ́ dékèlɛ
à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́, ǹ tɛ́ ké pínɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yě
kélɛ n pɩ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́.
14 Yé tyi póllɛ nɛ n pɩ wɛ̀nkyɔ̃ wɛ́kí-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yékɑ̃̂b kɛ̃́nɛ.
15 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ pèkè kɛ̃́ névyelɛ, pè náh wɛ́nyo-
ńsah wɛ n pi yé tyí. Yé kɩ pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̏lɛ, lékàh kɛ̃́ névyelɛ
kèkõyɔ̃́ névye wrɔ́, pépi nónó-á yɩ̃́nvɩ̏ ànɛ̂ nɛ́pêl ó pé tɔ̂ɔ́.
Yépi yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ pé tyí, sɔ̃́-á ńwɔ̃́ kèpyelɛ kyòo yɩ̃̂nyɔ̃
sɔkɔ.
16 Tɛ́ wɛy nɛ̂-á minnɛ névyelɛ n kɔ̃, yé képah yo pé tyí.
Képah-à pɩ, kè kɩ pɩ yɔ̃ yɔ̃́nɔ́lɛ ńmɔ tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ.
Tɛ́ kè kɩ tɔ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh yèvyãhrɩ ànɛ̂ tɑ̃̏n nónó pɩ sɔkɔ,
sè náh pɩ yɔ̃ kɛ̃́nɛ.
17 Yépi-á yèvyãhrɩ nɛ̂ pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ, ńmɔ-à kɩ sɔ̃́
mɛ yĩnɛ mè n ko n pɩ sárkálɛ à tahlɩ képah tyí ò, nìvìnì ye
kélɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ mé mɛ ké nìvìnì sɔkɔ yé tɔlɛ.
18 Yépi tɔlɛ, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ, yè ké nìvìnìnɛ n pɩ
ńmɔlɛ wɛ̃ tyí.

Timote ànɛ̂ Yepafroditi tyîpínìnɛ

19 Ńmɔ gbɔ̏ sàhnɔ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ nɛ máh kɩ Timote
tõ yé tyí kè náh tɔ̃ n mo n pi. Képah sɔkɔ, wàh kɩ kyɩ yah
yé tyí tɛ́ ǹ syɩ, à kɩ pɔ yé tyí kèdùkù wɛ yo ń syah ń nɩ kɔ̃
kè kɩ de.
20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ ó mɛ ńmɔ tyí nɛ̂ nɩ-á mɛ n yɔrɩ yé
tyílɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.
21 No tɛ́lɔ́ pól tɛ̃ wɔ mɛ n yah pé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyi ó tyí, pé dyɔ
náh mɛ n kwnɛ Yesu Krista tɔ̏ tyílɛ.
22 Ǹtɛ Timotelɛ, yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ tyípínì sɔkɔ-á à kè wɛ̃kɩ
nɛ, tɔ̃̏npɩ pèpɛy-á pélɛ. À ǹ gblɔ̌y kɔ̃ Nìvìnì tir yónɔ́ tɔ̏ sɔkɔ
ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, sɔ̃́-á wɛ̃́npir tɔ̏lɛ n pɩ ǹ sú tyí.
23 Képah ye, ń tyí-à kɩ fyɔ̀ pɔ sah gbáhkì núkú yɔ̃, ǹmɔ ye
mé mɛ n yah nɛ máh kɩ núkú tõ yé tyí.
24 Ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̏ yɔ̃, ńmɔ ńtɛ̃ tɔ-á kɩ
pɔ yé tɩ̏nnɛ kè náh n mo n pi.
25 Ǹtɛ mé kè wɛ, mé yĩnɛ mè ń yɯ̃́npi Yepafroditi kɔ̃ à ǹ
syɩ n yuku yé tɩ̏nnɛ. Ń kɔ́-ò ye ǹnɛ, tɔ̏ núkú pípú ànɛ̂ mɛ́kì

núkú fwópú tɔ̃ álɛ. Yépi ye ń fyȁhnɔ́ wɛ, tɛ́ à wilki tõ ń tyí à pɔ ń yohnι mɔ.

26 Yé pól wɛ dékè mɛ à tɛ̃ yĩ̋, tɛ́ yáh noh ǹ yɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ, kè mɛ yɔ̋tɔ́kɔ́bílɛ ǹ tyí.

27 Kègbι yõ, à sȍ mɛ n yɔ. Fárkɔ fárkɔ à náhkι ku. Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ yãm yah. Tɛ́ kè náh pι nɛ ǹmɔ ó yãm sɔ̃ à yah dɛ́, ńmɔ tɔ yãm ye à yah wãn kɔ̃ kè náh n mɔ n pi ń yèkwɔrι yõ.

28 Képah ye, mé kι à kɔ̃ à kι ǹ syι yuku súú yé tȉnnɛ, yé kɔ̃ yáh kι à wɛ, kè pι nìvìnìnɛ yé tyí ńtɔ̃, kwâh mó wilki ńmɔ tɔ yèkwɔrι sɔkɔ.

29 Képah ye, yé à tɛ̃ plɛ nìvìnì sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ, yè mó sɛ̃nknɔ névyelɛ nɛ n sõ.

30 Yé náh wɛ di, Krista tȍ yĩn ye à ku farkι. Yépi-á nɛ yé ńmɔ yohnι n mɔ yȋ nónónɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ n pɔ sélɛ ń kɔ̃ n pi yé gblɔ̌y, ǹmɔ fɛ̃ syi kũ dlo gbal à sè syi pɔ ń kɔ̃.

3

Kɔ́lɔ́ pèpɛynɛ Liyel yah sɔkɔ

1 Ń yũ̋npyé, yé nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Máh tyi nónó yo sɔkɔ tɛ yé tyí, kè náh mɛ kwlɔ́nɔ́lɛ ń tyí kι tɔ̃ ń syι sè wãrkι tɛkι mɔ yé tyí. Képah ńtɛ̃ ye kι yépi yohnι mɔ yékι tɛ̃ wɛ̃kì pèpɛy yõ.

2 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmι tȍntùkù pípúlɛ, kénɛ pãhlɔlɛ, pépi nónó kȍkè kȍnɔ́-á wil fĩ́ yɔ́ ó kȁmnɔ́lɛ.

3 Ké gbι tɛ̃ yõ, ápi wɔ ye kõ kȍkè pèpɛynɛ, képah nɛ̂-á Liyel yĩn gbílkínɔ́lɛ ǹ Mirki gbȍ yõ. Kè mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí áyáh wɛ kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ té á náh mɛ á gbȍ sah á gblɔ̌y yõ.

4 Ǹnî yɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ fɛ̃ ǹ gbȍ sah n pi ǹ gblɔ̌y yõ, gbι kι sȍ fɛ̃ wɛ ńmɔ tyí kal tɛ̃nɛ kι ń gbȍ sah ń gblɔ̌y yõ,

5 ńmɔ nɛ̂-á kõ ń dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sõlɛ, tɛ́ mó tɔ̃ pι Yisrayel nɛynɛ à wil Bɛ̃nsyamɛ yȉkȉ sɔkɔ. Yebreke ye ńnɛ, ń dúbípúlɛ Yebreni ye pélɛ. Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́pú nónó-á pè n ye Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sȍ ńnɛ.*

6 Tɛ́ à yuku gbáhntɛ̃nɔ tyí tȉnnɛ kénɛ wȁl kɔ́lɔ́ sɔkɔ, mé sȍ mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ n fõh. À tɔ̃ yuku kénɛ wȁl kɔ́lɔ́ tyí tȉnnɛ, nɛy náh sȍ fɛ̃ lékàhlɛ n kɔ̃ n pi.

* **3:5** 3.5 - Nsyifunɔ póllɛ, Yisrayel no ye pélɛ. Yisrayel no póllɛ mó, Yebreni ye pélɛ.

7 Ǹtɛ kénɛ tyi nónó-á sɔ̏ mɛ yõre tyilɛ ńmɔ tyí, núkúnúkú
mé mɛ pɔ sè wɛ syíkínɔ́ tyilɛ Krista yĩnnɛ.
8-9 Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista wɛ́npĩnɔ-á pɩ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃
nɛ̂nɛ ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yah
syíkínɔ́ tyilɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé pɩ Krista tyílɛ, ànɛ̂ ń
wrɔ́ mó kwrɔ mɔ ǹnɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé fɛ̃ syi ń náh vi tyi
pól kɔ̃, tɛ́ sé póllɛ n yah tȕ yõ yî tyí kɔ̃lɛ. Mé náh tɔ̃ mɛ n sõ
nɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́-á pɩ ńnɛ tómm dɛ́. Krista yõ sɛ̃́nɔ́
gbȍ yõ ye mé pɩ tómm. Liyel ye n pɩ névilɛ tómm Krista yõ
sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ.
10 Ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí képah ye yɔ̀ nɛ, mé Krista pĩ ànɛ̂ tǎhkɩ̀
nɛ̂-á yilki mɔ ǹ lékólɛ, ànɛ̂ ń vyãh mó wɛ ǹ yèvyãhrɩ pínɔ́
sɔkɔ, mé mó n pɩ ǹ tyí kɔ̃lɛ ǹ ku dùkù sɔkɔ.
11 Képah sɔkɔ, ń sõnɔ kɩ mɛ ké yõ nɛ ń tɔ lékó-á kɩ pɔ n
yilki n mɔ n pi.
12 Kè náh mɛ á kɩ nɛ nɛ̂-á mé n yah n kɔ̃ mé sɔ̃́ kè wɛ tɛ,
ànɛ̂ ń tyí sɔ̃́ pɛkɩ syɩ ké yȉn tyí dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ yɔ̃ sɔkɔ ń
tólɔ́lɛ nɛ mé gbah n tɛ̃ mé kè wɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Krista ń ye
pɩ ǹmɔ ó tyílɛ.
13 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́ ń yṹnpyé, kè náh mɛ á kɩ nɛ ńmɔ sɔ̃́ kè wɛ tɛ. Ǹtɛ
nɛ̂-á mé mɛ n pɩ, kè wɛ yɔ̀: Tyi nónó-á sɔkɔ tɛ, mě ń dyɔ mɔ
n fwɔ sépi tyílɛ, ǹ tɛ́ yah tȉn tyílɛ n yĩkɩ.
14 Mé mɛ n to ké yȉnnɛ n yĩkɩ yõre wɛ yĩnnɛ Liyel-á álɛ n
ye nɛ á pɔ nɛ̂ syi yȋnyõ, Yesu Krista gbȍ yõ.
15 Ápi nónó pól Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á de yĩn, sɛ̃ ye á yĩnɛ à nɛ n
sõ. Ǹtɛ sõnɔ káhkí-à kɩ se mɛ yé sɔkɔ tir yɔ́ tyí sɔkɔ, Liyel
kɩ tɔ̃ képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ.
16 Kàh kɩ sɔ̃́ n pɩ sɔ̃́, áyáh mɛ n kɔ wɛ̃kɩ̀ nɛ̂ yõ à pɔ syɩ
núkúnúkú tyí, á ye yɔ̃ sɔkɔ nɛ n yuku yahlɛ képah ó yõ.
17 Ń yṹnpyé, yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Áyáh pɩ dùkù nɛ̂ wɛ̃kɩ,
nónó-á mɛ képah wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, yé pépilɛ n yah n pɩ.
18 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí gbáhyĩ́ náhnáhlɛ, tɛ́ tɔ̃ mɛ
ń syɩ kélɛ n yo yé tyí gbní sɔkɔ núkúnúkú nɛ, Yesu Krista
dahnɩ yõ kúnɔ́-á nɛ̂nɛ n pɛkɩ, névye náhnáh pɩ dùkù-á mɛ
kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ kélɛ n fwo.
19 Pépi tyí-á kɩ pɔ n yɩkɩ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Pé kèkùrn-
á pɩ pé líyellɛ. Tir nɛ̂-á sennɛ pè tɛ̃ n pi, pè n nɛ mɛ pé
gblɔ̌ynɛ n gbilki képah sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ yî ó tyí-á pépi n nɛ n
sõ.
20 Ápi tɛ̃ wɔ sú fɔ̃́ mɛ yȋnyõ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á á pwáhnmɔ-
ò nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, à kɩ n wil n pɔ n pi, áyáh mɛ
ǹmɔ nɛ̂nɛ n dɛkɩ.

21 Ápi wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á sohkɩ kɛ̃́nɛ, à kɩ pɔ kè vi mɔ pɩ
ǹmɔ wil gbɛ̃́nsê tyɩ́ kɔ̃lɛ, nɛ̂-á gbɩ́lkɩ́nɔ́ mɛ n sah ké yɔ̃. Ǹ
tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ ye à kɩ pɩ képahlɛ, nɛ̂-á yɩ́yɩ̀n pól kɔ̃ sè n
sah ǹ tyɩ́ yɔ̃.

4

1 Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé gbah n tɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ yè yé
sɔ̃nɔ sah yɩ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃. Ń nɛ́nɔ́nɔ́, yé wɛ dékè mɛ ń kah tɛ̃.
Yépi ye ńmɔ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yɔ̃lɛ, ànɛ̂ yépi ye yɔ̃ ńmɔ yɔ̃lɛ.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ nɛ̂ kɔ̃

2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi tyɩ́ nɛ, pè pé wrɔ́
kwrɔ n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
3 Tɛ́ áwɔ nɛ̂-á tɔ̃̀ núkú pɩ́-ò pèpɛynɛ ńmɔlɛ, mé kélɛ n yah
n kɔ̃ á tyɩ́ nɛ á Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi yohnɩ n mɔ pé wrɔ́ kɔ̃
kè kwrɔ n mɔ. Yah, syɔ́ yɩ́syɔ́ ye pélɛ, nónó-á so mɔ ńmɔ
tyɩ́ á gbah tɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yúkúnɔ́ tyɩ́ sɔkɔ. Klema tɔ
sɔ̃̀ mɛ pélɛ, ànɛ̂ ń tɔ̃̀ núkú pɩ́pú tɛ́lɔ́lɛ, pépi nónó yni-á mɛ
wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min névye yni sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
4 Yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yɩ̃nnɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyɩ́, yé nɛ n mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
5 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ́nɔ́ mɛ yúkɛy. Yé yɛ no pól yélɛ n pnɛ
nɛ́péplɔ tyɩ́ sɔkɔ.
6 Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Tɛ́ tyi tyi pól
sɔkɔ, kwâh nɛ̂ yétɔ̂̃-à yé tɛ̃, yé kè ni Liyel tyɩ́ nɩ́rɩ́ pɩ́nɔ́ sɔkɔ,
yè mó wɛkɩ ǹ tyɩ́ ǹ pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ yɩ̃nnɛ.
7 Képah sɔkɔ, ǹ yèvɩnɩ nɛ̂-á kǎn pɩ névi sɔ̃nɔlɛ, képah kɩ
yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ yah kɔ̃ dénɔ́lɛ yé nnɔ ànɛ̂ yé sɔ̃nɔ sɔkɔ, yé
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Yesu Kristalɛ.
8 Nɛ̂-á mé kɩ yo yé tyɩ́ ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, tyi nónó-
á mɛ gblɔlɛ, tɛ́ yɩ̃nɛ gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tómtóm
tɛ́ mɛ yályál, ànɛ̂ tyi nónó tyɩ́-á kɩ fɛ̃ nɔ névi tyɩ́ tɛ́ à kɩ sè
fɛ̃ syi, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tyɩ́pénàllɛ tɛ́ mɛ n mɔ n kɔ̃, yé yɛ
sépi ó nɛ mɛ yé sɔ̃nɔ sɔkɔ.
9 Yáh tyi nónó sɑ̃h ńmɔ tyɩ́, tɛ́ nónó wɛ tɔkɔ ńmɔ tyɩ́, ànɛ̂
yáh tyi nónó noh ńmɔ tyɩ́, tɛ́ ń wɛ mé mɛ tyi nónónɛ n pɩ,
yé nɛ n kɔ sépi wɑ̃̀l yɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ mɛ yélɛ ǹmɔ
nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kɔ̃.

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Filipi kwil tɑ̃n tyɩ́, pé pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ

10 Mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃́npɩ́lɛ
tɛ̃ wɛ kè wɛ wɛ̃kɩ ńtɔ̃ nɛ ń tyɩ́-á mɛ tah yé tyɩ́. Ń tyɩ́ sɔ̃̀ mɛ
tah yé tyɩ́, ǹtɛ yé náh sɔ̃̀ mɛ syɔ̃-ǹsah wɛ à fɛ̃ kélɛ ń wɛ̃kɩ.

11 Kè náh pɩ nɛ ń fyȁhnɔ́ sɔ̃́ ń kɔ̃ mé képahlɛ n yo dɛ́. Máh
nɛ̂ sãh képah ye yɔ̀ nɛ, kè sɔ̃́ dùkù nɛ̂ ólɛ, kè n nɛ n mɛ
yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ ńmɔ tyí.
12 Mé ń minnɛ n pɩ n pnɛ yãm sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɩ n
pnɛ tahrɩ sɔkɔ. Tyi pól sɔkɔ ànɛ̂ duke duke pól sɔkɔ, ńmɔ n
fɛ̃ ń minnɛ nɛ n pɩ. Kàh se tɛ̃kɩ sɔkɔ ò, kàh se kwɛkɩ sɔkɔ ò,
mé ń gblɔ̌y dar mɔ sépi póllɛ. Mé ń minnɛ n pɩ n pnɛ tahrɩ
sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɩ n pnɛ fyȁhnɔ́ sɔkɔ.
13 Mé kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ Yesu Krista gbȍ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkɩ̀lɛ
ńnɛ n kɔ̃.
14 Ǹtɛ képah fyé yõ, yé pɩ plɛ gbȍ dáhbɩ́nɔ́lɛ ń tyí ń
yèvyãhrɩ gbɩ̃́ sɔkɔ.
15 Filipi tãn, yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́
tyah gbɩ̃́nɛ yé tɩ̏nnɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á sȍ mé yal Masedonɩ sɔkɔ, à wil
yépi tyí sɔkɔ yépi nónó-á pɩ soh ńmɔlɛ à kwâhlɛ ń kɔ̃, tɛ́
kwâh wɛ syi ń tyí, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̏nkɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ kwâhlɛ
ń kɔ̃.
16 Gbɩ̃́ nɛ̂ ńtɛ̃ fyé-á sȍ mé mɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ, gbáhyɩ̃́
núkú ó náh yé tɛkɩ mɔ ń tyí yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ.
17 Kè náh mɛ á kɩ nɛ mé sɔ̃́ mɛ ké tyí nɛ, yé yɩ̂lɛ nɛ n yɩ̃
ńnɛ n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ wãn mɔ yé pèpɔrɩ pínɔ́
yõre wɛ́nɔ́ yõ.
18 Yáh yɩ̂ nónó pól tɛkɩ mɔ ń tyí, mé sè wɛ syi, kwâh yɔ́ ńtɛ̃
náh tɔ̃ mɛ ń tɛkɩ. Yepafroditi-á fyɔ̀ pɔ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ ń kɔ̃,
nɛ̂-á yé à kɔ̃ nɛ à pɔ ń kɔ̃, mé núkú pɩ kwâh nɛ́tɛ̃̄nɛ. Kénɛ
yòhnɩ̀nmɔnɔ mɛ̀nɛ, tyípépɛ̌y ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh nɛ̂
fɛ̃ syi, tɛ́ ké tyí nɔ ǹ tyí.
19 Ńmɔ Liyel nɛ̂-á tahrɩlɛ ǹ tyí tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃́, à kɩ syɔ̃ Yesu
Krista tyí, kɩ yé yétȏ yɩ̂ póllɛ yé kɔ̃.
20 Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah ápi Sú Liyel yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!
21 Yesu Krista yɩ̃n yõ, yé wɛynɛ Yesu yõ sɛ̃pú nɛ́núkù núkú
pól kɔ̃ ń tyí . Ń yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á mɛ ńnɛ ásȏ, pé
tɔ n wɛkɩ yé tyí.
22 Yesu yõ sɛ̃pú pól n wɛkɩ yé tyí, ké dú dɔkɔ nónó-á mɛ
tȍlɛ n pɩ yȍtɛ̃ dɩ̃́ Sesar tyí ásȏ sɔkɔ.
23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yȍbènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Kolɔsɩ tãn tyɩ́

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Kolɔsɩ tãn tyɩ́

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye
2 n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi tyɩ́, yépi nónó-á pɩ Liyel
nolɛ Kolɔsɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pɩ á yṹnpyé Krista yõ sɛ̃́pú kègblɔlɛ
yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ. Á kélɛ n yah n kõ
á Sú Liyel tyɩ́ nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyɩ́ à mó yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Pole mɛ wɛynɛ Liyellɛ n kõ

3 Liyel nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ áyâh ǹnɛ
n ni, à n nɛ n wɛkɩ ǹ tyɩ́ yé tyɩ́ sɔkɔ.
4 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú
tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á sé tyɩ́ yónɔ́ noh.
5 Gbɩ wɛy nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛynɛ, ké yɩ̃́nɩ́ntɛ̃nɔ gbennɛ yé tyɩ́,
képah sɔkɔ ye yé noh kélɛ nɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah yɔ́-á mɛ yé tyɩ́
yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, tɛ́ mɛ yé gbɔ̃ sah ké yõ.
6 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-á yĩni tɛ̃ yépi tyɩ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kǎh sɔ̃̀
mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ n tõ mɔ kèkõyɔ̃́ tɩ̃̀ntɩ̃̀n pól sɔkɔ sɔ̃́, sɛ̃ kélɛ yépi
tɔ tɩ̃̀nnɛ, à tɔkɔ sõ nɛ̂-á yé kè pĩ kègbɩ yõ sɔkɔ nɛ Liyel-á
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyɩ́.
7 Ápi nɛ́nɔ́nɩ́ Yepafratɩ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ ápilɛ, ǹmɔ
ye kõ yélɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀nɛ. Krista tɔ̃̀npɩ nɛ́gbɩ́ ye ǹnɛ nɛ̂-á mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi tyɩ́.
8 Liyel Mirki-á tyɩ́nɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, à ké tyɩ́ yo á tyɩ́.
9 Képah ye, ápi tɔ-á yé tyɩ́ noh sõ nɛ̂nɛ, à tɔkɔ lésõ tyɩ́, á
náh mɛ yal mɔ nírí pɩ́nɔ́lɛ yé tyɩ́. Á mɛ kélɛ n yah n kõ Liyel
tyɩ́ nɛ à ǹ dyɔ yɩ̃́́nɛ yé wɛ̃kɩ pallɛ, yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ lékɑ̃́m gbɔ̃̀ yõ
nónó-á n wil ǹ Mirki tyɩ́.
10 Képah sɔkɔ, yé kɩ tɛ̃ wɛ n kɔ à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀lɛ, kɩ
ǹ dyɔ yɩ̃́́ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé kɩ tyɩ́péplɔ duke póllɛ n pɩ,
tɛ́ kɩ Liyellɛ n gbah n pĩ n yuku yahlɛ.
11 Á mɛ kélɛ n yah n kõ ǹ tyɩ́ nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kõ tyi tyi pól
sɔkɔ, ǹ tɔ̃́rɩ́ tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃nko yé fɛ̃ tyi póllɛ n sro.
12 Yé wɛkɩ Sú Liyel tyɩ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé
kõ yé vyɑ̃h kõ kè wɛ ǹ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, wǎh képah nɛ̂ yah
sah ǹ tɔ̃́rɩ́ kyòo sɔkɔ kɩ névye kõ, nónó-á mɛ ǹ tyɩ́ yõ.

13 À ye á yɔrɩ tɛ̃ syi fɛ̃ntũ̂ tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀, tɛ́ á dah mɔ ǹ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ.
14 Kénɛ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ ye á pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ á tyɩ́pêl mɛ yɔ̃ mɔ á tyɩ́.

Krista ye yɩ̃̂yɩ̀n pól Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ

15 Liyel nɛ̂-á à náh n wɛ yɩ̃́nɛ, Krista mɛ ǹmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ.
Ǹmɔ ye Liyel Pi gbennɛ. À mɛ Liyel gbɛ̃̆npɩnɔ pól yõ.
16 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye yɩ́yɩ̀n pól mɔ.
Kè se yɩ̃nyõ sɔkɔ ò, kè se sétáh yõ sɔkɔ ò,
kè se yî nónó-á n wɛ yɩ̃́nɛ ò, kè se nónó náh n wɛ yɩ̃́nɛ ò,
kè se mréy tǎhkɩ̀nɔ́lɛ ò, kè se névye fnɛ̀pulɛ ò, kè se yɔ̃̀tãmnɔ́lɛ ò, kè se tɔ̃́rɩ́ yõ névyelɛ ò,
ǹmɔ gbɔ̃ yõ ye pé pól mɔ, ànɛ̂ pé pól mɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ.
17 Ǹmɔ yɩ́yɩ̀n pól dyah tɛ̃,
yɩ́yɩ̀n pól mɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
18 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yɔ̃tɛ̃ ye ǹmɔlɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.
Ǹmɔ ye tyàh-ǹsahlɛ,
ǹmɔ lékó ǹgbò ye yilki mɔ,
sɔ̃́nko ǹmɔ pɩ gbennɛ tyi tyi pól sɔkɔ.
19 Yé náh wɛ di, kè ye nɔ Liyel tyɩ́ à tɛ̃ ǹmɔ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.
20 Tɛ́ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé névye ànɛ̂ yɩ́yɩ̀n pól wrɔ́ tõ sah péwɔ Liyellɛ, Krista gbɔ̃̀ yõ.
Liyel Pídɩ̃́ mɛ̀ kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ ye yèvɩnɩ wɛ Liyel ànɛ̂ no pól wrɔ́
sétáh yõ ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ.
21 Ǹgbòlɛ, yépi tɔ wrɔ́ lésõ mɛ gbɛ́kɩ́nɔ́lɛ Liyellɛ. Sépɛ́rɩ́ lésõ mɛ yé wrɔ́ ǹnɛ yé sõnɔ túkúnɩ̀ ànɛ̂ yé tyɩ́túkúnɩ̀ pɩ́nɔ́ yɩ̃nnɛ.
22 Ǹtɛ núkúnúkú, ǹ Pídɩ̃́-á wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kũ nɛ̂ ku, képah gbɔ̃̀ yõ ye Liyel yé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹ gblɔ̃̆ynɛ, nɛ yé pɔ yɩ̃n péwɔ yah sɔkɔ yályál pèkè kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyɩ́.
23 Ǹtɛ yé yɩ̃nɛ yè Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ yɩ̃n gbã̂́hngbã̂́h, yé yɩ̃n dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ. Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à tɔkɔ yé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir noh sõ dùkù tyɩ́, yè káh pɔ gbɛ mɔ kélɛ. Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ye yo kèkõyɔ̃́ névye pól tyɩ́, képah nɛ̂ tɔ̃̀ sɔkɔ-á ńmɔ Pollɛ.

Pole-á Liyel tɔ̃̀ pɩ yèvyãhrɩlɛ dùkù nɛ̂nɛ

24 Máh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yépi yɩ̃nnɛ, núkúnúkú mé mɛ képah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ mɛ ń gblɔ̃̆y kɔ̃

à Krista yèvyãhrɩ tɛ́y tɔkɔ n pɩ ǹ yõ sɛ̃pú t̃ìnkɩ̀ yĩnnɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.

25 Ǹmɔ pɩ tɔ̃̀npɩlɛ yépi Yesu yõ sɛ̃pú t̃ìnkɩ̀ tyɩ́ à yĩnɛ Liyel-á tɔ̃̀ mɛ̀ dahbɩ sɔ̃́ ń gbɔ̃̀ yé yĩnnɛ. À kè dahbɩ ń gbɔ̃̀ nɛ mé pé wɛy pól yo,

26 képah nɛ̂-á pɩ Liyel sèt̃ìn sɔ̃̀ tirlɛ, nɛ̂-á à mɛ no pól wɔ̃bɩ sah kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, tɛ́ mɛ kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú t̃ìnkɩ̀ wɔ wɛ̃kɩ núkúnúkú.

27 Yõre ǹgbɛ̃ ànɛ̂ tɔ̃́rɩ́ nɛ̂-á mɛ sèt̃ìn sɔ̃̀ tir mɛ̀ sɔkɔ, névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, képah ye sõ Liyel mɛ ké tyɩ́ nɛ pé wɛ̃kɩ. Sèt̃ìn sɔ̃̀ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀: «Kristalɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ wɛ́nɔ́ yõ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.»

28 Ǹmɔ tyɩ́ ye á mɛ n yo no pól tyɩ́, tɛ́ mɛ ké gbáhdyâhlɛ n di n sah nɛ́núkù núkú pól tyɩ́, tɛ́ mɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kwɔ yɩ̃́pɩ̃̂ duke pól sɔkɔ, sɔ̃̀nko no pól Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ de yĩn pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.

29 Képah yĩn ye mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ, mɛ ń tah sah syikey sɔkɔ Krista tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɩ̃̃́ ńmɔ sɔkɔ.

2

1 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yé pĩ nɛ máh mɛ mɛ́kɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ n fwo yépi ànɛ̂ Lawodise tãn yĩnnɛ, à tahlɩ nónó ńtɛ̃ tɔ pól-á pè náh ń wɛ yah yĩ́nɛ.

2 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ nɩ̀sãh wɛ pé sɔkɔ, pè mó pɩ núkúlɛ tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ, lékã́m mó nɛ mɛ yɩ̃̃́ pé sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kɩ Liyel tir wɔ̃̀bɩ̀nsàhnɔ́ pĩ, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ.

3 Yõre nɛ̂-á yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ sɔkɔ, ké pól mɛ wɔ̃̀bɩ̀nɔ́lɛ ǹmɔ sɔkɔ.

4 Mé tir mɛ̀nɛ n yo yé tyɩ́ sɔ̃̀nko ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ yé pilki vyã́hsesyɩ̃́rɩ́ sɔkɔ.

5 Gbɩ ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fɩ̃́ núkú sɔkɔ ó, ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ vɩ́nɔ́lɛ yélɛ, máh kè wɛ yé mɛ yé tah sah tɛ́ mɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ koh tɛ̃ yĩn gbã́hngbã́h.

Min pɩ́nɔ́lɛ Krista gbɔ̃̀ yõ

6 Yáh fyɔ̀ kè fɛ̃ syi nɛ yé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á Yesu Kristalɛ, yé yé minnɛ n pɩ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ sɔkɔ ǹmɔlɛ.

7 Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, yé yɛ ké yã̀hnɩ̀ nɛ n mɛ dɩ́nyĩnɔlɛ ǹ sɔkɔ, yè mó yé min póllɛ n pɩ ǹmɔ tyɩ́ yõ. Yé nɛ mɛ sṹnyĩnɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɔ̃́-á pè yé kwɔ kélɛ, yè mó pɩ Liyel pèpɔrɩ pɩ̃́pú ǹgbnɔlɛ.

[8] Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ sɔ̃nko ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ tyídî
ànɛ̂ kèkõyɔ̋ tyi tɔkɔ à yé pilki tɛ̃ mɩ̀nɩ̀ tyilɛ, ǹ névi yɔ̃tàhsyi
lékɑ̃mnɛ. Sè náh mɛ wɛ̃kɩ̀ núkú yõ Krista tyilɛ.

[9] Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Krista sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

[10] Yíyǹn pól mɛ yépi tyɩ́ ǹmɔ gbɔ̏ yõ. Ǹmɔ ye yɔ̏tɔ̃rɩ́ ànɛ̂
tɛ̃nwɛnɔnɔ pól yõtɛ̃nɛ.

[11] Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ ǹmɔlɛ, yé kɔ̃kè kõ. Kénɛ
kɔ̃kèlɛ, névi gbɔ̃ pɩ́nɔ́ náh kélɛ, Krista pɩ́nɔ́ ye kélɛ sɔ̃nko kè
á wilki á tyípékè sɔkɔ.

[12] Yé náh wɛ di, yáh wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ, kè mɛ á kɩ
nɛ yé lékyî sɔ̃ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ yilki mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, yáh
sɔ̃npɩ́lɛ sɛ̃ Liyel tǎhkɩ̀ yõ, nɛ̂-á yilki mɔ Krista lékólɛ.

[13] Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî sɔ̃ yé tyípêl ànɛ̂ kɔ̏-ǹkɛ̃ yĩnnɛ.
Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye minnɛ yé kõ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyɩ́. Á
á tyípêl pól yɔ̃ mɔ á kõ.

[14] Áyáh Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́ dêl pɩ tɛ́ lékàh nɛ̂ kɩ sõ pɔ
á kõ n pi, Liyel ye képah niri to á tyí, tɛ́ ké tyí yɩkɩ Krista
syɩ́nɔ́ gbɔ̃ yõ dahnɩ yõ.

[15] Yɔ̏tɑ̃m ànɛ̂ tɛ̃nwɛpu nónó-á mɛ yȋnyõ, Liyel ye pé tǎhkɩ̀
tyɩ́ yɩkɩ kwèyy. À pè pɩ yɛ̀dɩ̀mɔ̀lɛ no pól tyí à n yɔrɩ n kõ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tyɩ́ kɔ̃lɛ Krista kúnɔ́ gbɔ̏ yõ dahnɩ
yõ.

[16] Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé tuke yõke képah
náh pɩ wɔ wɔ kwâh yĩnnɛ. Yé káh n yɛ tɛ̃ yé tuke syáh yɔ́,
képah náh pɩ ńwɔ̃ sɑ̃n yɔ́ wɩ̀lnɔ́, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh
tyɩ́ sɔkɔ.

[17] Sépi póllɛ, yípéplɔ nónó-á mɛ n pi, sépi kètò ye. Ǹtɛ ké
kègbɩ tɛ̃nɛ, Krista ye.

[18] Névye nónó-á n pɩ á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n tiki n
mɔ yȋnyõ tɔ̏npɩbɩ yah, tɛ́ mɛ gbílkínɔ́lɛ n sah pé yõ, tɛ́ mɛ
pé tah sah pé dlɛ́y tyilɛ n mɔ n kõ, yé káh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃
yé yah kõ yah yúkúnɔ́lɛ. Pé gblɔ̌y ye pè n gbilki pé fɔkɔ táh
tyi sõnɔlɛ.

[19] Krista nɛ̂-á yõlɛ, pè yahle ǹmɔ sɔ̏ tɛ̃nɔ́lɛ. Tɛ́ ǹmɔ gbɔ̏
yõ ye gbèl tél-ńtɑ̂n ànɛ̂ yɑ̃hlɔ wil gbɛ̃nsê tɑ̏ntɑ̏n pól tel sah
wɛ̃ tyí, wil gbɛ̃nsê kõ kè fɛ̃ n kyɑ̃h à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí
sɔ̃.

[20] Yé ku Kristalɛ wɛ̃ tyɩ́, tɛ́ pwah mɔ wilki kèkõyɔ̋ sétɑ̏n
tyi tǎhkɩ̀ gbɔ̏. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé tɔ̃ yé minnɛ n pɩ á kɩ nɛ
yé sɔ̃ mɛ kénɛ tyi gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ, à fɛ̃ syi pè kõ pè yélɛ n kyĩ n
mɔ n mɔ sɛ̃nknɔ tyi sɔkɔ ńtɔ̃ wɛ́? Pè n nɛ:

21 «Káh kwâh mɛ̀ tɔkɔ, káh kwâh mɛ̀ yõ, káh n tũ kwâh
mɛ̀ tyí.»
22 Kénɛ yî póllɛ, á kɩ fɛ̃ á gblɔ̌y tyí pɛkɩ sélɛ kɛ núkú ólɛ,
tɛ́ sè kɩ pɩ yõ kɛ̃́ yîlɛ. Névye yah yĩ́ĩ́ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ à
tahlɩ păh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n kɔ̃.
23 Gbɩ ye gbílkínɔ́ sàhnɔ́lɛ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yõ ànɛ̂ gblɔ̌y
tíkínmɔnɔlɛ sé yah sɔkɔ, ànɛ̂ wil gbɛ̃́nsê fɔ̃́hnɔ́lɛ. Sè mɛ
á kɩ nɛ yĩ́pĩ̂ tyi sɔ̃́ sélɛ. Ǹtɛ yõre náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
Névi dyɔ yĩ́ĩ́ tyi ó ye sélɛ.

3

Min pínɔ́ késɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃́kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Yépi tɔ lékyî-á fyɔ̀ yilki mɔ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, yé Liyel
fɔ̃́ yîlɛ n yah n kɔ̃, ńyãh sɔkɔ-á Kristalɛ tɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀lɛ.
2 Yé nɛ n sõ Liyel fɔ̃́ yî tyí sɔkɔ, yé káh nɛ n sõ sétáh yõ yî
tyí sɔkɔ.
3 Yé náh wɛ di, yé ku tɛ́ yé min mɛ wɔ̃̀bɩ̀nsàhnɔ́lɛ Krista
sɔkɔ Liyel tyí.
4 Ǹtɛ Krista nɛ̂-á yépi minnɛ, ǹmɔ-à sõ nɛ̂nɛ wil mɔ, yépi
tɔ kɩ wil mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ.

Pɩ dùkù kédyâh ànɛ̂ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ

5 Tyi nónó-á pɩ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tyilɛ, yé sépi yal n mɔ, sépi
nónó-á pɩ: Prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌ pínɔ́lɛ, dékè tyi pínɔ́lɛ, dékè
túkúnɩ̀nɛ, à tahlɩ yĩ́sesúkú pínɔ́ tyí, képah nɛ̂-á sãh fálnɔ́
dùkù yɔ́lɛ.
6 Kénɛ tyi dùkù ye n yɔrɩ n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀nɛ ǹ yóré
yáhnlepu yõ.
7 Ǹgbòlɛ sɔ̃̀, yé min-á lésõ mɛ tyípékè yɔ̃̀rɩ sɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃̀ ye
yé mɛ n pɩ.
8 Ǹtɛ núkúnúkú, tyi nónó-á yé yĩnɛ yè milki, sè wɛ yɔ̀:
Fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀nɛ, ànɛ̂ mâl pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ. Gbyɔ
ànɛ̂ wɛ̀npèkè yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ.
9 Yé káh mɩ̀nɩ̀nɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé náh wɛ di, yé yé náh vi
yé min pɩ dùkù kédyâh kɔ̃ tɛ, à ké tyípínɩ̀ pól milki,
10 tɛ́ mɛ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Liyel mɛ n vi
n mɔ gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃nko yè pɩ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ, yè mó ǹnɛ n pĩ
yuku yahlɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yélɛ.
11 Képah sɔkɔ, wǎhkɩ̀ náh tõ n wɛ n pi yɩ̀kɩ̀nɩ̀ tɛ́lɔ́ ànɛ̂
Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ, kènkõbe ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃́pú wrɔ́. Kè náh tõ

mɛ á kı nɛ yȁhnkõ wɔ-á yĩ pĩ, tɛ́ ńyɔ mɛ náh yĩ pĩ. Kè náh
tõ mɛ á kı nɛ ńyɔlɛ yɔ̃-á tɛ́ ńyɔ mɛ gblɔ̌y yõ névilɛ. Nɛ̂-á mɛ
n mɔ n kõ, Krista ye. Ǹmɔ ye yíyìnì póllɛ tɛ́ mɛ no pól min
sɔkɔ.
12 Liyel-á fyɔ̀ yépi yah wilki pı ǹ nolɛ, à yé pı yályál ǹ
yah sɔkɔ, tɛ́ yé tyí mɛ nɔ ǹ tyí. Képah ye, yé pı névye yãm
yáhpú, ànɛ̂ pèpɔrı pípúlɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛpír
névyelɛ, ànɛ̂ nónó-á tyilɛ n sro.
13 Yé wɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pı. Ǹnî yɔ́-à sɔ̃ pı de ǹ ní-ò tyí, yé yɔ̃
mɔ wɛ̃ kɔ̃. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yɔ̃ mɔ yé kɔ̃ sɔ̃, yépi tɔ nɛ n yɔ̃ n mɔ
wɛ̃nɛ n kɔ̃ sɛ̃.
14 Ǹtɛ nɛ̂-á kal sépi póllɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tyínɔnɔ gbɔ̃̏
yõ ye yé wrɔ́ kı mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ pallɛ.
15 Krista yèvını nɛ̂ mɛ yé sɔkɔ. Liyel ye yé ye kénɛ yèvını
wɛ yĩnnɛ, sɔ̃nko yè pı wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ. Yé pı pèpɔrı
pĩ́púlɛ.
16 Yé yɛ Krista wɛy tɔ̃̏ pı yĩ́ĩ yé sɔkɔ. Yé wɛ̃nɛ n kwɔ, yè
mó wɛ̃nɛ n vi n mɔ yĩ́pĩ̂ sɔkɔ. Yé pı pèpɔrı pĩ́púlɛ Liyel tyí
yé nnɔ póllɛ, yè mó ǹnɛ n gbal, yè ǹ yĩn gbilki gbilki yìlɛ n
gbı, à tahlı Liyel Mirki-á yɛ̀ nónó dahbı yé sɔkɔ.
17 Yâh tyi nónónɛ n yo tɛ́ tyi nónónɛ n pı, yé sélɛ n pı Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, yè wɛynɛ Sú Liyellɛ n kɔ̃ ǹmɔ gbɔ̃̏ yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ kɔ̃́hkí sɔkɔ

18 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbı tyí yõ kǎh yĩnɛ sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kì
kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
19 Pɛbı, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, yé káh peke tɛ̃ pé yõ.
20 Wɛ̃́npì, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ.
Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n yah n kɔ̃ yé tyí.
21 Dúbípú, yé káh fɔ̀kɔ̀nvyȁhnìnɛ n mɔ yé wɛ̃́npì sɔkɔ kè
kɔ̃ kè pɔ pı wílkúnìnɛ pé tyí.
22 Yɔ̃bı, tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n sah yé yɔ̃̏tãm tyí yõ nónó-á
mɛ sétáh mɛ̀ yõ. Yé káh tɔ̃̏lɛ n pı pé tyí pàh yélɛ n kyɔmı gbĩ́
nɛ̂ ólɛ, á kı nɛ névye dyɔ yĩ́ĩ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́.
Ǹtɛ yé yé gblɔ̌y tiki mɔ kélɛ n pı fɔkɔ pérpérlɛ yáh sɔ̃́npılɛ
mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkílɛ n pı.
23 Yâh sɔ̃ tɔ̃̏ nɛ̂ dùkùlɛ n pı, yé kélɛ n pı yé nnɔ póllɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pı kélɛ, kè káh nɛ n mɛ nɛ névi tyí sɔ̃ yé n
pı.
24 Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kı pɔ yépi tɔ dyah n pi yípéplɔlɛ,
wǎh sépi nónó yah sah ǹ no yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ Krista
ye yɔ̃̏tɛ̃ kègbılɛ nɛ̂ tyí-á yé n pı tɔ̃̏lɛ.

25 Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y pı nɛ́túkùlɛ, ǹ nɛ́túkúnı̀ tyi
lédyáhnı́ ye à kı wɛ. Yé náh wɛ di, Liyel náh wǎhkı̀lɛ n
pı.

4

1 Yɔ̃̀tãm, yé yé yɔ̃bılɛ n tɛ̃ n plɛ gbı wɛ̃kı̀ yõ sɔkɔ, yé mó yé
dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yépi tɔ tyı́ yı̃̂nyõ sɔkɔ.

Pole-á vı̀nmɔnɔ nónó kɔ̃

2 Yé gbah n tɛ̃ nírí pı́nɔ́ sɔkɔ. Yé nírílɛ n pı yè pépɔrı pı̃́nɔ́
wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃.
3 Yé Liyellɛ n ni ápi tɔ tyı́ sɔ̃nko à wɛ̃kı̀ yıkı mɔ á kɔ̃ à fɛ̃ ǹ
wɛynɛ n yo, ànɛ̂ mè fɛ̃ sètı̃̀n sɔ̃̀ tir tyı́lɛ n yo nɛ̂-á Liyel wɔ̃bı
sah Krista sɔkɔ. Képah nɛ̂ yı̃n-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
4 Yé Liyellɛ n ni ń tyı́ sɔ̃nko à ń yah tɛ̃ ń kɔ̃ mè fɛ̃ sètı̃̀n sɔ̃̀
tir mɛ̀nɛ n yo n wah, máh yı̃nɛ mè kè yo sɔ̃́.
5 Yé yé minnɛ n pı lékɑ̃́mnɛ Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃pú wrɔ́. Syɔ̃-
ǹsah-à fyɔ̀ wɛ yé tyı́ pèpɔrı pı pı tɛ̃́nɛ pé tyı́, yé kè pı pé
tyı́.
6 Yé yɛ yé wɛlɔ nóhnɔ́ nɔ névye tyı́, ànɛ̂ yõre mó nɛ n mɛ
sé tyı́. Névi nɛ̂-á pı́kı́nyahnɔ pı, yé ké yah tɔ̃ n sah n yo tɛ̃
tyı́.

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

7 Á yṹnpi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nı́nɛ ànɛ̂ ń kɔ́-òlɛ té mɛ tɔ̃̀lɛ
n pı pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyı́, ǹmɔ kı pɔ ń tyı́ kèdùkù pól yo yé tyı́.
8 Ńmɔ ye wɛ tɛ n tɛkı n mɔ ǹnɛ yé tyı́ nɛ à kyı á tyı́ kèdùkù
yo yé syah à mó yé nı sũ.
9 Wonesimi tɔ mɛ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á yṹnpilɛ nɛ̂-á mɛ tómm,
tɛ́ pı á nɛ́nɔ́nı́nɛ. Yépi sɔkɔ yɔ́ ye ǹnɛ. Tyi nónó pól-á mɛ n
pı ásɔ̂, pè kı pɔ sè yãh yé syah.
10 Arisitarkı nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ, à n wɛkı
yé tyı́. Markı tɔ n wɛkı yé tyı́ ǹmɔ nɛ̂-á Barnabası tyı́ névilɛ.
Markı tyı́ kèdùkù yo sɔkɔ yé tyı́ nɛ wàh kı pɔ yé tı̃̀nnɛ, yé
à tɛ̃ plɛ.
11 Yesu nɛ̂-á pè n ye Nsyusitusilɛ, à n wɛkı yé tyı́ tɔlɛ.
Nsyufunɔ Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ, pépi ó ye mɛ tɔ̃̀lɛ n pı ànɛ̂
ńmɔlɛ à Liyel tɔ̃́rı́ tyı́lɛ n yo. Pè ń nı de yı̃́ı̃́ kègbılɛ.
12 Yepafrası nɛ̂-á yépi sɔkɔ yɔ́lɛ, à n wɛkı yé tyı́. Yesu
tɔ̃̀npı ye ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ nírílɛ n pı yé tyı́ gbı̃́mɛgbı̃́ sɔ̃nko yè
nɛ n mɛ sṹnyı̃nɔlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, Liyel dyɔ yı̃́ı̃́ tyi pól
pı pı tɛ̃̀nɛ.
13 À yèvyãhrı kah pı yépi ànɛ̂ Lawodise tãn, ànɛ̂ Yerapolisi
tãn yı̃nnɛ. Ńmɔ ńtɛ̃ kı fɛ̃ pı képah tàrfyɔ̀lɛ.

14 Dɔ̀ktɔ̂r ďı̋ Likyi nɛ̂-á ápi kóďı̋nɛ, à n wɛkɪ yé tyí ànɛ̂
Damasɪlɛ.
15 Á yṹnpyé nónó-á mɛ Lawodise, yé wɛkɪ pé tyí à tahlɪ
Nɛfa tyí ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̏nkı̏ nɛ̂-á n tuke n mɔ n pɔ ǹ gbô.
16 Yáh kɪ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wɛ kar, yé gbah n tɛ̃ Lawodise Yesu yõ
sɛ̃́pú tı̃̏nkı̏ tɔ kɔ̃ pè kè wɛ n kar. Nɛ̂ tɔ-à kɪ se mó mɛ tɛkɪ mɔ
pépi tyí, pàh kɪ kélɛ yé kɔ̃, yé kè kar.
17 Yè mó n yo Arsyipi tyí nɛ, Tɛ̃̏ ǹgbɛ̃-á tɔ̃̏ nɛ̂ dahbɪ ǹ gbɔ̃̏,
à gbah n tɛ̃ kè pɪ pallɛ.
18 Ǹmɔ Pole ye n wɛkɪ yé tyí, tɛ́ kélɛ n wãrkɪ ń gbɔ̃̏lɛ. Yé
káh n yɛ yé dyɔ fwɔ nɛ máh mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Mé kélɛ
n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à yɔ̃̏bènɔrɪ pɪ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃pú tı̃nkì tyí, yépi
nónó-á mɛ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. Mé kélɛ
n yah n kõ nɛ Liyel yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Liyel tyí Tesaloniki tãn Liyel wɛy fɛ̃nsyinɔlɛ tyí sɔkɔ

2 Á mɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé pól tyí sɔkɔ gbı̃́mɛgbı̃́, tɛ́ mɛ
ǹnɛ n ye n gbo yé tyí.
3 Yáh mɛ gbah tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyípínì sɔkɔ, tɛ́ mɛ tȍlɛ n pɩ
tyínɔnɔ sɔkɔ, à yé gbȍ sah yı̃́ı̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ sɔ̃́, Sú
Liyel ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, gbı̃́mɛgbı̃́ á dyɔ-á mɛ n kwnɛ sélɛ.
4 Á yű̃npyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, á pı̃ nɛ wǎh yé
yah wilki pɩ ǹ tyílɛ.
5 Yé náh wɛ di, áyáh Nìvìnì tir nɛ̂ yo yé tı̃̀nnɛ, kè náh sȍ
pɩ vyãh wɛy gbɔy ólɛ dɛ́. Á sȍ mɛ kélɛ n yo tɛ̃́nwɛnɔ sɔkɔ
Liyel Mirki tǎhkì gbȍ yõ, tɛ́ á sɛ̃́nyı̃nɔ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á kélɛ.
Áyáh á gblɔ̌y tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yé tyí pɛkɩ yı̃nnɛ,
ké sèndì náh yélɛ dò.
6 Ápi ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɩ dùkù ye yé mɛ n yah n pɩ. Yèvyãhrɩ
náhnáh fyé sɔkɔ, yé Liyel wɛy fɛ̃ syi nìvìnì sɔkɔ, ǹ Mirki-á
nìvìnì nɛ̂ mɔ yé sɔkɔ.
7 Kǎh pɩ sɛ̃, yépi ye Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi mara Yesu
yõ sɛ̃pú pól kɩ n yah n pɩ.
8 Yé náh wɛ di, à tɔkɔ yépi tı̃̀nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy mɛ tɔ̃ mɔ
Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi mara pól sɔkɔ. Tɛ́ kè náh yı̃n
képah ó tyí dɛ́, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tɔ mɛ n yãh ywɔ̃ ywɔ̃
pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh tɔ̃ mɛ ápi tɔ̃ képah tyílɛ n yo ńtɛ̃nɛ.
9 Áyáh kyɩ yé tı̃̀nnɛ tɛ́ yé á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ dùkù nɛ̂nɛ, névye
pól mɛ képahlɛ n yãh; ànɛ̂ yáh yé náh vi fal fal tȁn kɔ̃ tɛ́ yé
yah mɔ Liyel tı̃̀nnɛ à tȍlɛ n pɩ ǹ tyí dùkù nɛ̂nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
gbɩ Liyellɛ tɛ́ mɛ min sɔkɔ, névye pól mɛ képah tɔlɛ n yãh.

10 Yé mɛ ǹ Pídɩ̃́ Yesu syɩkɩ tɛ̃ ǹmɔ nɛ̂-á kɩ wil yɩ̃̂nyõ kɩ n
pɔ n pi. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel ǹ lékó yilki mɔ, ǹmɔ ye kɩ ápi yõ
wilki n pi Liyel tukey sɔkɔ nɛ̂-á mɛ n pi.

2

Pole tɔ̃̀ pínɔ́lɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ

1 Á yṹnpyé, yépi ńtɛ̃ kè pĩ yɩ̃̃́ nɛ á pɔ́nɔ́ náh pɩ nɔ̀nɔ́lɛ yé
tɩ̃̀nnɛ.
2 Yé kè pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yèvyãhrɩ wɛ sɔkɔ Filipi kwil sɔkɔ,
ńyãh sɔkɔ-á pè fɔ̃́hnɔ́ sah á yõ tɛ́ Liyel mɛ nɩ̀sãh mɔ á sɔkɔ
á kɔ̃ á mɛ fɛ̃ pɔ ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo yépi tɔ tyí, gbɩ̃́ nɛ̂-á névye
sɔ̃̀ mɛ álɛ n fwo.
3 Tyi nónó-á á n yo névye tyí, á náh mɛ pílkínɔ́ sɔkɔ, yɩ̃́nvɩ̌
wɛlɔ náh sélɛ, vɩ̀ntɛ̃nɔ tɔ náh à n vi n tɛ̃ pélɛ.
4 Liyel ye kè wɛ nɛ ápi-á kɩ fɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo, tɛ́ mɛ ké tyí
dahbɩ ápi gbɔ̃̀ á kɔ̃ á kélɛ n yo ké yah yõ. Névye dyɔ yɩ̃̃́ tɛ̃
náh ápi n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́, Liyel dyɔ yɩ̃̃́ tɛ̃ ye ǹmɔ nɛ̂-á
ápi sõnɔlɛ n pnɛ.
5 Yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ wɛlɔ nónó-á á yo yé tyí, yé
vi n tɛ̃ tɛ̃ wɛlɔ náh sélɛ. Liyel ye á tàrfyɔ̀lɛ nɛ á náh mɛ n
yah n kɔ̃ yé yɔ̃́-ńsahlɛ.
6 Ápi náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki. Kàh
sɔ̃ yépilɛ ò, kàh sɔ̃ no tɛ́lɔlɛ ò, á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnɩ̂
yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki.
7 Tɛ́ ápi kɩ mó tɔ̃ sɔ̃̀ fɛ̃ á tɔ̃́rɩ́ sah yé yõ áyáh sɔ̃npílɛ pɩ
Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. Ǹtɛ á yé tɛ̃ mármár pídúbísè-á ǹ
pyelɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃.
8 Yé tyí sɔ̃̀ nɔ yɩ̃̃́ ápi tyí, képah ye á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yé tyí
nɛ̂-á n wil Liyel tyí. Tɛ́ kè náh yɩ̃n képah ó tyí dɛ́, á á min
ńtɛ̃ mɔ kũ kɔ̃ yépi yɩ̃nnɛ yé tyí táhnɔ́ tɛ̃ yɩ̃nnɛ á tyí.
9 Á yṹnpyé, áyáh yèvyãhrɩ ànɛ̂ kwlɔ́nɔ́ nónó pɩ, yé dyɔ
mɛ n kwnɛ sélɛ kyɔ́. Áyáh lésõ mɛ yé tɩ̃̀nnɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n
yo n kɔ̃ yé tyí, á lésõ mɛ tɔ̃̀ tɔlɛ n pɩ lékɑ̃̂h ké gbɩ̃̀ntɔ̃ à yɩ̃n á
gblɔ̃̌y yɩ̃́nnɔ́lɛ, sɔ̃nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ yɔ́
ńtɛ̃ tyí.
10 Yépi ńtɛ̃ ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, áyáh tyi nónó pól pɩ yépi
Yesu yõ sɛ̃pú tyí, sé pól-á mɛ plɛ, tɛ́ mɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ wɛ́nyo-
ńsah kɛ̃́nɛ; Liyel tɔ ye á tàrfyɔ̀lɛ.
11 Yé pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yé tɛ̃ plɛ, sɔ̃-á súbí pé wɛ̃́npɩ̀lɛ n tɛ̃
plɛ.

12 Á vɩ̀nmɔnɔlɛ yé kɔ̃, tɛ́ sɔ̋ré mɔ yé sɔkɔ, tɛ́ kè gbah yo yé
tyɩ́ nɛ yé yɛ yé kɔ dùkù nɛ n mɛ Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á ye
yélɛ ǹ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ de yɩ̃nnɛ kɩ ké nɔlɩ wɛ yɔ̃.
13 Yáh Liyel wɛy nɛ̂ noh ápi tyɩ́, yé náh kè pɩ névi vyãh
wɛynɛ. Yé kè pɩ Liyel wɛynɛ. Tɛ́ sɛ̃́ ńtɛ̃ ye kélɛ kyɔ́. Kǎh
pɩ sɛ̃́, kè mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yé sɔkɔ, yépi nónó-á Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ.
Képah ye, á n wɛkɩ Liyel tyɩ́ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ńtɔ̃.
14 Ń yɨ̃́npyé, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ nónó-á mɛ Liyel tyɩ́ yɔ̃
Nsyude mara sɔkɔ, tir nɛ̂-á nɔ pélɛ, sɛ̃́nkɔ̃ ye nɔ yépi tɔlɛ.
Yé náh wɛ di, yé sú fɔ̋ névye-á yé kwlɔ sɔ̃́, sɛ̃́ ye Nsyifunɔ
kwlɔ pépi tɔlɛ.
15 Nsyifunɔ ye ko mɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syɩ́nyopulɛ*. Pè fɔ̋hnɔ́ sah ápi tɔ yɔ̃. Pé tyɩ́ náh nɔ Liyel
tyɩ́. No pól sépɛ́bɩ́ ye pélɛ.
16 Pè mɛ ké tyɩ́ nɛ pé ápi yah kɔ̃ á káh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yɩ̀kɩ̀nɩ̀
tɛ́lɔ́ névye tyɩ́ pé tɔ kɔ̃ pè wɛ n pwah. Kǎh pɩ sɛ̃́, dòhnɩ̀nɔ́
ó ye pè mɛ n pɩ n yuku pé tyɩ́pêl yɔ̃. Ǹtɛ ké syɩ̀-ǹsah, Liyel
fɔ̋hnɔ́ sah pé yɔ̃.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃́ Tesaloniki tãn tyɩ́

17 Ń yɨ̃́npyé, á yal yé tnɔ̂ wrɔ́ kwéy mɛ̀ sɔkɔ, á yɩ̃́ tɛ̃̀ wɔ
náh mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ yé yɔ̃ ó, ǹtɛ á mɛ yé tyɩ́lɛ n sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé
wɛ dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ gbah tɛ̃ nɛ á yé wɛ.
18 Á lésɔ̃ mɛ ké tyɩ́ nɛ á á syɩ n pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ gbáhyɩ̃́
náhnáh ńtɛ̃ ye ńmɔ Pole yah kɔ̃ kélɛ tɛ́ sétɐ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀ á yah kɔ̃.
19 Ápi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sɔ̃lɛ, nónó gbɔ̃̀ yɔ̃ mɛ á yáh-
ńsah náh n tyɛ n pi, ànɛ̂ á nɩ kɩ vɩ, ànɛ̂ á yɔ̃ kɩ yɔ̃? Yépi
ye.
20 Kègbɩ yɔ̃, yépi yɩ̃n ye gbɩ́lkɩ́nɔ́ kɩ sah ápi yɔ̃, tɛ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
kɩ mɛ á sɔkɔ.

3

1 Képah sɔkɔ, áyáh pópó pɔ tɛ̃ kwlɔ yé wɛ́-ńkɛ̃́nɛ, á kè yah
tɔkɔ nɛ ápi-á kɩ wũ á gblɔ̌y Atɛnɩ kwil sɔkɔ,
2 tɛ́ mɛ á yɨ̃́npi Timote tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel
tɔ̃̀lɛ n pɩ ápilɛ wɛ̃ tyɩ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónkɔ̃nɔ sɔkɔ Krista tyɩ́ sɔkɔ.
Á nɛ à pɔ yé yohnɩ mɔ yé tǎhkɩ̀ wɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à mó
sɔ̋ré mɔ yé sɔkɔ,
3 sɔ̃̀nko kwɛy gbɩ̃ yèvyãhrɩ káh pɔ yé kɔ̃ kwɔ. Yé pɩ̃́nɔ́ se
mɛ ké sɔkɔ nɛ yèvyãhrɩ mɛ̀nɛ n sɔkɔ tɛ́ á sah n pi tɛ́.

* **2:15 2.15** Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu kònmɔnɔ nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̃̂, pé pól náh pè ko mɔ. Pé túkù ye pè ko mɔ.

4 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ yé tȉnnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, á lésõ kè
yo sah yé tyí nɛ áyáh kɩ pɔ yèvyãhrɩ pɩ n pi. Képah ye pɩ
yɔ̀, ké sèndȉ náh yélɛ dò.
5 Képah ye, máh pɔ tɛ̃ sɔ̃́mnɔ́ pɩ kwlɔ, mé Timote tɛkɩ mɔ
nɛ à kyɩ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ dùkù yah n pɔ n yo ń syah. Tíkí
sɔ̃̀ mɛ ń tɛ̃ nɛ sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔ káh nɛ mɛ tɛ̃ n wɛ yé tyí,
ápi kwlɔ́nɔ́ kɔ̃ kè pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
6 Ǹtɛ núkúnúkú, Timote ye wil yé tȉnnɛ à pɔ. Ȁ mɛ pɔ yé
yɩ̃́ngbílɛ n yo nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ.
Ǹkɛ̃́ yáh mɛ n sõ ápi tyí sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Á wɛ dékè-á mɛ yé
tɛ̃, sɔ̃́-á yépi tɔ wɛ dékè mɛ ápi tɛ̃.
7 Kǎh pɩ sɛ̃́ á yɥ̃́npyé, áyáh sɔ̃̀ mɛ yèkwɔrɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ
nónó pól sɔkɔ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí nóhnɔ́ pɩ nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ
á tyí.
8 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ sɛ̃́nyĩnɔlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, á mìnì ye pyě tiki
de á fɔkɔ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.
9 Wɛy dùkù nɛ̂ tɛ̃ mɛ ápi kɩ fɛ̃ Liyel kɔ̃ n pi yé tyí sɔkɔ yɔ̀,
wǎh nìvìnì ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ á kɔ̃ yépi yĩnnɛ?
10 Ké lékȃh ké gbȉntɔ̃, á mɛ kélɛ n gbah n ni Liyel tyí nɛ
à wɛ̃́kì yɩkɩ mɔ á kɔ̃ á fɛ̃ pɔ yah yé tyí. Tɛ́ fĩ́ nɛ̂-à kɩ mɛ yé
tɛkɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, á mó yé yohnɩ n mɔ ké tyí sɔkɔ.
11 Á kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ńtɛ̃ tyí ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista tyí nɛ, pè wɛ̃́kì yɩkɩ mɔ á kɔ̃ á pɔ yé tȉnnɛ.
12 Wɛ̃ tyínɔnɔ ànɛ̂ no pól tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á kélɛ
n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à wãnnɛ n mɔ ké yõ á kɩ nɛ yé
tyí-á nɔ sɔ̃́ ápi tyí.
13 Ȁ mó nìsãhlɛ yé kɔ̃ yĩ̃́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yé kɔ̃ yè pɩ
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Yè mó nɛ n mɛ yályál á Sú Liyel
yah sɔkɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-à sõ nɛ̂nɛ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ ǹ
yȋnyõ tɔ̃̀npɩbɩ póllɛ.

4

Min pɩ dùkù nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí

1 Á yɥ̃́npyé, yáh yĩnɛ yè nɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ kè mó nɔ Liyel
tyí, á kélɛ yé wɛ̃kɩ tɛ. Sɛ̃́ntɛ̃ ńtɛ̃ ye yé mɛ kɔ ó, ǹtɛ á tɔ̃ kélɛ
n yah n kɔ̃ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ nɛ, yé gbah n tɛ̃ wãn
mɔ ké yõ.
2 Áyáh vȉnmɔnɔ nónónɛ yé kɔ̃ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí, yé
sélɛ n pnɛ.
3 Liyel-á mɛ nɛ̂ tyí, kè wɛ yɔ̀: Ȁ mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ
yályál péwɔ yah, yé káh prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ,
4 yé nɛ́núkù núkú pól mó yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ.

5 Yé káh yɛ lédɔ́rí tɛ̃ n wɛ yé tyí sɔ̃́-á kè Liyel pĩ́-ńkɛ̃pùlɛ n fnɛ.
6 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɩ n de ǹ ní-ò tyí à yuku képah tɛ̃̀ tyí tɩ̃̀nnɛ. Liyel náh n yɛ képah tɛ̃̀ wɔ dɛ́nɔ́lɛ dɛ́. Á lésõ kè yo yé tyí, tɛ́ ké gbáhdyâh tɔ di sah tɛ yé tyí dò.
7 Liyel náh á ye pɔ̃̌pɔ̃̌ pɩ yĩnnɛ dɛ́, à á ye nɛ á nɛ mɛ yályál péwɔ yah.
8 Kǎh pɩ sɛ̃́, névi nɛ̂-à vɩ̀nmɔnɔ nɔ́pi yahle, névi náh tɛ̃̀ yahle dɛ́, Liyel ye tɛ̃̀ yahle, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Mirki dah mɔ yé sɔkɔ.
9 Liyel tyí ye yé wɛ kwɔ́nɔ́lɛ à yuku wɛ̃ tyínɔnɔ tyí tɩ̃̀nnɛ. Képah ye, yõ náh mɛ ké tyí mè n tõ tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí képah tyí sɔkɔ.
10 Masedonɩ mara Yesu yõ sɛ̃́pú pól tyí mɛ nɔ yé tyí. Képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ yáh mɛ tyínɔnɔ mè wɛ̃̌kìlɛ n kɔ. Ǹtɛ á yṹnpyé, á tõ kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé tõ wãn mɔ ké yõ.
11 Yé yèvɩnɩ yáhnkɔ̃nɔ pɩ yé tɔ̃̀lɛ. Yé káh yé pɩ pɩ tyi sah yè mó nɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ. Yé yé gblɔ̃̌y kõ tɔ̃̀ sɔkɔ áyáh kè yo sah sɔ̃́ yé tyí.
12 Képah sɔkɔ, yé kɔ dùkù kɩ kèkõyɔ̃́ névye kõ pè kɩ yɔ̃̀yénnɛ n sah yé yõ, ànɛ̂ yé náh n pɩ n tɛ̃ n pi yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.

Lékyî ànɛ̂ vye tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃́ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yé no nónó-á pè náh tõ mɛ min sɔkɔ, pé tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃́, ápi náh mɛ ké tyí nɛ yé tɛ̃ ké yĩ́tũri sɔkɔ kè pɔ n pɩ yèkwɔrɩlɛ yé tyí névye tyí kɔ̃lɛ, nónó yáh-ńsah-á mɛ tyɛ́nɔ́lɛ.
14 Áyáh fyɔ̀ sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ nónó-á sɛ̃ ǹ yõ tɛ pɔ yah kwlɔ, Liyel-á kɩ pépi tɔ lékyî yilki mɔ pè kõ pè kɩ mɛ wɛ̃ tyí Yesulɛ.
15 Á kɩ tir yɔ́ yo yé syah, à yĩnɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wɛy yɔ́lɛ. Â nɛ ńkɛ̃́ pé syɩ n pɔ sɔ̃lɛ, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ, névye nónó lékyî-á yilki mɔ, á náh pépi dyàh tɛ̃ n pi.
16 Yé náh wɛ di, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-à kɩ fyɔ̀ pɔ wɛ̃̌kì kõ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yɔ̃̀tɛ̃ kɩ gbo mɔ yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ Liyel kèpɔ̃ kɩ fĩbɩ. Képah sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ kɩ wil yĩ̂nyõ kɩ tiki pɔ. Képah tɛ̃̌nɛ, nónó-á sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yõ tɛ́ pɔ yah kwlɔ, pépi ǹgbò lékyî kɩ yilki mɔ.

[17] Képah náh, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ légbɩ̃́nɛ, á tɔ kɩ
kwrɔ mɔ yɔ̃ dɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí ńyɩ̃̂rn sɔkɔ kɩ kyɩ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu
yohnɩ yɩ̃̂nyɔ̃, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹnɛ kʊ̃́mm yɔ̃.
[18] Kǎh pɩ sɛ̃́, yé wɛ̃ nnɔlɛ n de wɛlɔ nɔ́pilɛ.

5

Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔlɛ

[1] Á yʊ̃́npyé, tyi nɔ́pi-á kɩ pɔ n pɩ n pi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yɔ̃ náh mɛ
ké tyí mè n tɔ̃ tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí sépi tyí sɔkɔ.
[2] Yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ syɩ n pɔ sɔ̃-á kɩ
névye kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃́nwó pɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ lékẫhnɛ.
[3] Gbɩ̃́ nɛ̂-á névye kɩ mɛ n yo nɛ, yèvɩnɩ-á mɛ, dlo náh tɔ̃
mɛ, légbɩ̃́ ye tyí yíkínɔ́ kɩ núkú pè kwɔkɩ tɛ̃ sê kúrkɩ̀ tɛ̃́nɔ́
tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ póllɛ.
[4] Ǹtɛ yépi wɔlɛ á yʊ̃́npyé, yépi tɔ se yɔ́ mɛ fɛ̃́ntʊ̃̂ sɔkɔ kénɛ
gbɩ̀yɩ̃̀kɩ̀ kɔ̃ kè kɩ pɔ yé kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃́nwó tyí kɔ̃lɛ?
[5] Yé náh wɛ di, yépi póllɛ, yé fɔkɔ mɛ dálnɔ́lɛ. Yé mɛ tyilɛ
n pɩ kyòo sɔkɔ. Ápi tyípínɩ̀ náh mɛ fɛ̃́ntʊ̃̂ sɔkɔ.
[6] Képah ye, á yé káh nɛ n dɔ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Á ye nɛ mɛ
n yah, à mó á gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ sètɛ̃̀nɩ̀ pínɔ́lɛ.
[7] Yé náh wɛ di, lékẫh yé dɔy dɔ́pú n nɛ n dɔ, ànɛ̂ lékẫh ye
sèwɔbɩ tɔ sètɛ̃̀nɩ̀nɛ n pɩ.
[8] Ǹtɛ ápi nónó-á pɩ tyah kyòo sɔkɔ névyelɛ, á ye káh
sètɛ̃̀nɩ̀nɛ n pɩ. Á ye yɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ n mɛ
á sɔkɔ á kɩ nɛ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩ sɔ̃́ á mɔ. Á gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mó nɛ
mɛ pwáhnmɔnɔ yɔ̃ á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃́ á kwɩ̃nki.
[9] Yé náh wɛ di, Liyel náh ápi mɔ nɛ pé pɔ á fɔ̃h dɛ́. Ǹtɛ
à mɛ ké tyí nɛ á pwáhnmɔnɔ wɛ á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀
yɔ̃.
[10] Ǹmɔ ku ápi yɩ̃nnɛ, sɔ̃̀nko áyâh sɔ̃́ mɛ min sɔkɔ ò, áyâh
sɔ̃́ ku ò, à nɛ n mɛ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí.
[11] Képah ye, yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè wãnnɛ n mɔ wɛ̃
tǎhkɩ̀ yɔ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́-á yé mɛ kélɛ n pɩ yɔ̀.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Tesaloniki tãn kɔ̃

[12] Á yʊ̃́npyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ nónó-á mɛ gbah
tɛ̃ yé yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ yélɛ n vi mɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ,
yé yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yɔ̃.
[13] Yé yɔ̃̀yénnɛ n sah n yɩ̃́ɩ̃ pé yɔ̃ tyínɔnɔ sɔkɔ pé tɔ̃̀ yɩ̃nnɛ.
Yé nɛ n mɛ tnɔ sɔkɔ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ.

14 Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé nɛ n wɛkɩ
gbãndal pípú yõ, yé nɩ̀sãhlɛ n mɔ tíkí pípú sɔkɔ, yé mó
tɛ̃́nkwlɔpulɛ n yohnɩ n mɔ. Yé no pól sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ.
15 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pèkè wɔ́lɛ n dɛ
pèkèlɛ. Ǹtɛ yé pèpɛy ó pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ wɛ̃ tyí, ànɛ̂ no
pól tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
16 Yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
17 Yé Liyellɛ n ni kṹmm.
18 Tyi tyi pól sɔkɔ yé nɛ n wɛkɩ Liyel tyí. Képah ye Liyel
n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé nɛ n pɩ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
19 Yé káh Liyel Mirki yah kɔ̃ tɔ̃̀ pínɔ́lɛ,
20 yé káh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ tyílɛ n yo n ko.
21 Yé tyi póllɛ n sohlɩ n yah, tɛ́ nónó-à mɛ pallɛ, yè mó sépi
fɛ̃ n syi.
22 Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ tyípêl duke pól pínɔ́lɛ.
23 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃̄nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ
à sãm mɔ yé min pɩ dùkù pól sɔkɔ. Â mó yé sõnɔ, ànɛ̂ yé
min, ànɛ̂ yé wil gbɛ̃̄nsê pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ sé tyí á Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃
Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ.
24 Ǹmɔ nɛ̂-á n ye yélɛ, à n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Ǹmɔ ye kɩ pɩ
sélɛ.
25 Á yṹnpyé, yé níríí tɔlɛ n pɩ ápi tyí.
26 Yé wɛkɩ á yṹnpyé pól tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
27 Mé yélɛ n gbah n ni Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, nɛ yé sɛ́bɛ́y mè kar
á yṹnpyé pól noh.
28 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ à
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ tyí, yépi nónó-
á mɛ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ.
2 Mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, à
mó yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Liyel wɛ̃́kì kɔ́lɔ́lɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ

3 Ǹ yȗ́npyé, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbȋ́mɛgbȋ́
yépi tyí sɔkɔ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ yé wɛ̃ tyínɔnɔ-á sɔ̃́npílɛ
mɛ n yuku yahlɛ.
4 Yé mɛ yèvyãhrɩ ànɛ̂ yèkwɔrɩ tɔlɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ,
yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ̃ yõ, yé mɛ fɛ̃ yé tah sah. Képah ápi nɩ vɩ
yȋ̃́ á kõ á mɛ yé tyílɛ n yah n yãh n kõ Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́
tyí, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ.
5 Kénɛ yèvyãhrɩ nɔ́pi ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel tukey-á mɛ
gbɩ wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ nɔ̀nɔ́ náh yépi kɩ wɛ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, yáh
mɛ n kwlɔ képah nɛ̂ yĩnnɛ.
6 Liyel mɛ tómm. Ȁ kɩ yé fȍ̃hpú wɔ́ dɛ pé sɔkɔ.
7 Yépi nónó-á mɛ fȍ̃hnɔ́lɛ n wɛ, à kɩ yèvɩnɩnɛ yé kõ n pi
ànɛ̂ ápilɛ. Képah kɩ n pɩ n pi sõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ wil
yȋ̃nyõ kɩ pɔ ànɛ̂ ǹ yȋ̃nyõ tȍ̃npɩbɩ tɛ̃́npnɛ̀pulɛ
8 nyàh lépɔ̃́ yɔ́ sɔkɔ, kɩ pɔ fȍ̃hnɔ́ sah Liyel pí-ńkɛ̃́pú ànɛ̂
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yáhlepu yõ.
9 Pé fȍ̃hnɔ́ kɩ pɩ tyí yíkínɔ́ kȗ́mmnɛ, tɛ́ pé wrɔ́ kɩ gbɛ mɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ tɔ̃́rílɛ.
10 Lésõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ n pɔ n pi yɔ̀, ǹ náh névye ànɛ̂ ǹ
yõ sɛ̃́pú pól kɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ lésõlɛ, tɛ́ kɩ ǹnɛ n yah dékè
ó. Yépi tɔ kɩ mɛ kénɛ névye sɔkɔ, yáh fyɔ̀ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ
ápi-á képah nɛ̂ yo yé tyí.
11 Képah ye, á mɛ nírílɛ n pɩ yé tyí gbȋ́mɛgbȋ́. Ǹ mɛ kélɛ
n yah n kõ á Liyel tyí nɛ, wǎh yé ye tir nɛ̂ yĩnnɛ, à kè pɩ yé
fɛ̃ kè pɛkɩ. Ǹ kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ, à tǎhkɩ̀lɛ yé kõ yé fɛ̃
tyípéplɔ póllɛ n pɩ nónó dékè-á mɛ yé sɔkɔ, à mó yé yohnɩ
n mɔ yé ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ tyípínɩ̀nɛ n pɩ.

12 Képah sɔkɔ, yé kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ ǹ tɔ
kɩ mó yé yõ yɔ̃. Pèpɔrɩ ye sélɛ ápi Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista kɩ pɩ.

2

Tyi nónó-á kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ dyàh tɛ̃

1 Á yṹnpyé, à yuku ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ ànɛ̂
ápi tùkènmɔnɔ tyí tȉnnɛ ǹ tnɔ̂, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ,
2 yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pɔ yé sõnɔ vye fɛ̃kɩ, képah náh pɩ
tíkí mɔ yé sɔkɔ sɛ́rɔsɛ́rɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ gbȉyȉkȉ-á yĩni
tɛ̃. Tɛ̃-à kɩ sɔ̃ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀-à pé syi n yo, képah náh pɩ, tɛ̃
yɛ̃ngbɛ̃ wɛy-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ à pɔ n yo yé tyí, képah náh pɩ, sɛ́bɛ́y
yɔ́ fyé-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ kăh wil ápi tyí, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
3 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki dùkù yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé
náh wɛ di, kénɛ gbȉyȉkȉ-à pópó n pi, Liyel wɛ̃kì ǹgbò ye pè
kɩ pɔ tyah n fwo, tɛ́ Liyel fwó-ò kɩ ǹ yõ wilki mɔ. Ǹmɔ nɛ̂-á
n pilki névyelɛ, ǹ tyí kɩ pɔ n yɩkɩ n pi.
4 Ǹmɔ ye kɩ pɔ yuku Liyel ànɛ̂ gbilki gbilki yî póllɛ n fwo,
tɛ́ kɩ kyɩ de kɔ̃ tɛ̃ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ kɩ nɛ Liyel-
á péwɔlɛ.
5 Yé dyɔ se fwɔ nɛ máh lésõ kè yãh sɔkɔ yé tyí ń mɛ gbĩ́nɛ
yé tȉnnɛ?
6 Ǹtɛ núkúnúkú, kwâh nɛ̂-á kõ sah ǹ yahlɛ à kɔ̃ à náh fɛ̃
wil n mɔ n pi ké gbĩ́ nɔ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ, yé kélɛ n pnɛ dò.
7 À mɛ ǹ tăhkìlɛ tɔ̃̀ tyah tɛ́ sètȉn sɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɛ̃́nsàh-ò-à
sõ nɛ̂nɛ n knɛ,
8 légbĩ́nɛ à kɩ ǹ yõ wilki mɔ, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ ǹ tyí yɩkɩ
ǹ vyãh yã́hfânnɛ, tɛ́ Yesu pȉnɔ́ tăhkì kɩ à pyãhrɩ pnɛ́pnɛ́.
9 Nɛ́pékè mɛ̀ kɩ n pɔ n pi sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ tăhkìlɛ ǹ sɔkɔ. À kɩ
gbȉl ànɛ̂ gbɛ̃̀ndùnì tyi duke póllɛ n pɩ nónó-á névilɛ n pilki.
10 À kɩ tyíknɛ̌nì duke póllɛ n pɩ névye wɛ n pilki yĩnnɛ
nónó-á mɛ tyíyíkínɔ́ wɛ̃̀kì yõ. Pé tyí kɩ n yɩkɩ n pi păh
sɔ̃̀npílɛ gbɩ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ yahle, képah nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ pè pwah n
mɔ n pi.
11 Képah ye, Liyel yɛ sétõ tăhkì kɔ̃ kè pɔ pè mɔ pílkínɔ́
sɔkɔ, pè kɔ̃ pè kɩ n sɛ̃ mìnì tyi yõ.
12 Képah sɔkɔ, nónó pól-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ gbɩ yõ, tɛ́ tyíknɛ̌nì
tyí nɔ pé tyí, fɔ̃́hnɔ́ kɩ sah pé yõ.

Tesaloniki tãn gbáhntɛ̃nɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, ké yah ye á yĩnɛ
à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi tyí sɔkɔ. Yé náh wɛ di,

ǹmɔ ye yah wilki yélɛ tyah gbɪ̃́ dùkùlɛ nɛ pé yé pwah mɔ
ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ-á yé kɩ yé minnɛ n pɩ yályál
Liyel yah, ànɛ̂ gbɩ yõ sɛ̃́nɔ́ tɔ gbɔ̃̀ yõ.
14 Képah yĩn ye à ye yélɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nóhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ áyáh
nɛ̂ yo yé tyɩ́, nɛ̂-á kɩ yépi tɔ kɔ̃ yé kɩ wɛ de á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ.
15 Kăh pɩ sɛ̃ á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyɩ́ nɛ yé sɛ̃
yɩ̃̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Áyáh kwɔ́nɔ́ nónónɛ yé kɔ̃ vyãh wɛy sɔkɔ,
képah náh pɩ sɛ́bɛ́y tɔ̃́ntɛkɩnmɔnɔ sɔkɔ, yé sè koh n tɛ̃ n yĩn.
16 Ápi tyɩ́ nɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ á Sú Liyel tyɩ́. Pépi
ye á nnɔlɛ n de tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ pé pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ
á gbɔ̃̀ sah yɩ̃̃́ pé yõ.
17 Á kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyɩ́ nɛ pè yé nnɔ de, pè mó tăhkɩ̀lɛ
yé kɔ̃ yé fɛ̃ nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ, tyɩ́pɩ́nɩ̀ ànɛ̂ vyãh wɛy sɔkɔ.

3

Nɩ̂rɩ̂ pɩ́nɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ

1 Á yṹnpyé, ké syɩ̀-ǹsah mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyɩ́ nɛ yé
nɩ́rɩ́lɛ n pɩ ápi tyɩ́, sɔ̃nko Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy tɔ̃ mɔ súú, névye mó
kélɛ n mɔ n kɔ̃ yépi tyɩ́ kɔ̃lɛ.
2 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni á tyɩ́ tɔlɛ à kɔ̃ à á pwah n mɔ nɛtúkúnɩ̀ ànɛ̂
nɛpêl gbɔ̃̀. Yé náh wɛ di, no pól náh sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ.
3 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tómm. À kɩ tăhkɩ̀lɛ yé kɔ̃, tɛ́ kɩ yé yõlɛ
n syɩkɩ nɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ káh tɛ̃ wɛ yé tyɩ́.
4 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ, ápi sɛ̃́nyɩ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh nɛ̂ kɔ̃ sah
yé kɔ̃, yáh mɛ kélɛ n pɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ n pi sɛ̃́.
5 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyɩ́ nɛ, à yé yohnɩ n mɔ
yé fɛ̃ pĩ yé tyɩ́-á nɔ sɔ̃́ Liyel tyɩ́, ànɛ̂ yé fɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ ǹmɔ
Krista tyɩ́ kɔ̃lɛ.

Gbáhdyâh dɩ̃nsàhnɔ́lɛ gbãndal pɩ́nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ

6 Ń yṹnpyé, ápi-á yé kwɔ tyi nónónɛ, yé yṹnpyé nónó-á
sépi kɛ̃kɩ sah tɛ́ pé minnɛ n pɩ gbãndal pɩ́nɔ́ sɔkɔ, mé kélɛ
n yah n kɔ̃ yé tyɩ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ nɛ, yé káh pélɛ
n tɩ̃nki.
7 Yáh yĩnɛ yè ápilɛ n yah n pɩ dùkù nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ
kyɔ́. Ápi náh á min pɩ yé wrɔ́ gbãndal pɩ́nɔ́ sɔkɔ.
8 Áyáh lésõ mɛ yé tɩ̃̀nnɛ, á náh kè yah kɔ̃ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́
nɛ à ápi vyãhlɛ n yah. Á tɔ̃̀ pɩ, á yah vyãh, à kwlɔ lékɑ̃̂h ké
gbɩ̃̀ntɔ̃ à yĩn á gblɔ̌y yɩ̃́nnɔ́lɛ, sɔ̃nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bɩ́lɛ
yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́.

9 Ké yah ye lésõ yè á vyãhlɛ n yah. Ǹtɛ ápi képah pɩ nɛ kè
pɩ kwɔ́nɔ́lɛ yé tyí, yé tɔ kɔ̃ yé sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ.
10 Ŕyáh lésõ mɛ yé tı̃̀nnɛ, á ké gbáhdyâh di sah yé tyí nɛ,
névi nɛ̂-à yahle tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ̃ náh yı̃nɛ yɔ̃́nɔ́ tɔlɛ.
11 Ǹtɛ á mɛ n nohnɩ nɛ, yé túkù-á mɛ gbandal ó yah wũ à
yahle tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ.
12 Kénɛ névye nɔ́pi tɛ̃̀nɛ, á kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí tɛ́ sɔ̃́rélɛ
n mɔ pé sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yı̃n yõ nɛ, pè pé yah di
tɔ̃̀lɛ n pɩ, pè pé yõ yõ tɛ̃̀nɛ n wɛ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ myèh nínkwɛnɔ
sɔkɔ.
13 Yépi tɛ̃ wɔlɛ á yṹnpyé, yé káh n yal n mɔ tyípéplɔ pínɔ́lɛ.
14 Tyi nónó-á ápi yo sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, névi nɛ̂ tɛ̃́-à kɩ fyɔ̀
yahle sàhnɔ́lɛ sé yõ, yé tɛ̃̀nɛ n kyɔmɩ, yé káh nɛ n pɩ n soh
tɛ̃̀nɛ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ sennɛ tɛ̃ tyí.
15 Tɛ́ yé káh tɛ̃ pɩ yé sépɛ tɛ̃ wɔlɛ dɛ́, yé vı̃̀nmɔnɔlɛ tɛ̃̀nɛ n
kɔ̃ sɔ̃́-á yé kélɛ yé yṹnpyélɛ n kɔ̃.

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí ànɛ̂ sãm mɔ́nɔ́lɛ pé sɔkɔ

16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yèvɩnɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ńtɛ̃ tyí nɛ, à yèvɩnɩnɛ
yélɛ n kɔ̃ gbı̃́mɛgbı̃́ kàh sɔ̃ kɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ. Mé kélɛ n yah n
kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à nɛ n mɛ yé póllɛ.
17 Wɛy nɛ̂-á mé yé kɔ̃ yɔ̀, ńmɔ Pole ye wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ.
Sɛ̃ ye mè n nɛ n mɔ ń gbɔ̃̀ níynɛ ń sɛ́bɛ́y wã́rkíntɛkɩmɔnɔnɔ
yõ. Ńmɔ wã́rkínɔ́ ye kélɛ tɔ́tɔ́.
18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yĩnɛ Sú Liyel-
á kè yah tɔkɔ sɔ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ, ànɛ̂ à yĩnɛ Yesu
Krista tɔ-á kè yah tɔkɔ sɔ̃́, á gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ǹmɔ nɛ̂ yõ sɔkɔ.
2 Timote, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mènɛ, áwɔ nɛ̂-
á ń píɗɩ́ kègbɩlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú
Liyel ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yɔ̏bènɔrɩ pɩ á tyí,
pè á yãm yah pè mó yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́lɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pípúlɛ

3 Tɛ̃ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ sɔ̃́-á sɔ̏ mé yo kélɛ á tyí máh n sɔkɔ
Masedonɩ mara sɔkɔ. Névye túkù mɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹnɛ n
pɩ nɛ́npɔ́, á yĩnɛ ǹ pè yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ.
4 Yo pé tyí nɛ, pè káh tɛ̃ sèmǹrn yɑ̃́hnɔ́ ànɛ̂ náh tãn yĩni
tyí níy tɛ̃́nɔ́ ó sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. Yékɑ̂b ó ye sépi n pɔ n pɔ. Sè
náh névyelɛ n yohnɩ n mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á
mɛ ké tyí sɔ̃́.
5 Gbáhdyâh dínsàhnɔ́ mɛ̀ yõ ye nɛ kè tyínɔnɔ dahbɩ pé
sɔkɔ, tyínɔnɔ nɛ̂-á n wil nɩ pèpɛy sɔkɔ, sõnɔ pèpɛy sɔkɔ,
ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ sɔkɔ.
6 Ǹtɛ névye túkù ye képah yahle, tɛ́ mɔ pu à yékɑ̂b túkúǹ
pínɔ́ ó yah wũ.
7 Pě pé gblɔ̌y pɩ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́púlɛ. Tɛ́ tyi nónó
ńtɛ̃-á pè mɛ n yo, ànɛ̂ tyi nónó-á pè mɛ névyelɛ n gbah n
kwɔ, pè náh mɛ sé dùkùlɛ n pnɛ.
8 Ápi pĩ nɛ ńkɛ̃ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á plɛ, wâh mɛ sé tyilɛ
n pɩ sǎh yĩnɛ sɔ̃́.
9 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh sah nɛ́gblɔ́ yĩnnɛ
dɛ́. Nónó yĩn-á sè sah, pépi ye pɩ tyítúkúǹ pípúlɛ, ànɛ̂
kèlékɛ̃ pípúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pípúlɛ, ànɛ̂ tyípêl pípúlɛ, ànɛ̂
Liyel mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃́púlɛ, ànɛ̂ Liyel tyi mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃́púlɛ, ànɛ̂ súbí
kònmɔpulɛ, ànɛ̂ yṹbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́púlɛ,
10 ànɛ̂ prɔ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ syɔ́ wɛ̃
tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ yɔ̃bɩ yɑ̏mpulɛ, ànɛ̂ mìnyobelɛ, ànɛ̂ nónó-á
pélɛ n wo mìnì tyi sɔkɔ, à tahlɩ nónó pól-á mɛ Liyel tyi
kwɔ́nɔ́lɛ n fwo.
11 Kénɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wil Nìvìnì tir sɔkɔ, tɔ̃́rí Liyel-á nɛ̂ dahbɩ
ńmɔ gbɔ̏, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ Liyellɛ.

Krista kɔ̃́nɔ́lɛ pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ

12 Ǹmɔ n wɛkɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkɩ̀lɛ
ń kɔ̃. Mé n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npɩ́lɛ kè yah nɛ máh yĩnɛ pé
tɔ̃̀ pɩ́nɔ́lɛ, tɛ́ ń tɔkɔ ǹ tɔ̃̀ sɔkɔ.
13 Tɛ́ ńmɔ ye mó tɔ̃ lésõ n yo n ko ǹ tyɩ́lɛ, tɛ́ ǹnɛ n fõh,
tɛ́ pɩ nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ mé lésõ mɛ sépi póllɛ n pɩ ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃̂ ànɛ̂
Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̂ sɔkɔ, képah ye Liyel mɛ pɔ ń yãm yah.
14 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye pèpɔrɩ pɩ ńmɔ tyɩ́ náhnáh, à Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔlɛ ń kɔ̃ nɛ̂-á n wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀
yõ Yesu Kristalɛ.
15 Gbɩ ye wɛy mɛ̀nɛ nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ syi, képah
nɛ̂-á yo nɛ Yesu Krista-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ tyɩ́pêl pɩ́pú pwah n
mɔ yĩnnɛ. Pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tyɩ́ peke kal.
16 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂ tyɩ́pêl-á kal, Liyel ńmɔ yãm yah. Ȁ mɛ ké tyɩ́
nɛ Yesu Krista ǹ gblɔ̌y pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ
névye tyɩ́ nónó-á kɩ pɔ n sɛ̃ n pi ǹ yõ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.
17 Tyɛ́-ńkɛ̃̂ Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á à náh n wɛ, à náh n ku, ǹmɔ nɛ̂-á
Liyel núkúnɩ́nɛ, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yõ yɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ gbɩ́lkɩ́nɔ́ pɩ
ǹmɔ tyɩ́lɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina.

Pole mɛ nɩ̀sãhlɛ n mɔ Timote sɔkɔ

18 Ǹmɔ pɩ́dɩ̃́ Timote, Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀ wɛlɔ nónó-á yo sah á tyɩ́
sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ sépi ǹ yohnɩ n mɔ á gbah tɛ̃ tɔ̃̀
pèpɛynɛ n pɩ.
19 Kélɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ sõnɔ pèpɛynɛ. Túkù ye
yahle sɛ̃́ntɛ̃ pɩ́nɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ syi pé tyɩ́.
20 Pépi túkù ye Yimene ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ. Mé pépi gbah dɛ
mɔ sétɐ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ pé tyɩ́ pè kɔ̃ pè náh tɔ̃
n yo n de n pi Liyel tyɩ́.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ nɩ̂rɩ̂ pɩ́nɔ́ tyɩ́ yõ

1 Máh mɛ nɛ̂ ǹgbòlɛ n yah n kɔ̃, képah ye nɛ á yáhnkɔ̃nɔlɛ
n pɩ Liyel tyí, á ǹnɛ n ni, á ǹnɛ n fal, á mó wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃
no pól yĩnnɛ.
2 Á ye nɩ́rɩ́lɛ n pɩ yɔ̃̀tãm tyɩ́, ànɛ̂ névye pól tyɩ́ tɔ̃́rɩ́-á mɛ
nónó gbɔ̃̀, sɔ̃nko à á minnɛ n wɛ n pɩ syɩ́syɩ́ yèvɩnɩ sɔkɔ, á
kɔ dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ, à mó Liyel yah tɩ́kɩ́lɛ n pɩ.
3 Képah ye plɛ, ànɛ̂ ké tyɩ́ nɔ á pwáhnmɔ-ò Liyel tyɩ́,
4 ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyɩ́ nɛ no pól pwáhnmɔnɔ wɛ, pè mó tɛ̃
wɛ gbɩlɛ n pnɛ.
5 Yé náh wɛ di, Liyel núkú ó ye mɛ. Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́
tɔ̃́-ò núkú tɔ ó mɛ. Névi ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye Yesu Kristalɛ,

6 ǹmɔ nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y kɔ̃ à névye pól yõ dwe. Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ, kè pɩ képah sɔkɔ.
7 Yesu Krista gblɔ̌y kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yĩn ye Liyel ńmɔ yah tɔkɔ pɩ
ǹ wɛy yó-òlɛ, ànɛ̂ Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, nɛ névye nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ mé pélɛ n kwɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀lɛ. Gbɩ
ye mé n yo, mɩ̀nyo náh ńnɛ.

Dɩ̂bɩ̂ ànɛ̂ syɔ́ pɩ dùkùlɛ tɔ́wû sɔkɔ

8 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, dɩ́bɩ́ pé gbɛ̃̀n yɔ̃ dɔkɔ
yɩ̃̂nyõ pé Liyellɛ n ni nnɔlɛ yályál, fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnɩ̀ ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ kɛ̃́nɛ
pé wrɔ́.
9 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ syɔ́ tɔ flɔlɛ n tɔ̃ n sah n mɔ kǎh yĩnɛ sɔ̃́.
Pè flɔlɛ n mɔ nónó-á kɩ fɛ̃ pé sen yĩ ólɛ yɛ̃́ryɛ̃́r dáhbɩ́-ńkɛ̃́nɛ
ké sɔkɔ. Pè káh yõ kàhntɔ̃nsàhnɔ́ képékè, ànɛ̂ sɛ̃́n yɛ̀sɔ̃̀ yɩ̂,
ànɛ̂ yɩ̂ kètǎrnɔ, ànɛ̂ fwɔ̀tǎhnɩ̀nɛ n yah n kɔ̃.
10 Ǹtɛ pé gblɔ̌y tɔ̃́nsàhnɔ́ yĩnɛ kè pɩ tyɩ́péplɔ pɩ́nɔ́lɛ, sɔ̃́-á
syɔ́ kélɛ n pɩ nónó-á mɛ Liyel yah tɩ́kɩ́lɛ n pɩ.
11 Sê yĩnɛ à ǹ gblɔ̌y tiki mɔ tɛ̃ syɩ́syɩ́ pàh ǹnɛ n kwɔ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ wrɔ́.
12 Mé náh ké wɛ̃̌kɩ̀lɛ sê kɔ̃ nɛ à névyelɛ n kwɔ, képah náh
pɩ à pɩ ɗɩ̃́ yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ. À yĩnɛ à tɛ̃ syɩ́syɩ́.
13 Yé náh wɛ di, Adama ǹgbò ye Liyel mɔ, tɛ́ pyě Awɔ mɔ
dò.
14 Adama náh sétõ pilki; Awɔ ye à pilki à kɔ̃ à Liyel yóré
yahle.
15 Ǹtɛ képah fyé yõ sê kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ ǹ pɩ́nɔ́ yĩnnɛ
yɩ̃́nɛ, wàh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ tyɩ́nɔnɔ mɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ
yályál Liyel yah yɛ̃́ryɛ̃́r dáhbɩ́-ńkɛ̃́nɛ sépi pól sɔkɔ.

3

Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃́

1 Yé yah, kègbɩ wɛy yɔ́ ye mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyɩ́ yɔ̀.
Névi nɛ̂-à mɛ ké tyɩ́ nɛ pé pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́-òlɛ,
tɔ̃̀ pèpɛy ye tɛ̃ n yah n kɔ̃ pɩ́-ńsahlɛ.
2 Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́-ò yĩnɛ à pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ǹ
tyɩ́. À yĩnɛ à pɩ sê núkú nɛ́tɛ̃̂nɛ, gblɔ̌y tɛ̃́npnè-òlɛ, nɛ̂-á mɛ
ǹ tyilɛ n pɩ n yĩnɛ pallɛ, mɛ nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ névye
kwɔ n pi.
3 À náh yĩnɛ à pɩ sèwɔlɛ, képah náh pɩ nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ à
yĩnɛ à pɩ névilɛ, nɛ̂-á ǹ gblɔ̌ynɛ n yɛ n pnɛ. À náh yĩnɛ à pɩ
mâl kɔ̃̌lɩ̀-òlɛ, képah náh pɩ pɔ́ náh púkúbɩ́nmɔ-òlɛ.

4 À yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃ n pnɛ pallɛ, à mó ǹ
wɛ̃́npɩ̀ kwɔ pè nɛ n sah ǹ tyí yõ kǎh yĩnɛ sɔ̃́.
5 Yé náh wɛ di, névi-à tɛ̃ wɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃́npnɛ̀-ǹkɛ̃́nɛ,
à kɩ pɩ sɔ̃́ tɛ́ kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ, pépi nónó-á
Liyel nolɛ?
6 Tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ nɛ́sɛ̃́nnɛ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ,
sɔ̃nko gblɔ̌y gbɩ́lkɩ́nɔ́ káh pɔ de tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tyí kɔ̃ kè pɔ n yɩkɩ
sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ.
7 À wil képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tɔ yĩnɛ pè nɛ mɛ tɛ̃
yɩ̃́ngbɩ́lɛ n yo, sɔ̃nko yɩ́lɔ́nɔ́ káh pɔ à yĩni tɛ̃, à kɔ̃ à pɔ tɛ̃
sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ

8 Sɛ̃ ó ye, Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú yòhnɩ̀nmɔpu tɔ yĩnɛ
pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ànɛ̂ wɛ́kɩ́nyĩpulɛ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ sèwɔbɩlɛ
ànɛ̂ kwâh yáhnkɔ̃pulɛ yɩ̃́nvɩ̌ sɔkɔ.
9 Gbɩ nɛ̂-á pè wɛ pĩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pè yĩnɛ pè kè tɛ̃
n sah pé sɔ̃nɔ sɔkɔ pallɛ.
10 Ké gbennɛ, pè yĩnɛ mɔ́nyahnɔlɛ. Pɩ́lkɩ́-ńsah-à wɛ́-ńkɛ̃́nɛ
pé tyí, pè kɩ pyě fɛ̃ wilki sah Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú
yòhnɩ̀nmɔpulɛ.
11 Syɔ́ nónó tɔ-á Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú
yòhnɩ̀nmɔpulɛ, pé yĩnɛ pè pɩ névyelɛ nónó-á yɔ̃̀yén mɛ
n sah pé yõ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ névye tyí yónkòpulɛ. Pè
yĩnɛ pè pɩ gblɔ̌y tɛ̃́npnɛ̀pulɛ, pè mó nɛ n mɛ tómm tyi tyi
pól sɔkɔ.
12 Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú yòhnɩ̀nmɔ-ò yĩnɛ à nɛ n mɛ
sê núkú nɛ́tɛ̃́nɛ, à mó nɛ mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛ̃́npɩ̀ ànɛ̂ ǹ kéte yah
tɛ̃́nɔ́ tyí.
13 Nónó-à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ, pè kɩ yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ ké
sɔkɔ, tɛ́ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tɔ kɩ wɛ pé tyí pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.

Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃nɛ

14 Mé ye sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí, ǹtɛ ń sɔ̃nɔ sɔkɔ mé
kɩ pɔ n yah n pi á tyí dǒ kwéy.
15 Ǹtɛ máh kɩ se mo pɔ́nyah-ńsah á tyí, tyi nónó-á mé
wãrkɩ tɛkɩ mɔ á tyí, sépi kɩ ǹ yohnɩ n mɔ á kɩ á gblɔ̌y tɛ̃
dùkù pĩ min nɛ́tɛ̃ Liyel no wrɔ́ sɔkɔ, pépi nónó-á Yesu yõ
sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀lɛ, nónó-á gbɩ tɛ̃́nsàhpulɛ dàhpɛ sɔ̃́.
16 Liyel-á nɛ̂ yo á tyí Yesu Krista tyí sɔkɔ, tyi ǹgbɛ̃ ye kélɛ.
Liyel ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ à pɔ sétáh yõ, nɛ̂-á Kristalɛ.

Liyel Mirki kè wɛ̃kɩ nɛ nɛ́gbɩ́-á ǹnɛ,
yı̃̂nyõ tȍnpɩbɩ à wɛ,
ǹ tyɩ́ yo névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ kèkõyő̃,
tɛ́ yı̃̂nyõ sɔkɔ, Liyel mɛ gbɩ́lkɩ́nɔ́ sah ǹ yõ.

4

Kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pɩ́púlɛ

1 Liyel Mirki kè yo dal mɔ pnɛ́yy nɛ kèkõyő̃-à pópó n tyɛ,
névye túkù-á kɩ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ yahle, tɛ́ kɩ sɛ̃ mɩ̀nyobe wɛlɔ
yõ, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nónó-á n wil sétȁn tyɩ́.
2 Névye nónó-á yı̃́nvı̌npɩbɩlɛ ànɛ̂ mɩ̀nyobelɛ, pépi nónó-á
pè náh sennɛ n pnɛ póllɛ, pè kɩ pé gblɔ̌y sah pépi kõ pè kɩ
vi tɛ̃.
3 Pépi ye n kwɔ névyelɛ nɛ pɛ dékè náh mɛ sê tɔ́kɩ̀ náh
mɛ, ànɛ̂ yõ yõ yı̂ yɩ́syɔ́-á mɛ sè náh yı̃nɛ yő̃nɔ́lɛ. Tɛ́ Liyel mó
tõ kénɛ yõ yõ yı̂ mɔ nɛ péwɔ yõ sɛ̃́pú nónó-á gbɩlɛ n pnɛ, pè
sélɛ n yõ pè mó pèpɔrɩ pı̃́nɔ́ wɛynɛ pélɛ n kõ.
4 Liyel-á yı̂ nónó pól mɔ, sè plɛ. Milki milki kwâh náh mɛ
sé sɔkɔ, áyâh mɛ sè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ pèpɔrɩ pı̃́nɔ́ wɛynɛ ǹnɛ n
kõ.
5 Yé náh wɛ di, Liyel wɛy ànɛ̂ nɩ́rɩ́ ye n pɩ yɩ́yı̀nı̀ póllɛ yályál
Liyel yah sɔkɔ.

Yesu Krista tȍnpɩ pèpɛynɛ

6 Wáh kɩ tyi nɔ́pilɛ á yű̃npyélɛ n kwɔ, á kɩ pɩ Yesu Krista
tȍnpɩ pèpɛynɛ. Á kɩ kè wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ pǎh Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ kègbɩ nɛ̂nɛ ǹ kwɔ sɔkɔ, sǎh de yı̃́ı̃́ á
sɔkɔ.
7 Á náh vi sèmı̀rn wȁn ànɛ̂ wɛ̀nwȁn kõ, sépi nónó náh tir
yɔ́lɛ n pɛkɩ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Gbah n tɛ̃ ǹ nɛ n mɛ Liyel
yah tɩ́kɩ́lɛ n pɩ.
8 Wil gbɛ̃́nsê dàrnmɔnɔlɛ tȍlɛ, yõre mɛ ké tyɩ́. Ǹtɛ Liyel
yah tɩ́kɩ́ pɩ́nɔ́ yõre wɔ kal tyi tyi pól sɔkɔ. Yé náh wɛ di,
képah gbȍ yõ sɔkɔ ye á kɩ min wɛ kwɛy gbı̃ mè sɔkɔ, ànɛ̂
ńsȍ tɔlɛ.
9 Wɛy mɛ̀nɛ gbɩ wɛy ye kélɛ, nɛ̂-á no pól yı̃nɛ pè kè fɛ̃ n
syi.
10 Yé náh wɛ di, ápi-à mɛ tȍlɛ n pɩ yèvyãhrɩlɛ, tɛ́ mɛ gbah
tɛ̃ sɛ̃́, képah n wɛ̃kɩ nɛ á gbȍ sàhnɔ́-á mɛ min nɛ́tɛ̃́ Liyel yõ,
nɛ̂-á no pól pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ wǎh kɩ nónó pwah n mɔ n pi
kal, pépi yé pɩ Krista yõ sɛ̃́púlɛ.

11 Képah ye á yĩnɛ ǹ gbah n yo névye tyí ǹtɛ pè kwɔ kélɛ.
12 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à álɛ n yilɔ wáh sɔ̃́npílɛ pɩ wɛ̃́npirlɛ.
Yɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ̃ wɛ álɛ n yah n pɩ á vyãh wɛy sɔkɔ, ànɛ̂
á pɩ dùkù sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ á Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ á pínɔ́ sɔkɔ yályál Liyel yah.
13 Máh kɩ pópó n pi, gbah n tɛ̃ Liyel wɛynɛ n kar tɔ́wû
sɔkɔ, ǹ tɛ́ névyelɛ n vi mɔ, ǹ tɛ́ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
14 Liyel tǎhkì nɛ̂-á mɛ á tyí, káh kè tɛ̃ gbɔ̃̏nwɔ̀kɔ̀lɛ dɛ́;
képah nɛ̂-á á wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu wɛlɔ gbɔ̃̏ yõ, ànɛ̂ Yesu
yõ sɛ̃́pú yah tɛ̃́pú-á pé gbɛ̃̏n sah á yõ à nírí pɩ á tyí gbɪ̃́ nɛ̂nɛ.
15 Liyel tǎhkì mɛ̀ tɛ̃ gbɛ̃́nínìnɛ, gbah n tɛ̃ ké sɔkɔ. Képah
sɔkɔ, no pól kɩ kè wɛ nɛ wáh mɛ n yuku yahlɛ.
16 Á gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ plɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ ǹ tɛ́ ké tɔ tɛ̃́nɔ́
plɛ. Gbah n tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ ké sɔkɔ. Wâh n pɩ sɛ̃́, képah
sɔkɔ ye á kɩ á gblɔ̌y pwah mɔ, tɛ́ kɩ á wɛy nóhpú tɔ pwah
mɔ.

5

Timote-á yĩnɛ à Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ

1 Wâh yèwàhlɛ n vi mɔ, káh nɛ n wɛkɩ ǹ tyí dírí sɔkɔ, nɛ
n wɛkɩ ǹ tyí á sú sɔ̃́ ǹnɛ. Kètɛ̃̀npìlɛ n vi mɔ á yṹnpyé sɔ̃́
pélɛ.
2 Syɔ́dɪ̂lɛ n vi mɔ á yṹbí sɔ̃́ pélɛ, ǹ tɛ́ syɔ́npìlɛ n vi mɔ ké
yah pèpɛy yõ á dósyɔ́ sɔ̃́ pélɛ.
3 Pɛ́kúsyɔ nónó-á yòhnìnmɔpu náh mɛ pé tyí, pé tɛ̃́nɔ́ plɛ.
4 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ nónó tyí wɛ̃́npì-à mɛ, képah náh pɩ pétóbélɛ,
kénɛ wɛ̃́npì ye yĩnɛ pè pé Liyel yah tíkí pínɔ́ wɛ̃kɩ à yuku pé
gbô tãn tɪ̃̏nnɛ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ̂ pɩ pé dúbípú tyí, pè képahlɛ
n pɩ pé tyí. Yé náh wɛ di, képah tyí ye nɔ Liyel tyí.
5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à mɛ pɛ́kúsèlɛ kègbɩ yõ sɔkɔ, nɛ̂-á névi náh mɛ
ǹ tyí kɩ à yohnɩ mɔ, ǹmɔ ye ńkɛ̃́nɛ ǹ gbɔ̃̏ sah n yɪ̃́ Liyel yõ
sɔkɔ. Á Liyellɛ n ye n gbo nírí sɔkɔ lékɑ̂̃h ké gbɪ̃̏ntɔ̃.
6 Ǹtɛ pɛ́kúsè nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à mɛ wil gbɛ̃́nsê dékè tyi ólɛ n sõ,
ǹmɔ mɛ kúnɔ́lɛ tɛ́ à sah vilɛ.
7 Wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ tɔ yo pé tyí sɔ̃nko lékàh káh pɔ wɛ pé tyí,
kè wɛ yɔ̀.
8 Névi nɛ̂-à n yáhndahnmɔ-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyí névye tyí sɔkɔ, ànɛ̂
ǹ kéte névye tɛ̃ tyí sɔkɔ, tɛ̃ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kì milki. Krista
yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi ńtɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹmɔ yõ.
9 Pɛ́kúsè nɛ̂ yĩn-à pópó n wãrkɩ, à ǹnɛ n mɔ n kõ pɛ́kúsyɔ
wrɔ́ à yĩnɛ à nɛ n mɛ ye tikitɔ̃ní tɛ̃ wɔ wɛ, à mó nɛ mɛ de
yah pɛ núkú ó tyí.

10 Ǹ tyí yĩnɛ kè nɛ mɛ pɩ̃́nɔ́lɛ ǹ tyípéplɔ pínɔ́ tyí sɔkɔ. À
nɛ n mɛ ǹ wɛ̃́npɩ̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ, à nɛ n mɛ yɛ nɛ́pân nɛ n twah n
tyí, à nɛ n mɛ Yesu yõ sɛ̃́pú gbyɛ̂hnɛ n wu, à nɛ n mɛ névye
nnɔlɛ n de nónó-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ tyípéplɔ
duke póllɛ n pɩ.
11 Ǹtɛ syɔ́pâm nónó tɛ̃ wɔ-á pɛ́kúsyɔlɛ, káh pépi yni wãrkɩ
pɛ́kúsyɔ sɔkɔ. Á náh wɛ di, lédɔ́rí-à pɔ pé wrɔ́ gbɛ mɔ
Kristalɛ, pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ pé pé syɩ de pɛbɩ tyí.
12 Kàh pɩ sɛ̃́, lékàh n wɛ pé tyí, pǎh sɔ̃́npílɛ pé vyãhlɛ
Krista kõ tɛ́ pɔ pé syɩ ǹ náh.
13 Pǎh se tõ pɩ tɔ̃̀ kɛ̃́ névyelɛ sɛ̃́, pè n wũ n tɛ̃ gbéngbèn
kɔ̃́nkɔ̃nɔ ó sɔkɔ. Pépi ye tɔ̃̀ náh mɛ pé tyí yɔ̀, tɛ́ pè n tõ n pɩ
wɛ̀nkwĩnki wɛ́kípúlɛ vyãhlɛ dálnɔ́lɛ, ǹ nɛ n wɛkɩ n min n
dah n mɔ sɛ̃́.
14 Képah ye, mé mɛ ké tyí nɛ pɛ́kúsyɔ nónó-á mɛ
syɔ́pâmnɛ, pè de pɛbɩ tyí. Pè fɛ̃ wɛ̃́npɩ̀ wɛ, pè mó nɛ n yah
n dah mɔ pé gbên tyí sɔkɔ. Sɔ̃́nko pè káh pɔ wɛ̃̀kɩ̀ yɩkɩ mɔ
á sépɛbí kõ pè á yɩ̃́npolɛ n yo.
15 Yé náh wɛ di, pɛ́kúsyɔ túkù ye mɛ wɛ̃̀kɩ̀ milki tɛ, tɛ́ mɛ
sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃.
16 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ-à mɛ Yesu yõ sɛ̃-ò sê nɛ̂ wɔ̀kɔ̀ tãn sɔkɔ, tɛ̃
yĩnɛ à nɛ n yah n dah mɔ pé tyí sɔkɔ, sɔ̃́nko képah káh
pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̀ tɔ kɩ mó n yah n dah mɔ pɛ́kúsyɔ tyí sɔkɔ nónó-á nɛ́kɜ̃́n
tãnnɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́púlɛ

17 Yah tɛ̃́pú nónó-à mɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yahlɛ n tɛ̃ pallɛ,
yɔ̃̀yén yĩnɛ kè nɛ n sah n yɩ̃́ pé yõ. Ké dú dɔkɔ pé nónó-á
Liyel wɛy yónɔ́ ànɛ̂ névye kwɔ́nɔ́ tɔ̃̀ mɛ dahbɩ pé gbɔ̃̀.
18 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɜ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé
vyɛ̃y pukubi nɛ sè káh á sèmukɔlɛ n yõ. Tɛ́ tõ mɛ wɜ̃́rkínɔ́lɛ
nɛ, tɔ̃̀npɩ-á yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ sǎr wɛ́nɔ́lɛ.
19 Káh n fɛ̃ n syi lékàhlɛ n syi yah tɛ̃́-òlɛ n kõ nɛ kénɛ tir
náh wil tàrfyɔ̀ nɛ́pɩ̂ nímí képah náh pɩ tɔ̃́mí vyɛ̃y sɔkɔ.
20 Névi nɛ̂-à tyítúkù pɩ, kè yo gbǎb tɔ́wû pól yɩ̃́ yah sɔkɔ,
sɔ̃́nko kè tíkí mɔ tɛ́lɔ́ sɔkɔ.
21 Mé kélɛ n gbah n yo á tyí Liyel yah, ànɛ̂ Yesu Krista yah,
ànɛ̂ yɩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ wɩ̃̀lkɩ̃̀nsàhnɔ́ yah sɔkɔ nɛ, á tyi nɔ́pi póllɛ
n pɩ tómm, á káh wǎhkɩ̀lɛ n pɩ.

[22] Káh nɛ n sal á gbȍlɛ n sah névi yõ ǹ nírílɛ n pɩ tɛ̃ tyí,
ànɛ̂ káh á vyãhlɛ n dah n mɔ á ní-òlɛ ǹ tyípêl pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Nɛ
n mɛ yályál Liyel yah sɔkɔ.
[23] Wáh mɛ n yɔ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ sɛ̃́, káh ni ó kɔ́kɔ́lɛ n wɔ,
dȉvɛ̃ tɔlɛ n wɔ kwéykwey á fɔkɔ markɩ yɩ̃nnɛ.
[24] Névye túkù tyípêl mɛ sè n wilki n mɔ kwèyy pé tùkè-ǹkɛ̃́
sɔkɔ. Ǹtɛ túkù tyí mɛ, náh ó sè n pɔ n pɩ̃.
[25] Sɛ̃́ ye tyípéplɔ tɔlɛ, sépi tɔ n wɛ kwèyy yɩ̃́nɛ, ànɛ̂ nónó
ńtɛ̃ fyé-á sè náh mɛ n yah, sè náh n wũ n pi wȉlkȉnmɔ-ńkɛ̃́nɛ.

6

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé yȍtãmnɛ

[1] Nónó pól-á mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ, pè yɩ̃nɛ pè pé yȍtãmnɛ n mɔ
n kõ nɛ pǎh yɩ̃nɛ yȍyén sàhnɔ́lɛ pé yõ, sɔ̃nko áyáh kwɔ́nɔ́
nɛ̂nɛ n kɔ̃, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ képah ànɛ̂ Liyel tyílɛ n yo n
ko.
[2] Nónó yȍtãm-à mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pè náh yɩ̃nɛ pè yo nɛ
pé yṹnpyé-á pélɛ, pè mó yahle yȍyén sàhnɔ́lɛ pé yõ sɔkɔ dɛ́.
Pépi nónó-á pé yṹnpyé pèplɔlɛ, pépi-á sɔ̃́npílɛ n wɛ pé tȍ
pɩ́nɔ́ yõrelɛ, pè ye pyě yɩ̃nɛ pè tȍlɛ n pɩ n yɩ̃́ pépi tyí ńkɛ̃́.

Mìnì kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ tahrɩ tyínɔnɔlɛ

Yah, kénɛ tyi ye á yɩ̃nɛ ǹ nolɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ sè kõ n sah pè
kɔ̃.
[3] Ǹnɩ̂ yɔ́-à pɔ nolɛ n kwɔ tyíkáhkílɛ, tɛ́ kè náh mɛ núkúlɛ
gbɩ wɛynɛ nɛ̂-á wil ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́
nɛ̂-á á wɛ Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́ tyí yõ,
[4] képah n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́-á tɛ̃ yɩ̃́ wɔ. Ǹpȉ-ǹkɛ̃́ nɛy
ye tɛ̃́nɛ, nɛ̂-á yékȃ̂b pɩ́nɔ́, ànɛ̂ wɛ̃́nkyɔ̃ wɛ́kínɔ́ mɛ ǹ yȍgbèkè
yɩkɩ sah, sépi nónó-á n pɔ n pɔ mɛ́kìlɛ. Sépi ye n pɔ n pɔ
yṹnwɔ̃rí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́y, ànɛ̂ yrɔ́wȃ̂n yɔ́nɔ́, ànɛ̂ gbyɔlɛ.
[5] Tɛ́ tɔ̃ n pɔ n pɔ yékȃ̂b kwɩ̃nkilɛ lékɑ̃́m kɛ̃́ névye wrɔ́,
nónó-á pè náh gbɩlɛ n pnɛ póllɛ. Pépi tãn n nɛ n sõ nɛ Liyel
yah tíkí pɩ́nɔ́lɛ, kwâh wɛ́nɔ́-á mɛ ké sɔkɔ.
[6] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́lɛ tahrɩ ǹgbɛ̃ ye kélɛ
névye tyí, nónó-á pé wɛ́nɔ́ pé yɩ̃́nɛ n yuku.
[7] Yé náh wɛ di, ápi náh pɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ kèkõyő mè sɔkɔ,
á náh mó á syɩ n sɔkɔ n pi kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
[8] Ǹtɛ yõke ànɛ̂ flɔ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ á tyí, sè yɩ̃nɛ sè á yɩ̃́ yuku.
[9] Ǹtɛ nónó-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ tahbɩlɛ, pépi ye n de
mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Tyíwȃ̂n ànɛ̂ yõ kɛ̃́ tyi sõnɔ n pɔ pè mɔ n tɛ̃,
sépi nónó-á névyelɛ n mɔ tyí yíkínɔ́ ànɛ̂ mɔ́npunɔ wɛ̃́kì yõ.

10 Yé náh wɛ di, tyípêl duke pól tyàh-ǹsah n wil pɔ́ tyínɔnɔ
sɔkɔ. Pɔ́ yáhnkɔ̃nɔ képékè tɛ̃ tyí, túkù Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yal mɔ,
tɛ́ kwlɔ́nɔ́ náhnáh yɔrı mɔ pé gblɔ̌y yõ.

Pole-á ǹ̀inmɔnɔ nɛ̂nɛ Timote kɔ̃ ǹ gblɔ̌y tɛ̃ dùkù tyí sɔkɔ

11 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á Liyel tyí névilɛ, nɛ n to kénɛ tyi yah
sɔkɔ. Nɛ n yah n kɔ̃ nɛ á pı nɛ́gbılɛ Liyel yah, á nɛ n mɛ
Liyel yah tíkílɛ n pı, á nɛ n mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ, tyínɔnɔ nɛ n
mɛ á sɔkɔ, á nɛ n mɛ sɔ̃́nmɔ́lɛ n pı, á mó nɛ n mɛ á gblɔ̌ynɛ
n tiki n mɔ.
12 Mɛ́kì pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tı̃̀nnɛ. Á
pwáhnmɔnɔ tɛ̃ n yı̃n pállɛ, képah nɛ̂ yı̃n-á Liyel ye álɛ, tɛ́ á
mɛ fɛ̃ syi névye náhnáh yı̃́ yah nɛ wáh pı Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.
13 Liyel nɛ̂-á minnɛ yíyı̀n póllɛ n kɔ̃, ànɛ̂ Yesu Krista nɛ̂-á
yı̃n Põse Pilatı yah sɔkɔ à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ tɔ̃ sah wɛkı,
pépi yı̃́ yah sɔkɔ ye mé kélɛ n yo á tyí nɛ,
14 tyi nónó-á kõ sah ǹ kɔ̃, á sé wȁllɛ n kɔ. Á nɛ n mɛ pílkí-
ńsah kɛ̃́nɛ ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ á tyí fɔ́ɔ́ kı pɔ nɔ ápi Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ tyí.
15 Liyel núkúní nɛ̂-á tyi pól tyí tɛ̃́npnè-òlɛ, pèpɔrı-á n
wil ǹmɔ nɛ̂ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̃̀tãmnɔ́ Yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, ànɛ̂ tãmnɔ TƐ̃̀
ǸGBƐ̃NƐ ǹmɔ ye kı Krista kɔ̃ à kı ǹ syı pɔ à yı̃nɛ ké gbı̃́
yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ.
16 Ǹmɔ ó ye à náh ku n yah n pi. À mɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ kyòo yɔ́
sɔkɔ nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ n nɔ n de n pi kélɛ. Nɛy yı̃́ náh tɛ̃ yah
ké yõ, ànɛ̂ nɛy yı̃́ náh n tɛ̃ n yah n pi ǹ yõ sɔkɔ. Gbílkínnɔ́
ànɛ̂ tǎhkì nɛ n sah ǹ mɔ yõ gbı̃́mɛgbı̃́. Amiina!

Ǹ̀inmɔnɔ nɛ̂-á yı̃nɛ tahbı kɔ̃́nɔ́lɛ

17 Kè yo kèkõyɔ̃́ mè tahbı tyí nɛ pè káh pé gblɔ̌ynɛ n gbilki,
pè káh pé gbɔ̃̀ sah tahrı yõ nɛ̂-á kı n tyɛ n pi. Ǹtɛ pè pé gbɔ̃̀
sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á yíyı̀nı̀ póllɛ ápilɛ n kɔ̃ náhnáh nɛ̂-á
kı á kɔ̃ á kı mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ.
18 Yo pé tyí nɛ pè tyípéplɔlɛ n pı, pè yɛ pé tahrı pı tyípéplɔ
pínɔ́lɛ. Pè pı fɔ̀kɔ̀pènɔrı névyelɛ nónó-á kı fɛ̃ syi n yı̃ n kɔ̃.
19 Képah sɔkɔ, pè kı tahrı pèpɛy yah sah pé gblɔ̌y tyí ńsɔ̃̂
yı̃nnɛ nɛ̂-á kè náh n yıkı. Sɔ̃nko pè pɔ min kègbı wɛ.

Ǹ̀inmɔnɔ tɛ́ynɛ

20 Ń dı̃́ Timote, tyi nónó-á áwɔ gbɔ̃̀ dahbı, sé tɛ̃́nɔ́ plɛ. Káh
nɛ n de yékȃb wȁn pínɔ́ sɔkɔ nónó náh mɛ n yuku Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kì yõ, ànɛ̂ káh névye wɛlɔ nínɛ n tɛ̃ nónó-á pé gblɔ̌y
pı tyi kàhnpnɛpulɛ.

21 Névye túkù ye pé gblɔ̌y pɩ kénɛ yɩ̋pɩ̂ mɛ̀ dùkù névyelɛ,
tɛ́ Liyel yõ sɛ̋nɔ́ wɛ̆kɩ̀ milki.

Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ, Liyel ǹ pèpɔrɩ pɩ yé tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ǹmɔ Polelɛ, Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńnɛ à yĩnɛ Liyel
dyɔ yĩ̋ tɛ̃nɛ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ á kɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min nɛ̂ tyí sɔkɔ,
tɛ́ kè n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, à ń tɛkɩ mɔ képah tyí yo yĩnnɛ
névye tyí.

2 Ń píɗĩ́ Timote, áwɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ̋ ń tyí, áwɔ tyí ye mé
n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂
ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yõbènɔrɩ pɩ á tyí, pè mó
á yãm yah, ànɛ̂ pè yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Pole mɛ n wɛkɩ Liyel tyí

3 Gbĩ́mɛgbĩ́ mâh n sõ á tyí sɔkɔ, mɛ̌ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃
náhnáh ǹmɔ nɛ̂ tyí-á mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ ń
sútóbé tyí kɔ̃lɛ. Lékɑ̃̂h ké gbĩ̀ntɔ̃, mâh níríĺɛ n pɩ, mè n pɩ á
tɔ tyí.

4 Ń dyɔ-à to kõ á yétĩ kwɛ́nɔ́ tyílɛ, mè n nɛ n mɛ yĩ̋ ké tyí
nɛ mé ǹ wɛ ń nɩ kɔ̃ kè vɩ yĩ̋.

5 Ń dyɔ náh fwɔ á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ tyílɛ. Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
kègbɩ nɛ̂-á lésõ mɛ á yṹntó Loyisi ànɛ̂ á yũ Yenusi sɔkɔ, ń
sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, képah núkú-á mɛ á tɔ sɔkɔ.

6 Képah ye, mé á dyɔlɛ n to n kõ nɛ, máh ń gbɑ̃̀n sah á yõ
á níŕí pɩ á tyí, tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki tǎhkɩ̀ nɛ̂nɛ ǹ kɔ̃, á kè koh
n tɛ̃ yĩn.

7 Ǹgbǒ Mirki nɛ̂-á Liyel á kɔ̃, tíkí Mirki náh kélɛ dɛ́; tǎhkɩ̀
ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ Mirki ye.

8 Káh n yɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yónɔ́ pɩ sennɛ á tyí. Ǹmɔ mɛ́nɔ́lɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹmɔ tyí sõwãh, káh n yɛ kè nɛ mɛ sennɛ
á tyí. Ǹtɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yèvyãhrɩ fɛ̃ n syi ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, á
gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ Liyel tǎhkɩ̀ yõ,

9 képah nɛ̂-á pwah mɔ ápilɛ, tɛ́ à mɛ á ye pɩ ǹ nolɛ. Á
tyípéplɔ pínɔ́ yĩn náh à képah pɩ á tyí dɛ́, kè ye ǹ dyɔ ànɛ̂
pèpɔrɩ ye à pɩ á tyí kélɛ. Yesu gbɔ̃̀ yõ, à kénɛ pèpɔrɩ mɛ̀ pɩ
sah ápi kɔ̃ kèkõyɔ̃̋ mɔ́-ńkɛ̃̂ gbĩ dùkùlɛ.

10 Kénɛ kèpɔrɩ ye á wɛ núkúnúkú á pwáhnmɔ-ò Yesu
Krista pɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ǹmɔ ye pɔ kũ tyí yɩkɩ tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo
á tyí, nɛ̂-á á mɔ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ̃̀kɩ̀ yõ.

11 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀ yĩn ye Liyel ńmɔ ye tõ, tɛ́ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃
syínyo-òlɛ, ànɛ̂ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-òlɛ.

12 Képah kwlɔ́nɔ́ ye ń yõ sɔkɔ, ǹtɛ kè náh mɛ sennɛ ń tyí.
Máh ń gbɔ̃ sah névi nɛ̂ yõ, mé ǹnɛ n pnɛ dò. Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ
ké yõ tɔlɛ nɛ wǎh nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃, tǎhkɩ̀-á mɛ ǹ sɔkɔ kɩ fɛ̃
ké tɛ̃nɔ́ plɛ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃̀nyɩ̃̀kɩ̀ tɛ́y sõ tyí.
13 Timote, máh wɛlɔ gblɔ nónó yo á tyí, sè koh n tɛ̃ n
yĩn Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ, sépi nónó-á á wɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ Yesu Kristalɛ.
14 Liyel Mirki nɛ̂-á mɛ ápi sɔkɔ, képah gbɔ̃ yõ wáh kwɔ́nɔ́
pèpɛy nɛ̂ wɛ, kè koh n tɛ̃ yĩn pallɛ.
15 Áwɔ ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Asi mara tãn pól-á pé náh
vi ń kɔ̃, Fisyɛlɩ ànɛ̂ Yɛrɛmosyɛnɩ ńtɛ̃ tɔ pé náh vi ń kɔ̃.
16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à Nsyonesifɔrɩ ànɛ̂ ǹ
no nɩlɛ n gbɛ. Yé náh wɛ di, máh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kǎrnnɛ
mɔ́nɔ́lɛ ń tyí, ké sen náh ǹmɔ tɛ̃ wɔ yah kɔ̃ ń nɩ dénpɔnɔlɛ
gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ.
17 Ǹ yɩ̃níntɛ̃nɔ ǹsɔ̃ Wrome kwil sɔkɔ, à ń gbah soh kɔ̃ súú
à kyɩ wɛ.
18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à ǹ yãm yah tukey
tuke sɔ̃lɛ. Wǎh yòhnɩ̀nmɔnɔ nónó pɩ ń tyí Yefɛsɩ kwil sɔkɔ,
nɛy náh sè pɩ̃ nɔ áwɔ Timotelɛ.

2

Pole nɛ Timote ǹ tah sah

1 Áwɔ tɛ̃ wɔlɛ ń pídɩ̃ Timote, yɔ̃bènɔrɩ nɛ̂-á ápi wɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ Yesu Kristalɛ, képah yĩnnɛ, á tah n sah
yɩ̃ɩ̃.
2 Wáh ń kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh névye náhnáh yɩ̃́ yah, kyɩ nɛ́gblɔ́
kwɔ kélɛ, nónó tɔ-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ túkù kwɔ kélɛ.
3 Kwlɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ álɛ, kè fɛ̃ n syi Yesu Krista sràsyi
yèsyɩ̀kɩ̀ tyí kɔ̃lɛ.
4 Névi-à fyɔ̀ de sràsyɩ̃̀yá sɔkɔ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé yɔ̃tɛ̃
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ, ǎ ǹ vyãh dɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyi tɛ́lɔ́ sɔkɔ.
5 Wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tó-ò tɔ náh tɔ̃́rɩ́ yɔ̃́kúrílɛ n wɛ n pnɛ nɛ́ à
náh to ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ.
6 Sètɔ̃ nɛ̂-á tɔ̃ swãhlɛ à kwlɔ, ǹmɔ ǹgbò ye yĩnɛ ké sèmukɔ
wɛ́nɔ́lɛ
7 Sɔ̃ n yah ń wɛlɔ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ sé pól syíkí-ńsahlɛ ǹ wɛ̃kɩ.
8 Káh á dyɔ fwɔ Yesu Krista tyílɛ,
ǹmɔ nɛ̂ lékó-á yiki mɔ.
Davidi náh nɛy ye ǹnɛ.
Sɛ̃ ye kélɛ yónɔ́lɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ, képah nɛ̂-á mé mɛ n yo
n kɔ̃.

9 Kénε Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yĩn ye kwlɔ́nɔ́lε ń yõ sɔkɔ, ànε̂ kârnnε mɔ́nɔ́lε ń tyɩ́ á kɩ nε pèkè pɩ́-ò sɔ̃́ ńnε. Ǹtε kârn náh se yɔ́ mε mɔ Liyel wεy tε̃́ wɔ tyɩ́ tέ.

10 Képah ye, mé mε tyi póllε n sro névye yĩnnε Liyel-á nónó yah tɔkɔ, sɔ̃́nko pé tɔ pwáhnmɔnɔ wε Yesu Krista gbõ̀ yõ, pé mó gbɩ́lkɩ́nɔ́ wε nε̂-á kè náh n tyε.

11 Gbɩ wεy yɔ́ wε yɔ̀:

Áyáh kɩ mε ku Yesu Kristalε wε̃́ tyɩ́, á kɩ mε min tɔ sɔkɔ ǹnε wε̃́ tyɩ́.
12 Áyáh kɩ á tah sah wε̃́ tyɩ́ ǹnε,
á kɩ tɔ̃́rɩ́ pɩ ǹnε wε̃́ tyɩ́.
Áyáh kɩ à yahle,
ǹ tɔ kɩ á yahle.
13 Áyáh kɩ sɔ̃́ pɩ́-ńkε̃́nε nέgblɔ́lε,
ǹmɔ tε̃́ wɔ kɩ tε̃́ nέgbɩ́lε,
à náh fε̃́ ǹ syɩ n kur n pi.

Kwɔ́nɔ́ kétúkù fwónɔ́lε

14 Névye dyɔ to n kõ n mɔ kénε tyilε, ǹ tέ ké gbáhdyâh di pé tyɩ́ Liyel yah sɔkɔ nε, pè káh yékẫb wãnnε n pɩ. Sè náh tir yɔ́lε n pεkɩ. Nónó-á mε sélε n nohnɩ, sè n pyě pépi mɔ n pu.

15 Á tah n sah Liyel yĩ́ kɔ̃ kè yuku álε. Pɩ tõ̂npɩlε, nε̂-á gbɩ wεlɔlε n yo ké yah yõ, tέ sen náh n pɩ ǹ tyɩ́ à yuku ǹ tõ tyɩ́ tɩ̃̀nnε.

16 káh yã̂hwã̂nnε n yãh nónó-á sè náh mε yuku Liyel yõ sε̃́nɔ́ tyɩ́ tɩ̃̀nnε. Nónó-à kélε n pɩ, pé wrɔ́ n nε n gbah n gbε Liyellε.

17 Pé yã̂hwã̂n yɩ́kɩ́nɔ́lε n pɩ á kɩ nε nówũ̂-á ńkε̃́nε willε n yõ sɔ̃́. Yimene ànε̂ Filεtɩ tɔ mε kénε sε̃́nknɔ névye sɔkɔ.

18 Pépi gbɩ wε̃́kì fĩn mɔ tέ mε n yo n nε lékyɩ̂-á yilki mɔ sɔkɔ tε. Sε̃́ ye pè pɩ tέ névye náhnáh Liyel yõ sε̃́nɔ́ yɩkɩ.

19 Ǹtε sépinɔ pól sɔkɔ, Liyel-á sètyah nε̂ wilki, képah tε̃́ wɔ mε. Wεlɔ nónó-á mε wã̂rkɩ́nɔ́lε ké tyɩ́ yõ, sè wε yɔ̀:

«Nónó-á mε Tε̃́ ǹgbε̃́ tyɩ́ yõ, à pélε n pnε.»

Ànε̂ tɔ̃́: «Nónó pól-á Tε̃́ ǹgbε̃́nε n ye n gbo, pè yĩnε pè tyɩ́túkúnɩ̀ wε n yε.»

20 Wɔ̀kɔ̀ ǹgbε̃́ sɔkɔ, sã̂n vyɔ́ ànε̂ wárn vyɔ́ ó kɔ́kɔ́ náh mε dέ; sésár tyɩ́nɔ mε, puri tyɩ́nɔ tɔ mε. Túkù mε yî tǎhnɩ̀ mɔ yĩnnε, túkù mó mε ńyã̂n yî mɔ yĩnnε.

21 Tyi nónó tyɩ́-á mé yo, Névi nε̂-à sè wε yε tέ pɩ yályál Liyel yah, tε̃́ kɩ mε wìlkìnsàhnɔ́lε tyɩ́tǎhnɩ̀ pɩ yĩnnε. Ǹ yétõ̂ kɩ mε yõ̀tε̃́ dĩ́ tyɩ́ tyɩ́péplɔ pɩ yĩnnε.

[22] Kètɛ̃npìkìnì dékè tyi wɛ n yɛ. Tyi nónó-á á yĩnɛ n yah
n kɔ̃, sè wɛ yɔ̀: Gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ, Liyel yõ sɛ̃nɔ́, tyɩ́nɔnɔlɛ,
ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ. Yé sépi póllɛ n pɩ ànɛ̂ névyelɛ nónó-á mɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo fɔkɔ pérpérlɛ.
[23] Yékẫb wã̃n pɩ́nɔ́ wɛ n yɛ. Á pĩ nɛ sépi-á n pɔ n pɔ mâllɛ
dò.
[24] Ǹgbǒ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõ̃npɩ náh yĩnɛ mɛ́kɩ̀ pɩ́nɔ́lɛ dɛ́. À pyě
yĩnɛ à nɛ n mɛ nɛ́pír névilɛ no pól tyɩ́, à mó nɛ n mɛ névye
kwɔ́nɔ́ yah wɛ, tɛ́ pàh ǹ tyɩ́lɛ n yo, à tɛ̃ wɛ kè sɔ̃́mnɔ́.
[25] À yĩnɛ à ǹ wɛy kɔ̃̌lɩ̀pulɛ n tɛ̃ mármár à vìnmɔnɔlɛ pélɛ
n kɔ̃. Nɛ̂ pĩ, tɛ́nkàh Liyel kɩ yɛ pè kɔ̃ pè kɩ pé sõnɔ wɛ vi mɔ
kɩ gbɩ wɛ pĩ tɛ́.
[26] Képah-à pɩ, pé yah kɩ pɩ kyòo pè kɩ wɛ dɛ sétẫn yɔ̃̀tɛ̃
vyɔ́y sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃ à pè mɔ tɛ̃ sah pè kɔ̃ pè ǹ dyɔ yĩ̃nɛ
n pɩ.

3

Kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyilɛ

[1] Timote, á yĩnɛ ǹ kè pĩ nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́nɛ, tyah táhnɔ́nɔ-
á kɩ n wɛ.
[2] Névye kɩ pɩ gblɔ̃̌y yõ yĩ́kɩ́púlɛ, pɔ́ kódíbílɛ, wɛ̀ngbɩ̃̀l
wɛ́kɩ́púlɛ, gblɔ̃̌y gbílkípúlɛ, Liyel tyɩ́ yóndepulɛ, dúbípú tyɩ́
yáhlepulɛ, pèpɔrɩ pĩ́-ńkɛ̃ névyelɛ, Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ,
[3] kùkùtǎhkì névyelɛ, nɛ́pĩ́kɔbɩlɛ, névye yĩn yɩ́kɩ́púlɛ,
gblɔ̃̌y tɛ̃́-ńkɛ̃ névyelɛ, nɛ́kókè mɔ́púlɛ, pèpɛy fwópúlɛ,
[4] wɛ̃ náh vìpulɛ, fɔ̀kɔ̀nvyẫhnì névyelɛ, gblɔ̃̌y yɔ̃̀nsàhpulɛ.
Pé dyɔ yĩ̃ tyi tyɩ́ kɩ nɔ kal pé tyɩ́ Liyellɛ.
[5] Pè kɩ pɩ yĩ́ yah Liyel yah tíkí pɩ́púlɛ, ǹtɛ kègbɩ yõ, pè
náh Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́ tǎhkɩ̀ fɛ̃ n syi n pi. Káh nɛ n pɩ n
soh sɛ̃́nknɔ névyelɛ.
[6] Pé túkù n nɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ ǹ syɔ́ túkùlɛ n vi n tɛ̃,
nónó lékẫm-á tuke. Kénɛ syɔ́ mɛ tyípêl ó pé tɔ̂ɔ́. Tyi duke
pól dékè n nɛ n mɛ pé sɔkɔ.
[7] Pè mɛ sẫhnɔ́ sɔkɔ kũ̃mm, ǹtɛ pè náh mɛ fɛ̃ gbɩlɛ n pnɛ
póllɛ.
[8] Nsyãnɛsɩ ànɛ̂ Nsyãbrɛsɩ-á Moyisi kɔ̃lɩ sɔ̃́, sɛ̃ ye pépi tɔ
mɛ n kɔ̃lɩ gbɩlɛ. Pé sõnɔ náh mɛ pallɛ. Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ náh
yuku yahlɛ.
[9] Ǹtɛ pè náh n yuku n pi yahlɛ. Yé náh wɛ di, no pól kɩ
pé nɛ́wɔ̃́ré wɛ kwèyy sɔ̃́-á Nsyãnɛsɩ ànɛ̂ Nsyãbrɛsɩ tyɩ́ pɩ.
[10] Ǹtɛ áwɔ Timote tɛ̃ wɔ ye ńmɔ sèfiki mɔ tyi tyi pól sɔkɔ:
Máh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ á kè fɛ̃ syi, tɛ́ mɛ ń pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. Á
ń sõnɔlɛ n pnɛ, ànɛ̂ ń Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ ń tyi srónɔ́

dùkùlɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ, à tahlı máh mɛ gbah
tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ.
11 Pǎh ń fõh dùkù nɛ̂nɛ á kélɛ n pnɛ, à tahlı máh yèvyãhrı
nónó pı Antyɔsyı, ànɛ̂ Yikonyumi, ànɛ̂ Lisitir sɔkɔ. Fɔ̃́hnɔ́
nɛ̂ dùkù tɛ̃ mɛ mé náh kè wɛ yah? Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ń pwah mɔ
sépi pól sɔkɔ.
12 Gbı yõ, nónó pól-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé
minnɛ n pı Liyel yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ, pé kı fɔ̃́hnɔ́ wɛ.
13 Ǹtɛ nɛ́pêl ànɛ̂ névye pílkípú tɛ̃ wɔ kı yɔ̃ sɔkɔ pèkè
pínɔ́lɛ kı névye túkù pilki, tɛ́ kı pé gblɔ̌y ńtɛ̃ tɔ pilki.
14 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ tɛ́ kè fɛ̃ syi nɛ gbı-á kélɛ,
kè tɛ̃ yĩn pallɛ. Wáh kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ nɛ̂ tyí, á ǹnɛ n pnɛ ó.
15 Á wɛ̃́npir gbĩ́ dùkùlɛ á Liyel wɛynɛ n pnɛ. Kè kı fɛ̃ á
lékã́m yıkı mɔ ǹ kɔ̃ á kı pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista yõ
sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̂ yõ.
16 Liyel wɛy pól wãrkı Liyel tǎhkı̀ gbɔ̃̂ yõ. Kè wãrkı névye
kwɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ mı̀nı̀ gbel kye yĩnnɛ, ànɛ̂ pílkí-ńtã̂n tɔ̃ yĩnnɛ,
ànɛ̂ névi mɔ yĩnnɛ gbı wɛ̃̀kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ,
17 sɔ̃nko, Liyel tyí névi pı nɛ́gbílɛ tãn pèplɔ pól fɛ̃ n pı
yĩnnɛ.

4

1 Yesu Krista nɛ̂-á kı pɔ vye ànɛ̂ kyî tuke n pi, mé kélɛ
n gbah n yah n kɔ̃ á tyí Liyel ànɛ̂ ǹmɔ yĩ́ yah, à tahlı ǹ
syínpɔnɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃́rí yĩn yõ nɛ,
2 á Liyel wɛynɛ nɛ n yo. Kàh sɔ̃́ yèvyãhrı gbĩ́ sɔkɔ ò; kàh
sɔ̃́ yèvını gbĩ́ sɔkɔ ò; kélɛ nɛ n gbah n yo. Névi nɛ̂-à pu pı,
wɛkı tɛ̃ yõ, vı̀nmɔnɔlɛ tɛ̃ kɔ̃, tɛ̃ tɔkɔ yárr ǹ kwɔ́nɔ́lɛ à kɔ̃.
3 Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, túkù náh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ yèsyı̀kı̀ fɛ̃ n syi n pi.
Tyi nónó dékè-á n ko pélɛ, pè kı kwɔ́pú kwĩnki yísyɔ́ yah
nónó-á kı pɔ sépi tyílɛ n wɛ n yo pé tyí nónó nóhnɔ́-á mɛ
nɔ.
4 Pè kı pé ní tah tũ yahle gbı nóhnɔ́lɛ, tɛ́ kı sèmı̀rn wɔlɛ
n nohnı.
5 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ á gblɔ̌y tɛ̃ pallɛ tyi tyi pól sɔkɔ. Kwlɔ́nɔ́
sro, ǹ tɛ́ á gblɔ̌y kɔ̃ yĩ́ĩ Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́ sɔkɔ. Pı Liyel tõnpı
pèpɛynɛ.
6 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pı gbĩ́ nɔ tɛ sárkálɛ. Kèkõyɔ̃́ fin mɔ gbĩ́ nɔ ń
tyí.
7 Mé mɛ́kı̀ pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tĩ̀nnɛ. Tólɔ́
nɛ̂ sɔkɔ-á sõ ńnɛ, kè tyɛ. Mé náh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yal mɔ.
8 Ǹtɛ núkúnúkú, tɛ̃́nwɛnɔ yõre wɛ́nɔ́ ye mé mɛ syıkı
tɛ̃, nɛ̂-á nɛ́gblɔ́ yõtɔ̃rí yɔ̃kúrílɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á tukey tùkè-
ò pèpɛynɛ, ǹmɔ ye kı ń kɔ̃ n pi kélɛ. Tɛ́ à náh n yĩn n pi

ńmɔ ó tyí dɛ́, nónó tɔ-á mɛ ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ nìvìnì sɔkɔ, à kɩ
pépi tɔ pól kɔ̃ kélɛ.

Pole mɛ vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ Timotelɛ n kɔ̃

9 Gbah n tɛ̃ n pɔ ń tȉnnɛ súú.
10 Yé náh wɛ di, kwɛy gbȋ tyi mɛ yah syi Demasɩ tyí à kɔ̃
à mɛ ǹ náh vi ń kɔ̃. À mɛ sɔkɔ Tesaloniki kwil sɔkɔ. Krɛsã
mó sɔkɔ Kalasi mara sɔkɔ, tɛ́ Tite wɔ mɛ sɔkɔ Dalmati mara
sɔkɔ.
11 Likyi ó ye mɛ ń tnɔ̂. Markɩ tɛ̃ yè pɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ. Ǹ yétɔ̂̃
mɛ gblò ń tyí tɔ̃ mɛ̀ sɔkɔ.
12 Mé Tisyiki tɛkɩ mɔ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ.
13 Wáh kɩ n pi, ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ n pɔ ń kɔ̃ nɛ̂-á mé sah
Karpusi tyí Turasɩ kwil sɔkɔ. Ń sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ tɔkɔ n pɔ n kɔ̃,
ǹ tɛ́ n pɔ sé sêl tyínɔ tɔlɛ, sépi nónó tyí-á tah kal ń tyí.
14 Kètɔ̃ndȋ Alɛkisãdre nɛ́pékè kah pɩ ńnɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ à
dyah n pi ǹ tyípínìnɛ.
15 À ápi wɛlɔ kɔ̃lɩ kah mɔ. Képah ye, á tɔ á gblɔ̌ynɛ n tɛ̃
ǹnɛ.
16 Pǎh ń tuke sõ nɛ̂nɛ gbennɛ, no pól pé náh vi ń kɔ̃. Ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh yo tɛ̃ mɔ ǹnɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à
káh kè pɩ tirlɛ pé tyí.
17 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɔ so mɔ ń tyí. À tǎhkìlɛ n kɔ̃ mé fɛ̃ ǹ wɛy
yo yȋ̃, tɛ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól kè wɛ noh. À ń
pwah mɔ kyɛ̌̃kíngbɛ̃kɩ tyí.
18 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ tɔ̃ ń yõ wilki n pi pèl duke duke pól sɔkɔ. Tɛ́
kɩ ń pwah mɔ ń kɔ̃ mé kɩ wɛ de ǹ tɔ̃rí sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n
sah ǹmɔ yõ gbȋ́mɛgbȋ́. Amiina!

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

19 Wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí ń kɔ̃, ànɛ̂ Wonesifɔrɩ nolɛ.
20 Yerasɩtɩ wũ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ. Mé Torofimi wɔ sah
Milɛti kwil sɔkɔ. À sɔ̃ mɛ n yɔ képah ye.
21 Gbah n tɛ̃ n pɔ kwɔ̀vɩrɩ gbȋ́ nɔ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Yebulusi, ànɛ̂
Pudɛ̃sɩ, ànɛ̂ Linusi, ànɛ̂ Klodya, ànɛ̂ á yũnpyé tɛ́lɔ́ pól n wɛkɩ
á tyí.
22 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à nɛ n mɛ áwɔlɛ, à
mó yɔ̃bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Titi tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Liyel tɔ̃̀npɩ ànɛ̂ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ,
Liyel ń tõ nɛ mé péwɔ névye yáhntɔkɔnɔ yohnɩ mɔ pè kɔ̃
pè sɛ̃ Yesu yõ. À ń yah tɔkɔ nɛ mé gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ pè wɛ̃kɩ pè kɔ̃
pè pé minnɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ yõ,
2 pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ mó nɛ mɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ́nɔ́ tyí yõ.
Liyel nɛ̂-á à náh mɩ̀nɩ̀nɛ n yo, ǹmɔ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃ kénɛ
tyɛ́-ńkɛ̃̂ min tyí sɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃̂ gbĩ́ dùkùlɛ.
3 Tɛ́ wǎh ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ké wɛ̃kɩ gbĩ́-á pɔ nɔ, à
kè wɛ̃kɩ ǹ wɛy gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ ń kɔ̃ mé kélɛ n yo, ǹmɔ nɛ̂-á á
pwáhnmɔ-òlɛ.
4 Titi, áwɔ nɛ̂-á ńmɔ pídĩ́ kègbɩlɛ ápi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ,
áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n
kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ ápi pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí nɛ, pè
yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Tɔ̃̀ nɛ̂-á dahbɩ Titi gbɔ̃̀

5 Mé ye ǹ sah Krɛtɩ mara sɔkɔ nɛ, tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ á sè
pɩ n dal n mɔ, á mó yah tɛ̃́pú yísyɔ́ yah n sah n sah n kɔ̃
kwlo kwlo pól Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ yõ sɔkɔ à yĩnɛ máh sɔ̃̀
kè yo sɔ̃́ á tyí.
6 Kénɛ yah tɛ̃́pú pól yĩnɛ pè nɛ n mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé
tyí, ànɛ̂ pé nɛ n mɛ sê núkú núkú nátãmnɛ. Pé wɛ̃́npɩ̀ mó
nɛ n mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pè káh pí-ńkɛ̃̂ tyilɛ n pɩ, pè káh pɩ
nòhnɩ̀-ǹkɛ̃́púlɛ.
7 Yé náh wɛ di, Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ kyɔ̀mɩ̀-ò yĩnɛ à nɛ mɛ
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀
tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-òlɛ. À náh yĩnɛ à pɩ wɛ̀ngbɩ̀l wɛ́kí-òlɛ, ànɛ̂
fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃̀hnɩ̀ névilɛ, ànɛ̂ sèwɔlɛ, ànɛ̂ mâl kɔ̃́lɩ̀-òlɛ. Tɛ̃̀ káh
nɛ yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ kwâh nɛ́tɛ̃́nɛ yĩ́nvĩ̀ sɔkɔ.
8 À yĩnɛ à nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, pèpɛy pínɔ́ tyí mó nɔ ǹ tyí.
À yĩnɛ à pɩ yĩ pĩ́-òlɛ, ànɛ̂ nɛ́gbílɛ, à mó nɛ mɛ yályál Liyel
yah, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́npnɛ̀-òlɛ.
9 Wɛlɛ nónó-á yĩnɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sé yõ, à yĩnɛ à sè koh n tɛ̃ n yĩn
à yĩnɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à wɛ.Képah sɔkɔ, à kɩ tɛ̃ wɛ Liyel wɛynɛ
névyelɛ n vi n mɔ, tɛ́ kɩ wɛ́nyo-ńsah tyɛ ǹ kɔ̃́lɩ̀pu tyí.

Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobelɛ

10 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ pɩ gblɔ̌y tíkínmɔ-
ńkɛ̃̌púlɛ, ànɛ̂ wɛ̀nfɩ̂ wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ névye pílkípúlɛ. Tɛ́ pé
kan ńtɛ̃ n wɛ Nsyifunɔ Yesu yõ sɛ̃̌pú sɔkɔ.
11 Pè mɛ fɛ̃̌kɩ̀nɔ́lɛ n dahbɩ kétlo náhnáh sɔkɔ pé kwɔ́nɔ́
túkúnɩ̀nɛ kwâh wɛ yĩnnɛ yɩ̃̌nvɩ̀ sɔkɔ. Képah ye, pé vyɛ̃y yĩnɛ
tɩ̃̌nɔ́lɛ.
12 Pé lékɑ̃̌m névi yɔ́ lésõ nɛ ńkɛ̃̌, mɩ̀nyobe, ànɛ̂ gbɛ̃̌nképèl,
ànɛ̂ gbãndal névye, ànɛ̂ yèwònpɩbɩ-á Krɛtɩ tãnnɛ.
13 Gbɩ ye à yo. Képah ye, wɛkɩ n yɩ̃̌ pé yõ, pè kõ pè Liyel
yõ sɛ̃̌nɔ́ pèpɛy wɛ.
14 Pè káh pukubi mɔ Nsyifunɔ sèmɩ̀rn ànɛ̂ névye tyi
kɔ̃̏nsàhnɔ́ náh, nónó-á sè náh mɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ yõ.
15 Tyi pól mɛ yályál névye tyí, nónó-á mɛ yályál Liyel yah.
Ǹtɛ névye nónó-á mɛ sɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ yahle sɛ̃̌nɔ́lɛ ǹ
yõ, tyi pól mɛ sɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ pépi tyí. Yé náh wɛ di, pé sõnɔ ànɛ̂
pé lékɑ̃̌m náh mɛ pallɛ.
16 Pě pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyel pɩ̃̌púlɛ. Ǹtɛ pé tyípínɩ̀ kélɛ n
wɛ̃̌kɩ nɛ pè náh ǹnɛ pnɛ. Pè pɩ nɛ́túkúnɩ̀ ànɛ̂ nikisekɔ́kɔ́
pípúlɛ, pè náh tõ fɛ̃ tyípépɛ̌y pɩ.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ Yesu yõ sɛ̃̌pú tɩ̃̏nkɩ̀ kɔ̃̌nɔ́lɛ

1 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ápi sɛ̃̌nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, képahlɛ névyelɛ n
kwɔ.
2 Yo yèwàhnɩ̀ tyí nɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n pnɛ, pè yɛ yɔ̃̏yén
nɛ n sah pé yõ, pè pɩ yèsrey névyelɛ, pè nɛ mɛ sũ yɩ̃̌ Liyel
yõ sɛ̃̌nɔ́ sɔkɔ, tyínɔnɔ mó nɛ n mɛ pé sɔkɔ, pè mó nɛ mɛ
sɔ̃̌mnɔ́ névyelɛ.
3 Yo syɔ́dyɩ̂ tɔ tyí nɛ pè yɛ pé kɔ dùkù nɛ mɛ pallɛ Liyel yah,
pè káh névye yĩnnɛ n yɩkɩ, pè káh pɩ sèwɔbɩlɛ, pè névyelɛ
n vi n mɔ pallɛ.
4 Syɔ́ nónó náh wah mɔ, pǎh yĩnɛ pè pépilɛ n yohnɩ n mɔ
pé pɛbɩ ànɛ̂ pé wɛ̃̌npɩ̀ tyí kõ kè nɔ pé tyí.
5 Pǎh yĩnɛ pè pɩ yèsrey névyelɛ nónó-á mɛ tómm, tɛ́ mɛ
n yah n dah mɔ pé kétlo tyí sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n mɛ
syɔ́gblɔ́lɛ nónó-á mɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃nko Liyel wɛy
tyí káh yo ko.
6 Sɔ̃̋ré mɔ kètɛ̃̏npɩ̀ tɔ sɔkɔ pè pɩ yèsrey névyelɛ
7 tyi pól sɔkɔ. Áwɔ tɛ̃ wɔ mó pɩ dùkù pèpɛynɛ pélɛ n wɛ̃̌kɩ
á tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á fɔkɔ dal mɔ pélɛ n kwɔ yèsyɩ̀kɩ̀lɛ.

[8] Yɛ á wɛlɔ nɛ n mɛ gblɔ ó sé tɔ̂ɔ́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ. Képah
sɔkɔ, á sépɛ́bɩ́ náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi ápi tyɩ́. Kè kɩ pɩ
sennɛ pé pól tyɩ́.
[9] Yo yɔ̃bɩ tyɩ́ nɛ pè nɛ n sah pé yȍtãm tyɩ́ yõ tyi tyi pól
sɔkɔ, pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé tyɩ́, pè káh pé yȍtãmnɛ n kɔ̃lɩ,
[10] pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yı̃ n tɔkɔ pé tyɩ́. Pè pé Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ n wɛ̃kɩ gbı̃́mɛgbı̃́, sɔ̃nko á pwáhnmɔ-ò Liyel-á
kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, gbílkínɔ́ nɛ n sah ké yõ.
[11] Yé náh wɛ di, Liyel ye ǹ yȍbènɔrɩ wɛ̃kɩ képah nɛ̂ gbȍ
yõ-á névye pól pwáhnmɔnɔlɛ n wɛ.
[12] Kè álɛ n kwɔ nɛ á Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ á káh á yı̃́nɛ
n wil kèkõyő yı̂ tyɩ́. Kàh pɩ sɛ̃́, kwɛy gbı̃ mɛ̀ sɔkɔ á kɩ tɛ̃ wɛ á
minnɛ n pɩ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, ànɛ̂ Liyel yah
tíkí pɩ́nɔ́ sɔkɔ.
[13] Sɛ̃́ ye á yı̃nɛ à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ́nɔ́ mɛ̀ syɩkɩ tɛ̃, á gbȍ sàhnɔ́-á
mɛ nɛ̂ yõ, à tahlɩ gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ tyɩ́, sõ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á
pwáhnmɔ-ò Yesu Kristalɛ, ǹ tɔ̃́rɩ́ kɩ n wilki n mɔ n pi.
[14] Ȁ ǹ gblɔ̌y kɔ̃ ápi yı̃nnɛ à á yõ wɛ dwe wilki tyípêl pól
sɔkɔ. Ȁ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé á pɩ yályál pé yah, á mó nɛ mɛ pé
tyɩ́ yõ, á mó gbah tɛ̃ tyípéplɔ pɩ́nɔ́ sɔkɔ.
[15] Sɛ̃́ ye á yı̃nɛ ǹ nɛ n wɛkɩ yȍtɔ̃rɩ́ sɔkɔ, ǹ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé
sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ n wɛkɩ pé yõ. Káh n yɛ ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n yilɔ.

3

Kɔ dùkù pépɛ̌ynɛ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ yõ

[1] Névye pól dyɔ to n kɔ̃ nɛ pǎh yı̃nɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tiki
n mɔ kwil yah tãm ànɛ̂ yȍtãm yah sɔkɔ. Pǎh yı̃nɛ pè nɛ n
sah pé tyɩ́ yõ, pè mó pé gblɔ̌y vi sah tyípéplɔ duke pól pɩ pɩ
tɛ̃́nɛ.
[2] Pè káh wɛ̀ntùkùǹ̀nɛ n wɛkɩ ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́, pè káh mâllɛ
n kɔ̃lɩ. Pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, pè mó névye póllɛ nɛ n tɛ̃ mármár.
[3] Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, lékɑ̃́m kɛ̃́ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névye ye lésõ
ápi tɔlɛ. Á sȍ mɛ mɔ́npunɔlɛ, mɛ á dyɔ dyɔ tyi ànɛ̂ á nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tyi yɔ̃rɩ sɔkɔ. Á sȍ mɛ á minnɛ n pɩ pèkè pɩ́nɔ́ ànɛ̂ dékè tyi
pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Á sȍ mɛ á dékè wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ wɛ̃ dyɔlɛ
n yɔ.
[4] Ǹtɛ gbı̃́ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-ò Liyel ǹ pèpɔrɩ ànɛ̂ ǹ tyɩ́nɔnɔlɛ
névye wɛ̃kɩ,
[5] à á pwah mɔ. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ á tyípéplɔ pɩ́nɔ́ yı̃n sɔ̃́ dɛ́,
á yãm ye à yah. Ȁ ye á pwah mɔ, tɛ́ min sɑ̃́nnɛ á kɔ̃ à á nnɔ
wu pɩ yályál Liyel Mirki gbȍ yõ.

6 À syɔ̃ á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí à Mirki mɛ̀ tiki mɔ á
yõ náhnáh,
7 sɔ̃nko á píntɛnɔ náh nɛ́gblɔ́lɛ ǹ pèpɔrı gbɔ̃̀ yõ, à tyɛ́-ńkɛ̃̄
min wɛ képah nɛ̂-á á mɛ n dɛkı.
8 Wɛy mɛ̀nɛ, gbı ye kélɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ á kè gbah yo
pé tyí, sɔ̃nko nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, pè gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pı.
Sépi ye plɛ, tɛ́ sé yõre mó tɔ̃ mɛ no pól tyí.
9 Ǹtɛ káh yõ kɛ̃́ yékâ̂blɛ n pı, ànɛ̂ káh yékâ̂blɛ n pı névye
duku wı̀l-ǹsah tyí sɔkɔ. Káh mâllɛ n pı, ànɛ̂ káh yékâ̂blɛ n pı
névyelɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ. Yõre kɛ̃́ ànɛ̂ yékâ̂bkwɛ̀
ye sélɛ.
10 Névi nɛ̂-à névyelɛ n gbɛkı, ké gbáhdyâh di tɛ̃ tyí kè nɔ
kɛ nínɔ́lɛ, wàh ké nóh-ńkɛ̃̄nɛ, à gbɛ n milki.
11 Á pĩ nɛ kénɛ névi dùkù-á wɛ̃̀kı̀ pèpɛy fın mɔ, wǎh mɛ
tyípêllɛ n pı à pèkèlɛ n yɔrı n mɔ ǹ gblɔ̌y yõ.

Pole-á vı̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Titi kɔ̃

12 Máh kı fyɔ̀ Arteması, képah náh pı Tisyiki tɛkı mɔ á
tyí, gbah n tɛ̃ n pɔ n wil ń tyí Nikopolisi kwil sɔkɔ. Mé kè
yah tɔkɔ nɛ máh kı kwɔ̀vırı gbı̃́ pı nɛ́npɔ́.
13 Nsyenasɩ nɛ̂-á Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́-òlɛ, yah n dah n
mɔ ǹmɔ ànɛ̂ Apɔlɔsı kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ. Káh n yɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ pè
tɛkı.
14 Ápi no tɔ yĩnɛ pè pé gblɔ̌y kɔ̃ n yı̃́ tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ,
sɔ̃nko tyi nónó tyí-á mɛ tah, pè tɛ̃ n wɛ sépi yahlɛ n wah.
Pè káh pı tɛ̃ yõre kɛ̃́ névyelɛ.
15 Névye nónó pól-á mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ, pè n wɛkı á tyí. Nónó-
á ápi kódíbílɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, wɛkı pé tyí.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrılɛ n pı yé pól
tyí.

Pole Sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filemo tyɩ́

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

[1] Ǹmɔ Pole nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ,
ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ áwɔ
Filemo tyɩ́, nɛ̂-á ápi nɛ́nɔ́nɩ́nɛ ànɛ̂ á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ.
[2] Ǹ kélɛ n tɛkɩ n mɔ tɔlɛ ápi dósê Apiya tyɩ́, à tahlɩ Arsyipi
tyɩ́ ǹmɔ nɛ̂-á á mɛ́kɩ̀ fwo mûnɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkɩ̀ tyɩ́
pépi nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ áwɔ Filemo wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
[3] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyɩ́ nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ Filemo sɔkɔ

[4] Gbĩ́mɛgbĩ́ mâh Liyellɛ n ni, mè n wɛkɩ Liyel tyɩ́ á tyɩ́
sɔkɔ,
[5] máh sɔ̃́npɩ́lɛ mɛ n nohnɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ
á sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tyɩ́-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyɩ́.
[6] Mé kélɛ n ni Liyel tyɩ́ nɛ ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á ápi kwrɔ mɔ
pɩ núkúlɛ, kè nɛ n yuku yahlɛ. Tyɩ́péplɔ pól nónó-á á kɩ fɛ̃
pɩ Krista yĩnnɛ, sélɛ névye wɛ̃kɩ.
[7] Ǹ yṹnpi, tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ ǹ kɔ̃ á Yesu yõ sɛ̃́pú
nnɔlɛ n de, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ tyɩ́, tɛ́ mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ ń
sɔkɔ.

Pole mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Filemo tyɩ́ nɛ à Wonesimi yɔ̃́rɩ tyɛ

[8] Gbɩ ye sénsɔ̃, Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ mé kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ á pɩ pɩ
tir kõ sah ǹ kɔ̃,
[9] ǹtɛ tyɩ́nɔnɔ yĩnnɛ mé álɛ n ni, ńmɔ Pole nɛ̂-á pɩ yèwàhlɛ,
tɛ́ mɛ ńtɛ̃nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ.
[10] Mé álɛ n ni Wonesimi tyɩ́ sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ ń pɩ́ɗɩ́nɛ
Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
[11] Ǹgbòlɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ tyɩ́. Ǹtɛ núkúnúkú,
à mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ ànɛ̂ ńmɔ tyɩ́.
[12] Mé kɩ ń syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á ńmɔ wil fĩ́ yɔ́lɛ.
[13] Ǹmɔ-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yĩnnɛ, mé sɔ̃̀
mɛ ké tyɩ́ nɛ à tɛ̃ ń tnɔ̂ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ń tyɩ́ áwɔ swɔ.
[14] Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé tir yɔ́ pɩ nɛ́ á náh ké wɛ̃̀kɩ̀
kɔ̃. Mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé ǹ kyĩ mɔ á tyɩ́pépɛ̌y pɩ. Mé mɛ
ké tyɩ́ nɛ kè pɩ áwɔ dyɔ dyɔ tɛ̃̌nɛ.

15 Gbɔ̀kénpɩ Wonesimi kɩ mɛ gbɛ mɔ álɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ, sɔ̃̀nko ǹ pɔ à wɛ kṹmm yõ sɔkɔ.

16 Yé náh wɛ di, yɔ̃̀ ó náh ǹnɛ núkúnúkú dɛ́, à fṍnfṍ yɔ̃̀ yõ. Á pól yṹnpi ye ǹnɛ, nɛ̂ tyɩ́-á nɔ yĩ̋ á tyɩ́. Ǹ tyɩ́ nɔ yĩ̋ ńmɔ tyɩ́, ǹtɛ ǹ tyɩ́ ké nɔ kal áwɔ tyɩ́, wǎh sɔ̃̀npɩ́lɛ pɩ áwɔ yɔ̃̀lɛ tɛ́ tɔ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ.

17 Képah ye, wáh kɩ mɛ pĩ nɛ á yṹnpi-á ńnɛ, à tɛ̃ plɛ ńmɔ sɔ̃́ á tɛ̃.

18 Wàh kɩ mɛ tyɩ́túkù yɔ́ pɩ, képah náh pɩ á kɔ̃lɩ-à kɩ mɛ ǹ yõ, mé kɩ yĩn sé yĩ́nnɔ́lɛ.

19 Ǹ́mɔ Pole ye n wãrkɩ wɛlɔ nɔ́pilɛ ń gbɔ̃̀lɛ nɛ máh kɩ kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah. Tɛ́ á dyɔ náh mé n to n kõ nɛ wáh yĩnɛ á á minnɛ ń dyah.

20 Képah ye ń yṹnpi, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyɩ́ nɛ á tir mɛ̀ pɩ ń tyɩ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ. Ǹ́ nɩ de á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.

21 Ǹ́ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ nɛ́gbɩ́-á álɛ. Képah ye, máh tyi nónónɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyɩ́ yɔ̀, mé pĩ nɛ wáh kɩ sè pɩ ń yóré yõ, kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ.

22 Mé kè pĩ tɔlɛ nɛ yé nɩ́rɩ́ gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ ńnɛ yé kɔ̃. Képah ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyɩ́ nɛ á sɛ̃́-ńsah yah n sah n kɔ̃ ńtɛ̃nɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

23 Yepafrasɩ n wɛkɩ á tyɩ́, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista yĩnnɛ.

24 Markɩ ànɛ̂ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Demasɩ, ànɛ̂ Likyi n wɛkɩ á tyɩ́, pépi nónó-á ńmɔ tɔ̃̀ pɩ mûnɛ.

25 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé tyɩ́.

Nsyakɩ-á sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Liyel nípú tyí

Ń yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ.

Nsyakɩ lésõ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Liyel nípú tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo náhnáh sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Liyel yõ, ǹtɛ, kwlɔ́nɔ́ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yĩni n tɛ̃, ànɛ̂ sétõ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n fwo. Képah ye Nsyakɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ tɛkɩ mɔ pé tyí, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ pélɛ n vi n mɔ tyi náhnáh sɔkɔ, nɛ pè tyípéplɔlɛ n pɩ. Liyel nípú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ pé tyípínì náh mó tɔ̃ mɛ plɛ. Képah ye Nsyakɩ kɔ̃ à kè gbah yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ ǹ tyípínì náh mɛ plɛ, yõ kɛ̃́-á tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ!

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ńmɔ Nsyakɩ nɛ̂-á Liyel, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀npɩlɛ,
mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ, à n wɛkɩ Liyel nípú pól tyí,
nónó-á mɛ kárkínkɔ̃nɔlɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ.

Mɔ́nyahnɔ dòhnìnɔ́lɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ

2 Ń yṹnpyé, mɔ́nyahnɔ-à sɔ̃́ pɩ yèvyãhrɩ dùkù nɛ̂ dùkùlɛ
yé tyí, yé yɛ kè pɩ nìvì ǹgbɛ̃́nɛ yé tyí.
3 Yé pĩ nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á tɛ̃ wɛ mɔ́nyahnɔ tyí, képah
sɔkɔ-á yé kɩ pɩ tɛ̃́npnɛ̀pulɛ.
4 Ǹtɛ, yé yɛ yé tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ mɛ̀ ké tɔ̃̀ pɩ kyɩ syɩ ké yĩ̀n tyí, yé
kɔ̃ yè gbèkè yĩ, pèkè káh tɔ̃ wɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃
káh yé tɛkɩ.
5 Ǹtɛ, yĩ́pĩ̂-à yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkɩ, tɛ̃ kè ni Liyel tyí, à kɩ kè
yĩ tɛ̃ kɔ̃. Ǹmɔ ye n yĩ no póllɛ n kɔ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ sɔkɔ, pé yah
yó-ńkɛ̃́nɛ. Képah ye, tɛ̃ kè ni ǹmɔ tyí.
6 Tɛ́ tɛ̃ yĩnɛ à kè ni Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ tɔ̀tɔ̀ kɛ̃́nɛ. Yah, névi
nɛ̂-à tɔ̀tɔ̀lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ yɔ́nkwîl sɔ̃́, yã́hkí n tɔkɔ n mɔ
n kɔ̃ yey yey póllɛ.
7 Sɛ̃́nkɔ̃ névi káh nɛ n sõ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí.
8 Névi dùkù yɔ́ ye tɛ̃nɛ, nɛ̂ lékã́m náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fĩ́ núkú,
ànɛ̂ à mɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ.

Yãm ànɛ̂ tahrɩlɛ

9 Ń yṹnpyé nónó-á mɛ yãm sɔkɔ, Liyel kɩ pɔ pè dɔkɔ n mɔ
n pi: Képah ye, pè ké nɩ̀vɩ̀lɛ nɛ n pɩ.
10 Tɛ́ tahbɩ kɩ tyɛ n sɔkɔ n pi fĩlfĩ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Képah ye, pè tɔ
pé tɩ́kɩ́nmɔnɔ nɩ̀vɩ̀lɛ nɛ n pɩ.
11 Sɔ̃-á gbĩ-à gbo, tɛ́ vyã̌h fĩlfĩ tɛ̃, sè n kɔkɔ, ǹ du ǹ kwɛ.
Plɛ́-ńsah náh tɔ̃ n wɛ sé tyɩ́. Sɛ̃ ó ye, tahbɩ tɔ kɩ yah n kwlɔ
n pi pé tyɩ́pɩ́nɔ́ nɩyɔ̃́.

Mɔ́nyahnɔ ànɛ̂ tɔ̃nmɔnɔlɛ

12 Yèvɩnɩ mɛ névi tyɩ́, nɛ̂-á ǹnɛ n tah n sah mɔ́nyahnɔ
sɔkɔ. Mɔ́nyahnɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, tɛ̃ kɩ tɛ̃nwɛnɔ tɔ̃rɩ́ yɔ̃́kúrɩ́
wɛ, nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ. Kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min tyɩ́ ye Liyel ǹ
vyãhlɛ névye kɔ̃ sah, ǹ tyɩ́-á nɔ nónó tyɩ́.
13 Yé pĩ, nɛy náh fɛ̃ Liyel tɔ̃ mɔ à tyɩ́pékè pɩ n pi, ànɛ̂ ǹmɔ
tɔ náh mó tɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔ̃ n mɔ n dah n mɔ tyɩ́pékè
sɔkɔ. Képah ye, tɔ̃nmɔnɔ-à nɛ̂ yĩni tɛ̃, tɛ̃ káh nɛ, Liyel-á n tɔ̃
n mɔ pélɛ.
14 Ǹtɛ, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n yɔrɩ n dah n mɔ
tyɩ́pékè sɔkɔ, pé sõnɔ túkúnɩ̀ dékè tyi ye.
15 Wâh yɛ sõnɔ túkúnɩ̀ nɔ́pi kɔ̃ sè tɛ̃ wɛ á tyɩ́, sè n pɔ
tyɩ́pékèlɛ. Tyɩ́pékè-à mó gbèkè yĩ, kè n pɔ kũnɛ.
16 Ń yṹnpyé, yé tyɩ́ nɔ ń tyɩ́. Yé káh yé gblɔ̃̌y pilki dɛ́!
17 Ǹgbǒ, yĩ́nkɔ̃nɔ yî tǎhnɩ̀ pèplɔ pól n wil yĩ̂nyõ. Liyel ye
n kɔ̃ álɛ sélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yĩ̂nyõ kyòolɛ. Ǹ dùkù náh n vi n
mɔ, fɛ̃ntũ̂ tyah náh mɛ ǹ sɔkɔ.
18 Ǹtɛ, Liyel sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé á sah ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól yah
tĩ̀nnɛ. Képah ye, à min sɛ̃́nnɛ á kɔ̃ ǹ wɛy gbɩ gbɔ̃̀ yõ.

Liyel wɛy nóhnɔ́ ànɛ̂ ké wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ

19-20 Ń yṹnpyé, yé tyɩ́ nɔ ń tyɩ́. Yé pĩ nɛ ńkɛ̃, névi fɔkɔ-à
vyãh, ǹ tyɩ́pɩ́nɩ̀ náh Liyel nɩlɛ n vɩ. Képah ye, yé nɛ́núkù
núkú pól yĩnɛ yè yé nɩ́nɛ n kwɔ nohnɩ súú, tɛ́ yé káh nɛ
n sal n wɛkɩ sɔ̃́nyah-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ yé fɔkɔ káh nɛ n kwãh n
vyãh.
21 Kàh pɩ sɛ̃, yé tyɩ́túkúnɩ̀ ànɛ̂ nɛ́pékè pɩ́nɔ́ duke duke pól
yal n mɔ pnɛ́pnɛ́. Yé mó Liyel wɛy fɛ̃ n syi gblɔ̃̌y tɩ́kɩ́nmɔnɔ
sɔkɔ, wǎh nɛ̂ dah mɔ yé nnɔ sɔkɔ. Képah ye kɩ fɛ̃ yé pwah
mɔ.
22 Yé káh yé gblɔ̃̌y tɔ̃ mɔ n pɩ Liyel wɛy nóhpú ólɛ, ǹtɛ, yé
nɛ n kɔ ké wɛ̃̌kɩ̀ yõ.
23 Yah, nɛ̂-à kélɛ n nohnɩ ólɛ, tɛ́ à náh mɛ n kɔ ké wɛ̃̌kɩ̀ yõ,
tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ ǹnî yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á mɛ ǹ yèpɔlɛ n yah dwɔ̀lɩ́ sɔkɔ
sɔ̃-á kélɛ.

24 Wàh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y yah tɛ, tɛ́ yal ké tnɔ̂, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ dyɔ
n fwɔ ǹ yèpɔ dùkùlɛ.
25 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ mɛ tű̃nɔ́lɛ, sè kɩ fɛ̃ névye sah
pé gblɔ̌y yõ. Névi nɛ̂-à sépi tɛ̃ pallɛ, sé sɔkɔ tyi nóhnmilki-
ńkɛ̃̋nɛ, tɛ́ ǹ tyilɛ n pɩ sǎh yo sɔ̃́, tɛ̃́ wɔ kɩ yèvɩnɩ wɛ ǹ tyíípínɔ́
pól sɔkɔ.
26 Ńkɛ̃́, nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ, Liyel wɛ̃̋kɩ̀ kɔ́-ò-á pélɛ, tɛ́ à náh
mɛ n kyɔmɩ n wɛkɩ, tɛ̃́ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pilki. Ǹ Liyel wɛ̃̋kɩ̀
kɔ dùkù mɛ nɔ̀nɔ́lɛ.
27 Ǹtɛ, Liyel wɛ̃̋kɩ̀ kɔ́ló nɛ̂-á syíi ńtɛ̃ kɛ̃̋nɛ ké sɔkɔ sú Liyel
n mɔ n kõ, kè wɛ yɔ̀: Á yĩnɛ ǹ ńgbye ànɛ̂ pɛ́kúsyɔlɛ n tɛ̃ plɛ
pé yèvyãhrɩ sɔkɔ, ànɛ̂ káh n yɛ kèkõyɔ̃́ tyi pɔ ǹ silki Liyel
yah.

2

Wǎhkɩ̀ pínɔ́ náh plɛ

1 Ń yű̃npyé, yáh sɛ̃ tɔ̃́rí Tɛ̃̋ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ, yé náh
yĩnɛ yè nɛynɛ n wah.
2 Sɔ̃́-á dɩ̃́ yɔ́ kɩ fɛ̃ pɔ de yé tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ kɩ mɛ sã̋n
kèngbɔ tã̋hní dyɩ, tɛ́ kɩ mɛ fwɔ̀tǎhnɩ̀ mɔ; tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ
kɩ fɛ̃ pɔ de yé nɩyɔ̃́ fwɔ̀yàllɛ ǹ wil:
3 Yâh fwɔ̀pèplɔ mɔ́-ò dɩ̃́ wɔ tɛ̃̋nɔ́ plɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ
kõ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah pèpɛy mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ yo yãm nɛy mɛ̀ wɔ tyí nɛ, à
yuku yĩn tɛ̃,képah náh pɩ, à kõ tɛ̃ ásɔ̂̃ sétáh sɔkɔ;
4 yâh pɩ sɛ̃́, wǎhkɩ̀ náh yé n pɩ wɛ̃ wrɔ́ di? Yé náh ǹnî yɔ́
tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ ǹ ní-òlɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnɩ̀ gbɔ̏̃ yõ di?
5 Ń yű̃npyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé yé níkí kwɔ noh. Névye
nónó-á yãm tãnnɛ kèkõyɔ̃́ névye tɛ̃̋ tyí, pépi ye Liyel yah
wilki, à pɩ tahbɩlɛ Yesu yõ sɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ pépi ye tɔ̃ à kɩ kõ
pè kɩ n de n pi ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ, képah nɛ̂ tyí-á à ǹ vyãhlɛ névye
kɔ̃, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
6 Ǹtɛ, yépi-à yãm tãnnɛ n yilɔ, tɛ́ tahbɩ wɔlɛ n gbilki-à;
kénɛ tahbɩ tɛ̃̋ wɔ náh n fõh yélɛ, tɛ́ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ
tukey tùkè-ǹtã̏n sɔkɔ di?
7 Tɛ́ Krista yĩn pèpɛy-á yé yõ sɔkɔ, pépi ye tɔ̃ képah tyí
yónkòpulɛ.
8 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ̀ yɔ́ mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ̂-á gblò
kal sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah n yo nɛ ńkɛ̃́: «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí
á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»*. Képah wɛ̃̋kɩ̀-à kɩ nɛ̂ yé n kɔ, yé mɛ n pɩ
plɛ.

* **2:8** 2.8 - «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»: Yé kɩ fɛ̃ kè wɛ Likyi sɛ́bɛ́y 10.27, ànɛ̂ Markɩ sɛ́bɛ́y 12.31, ànɛ̂ Levitiki sɛ́bɛ́y 19.18.

9 Ǹtɛ, wǎhkɩ̀ tɛ̃-à kɩ nɛ̂ yé n pɩ, tyíípékè ye kélɛ. Yé mɛ pɩ́lkɩ́nɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃́npɩ́ yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ.

10-11 Yah, Liyel nɛ̂-á yo nɛ: «Káh fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ», ǹmɔ ó ye tɔ̃ yo nɛ: «Káh nɛ́kɔ́kè mɔ.»† Wâh sɔ̃ fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ́-ńkɛ̃̄nɛ, tɛ́ nɛ́kɔ́kè mɔ, á ye Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yahle.Képah ye, névi-à sɔ̃ Liyel tyi kɔ̃́nsàhnɔ́ pól pɩ, tɛ́ sé sɔkɔ tyíyɔ́né núkú fyé yahle, tɛ̃ mɛ pɩ́lkɩ́nɔ́lɛ sé pól sɔkɔ.

12 Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sah yélɛ yé gblɔ̌y yõ, tɛ́ Liyel kɩ yé tuke n yĩnɛ n pi sépilɛ. Képah ye, yé yɛ yé wɛy, ànɛ̂ yé pɩ́dúkù nɛ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɔ́pilɛ.

13 Ǹkɛ̃, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yáh-ńkɛ̃̄nɛ, Liyel tɔ náh tɛ̃ yãm yah n pi tukey tuke sɔ̃́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yah, tɛ̃ yõ kɩ yɔ̃ tukey tuke sɔ̃́lɛ.

Tyíipéplɔ pɩ́-ńkɛ̃̄ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ, yõ se mɛ ké tyí?

14 Ń yṹnpyé, ǹnî yɔ́-à ńtyĩ́nɔ nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ ǹ tyípɩ́nɩ̀ náh mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ, yõ se kɩ wɛ ké tyí? Kénɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ dùkù mè se kɩ fɛ̃ à pwah mɔ?

15 Sɔ̃-á, á yṹnpi yɔ́ tyí flɔ kɩ fɛ̃ n knɛ, ànɛ̂ à náh mɛ n wɛ n yõ swɔ̃swɔ̃ pól sɔkɔ:

16 Yõ se mɛ ké tyí, wâh tɛ̃ syah nɛ, à de lènɔlɛ, à mó flɔlɛ n mɔ vɩrɩlɛ n tũ, ànɛ̂ à nɛ n yõ n tɔ̃; tɛ́ á náh se mó tɔ̃ à kɔ̃ ǹ yétɔ̂̃ yî nɔ́pilɛ?

17 Sɛ̃ ó ye, névi nɛ̂-à nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ, tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ́-ńkɛ̃̄nɛ nɛ̂-á ǹ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ, tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ mɛ kúntɛ̃̆nɔ́lɛ.

18 Gbɔ̀kénpɩ ǹnî yɔ́ kɩ fɛ̃ nɛ, túkù-á mɛ sɛ̃ Liyel yõ, túkù mó mɛ tyípéplɔlɛ n pɩ. Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃ ń wɛ̃kɩ ǹ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ, tyípɩ́nɩ̀ kɛ̃́nɛ wɛ́. Ńmɔ wɔ kɩ à wɛ̃kɩ ń Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ ń tyípɩ́nɩ̀ sɔkɔ.

19 Wâh mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ Liyellɛ, núkú-á ǹnɛ, kè plɛ. Tɛ́ pĩ nɛ, sétɛ̃̀n tɔ sɛ̃́nɔ́-á mɛ képah tɛ̃ wɔ yõ dɛ́. Ànɛ̂, ǹ yah tɩ́kɩ́ pɩ́nɔ́ tɛ̃ tyí, sé wil n nɛ n syah.

20 Lékɑ̃́m se mɛ ǹ tɛkɩ? Wâh mɛ ké tyí, mé kɩ fɛ̃ ǹ wɛ̃kɩ nɛ, tyípéplɔ pɩ́-ńkɛ̃̄ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ, yõ náh mɛ ké tyí:

21 Ápi náh nɛy Abrahmɩ-á tyípɩ́kɩ̀ nɛ̂ pɩ, képah nɛ̂-á pɩ ǹ pɩ́ɗɩ̃́ Yisakɩ dɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ, nɛ pé à ko Liyel kɔ̃, sɔ̃-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí.‡ Képah sɔkɔ náh Liyel à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ di?

† **2:10-11** 2.11 - Kònmɔnɔ ànɛ̂ fɔ̀fɩ́kɩ̀lɛ, sépi tɔ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbãm sɔkɔ, Moyisi-á nónó wãrkɩ sah Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20 sɔkɔ. ‡ **2:21** 2.21 - Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à Liyel yɔ́ré fɛ̃ syi. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel mó à dyah ké pèpɔrɩlɛ. Képah n wɛ Yenɛsɩ sɛ́bɛ́y 15 ànɛ̂ kɩ 22 sɔkɔ.

22 Á́ náh wɛ di, Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ ǹ tyíípíɩ̀nì sɔ̃̀ mɛ
n kɔ wɛ̃ tyí. Tɛ́, ǹ tyíípíɩnì gbɔ̃̀ yõ, ǹ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ pɩ pallɛ.
23 Képah sɔkɔ ye Liyel wɛy mɛ̀ pɩ tũ nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃́:
«Abrahmɩ sɛ̃ yĩ̃́ ǹ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó à pɩ nɛ́gbíɩlɛ»,
tɛ́ ǹnɛ n ye ǹ kóɗĩ́nɛ.
24 Yé kè wɛ kɛ̀, névi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ó náh dɛ́! Ǹ tyíípíɩnì tɔ
gbɔ̃̀ yõ ye Liyel à pɩ nɛ́gbíɩlɛ.
25 Sɛ̃́ ó ye tɔ̃, fɔ̀fíɩnpɩ pi nɛ̂-á lésõ pè n ye Wrahbɩlɛ: Ȁ lésõ
fɛ̃ syi Yisrayel tɛ̃́ntɔ̃̀ névye kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Tɛ́ pè yohnɩ
mɔ, à pè mɔ wɛ̃́kì yɔ́ yõ, pè kɔ̃ pè to pwah.§ Kénɛ tyíípépɛ̌y
gbɔ̃̀ yõ ye Liyel ǹ tɔ pɩ nɛ́gbíɩlɛ.
26 Sɔ̃́-á névi min-à wil ǹ sɔkɔ, à n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ, sɛ̃́ ó ye
tyíípíɩnì tɔ-à n knɛ, névi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ.

3

Gblɔ̌y kyɔ̀mìnɔ́lɛ wɛ́kíɩnɔ́ sɔkɔ

1 Ń yũ̃́npyé, yé pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, ápi nónó-á pɩ névye
kwɔ́púlɛ, áyáh kɩ n tuke n pi képékèyɔ̂, kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ kɛ̀.
Képah ye, yé náhnáh káh nɛ n yah n kɔ̃ nɛ, yé pɩ kwɔ́púlɛ.
2 Yé pĩ nɛ, á nɛ́núkù núkú pól-á n pilki náhnáh. Ǹtɛ, névi
nɛ̂-à n pílkí-ńkɛ̃́nɛ ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, ǹmɔ nɛ́pépɛ̌y syɩ ké yĩ̀n
tyí. Ȁ kɩ fɛ̃ tɛ̃ ǹ wil gbɛ̃́nsɛ̂ pól tɔ tyí.
3 Sɔ̃́-á áyâh kàrfyɛ̂ dyɩ sèsèn vyɛ̃y tyí nɛ, sè nɛ n nohnɩ á
tyí, sé wil pól tɔ yah ye ńkɛ̃́nɛ à n nɛ n tɛ̃ kélɛ.
4 Képah náh pɩ, yé krótókè ǹgbɛ̃ tɔlɛ n yah yɔ sɔkɔ kɛ̀:
Kàh sɔ̃́ mɛ gblò sɔ̃́, tɛ́ yã̃́hkí sɔ̃́ mɛ kélɛ n tu n mɔ sɔ̃́, sésár
pír yɔ́ ó ye ké tó-ò n nɛ n tɛ̃ ké yahlɛ. Wàh mɛ ké tyí nɛ, kè
syɔ̃ ńyãh sɔkɔ, kè n syɔ̃ nɛ́npɔ́lɛ.
5 Sɛ̃́ ó ye nɛ́npɔ́rí tɔlɛ, wil tyah yɔ́ ye tyĩ̃́ ǹsɔ̃, tɛ́ kè ké
gblɔ̌ynɛ n gbilki n kah.

Yé náh nyàh tɔ wɛ di? Kàh sɔ̃́ mɛ tyĩ̃́ sɔ̃́, kàh soh dùkù
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè n fɛ̃ ké pól yõ.
6 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɔ mɛ kénɛ nyàh tyí kɔ̃lɛ. Tyíípêl náhnáh n
wil képah sɔkɔ. Kè mɛ déntɛ̃́nɔ́lɛ wil sɔkɔ, tɛ́ wil tɛ́y póllɛ n
yõ. Tyíípêl nónó-á n wil ké sɔkɔ, ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ ye
sè n wil. Képah ye, kě yíkíɩnɔ́lɛ n pɩ á min pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè
pɔ nɔ á kúnɔ́ tyí.*

§ **2:25** 2.25 - Wrahbɩlɛ, fɔ̀fíɩnpɩ pi ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ wǎh pɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à kɔ̃ à Yisrayel névye yíísyɔ́ yohnɩ mɔ, pè kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Nsyosye sɛ́bɛ́y 2 sɔkɔ.

* **3:6** 3.6 - Ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkèlɛ, fĩ́ yɔ́ ye, ńyãh sɔkɔ-á pè n fɔ̃h tyíípêl píɩpúlɛ pé kúntɛnɔ náh. Sétõ tɛ̃-ǹsah ye kélɛ; ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé Liyel tyíípíɩnɔ́lɛ n yɩkɩ. Ȁnɛ̂ ǹmɔ ye n mɔ névye nɛ́npɔ́ríɩlɛ pèkè píɩnɔ́ sɔkɔ.

7 Yah, gbɛ̃́nkyɔ duke duke pól n kwɔ n pnɛ. Kèpye, ànɛ̂
vyeh, à tahlɩ yɔ sɔkɔ yî tyí, névi tɛ̃ wɛ sépi pól kwɔ.
8 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rɩ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ képah kwɔ n
pi. Kwáhpékè nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ syɩ́syí, képah ye nɛ́npɔ́rɩ́lɛ.
Kè mɛ névi ko ko sohrɩ ólɛ ké tɔ̂ɔ́.
9 Kénɛ nɛ́npɔ́rɩ́ núkú mɛ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, á sú Liyellɛ n
gbilki, ǹ tɛ́ n tɔ̃ képah ólɛ pèkèlɛ n ye n mɔ névye yõ, ǹtɛ
Liyel ye mó tɔ̃ mɔ pélɛ ǹ kètɔ̀lɛ.
10 Gbɩ́lkɩ́nɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ pèkè yénmɔnɔ wɛlɔ kɩ n wil vyãh
núkú sɔkɔ nɩ? Ń yṹnpyé, yé káh nɛ n pɩ sɛ̃́.
11 Nɩ́pénɛ̀kɩ̀ ànɛ̂ ni páhpáh se kɩ fɛ̃ n wil kwlɛ̀y núkú sɔkɔ?
12 Ń yṹnpyé, dah se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ sènsóké séswɔ̂ sɔkɔ? Tɩ̂̃
sènsóké séswɔ̂ pye se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ kèpɔ̃npɔ̃ séswɔ̂ sɔkɔ? Sɛ̃́
ó ye pnɛ ni, ànɛ̂ nɩ́pénɛ̀kɩ̀ náh fɛ̃ n wil n pi kwlɛ̀y núkú sɔkɔ.

Yɩ̃́pɩ̂̃ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

13 Tɛ́ yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yɩ̃́pɩ̂̃ névilɛ tɛ́ lékɑ̃́m mɛ ǹ sɔkɔ?
Tɛ̃ yɩ̃nɛ à nɛ n kɔ pallɛ gblɔ̌y tɩ́kɩ́nmɔnɔlɛ ǹ tyɩ́pɩ́nɩ̀ sɔkɔ,
képah nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yɩ̃ pɩ̃.
14 Ǹtɛ, dyɔ́yɔ́kɩ̀ képékè, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sõnɔ-à kénɛ yé nnɔ
sɔkɔ, yé káh yé gblɔ̌ynɛ gbilki nɛ, yáh mɛ yɩ̃ pɩ̃. Yé káh gbɩlɛ
n kɔ̃lɩ.
15 Kénɛ yɩ̃́pɩ̂̃ mɛ̀ dùkù náh n wil Liyel tyí dɛ́! Kèkõyɔ̃́ mɛ̀
tyí ye kélɛ. Névi yɩ̃́pɩ̂̃ ye kélɛ, kè n wil sétõ tyí.
16 Yah, dyɔ́yɔ́kɩ̀ ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sõnɔ-à mɛ ńyãh sɔkɔ, tyɩ́fɛ̃́
ànɛ̂ tyɩ́túkúnɩ̀ duke duke pól n nɛ n pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
17 Ǹtɛ, yɩ̃́pɩ̂̃ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, képah-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ,
ké gbennɛ, tɛ̃ nɩ n nɛ n mɛ yályál, ànɛ̂ yèvɩnɩ tyí n nɔ ǹ tyí,
tɛ́ à n pɩ nɛ́pépɛ̌ynɛ. Ǹ tɔ̃̀ náh n tah, ànɛ̂ à névi yãmnɛ n yah,
tɛ́ tyɩ́péplɔ ó ye à n nɛ n pɩ. À náh yèwǎhkɩ̀ ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀pɩ̌llɛ n
pɩ.
18 Yèvɩnɩ-á mɛ nónó tyí, tɛ́ pè mɛ ké tɔ̃̀lɛ n pɩ, pě ké yõre
wɛ, nɛ̂-á pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

4

Wâh á yɩ̃́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, Liyel dêl ye á pɩ

1 Kwâh nɛ̂ n pɔ n pɔ yékɑ̃̂b ànɛ̂ mâllɛ yé wrɔ́ sɔkɔ?
Fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnɩ̀ dékè tyi náh n fwo yélɛ di?
2 Yé yɩ̃́ mɛ n wil yî náhnáh tyí, tɛ́ yé náh mɛ sélɛ n wɛ.
Kàh pɩ sɛ̃́, nɛ́kókè mɔ dékè yé tɛ̃. Yáh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, yé
náh kélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yékɑ̃̂b ànɛ̂ mâl n pyě nɛ n de yé
wrɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ, yé náh mɛ n ni Liyel tyí, képah ye, yé náh
mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ.

3 Yâh se sɔ̃ n ni Liyel tyí, sõnɔ pèplɔ náh ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ yé
sɔkɔ. Yě n nɛ n ni yé tyítúkúnì dékè tyi pɩ yĩn ólɛ. Képah
ye, yé náh kwâhlɛ n wɛ.
4 Kwâh nɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ pɩ dùkù mɛ yé n pɩ sɛ̃? Yé náh pĩ nɛ,
wâh á yĩ wil kèkõyɔ̃́ tyi tyí, Liyel sépɛ-á álɛ di? Nɛ̂-à kèkõyɔ̃́
tyi tɛ̃ kódɩ̃́nɛ, tɛ̃̀ kɩ pɩ Liyel sépɛlɛ.
5 Yé se wɛ nɛ, yõ kɛ̃-á Liyel wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃:
«Liyel-á min nɛ̂ mɔ ápi sɔkɔ, ké tyí nɔ yɩ̃̃́ ǹ tyí. Képah ye,
à mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ.»
6 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, à tõ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃-á ǹ
wɛy kè yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel peke gblɔ̌y gbílkípú yõ, tɛ́ pèpɔrɩlɛ
n pɩ gblɔ̌y tíkínmɔpu tyí.»
7 Képah ye, yé nɛ n sah Liyel yóré yõ, yè mó sétɔ̃̀ tyí yahle,
képah sɔkɔ, sétõ kɩ to gbɛ mɔ yélɛ.*
8 Yé nɔ n de Liyellɛ, képah sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ nɔ de yélɛ. Tyípêl
pípú, yé yé gbɛ̃̀n wilki tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Tɔ̀tɔ̀ névye, yé yé
nnɔ tɔ̃ n sah.
9 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ, yáh mɛ pèkè sɔkɔ, yé ké nàhnpĩ gbo.
Yé yɛ yé yìsyɔ̀nì pɩ gbnílɛ, yé nìvì mó pɩ yèkwɔrɩlɛ.
10 Yé yé gblɔ̌y tiki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, à kɩ yé yõ yɔ̃.
11 Ń yɩ̃́npyé, yé káh wɛ̃ tyílɛ n yo n yɩkɩ. Nɛ̂-à ǹ yɩ̃́npi tyí
yo yɩkɩ, képah náh pɩ, à lékàh syi à kõ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyí ye tɛ̃̀ yo yɩkɩ, tɛ́ lékàhlɛ kè kõ. Wâh képah pɩ, á se mɛ n
kɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃kì yõ? Lékàh náh á kélɛ n kõ di?
12 Ǹtɛ, Liyel ó ye sah tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ó ye kɩ fɛ̃
lékàhlɛ névi kõ. Ǹmɔ ó ye kɩ tõ fɛ̃ névi pwah mɔ, képah náh
pɩ, kɩ ǹ tyí yɩkɩ. Nɛ̂ mɛ áwɔ tɛ̃̀nɛ, tɛ́ á lékàhlɛ n syi á yɩ̃́npilɛ
n kõ?

Yé káh pɩ gblɔ̌y gbîlkîpúlɛ

13 Núkúnúkú, yé noh ń tyí yɔ̀, yépi nónó-á mɛ n yo nɛ
kwɛynɛ, képah náh pɩ, ńsɔ̃̂nɛ yáh kɩ kyɩ kwíl-ǹgbɛ̃ mè sɔkɔ,
kɩ kyɩ yi núkú pɩ gbɔ̀ yɩ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́ kɩ pɔ wɛ.
14 Ǹtɛ, yé se pĩ yé min-á kɩ n mɛ n pi sɔ̃ ńsɔ̃̂nɛ? Yé mɛ á
kɩ nɛ kénfɑ̃́hkí tɔ̃̃tɔ̃̃ yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ n mɔ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ
tɛ́ n karkɩ.
15 Yé pyě tõ sɔ̃̀ yĩnɛ yè yo nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, yáh kɩ tɛ̃
min sɔkɔ, tɛ́ kɩ tir mè pɩ, képah náh pɩ tir mè pɩ.
16 Ǹtɛ, yè n pyě yé gblɔ̌ynɛ n gbilki yé vyɑ̃h wɛy sɔkɔ.
Kénɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́ dùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh plɛ.

---

* **4:7** 4.7 - Sétɔ̃̀lɛ, Liyel sépɛ ye ǹnɛ. À mɛ ké tyí nɛ, pé álɛ n tõ mɔ n dah n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

17 Sépi pól sɔkɔ, névi nɛ̂-à pèpɔrı pínɔ́ yah wɛ, tɛ́ tɛ̃̀ náh
mɛ kélɛ n pı, tyípékè ye tɛ̃̀ n pı.

5

Tahbı-á yĩnɛ pè nɛ̂ pĩ

1 Núkúnúkú, yépi nónó-á mɛ tahbılɛ, yé noh ń tyí yɔ̀:
Yèvyȁhnpèl nónó-á kı pɔ yé yĩni n tɛ̃̀ n pi, yé nɛ n kah n
gbo sépi yĩnnɛ.
2 Yé tahrı mɛ n pyãh, tɛ́ sóhrí mɛ yé flɔlɛ n yõ.
3 Yé sɑ̃̋n ànɛ̂ yé pɔ́nɔ mɛ n pı syı̃̋mínɛ. Kénɛ syı̃̋mí ye kı
pɔ wilki mɔ yé gbɔ̃̏nkɔ̀kɔ̀lɛ, tɛ́ kı yé wil gbɛ̃̋nsê yõ, nyàh tyí
kɔ̃lɛ. Kèkõyɔ̃̋ tyɛ gbı̃́ mɛ̀ fyé nɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, yépi mɛ tahrılɛ
n yah n tuke n mɔ n sah yé gblɔ̌y tyí kɛ̀!
4 Tɛ́, tɔ̃̏npıbı nónó ńtɛ̃-á tɔ̃̏lɛ n pı yé swɛ̃y sɔkɔ, yè n yahle
pé pɔ́lɛ pé kɔ̃̋nɔ́lɛ. Pépi Liyel yéngbonɔ yı̃̋npɔ̃̋ ye n de Liyel
níkí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á kèkõyɔ̃̋ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ.
5 Yépi mɛ yɔ̃̏tɔ̃rí yélɛ n yõ kèkõyɔ̃̋ mɛ̀ sɔkɔ, à yé dyɔ yı̃̋ı̃
tyilɛ n pı, mɛ gbilki tɛ̃̀, á kı nɛ ko ko nyeh sɔ̃̋.
6 Yé lékàhlɛ névye kɔ̃, nónó-á pè náh tyítúkù pı. Pè mó pé
gblɔ̌y fin mɔ yé kɔ̃, yé pè ko mɔ.

Syíkíntɛ̃̋nɔ́ pı, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ mɛ yúkɛy

7 Ń yṹnpyé, yé syíkíntɛ̃̋nɔ́lɛ n pı, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
syínpɔnɔ tyí. Yé yah sètɔ̃lɛ kɛ̀, à ńkɛ̃̋nɛ sèmukɔ pèpɛy
wɛ́ntɔkɔnɔ syıkı n tɛ̃̀, à tɔkɔ pṹgbro pínɔ́ tyí, pópó ǹ pɔ
n syı pṹtɛ́lɔ́ pínɔ́ tyí.
8 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ mɛ yúkɛy; képah ye, yépi tɔ sɔ̃̋ré mɔ
yı̃̋ı̃ yé gblɔ̌y sɔkɔ, yè syíkíntɛ̃̋nɔ́ pı.
9 Ń yṹnpyé, yé káh nɛ n tɔkɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃; képah sɔkɔ, Liyel
náh yé tuke n pi. Yé yah, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kı pɔ á tuke n pi, à
mɛ yúkɛy.
10 Ń yṹnpyé, Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu-á lésõ ǹ wɛynɛ n yo n
kɔ̃ yèvyãhrı ànɛ̂ syíkíntɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ sɔ̃̋, yé yĩnɛ yè nɛ n pı pépi
tyí kɔ̃lɛ.
11 Yé yah, nónó-á gbah tɛ̃̀ à kyı syı ké yı̃̏n tyí, ǎ pépilɛ n sõ.
Yé Nsyɔbı gbáhntɛ̃nɔ tyí noh ǹ yèvyãhrı gbı̃́ sɔkɔ kɛ̀. Tɛ́ tɔ̃
kè wɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á tyí-ǹgbnɔ nónó pı ǹ tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ.*
Yé náh wɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀ wɔ névi yãm yáhnɔ́ ànɛ̂ ǹ pèpɔrı mɛ
gblò kègbı tɛ̃̀nɛ.

---

* **5:11** 5.11 - Nsyɔbılɛ, nɛ́gbí ye sɔ̃̏ ǹnɛ: Tɛ́ sétõ pɔ à kwlɔ náhnáh. Ǹtɛ, à n tah sah. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Liyel pɔ à yohnı mɔ ǹ yõ yõ. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyɔbı sɛ́bɛ́ynɛ.

12 Ǹtɛ, ń yṹnpyé, sépi pól sɔkɔ, yé káh yélɛ n wo Liyellɛ,
képah náh pɩ sétáhlɛ. Ànɛ̂ yé káh yélɛ n wo kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
Yé yɛ yé àwe nɛ mɛ ké gbɩ yõ, yé ɔ̃̀ɔ̃ mó nɛ mɛ ké gbɩ yõ.
Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi.

Nǐrî pínɔ́lɛ yámpú tyí

13 Tɛ́ yèvyãhrɩ-à mɛ yépi sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃̀ Liyel ni.
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀-à se mó mɛ nɛ̂ yõ, tɛ̃̀ Liyel yĩn gbilki yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
14 Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à mɛ n yɔ, tɛ̃̀ Liyel nípú yah tɛ̃́pú ye,
pépi kɩ pɔ nɩrɩ tuke ǹ tyí Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, tɛ́ kɩ Liyel ni
ǹ tyí.
15 Tɛ́ nírí mɛ̀-à pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yɔ́nwó mɛ̀ kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ, ànɛ̂ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ à dɛ mɔ. Tɛ́ wàh se
mɛ tyípêl pɩ, à kɩ sè yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
16 Képah ye, yâh mɛ dɛ́nmɔnɔ tyí, yé yé tyípêl wil n syi,
yè mó Liyellɛ n ni wɛ̃nɛ n kɔ̃. Tǎhkɩ̀ mɛ yĩ́́ nɛ́gbí nírí sɔkɔ
dɛ́.
17 Yé náh Yeli wɛ-à: Névi ye lésõ ǹnɛ ápi tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ, à
mɛ nírí gbah pɩ nɛ, pǜ káh tɔ̃ pɩ. Pǜ náh mó ńtyɩ̃́nɔ pɩ sétáh
yõ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ tɔ́nɩ́ tyí.
18 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syɩ Liyel ni nɛ, pǜ pɩ. Pǜ mɛ pɩ,
sèmukɔ pɛkɩ.†

Mɔ́npú-ò tɛ̃́npɔnɔlɛ

19 Ń yṹnpyé, yé sɔkɔ nɛy yɔ́-à mɔ pu gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ, tɛ́ nɛ̂ mɛ
à tɛ̃ pɔ ké yõ, tɛ̃̀ pɩ plɛ.
20 Yé pĩ nɛ, névi nɛ̂-à tyípêl pí-ò vi mɔ pèpɛy pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃̀
ǹ min pwah mɔ ǹ kúntɛnɔ náh yèvyãhrɩ yah. Ànɛ̂ ǹ tyípêl
náhnáh nɔ́pi kɩ se tɔ̃ yɔ̃ mɔ à kɔ̃.

† **5:18** 5.17-18 Yeli sɔ̃̀ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ǹgbɛ̃nɛ. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y gben 17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Yesu Krista ye min nɛ́tɛ̃̂nɛ nɛ̂-á Wɛynɛ

1 Min nɛ́tɛ̃̂ nɛ̂-á Wɛynɛ, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ
nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, ápi ǹ wɛ́kínɔ́ noh, tɛ́ à
wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ à yah díkídíkí, tɛ́ tũ ǹ tyí.
2 Ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̂nɛ, à ye ǹ gblɔ̌ynɛ á wɛ̃kɩ. Á à wɛ, tɛ́
mɛ ǹ tyílɛ n yo n wah. Ǹmɔ nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ n kɔ̃, ǹmɔ
tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ sɔ̏ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, tɛ́ pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ
á wɛ̃kɩ.
3 Áyáh ǹmɔ nɛ̂ wɛ tɛ́ ǹ wɛ́kínɔ́ noh, ǹmɔ tyí ye á n yo
yépi tɔ tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ yélɛ. Képah sɔkɔ, wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á mɛ ápi wrɔ́ ànɛ̂ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɩ̃́ Yesu
Kristalɛ, yépi tɔ kɩ de ké sɔkɔ.
4 Á ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ ápi
ànɛ̂ yépi nìvìnì kɔ̃ kè kɩ syɩ ké yȉn tyí.

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

5 Tɛ́ yah, áyáh wɛy nɛ̂ noh Yesu Krista tyí tɛ́ kélɛ n yo yé
tyí, képah ye yɔ̀: Liyellɛ, kyòo ye ǹnɛ. Fɛ̃́ntũ̂ náh mɛ ǹ sɔkɔ
póllɛ.
6 Áyâh n yo nɛ á wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ, tɛ́ mó tɔ̃
mɛ n kɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, mìnyobe ye álɛ, á náh mɛ gbɩ wɛ̃̀kìlɛ n
kɔ.
7 Ǹtɛ áyáh kɩ n kɔ kyòo sɔkɔ sɔ̃́-á ǹmɔlɛ kyòo sɔkɔ, á
nɛ́núkù núkú pól wrɔ́ kɩ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ. Tɛ́ Liyel
Pídɩ̃́ Yesu Krista tɔ̃́ kɩ á tyípêl pól wu to á tyí.
8 Áyâh nɛ tyípékè náh mɛ á sɔkɔ, á gblɔ̌y ye á n pilki, gbɩ
náh mɛ á sɔkɔ.
9 Ǹtɛ áyâh á tyípêl wil syi, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tómmnɛ tɛ́ n
kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̏, à kɩ á tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃, tɛ́ kɩ á wu wilki á
tyíknɛ̌nì pól sɔkɔ.
10 Áyâh nɛ á náh tyípékè pɩ, ǹmɔ ye á n pɩ mìnyolɛ, ǹ wɛy
náh mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ á sɔkɔ.

2

1 Ń wɛ̃́npȉ, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ yé
kɔ̃ yè káh tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ kàh se pɔ pɩ ǹnî yɔ́ tyípékè pɩ,
wrɔ́ tɔ̃́-ò mɛ á tyí Sú Liyel yah sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á mɛ tómm.

2 Ǹmɔ ye ǹ gblɔ̌y kɔ̃ sárkálɛ nɛ̂-á kɩ Liyel kɔ̃ à kɩ ápi tyípêl
yɔ̃ mɔ. Tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌y kɔ̃ ápi ó tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ dɛ́,
kèkõyɔ̋ névye pól tɔ tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩn ye à ǹ gblɔ̌y kɔ̃.

Kɔ́lɔ́lɛ à yĩnɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ

3 Áyâh Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɔ̏llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kɩ
pĩ nɛ áyáh ǹnɛ n pnɛ.
4 Névi nɛ̂-à nɛ páh ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ n kɔ ǹ tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ wɔ̏l yõ, mɩ̀nyo ye tɛ̃nɛ. Gbɩ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à n kɔ ǹ yóré yõ, ǹ tyí mɛ nɔ tɛ̃ wɔ tyí kègbɩ
tɛ̃ yõ. Képah sɔkɔ ye ǎ kélɛ n pnɛ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yõ.
6 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ ǹ tyí yõ, Yesu-á kɔ dùkù nɛ̂nɛ, tɛ̃ tɔ
yĩnɛ à nɛ n kɔ sɛ̃ntɛ̃nɛ.
7 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, tir kɔ̏nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ yé tyí dɛ́, tir kɔ̏nsàhnɔ́ kédyâh ye kélɛ, nɛ̂-á yo
sɔkɔ yé tyí tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ. Yáh wɛy nɛ̂ noh sɔkɔ tɛ, képah
ye tir kɔ̏nsàhnɔ́ kédyâh mɛ̀nɛ.
8 Ǹtɛ fɩ̃́ yɔ́ tɩ̏nnɛ, tir kɔ̏nsàhnɔ́ késɑ̃́n ye mó tɔ̃ kélɛ mé n
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Yesu ànɛ̂ yépi pɩ dùkù mɛ képah
gbɩlɛ n wɛ̃kɩ. Yé náh wɛ di, fɛ̃ntʊ̃̂ mɛ n sɔkɔ, kyòo yèsyɩ̀kɩ̀
mó mɛ pɔ tɛ.
9 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ kyòo sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yʊ̃́npi yɔ́
dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ sɛ̃ fɛ̃ntʊ̃̂ sɔkɔ.
10 Névi nɛ̂ yʊ̃́npi tyí-à nɔ ǹ tyí, tɛ̃ wɔ mɛ kyòo sɔkɔ. Ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi tyípékè sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̏ yõ.
11 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ yʊ̃́npi dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ fɛ̃ntʊ̃̂ sɔkɔ. Tɛ́ wǎh
mɛ n kɔ fɛ̃ntʊ̃̂ sɔkɔ sɛ̃, fɛ̃ntʊ̃̂ tɛ̃ tyí, ǹ yɩ̃́ kɩ wɔ, à náh ǹ
yúkú-ńsah pĩ n pi.

Kèkõyɔ̋ ànɛ̂ Krista sépɛbí swah dùkùlɛ

12 Ń wɛ̃npɩ̀, Yesu yĩn gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃.
Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
13 Súbí, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n
pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
Kètɛ̃npɩ̀, yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃nɛ. Képah ye
mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
14 Yépi nónó-á wɛ̃npɩ̏lɛ, nɛ̂-á Sú Liyellɛ, yé ǹnɛ n pnɛ.
Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Yépi
nónó-á súbílɛ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n
pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
Kètɛ̃npɩ̀, tǎhkɩ̀ mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel wɛy mɛ n tɛ̃ yé nnɔ

sɔkɔ, tɛ́ yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃nɛ. Képah ye
mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
[15] Yé káh yé yɩ̃́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, képah náh pɩ ké sɔkɔ kwâh
yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi nɛ̂-à ǹ yɩ̃́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, Sú Liyel tyí náh fɛ̃
n nɔ n pi tɛ̃ tyí.
[16] Yé yah, tyi nónó-á mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɔ̃́-á gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi
pínɔ́ dékèlɛ, ànɛ̂ yɩ̃́wɩ́lkɩ̀lɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y wɛ̃kínɔ́lɛ à yuku tahrɩ
tyí tɩ̃̏nnɛ, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Sú Liyel tyí. Kèkõyɔ̃́
sɔkɔ ye sè n wil.
[17] Tɛ́ kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ ké yɩ̃́wɩ́lkɩ̀ kɩ pɔ n tyɛ n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-à
Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ kɩ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̏nɛ.
[18] Ǹ wɛ̃́npɩ̀, kèkõyɔ̃́ tyɛ gbɩ̃́ ye mɛ nɔ n tɛ. Yé kè noh sɔkɔ
tɛ nɛ Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n pi. Núkúnúkú, Krista sépɛ́bí
yísyɔ́ mɛ wil mɔ pí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbɩ̃́ sɔkɔ-á
álɛ.
[19] Ápi tɩ̃̏nkɩ̀ sɔkɔ ye sépɛ́bí nɔ́pi wil. Ǹtɛ kègbɩ yõ, pè náh
sɔ̏ mɛ núkúlɛ ápilɛ. Pàh sɔ̏ mɛ núkúlɛ álɛ, pè náh náhkɩ n
gbɛ n wil n pi ápi sɔkɔ. Ǹtɛ kè ye sɔ̏ yɩ̃nɛ kè pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ
kè wɛ̃kɩ nɛ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ núkúlɛ ápilɛ kègbɩ
yõ.
[20] Ǹtɛ yépi wɔlɛ, Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ Krista-á nɛ̂nɛ yé
kɔ̃. Képah ye yé pól kɔ̃ yé tyilɛ n pnɛ.
[21] Kè náh mɛ á kɩ nɛ yé kósyɩ̀ gbɩlɛ n pnɛ ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí dɛ́, yáh kélɛ n pnɛ, tɛ́ pɩ̃
nɛ mɩ̀nɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil ké sɔkɔ, képah ye ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
[22] Névi nɛ̂-à nɛ Yesu náh Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, mɩ̀nyo yɔ́ ńtɛ̃ náh kah mɔ tɛ̃ yõ. Krista sépɛ
ye tɛ̃̏nɛ. Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɩ̃́ Krista ye tɛ̃ yahle.
[23] Yé yah, névi nɛ̂-à Liyel Pídɩ̃́ yahle, Sú Liyel náh mɛ tɛ̃̏nɛ.
Tɛ́ nɛ̂-à Liyel Pídɩ̃́ fɛ̃ syi, Sú Liyel mɛ tɛ̃ wɔlɛ.
[24] Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé yɩ̃nɛ
yè kè koh n sah yé nnɔ sɔkɔ. Yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́
dùkùlɛ, yâh fɛ̃ kè koh sah yé nnɔ sɔkɔ, yépi tɔ wrɔ́ kɩ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Pídɩ̃́nɛ, ànɛ̂ Súlɛ.
[25] Tɛ́ Pídɩ̃́-á ǹ vyɑ̃h kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, tyɛ́-ńkɛ̃̏ min ye.
[26] Nónó-á n yah n kɔ̃ yé yõ yíkí-ńsahlɛ, pépi tyí sɔkɔ ye
mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
[27] Yépi tɛ̃ wɔlɛ, Yesu-á Liyel Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè mɛ tɛ̃̏nɔ́lɛ
yé sɔkɔ. Képah ye, kwɔ́-ò yétɔ̃̂ náh tɔ̃ mɛ yé tyí. Liyel Mirki
mɛ yélɛ n kwɔ tyi póllɛ. Tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ mó tɔ̃, gblɔ ye

sélɛ, mɪ̀nɪ̀ náh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, sɔ̃́-á Liyel Mirki yé kwɔ kélɛ.

Liyel wɛ̃́npɪ̀ pɪ dùkùlɛ

28 Núkúnúkú ńtɛ̃nɛ ń wɛ̃́npɪ̀, yé yɛ yé wrɔ́ nɛ mɛ
kwrɔ́nmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ Kristalɛ. Képah sɔkɔ, wàh sõ nɛ̂nɛ pɔ tíkí
náh á tɛ̃ n pi, ànɛ̂ sen náh á kɔkɔ n sah n pi ǹ yah sɔkɔ
lésõlɛ.
29 Yé se pɪ̃ tɛ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́. Tɛ́ yé yɪ̃nɛ yè kè pɪ̃ tɔlɛ
nɛ, névi nɛ̂-à n kɔ tómm, Liyel pi-á tɛ̃̀nɛ.

3

1 Yé náh wɛ à, á tyɪ́ kah nɔ Sú Liyel tyɪ́, fɔ́ɔ́ à álɛ n ye ǹ
wɛ̃́npɪ̀lɛ. Tɛ́ Liyel wɛ̃́npɪ̀ tɛ̃ wɔ ye ńtyɪ̃́nɔ álɛ ó. Tɛ́ kèkõyɔ̃́
névye-á pɪ Liyel pɪ̃́-ńkɛ̃́púlɛ sɛ̃́, képah ye pè náh fɛ̃ ápi tɔ pɪ̃.
2 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel wɛ̃́npɪ̀ ye álɛ núkúnúkú, ǹtɛ áyáh kɪ pɔ
n pɪ n pi kwâh nɛ̂nɛ ńsɔ̃̂nɛ, képah náh tɔ̃́nɪ̀ mɛ wilki mɔ tɛ.
Ǹtɛ á pɪ̃ nɛ Krista-à pɔ wil mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, áyáh kɪ à wɛ wǎh
mɛ dùkù nɛ̂nɛ. Képah ye, á kɪ mɛ ǹmɔ tyɪ́ kɔ̃lɛ.
3 Névi nɛ̂ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-à mɛ képah yõ sɔkɔ Krista tyɪ́, tɛ̃́ ǹ
gblɔ̃̌y tɔ̃ n sah yályál Liyel yah sɔkɔ, sɔ̃́-á Kristalɛ yályál.
4 Névi nɛ̂-à tyɪ́pékèlɛ n pɪ, tɛ̃́ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêllɛ
n pɪ. Tyɪ́pékè pɪ́nɔ́lɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pɪ́nɔ́ ye kélɛ.
5 Ǹtɛ yé pɪ̃ nɛ Krista pɔ́nɔ́ yõ-á pɪ tyɪ́pêl tɛ̃́nyɔ̃̀nɔ́lɛ névye
yõ. Tyɪ́pékè náh mɛ ǹmɔ sɔkɔ póllɛ.
6 Névi nɛ̂-à mɛ Krista tyɪ́ yõ, tɛ̃́ náh tyɪ́pékèlɛ n pɪ. Ǹtɛ
nɛ̂-à tyɪ́pékèlɛ n pɪ, tɛ̃́ náh à wɛ yah, à náh ǹnɛ n pnɛ.
7 Ń wɛ̃́npɪ̀, yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé pilki. Névi nɛ̂-à n kɔ
tómm, nɛ́gbɪ́ ye tɛ̃̀nɛ Krista tyɪ́ kɔ̃lɛ.
8 Tɛ́ névi nɛ̂-à tyɪ́pékèlɛ n pɪ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyɪ́ névi ye tɛ̃̀nɛ.
Yé náh wɛ di, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, tyɪ́pékè pɪ́-ò ye ǹnɛ tyi pól tyah
gbɪ̃́ dùkùlɛ. Liyel Pɪ́ɗɪ̃́-á pɔ tir nɛ̂ yɪ̃nnɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyɪ́pɪ́nɪ̀
yɪkɪ yɪ̃n ye.
9 Névi nɛ̂-à pɪ Liyel pilɛ, Liyel pɪ dùkù n nɛ n mɛ tɛ̃́ sɔkɔ.
Képah ye tɛ̃́ náh tyɪ́pékèlɛ n pɪ. Wǎh pɪ Liyel pilɛ sɛ̃́, à náh
fɛ̃ tyɪ́pékè pɪ n pi.
10 Liyel wɛ̃́npɪ̀ ànɛ̂ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyɪ́-á n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ
dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃̀nɛ tómm, Liyel tyɪ́
névi náh tɛ̃̀nɛ. Névi nɛ̂ tɔ yɯ̃́npi tyɪ́-à nɔ́-ńkɛ̃̀nɛ ǹ tyɪ́, Liyel
tyɪ́ névi náh tɛ̃̀nɛ.

Wɛ̃ wrɔ́ tyɪ́nɔnɔlɛ

11 Yé náh wɛ di, yáh nɛ̂ noh tyah gbɪ̃́ dùkùlɛ képah ye yɔ̀
nɛ ńkɛ̃, áyáh yĩnɛ á yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí.
12 Á ye káh pɩ Kayin tyí kɔ̃lɛ. Sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye sɔ̃̀
ǹnɛ. Â ǹ gbɛ̃̀ndɪ̃́ ko mɔ. Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ à ko mɔ ǹnɛ?
Ǹmɔ tyípínɔ́-á sɔ̃̀ mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah sɔkɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃̀ndɪ̃́
tyílɛ pallɛ, képah yɔ̃ ye.
13 Ń yʊ̃́npyé, kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé káh n yɛ kè
pɩ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ yé tyí.
14 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á yʊ̃́npyé tyí-á nɔ á tyí sɛ̃́, á pĩ nɛ áyáh tɛ̃
syi tɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ-à n knɛ névi nɛ̂
sɔkɔ, ǹmɔ mɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ.
15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ ǹ yʊ̃́npi dyɔlɛ n yɔ, nɛ́kókè mɔ́-ò ye
tɛ̃̀nɛ. Tɛ́ yé se mó tɔ̃ pĩ nɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min náh mɛ nɛ́kókè mɔ́-ò
yɔ́ ńtɛ̃ tyí tɛ́.
16 Yé yah, Krista-á ǹ min kɔ̃ ápi yĩnnɛ, képah sɔkɔ ye ápi
mɛ tyínɔnɔ dùkù pĩ. Ápi tɔ yĩnɛ à á min kɔ̃ á yʊ̃́npyé yĩnnɛ.
17 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tahrɩ-à mɛ ǹnî yɔ́ tyí, tɛ́ à ǹ yʊ̃́npi yɔ́ wɛ
yãm sɔkɔ tɛ́ yahle ǹ yãm yáhnɔ́lɛ, Liyel tyínɔnɔ náh mɛ tɛ̃
sɔkɔ.
18 Ń wɛ̃̀npɩ̀, ápi tyínɔnɔ káh n pɩ wɛy ànɛ̂ vyấhsesyɪ̃́rí ó
sɔkɔ dɛ́. Á tyípínɔ́ yĩnɛ kè kélɛ n wɛ̃kɩ kègbɩ tɛ̃ yɔ̃.
19 Képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃, ànɛ̂ á
nnɔ kɩ mɛ yɪ̃́nnɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.
20 Ápi nnɔ-à sɔ̃́ mɛ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃ sɔ̃́, Liyel nɛ̂-á gblò kal,
ǹmɔ tyi póllɛ n pnɛ n kal ápi nnɔlɛ.
21 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, á nnɔ-à kɩ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃́-ńkɛ̃̀nɛ, tíkí náh á
tɛ̃ n pi Liyel yah sɔkɔ.
22 Tɛ́ áyáh mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ́ ǹ dyɔ yɪ̃̃́ tyilɛ
n pɩ, képah ye áyâh kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kɩ kélɛ á
kɔ̃.
23 Wǎh nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, á sɛ̃ pé Pídɪ̃́
Yesu Krista yĩn yɔ̃, á mó yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃́-á à kɔ̃ sah kélɛ
á kɔ̃.
24 Névi nɛ̂-à Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ̃ kɩ mɛ Liyel
tyí yɔ̃, ànɛ̂ Liyel kɩ mɛ tɛ̃̀nɛ. Sɔ̃́-á á kɩ pɩ tɛ́ kɩ pĩ nɛ Liyel-á
mɛ álɛ, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ ye, wǎh képah nɛ̂nɛ á kɔ̃.

4

Liyel tyi wàhnpĩnɔlɛ sépɛ tyí sɔkɔ

1 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, névye nónó-á nɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n yo
tyilɛ, yé káh n sɛ̃ pé pól yɔ̃ dɛ́. Yé pè sohlɩ n yah, yè ké gbɩ

pĩ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ-à kɩ nɛ̂ ńtyɩ̃́nɔ pè n yo tyilɛ. Yé náh
wɛ di, Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobe mɛ tɔ̃ mɔ pí kèkõyɔ̃́.
2 Liyel Mirki-á n tɛ̃ nónó yahlɛ, yáh nɛ pè pĩ n pi dùkù
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yâh névi nɛ̂ wɛ à mɛ n yo nɛ Yesu Krista-á
pɩ névilɛ, Liyel Mirki ye n tɛ̃ tɛ̃̀ yahlɛ.
3 Ǹtɛ nɛ̂-à nɛ sɛ̃́ náh, Liyel Mirki náh n tɛ̃ tɛ̃̀ wɔ yahlɛ.
Krista sépɛ mírkí ye n tɛ̃ tɛ̃̀ yahlɛ. Yé kè noh sah tɛ nɛ,
Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n pi. Tɛ́ núkúnúkú, à mɛ tɛ kèkõyɔ̃́
ńtɛ̃̀nɛ.
4 Yépi wɔlɛ ń wɛ̃́npɩ̀, Liyel tyɩ́ névye ye yélɛ. Ǹ Mirki nɛ̂-á
n tɛ̃ yé yahlɛ,képah tǎhkɩ̀ kal sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mírkí tyɩ́lɛ, képah
nɛ̂-á kèkõyɔ̃́ névye yahlɛ n tɛ̃. Képah ye, yé tɛ̃́nwɛnɔ wɛ
Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobe yõ.
5 Pépilɛ, kèkõyɔ̃́ tyɩ́ ye pélɛ. Képah ye, pě pé tyilɛ n yo à
yĩnɛ kèkõyɔ̃́ névye tyi yo dùkùlɛ, tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye n mó pé
nínɛ n kwɔ pé tyɩ́.
6 Ǹtɛ ápi mɛ Liyel tyɩ́ yõ. Névi nɛ̂-à Liyellɛ n pnɛ, tɛ̃̀ ǹ
níkílɛ n kwɔ ápi tyɩ́. Tɛ́ névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃̀nɛ Liyel tyɩ́ yõ, tɛ̃̀
náh ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyɩ́. Sɛ̃́ntɛ̃̀ sɔkɔ ye Liyel Mirki nɛ̂-á
névyelɛ n mɔ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, à n tɛ̃ n wɛ ǹnɛ n wah sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
tyɩ́ sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂ tyɩ́-á névyelɛ n pilki.

Tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ

7 Tyɩ́nɔnɔ n wil Liyel tyɩ́. Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, Liyel
pi ye tɛ̃̀nɛ, ànɛ̂ tɛ̃̀ Liyellɛ n pnɛ. Képah ye ń nɛ́nɔ́nɔ́, á ye yɛ
á tyɩ́ nɔ wɛ̃ tyɩ́.
8 Liyellɛ, tyɩ́nɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Képah ye, á náh fɛ̃ n yo n
pi nɛ wáh ǹnɛ n pnɛ tyɩ́nɔnɔ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ.
9 Yé yah, Liyel-á kè wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyɩ́-á nɔ pé tyɩ́,
kè wɛ yɔ̀: Pi núkúní nɛ̂-á mɛ ǹ tyɩ́, à à tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́, ápi
kɔ̃ á kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
10 Tyɩ́nɔnɔ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Liyel tyɩ́-á nɔ ápi tyɩ́ dùkù
nɛ̂nɛ, képah náh tyɩ́nɔnɔ kègbɩlɛ dɛ́. Ápi tyɩ́-á nɔ Liyel tyɩ́
nɔ dùkù nɛ̂nɛ, képah ye tyɩ́nɔnɔ kègbɩlɛ. Yé náh wɛ à ǹ Píɗɩ̃́
tɛkɩ mɔ à pɔ pɩ sárkálɛ ápi tyípêl yɔ̃ n mɔ yĩnnɛ di?
11 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, ápi tyɩ́-á nɔ Liyel tyɩ́ sɛ̃́ à, ápi tɔ yĩnɛ á tyɩ́ nɔ
wɛ̃ tyɩ́ mó kè.
12 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɩ̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ápi tyɩ́-à mɛ nɔ
wɛ̃ tyɩ́, á mɛ ǹ tyɩ́ yõ, ànɛ̂ ǹ tyɩ́nɔnɔ mɛ ápi sɔkɔ yèsyɩ̀kɩ̀
tɛ̃̀nɛ.
13 Liyel-á ǹ Mirkilɛ á kɔ̃, képah ye á kɔ̃ á pĩ nɛ áyáh mɛ ǹ
tyɩ́ yõ, ànɛ̂ wǎh mɛ álɛ.

[14] Sú Liyel ye ǹ Píɗĩ́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́ névye pwah n mɔ
yĩnnɛ. Ápi yĩ́ ye kè wɛ, képah ye á kɔ̃ á kélɛ n yo n wah.
[15] Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ yo nɛ ńkɛ̃́ Yesu-á Liyel Píɗĩ́nɛ, Liyel mɛ
tɛ̃̌nɛ, ànɛ̂ tɛ̃ mɛ Liyel tyɩ́ yɔ̃.
[16] Ápi tyɩ́-á nɔ Liyel tyɩ́ dùkù nɛ̂nɛ, ápi tɛ̃̌ wɔ ye kélɛ n pnɛ,
ànɛ̂ á sɛ̃ ké yɔ̃. Liyellɛ, tyɩ́nɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ
névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ mɛ Liyel tyɩ́ yɔ̃, ànɛ̂ Liyel mɛ tɛ̃̌nɛ.
[17] Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ yĩ̋ ápi sɔkɔ, á mɛ á minnɛ n pɩ kèkõyɔ̃́
Yesu Krista tyɩ́ kɔ̃lɛ. Képah sɔkɔ, tɩ́kɩ́ náh á tɛ̃ n pi Liyel
tukey tuke sɔ̃lɛ.
[18] Yé náh wɛ di, Liyel tyɩ́nɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɩ́kɩ́ náh
tɛ̃̌nɛ n tɛ̃. Tɛ́ wâh mɛ n sɔ̃ nɛ á tyɩ́pêl wɔ-á kɩ pɔ n dɛ n pi
á sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ tɩ́kɩ́lɛ. Ǹtɛ tyɩ́nɔnɔ kègbɩ wɔ tɩ́kɩ́
yahlɛ n kɔ̃. Tɩ́kɩ́ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ névi nɛ̂nɛ n tɛ̃, tyɩ́nɔnɔ náh mɛ
yĩ̋ tɛ̃ sɔkɔ.
[19] Liyel ǹgbò ye ápi tyɩ́ nɔ ǹ gblɔ̌y tyɩ́, képah ye tyɩ́nɔnɔlɛ
ápi tɔ sɔkɔ.
[20] Névi nɛ̂-à nɛ Liyel tyɩ́-á nɔ pé tyɩ́, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yũ̋npi
yɔ́ dyɔlɛ n yɔ, mìnyo ye tɛ̃̌nɛ. Tɛ̃ yĩ́-á mɛ ǹ yũ̋npi nɛ̂ yɔ̃, ǹmɔ
tyɩ́-à nɔ́-ńkɛ̃̌nɛ ǹ tyɩ́, sɔ̃ mɛ Liyel tyɩ́ kɩ pɔ n nɔ ǹ tyɩ́, ǹmɔ
nɛ̂-á à náh à wɛ yah?
[21] Tɛ́ Krista-á nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃, kè wɛ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tyɩ́-à
mɛ nɔ névi nɛ̂ tyɩ́, tɛ̃ yũ̋npi tɔ tyɩ́-á yĩnɛ kè nɔ ǹ tyɩ́.

5

Yɔ̃re nɛ̂-á n wɛ Liyel Pîɗĩ́ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yɔ̃

[1] Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ Yesu-á Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, Liyel pi ye tɛ̃̌nɛ. Tɛ́ Sú Liyel tyɩ́-à nɔ névi
nɛ̂ tyɩ́, Liyel wɛ̃́npɩ̀ tɔ tyɩ́ n nɔ tɛ̃ tyɩ́.
[2] Liyel tyɩ́-à nɔ ápi tyɩ́, tɛ́ á mɛ ǹ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ,
képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ nɛ Liyel wɛ̃́npɩ̀ tɔ tyɩ́-á mɛ nɔ á tyɩ́.
[3] Á náh wɛ di, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ ye n wɛ̃kɩ kélɛ
nɛ ǹ tyɩ́-á nɔ á tyɩ́. Tɛ́ ǹ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh mɛ táhnɔ́lɛ,
[4] á pól-á sɔ̃npɩ́lɛ pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ tɛ́ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyɩ́.
Tɛ́ tir nɛ̂-á á kɔ̃ á n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyɩ́, á Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ye.
[5] Ǹtɛ nɛ̂ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyɩ wɛ́? Névi nɛ̂-á sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ
Liyel Píɗĩ́-á Yesulɛ, ǹmɔ ye.

Yesu Krista tyɩ́ yɔ́nwàhnɔ́lɛ nɛ Liyel Pîɗĩ́-á ǹnɛ

[6] Yesu Krista ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ. Képah náh, à ko mɔ
ǹ tɔ̃́ kwɛ. Tɛ́ à náh pɔ wel wilki ni ó sɔkɔ dɛ́, à ye pɔ wel

wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ko mɔ ǹ tő kwɛ. Kénɛ tyinɔ nínɔ́ ànɛ̂ Liyel
Mirki ye n yo n wah kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel Mirki ye n
wɛ̃kɩ gbɩlɛ gbĩ́mɛgbĩ́.
7-8 Liyel Mirki-á nɛ̂ yo, ànɛ̂ ni-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, ànɛ̂ tő-á nɛ̂ wɛ̃kɩ,
sépi tɔ̃́nɔ́ ye n yo n wah kélɛ. Tɛ́ sé tɔ̃́nɔ́ pól mɛ sah núkú ó
yõ.
9 Névye-á tyi nónó wɛ tɛ́ sélɛ n yo n wah, áyâh mɛ sépilɛ
n fɛ̃ n syi à, ǹtɛ Liyel tyi yónwàhnɔ́ náh fɔ̃́nfɔ̃́ névye tyɩ́ yõ
di? Tɛ́ Liyel ye mó tõ yo wah ǹ Píɗĩ́ tyɩ́lɛ.
10 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Píɗĩ́ yõ, ǹ tyɩ́ yónɔ́ mɛ̀ ye tɛ̃̀ tɛ̃ sah ǹ nɩ
sɔkɔ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ Liyel yõ, tɛ̃̀ mɛ Liyellɛ n pɩ mɩ̀nyolɛ,
wǎh sɔ̃́npɩ́lɛ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel tyɩ́yóné mɛ̀ yõ, wǎh nɛ̂ yo ǹ
Píɗĩ́ tyɩ́ sɔkɔ.
11 Tyɩ́yóné mɛ̀ wɛ yɔ̀ nɛ, Liyel-á tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ á kɔ̃, nɛ̂-á
n wɛ ǹ Píɗĩ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
12 Névi nɛ̂-à mɛ Píɗĩ́ tyɩ́ yõ, kénɛ min mɛ tɛ̃̀ wɔ tyɩ́. Ǹtɛ
nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyɩ́ yõ, min mɛ̀ náh mɛ tɛ̃̀ tyɩ́.

Tyɛ́-ńkɛ̃́ min tyɩ́lɛ

13 Yépi nónó-á sɛ̃ Liyel Píɗĩ́ yõ, mé ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ yé tyɩ́, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ yáh tyɛ́-ńkɛ̃́ min
wɛ.
14 Ápi sɛ̃́nyĩnɔ-á mɛ Liyel yõ nɛ̂ tyɩ́ sɔkɔ képah ye yɔ̀ nɛ
ńkɛ̃́, áyâh kwâh nɛ̂nɛ n ni ǹ tyɩ́ tɛ́ kè mɛ ǹ dyɔ yĩ́ĩ́nɛ, ǎ nóhnɔ́
pɩ á tyɩ́.
15 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ kè pĩ nɛ wǎh mɛ nóhnɔ́lɛ n pɩ á tyɩ́, á pĩ yĩ́ĩ́
tɔlɛ nɛ, áyâh kwâh nɛ̂ ni ǹ tyɩ́, ǎ kè wɛ.
16 Ǹnî yɔ́-à ǹ yṹnpi yɔ́ wɛ à mɛ tyɩ́pékèlɛ n pɩ, nɛ̂-á kè náh
névi min tyɩ́lɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, tɛ̃̀ níríí pɩ ǹ tyɩ́, Liyel kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ tyɩ́pékè pɩ́-ò mɛ̀ kɔ̃, kàh mɛ nɛ tyɩ́pékè nɛ̂-á à
pɩ, kè náh névi min tyɩ́lɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ. Tɛ́ tyɩ́pékè
yɔ́ mɛ nɛ̂-á névi min tyɩ́lɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, képah dùkù
tyɩ́ náh mé n yo nɛ yé nírɩ́lɛ n pɩ ké tyɩ́ sɔkɔ dɛ́.
17 Tyi nónó pól tɛ̃̀-à fyɔ̀ mɛ tyɩ́knɛ̌nɩ̀nɛ, tyɩ́pêl ye sélɛ. Ǹtɛ
tyɩ́pêl pól náh névi min tyɩ́lɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ.
18 Ápi pĩ nɛ névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, tɛ̃̀ náh tõ tyɩ́pékèlɛ n
pɩ. Liyel Píɗĩ́ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ tɛ̃̀ yõlɛ n syɩkɩ, képah ye pèkè
pɩ́-ò nɛ̂-á sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, à náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi tɛ̃̀ sɔkɔ.
19 Ápi pĩ nɛ ápi-á mɛ Liyel tyɩ́ yõ, tɛ́ kèkõyɔ̃́ pól tɛ̃̀ wɔlɛ,
pèkè pɩ́-ò mɛ̀ mɛ képahlɛ n fnɛ.
20 Ápi tõ pĩ nɛ Liyel Píɗĩ́-á pɔ, ànɛ̂ wǎh lékã́mnɛ á kɔ̃ á tɛ̃̀
wɛ Liyel yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n pnɛ. Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ápi wrɔ́

mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ ǹmɔlɛ ǹ Pídĩ́ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Ǹmɔ ye
Liyel yèsyìkìlɛ, ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃̄ minnɛ.
21 Ń wɛ̃̄npì̃, yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ tyilɛ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y ní-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ŋ́mɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ń́mɔ ye n tõ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pi tyí, nɛ̂-á
Liyel yah tɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ;[*] pépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́́ ń tyí.
Ŋ̀tɛ pé tyí náh nɔ ń́mɔ ó tyí dɛ́. Nónó pól-á gbɩlɛ n pnɛ, pé
tyí nɔ pépi tɔ tyí
2 kénɛ gbɩ gbɔ̃̀ yõ, képah nɛ̂-á mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ápi sɔkɔ, tɛ́ kɩ n
tɛ̃ n pi á sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃̀nɛ.
3 Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɩ̃́ Yesu Krista kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ á tyí, tɛ́ kɩ
á yãm yah, tɛ́ kɩ yèvɩnɩnɛ á kɔ̃, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ tɛ̃ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀
yõ ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Kɔ́lɔ́lɛ gbɩ ànɛ̂ tyínɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ yõ

4 Kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ń́mɔ tyí, máh kè kyɔmɩ wɛ nɛ áwɔ
wɛ̃́npɩ̀ túkù-á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, à yɩ̃nɛ Sú Liyel-á kè kɔ̃
sah ápi tyí sɔ̃́.
5 Pi, máh mɛ nɛ̂nɛ n kɔ̃ n sah á tyí núkúnúkú, képah ye
yɔ̀: Yé yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɛ̃́n náh kélɛ mé n
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyí dɛ́. Nɛ̂-á mɛ ápi tyí tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ
képah ye.
6 Tyínɔnɔlɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ ye kélɛ. Tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ tyí ye yo yé tyí tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ nɛ, yé yé minnɛ
n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ.
7 Névye náhnáh mɛ wil kwɛ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, nónó-á mɛ
névyelɛ n mɔ pílkínɔ́ wɛ̃̀l yõ sɔkɔ. Pépi náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ
Yesu Krista-á pɩ névilɛ kègbɩ yõ sɔkɔ. Tɛ́ yah, sɛ̃́ntɛ̃̀ névilɛ,
névye pílkí-ò ànɛ̂ Krista sépɛ ye tɛ̃̀nɛ.
8 Kǎh pɩ sɛ̃̀, yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ, yè káh pɔ tɛkɩ yé tɔ̃̀
pínɔ́[†] yõre sɔkɔ. Yé yɩ̃nɛ yè ké yõre wɛ n yɩ̃́́.
9 Krista-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃, névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃̀nɛ képah wɛ̃̀kɩ̀
yõ, tɛ́ kè fin mɔ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Ŋ̀tɛ névi nɛ̂-à
n kɔ Krista kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ télnɔ́lɛ Sú Liyel
ànɛ̂ ǹ Pídɩ̃́nɛ.
10 Ŋ̀nî yɔ́-à pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, yé káh fɛ̃
syi tɛ̃ twah yé tyí. Yé káh wɛkɩ ǹ tyí póllɛ.
11 Névi nɛ̂-à wɛkɩ tɛ̃ tyí, tɛ̃ tɔ vyãh mɛ ǹ tyítúkúnɩ̀ nɔ́pi
pínɔ́ sɔkɔ.

---

[*] **1:1** 1.1 - Nɛ́dyâh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyɔ̃ ye. Tɛ́ pi nɛ̂ wɔ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ ye. [†] **1:8** 1.8 - «Yé tɔ̃̀ pínɔ́» nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, túkù nɛ: «Á tɔ̃̀ pínɔ́-á».

12 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí, ǹtɛ mé náh mɛ
ké tyí nɛ mé sè wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Mé mɛ
n yah n kɔ̃ nɛ mé pɔ n wil yé tyí, mé mó sè yo yé tyí vyãhlɛ.
Képah sɔkɔ, ápi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí.
13 Pi nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ásɔ̂̃, ǹ wɛ̃̋npɩ̀ n wɛkɩ á tyí.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y tɔ̃́-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ ń
nɛ́nɔ́ní Kayusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á nɔ ń tyí kègbɩ yɔ̃.
2 Ń nɛ́nɔ́ní, mé mɛ ké tyí nɛ á tyi pól nɛ n pɛkɩ, á mó nɛ
n mɛ lènɔ sɔkɔ pallɛ, sɔ̃́-á á min pɩ dùkùlɛ pallɛ Liyel yah
sɔkɔ.
3 Ń yṹnpyé yísyɔ́ pɔ yo ń tyí nɛ, áwɔ-á mɛ gbɩ koh tɛ̃ yĩn,
tɛ́ mɛ n kɔ képah wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃. Képah ń nɩ vɩ kègbɩlɛ.
4 Mâh n nohnɩ nɛ ń wɛ̃́npɩ̀-á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃, tir yɔ́
ńtɛ̃ náh ń nɩlɛ n vɩ n nɔ képahlɛ.

Kayusi ànɛ̂ Ǹɩvɩ̀nɩ̀ tir yónkɔ̃pu tyí yónɔ́lɛ

5 Ń nɛ́nɔ́ní, á mɛ ápi yṹnpyé Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ n tɛ̃ plɛ, wáh
nónónɛ n pnɛ ànɛ̂ á náh nónó ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Á mɛ n pɩ plɛ.
6 Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, pè ye ké dùkù yo Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̀ yɩ̃́ yah. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ, á yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ
pé tyí pé kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à yĩnɛ kǎh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɔ̃ Liyel wɛ̃̀kɩ̀
sɔkɔ.
7 Á náh wɛ di, Yesu Krista yĩn ye pè n kɔ kɔ́lɔ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ pè
náh fɛ̃ syi Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ syi.
8 Kàh pɩ sɛ̃́, ápi ye yĩnɛ à so mɔ sɛ̃́nknɔ névye tyí tɔ̃̀ mɛ̀
sɔkɔ, á tɔ̂ɔ́ pɩ tɔ̃̀ núkú pípúlɛ pélɛ, à gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ névyelɛ n
wɛ̃kɩ.

Dyotrɛfɩ ànɛ̂ Demetriyusi tyîpínɩ̀nɛ

9 Mé vyãh wɛy kwéy yɔ́ tɔ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̀ tyí. Ǹtɛ Dyotrɛfɩ náh mɛ n sah ń tyí yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ tyi yah tɛ̃́-òlɛ kɩ̀rkɩ̀r.
10 Képah ye, mâh pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, wǎh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ ápi
tyí á tyí yónyɩkɩnɔ sɔkɔ, mé kɩ sé pól yo wah yé syah. Tɛ́
à náh mɛ yĩn képah ó tyí dɛ́, à náh mɛ n fɛ̃ n syi á yṹnpyé
Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú wɛ̃̀kɔbɩ mɛ n twah ǹ tyí. Tɛ́ nónó-à se tɔ̃ nɛ
pé pélɛ n swah n syi, ǎ pé yah kɔ̃ ké pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ pè yĩni n
wilki Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ.
11 Ń nɛ́nɔ́ní Kayusi, káh pèkè pínɔ́lɛ n yah n pɩ, ǹtɛ pèpɛy
wɔ pínɔ́lɛ n yah n pɩ. Nɛ̂-à pèpɛynɛ n pɩ, Liyel tyí névi ye
tɛ̃̀nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à pèkèlɛ n pɩ, tɛ̃ náh Liyellɛ n pnɛ.
12 Demetriyusi tɛ̃ wɔlɛ, no pól mɛ ǹmɔ yɩ̃́gbílɛ n yo. Gbɩ
wɛ̃̀kɩ̀ nɛ̂ tɔ-á à n kɔ, yĩn pèpɛy ye ké tɔlɛ ǹ tyí. Ápi tɔ mɛ ǹ
yɩ̃́gbílɛ n yo, tɛ́ áwɔ pĩ nɛ nɛ̂-á ápi n yo, gbɩ-á kélɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

13 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̌nɛ á tyí, tɛ́ mé náh mɛ ké
tyí nɛ mé sè wãrkι n tɛkι n mɔ á tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
14 Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé ǹ wɛ kè káh tɔ̃ n mo. Áyâh pɔ
wɛ̃ wɛ, á kι yãh sé tyí yõ vyãhlɛ.
15 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvιnιnɛ ǹ kɔ̃.
Á kódíbí n wɛkι á tyí. Wɛkι ápi tɔ kódíbí tyí á kɔ̃ pé
nɛ́núkù núkú póllɛ.